

SFÎNTUL IOAN GURĂ DE AUR
S C R I E R I

COMISIA DE EDITARE:

P.S. TEOFAN SINAITUL, Vicar patriarhal (președinte), P. C.
Pr. SABIN VERZAN, Consilier Patriarhal, Pr. Prof. ȘTEFAN
ALEXE, Pr. Prof. TEODOR BODOGAE, Pr. Prof.
CONSTANTIN CORNIȚESCU, Prof. ALEXANDRU ELIAN,
Prof. IORGU IVAN, Pr. Prof. DUMITRU STĂNILOAE,
ION CIUTACU (secretar)

OMILII LA MATEI

CARTE TIPĂRITĂ CU BINECUVINTAREA
PREA FERICITULUI PĂRINTE

T E O C T I S T

PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

TRADUCERE, INTRODUCERE, INDICI ȘI NOTE DE

Pr. D. FECIORU

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE
BUCUREȘTI - 1994

CUVÂNT ÎNAINTE

În opera exegetică a Sfântului Ioan Gură de Aur, Omiliile la Matei - a căror versiune modernă ne-a dăruit-o Părintele Dumitru Fecioru - ocupă un loc special, greu de definit în câteva rânduri prefațatoare. De bună seamă, nu în primul rând calitatea de cel mai vechi comentariu complet la Evanghelia după Matei, datând din perioada patristică, face din această lucrare un capitol de referință al întregii literaturi creștine. Există alte particularități care totdeauna o vor putea impune atenției oricărui iubitor autentic de spiritualitate, chiar și celui care încă ar mai ezita, simțindu-se puțin copleșit, în fața dimensiunilor ei impresionante.

Probabil ar trebui subliniat, mai întâi, că Omiliile la Matei constituie o parte substanțială din acele omilii exegetice care, o dată rostite, au făcut ca numele autorului lor să fie însoțit - și câteodată chiar înlocuit - de un supranume: Hrisostom, pe care posteritatea l-a refuzat oricărei alte personalități bisericești.

Dacă, de multe ori, proclamarea clasicității unor autori a condus la diminuarea numărului de cititori ai lor - elogiarea artificială substituindu-se contactului nemijlocit, mai anevoios, dar extrem de fertil, cu opera lor - atunci, această carte sigur este una dintre cele care pot să redeștepte interesul față de niște texte care aparțin unui Părinte al Bisericii, recunoscut dintru început ca inegalabil în arta călăuzirii prin cuvânt a sufletelor omenеști către Hristos.

În același timp, socotim că, într-un fel, va fi reabilitată și noțiunea de "omilie", care a ajuns, de prea multe ori, să fie asociată cu orice cuvântare searbădă, monotonă, lipsită de dinamism și, deci, total necaptivantă; de altfel, cuvântul grecesc din care provine termenul "omilie" poartă și înțelesul de "relație strânsă, vie" între vorbitor și auditoriul său. Cât despre forma literară aleasă pentru expunerea comentariului la Matei, aceasta ar putea trimite la genul aporetic, atât de familiar tradiției de gândire elene. Astfel, fără a evita pasajele problematice printr-o conspirație a tăcerii, Sfântul Ioan Gură de Aur însuși identifică dificultățile, aparentele contradicții ale textului

evangelic, lămurindu-le apoi printr-o exegeză ce uimește și astăzi prin soluțiile ei inspirate.

Desigur, este indiscutabilă virtutea didactică a comunicării unei învățături, prin alternarea ridicării de probleme cu oferirea de răspunsuri convingătoare. Dar, nu numai grija pentru asimilarea corectă a mesajului său l-a determinat pe Sfântul Ioan Gură de Aur să adopte o asemenea modalitate de adresare, ci și conștiința că "mărgăritarele" trebuiau, simultan, și împărtășite unora, dar și apărute împotriva altora, mai ales din elita intelectuală a vremii, care preluaseră critici minuțios formulate, de la anticreștini notorii, precum Aelius Aristide, Fronto, Galenus, Celsus și, mai cu seamă, Porfiriu.

Așadar, cuvântul de învățătură al Patriarhului Constantinopolei se îndreaptă, deopotrivă, către păstoriții săi și către dușmanii Adevărului, pe unii zidindu-i duhovnicește, pe ceilalți dezarmându-i printr-o argumentare exemplară.

Nu trebuie să uităm că educația retorico-dialectică și-a primit-o Sfântul Ioan Gură de Aur la școala ilustrului retor Libaniu - un fervent iubitor al elenismului, dar a valorizat-o pentru cauza Evangheliei lui Hristos la școala episcopului Diodor de Tars, binecunoscutul adversar al arianismului dar și al elenismului păgân, pe care încerca să-l reînvie împăratul Iulian Apostatul.

Calitățile dobândite în perioada uceniciei, dar purificate și iluminate în anii de aspră asceză care au urmat, sunt transparente și în cartea de față și, poate, mai cu seamă, în primele două Omilii. Acestea două ar putea să constituie ele singure o edificatoare, dar și inedită, introducere ortodoxă în studiul Sfintelor Scripturi. Bineînțeles, nu printr-o meșteșugită cuvântare reaprinde Sfântul Ioan Hrisostom dragostea și venerația ascultătorilor săi față de Scripturi, ci prin niște cuvinte care ar putea să zguduie și astăzi multe conștiințe creștine mai puțin veghetoare: "Spuneți-mi, vă rog, care din cei de față ar putea, dacă i-aș cere, să-mi spună un psalm sau un text din dumnezeieștile Scripturi? Nici unul! Și nu-i numai asta grozăvia. Grozăvia este alta, că suntem atât de nepăsători față de cele duhovnicești, pe cât suntem de iuți, ba mai iuți decât focul, față de cele satanice. De v-aș întreba de știți cântece de lume, cântece de dragoste, cântece desfrânate aș vedea că mulți le știu pe de rost și că le cântă cu multă plăcere. Dar ce scuză găsiți că nu știți un text din Scriptură? Nu-s călugăr, mi se răspunde? Am femeie și copii și trebuie

să mă îngrijesc de casa mea! Ei bine, scuza asta vă pierde, că socotiți că numai călugărilor li se cuvine să citească dumnezeieștile Scripturi, când de fapt voi aveți cu mult mai multă nevoie de ele decât călugării, pentru că voi trăiți în lume, voi vă răniți în fiecare zi; și de aceea voi aveți mai cu seamă nevoie de leacul Sfintelor Scripturi. Prin urmare, a socoti de prisos citirea Sfintelor Scripturi este cu mult mai rău decât a nu le citi. Astfel de gânduri sunt gânduri drăcești". (Omilia II, 5).

Dacă în tonul grav al acestei muștrări descoperim pe părintele duhovnicesc care se cutremură de lipsa de maturitate duhovnicească și de ignoranța spirituală în care se complac mulți dintre fiii săi, în discutarea raporturilor dintre Vechiul și Noul Testament, a veridicității și armoniei tuturor celor patru redactări ale Sfintei Evanghelii, precum și în comentarea propriu-zisă a Evangheliei după Matei, recunoaștem pe gânditorul convins că propovăduirea Adevărului nu poate niciodată nesocoti exigențele logice ale minții omenеști. Așa se explică, printre altele, și insistența sa asupra explicării mult discutatei deosebiri dintre cele patru Evanghelii. Astfel, din locurile cu care criticii dintotdeauna ai Bibliei și-au susținut îndoielile, Sfântul Ioan Gură de Aur extrage dovada decisivă a adevărului acestor texte ale Sfintei Scripturi: "Dar tocmai această deosebire este cea mai mare dovadă a adevărului. Dacă toate spusele lor s-ar fi potrivit cu de-amănuntul în ce privește timpul și locul, iar asemănarea ar fi mers chiar până la cuvinte, nici unul din dușmani n-ar fi crezut că evangheliștii n-au alcătuit Evangheliile fără să se adune și fără să urmărească vreun scop omenesc oarecare. Și pe bună dreptate, pentru că o asemănare atât de mare nu s-ar fi putut datora unei simple întâmplări. Dar aparenta deosebire între cei patru evangheliști, care este numai în lucrurile de mică însemnătate, îi scapă de orice bănuială și dovedește strălucit chipul alcătuirii Evangheliilor. Nu este vătămat cu nimic adevărul spuselor lor, dacă au scris ceva deosebit unul de altul, cu privire la timpul și locul unor fapte sau cuvinte ale Domnului" (Omilia I, 3).

Unii vor fi, poate, puțin surprinși constatând că, în timp ce consolidării credinței ascultătorilor săi în adevărul și autoritatea dumnezeiască a Evangheliilor Sfântul Ioan Gură de Aur le acordă atâta grijă, referirile la scrierile profane sunt, uneori, depreciative.

De fapt, replicile Sfântului Ioan Hrisostom sunt adresate oricărei culturi profane care își propune să anihileze certitudinile fundamentale ale creștinismului, supunându-le, fie unor critici acerbe, dar și oarbe, fie unor

perfide încercări de alterare. Deci, intransigența Sfântului Ioan Gură de Aur în această privință este explicată doar de observația că, evaluate după criteriile Evangheliei, anumite creații ale culturii profane devin criticabile din pricina nocivității lor morale. Așadar, sunt respinși doar aceia "care au arătat prin scrierile lor că au fost inspirați de un duh rău, un demon sălbatic, care duce război oamenilor, un dușman al creștinătății, un vrăjmaș al bunei rânduieli, un demon care răstoarnă totul. Poți spune altceva, când ei în scrierile lor... amestecă și răstoarnă totul și calcă în picioare legile firii?... Nici prin vis nu s-au gândit filosofi aceia la feciorie, și nici la numele ei, la sărăcia de bunăvoie, la post sau la ceva asemănător" (Omilia I, 4, 5).

Pe acestea le-au găsit, însă, vrednice de cinste și de consemnat Sfinții Evangheliști. De aceea, Omiliile la Matei se constituie, de fapt, într-o inițiere în practica vieții creștine, a virtuților, prin pătrunderea, sub călăuzirea Sfântului Ioan Gură de Aur, a tainelor credinței celei dreptmăritoare.

Socotind ca deosebit de oportună publicarea acestei cărți, acum, când Sfânta Scriptură este răstălmăcită adesea, în scopul susținerii a tot soiul de rătăcirii, dorim celor ce se vor apleca cu fior sfânt asupra paginilor ei, să-și afle, prin lucrarea lui Dumnezeu, mângâierea, răspunsurile și leacurile duhovnicești pe care, poate, le așteaptă de la ea.

La sărbătoarea
Bunei Vestiri 1994

† **TEOCTIST**
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

INTRODUCERE

Guillaume de Toco, biograful marelui teolog apusean Toma d'Aquino, relatează că într-o zi doctorul angelic, însoțit de studenții săi, a făcut o plimbare prin Paris. Însoțitorii săi i-au laudat frumusețile arhitectonice ale capitalei și l-au întrebat dacă n-ar dori să aibă niște frumuseți ca acelea; la care Toma d'Aquino a replicat: „Aș dori să am în locul tuturor acestor frumuseți Omiliile Sfântului Ioan Gură de Aur la Evanghelia după Matei”¹. Atât de mult prețuia acest mare teolog apusean omiliile la Matei ale Sfântului Ioan Gură de Aur! Pentru Toma d'Aquino frumusețile Parisului păleau în fața frumuseților cu care teologul ortodox a împodobit textul Evangheliei după Matei.

Traducerea pe care o prezint acum a avut un ilustru înaintaș, pe Isaac Dascălul, primul traducător în românește al Omiliilor la Matei ale Sfântului Ioan Gură de Aur. Le-a tradus în anul 1795, după cum aflăm din manuscrisul Nr. 110² al Bibliotecii Mănăstirii Neamțu: „Ioann Gură de Aur, Tilcuire la Matthei Evanghelistul. Izvod. Isaac Dascălul au tălmăcit la an 1795”³. Cuvîntul „izvod” vrea să spună că e vorba de manuscrisul autograf al lui Isaac Dascălul. Manuscrisul 110 de la Neamțu a fost scris între 1800 și 1825⁴; deci între acești ani se afla în Biblioteca de la Neamțu volumul – după cum notează condica, un volum⁵ – cu traducerea lui Isaac Dascălul, a Omiliilor la Matei ale Sfântului Ioan Gură de Aur. Se afla în Biblioteca de la Neamțu volumul acesta și în anul 1843: „3 tomuri a sv. Ioann Gură de Aur”, care sînt: „Manuscripturi: izvoade di pe cele grecești”⁶. Din catalogul vechi de cărți de la Neamțu aflăm care erau cele trei tomuri ale Sfântului Ioan Gură de Aur, traduse de Isaac Dascălul. Acestea sînt: 1. Arătare de Scripturile lui Ioann Gură de Aur, traducere de Isaac Dascălul⁷; 2. Tilcuire la Matei Evanghelistul, traducere de Isaac Dascălul⁸; 3. Tilcuire la Psalm 140, traducere de Isaac Dascălul⁹. Deci trei volume, așa cum ne arată manuscrisul 102 din

1. Denys Gorce, *Petite introduction à l'étude des Pères*. Avec une préface de Pierre de Labriolle, Paris, 1928, p. 102–103.

2. Condică pentru cărțile moldovenești întîiu și pentru cele grecești cîte se află în violiotheca sfintei Monastirii Neamfului, publicată de Pr. D. Fecioru; *Un catalog vechi de manuscrite și cărți al Bibliotecii Mîndstirii Neamfului*, în „Biserica Ortodoxă Română”, 1941 (59), p. 414–443.

3. Pr. D. Fecioru, *op. cit.*, p. 423.

4. *Ibidem*, p. 415.

5. *Ibidem*, p. 419.

6. *Ibidem*, p. 439.

7. *Ibidem*, p. 419.

8. *Ibidem*, p. 423.

9. *Ibidem*, p. 424.

*Biblioteca Mănăstirii Neamțului*¹⁰, scris în 1843, toate avind ca traducător pe Isaac Dascălul, după mărturia manuscrisului 110¹¹.

În anul 1941, când am întocmit la Mănăstirea Neamțu catalogul manuscriselor Bibliotecii¹², am avut în mîini manuscrisul autograf al lui Isaac Dascălul cu Omiliile la Matei ale Sfîntului Ioan Gură de Aur¹³. Dînd acum, pe românește aceleași omilii, am socotit că este bine să vorbesc mai pe larg de cea dintîi traducere în limba română a acestor omilii, așa cum am făcut în Introducerea la Catehezele Sfîntului Chiril al Ierusalimului¹⁴. În acest scop am cerut Prea Fericitului Părinte Patriarh Teoctist – pe atunci Locțiitor de Patriarh – încuviințarea de a mă duce la Mănăstirea Neamțu spre a cerceta manuscrisul 58 care cuprindea traducerea lui Isaac Dascălul. Prea Fericirea Sa, cu bunăvoința care-l caracterizează și cu dragostea lui cunoscută pentru scrierile sfinților părinți, mi-a aprobat îndată cererea. Am avut însă prudența ca, înainte de a pleca la Mănăstirea Neamțu, să fac o întrebare la Mănăstire: dacă în Bibliotecă se mai află manuscrisul cu Omiliile la Matei ale Sfîntului Ioan Gură de Aur, pe care l-am văzut în 1941. Răspunsul mi l-a dat părintele stareș al Mănăstirii Neamțu, prin Părintele Ciprian, starețul Mănăstirii Bistrița, că un astfel de manuscris nu se găsește în bibliotecă.

Sînt, deci, nevoit să mă opresc aici, să nu mai vorbesc de prima traducere în românește a Omiliilor la Matei ale Sfîntului Ioan Gură de Aur, care l-au copleșit cu frumusețea lor pe cel mai ilustru teolog apusean. Mă bucur, cel puțin, că am putut-o consemna – și nu-i puțin lucrul acesta pentru istoria teologiei românești – și că cercetarea în 1941 a Bibliotecii

10. *Ibidem*, p. 439.

11. Tot manuscrisul 110 ne dă mărturie și de alte traduceri ale lui Isaac Dascălul, aflate la Neamțu între 1800 și 1820: a) 1 volum: *Varsanufie Marele. Isaac Dascălul l-au scos și s-au îndreptat de Ilarion* (f. 4-r); b) 1 volum: *Duminecescul drum* 275 foi, *Isaac Dascălul tîlmăcitoriu* (f. 7-v); c) 1 volum: *Duminecescul drum, a doa parte, Izvoade*, 336 foi, tot de *Isaac la leat 1798* (f. 7-v); d) 1 volum: *Ervan, Izvod, Isaac Dascălul* (f. 8-v); e) 1 volum: *Efrem Sirul, Izvod, Isaac Dascălul* (f. 8-v); f) 1 volum: *Isaia, Cartea 2, Izvod, Isaac Dascălul* (f. 11-r); g) 1 volum: *Chirill Ierusalimiteanul, Izvod, 272 foi, Isaac Dascălul tîlmăcitoriu* (f. 15-v); h) 1 volum: *Chiprian, Tilcuire la Cîntarea Cîntărilor, Izvod, Isaac Dascălul* (f. 15-v); i) 1 volum: *Carte cu patru cuvînte la tundera, Izvod, Isaac Dascăl* (f. 15-v); j) 1 volum: *Carte cu cuvînte la praznice preste tot anul, 504 foi, Isaac Dascălul* (f. 16-r); k) 1 volum: *Tilcuire la pîlatra smîntelii, Izvod, Isaac Dascăl* (f. 18-r); l) 3 volume: *Dascălul Evghenie, Cuvînte sfîntuioare, Isaac, Ștefan Dascăl, Ieroshimonah Ioann* (f. 18-r); m) 1 volum: *Nichifor Theotoc, 4 cuvînte la tundera, Isaac Dascălul au tîlmăcit* (f. 21-v); n) 2 volume: *Simeon Noul Bogoslov, 802 foi, Isaac Dascălul au tîlmăcit și au prescris Gherontie cel Mic* (f. 26-r); o) 1 volum: *Theodorit episcopul Chirului, Tilcuire la Psalmii lui David 150, Isaac Dascăl au tîlmăcit-o pe hirtie trecapelion, la anul 1800* (f. 27-r); p) 1 volum: *Hotărîri ale sfîntului sobor, Isaac Dascăl* (f. 27-v); r) 1 volum: *Psaltire tilcuită a lui Theodorit, Izvod, Isaac Dascălul pe trecapelion* (f. 28-r). Se aflau deci, la începutul secolului al nouăsprezecelea, la Mănăstirea Neamțu, 19 volume cu traduceri din limba greacă, poate dintre acestea una tradusă din limba latină: „Tilcuire la Cîntarea Cîntărilor a lui Ciprian” – replica moldovenească a traducerii din părinții bisericești a lui Samuil Micu Klein.

12. Rămas nepublicat.

13. Manuscrisul purta numărul 58.

14. Sfîntul Chiril al Ierusalimului, *Catehezele*, Partea I, traducere de Pr. D. Fecioru, București, 1943, p. 12-32.

Minăstirii Neamțu mi-a dat prilejul să trasez un palid tablou al neobositului traducător al scrierilor Părinților bisericești, Isaac Dascălul.

*

Omiliile la Matei, în număr de 90⁵, au fost rostite în Antiohia pe cînd Sfîntul Ioan Gură de Aur era preot. Însuși Sfîntul Ioan Gură de Aur dă, în Omiliile acestea, mărturie, vorbind în multe locuri de orașul în care s-a născut și în care și-a desfășurat, ca diacon și preot, strălucitul său talent de orator creștin.

În Omilia VII, 7, admonestînd pe credincioșii care se duceau la băile publice, unde femeile făceau baie complet dezbrăcate, le spune cu tărie: „Dacă omul care se uită la o femeie spre a o pofti, a și făcut desfrînare” (Matei 5, 28), cum să nu ajungă prizonier cel care vede o femeie în pielea goală? Nu ca potopul de pe timpul lui Noe, care a ucis tot neamul omenesc, ucid cu multă rușine aceste femei care fac baie în pielea goală, pe toți cei ce le privesc; apa potopului aceluia, da, a ucis trupul, dar a tăiat răutatea sufletului; apa aceasta însă face tocmai dimpotrivă: omoară sufletul, lăsînd trupurile vii! Cînd e vorba de întîietate, se adresează Sfîntul Ioan Gură de Aur antiohienilor, „pretindeți că stați în fruntea întregii lumi, pentru că orașul vostru este cel dintîi care și-a pus cununa cu numele de creștin (Faptele Apostolilor 11, 27). Dar nu vă e rușine ca la întrecerea în cumințenie să fiți în urma celor mai din urmă orașe?”

În Omilia LXVI, 3, Sfîntul Ioan Gură de Aur, pentru a-i îndemna pe credincioșii săi să dea milostenii, recurge la numărătoarea locuitorilor Antiohiei: „Mă rușinez să vă mai vorbesc despre milostenie. V-am vorbit de multe ori, dar n-am dobîndit mare lucru de pe urma sfaturilor ce vi le-am dat. Ați făcut ceva, dar nu atît cît am voit. Vă vād că semănați, dar nu cu mînă plină. De aceea mă și tem ca nu cumva să secerați cu zgîrcenie. Ca să vă convingeți că semănăm cu zgîrcenie, să cercetăm, dacă vreți, cine sînt mai mulți în oraș: săracii sau bogații? Și cine nu sînt nici săraci, nici bogați, ci ocupă locul de la mijloc? Zece la sută din populația orașului e formată din bogați, iar zece la sută din săraci, care n-au nici un fel de avere; restul populației e formată din oameni de mijloc. Să împărțim numărul locuitorilor orașului la numărul săracilor și veți vedea ce rușine este pentru orașul nostru. Cei foarte bogați sînt puțini, cei cu averi mijlocii, mulți; săracii, cu mult mai puțini decît aceștia. Cu toate acestea, deși sînt atît de mulți oameni în oraș, care pot să hrănească pe cei flămînzi, totuși mulți se culcă fără să fi mîncat ceva. Și se culcă flămînzi, nu pentru că cei ce au nu pot să-i îndestuleze cu ușurință, ci pentru că mare e cruzimea și neomenia lor. Dacă cei bogați și cei cu averi mijlocii ar împărți între ei pe cei ce au nevoie de pîine și îmbrăcăminte, abia dacă ar reveni un sărac la cincizeci sau la o sută de locuitori. Cu toate acestea, deși sînt atît de mulți cei care pot hrăni pe cei nevoiași, totuși săracii își plîng în fiecare zi sărăcia lor. Și ca să cunoști neomenia lor, gîndește-te pe cîte văduve și pe cîte fecioare ajută în fiecare zi Bise-

rica! Și Biserica are numai venitul unuia dintre cei mai bogătași din orașul nostru. Iar numărul celor ajutați de Biserică se urcă la trei mii. În afară de aceste trei mii de suflete, Biserica mai ajută zilnic pe cei din închisori, pe bolnavii din spitale, pe sănătoși, pe străini, pe schilozi, pe cei care stau la ușa bisericii pentru hrană și îmbrăcăminte, pe scurt, pe toți cei care cer ajutor în fiecare zi. Cu toate acestea averea Bisericii nu se împuținează. Deci dacă numai zece bogați ar vrea să ajute pe săraci, așa cum ajută Biserica, n-ar mai fi nici un sărac în orașul nostru”.

În Omiliile: LV, 5-6; LXVIII, 3-5; LXIX, 3-4; LXX, 3-5; LXXII, 3-4, Sfântul Ioan Gură de Aur vorbește de călugării și călugărițele care populau munții din jurul Antiohiei – el însuși trăitor în acești munți înainte de a fi hirotonit diacon – și ne transmite peste veacuri tabloul autentic al viețuirii din minăstirile de lângă Antiohia.

Admirația Sfântului Ioan Gură de Aur pentru acești viețuitori ai pustiei este fără margini. „Se scoală, spune el, înainte de răsăritul soarelui și cîntă cu toții, într-un glas, imne lui Dumnezeu; după rugăciune se duce fiecare la lucrul său și adună din munca lor mult cîștig pentru ajutorarea celor nevoiași; mîncîncă o dată în zi, spre seară; la masa lor, lăcomia nu-și găsește loc, masa lor e plină de filosofie; nu curg pîraie de sînge, nu se taie carne, nu se aude de dureri de cap de pe urma băuturii, nu se văd mîncări drese, nu simți mirosuri de carne friptă, nici fum inecăcios, nu se văd alergături, zgomote, tulburări și strigăte supărătoare; pe masa lor, pîine și apă; apă din izvor curat, pîinea din munca mîinilor lor; iar dacă vor să mînînce ceva deosebit, mîncîncă fructe. După masă rostesc cu cîntare această rugăciune: „Binecuvîntat ești, Dumnezeu, Cel ce mă hrănești din tineretele mele, Cel ce dai hrană la tot trupul. Uple de bucurie și de veselie inimile noastre, ca, avînd toată îndestularea, să prisosim spre tot lucrul bun, întru Hristos Iisus Domnul nostru, cu Care Ție slavă, cînte și putere se cuvine, împreună cu Sfîntul Duh, în vecii vecilor, Amin! Slavă Ție, Doamne, slavă Ție, Sfinte; slavă Ție, Împărate, că ne-ai dat nouă mîncare spre bucurie. Uple-ne pe noi de Duhul Sfînt, ca să fim găsiți bineplăcînd înaintea Ta, și nu rușinați, cînd vei răsplăti fiecăruia după faptele lui”.

Și Sfîntul Ioan Gură de Aur se adresează credincioșilor, spunîndu-le: „Ar trebui să vă duceți acolo, printre monahi, ca să culegeți de la ei aceste roade; dar pentru că nu voiți, ascultați cel puțin din gura mea melodia aceasta duhovnicească”. După cum se vede din aceste cuvinte, Sfîntul Ioan Gură de Aur nu le-a reproduș credincioșilor săi numai cuvintele rugăciunii, ci le-a și fredonat melodia. „Monahii aceștia, continuă Sfîntul preot din Antiohia zugrăvirea vieții lor, fac din noapte zi, petrecînd noaptea în rugăciuni de mulțumire și cîntări de psalmi; se culcă pe jos și mulți dintre ei nu au nici acoperiș, ci, în loc de acoperiș, cerul. Se îmbracă cu haine făcute de ei din păr de capră sau din sac, alții din piei. Printre ei nu se găsesc slugi. Ei singuri își aprind focul, ei își taie lemne, ei își fac de mîncare, ei slujesc pe cei care vin la ei. Nu-i om căruia să i se poruncească, nici om care să poruncească, ci toți sînt slugi

și fiecare spală picioarele străinilor; și toți se iau la întrecere unii cu alții; și fac aceasta fără să cerceteze cine e străinul venit la ei; nici dacă e rob, nici dacă e liber, ci tuturor le spală picioarele. Acolo nimeni nu-i mare, nimeni nu-i mic. Toți sînt egali. Chiar de-ar fi cineva mic, cel mare nu se uită ce este, ci cel mare se socotește a fi mai mic decît cel mic și prin aceasta ajunge mai mare. Acolo este mare acela care sare să facă cea mai de jos slujbă; acolo nu se aud cuvintele: „al meu” și „al tău”. Sînt și mici și mari în ce privește virtutea. Cel mic nu suferă că are să fie disprețuit, că nici nu este cine să-l disprețuiască. Toți caută să fie de ajutor celor neputincioși: unul tămăduiește rănile celor bolnavi, altul călăuzește pe cel orb, iar altul sprijină pe cel schilod. Toți sînt smeriți; chiar îndeletnicirile lor îi fac să fie smeriți. Se va îngîmfa, oare, vreodată un om care sapă pămîntul, care udă grădinile, care sădește legume și pomi, care împletește coșuri de nuiiele, care țese pînză de sac sau care face o muncă la fel cu aceasta?”.

Datorită acestei vieți minunate și sfînte, Sfîntul Ioan Gură de Aur numește munții Antiohiei „cetate a virtuții”. Atît de îndrăgostit este de viețuirea acestor monahi, încît le spune credincioșilor săi: „Vă trimit la locuințele lor, că ar trebui să vedeți cu propriii voștri ochi traiul acestor oameni!”.

Și Sfîntul Ioan Gură de Aur merge mai departe; se oferă să le fie el călăuză, spunîndu-le: „Vino cu mine și-ți voi arăta eu locuințele sfinților acelora! Vino și învață ceva folositor de la ei! Sînt făclii care luminează fața întregului pămînt! Sînt ziduri de apărare pentru orașe! Să ne ducem, așadar, la monahi! De la ei vom învăța cu cîte legături sîntem legați!”.

Dacă locul în care au fost rostite aceste omilii s-a putut afla cu ușurință din însuși textul omiliilor, apoi cu anevoie sînt de găsit în omilii temeiuri pentru aflarea anului sau anilor în care au fost rostite. Un singur reper cronologic ne oferă Sfîntul Ioan Gură de Aur în Omilia LII, 3, cînd spune: „Dar pentru că a venit vorba de milostenie, haide să reluăm astăzi cuvîntul acela despre milostenie început acum trei zile, pe care l-am lăsat neterminat. Vă amintiți că atunci cînd am vorbit despre luxul încălțămintelor, despre truda aceea zadarnică și despre ticăloșenia tinerilor, pornisem de la milostenie și am ajuns să vorbesc de păcatele legate de lux”. Omilia pe care o începuse „acum trei zile” este Omilia XLIX, 4-6. Cum Omilia LII este a patra omilie, urmează că Sfîntul Ioan Gură de Aur a ținut patru omilii în trei zile și deci putem deduce că rostea și două omilii în aceeași zi. Dacă textul de mai sus ne ajută să vedem cît de neobosit era ilustrul predicator din Antiohia în interpretarea Evangheliei după Matei, apoi el nu ne este de folos pentru aflarea anului în care au fost rostite omiliile. De aceea biografii Sfîntului Ioan Gură de Aur se mărginesc la conecuri.

Astfel, Tillemont le plasează în anul 388 sau 389¹⁶; l'abbé J. Barcille¹⁷ și l'abbé Joly¹⁸ le pun între anii 390 și 398, iar Chrysostomas

16. Bernard de Montfaucon, *Prefața*, în *Patrologia Greacă*, Migne, vol. 47, col. 3-4.

17. *Ouvres complètes* de Saint Jean Chrysostome d'après toutes les éditions faites jusqu'à ce jour. Nouvelle traduction française par l'abbé J. Barcille, Tome XI, Paris, 1868, p. 281.

18. Saint Jean Chrysostome, *Ouvres complètes*, traduites du grec en français par l'abbé Joly, Tome XI, Paris, 1868, p. 347.

Baur¹⁹, cel mai bun biograf al Sfîntului Ioan Gură de Aur, spune: „Acum aproape toată lumea este de acord că Omiliile la Matei trebuie plasate în anul 390 și această dată ar putea fi în chip real justă”.

*

Abatele J. Bareille, în introducerea la traducerea operelor complete ale Sfîntului Ioan Gură de Aur, caracterizează sintetic și judicios Omiliile la Matei în acești termeni: „Omiliile la Sfîntul Matei cuprind o măreață învățatură de morală și de virtute; se găsesc în ele principiile care trebuie să dirijeze toată viața creștină, tot ce poate conduce la facerea binelui și la depărtarea de viciu; nu este omis nimic din ceea ce poate face un Sfînt și converti un păcătos. Poate că nu există o carte mai eminamente moralizatoare; nici în altă parte Sfîntul Ioan Gură de Aur n-a făcut dovadă de atîta pătrundere, de elocvență și de suplețe în îndemnurile sale”²⁰.

Voi încerca și eu să schițez cîteva considerații asupra sufletului și gîndirii Sfîntului Ioan Gură de Aur, așa cum se desprind ele din lectura Omiliilor sale la Sfînta Evanghelie după Matei.

Ceea ce impresionează în mod deosebit în aceste omilii este marea smerenie a Sfîntului Ioan Gură de Aur. Atinge culmi atît de înalte cu smerenia sa, că nu-și atribuie lui strălucitul său talent oratoric, ci harului lui Dumnezeu. Harului lui Dumnezeu îi atribuie totul; el nu este decît o unealtă în mîna lui Dumnezeu, pusă în slujba instruirii credincioșilor săi, în slujba îmbunătățirii vieții lor și a călăuzirii lor spre mîntuire, spre împărăția lui Dumnezeu. Smerenia lui merge pînă acolo că se numără printre păcătoși, printre cei ce trebuie să se teamă de judecata lui Dumnezeu. Adevărul acestor spuse o strigă Biserica Ortodoxă cîntînd: „Din gura ta ca o lumină de foc strălucind harul, lumea a luminat, vistieriile neubirii de argint lumii a cîștigat, înălțimea smereniei nouă ne-a arătat”²¹.

19. Chrysostomas Baur, *Der heilige Johannes Chrysostomus und seine Zeit*, Erster Band, Antiochien, München, 1929, p. 239.

20. J. Bareille, *op. cit.*, p. 281.

21. Despre sfințenia vieții Sfîntului Ioan Gură de Aur, literatura creștină patristică ne transmite această mărturie: „Ava Atanasie ne spunea de Iania, sora episcopului Adelfie, că spunea: Cînd Ioan Gură de Aur, episcopul Constantinoplei, a fost surghiunit în Cucuson, a găzduit în casa noastră. Cît a stat la noi, am avut mare îndrăznire și dragoste către Dumnezeu. Fratele meu, episcopul Adelfie, mi-a spus: Cînd a murit fericitul Ioan în surghiun, m-a cuprins o durere de nesuferit, că acest bărbat, dascălul întregii lumi, care a înveselit cu cuvintele sale Biserica lui Dumnezeu, n-a adormit întru Domnul pe scaunul său. Și eu m-am rugat lui Dumnezeu, cu multe lacrimi, să-mi arate în ce stare se află el. După ce m-am rugat multă vreme, într-o zi, am căzut în extaz și am văzut un bărbat frumos la chip, care m-a luat de mîna dreaptă și m-a dus într-un loc luminos și slăvit. Acolo mi-a arătat pe predicatorii credinței și pe dascălii Bisericii. Eu mă uitam de jur împrejur să văd pe cel pe care-l doream, pe marele Ioan. După ce mi-a arătat pe toți și mi-a spus numele fiecăruia, m-a apucat iarăși de mîină și m-a scos afară. L-am urmat intristat că n-am văzut împreună cu părinții pe cel întru sfinți Ioan. La ieșire, cel ce stătea la poartă, văzîndu-mă trist, mi-a spus: „Nici unul din cei care vin aici nu iese intristat!”. Eu i-am răspuns: „Asta mi-i durerea, că n-am văzut cu ceilalți dascăli pe prea iubitul meu Ioan, episcopul Constantinoplei”. Acela m-a întrebat iarăși: „Vorbești de Ioan, dascălul pocăinței?”. „Da!”, i-am răspuns eu. „Pe el, mi-a spus acela, nu-l poate vedea om în trup, pentru că el stă acolo unde este tronul Stăpînului” (Ioan Moshu, *Limonariul*, cap. CXXXVIII).

OMILIA I

I

Ar fi trebuit să n-avem nevoie de ajutorul Sfințelor Scripturi, ci să avem o viață atât de curată încît harul Duhului să fi ținut locul Scripturilor în sufletele noastre. Și după cum Sfintele Scripturi sînt scrise cu cerneală, tot așa ar fi trebuit ca și inimile noastre să fi fost scrise cu Duhul cel Sfînt.

Dar pentru că am îndepărtat harul acesta, haide să pornim pe o nouă cale, ca să-l dobîndim iarăși. Prima cale era negreșit mai bună; și Dumnezeu a arătat aceasta și prin spusele Sale, și prin faptele Sale.

Dumnezeu n-a vorbit prin scrieri cu Noe, cu Avraam și cu urmașii lui, cu Iov și cu Moise, ci a vorbit cu ei față către față, pentru că a găsit curat sufletul lor. Cînd însă întregul popor a căzut în păcate grele, atunci da, atunci a fost nevoie de scrieri, de table, de însemnarea în scris a tuturor faptelor și cuvintelor lui Dumnezeu. Și vei vedea că același lucru s-a petrecut nu numai pe vremea sfinților din Vechiul Testament, ci și pe vremea sfinților din Noul Testament. Dumnezeu n-a dat ceva scris apostolilor, ci în loc de scrieri le-a făgăduit că le va da harul Duhului, zicînd: „*Acela vă va aduce aminte de toate*”¹.

Și ca să cunoști că era mai bună această cale, ascultă ce spune Dumnezeu prin profetul Ieremia: „*Și voi face cu voi testament nou, dînd legile Mele în mintea lor și le voi scrie pe inimi și toți vor fi învățați de Dumnezeu*”². Pavel, de asemenea, arătînd superioritatea acestei căi, spunea că a primit legea „*nu pe table de piatră, ci pe tablele de carne ale inimii*”³. Cu vremea, însă, oamenii s-au abătut de la drumul cel drept; unii din pricina învățăturilor greșite, iar alții din pricina vieții și a purtărilor lor; de aceea a fost nevoie să fie însemnate iarăși în scris faptele și cuvintele lui Dumnezeu. Gîndește-te cît de rău am ajuns! Noi, care eram datori să viețuim atât de curat, încît să nu mai fi avut nevoie de Sfintele Scripturi, ci în loc de hîrtie să fi dat Duhului inimile noastre spre a scrie pe ele, am pierdut cîntecul acesta și am ajuns să avem nevoie de scrieri. Și, cu toate acestea, nici de acest de al doilea leac, de Sfintele Scripturi, nu ne-am folosit cum trebuie. Noi sîntem de vină că am avut trebuință de

1. *Ioan* 14, 26.

2. *Ier.* 31, 31, 33.

3. *II Cor.* 3, 3.

Sfintele Scripturi și că n-am atras asupra inimilor noastre harul Duhului. Gîndește-te acum ce mare vină avem că nu voim să dobîndim harul Duhului, nici după ce am primit ajutorul Sfintelor Scripturi, ba, dimpotrivă, disprețuim Scripturile, socotindu-le zadarnice și fără de rost! Prin aceasta ne atragem mai mare osîndă. Dar, ca să nu se întîmple asta, să citim cu toată atenția cele scrise în Scripturi și să cunoaștem cum a fost dată Legea Veche și cum a fost dat Noul Testament.

– Cum a fost dată Legea Veche, cînd și unde?

– Legea Veche a fost dată după pieirea egiptenilor în Marea Roșie, a fost dată în pustie, în Muntele Sinai; s-a dat cînd fum și foc se urca din Munte, cînd răsuna trîmbița, cînd tuna și fulgera și cînd Moisi a intrat în ceață⁴.

Noul Testament nu s-a dat așa. Nu s-a dat nici în pustie, nici în munte; nu era nici fum, nici întuneric; nici ceață, nici furtună. Noul Testament a fost dat cînd s-a început ziua; a fost dat în casă, cînd toți apostolii stăteau la un loc; toate s-au făcut în liniște și potolit⁵. Într-adevăr, iudeii de pe timpul lui Moisi, pentru că erau mai puțin pricepuți și greu de stăpînit, aveau nevoie de închipuiri trupești, cum au fost de pildă: pustia, muntele, fumul, sunetul de trîmbiță și altele asemenea acestora. Apostolii însă pentru că erau mai pătrunzători la minte și ascultători, pentru că depășiseră cele trupești, nu aveau nevoie de nici una din acestea. Dacă s-a făcut zgomot și peste ei, apoi zgomotul acesta nu s-a făcut pentru apostoli, ci pentru iudeii care se găseau în preajma casei; tot pentru ei s-au arătat și limbile de foc. Dacă iudeii au spus că apostolii sînt plini de must chiar după ce au auzit zgomotul și au văzut limbile, apoi cu mult mai mult ar fi spus aceasta dacă n-ar fi văzut nimic. În Legea cea Veche, Dumnezeu S-a pogorît după ce Moise s-a suit în munte; în Noul Testament, însă, Duhul Sfînt Se pogoară după ce firea noastră s-a urcat la cer, dar, mai bine spus, la tronul cel împărătesc. Dacă Duhul ar fi fost mai mic acum, faptele Duhului n-ar fi fost mai mari și mai minunate decît cele din Legea Veche. Plăcile pe care au fost scrise acum cuvintele Duhului au fost cu mult mai bune, iar faptele mai minunate. Apostolii nu se coborau din munte, purtînd, ca Moisi, în mîini table de piatră, ci purtînd în sufletul lor Duhul cel Sfînt; erau o vistierie și un izvor de învățături, de harisme și de toate bunătățile; prin harul Duhului erau, pretutindeni pe unde mergeau, cărți și legi însuflețite. Așa au atras la credință pe cele trei mii de suflete, așa pe cele cinci mii de suflete, așa popoarele lumii, pentru că prin limba lor vorbea Dumnezeu cu toți cei ce se apropiau de ei.

4. *Ieș.* 19, 18–19.

5. *Fapte* 2, 1–4.

Plin de Duhul Sfînt a scris și Matei Evanghelia sa. A scris-o Matei vameșul. Nu mi-e rușine să-l numesc după meseria sa nici pe el, nici pe ceilalți apostoli și evangheliști. Tocmai aceasta arată și harul Duhului și virtutea lor.

II

Pe bună dreptate și-a intitulat Matei lucrarea sa Evanghelie, adică Vestea cea bună. A vestit tuturor, dușmanilor, neștiutorilor, celor ce ședea în întineric: eliberare de pedeapsă, dezlegare de păcate, dreptate, sfîntenie, răscumpărare, înfiere, moștenirea cerurilor, înrudirea cu Fiul lui Dumnezeu. Care bunătăți ar putea egala aceste bune vestiri ale Evangheliei Sale? Dumnezeu pe pămînt, om în cer; toate s-au împreunat: îngerii dănuiau împreună cu oamenii, oamenii petreceau împreună cu îngerii și cu celelalte puteri de sus. Puteai vedea că războiul cel îndelungat s-a sfîrșit și s-a făcut împăcarea lui Dumnezeu cu oamenii: diavolul a fost rușinat, demonii au fugit, moartea a fost biruită, raiul s-a deschis, blestemul a pierit, păcatul s-a îndepărtat, înșelăciunea a fost izgonită, adevărul s-a reîntors, cuvîntul credinței s-a semănat pretutindeni și a crescut, petrecerea celor de sus pe pămînt s-a răsădit, puterile cerești cu slobozenie ne vorbesc, îngerii vin adesea pe pămînt și multă nădejde avem pentru bunătățile viitoare.

Pentru aceste pricini și-a intitulat Matei scrierea sa Evanghelie, Vestea Bună. Toate celelalte scrieri ale lumii acesteia cuprind numai cuvinte lipsite de conținut; vorbesc de pildă de avuția de bani, de mărirea puterii, de funcții înalte, de slavă, de cinste și de celelalte cîte se socotesc bune de oameni. Cele vestite, însă, de pescari poți să le numești cu adevărat și pe bună dreptate bunevestiri, nu numai pentru că sînt bunuri sigure, statornice și mai presus de vrednicia noastră, dar și pentru că ne-au fost date și cu ușurință. Am primit ceea ce am primit fără să ne ostenim, fără să asudăm, fără să ne trudem și fără să ne chinuim, ci numai pentru că am fost iubiți de Dumnezeu.

– Dar pentru ce din atîți de mulți ucenici ai lui Hristos au scris Evanghelii numai doi apostoli și doi ucenici ai apostolilor? Că pe lîngă apostolii Ioan și Matei, au scris Evanghelii și Luca, ucenicul lui Pavel, precum și Marcu, ucenicul lui Petru.

– Aceasta, pentru că ucenicii nu făceau nimic din ambiție, ci toate din trebuință.

– Dar ce? Nu era de ajuns ca un singur evanghelist să spună totul?

– Era de ajuns! Dar dacă sînt patru cei care scriu Evangheliile și dacă nu le scriu nici în același timp, nici în același loc, dacă nu le scriu adunați împreună, sfătuindu-se unii cu alții și dacă totuși istorisesc toate ca și

cum ar fi rostite de o singură gură, atunci avem cea mai mare dovadă că spun adevărul.

- Lucrurile nu stau însă tocmai așa, ci dimpotrivă, pentru că în multe locuri cei patru evangheliști se deosebesc.

- Dar tocmai această deosebire este cea mai mare dovadă a adevărului. Dacă toate spusele lor s-ar fi potrivit cu de-amănuntul în ce privește timpul și locul, iar asemănarea ar fi mers chiar pînă la cuvinte, nici unul din dușmani n-ar fi crezut că evangheliștii n-au alcătuit Evangheliile fără să se adune și fără să urmărească vreun scop omenesc oarecare. Și pe bună dreptate, pentru că o asemănare atît de mare nu s-ar fi putut datora unei simple întîmplări. Dar aparenta deosebire între cei patru evangheliști, care este numai în lucrurile de mică însemnătate, îi scapă de orice bănuială și dovedește strălucit chipul alcătuirii Evangheliilor. Nu este vătămat cu nimic adevărul spuselor lor, dacă au scris ceva deosebit unul de altul, cu privire la timpul și locul unor fapte sau cuvinte ale Domnului. Și, cu ajutorul lui Dumnezeu, vom căuta să arătăm aceste deosebiri în cursul tilcuirii noastre; iar vouă vă cer ca odată cu spusele mele să observați că în problemele principale, de care atîrnă viața noastră și care alcătuiesc temelia propovăduirii credinței creștine, nu veți găsi nici cea mai mică deosebire între cei patru evangheliști.

- Dar care sînt aceste probleme principale?

- Iată-le! Dumnezeu S-a făcut om, a făcut minuni, a fost răstignit, a fost îngropat, a înviat, S-a înălțat, are să judece lumea, a dat porunci mîntuitoare, n-a adus o lege potrivnică Legii Vechi, este Fiu, este Unul-Născut, este adevărat Fiu, este de aceeași ființă cu Tatăl și altele asemenea acestora. Vom vedea că în aceste probleme evangheliștii sînt cu totul de acord între ei. În ce privește minunile, n-au spus toți toate minunile; unii au istorisit unele, alții altele. Aceasta să nu te tulbure; dacă un evanghelist ar fi istorisit toate minunile, ar fi făcut de prisos Evangheliile celorlalți; iar dacă toți ar fi istorisit alte minuni, deosebite ale unora față de cele ale celorlalți, n-am fi avut dovada simfoniei dintre Evanghelii. Din pricina aceasta toți au spus multe lucruri comune, dar fiecare din ei a spus și ceva deosebit, pentru ca nici unul să nu pară de prisos și să fie înlăturat ca netrebnic, ba, dimpotrivă, să ne dea o dovadă și mai mare a adevărului spuselor lor.

III

Evanghelistul Luca ne spune și pricina pentru care și-a scris Evanghelia sa: „*Ca să cunoști temeinicia învățăturilor pe care le-ai primit*”⁶. Cu alte cuvinte Luca vrea să spună așa: „Am scris Evanghelia aceasta pentru ca, aducîndu-ți aminte de învățăturile primite, să cunoști temei-

cia lor și să rămii în această temeinicie”. Evanghelistul Ioan nu ne-a spus pricina pentru care și-a scris Evanghelia. Dar cuvînt din părinți, pogorît din vechime la noi, spune că nici el nu și-a scris Evanghelia la întîmplare. Ioan a văzut că ceilalți trei evangheliști au stăruit în chip deosebit asupra omenirii Mîntuitorului, asupra firii Lui omenești; era deci primejdie să se treacă sub tăcere dogma Dumnezeirii lui Hristos, a firii Sale dumnezeiești. Pentru aceasta Hristos l-a mișcat și așa a ajuns să-și scrie Evanghelia, stăruind mai cu seamă asupra firii dumnezeiești a lui Hristos. Lucrul acesta se vede foarte bine și din cuprinsul Evangheliei sale și din începutul ei. Nu-și începe Evanghelia precum ceilalți trei evangheliști, de jos, de pe pămînt, ci de sus, din ceruri, spre care se și grăbea, și cu acest scop a și scris întreaga sa carte. Ioan este mai înalt decît ceilalți trei evangheliști nu numai în prolog, ci și de-a lungul întregii sale Evanghelii. Despre Matei se spune că iudeii, care au crezut în Hristos, au venit la el și l-au rugat să aștearnă în scris ce le-a spus cu cuvîntul și să compună Evanghelia în limba ebraică. Marcu a făcut același lucru în Egipt, la rugămintea ucenicilor lui. Din pricina aceasta Matei, pentru că a scris evreilor, n-a căutat să dovedească altceva mai mult decît că Iisus Se pogoară din Avraam și David; iar Luca, pentru că a scris tuturor oamenilor, urcă genealogia Mîntuitorului și mai sus, pornind de la Adam. Matei își începe Evanghelia sa chiar cu genealogia Domnului, deoarece știa că nimic nu putea face plăcere mai mare iudeului decît să afle că Hristos era strănepot al lui Avraam și al lui David; Luca, însă, nu face așa, ci face genealogia Mîntuitorului după ce vorbește mai întîi de alte multe lucruri.

Acordul dintre Evanghelii este dovedit nu numai de întreaga lume care a primit cele spuse în ele, dar și de dușmanii adevărului. După moartea evangheliștilor s-au ivit multe erezii cu învățături potrivnice învățăturilor scrise în Evanghelii; unele din aceste erezii au primit toate cele spuse în Evanghelii, altele au tăiat unele părți din Evanghelii și au Evangheliile lor sub forma aceasta trunchiată. Acum, dacă ar fi contradicere între cele patru Evanghelii, nici ereziile acelea care au învățături potrivnice n-ar fi primit tot textul celor patru Evanghelii, ci numai acele părți din Evanghelii, care, după părerea lor, se potriveau cu propriile lor învățături; și nici ereziile, care au primit numai o parte din textul Evangheliilor, n-ar fi putut fi combătute pe temeiul părților evanghelice acceptate de ele, deoarece nici aceste părți nu lasă necunoscute părțile evanghelice date la o parte de erezii, ci vădesc înrudirea cu tot textul Evangheliilor. După cum, dacă iei din corpul unui animal o parte, găsești în partea aceea toate părțile componente ale animalului: nervi, vine, oase, artere, sînge – și – ca să spun așa – vei cunoaște din proba aceea întreaga alcătuire a trupului animalului, tot așa și cu Sfintele

Evangheliilor; în fiecare parte din ele iese la iveală înrudirea cu întregul. Dacă Evangheliile s-ar deosebi între ele, atunci această înrudire dintre parte și întreg nici nu s-ar vedea și de mult ar fi dispărut învățătura noastră, căci „*orice împărăție, spune Domnul, care se dezbină în sine nu rămîne*”⁷. Dar așa, și prin aceasta strălucește puterea Duhului Sfânt, care-i convinge pe oameni ca, la judecarea Evangheliilor, să aibă în vedere problemele mari absolut necesare mîntuirii și să nu se lase vătămați sufletește de micile și neînsemnatele deosebiri dintre Evangheliile.

IV

Nu trebuie să stăruim în chip deosebit asupra locului în care fiecare evanghelist și-a scris Evanghelia sa. Dar voi căuta să dovedesc, în tot cursul acestei tilcuiri, că n-a scris unul împotriva altuia. Iar dacă tu faci aceasta, acuzîndu-i că se deosebesc între ei, apoi nu faci altceva decît să ceri ca asemănarea dintre ei să meargă chiar pînă la cuvinte și la formele cuvintelor. În privința aceasta țin să spun că retori și filozofi veștiți, care au scris multe cărți despre aceleași probleme, nu numai că se deosebesc între ei, dar chiar și scriu unii împotriva altora. Altceva este a scrie deosebit de altcineva și altceva este a scrie împotriva. Nu vreau să vorbesc mai mult de aceștia. Să mă ferească Dumnezeu să apăr Evangheliile întemeiat pe nebuniile cuprinse în cărțile lor și nici nu vreau să apăr adevărul sprijinindu-mă pe minciună.

Dar cu dragă inimă aș întreba: Cum au putut fi crezute de lume Evangheliile, dacă se deosebesc unele de altele? Cum au putut birui? Cum s-a făcut că evangheliștii, niște oameni care în scrierile lor au spus lucruri potrivnice între ele, au fost admirați, au fost crezuți, au fost lăudați pretutindeni în lume? Cînd evangheliștii au scris Evangheliile trăiau mulți oameni care au fost martori ai faptelor istorisite de ei, dar și mulți dușmani și mulți vrăjmași; n-au scris Evangheliile într-un colț al pămîntului și le-au îngropat, ci le-au răspîndit de-a lungul uscatului și mării, în auzul tuturor. Cînd se citeau Evangheliile erau de față și dușmani, așa cum se întîmplă și acum, dar nimic din cele spuse n-a scandalizat pe nimeni. Și e ușor de înțeles de ce. Era puterea dumnezeiască; ea făcea și săvîrșea totul în toți. Dacă n-ar fi fost puterea dumnezeiască, cum ar fi putut, oare, și vameșul și pescarul și neînvățatul să filozofeze unele ca acestea? Ceea ce filozofii păgîni n-au putut să-și închipuie nici în vis, aceea evangheliștii au vestit lumii cu multă putere de convingere și au fost crezuți nu numai pe cînd erau în viață, ci și după moartea lor. N-au crezut în ei doi sau douăzeci de oameni, nici o sută sau o mie sau zece mii,

7. Luca 11, 17.

ci orașe, neamuri, popoare, pământul și marea, Grecia și țările barbare, locurile locuite și pustia. Și au vorbit de lucruri care depășeau cu mult natura noastră. Lăsînd deoparte pământul, vorbeau de cele din ceruri. Aducîndu-ne pe lume o altă viațuire și un alt trai, toate au dobîndit o nouă înfățișare: bogăția și sărăcia, libertatea și robia, viața și moartea, lumea și traiul în lume.

Evangelheliștii și-au scris Evangheliile lor nu ca Platon⁸, care a scris acea lucrare numită „Republica” sau ca Zenon⁹ sau ca altcineva care a dat reguli de purtare în viață și a alcătuit legi. Toți aceștia au arătat prin scrierile lor că au fost inspirați de un duh rău, un demon sălbatic, care duce război oamenilor, un dușman al creștinătății, un vrăjmaș al bunei rînduiei, un demon care răstoarnă totul. Poți spune altceva, cînd ei, în scrierile lor, cer ca femeile să fie comune tuturor bărbaților, cînd aduc pe fecioare goale în arene în văzul bărbaților, cînd îngăduie concubinajul, cînd amestecă și răstoarnă totul și calcă în picioare legile firii? Toate cele spuse de ei sînt născociri ale demonilor și împotriva firii. Despre acestea însăși firea ne poate da mărturie, că ea însăși nu îngăduie astfel de lucruri. Și acești filozofi au scris cărțile lor fără să fie prizoniți, fără să fie în primejdie, fără să li se ducă război, ci în toată liniștea și în toată libertatea, într-o limbă frumoasă și aleasă; pescarii, însă, au scris Evangheliile fiind prizoniți, biciuiți și mereu în primejdie de moarte; cu toate acestea, scrierile lor au fost primite cu toată dragostea de neînvățați și de învățați, de robi și de liberi, de împărați și de ostași, de barbari și de eleni.

V

Nu poți spune că Evangheliile au fost primite de toți pentru că sînt scurte și simple. Nu, pentru că sînt cu mult superioare scrierilor amintite mai sus. Nici prin vis nu s-au gîndit filozofii aceia la feciorie, și nici la numele ei, la sărăcia de bună voie, la post sau la ceva asemănător tot atît de înalt. Pescarii noștri, însă, n-au izgonit numai pofta, nici n-au pedepsit numai fapta, ci și privirea desfrînată, insultele, rîsul dezmațat, îmbrăcămintea nepotrivită, mersul necuviincios, strigătul, mergînd cu purtarea de grijă pînă la cele mai mici fapte din viața omului. Au umplut toată lumea cu sadul fecioriei. Au convins pe oameni să filozofeze despre Dumnezeu și despre cele din ceruri așa cum nimeni dintre filozofi n-a filozofat vreodată. Cum ar fi putut filozofa așa, cînd ei au îndumnezeit

8. Platon, filozof grec (428–348 î.d.Hr.), discipolul lui Socrate și dascălul lui Aristotel. Autorul a numeroase lucrări filozofice, scrise în formă de dialog: Criton, Fedon, Gorgias, Banchetul, Republica și altele. Filozofia sa are ca metodă dialectica și ca încoronare teoria ideilor.

9. Zenon din Citium, filozof grec (336–264 î.d.Hr.) întemeietorul stoicismului.

chipurile animalelor sălbatice, ale fiarelor, ale tîrîtoarelor și ale altor animale mult mai nevrednice? Și iată, învățăturile înalte ale pescarilor sînt primite și crezute, înfloresc și se răspîndesc în fiecare zi, pe cînd învățăturile filozofilor se duc, pier, dispar mai iute ca pînza de păianjen. Și pe bună dreptate, pentru că demonii le-au propovăduit. Din pricina aceasta sînt pline de desfrînare, pline de multă întunecime și de mai multă nerozie. Poate fi, oare, ceva mai de rîs decît o lucrare ca „Republica” lui Platon, în care filozoful, în afară de cele spuse mai sus, ca să poată arăta ce este dreptatea, a scris pagini întregi pline de neclaritate? Chiar dacă spusele sale ar avea vreun folos, totuși sînt cu totul netrebuincioase pentru viața oamenilor. Dacă un plugar, un fierar, un zidar, un corăbier, într-un cuvînt un meseriaș, care se hrănește din lucrul mîinilor sale, și-ar părăsi meseria și munca sa cîstită și și-ar cheltui atîția și atîția ani ca să învețe din scrierile acestui filozof ce este dreptatea, ar ajunge să moară de foame înainte de a o învăța și ar pleca de pe lumea aceasta sfîrșindu-și viața în chip silnic, fără să ajungă să învețe ceva practic. Învățăturile noastre creștine nu sînt așa. Hristos ne-a învățat dreptatea, cuviința, folosul, într-un cuvînt virtutea, în cuvinte puține și lămurite. Uneori spune: „*În aceste două porunci se cuprind toată legea și profeții*”¹⁰, adică în dragostea de Dumnezeu și dragostea de aproapele; iar alte ori: „*Toate cîte voiți să vă faceți vouă oamenii faceți și voi lor, că aceasta este legea și profeții*”¹¹. Toate aceste învățături sînt ușor de înțeles și le poate învăța cu ușurință și plugarul și sluga și văduva și copilul și chiar omul care pare redus cu totul la minte. Așa este natura adevărului. Și o mărturisește sfîrșitul lucrurilor. Toți oamenii au aflat ce trebuie să facă; și nu numai că au aflat, dar s-au și străduit să trăiască aceste învățături. Și este trăită învățătura creștină nu numai în orașe, ci și pe vîrfurile munților. Da, acolo, pe vîrfurile munților vei vedea că este multă filozofie, vei vedea cete de îngeri strălucind în chip de trup omenesc, vei întîlni pe pămînt viețuire cerească. Că reguli de viețuire ne-au dat nouă pescarii! Nu ne-au poruncit, așa cum fac filozofii, să studiem din copilărie, nici n-au legiuir că, pentru a pune în practică virtutea, trebuie să avem atîția și atîția ani. Nu, pescarii s-au adresat oricărei vîrste fără deosebire. Învățăturile filozofilor, jocuri de copii; ale evangheliștilor, adevărul lucrurilor. Acestei viețuiri i-au dat ca loc cerul; meșterul ei este Dumnezeu și tot Dumnezeu este legiuitorul legilor de acolo. Așa și trebuia. Răsplățile unei astfel de viețuiri nu sînt frunze de dafin, nici frunze de măslin, nici întreținere pe seama statului, nici statui de aramă, lucruri lipsite de căldură și valoare, ci viață fără de sfîrșit; ajungem copii ai lui Dumnezeu, dănuim împreună cu îngerii, stăm alături de tronul împăralesc, sîntem neconținut cu Hristos.

10. Matei 22, 39.

11. Matei 7, 12.

VI

Povățuitori ai acestei viețuiri sînt vameși, pescari, făcători de corturi; n-au trăit un șir mărginit de ani, ci trăiesc veșnic. Din această pricină și după moartea lor sînt de **foarte** mult folos celor ce duc o astfel de viață. Acest fel de viețuire nu duce **război** împotriva oamenilor, ci împotriva demonilor, a puterilor celor fără de trup. Din pricina **aceasta** și marele conducător al luptelor lor nu este un om, nici un înger, ci **Însuși** Dumnezeu. Iar armele acestor ostași sînt la fel cu natura războiului: nu sînt **făcute** din piele și fier, ci din adevăr, din dreptate, din credință, din întreaga filozofie.

Dar pentru că despre această viețuire scrie și Evanghelia de care ne ocupăm acum, să cercetăm cu toată atenția cele spuse atît de lămurit de Matei despre ea. Că toate cele spuse de Matei nu sînt ale lui, ci ale lui Hristos, Care a legiuit o astfel de viețuire. Să o cercetăm cu atenție, ca să putem fi înscrisi și noi în ea, să strălucim împreună cu cei care au și trăit această viețuire și au primit cununile cele nemuritoare.

Multora li se pare că Evanghelia este foarte ușor de înțeles și că numai profeții sînt grei. Această părere pot să o aibă numai cei care nu-și dau seama de adîncimea ideilor cuprinse în Evanghelie. Pentru aceea vă rog să mă urmăriți cu multă atenție, pentru ca, avînd conducător pe Hristos, să intrăm în oceanul celor scrise în Evanghelie.

Dar pentru ca să înțelegeți mai ușor cuvintele mele, vă cer și mă rog – lucru pe care l-am făcut și la țilcuirea celorlalte cărți ale Sfintei Scripturi – să citiți mai dinainte pericopa evanghelică pe care o țilcuiesc, pentru ca citirea mai dinainte a pericopei să fie deschizătoare de drum cunoștinței, așa cum a făcut eunucul¹². Dacă veți face așa, îmi va fi și mie mai ușoară țilcuirea. Că multe sînt locurile grele de înțeles din Evanghelia lui Matei și se întîlnesc la tot pasul.

Iată chiar în primul capitol al Evangheliei cîte locuri grele de dezlegat sînt. În primul loc: pentru care pricină se face genealogia lui Iosif, care n-a fost tatăl lui Hristos? În al doilea loc: de unde știm că Hristos Se pogoară din neamul lui David, odată ce ne sînt necunoscuți strămoșii Mariei, din care S-a născut Hristos? În al treilea loc: pentru ce se face genealogia lui Iosif, care n-a contribuit cu nimic la nașterea lui Hristos, iar Fecioarei, care a fost mamă, nu i se arată părinții, buncii și strămoșii? În afară de asta, merită să cercetăm și aceea: pentru ce se amintesc în această genealogie și femeii, odată ce genealogia este făcută prin bărbați? Dar de vreme ce a hotărît așa, atunci pentru ce n-a amintit de toate femeile, ci a trecut sub tăcere pe femeile vestite pentru viața lor curată, de pildă pe Sarra, pe Rebeca și pe altele asemenea lor, și a amintit de

12. *Faptele* 8, 26-39.

temei vestite ca păcătoase, de pildă: desfrîdate, adultere, femei născute din căsătorii nelegitime, femei de alt neam, păgîne? Că a amintit de nevasta lui Urie, de Tamara, de Rahav și de Rut, dintre care una era de alt neam, alta desfrînată, alta s-a culcat cu socrul ei; și aceasta din urmă n-a făcut-o pe temeiul legii căsătoriei, ci a trăit cu socrul ei prin înșelăciune, dîndu-se drept desfrînată, iar pe femeia lui Urie o cunoaște toată lumea din pricina grozăviei păcatului ei. Cu toate acestea, evanghelistul Matei a lăsat la o parte pe toate celelalte femei și a pus în genealogia lui Hristos numai pe acestea. Dacă trebuia să amintească de femei, apoi trebuia să le amintească pe toate; dar dacă nu trebuia să le amintească pe toate, ci numai pe unele, atunci ar fi trebuit să le amintească pe cele vestite prin virtutea lor, nu pe cele vestite prin păcatele lor. Vedeți, dar, de cîtă luare aminte, de cîtă cercetare avem nevoie chiar în primul capitol al Evangheliei lui Matei, cu toate că pare mai clar decît toate celelalte capitole, iar multora poate că li se pare chiar de prisos, deoarece în el este vorba numai de înșirarea unor nume. În afară de aceasta merită să fie cercetată și aceea: pentru ce Matei a lăsat de o parte trei împărați¹³? Dacă a trecut cu vederea numele lor, pentru că erau foarte necredincioși, atunci ar fi trebuit să nu amintească nici pe alții tot atît de necredincioși. Capitolul întîi mai pune încă o problemă: Matei spune că sînt patru sprezece neamuri, dar în al treilea și de neamuri nu sînt patru sprezece neamuri. Apoi, pentru care pricină Luca dă alte nume, nu numai pe ale aceluiași, ci chiar cu mult mai multe, iar Matei dimpotrivă dă și mai puține nume și alte nume, deși și el își termină genealogia cu Iosif, ca și Luca.

Vedeți, dar, cîtă luare aminte trebuie să avem nu numai în dezlegarea acestor probleme, dar și în cunoașterea locurilor grele ce trebuie dezlegate. Că nici nu este puțin lucru să poți descoperi locurile grele de dezlegat. Un alt lucru greu este și acesta: cum se face că Elisabeta, care era din seminția lui Levi, era rudă cu Maria?

VII

Dar¹⁴ ca să nu vă încarc memoria cu prea multe lucruri, voi opri aici cuvîntul meu. Vă este de ajuns pentru trezirea atenției voastre chiar și numai cunoașterea acestor probleme ridicate de capitolul întîi al Evangheliei lui Matei. Dar dacă doriți să cunoașteți și dezlegarea acestora apoi vă las ca voi să hotărîți, înainte de a începe eu vorbirea. Și anume, dacă voi vedea că sînteți cu mintea trează și că doriți să cunoașteți, atunci voi încerca să vă dau și dezlegarea; dar dacă voi vedea că voi căscați și vă uitați în altă

13. Ohazia, Ioas și Amasia (*II Paralipomene, capitolele 21-25*).

14. De aici începe partea morală: *Predica trebuie ascultată cu mintea trează și cu luare aminte.*

parte, voi ascunde și problemele și dezlegarea lor, plecîndu-mă legii dumnezeiești, care spune: „*Nu dați cele sfinte cîinilor, nici nu aruncați mîrgăritarele voastre înaintea porcilor, ca să nu le calce în picioare*”¹⁵.

– Dar cine-i cel ce le calcă în picioare?

– Cel ce nu socotește de preț cuvintele Scripturii, cel ce nu le respectă.

– Și cine-i atît de ticălos încît să nu respecte cuvintele Scripturii, să nu le socotească mai de preț ca orice?

– Cine? Cel ce nu dă atîta timp cuvintelor Scripturii cît femeilor desfrîinate din teatrele satanice. Că mulți oameni își pierd toată ziua la teatru și, din pricina acestei pierderi deșarte de vreme, își neglijează multe treburi de-ale gospodăriei; prind iute și precis tot ce aud și țin minte cele auzite, spre vătămarea propriului lor suflet. Aici în biserică vorbește Dumnezeu și oamenii nu vor să rămînă nici cîtăva vreme. Din pricina asta nu mai avem nici o părășie cu cerul, iar viețuirea noastră creștină se mărginește numai la cuvinte. Din pricina asta Dumnezeu ne-a amenințat cu iadul, nu ca să ne arunce în el, ci ca să ne înduplece să fugim de această cumplită tiranie. Noi, însă, facem cu totul dimpotrivă și alergăm în fiecare zi pe drumul ce duce la iad. Dar Dumnezeu ne poruncește nu numai să auzim, ci să și facem cele spuse; noi, însă, nu vrem nici să le auzim. Spune-mi, te rog, cînd vom face ce ni s-a poruncit, cînd vom săvîrși faptele pe care ni le cere, cînd nici cuvintele pe care ni le spune Dumnezeu nu vrem să le auzim, ci ni se pare apăsătoare și plicticoasă predica, deși e foarte scurtă? Noi înșine, cînd vedem că cei din jurul nostru nu ne dau atenție cînd vorbim despre lucruri obișnuite, spunem că purtarea lor este o insultă, dar nu socotim, oare, că-L mîniem pe Dumnezeu, cînd El ne vorbește despre lucruri atît de mari, iar noi nu dăm atenție spuselor Lui și ne uităm în altă parte? Un bătrîn, care a călătorit mult, poate să ne spună cu de-amănuntul despre depărtarea, poziția și înfățișarea orașelor pe care le-a văzut, poate să ne vorbească despre porturi și piețe. Noi, însă, nu cunoaștem nici la ce depărtare de noi se găsește cetatea cea din ceruri. Dacă am ști care e distanța, poate ne-am da osteneala să-i scurtăm lungimea. Nu-i atît de departe de noi cetatea aceea cît e de departe cerul de pămînt. Dacă ne trîndăvim este cu mult mai departe; dar dacă ne sîrguim, ajungem în scurtă vreme la porțile ei. Pentru că distanța aceasta nu se măsoară cu măsurătorile de pe pămînt, ci cu sufletul și cu purtarea.

VIII

Cunoști, dragul meu, cu de-amănuntul istoria lumii, pe cea nouă, pe cea veche și pe cea străveche; poți enumera stăpînitorii sub care ai luat mai înainte parte la războaie, poți enumera pe arbitrii luptelor atletice, pe învingătorii în lupte, pe generali, cunoștințe care nu-ți sînt de nici un folos. Dar nici în vis nu te-ai gîndit vreodată să știi cine este stăpîn în cetatea cea cerească sau să știi cine este primul sau al doilea sau al treilea sau să știi de cîtă vreme este fiecare acolo sau să știi ce-a lucrat și ce-a făcut fiecare. Nu vrei să te interesezi de legiuirile acestei cetăți și nici nu vrei să le ascuți de ți le spune altul. Spune-mi, te rog, cum te mai aștepți să dobîndești bunătățile făgăduite, cînd nici nu ascuți cele ce ți se spun? Dacă n-am ascultat mai înainte, să ascultăm acum. Că, de va vrea Dumnezeu, vom intra într-o cetate de aur, ba mai de preț decît aurul. Să-i cunoaștem bine temeliile ei, să-i cunoaștem porțile bătute în safire și mărgăritare. Că avem un foarte bun conducător, pe Matei. Prin poarta lui intrăm acum și avem nevoie de multă luare aminte. Dacă va vedea pe cineva că nu-i atent, îl scoate îndată afară din cetate. Că-i cetate împărătească, cetate vestită. Nu-i precum cetățile noastre, împărțite în piață și palate împărătești. Nu! Acolo peste tot numai palate împărătești. Să deschidem dar porțile minții, să deschidem auzul și, pășind cu multă frică în pridvor, să ne închinăm Împăratului cetății. O singură privire aruncată în acea cetate ne încremenește de uimire. Acum porțile cetății ne sînt încuiate; dar cînd le vom vedea deschise atunci vom vedea că tot interiorul cetății este strălucitor ca fulgerul. Că acest vameș, călăuzit de ochii Duhului, făgăduiește să-ți arate totul; unde stă Împăratul, care sînt ostașii care sînt alături de El, unde stau îngerii, unde stau arhanghelii, care este locul hotărît, în acest oraș, noilor cetățeni și care este drumul care duce acolo; ce loc au primit primii cetățeni, cei de după ei și cei de mai tîrziu; în cîte cete se împart locuitorii orașului, cine formează senatul și cîte feluri de dregătorii sînt.

Să nu intrăm cu zgomot și tulburare, ci cu tainică tăcere. Dacă în teatru se face tăcere mare cînd se citesc scrisorile împăratului, cu mult mai liniștiți trebuie să stăm toți în cetatea aceasta și să avem treze și sufletele și urechile. Nu se vor citi scrisorile unui stăpîn pămîntesc, ci ale Stăpînului îngerilor. Dacă astfel ne vom rîndui sufletele noastre, însuși harul Duhului ne va călăuzi pas cu pas, vom ajunge la tronul împărătesc și vom dobîndi toate bunătățile, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos. Căruia slava și puterea împreună cu Tatăl și cu Sfîntul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

Omilia II

„Cartea nașterii lui Iisus, Fiul lui David, Fiul lui Avraam”¹

I

Vă mai amintiți, oare, de sfatul pe care vi l-am dat mai înainte, rugîndu-vă să ascultați în adîncă tăcere și cu tainică liniște tot ce vă voi spune? Că azi am de gînd să pășesc în sfintele pridvoare ale Evangheliei lui Matei. De aceea v-am și amintit de sfatul dat. Cînd iudeii au trebuit să se apropie de muntele în flăcări, de foc, de ceață, de întuneric și de furtună², dar, mai bine spus, cînd nici nu li s-a îngăduit să se apropie de munte, ci să audă și să vadă muntele și pe toate celelalte de departe, au primit poruncă să se abțină de la femei cu trei zile înainte și să-și spele hainele; și toți erau cuprinși de spaimă și cutremur; și Moise împreună cu iudeii. Apoi cu mult mai mult noi, care avem să auzim cuvinte atît de înalte, noi care nu stăm ca iudeii departe de un munte ce fumegă, ci avem să intrăm chiar în cer, cu mult mai mult noi trebuie să arătăm mai mare filozofie, nu spălîndu-ne hainele, ci curățîndu-ne îmbrăcămintea sufletului și depărtîndu-ne de orice amestec lumesc. Nu veți vedea acum nici ceață, nici fum, nici furtună, ci chiar pe Împărat stînd pe tronul acelei negrăite slave; veți vedea pe îngeri și pe arhangheli alături de El; veți vedea popoare de sfinți în nenumărate cete.

Așa este cetatea lui Dumnezeu! În ea este Biserica celor întîi născuți, duhurile dreptilor, adunarea sărbătorească a îngerilor, sîngele izbăvitor al Domnului, prin care toate s-au unit: cerul a primit pe cele de pe pămînt, pămîntul a primit pe cele din cer, iar pacea de mult dorită de îngeri și de sfinți s-a împlinit. În această cetate se înalță strălucitorul și slăvitul semn de biruință al crucii, prăzile de război ale lui Hristos, pîrga firii noastre, trofeele Împăratului nostru. Pe toate le vom cunoaște cu de-amănuntul din Evanghelie. Dacă mă veți urmări cu liniște și cu cuvenită luare aminte voi putea să vă plimb peste tot și să vă arăt unde zace, trasă în țepă, moartea, unde este spînzurat păcatul, unde se găsesc multe și minunatele trofee ale acestui război, ale acestei lupte. Veți vedea

1. *Matei* 1, 1.

2. *Icy* 19, 18.

acolo și pe tiran legat, urmat de mulțimea prinșilor de război; veți vedea acropola, de pe care acel demon spurcat ataca pe toți mai înainte; veți vedea ascunzătorile și peșterile tilharului, acum sparte și deschise, pentru că Împăratul a intrat și în ele. Să nu vi se pară, iubitorilor, obositoare plimbarea! Dacă v-ar povesti cineva de un război purtat de oameni, de trofee și victoriile lui, ați uita și de mâncare și de băutură de dragul acelei povestiri. Este într-adevăr plăcută povestirea aceea, dar cu mult mai plăcută este povestirea luptei duse de Hristos!

Gîndește-te, iubite, cîte lucruri minunate ai de auzit! Ai să auzi că Dumnezeu, sculîndu-Se de pe tronurile Sale împărătești, a venit din cer pe pămînt, S-a pogorît chiar și în iad, stînd în linia întîii de bătaie; ai să auzi că diavolul I s-a împotrivit, dar, mai bine spus, nu s-a împotrivit numai unui Dumnezeu, ci unui Dumnezeu ascuns în fire omenească. Și lucru minunat este că vei vedea, prin moarte, biruită moartea; prin blestem, blestemul nimicit; iar prin armele prin care diavolul biruia, prin acelea i s-a surpat tirania lui.

Să ne deșteptăm deci, să nu dormim! Iată văd că porțile ni se deschid! Să intrăm cu bună rînduială și cu cutremur. Pășim chiar în pridvor.

– Și care-i pridvorul?

– Iată-l: „*Cartea nașterii lui Iisus, Fiul lui David, Fiul lui Avraam*”.

– Ce spui? Ne-ai făgăduit că ne vorbești de Unul-Născut Fiul lui Dumnezeu și ne pomenești de David, un om care a trăit cu nenumărate generații înainte, spunîndu-ne că el este tată și strămoș al lui Iisus Hristos?

– Așteaptă! Nu căuta să afli totul dintr-odată, ci cu binișorul și încetul cu încetul! Ești încă pe treptele pridvorului! Pentru ce te grăbești să intri în locuri în care nu poți încă intra? N-ai văzut bine nici pe toate cele dinafară! Că n-am să-ți vorbesc de nașterea Lui din veșnicie, dar, mai bine spus, nici de nașterea Lui în timp; că și aceasta-i neînțeleasă și cu neputință de spus prin cuvînt. Așa a grăit, mai înainte de mine, și profetul Isaia. Proorocind patimile lui Hristos și marea Lui purtare de grijă pentru lume și minunîndu-se cine este și ce a ajuns și pînă unde S-a pogorît, a strigat, tare și strălucit, zicînd așa: „*Și neamul Lui cine-l va spune?*”³

II

Dar nu despre nașterea cea din veșnicie ne este acum cuvîntul, ci despre nașterea Lui de jos, de pe pămînt, care a avut nenumărați martori. Și voi vorbi de ea așa cum mi-a dat putere harul Duhului să vorbesc. Că nici de nașterea Lui de pe pămînt nu se poate vorbi cu toată claritatea,

că și ea este plină de spaimă și cutremur. Totuși să nu socotești că ai să auzi lucruri de mică însemnătate, cînd auzi că am să-ți vorbesc de nașterea cea de pe pămînt! Dimpotrivă, deșteaptă-ți mintea, înfricoșează-te îndată, cînd auzi că Dumnezeu pe pămînt S-a pogorît! Atît de minunată și de neobișnuită a fost venirea Sa, că îngerii dăntuiau și vesteau bucuria adusă omenirii, iar profeții încă de demult se spăimîntau că Dumnezeu „*pe pămînt S-a arătat și cu oamenii împreună a locuit*”⁴.

Da, este un lucru cu totul neobișnuit că Dumnezeul Cel negrăit, Cel netălmăcit, Cel neînțeles, Cel asemenea Tatălui, a primit să vină pe pămînt din pîntece fecioresc, a primit să Se nască din femeie și să aibă strămoși pe David și pe Avraam. Dar pentru ce spun pe David și pe Avraam? Lucru plin cu totul de spaimă și uimire este că a avut strămoși pe acele femei păcătoase despre care am vorbit mai înainte. Cînd auzi acestea, ridică capul sus! Nu te gîndi la ceva umilitor. Dimpotrivă, minunează-te că, fiind Fiu al Dumnezeului celui fără de început și adevărat Fiu, a primit să audă spunîndu-I-se Fiu al lui David, pentru ca pe tine să te facă fiu al lui Dumnezeu! A primit să Se facă rob Tatălui, pentru ca ție, robului, să-ți facă Tată pe Stăpînul.

Ai văzut chiar din primele cuvinte ale Evangheliei cum sînt Evangheliile! Dacă te îndoiești că ai să ajungi fiu al lui Dumnezeu, atunci încredințează-te de aceasta prin aceea că Fiul lui Dumnezeu S-a făcut Fiu al Omului. Pentru că este cu mult mai greu pentru mintea omenească să înțeleagă că Dumnezeu S-a făcut om, decît să înțeleagă ca omul să ajungă fiu al lui Dumnezeu. Așadar cînd auzi că Fiul lui Dumnezeu este Fiu al lui David și al lui Avraam, nu te îndoi că și tu, fiu al lui Adam, vei fi fiu al lui Dumnezeu. Că Fiul lui Dumnezeu nu S-ar fi smerit în zadar și în deșert atît de mult, dacă n-ar fi vrut să ne înalțe pe noi. S-a născut după trup, ca tu să te naști după Duh; S-a născut din femeie, ca tu să încetezi de a mai fi fiu al femeii. Pentru aceasta Fiul lui Dumnezeu a avut o îndoită naștere: una asemenea nouă, și alta mai presus de noi. Pentru că S-a născut din femeie, Se aseamănă cu noi; dar pentru că nu S-a născut nici din sînge, nici din voința trupului sau a bărbatului⁵, ci de la Duhul Sfînt, ne arată nașterea cea mai presus de noi, nașterea cea viitoare, pe care ne-o va dărui nouă de la Duhul. Toate celelalte fapte ale Fiului lui Dumnezeu au fost la fel. Botezul Domnului de pildă. Avea și ceva vechi, dar avea și ceva nou. Botezarea Lui de către profet a arătat vechiul, iar pogorîrea Duhului a vădit noul. După cum un om care stă la mijloc între doi oameni îi unește pe aceștia întinzîndu-și mîinile și spre unul și spre altul, tot astfel și Fiul lui Dumnezeu a unit firea cea veche cu cea nouă, firea dumnezeiască cu cea omenească, pe cele ale Lui cu cele ale noastre.

4. Baruh 3, 38.

5. Ioan 1, 13.

Ai văzut cît de străfulgerătoare este cetatea în care ai să intri? Ai văzut cîtă strălucire au chiar primele cuvinte ale Evangheliei? Ai văzut că ți-a arătat pe Împărat, ca într-o tabără, îmbrăcat în același trup ca și tine? Știi doar că, în tabără, împăratul nu poartă totdeauna semnele demnității sale; dezbracă purpura, dă jos de pe cap coroana și îmbracă adeseori haină de ostaș; face asta ca să nu fie recunoscut, ca să nu atragă pe dușmani asupra sa. Împăratul nostru dimpotrivă: îmbracă trupul nostru cu totul pentru alt scop: vrea să fie necunoscut, să nu facă pe dușman să fugă de luptă și să nu tulbure pe ostașii Săi. Că Împăratul nostru a căutat să mînuie, nu să înspăimînte. Din pricina aceasta Evanghelia chiar de la început L-a numit cu acest nume, spunîndu-I Iisus. Numele Iisus nu este un nume elinesc, ci ebraic, care tîlcuit în limba greacă înseamnă Sotir, adică Mîntuitor; și se numește Mîntuitor, pentru că a mîntuit pe poporul Său.

III

Ai văzut cum evanghelistul Matei a întraripat pe ascultător, deși a rostit cuvinte foarte cunoscute? Ai văzut cum prin ele ne-a făcut să ne gîndim la lucruri pe care nici nu le bănuiam? Numele de Iisus și de Mîntuitor erau foarte cunoscute la iudei. Și pentru că faptele viitoare ale Domnului Iisus aveau să fie neobișnuite, de aceea numele acesta a fost purtat și de altul, de Iisus al lui Navi, preînchipuire a Domnului Iisus, ca de la început să se înlătore orice tulburare ce ar fi putut fi provocată de un nume nou. În Scriptură se spune că Iisus al lui Navi, urmînd lui Moise, a dus pe poporul iudeu în pămîntul făgăduinței. Aceasta e preînchipuire. Iată acum și faptul! Iisus al lui Navi a dus pe poporul iudeu în pămîntul făgăduinței; Domnul Iisus a dus pe poporul Său în cer și la bunătățile cele cerești. Iisus al lui Navi, după moartea lui Moise, Domnul Iisus, după încetarea legii. Acela, conducător de popor, acesta, împărat.

Dar ca nu cumva cînd auzi numele Iisus să te rătăcești din pricina acestui nume, evanghelistul Matei a adăugat: „*Iisus Hristos, Fiul lui David*”. Celălalt Iisus nu era din seminția lui David, ci din altă seminție.

– Dar pentru care pricină evanghelistul numește Evanghelia sa „Cartea nașterii lui Iisus Hristos”? Doar nu cuprinde numai nașterea, ci toată iconomia mîntuirii neamului omenesc!

– Pentru că nașterea lui Iisus este capul întregii iconomii a Mîntuirii, pentru că este începutul și rădăcina tuturor bunătăților date nouă. După cum Moise își intitulează cartea sa „*Cartea cerului și a pămîntului*”⁶, deși nu vorbește numai de cer și de pămînt, ci și de cele ce sînt în ele, tot astfel

și Matei a dat numele cărții sale de la capul faptelor istorisite în ea. Lucru plin de uimire, mai presus de nădejde și de așteptare este că Dumnezeu S-a făcut om. Odată săvârșit acest lucru, toate celelalte decurg logic și firesc.

– Dar pentru ce evanghelistul a spus întâi: „*Fiul lui David*” și apoi „*Fiul lui Avraam*”?

– N-a spus așa pentru că evanghelistul nu voia, așa cum socot unii, să facă genealogia lui Iisus chiar de la Adam. Ar fi făcut la fel ca și Luca. Matei însă procedează altfel.

– Dar pentru ce l-a pus mai întâi pe David?

– Pentru că David era pe buzele tuturor și din pricina renumelui său, și din pricina timpului; nu murise de mult, ca Avraam. Amîndurora le dăduse Dumnezeu – și lui Avraam și lui David – făgăduința că din ei Se va naște Mîntuitorul; dar Matei l-a pus în urmă pe Avraam pentru că era mai vechi, iar pe David l-a pus la început pentru că era viu în mintea poporului și pe buzele tuturor. Chiar iudeii spuneau: „*Oare nu din sămînța lui David și din orașul Betleem, de unde era David, avea să vină Hristos?*”⁷ Nimeni nu-L numea pe Hristos Fiul lui Avraam, ci toți îl numeau Fiul lui David. Că David era, după cum am spus, în mintea tuturor și din pricină că a trăit în urma lui Avraam, dar și din pricină că a fost împărat, de asta și iudeii și Dumnezeu pomenesc și numele lui David cînd vorbesc de toți împărații de mai tîrziu, pe care îi prețuiau. Iezechiel și alți profeți spuneau iudeilor că David va veni și va învia; negreșit profeții nu vorbeau de cel mort, ci de cei care vor merge pe urmele virtuților lui David. Dumnezeu spunea lui Iezechia: „*Voi apăra cetatea aceasta pentru Mine și pentru David, robul Meu*”⁸. La fel lui Solomon i-a spus că nu-i va împărți împărăția în timpul domniei lui, din pricina lui David⁹. Da, mare a fost slava lui David și la oameni, și la Dumnezeu! Pentru asta deci evanghelistul Matei începe genealogia cu David, pentru că era mai cunoscut, iar pe Avraam îl pomeneste după David. Și pentru că a adresat iudeilor Evanghelia sa, a socotit de prisos să urce mai sus genealogia. Că acești doi bărbați erau mai cu seamă admirați de iudei; unul ca profet și împărat, altul ca patriarh și profet.

Aș putea fi întrebat:

– Dar de unde știm că Iisus este din neamul lui David? Dacă Iisus nu S-a născut din bărbat, ci numai din femeie și dacă nu se face genealogia Fecioarei, de unde știm că este strănepot al lui David?

– Două sînt deci problemele care se pun. Prima: pentru ce nu se face genealogia mamei? A doua: pentru ce Iosif, care n-a fost tatăl lui Iisus, este pomenit și de Matei și de Luca? Prima pare necesară, a doua, de prisos.

7. Ioan 7, 42.

8. IV Regi 19, 34.

9. III Regi 11, 34.

Despre care, dar, trebuie să vorbesc mai întâi? Negreșit despre aceea că Fecioara se coboară din David.

– Dar cum vom ști că se coboară din David?

– Ascultă pe Dumnezeu, Care-i spune lui Gavriil să se ducă „*la o Fecioară din casa și neamul lui David, logodită cu un bărbat care se numea Iosif*”¹⁰. Ce răspuns mai clar decît acesta vrei cînd afli că Fecioara era din casa și neamul lui David?

IV

Tot din aceste cuvinte se vede apoi că și Iosif era tot din casa și neamul lui David. Legea poruncea să nu se facă căsătorie cu altcineva, ci numai cu cineva din aceeași seminție. Patriarhul Iacov a spus mai dinainte că Mîntuitorul Se va ridica din seminția lui Iuda, grăind așa: „*Nu va lipsi domn din Iuda, nici povățuitor din coapsele lui pînă la venirea Celui Căruia Îi este pregătit sceptorul; Acesta va fi așteptarea neamurilor*”¹¹.

– Profetia aceasta, mi se poate spune, arată numai atîta: că Iisus este din seminția lui Iuda, dar nicidecum că era și din neamul lui David; iar în seminția lui Iuda nu era numai neamul lui David, ci și alte multe neamuri; se poate, dar, ca Iisus să fie din seminția lui Iuda, dar nu și din neamul lui David.

– Dar, ca să nu spui așa, evanghelistul îți curmă această bănuială, zicînd că Iisus era „*din casa și din neamul lui David*”. Iar dacă vrei să afli acest lucru și din altă parte, nu-mi lipsesc dovezile. Legea interzicea nu numai căsătoriile cu cineva din altă seminție, dar chiar și cu cineva din altă familie, adică din alt neam. Deci dacă raportăm cuvintele de la Luca „*din casa și neamul lui David*” la Fecioară, am răspuns la întrebare; dacă le raportăm la Iosif, prin Iosif avem același răspuns, anume că Iisus era din neamul lui David. Dacă Iosif era „*din casa și din neamul lui David*”, apoi legea îl obliga să nu ia femeie din altă casă și din alt neam, ci din acela din care era și el.

– Dar dacă a călcat legea?

– Matei, ca să nu spui asta, ți-o ia înainte, mărturisind că Iosif era drept¹²; iar odată ce îi cunoști virtutea, știi că n-a călcat legea. Ar fi putut, oare, să calce legea, mînat de plăcere, un bărbat atît de iubitor de oameni și atît de lipsit de pasiune, ca Iosif, încît, chiar silit de bănuială, să nu vrea să pedepsească pe Fecioară? Omul care s-a ridicat cu mîntea mai presus de lege – că hotărîrea lui de a o lăsa pe Fecioară și a o lăsa întru ascuns

10. Luca 1, 27.

11. Fac. 49, 10.

12. Matri 1, 19.

era hotărîrea unui om care s-a ridicat cu mintea mai presus de lege – ar fi putut săvîrși, oare, o faptă împotriva legii, mai cu seamă atunci cînd nici o pricină nu-l silea? Deci din cele spuse se vede că Fecioara era din neamul lui David.

Dar neapărat trebuie să spun acum pentru care pricină evanghelistul n-a făcut genealogia Fecioarei, ci pe a lui Iosif.

– Pentru ce?

– Nu era obiceiul la iudei să se facă genealogia femeilor. Deci ca să țină obiceiul iudaic și să nu se pară că de la primele cuvinte ale Evangheliei nu spune adevărul și totuși să ne facă nouă cunoscută pe Fecioară, evanghelistul a trecut sub tăcere pe strămoșii ei și a făcut numai genealogia lui Iosif. Dacă ar fi făcut genealogia Fecioarei ar fi dat să se creadă că face inovații; iar dacă ar fi trecut sub tăcere pe Iosif, n-am fi cunoscut pe strămoșii Fecioarei. Dar ca să aflăm de Maria cine este, din ce neam se trage și totuși să nu strice obiceiurile, Matei a făcut genealogia logodnicului ei și a arătat că era din casa lui David. Odată demonstrat că Iosif se pogoară din casa lui David este demonstrat și aceea că și Fecioara este tot din aceeași casă, din pricină că dreptul Iosif n-ar fi suferit, după cum am mai spus, să se logodească cu o femeie din altă casă și din altă familie.

Este însă și un alt motiv, mai tainic, pentru care au fost trecuți sub tăcere strămoșii Fecioarei. Dar nu-i timpul să descopăr aceasta acum, pentru că sînt multe de spus.

De aceea¹³, oprind aici cuvîntul despre cele cercetate pînă acum, să țineți bine minte cele ce v-am spus. De pildă: pentru ce în genealogie a fost pus David înaintea lui Avraam; pentru ce Matei și-a numit Evanghelia sa „Cartea nașterii”; pentru ce a spus: „a lui Iisus Hristos”; pentru ce nașterea Lui este și la fel, dar nu și la fel cu a oamenilor; pe ce dovezi ne întemeiem că Maria este din casa lui David; pentru ce a făcut Matei genealogia lui Iosif și au fost trecuți sub tăcere strămoșii Mariei.

Dacă veți ține minte toate răspunsurile la aceste întrebări, îmi veți da mai mult curaj să merg mai departe; dar dacă le veți disprețui și le veți scoate din sufletul vostru, atunci voi pregeta să mai vorbesc de celelalte. Nici plugarul nu vrea să mai semene un pămînt care i-a stricat semințele. De aceea, vă rog să țineți minte ce v-am spus. Că grija de astfel de lucruri va aduce sufletului vostru un mare și mîntuitor bine. Îngrijindu-ne de acestea vom putea să placem lui Dumnezeu; vom avea gurile noastre curate de ocări, de cuvinte de rușine și de defăimări, pentru că cercetăm cuvinte duhovnicești; vom fi de temut și demonilor, pentru că limba noastră este înarmată cu astfel de cuvinte; în sfîrșit vom atrage asupra noastră și mai mult harul lui Dumnezeu, pentru că privirea noastră va fi

13. De aici începe partea morală: *Mare ne este folosul studierii Sfintelor Scripturi.*

și mai pătrunzătoare. Că pentru asta ne-a dat Dumnezeu ochi, gură și auz, ca toate aceste mădulare să-I slujească Lui; să rostim cuvintele Lui, să facem poruncile Lui, să-I cîntăm neîncetat imne, să-I înălțăm mulțumiri și prin toate aceste mădulare să ne curățim conștiința. După cum trupul ajunge mai sănătos cînd respiră aer curat, tot astfel și sufletul ajunge mai înțelept dacă este hrănit cu niște gînduri ca acestea.

V

Nu vezi că și ochii trupului lăcrimează mereu dacă-i ținem la fum, dar dacă stăm la aer curat, în livezi, lîngă izvoare, în grădini sînt mai pătrunzători și mai sănătoși? Tot așa și cu ochiul sufletului; dacă paște în livada cuvintelor duhovnicești va fi curat, limpede și ager; dar dacă umblă în fumul grijilor lumești va scoate nenumărate lacrimi și va plînge și acum pe pămînt, dar și atunci pe lumea cealaltă. Da, cu fumul se aseamănă grijile lumești. De aceea spunea cineva: „*S-au stins ca fumul zilele mele*”¹⁴. David a spus aceste cuvinte gîndindu-se la scurtimea anilor și la nestatornicia vieții; eu însă nu mă gîndesc numai la asta, ci aș spune că trebuie să raportăm aceste cuvinte și la tulburările din viață. Că nimic nu întristează și tulbură atîta ochiul sufletului ca mulțimea grijilor lumești, ca roiul poftelor; ele sînt lemnele acestui fum. Și după cum focul scoate o mulțime de fum cînd pui peste el lemne umede și jilave, tot așa și pofta cea puternică și învăpăiată face și ea mult fum, cînd cuprinde un suflet molîu și slăbănog. De asta e nevoie de roua Duhului, de acea adiere lină ca să stingă focul, să risipească fumul, să ne întraripeze mintea. Că nu-i cu putință, nu-i cu putință să ne înălțăm la cer cînd sîntem împovărați cu atîtea păcate. Ar fi de dorit să fim sprinteni, ca să ne putem croi acest drum; dar mai bine spus, nici așa n-am putea, dacă nu luăm aripile Duhului. Așadar, dacă avem nevoie de minte limpede și de har duhovnicesc ca să ne urcăm la acea înălțime, cum ne vom putea înălța, cînd nu avem nici una, nici alta, ba, dimpotrivă, trași în jos de atîta greutate, atragem asupra noastră și pe toate cele potrivnice și povară satanică? Dacă ai încerca să cîntărești cu un cîntar bun cuvintele rostite de fiecare din noi, ai găsi abia o sută de dinari de cuvinte duhovnicești între zece mii de talanți de cuvinte lumești; dar mai bine spus, nu vei găsi nici zece oboli¹⁵. Nu este, oare, o rușine și cea mai mare batjocură ca pe o slugă de-a noastră s-o punem să ne facă cele mai de seamă treburi, iar gura noastră, propriul nostru mădular, să nu o folosim nici ca pe o slugă, ci dimpotrivă s-o între-

14. Ps. 101, 4.

15. Un obol era a șasea parte dintr-un dinar; o sută de dinari valora 0,87 franci; un talant avea 6000 de dinari, adică 5220 franci aur deci (exact 5560,90 franci aur); deci zece mii de talanți valorau 52 200 000 franci aur.

buintăm la lucruri nefolositoare și de prisos? Și de-am întrebuința-o numai la lucruri de prisos! Dar nu; o întrebuințăm la lucruri potrivnice, vătămătoare și la nimic folositoare. Că de ne-ar fi nouă de folos cele ce rostim, atunci negreșit spusele noastre ar fi plăcute și lui Dumnezeu. Dar așa, grăim tot ce ne sfătuiește diavolul cînd rîdem, cînd spunem glume, cînd blestemăm și ocărîm, cînd ne jurăm, cînd mințim și jurăm strîmb, cînd sîntem morocănoși, cînd vorbim prea mult, cînd flecărim mai rău decît babele, discutînd numai fleacuri. Spuneți-mi, vă rog, care din cei de față ar putea, dacă i-aș cere, să-mi spună un psalm sau un text din dumnezeieștile Scripturi? Nici unul! Și nu-i numai asta grozăvia. Grozăvia este alta, că sîntem atît de nepăsători față de cele duhovnicești, pe cît sîntem de iuți, ba mai iuți decît focul, față de cele satanice. De v-aș întreba de știți cîtece de lume, cîtece de dragoste, cîtece desfrîdate aș vedea că mulți le știu pe de rost și că le cîntă cu multă plăcere. Dar ce scuză găsiți că nu știți un text din Scriptură? „Nu-s călugăr, mi se răspunde! Am femeie și copii și trebuie să mă îngrijesc de casa mea!” Ei bine, scuza asta vă pierde, că socotiți că numai călugărilor li se cuvine să citească dumnezeieștile Scripturi, cînd de fapt voi aveți cu mult mai multă nevoie de ele decît călugării, pentru că voi trăiți în lume, voi vă răniți în fiecare zi; și de aceea voi aveți mai cu seamă nevoie de leacul Sfințelor Scripturi. Prin urmare a socoti de prisos citirea Sfințelor Scripturi este cu mult mai rău decît a nu le citi. Astfel de gînduri sînt gînduri drăcești.

VI

N-ați auzit pe Pavel spunînd că: „*s-au scris toate acestea spre povățuirea noastră*”?¹⁶ Dacă ar trebui să iei Sfînta Evanghelie în mîini, n-ai face-o dacă ți-ar fi mîinile nespălate! Pentru ce dar nu socotești că cele cuprinse în ea sînt cu mult mai de preț? O astfel de socotință a întors totul cu susul în jos!

Vrei să știi ce mare folos ai de pe urma citirii Sfințelor Scripturi? Cercetează-te să vezi ce gînduri îți vin în minte cînd auzi cîntîndu-se un psalm și ce gînduri îți vin cînd auzi un cîntec de lume! Ce gînduri îți vin cînd ești în biserică, și ce gînduri cînd ești la teatru! Și vei vedea cîtă deosebire este între o stare sufletească și alta, deși sufletul este unul! De aceea Pavel spunea: „*Vorbele rele strică obiceiurile bune*”¹⁷. Să căutăm deci să avem neconținut în gurile noastre cîntările Duhului. Asta ne face să fim superiori animalelor necuvîntătoare, deși în alte privințe sîntem cu mult inferiori lor. Cîntările Duhului sînt hrană sufletului, podoabă și tărie; lipsa lor, foamete, foamete cumplită. Scriptura spune: Le voi da lor „*nu foamete de piine, nici sete de apă, ci foamete de auzirea cuvîntului*”

16. I Cor. 10, 11.

17. I Cor. 15, 33.

Domnului"¹⁸. Ce poate fi mai groaznic decît să-ți atragi de bună voie asupra capului tău răul cu care Dumnezeu te amenință, ca pedeapsă, să-ți înfometezi adică sufletul și să-l slăbănogesti! Că prin cuvinte ne stricăm sau ne mîntuim sufletul. Cuvintele ne pornesc spre mînie și tot ele ne îmblînzesc din nou. Un cuvînt de rușine ne aprinde în suflet pofta, iar un cuvînt cumințe ne face curați la suflet și la trup. Dacă un simplu cuvînt are atît de mare putere, spune-mi, te rog, cum de disprețuiești cuvintele Scripturii? Dacă un sfat omenesc poate atît de mult, apoi cu mult mai mult, cînd sfaturile sînt date de Duhul lui Dumnezeu! Cuvîntul scos din dumnezeieștile Scripturi înmoaie mai bine decît focul un suflet învîrtoșat și-l face în stare să săvîrșească orice lucru bun. Așa i-a potolit și i-a îmblînzit Pavel pe îngîmfatii și semeții corinteni; că ei, corintenii, se lăudau tocmai cu fapte de care trebuiau să se rușineze și să-și acopere fețele. Dar ascultă ce schimbare s-a petrecut în ei, după ce au primit epistola lui Pavel! Însuși dascălul o mărturisește, spunînd astfel: „Că aceasta, că v-ați întristat așa cum vrea Dumnezeu, cită sîrguință v-a adus, ba încă și dezvinovățire și mîhnire și frică și dorință și rîvnă și ispășire”¹⁹. Sfătuind pe cei din jurul nostru cu cuvintele lui Dumnezeu îndreptăm viața slugilor noastre, a copiilor noștri, a soțiilor noastre, a prietenilor noștri, iar pe dușmani ni-i facem prieteni. Prin cuvintele Sfintelor Scripturi au ajuns mai buni chiar marii bărbați, chiar prietenii lui Dumnezeu. De pildă David, după ce a păcătuit, a ajuns la acea minunată pocăință datorită cuvintelor lui Dumnezeu²⁰. Apostolii iarăși tot datorită cuvintelor lui Dumnezeu au ajuns ce-au ajuns și au atras la ei întreaga lume.

– Dar ce folos are un om dacă aude cuvintele lui Dumnezeu și nu le face?

– Nu mic îi va fi folosul chiar numai dacă aude cuvintele lui Dumnezeu. Se va osîndi, va ofta și va ajunge cîndva și la săvîrșirea celor spuse de Dumnezeu. Că dacă nu are conștiința păcatului, cînd se va depărta de păcat, cînd se va osîndi?

Să nu disprețuim, dar, auzirea dumnezeieștilor Scripturi. Gîndul acesta este un gînd drăcesc, care nu ne lasă să vedem comoara, care nu ne lasă să ne îmbogățim. Diavolul ne șoptește la ureche că nu-i de nici un folos auzirea legilor lui Dumnezeu, pentru că se teme ca nu cumva noi să trecem de la auzirea cuvintelor lui Dumnezeu la săvîrșirea lor. Cunoscîndu-i dar viclenia, să ne întărim cu aceste arme, pentru a-i zdrobi capul și a ajunge de nebiruit. Și astfel, încununăți cu strălucite victorii, să dobîndim și bunătățile viitoare, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

18. *Amos* 8, 11.

19. *II Cor.* 7, 11.

20. *II Regi* 12, 1-16.

OMILIA III

„Cartea nașterii lui Iisus Hristos, Fiul lui David, Fiul lui Avraam”¹.

I

Iată aceasta-i a treia cuvîntare și încă n-am răspuns la toate problemele puse de primele cuvinte ale Evangheliei lui Matei. Așa că nu în zadar spuneam că acest început cuprinde gînduri foarte adînci. Haide, dar, să vorbim astăzi de cele rămase încă nelămurite.

– Ce vom căuta să aflăm acum?

– Pentru care pricină se face genealogia lui Iosif, odată ce el n-a contribuit cu nimic la nașterea lui Iisus Hristos?

O pricină am arătat-o în cuvîntarea de mai înainte. Trebuie să arăt și o altă pricină, mai tainică, mai greu de spus prin cuvinte decît cea dintîi.

– Care-i aceasta?

– Dumnezeu nu voia să arate iudeilor, înainte de naștere, că Hristos Se va naște din Fecioară. Să nu vă tulburați din pricina unui răspuns atît de ciudat. Răspunsul nu-i al meu, ci al sfinților noștri părinți, al acelor bărbați minunați și vestiți. Dacă Domnul dintru început a umbrit multe fapte ale mîntuirii noastre, numindu-Se pe Sine Fiul Omului, și nici nu ne-a descoperit complet întotdeauna egalitatea Lui cu Tatăl, pentru ce te minunezi dacă a umbrit deocamdată și nașterea Sa, cînd urmărea ceva mare și minunat?

– Dar ce lucru minunat urmărea?

– Voia s-o scape pe Fecioară, s-o ferească de bănuială rea. Dacă iudeii ar fi știut aceasta dintru început, printr-o interpretare greșită a cuvintelor Scripturii, ar fi osîndit-o pe Fecioară pentru adulter. Dacă s-au purtat cu nerușinare față de alte fapte ale Domnului, despre care de multe ori aveau și pilde în Vechiul Testament – de pildă Îl numeau îndrăcit, cînd izgonea dracii din oameni, Îl socoteau potrivnic lui Dumnezeu, cînd vindeca pe bolnavi sîmbăta, cu toate că și mai înainte fusese de multe ori călcată sîmbăta –, ce n-ar fi zis dacă li se spunea că Hristos Se va naște din Fecioară? Se puteau întemeia pe toată istoria care nu avea nici un fapt de acest fel. Dacă iudeii Îl numeau pe Domnul tot Fiul lui Iosif²

1. *Matei* 1, 1.

2. *Ioan* 1, 45; 6, 42

după ce făcuse atâtea minuni înaintea lor, cum ar fi putut crede că S-a născut dintr-o Fecioară înainte de facerea acestor minuni? Pentru aceasta deci a făcut și genealogia lui Iosif și a logodit-o și pe Fecioara cu Iosif. Când Iosif, bărbat drept și minunat, a avut nevoie de multe mărturii pînă să creadă în ceea ce se săvîrșise – a avut nevoie de înger, de vedenie în vis, de mărturiile profeților –, cum ar fi putut, oare, iudeii primi această idee, cînd ei erau sucii, stricați și vrăjmași ai lui Hristos? Cumplit i-ar fi tulburat această faptă nouă și străină, despre care n-au auzit să se mai fi întîmplat vreodată pe vremea strămoșilor lor. Cel care i încredințat că Iisus este Fiul lui Dumnezeu nu mai pune la îndoială nici nașterea Sa din Fecioară; dar cel care-L socotește pe Iisus un înșelător, un potrivnic al lui Dumnezeu, cum să nu se scandalizeze și mai mult de nașterea din Fecioară, cum să nu-i întărească și mai mult bănuiala sa? De aceea nici apostolii nu vorbesc la început îndată de nașterea din Fecioară, ci vorbesc mai mult și mai des de învierea Domnului, pentru că istoria poporului iudeu le oferea nenumărate cazuri de înviere, cu toate că nu era nici o asemănare între aceste învieri și învierea lui Iisus. Apostolii deci vorbesc rar de nașterea din Fecioară; dar nici mama Lui n-a îndrăznit să dea pe față nașterea Lui minunată. Iată ce spune Fecioara chiar Fiului ei: „*Iată eu și tatăl Tău Te căutăm*”³. Dacă s-ar fi bănuît că Iisus nu-i fiul lui Iosif, atunci n-ar mai fi fost socotit nici Fiu al lui David; iar de aici s-ar fi născut și alte multe rele. De aceea nici îngerii nu vorbesc altora de nașterea Lui din Fecioară, ci numai Mariei și lui Iosif; păstorilor le binevestesc nașterea, dar nu le vorbesc de felul nașterii⁴.

– Pentru care pricină evangelistul, cînd a amintit de Avraam, a spus: „*Avraam a născut pe Isaac și Isaac a născut pe Iacov*”⁵ și n-a amintit și de Isav, fratele lui Iacov; dar cînd a venit la Iacov a amintit și de Iuda și de frații lui?

II

– Unii interpreți spun că evangelistul a făcut aceasta din pricina răutății lui Isav și a altor fapte săvîrșite de el mai înainte. Eu nu sînt însă de această părere. Dacă aceasta ar fi pricina lăsării la o parte a lui Isav, atunci pentru ce sînt pomenite puțin mai jos niște femei, tot așa de stricate ca și Isav? Că din cele contrarii se vedește slava lui Iisus, nu din faptul că a avut strămoși străluciți, ci din aceea că a avut strămoși mici și neînsemnați. Pentru cineva mare este mare slavă cînd poate să se umilească mult.

3. Luca 2, 48.

4. Luca 2, 10-12.

5. Matei 1, 2.

– Deci pentru care pricină nu l-a amintit pe Isav?

– Pentru că saracinii, ismailiții, arabii și toți cîți s-au născut din Isav nu aveau nici o legătură cu neamul israiliților. Pentru aceasta deci a trecut sub tăcere pe aceia și s-a îndreptat numai spre strămoșii lui Iisus, spre poporul iudeu. De aceea evanghelistul zice: „*Iar Iacov a născut pe Iuda și pe frații lui*”⁶. Prin aceștia este arătat poporul iudeu.

Iar Iuda a născut pe Fares și pe Zara din Tamar”⁷.

– Ce faci, omule? Îmi vorbești de istoria unei împreunări nelegiuite?

– Și ce-i cu asta? Dacă aș face genealogia unui om vestit, de bună seamă că aș trece sub tăcere astfel de strămoși. Dar cînd fac genealogia lui Dumnezeu întrupat, trebuie nu numai să n-o ascund, ci s-o spun în auzul tuturor spre a arăta puterea lui Dumnezeu și purtarea Sa de grijă. Că pentru asta a venit Hristos pe pămînt, nu ca să fugă de ocările noastre, ci ca să le nimicească. După cum nu ne minunăm că a murit, ci pentru că a fost și răstignit – deși răstignirea era o ocară; dar cu cît a fost mai de ocară, cu atît L-a arătat mai iubitor de oameni –, tot așa trebuie să spunem și despre nașterea Lui. Nu este drept să ne minunăm numai că a luat trup și S-a făcut om, ci că a voit să aibă astfel de neamuri, că nu l-a fost rușine deloc de păcatele noastre.

Evanghelistul deci, chiar de la primele cuvinte ale istorisirii nașterii, a arătat că Iisus nu S-a rușinat de nici una din slăbiciunile noastre, învățîndu-ne prin asta ca noi să nu ne rușinăm de păcatele strămoșilor, ci să căutăm un singur lucru, virtutea. Un om care caută virtutea nu va putea fi vătămat cu nimic, chiar dacă strămoșul lui a fost de alt neam, chiar dacă a fost desfrînat, chiar dacă a avut alte păcate. Dacă pe un stricat, întors pe calea cea dreaptă, nu poate să-l facă de rîs viața lui de mai înainte, cu atît mai mult nu va putea face de rușine păcătoșenia părinților pe un om virtuos, născut dintr-o desfrînată și dintr-o adulteră.

Genealogia lui Iisus nu ne instruește numai pe noi, ci spulberă și îngîmfarea iudeilor. Iudeii nu se îngrijeau de virtutea sufletului, dar spuneau la tot pasul că sînt strănepoții lui Avraam, socotind că virtutea strămoșilor le scuză păcatele; de aceea evanghelistul le arată, chiar de la primele cuvinte ale Evangheliei, că nu trebuie să se laude cu strămoșii, ci cu faptele lor.

În afară de această învățătură, evanghelistul ne mai spune și altceva; anume ne arată că toți oamenii sînt păcătoși, chiar și strămoșii Domnului. Patriarhul Iuda, cel de la care iudeii își trag numele, nu pare că a făcut puține păcate; Tamara a stat înaintea lui și l-a acuzat de desfrînare; David a născut pe Solomon cu o femeie desfrînată. Deci dacă de oameni

6. Matei 1, 2.

7. Matei 1, 3.

mari n-a fost îndeplinită legea, cu atît mai puțin de oameni mici; iar dacă n-a fost îndeplinită, înseamnă că toți oamenii au păcătuit și, deci, a fost de neapărată trebuință venirea lui Hristos. De aceea evanghelistul a amintit și de cei doisprezece patriarhi, ca și prin asta să spulbere iarăși îngîmfarea iudeilor, care se lăudau cu noblețea strămoșilor lor. Mulți dintre patriarhi au fost născuți din slujnice; totuși nu s-a făcut deosebire între fii din pricina deosebirii de mame. Toți au fost fără deosebire patriarhi și conducători de seminții.

Această prerogativă o are și Biserica; ea este creatoarea nobleței noastre; modelul și l-a luat de sus. De aceea de ai fi sclav sau liber, aceasta nici nu te avantajează, nici nu te micșorează; Biserica îți cere un singur lucru: ce gînd ai și cum ți-i sufletul.

III

În afară de cele spuse mai este și o altă pricină pentru care evanghelistul a amintit de istoria Tamarei. Nu fără motiv a pus pe Zara alături de Fares, deși era de prisos să mai pomenească și pe Zara, de vreme ce a pomenit pe Fares, prin care avea să facă mai departe genealogia lui Iisus.

– Pentru ce dar l-a amintit pe Zara?

– Cînd Tamarei i-au venit durerile nașterii și avea să nască pe cei doi fii, Zara a scos primul mîna. Moașa, văzînd aceasta, ca să știe cine s-a născut întîi, i-a legat mîna cu roșu; dar îndată ce l-a legat copilul și-a tras mîna îndărăt; iar după ce și-a tras el mîna s-a născut Fares și apoi Zara. Cînd moașa a văzut aceasta a zis: „*Pentru ce s-a rupt din pricina ta gardul?*”⁸. Ai văzut lucruri ascunse și tainice? Că nu fără pricină ni s-au scris acestea în Scriptură. Merita, oare, să cunoaștem aceasta și să știm ce-a grăit moașa? Merita, oare, să ni se spună că primul copil a scos mîna și că cel de-al doilea s-a născut întîi? Ce taină, deci, se ascunde aici? Mai întîi din numele copilului aflăm dezlegarea tainei. Numele Fares înseamnă despărțitură, ruptură. Apoi aflăm dezlegarea tainei din însăși întîmplarea aceasta. Nu era firesc ca Zara să-și scoată mîna și să și-o retragă, după ce i-a fost legată; nu era o mișcare logică și nici firească; firesc era poate să iasă al doilea copil, iar celălalt să rămînă cu mîna scoasă afară; dar să și-o retragă, ca să lase loc de trecere celui alt, asta nu s-a mai petrecut potrivit legilor nașterii. Harul lui Dumnezeu însă era lingă copii și Dumnezeu a rînduit ca să se întîmple așa lucrurile, pentru că a vrut să ne dea prin întîmplarea aceasta o icoană a celor viitoare.

– Care?

– Unii interpreți, care au cercetat cu de-amănuntul istoria nașterii lui Fares și Zara, spun că acești copii preînchipuiesc două popoare. Ca să

cunoști că viețuirea celui de al doilea popor a strălucit înainte de nașterea primului popor, Zara își întinde numai mîna, nu se arată în întregime și apoi și-o retrage; și după ce a ieșit fratele său, iese și el. Așa s-au petrecut lucrurile și cu cele două popoare. Viețuirea bisericească s-a arătat pe vremea lui Avraam; între timp s-a retras și a venit poporul iudaic și viețuirea după lege, iar mai pe urmă s-a arătat în întregime și noul popor, cu legile sale. De aceea a spus moașa la nașterea lui Fares: „*Pentru ce s-a rupt din pricina ta gardul?*”. Că venind legea a rupt viețuirea cea liberă. Sfînta Scriptură totdeauna obișnuiește să numească legea veche gard. De pildă profetul David zice: „*Pentru ce ai dărimat gardul ei și o culeg pe ea toți cei ce trec pe cale?*”⁹; profetul Isaia: „*Și gard împrejurul ei am pus*”¹⁰; iar Pavel: „*A dărimat peretele cel din mijloc al gardului*”¹¹.

IV

Alți interpreți raportează cuvintele moașei: „*Pentru ce s-a rupt din pricina ta gardul*” la poporul cel nou; ei spun: Cînd a venit acest popor a pus capăt legii.

Vezi, dar, că evanghelistul Matei a amintit întreaga istorie a lui Iuda, nu pentru lucruri mici și de puțină însemnătate? Cu același scop a amintit și de Rut și de Rahav¹², una de alt neam, iar alta o desfrînată, ca să afli că Iisus a venit ca să dezlege toate păcatele noastre. Că a venit ca doctor, nu ca judecător. După cum strămoșii lui Iisus s-au căsătorit cu femei desfrîmate, tot așa și Dumnezeu S-a unit cu firea omenească cea desfrînată. Și profeții au spus mai dinainte că lucrul acesta s-a petrecut și cu sinagoga; dar sinagoga a fost nerecunoscătoare față de Dumnezeu, Care locuia în ea, pe cînd Biserica, odată ce a fost eliberată de păcatele strămoșești, a rămas lipită de Mirele ei.

Să trecem acum la Rut; vom vedea că și istoria vieții sale se aseamănă cu cele ale noastre. Rut era de alt neam, trăia în cea mai neagră sărăcie. Totuși cînd a văzut-o Booz n-a disprețuit nici sărăcia ei și nici nu s-a scîrbit de prostul său neam. Tot așa și Hristos S-a căsătorit cu Biserica, deși Biserica era de alt neam și foarte săracă, făcîndu-o pârtașă marilor Sale bunătăți. Și după cum Rut, de n-ar fi părăsit mai întîi pe tatăl ei, de n-ar fi disprețuit casa, neamul, patria și rudele, n-ar fi avut parte de o înrudire atîta de mare, tot așa și Biserica, după ce a părăsit obiceiurile strămoșești, a ajuns dragă Mirelui. Același lucru îl spune și profetul David, adresîndu-se Bisericii: „*Uită pe poporul tău și casa părintelui tău*

9. Ps. 79, 13.

10. Isaia 5, 2.

11. Efes. 2, 14.

12. Matei 1, 5.

și va pofti Împăratul frumusețea ta”¹³. Așa a făcut și Rut; de aceea a și ajuns mamă de împărați, precum și Biserica. Că David se trage din Rut.

Evangelhistul Matei a întocmit genealogia și a vorbit de aceste femei pentru ca, prin toate acestea, să rușineze pe iudei și să-i convingă să nu se mai laude. Rut, prin urmașii săi, a născut pe David, marele împărat; iar David nu se rușinează de strămoșii săi.

Nu-i cu puțință, da, nu-i cu puțință să te socoți virtuos sau păcătos, strălucit sau neînsemnat, pe temeiul virtuții sau viciului strămoșilor tăi; iar dacă e nevoie, am să spun ceva și mai ciudat: acela-i mai strălucit care ajunge bun fără să aibă strămoși străluciți.

Nimeni¹⁴, dar, să nu se laude cu strămoșii. Gîndește-te la strămoșii Stăpînului și toată îngîmfarea să-ți dispară! Laudă-te cu faptele tale bune! Dar, mai bine spus, nici cu acestea nu trebuie să te lauzi. Fariseul a rămas în urma vameșului, tocmai pentru că s-a lăudat cu faptele lui bune¹⁵. Dacă vrei să arăți lumii o faptă bună, nu te lauda, și atunci te-ai arătat mai mare! Nu socoti că ai săvîrșit mare lucru cînd ai făcut ce trebuia să faci. Dacă ne socotim păcătoși atunci cînd sîntem păcătoși, precum și sîntem, ne îndreptăm cum s-a îndreptat și vameșul, cu cît mai mult ne vom îndrepta cînd ne socotim păcătoși deși sîntem drepți? Dacă smerenia face din păcătoși drepți – cu toate că aceasta nu-i smerenie, ci o recunoaștere a propriei stări sufletești –, deci dacă recunoașterea propriei stări sufletești poate atît de mult asupra păcătoșilor, gîndește-te ce minuni poate săvîrși smerenia asupra dreptilor! Nu strica deci, prin îngîmfare și laudă, ostenele tale! Nu-ți pierde sudorile! Nu alerga în zadar! Nu-ți irosi toată munca, după ce o viață întreagă te-ai ostenit! Stăpînul știe mai bine decît tine faptele tale! El nu trece cu vederea nici un pahar de apă pe care l-ai dat!¹⁶ Un bănuț dat, un suspin numai, pe toate le primește Stăpînul cu multă dragoste; Își aduce aminte de ele și le dă mare plată. Pentru ce vorbești mereu de faptele tale cele bune și mi le pui neconținut în fața ochilor? Nu știi că dacă te lauzi nu te mai laudă Dumnezeu? Și, dimpotrivă, dacă te smerești, nu încetează a te lauda înaintea tuturora. Stăpînul nu vrea ca ostenele tale pentru săvîrșirea faptelor bune să fie micșorate! Dar pentru ce spun să fie micșorate? Face totul ca să te încununeze chiar pentru fapte mici și cercețează, căutînd prilejuri, să te scape de gheenă.

13. Ps. 44, 12–13.

14. De aici începe partea morală: *Despre smerenie*.

15. Luca 18, 10–14.

16. Matei 10, 42.

V

Pentru smerenia ta vei primi întreaga plată chiar dacă ai lucrat din ceasul al unsprezecelea¹⁷. „*Chiar dacă nu vei avea nici o pricină de mîntuire*, zice Scriptura, *pentru Mine voi face, ca să nu se necîntească numele Meu*”¹⁸. Suspinul tău numai, lacrimile tale, pe toate le ia în seamă Domnul și le face pricină de mîntuire. Așadar să nu ne lăudăm, ci să ne numim nefolositori, ca să ajungem folositori! Dacă spui că ești plin de fapte bune, le-ai pierdut pe toate, chiar dacă ai săvîrșit într-adevăr fapte bune; dar dacă spui că nu ești bun de nimica, ai ajuns folositor, chiar dacă n-ai făcut nici o faptă bună. De aceea este de neapărată trebuință să uităm toate faptele noastre bune.

– Dar cum putem să uităm ceea ce știm?

– Ce spui! Neconținut păcătuiești înaintea Stăpînului! Chefuiești, trăiești în lux, rîzi și nici nu știi că ai păcătuit. Le-ai uitat pe toate, iar faptele bune nu le poți scoate din minte, nu le poți uita? Îți uiți păcatele și nu-ți uiți faptele bune? Și-ți uiți păcatele, deși frica de pedeapsă pentru ele este mai mare? Noi însă facem dimpotrivă! În fiecare zi păcătuim, fără să ținem minte păcatele săvîrșite; dar dacă dăm cîțiva bănuți unui sărac, răsturnăm lumea cu fapta noastră bună. Asta-i cea mai mare nebulie și aduce numai pagubă celui ce adună în acest chip laudele oamenilor. Vistierie sigură a faptelor bune este uitarea faptelor bune! Faptele bune sînt ca lucrurile de preț. Dacă am pune în piață în văzul tuturor hainele noastre scumpe și aurul nostru, am atrage asupra noastră tilharii; dar dacă le ținem în casă și le ascundem, le punem în deplină siguranță. Tot așa și cu faptele bune: dacă ni le aducem mereu aminte, mîniem pe Stăpîn, întrarmăm pe dușman, pe diavol, și-l chemăm să ni le fure; dar dacă nu le știe nimeni, ci numai Cel Care trebuie să le știe, le-am pus la loc sigur. Nu spune, dar, tuturor faptele tale bune, ca să nu ți le răpească cineva! Așa a pățit fariseul, care-și avea faptele sale cele bune în vîrfurile limbii; de aceea i le-a și răpit diavolul. Și totuși fariseul le pomenea mulțumind lui Dumnezeu și afierosea totul lui Dumnezeu; dar lui Dumnezeu nu I-a plăcut. Nu înseamnă că mulțumesci lui Dumnezeu cînd prin mulțumirea ta ocărăști pe alții, cînd prin mulțumirea ta te lauzi în fața lumii, cînd prin mulțumirea ta te ridici împotriva celor ce păcătuiesc. Dacă mulțumești lui Dumnezeu pentru faptele tale bune, mărginește-te numai la El, și nu le mai roști înaintea oamenilor, nici nu osîнди pe semenul tău. Asta nu-i mulțumire. Vrei să știi ce cuvinte de mulțumire să întrebuițezi? Ascultă cuvintele celor

17. Matei 20, 9.

18. Ediția lui Migne dă: *Iezechiel* 36, 22, 32, dar n-am găsit în toată Biblia citatul acesta.

trei tineri: „Greșit-am, nelegiuit-am! Drept ești, Doamne, întru toate câte ne-ai făcut nouă! Că pe toate le-ai adus cu dreaptă judecată”¹⁹. Mulțumești lui Dumnezeu când îți mărturisești păcatele! Mulțumești mai cu seamă lui Dumnezeu când arăți că ești vinovat de nenumărate păcate, când nu refuzi dreapta pedeapsă. Să ne ferim deci să vorbim de noi înșine. Aceasta atrage și ura oamenilor, și disprețul lui Dumnezeu. De aceea cu cât facem fapte bune mai mari, cu atât vorbim mai puțin de noi. Că așa vom dobîndi cea mai mare slavă și de la oameni, și de la Dumnezeu; dar, mai bine spus, de la Dumnezeu nu dobîndim numai slavă, ci și mare plată și mare răsplată. Nu cere deci plată ca să iei plată! Mărturisește că te mîntui prin harul lui Dumnezeu, ca Dumnezeu să-ți mărturisească că ți-i datornic nu numai pentru faptele tale bune, ci și pentru smerenia ta cea mare. Cînd facem fapte bune, Îl avem pe Dumnezeu datornic numai pentru aceste fapte bune; dar cînd nici nu socotim că am făcut vreo faptă bună, atunci Dumnezeu ne este mai dator pentru starea noastră sufletească decît pentru faptele noastre bune. Deci starea sufletească cîntărește mai mult ca faptele bune. Dacă nu avem o astfel de stare sufletească, atunci nici faptele bune nu sînt mari înaintea lui Dumnezeu. Avem și noi slugi; și atunci mai cu seamă le lăudăm cînd vedem că ne slujesc cu dragoste, fără să se gîndească că au făcut cine știe ce mare lucru.

Dacă vrei deci să faci mari faptele tale bune, nu le socoti mari, și atunci vor fi mari! Așa spunea și sutașul: „Nu sînt vrednic să intri sub acoperișul meu”²⁰. De aceea a ajuns vrednic și mai minunat decît toți iudeii. Tot așa a spus și Pavel: „Nu sînt vrednic să mă numesc apostol”²¹; de aceea a ajuns primul dintre toți apostolii. Tot așa spunea și Ioan Botezătorul: „Nu sînt vrednic să-I dezleg cureaua încălțăminteii Lui”²²; de aceea a și fost prietenul Mirelui, iar Hristos a atras asupra capului Lui mîna, despre care Ioan a spus că este nevrednică să-I dezlege încălțăminte. Tot așa a spus și Petru: „Ieși de la mine că sînt om păcătos”²³; de aceea a ajuns temelă Bisericii. Nimic nu este atît de plăcut lui Dumnezeu cît a te număra printre cei din urmă. Acesta este începutul întregii filozofii. Omul smerit și cu inima zdrobită nu umblă după slava deșartă, nu se mînie, nu pizmuiește pe aproapele, nu are nici o altă patimă. Nu putem să ridicăm mîna împotriva cuiva, oricît ne-am strădui, dacă mîna ni-i zdrobită; tot așa, dacă ni-i sufletul zdrobit, nu putem să ne îngîmfăm, chiar dacă nenumărate patimi ne-ar porni spre mîndrie. Cînd jelim o pagubă

19. Dan. 3, 27, 29, 31.

20. Matei 8, 8.

21. I Cor. 15, 9.

22. Marcu 1, 7; Matei 3, 11.

23. Luca 5, 8.

materială alungăm din suflet toate celelalte patimi sufletești; ei bine, cu mult mai mult ne vom bucura de această filozofie dacă ne jelim păcatele.

– Dar cine poate să-și zdrobească așa de tare inima? m-ar întreba cineva.

– Ascultă pe David, care mai cu seamă pentru asta a strălucit, pentru asta îi vezi zdrobirea sufletului lui! După ce făcuse nenumărate fapte bune, era aproape să-și piardă patria, casa și chiar viața; în această mare nenorocire fiind, a văzut un soldat de nimica, o lepădătură că se năpustește asupra lui și-l ocărăște; David nu numai că nu i-a răspuns cu alte ocări, dar a și oprit pe un general de-al lui care voia să-l omoare pe soldat, spunându-i: „*Lasă-l, că Domnul i-a poruncit*”²⁴. Și iarăși, când preoții l-au rugat să ia cu el chivotul legii, David n-a vrut. Și ce-a spus? „*Să stea în templu chivotul legii! Dacă mă va scăpa Dumnezeu din miinile celor răi, voi vedea frumusețea lui; iar dacă-mi va spune: „Nu te voiesc”, iată eu sint gata să-mi facă ce-I va plăcea*”²⁵. Dar ce mare filozofie n-a arătat David față de Saul, nu numai o dată, ci de mai multe ori! A depășit chiar legea veche și a împlinit aproape poruncile apostolilor! De aceea primea cu bucurie tot ce-i trimitea Domnul; nu judeca cele ce i se întâmplau, ci un singur lucru căuta: să se supună în toate împrejurările voinței lui Dumnezeu și să împlinească legile date de El. După atâtea fapte mari, când a văzut că Saul, tiranul, ucigașul de tată, ucigașul de frate, ocăritorul, nebunul i-a luat tronul, David nu s-a scandalizat, ci a zis: „Dacă așa vrea Dumnezeu ca eu să fiu alungat, să rățesc, să fug, iar Saul să aibă domnia, sint mulțumit; primesc și dau slavă lui Dumnezeu pentru nenumăratele necazuri ce le-a trimis asupra mea”. N-a făcut cum fac mulți oameni fără rușine și obraznici, care n-au săvârșit nici cea mai mică faptă bună din cele săvârșite de David, și totuși, dacă văd pe alții că o duc bine, iar ei suferă un mic necaz, își pierd sufletele lor cu nenumărate hule împotriva lui Dumnezeu. David n-a făcut așa; a arătat, în toate, bunătate și blindețe. De aceea și Dumnezeu spunea despre el: „*Am aflat pe David, fiul lui Iesei, bărbat după inima Mea*”²⁶.

Să căutăm să dobîndim și noi un astfel de suflet și vom îndura cu ușurință toate necazurile; și, chiar înainte de a ajunge în împărăția cerurilor, vom culege, aici pe pământ, roadele smereniei. Domnul a spus: „*Învățați de la Mine că sint blînd și smerit cu inima și veți afla odihnă sufletelor voastre*”²⁷. Dar ca să ne bucurăm de odihnă și aici și dincolo, să sădim cu multă râvnă în sufletele noastre smerenia, mama tuturor bunătăților. Așa, vom putea străbate fără valuri și oceanul acestei vieți și vom ajunge și în limanul cel liniștit al împărăției cerurilor, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

24. *II Regi* 16, 11.

25. *II Regi* 15, 25–26.

26. *Ps.* 88, 20.

27. *Matei* 11, 29.

OMILIA IV

**„Așadar toate generațiile de la Avraam pînă la David
patrusprezece; și de la David pînă la mutarea în Babilon,
generații patrusprezece; și de la mutarea în Babilon pînă
la Hristos, generații patrusprezece”¹**

I

Matei a împărțit toate generațiile în trei grupe, ca să arate că iudeii nu s-au făcut mai buni chiar dacă li s-a schimbat forma de guvernămînt; au fost tot atît de păcătoși și cînd au fost guvernați de aristocrați, și cînd au fost guvernați de stăpînitori, și cînd au fost guvernați de oligarhi; n-au ajuns mai virtuoși nici cînd au fost ocîrmuiți de conducători de popoare, nici cînd au fost ocîrmuiți de preoți, nici cînd au fost ocîrmuiți de împărați.

Dar pentru care pricină a lăsat Matei deoparte trei împărați în grupa a doua de generații, iar în grupa a treia a pus numai douăsprezece generații, cînd spune că sînt patrusprezece generații?

Las în seama voastră dezlegarea primei întrebări. Nici nu-i nevoie să vă dezleg eu însumi toate locurile grele, pentru ca să nu vă trîndăviți. La a doua întrebare vă voi răspunde eu.

După părerea mea, evanghelistul a socotit ca generație și timpul robiei babilonice, precum și pe Hristos însuși, unindu-L cu noi în totul.

Evanghelistul amintește și de robia babilonică; și bine face, pentru a ne arăta că iudeii n-au ajuns mai înțelepți nici cînd au fost luați robi. Prin urmare, oricum ai privi lucrurile, vezi că era absolut necesară venirea lui Hristos.

– Pentru care pricină, aș putea fi întrebat, evanghelistul Marcu nu procedează așa și nici nu face genealogia lui Hristos, ci pe toate le spune pe scurt?

– După părerea mea, Matei și-a scris Evanghelia sa înaintea celorlalți; de aceea face cu mai multă grijă genealogia Mîntuitorului și stăruie asupra faptelor mai importante; evanghelistul Marcu a scris Evanghelia sa în urma lui Matei; de aceea urmează o cale mai scurtă, istorisind fapte spuse și cunoscute deja.

- Dar atunci pentru ce evanghelistul Luca mai face genealogia Domnului, ba încă mai pe larg?

- Pentru că Matei deschisese această cale înaintea lui Luca, Luca vrea să ne învețe mai multe lucruri decît cele spuse de Matei. Fiecare din cei doi evangheliști, Marcu și Luca, a călcat pe urmele dascălilor lor. Luca l-a imitat pe Pavel, ale cărui cuvinte curgeau mai năvalnic și mai bogat decît apa rîurilor; Marcu l-a imitat pe Petru, care se îngrijea mai mult de scurtimea cuvintelor.

- Dar pentru ce Matei, cînd și-a început Evanghelia, n-a spus așa cum spuneau profeții: „*Vedenia pe care am văzut-o*”², sau: „*Cuvîntul care s-a făcut către mine*”³.

- Pentru că și-a adresat Evanghelia unor oameni de bună credință, care îl ascultau cu foarte mare atenție. În afară de asta, minunile săvîrșite de Mîntuitorul strigau încă în urechile lor, iar cei care primiseră Evanghelia erau niște oameni foarte credincioși. Pe timpul profețiilor nu s-au făcut atîtea minuni care să adeverească spusele lor; apoi profeții mincinoși făceau un mare abuz de cuvinte, iar poporul iudeu le dădea lor mai multă atenție decît profețiilor adevărați. Din pricina asta era necesar ca profeții să-și înceapă așa profețiile lor. Dacă se făceau minuni și pe vremea lor, apoi acestea se făceau pentru barbari, ca să-i aducă la credința într-un singur Dumnezeu și ca să le arate puterea lui Dumnezeu; iar dacă uneori inamicii îi biruiau, atunci iudeii socoteau că sînt biruiți pentru că zeii dușmanilor lor erau mai puternici, ca în Egipt - de unde a ieșit un popor foarte amestecat -, iar mai tîrziu în Babilon, minunile din cuptor și visurile; s-au făcut minuni și în pustie, cînd erau numai ei singuri, așa precum s-au făcut minuni și la noi. Da, și la noi s-au făcut multe minuni la început cînd lumea a părăsit rătăcirea idolească; dar mai tîrziu, după ce s-a sădit pretutindeni dreapta credință, minunile au încetat. Iar dacă mai tîrziu s-au făcut minuni la iudei, ele au fost puține și rare, cum e de pildă atunci cînd s-a oprit soarele în loc și a mers înapoi⁴.

Minuni s-au făcut chiar și în vremea noastră. În zilele noastre, pe timpul domniei lui Iulian, care i-a întrecut pe toți cu necredința lui, s-au făcut multe și neobișnuite minuni. Cînd iudeii au încercat să înalțe din nou templul din Ierusalim, a ieșit foc din temeliiile templului și i-a împiedicat, iar cînd Iulian, în beția sa, a poruncit să fie luate sfintele vase, vistiernicul său a murit mîncat de viermi, iar unchiul său, numit tot Iulian, a crăpat la mijloc. Minunea cea mai mare însă a fost că secau izvoarele în locurile în care Iulian voia să aducă jertfă idolilor și că izbucnea foamete în orașele în care intra împăratul.

2. *Isaia* 1, 1.

3. *Ier.* 1, 2.

4. *Isus Navi* 10, 12-13.

II

Așa obișnuiește Dumnezeu să facă. Cînd nenorocirile se înmulțeau și vedea că poporul Său este chinuit și împilat de tirania dușmanilor, atunci Dumnezeu Își arăta puterea Sa. Așa a făcut cu iudeii, cînd erau în Babilon.

Din cele spuse mai sus deci este clar că evanghelistul Matei n-a împărțit fără rost și la întîmplare pe strămoșii lui Hristos în trei grupe. Uită-te cu cine începe și cu cine sfîrșește fiecare grupă! Prima grupă merge de la Avraam pînă la David; a doua, de la David pînă la strămutarea în Babilon; a treia, de la strămutarea în Babilon pînă la Hristos. Cînd începe genealogia, amintește pe cei doi: pe David și pe Avraam; iar cînd face recapitularea, tot pe ei îi amintește. Și precum am spus mai înainte, evanghelistul stăruie atît de mult asupra lor, pentru că lor le-au fost făcute făgăduințele.

- Dar pentru ce n-a amintit Matei și de ducerea în Egipt, așa cum a amintit de mutarea în Babilon?

- Pentru că iudeii nu se mai temeau de egipteni, pe cînd de frica babilonenilor încă tremurau. În afară de aceasta, ducerea în Egipt era un fapt petrecut de mult de tot, pe cînd robia babilonică era încă vie în amintirea lor. În Egipt, apoi, nu s-au dus din pricina păcatelor lor; în Babilon însă au fost duși tocmai din pricina păcatelor lor.

Dar dacă ai încerca să tălmăcești și numele tuturor persoanelor menționate în genealogie, vei vedea că aceste nume cuprind în ele gînduri foarte adînci și că ele contribuie mult la înțelegerea Noului Testament, cum sînt de pildă numele lui Avraam, Iacov, Solomon, Zorobabel; că nu la întîmplare li s-au dat lor numele acestea.

Dar ca să nu par că vă plictisesc, stăruind prea mult asupra genealogiei lui Hristos, voi trece peste explicarea acestor nume și mă voi îndrepta spre versetele următoare ale capitolului întîi.

Așadar după ce Matei a numit pe toți strămoșii lui Hristos și a ajuns la Iosif, nu s-a oprit aici, ci a adăugat: „*Iosif, bărbatul Mariei*”⁵, arătînd cu aceste cuvinte că din pricina Fecioarei l-a trecut pe Iosif în genealogie.

Dar pentru ca nu cumva la auzul cuvintelor „*bărbatul Mariei*” să-ți treacă prin minte că nașterea s-a făcut potrivit legilor firii, află că evanghelistul, prin cuvintele ce urmează, îndepărtează un astfel de gînd. „Ai auzit, spune evanghelistul, cuvîntul „*bărbat*”; ai auzit cuvîntul „*mamă*” ai auzit de numele dat copilului⁶, ascultă acum și felul nașterii!”

„*Iar nașterea lui Iisus Hristos așa a fost*”⁷.

5. Matei 1, 18.

6. Matei 1, 16.

7. Matei 1, 18.

- Spune-mi, evangheliste, de ce fel de naștere îmi vorbești? Mi-ai spus doar care sînt strămoșii lui Hristos!

- Da, răspunde evanghelistul, ți-am vorbit de strămoșii Lui, dar acum vreau să-ți vorbesc de felul nașterii Sale!

Ai văzut cum a deșteptat Matei curiozitatea ascultătorului? Pentru că avea să spună ceva nou, făgăduiește că va vorbi și de felul nașterii lui Hristos.

Uită-te cît de minunat înșiră faptele. Nu și-a început Evanghelia sa dintr-o dată cu nașterea lui Hristos, ci amintește mai întîi cîte generații erau de la Avraam, cîte de la David și cîte de la strămutarea în Babilon; prin menționarea acestor generații evanghelistul pune pe cititorul atent să cerceteze timpul cuprins între Avraam și Iosif, arătîndu-i că acest Iisus este Hristosul cel propovăduit de prooroci. Iar cînd numeri generațiile și pe temeiul timpului afli că acest Iisus este Hristos; atunci primești cu ușurință și minunea petrecută la nașterea Sa.

Pentru că avea să spună ceva de o însemnătate deosebită, anume că Iisus Hristos S-a născut din Fecioară, evanghelistul, înainte de recapitularea genealogiilor, ascunde taina, spunînd: „bărbatul Mariei”; dar, mai bine spus, întrerupe istorisirea nașterii. Face deci numărătoarea anilor ca să amintească cititorilor că Cel născut este Acela despre care patriarhul Iacov a spus că va veni atunci cînd nu vor mai fi peste iudei domni din Iuda⁸, despre care profetul Daniel a prezis că va veni după acele multe săptămîni⁹. Iar dacă vrei să numeri anii spuși de înger lui Daniel și cuprinși în numărul de săptămîni, de la zidirea Ierusalimului și pînă la nașterea lui Hristos, vei vedea că anii aceștia ne dau exact data nașterii lui Hristos.

- Spune-mi acum, evangheliste, cum S-a născut Hristos?

„Logodită fiind Maria, Mama Lui”¹⁰.

Evanghelistul n-a spus: „Fecioara” ci simplu: „Mama”, ca să fie ușor de primit cuvîntul său. Și, după ce mai întîi îl pregătește pe ascultător, care credea că are să audă de o naștere obișnuită, și după ce pune astfel stăpînire pe atenția lui, îl uimește apoi prin anunțarea minunii, spunînd:

„Mai înainte de a fi ei împreună, s-a aflat avînd în pîntece de la Duhul Sfînt”¹¹.

Evanghelistul n-a spus: „înainte de a fi dusă ea în casa mirelui”, că și era în casa lui Iosif. Era obicei la cei vechi că logodnicele stăteau, de cele

8. *Fac.* 49, 10.

9. *Dan.* 9, 25-27.

10. *Matei* 1, 18.

11. *Matei* 1, 18.

mai multe ori, în casa mirelui. Obiceiul acesta se vede și acum. Ginerii lui Lot locuiau în casă cu socrul lor¹². Prin urmare Maria era și ea cu Iosif.

III

- Dar pentru ce n-a zămislit înainte de a se fi logodit?

- Pentru ca, așa precum am spus de la început, să rămână ascuns deocamdată felul nașterii, pentru ca Fecioara să scape de orice bănuială rea. Când Iosif, care trebuia s-o bănuiască mai mult decît toți, nu numai că n-o vedește, nici n-o face de ocară, ci o ține mai departe în casa lui, are grijă de ea după naștere, atunci este limpede că dacă n-ar fi fost pe deplin încredințat că zămislirea se datorește lucrării Duhului Sfînt n-ar fi ținut-o și nici nu i-ar fi slujit întru toate.

Evangelistul a spus: „*S-a aflat avînd în pîntece*” cu o intenție bine precizată. Astfel de cuvinte obișnuiește să le spună evangelistul despre întîmplări neobișnuite, mai presus de orice nădejde, nu despre unele ce se petrec de obicei.

Nu merge deci mai departe cu iscoditul! Nu căuta mai mult decît spun cuvintele evangelistului! Nu te întreba: cum a lucrat Duhul Cel Sfînt această zămislire din Fecioară? Dacă nu ne putem explica chipul în care se plăsmuiește copilul cînd se naște în chip firesc, cum putem să ne explicăm, oare, o naștere săvîrșită prin minunea Sfîntului Duh? Ca să nu mai hărțuiești pe evangelist, ca să nu te mai necăjești punînd mereu aceste întrebări, scapă de orice nedumerire spunînd: Dumnezeu a făcut minunea! Chiar evangelistul spune așa: „Nu știu nimic mai mult; atît știu, că ceea ce s-a făcut, s-a făcut de la Duhul Sfînt”.

Să se rușineze dar cei care caută să pătrundă cu mintea lor nașterea cea de sus a Fiului! Dacă nimeni nu poate explica nașterea aceasta în timp din Fecioară, naștere cu nenumărați martori, prezisă cu atîția ani înainte, văzută și pipăită, cît de mare trebuie să fie nebunia acelor care iscodesc și încearcă să pătrundă cu mintea nașterea cea nespusă a Fiului din Tatăl? Nici arhanghelul Gavriil, nici Matei n-au putut să spună ceva mai mult, ci atît doar că S-a născut de la Duhul Sfînt; dar cum de la Duhul și în ce chip, nici unul din ei nu ne-a explicat. Nici nu era cu putință.

Să nu socotești apoi că ai aflat totul, dacă ai auzit că S-a născut de la Duhul Sfînt. Chiar dacă știm asta, totuși sînt multe lucruri pe care nu le cunoaștem. De pildă: în ce chip Cel nemărginit este cuprins în pîntece? În ce chip Cel care ține lumea este purtat în pîntece de o femeie? În ce chip Fecioara naște și rămîne Fecioară? Spune-mi, în ce chip a plăsmuit Duhul templul acela, în ce chip a plăsmuit trupul lui Hristos? În ce chip

n-a luat tot trupul din pîntecele mamei, ci numai o parte, care apoi a crescut și a crescut și a ajuns la forma lui deplină? Că a luat trup din trupul Fecioarei, evanghelistul a arătat-o spunînd: „Că cel zămislit în ea”¹³; iar Pavel spune: „Cel născut din femeie”¹⁴. Aceste cuvinte închid gura acelor care spun că Hristos a trecut prin Fecioară ca printr-un canal¹⁵. Dacă așa s-ar fi petrecut lucrurile, ar mai fi fost, oare, nevoie de pîntece? Dacă așa s-ar fi petrecut lucrurile, atunci Hristos n-ar mai avea nimic comun cu noi, atunci trupul Lui ar fi din altceva, nu din frămîntătura noastră. Ar mai putea fi, oare, din rădăcina lui Iesei¹⁶, ar mai putea fi numit toiag¹⁷, ar mai putea fi numit Fiul omului¹⁸ și ar mai putea fi Maria mama Lui¹⁹, ar mai putea fi din sămînța lui David²⁰, s-ar mai putea spune că a luat chip de rob?²¹ Nu! Pentru ce atunci Ioan a scris: „Cuvîntul trup S-a făcut”²²? Pentru ce atunci Pavel a spus în Epistola către Romani: „Dintre care după trup este Hristos, Care este peste toate Dumnezeu”²³? Din aceste texte și din altele mai multe încă este limpede că Hristos este din noi, din frămîntătura noastră și din pîntece fecioresc. Dar cum, nu știm. Așadar nici tu nu căuta, ci primește ce ți s-a descoperit; nu iscodi ce-a fost trecut sub tăcere!

„Iar Iosif, bărbatul ei, drept fiind, spune Matei, și nevoind s-o vădească, a vrut s-o lase în ascuns”²⁴.

După ce evanghelistul a spus că Hristos S-a născut de la Duhul Sfînt și fără împreunare, vine acum și dovedește spusele sale și cu alte temeieri.

Ca să nu spună cineva: De unde știi că S-a născut de la Duhul Sfînt? Cine a văzut, cine a auzit să se fi întîmplat vreodată una ca aceasta? Și nici să nu bănuiești pe ucenic că a scris aceste lucruri ca să facă plăcere Dascălului său, aduce ca mărturie pe Iosif, care, prin cele pătimate de el, îi întărește spusele. Și, prin cuvintele sale, parcă ar spune: „Dacă nu mă crezi pe mine și bănuiești mărturia mea, crede-l pe Iosif”.

„Iosif, bărbatul ei, drept fiind”. „Drept” aici înseamnă virtuos în toate. Cuvîntul dreptate are două sensuri: unul, cînd nu iei dreptul altuia;

13. Matei 1, 20.

14. Gal. 4, 4.

15. Așa spuneau ereticii valentinieni.

16. Rom. 15, 12.

17. Isaia 11, 1.

18. Matei 8, 20; 9, 7; 10, 23; Luca 19, 10 etc.

19. Matei 1, 18; 2, 11; 12, 46; Luca 1, 43 etc.

20. Ioan 7, 42; Rom. 1, 3; II Tim. 2, 8.

21. Filip. 2, 7.

22. Ioan 1, 14.

23. Rom. 9, 5.

24. Matei 1, 19.

altul, cînd săvîrșești toate faptele de virtute. Scriptura întrebuintează cuvîntul dreptate mai cu seamă în acest din urmă sens, ca atunci cînd zice: „*Iov era om drept, adevărat*”²⁵; sau „*Erau drepecți amîndoi*”²⁶.

IV

„*Drept fiind*”, adică bun și blînd, „*a vrut s-o lase în ascuns*”.

Evangelhistul istorisește zămislirea lui Hristos de la Duhul Sfînt înainte de a istorisi cunoașterea acestei zămisliri de către Iosif, tocmai pentru ca să crezi în cele ce s-au întîmplat după ce Iosif a aflat de zămislire. O fecioară însărcinată nu ajungea numai de batjocura și rîsul lumii, ci era și pedepsită de lege. Iosif n-a vrut s-o dea nici pe mîna legii, pedeapsa cea mai mare, dar n-a vrut nici s-o facă de rîs, pedeapsa cea mai mică. Ai văzut bărbat filozof, lipsit de cea mai tiranică patimă, gelozia? Știți doar ce cumplită patimă e gelozia! Din pricina asta un bărbat, care cunoștea bine chinurile geloziei, spunea: „*Plin de minie este bărbatul gelos; nu o va cruța în ziua judecării*”²⁷; iar în altă parte: „*Crudă ca iadul este gelozia*”²⁸. Cunosc mulți oameni care preferă să-și piardă viața decît să îndure chinurile geloziei. La Iosif nici umbră de gelozie, cu toate că sarcina era destul de înaintată. Era așa de puțin gelos, încît nu voia s-o supere pe Fecioară nici cu cea mai mică muștrare. A o tăinui i se părea o nelegiuire; iar a o vădi și a o duce înaintea judecării însemna să o dea morții. De aceea n-a făcut nici una, nici alta, ci s-a purtat cu Fecioara într-un chip mai desăvîrșit decît porunca legea. Că trebuia, ca odată cu venirea harului, să se arate și semnele viețuirii celei înalte. După cum soarele, înainte de a-și arunca razele sale pe pămînt, luminează cu lumina lui de departe cea mai mare parte a lumii, tot așa și Hristos, cînd a răsărit din pîntecele Fecioarei, a luminat, înainte de a Se naște, întreaga lume. De aceea înainte de durerile nașterii, profeții săltau de bucurie, femeile preziceau cele viitoare, iar Ioan Botezătorul, cînd încă nu ieșise din pîntece, sălta în pîntecele maicii sale²⁹. Aceasta e pricina că și Iosif a arătat multă filozofie: n-a învinuit-o, n-a ocărit-o, ci a vrut numai s-o lase.

Deci pe cînd așa stăteau lucrurile, cînd totul părea fără ieșire, a venit îngerul și a dezlegat toate nelămuririle.

Merită însă să cercetăm pentru ce îngerul nu i-a spus lui Iosif totul mai înainte de a intra el la astfel de gînduri, ci a venit cînd se gîndea s-o lase.

25. *Iov* 1, 1.

26. *Luca* 1, 6.

27. *Pilde* 6, 34.

28. *Cînt.* 8, 6.

29. *Luca* 1, 41.

Evangelistul spune:

„Acestea gîndind el, iată îngerul vine”³⁰.

Îngerul binevestește Fecioarei Maria, înainte de zămislire, că va naște Fiu. Acest lucru pune iarăși o altă întrebare. Dacă îngerul nu i-a spus lui Iosif mai înainte, atunci pentru ce nu i-a spus Fecioara, doar ea auzise de la înger buna vestire? Pentru ce nu i-a risipit nedumerirea, cînd a văzut că logodnicul ei se tulbură?

Pentru ce dar îngerul nu i-a spus lui Iosif de taina zămislirii înainte de a se fi tulburat? Trebuie să dăm mai întîi răspuns la această întrebare. Așadar pentru ce nu i-a spus lui Iosif?

Pentru ca nu cumva să nu creadă și să pățească ce-a pățit Zaharia³¹. Crezi cu ușurință într-un fapt cînd vezi acel fapt; dar nu crezi cu atîta ușurință spusele cuiva despre un fapt, cînd acel fapt nici n-a început să existe. De aceea îngerul nu i-a spus lui Iosif nimic de la început de taina zămislirii. Și Fecioara, tot pentru aceeași pricină a tăcut. Era pe deplin încredințată că logodnicul ei n-ar fi crezut-o de i-ar fi vestit un lucru atît de neobișnuit, ci l-ar fi mîniat mai mult; Iosif ar fi crezut că încearcă să-și acopere păcatul săvîrșit. Dacă ea, care avea să primească un har atît de mare, a judecat omeneste buna vestire ce i se făcuse și a spus: *„Cum va fi aceasta, de vreme ce nu știu de bărbat?”*³² cu mult mai mult Iosif ar fi pus la îndoială spusele ei! Și auzind mai cu seamă acestea de la o femeie pe care o bănuia!

V

Pentru asta Fecioara nu i-a spus lui Iosif nimic, iar îngerul i se arată lui Iosif la timpul potrivit.

– Dar pentru ce îngerul n-a făcut același lucru și cu Fecioara? aș putea fi întrebat. Pentru ce nu i-a adus vestea cea bună după zămislire?

– Ca să nu se tulbure, să nu fie cuprinsă de spaimă. Era firesc, dacă nu știa precis pricina zămislirii, să-și pună gînd rău, să se arunce în vreo prăpastie sau să se junghie, pentru că nu putea îndura rușinea. Minunată a fost Fecioara, iar Luca ne arată virtutea ei spunînd că la auzul salutării îngerului n-a tresărit îndată de bucurie, nici n-a primit spusele lui, ci s-a tulburat și l-a întrebat ce înseamnă salutarea aceea³³. Dacă îngerul n-ar fi vestit-o mai dinainte, Fecioara ar fi căzut doborîtă de durere, gîndindu-se la rușinea de oameni; că nu nădăjduia să convingă pe cineva, orice ar fi spus, că sarcina nu se datorește adulterului. Deci, ca să nu se

30. Matei 1, 20.

31. Luca 1, 8–22.

32. Luca 1, 34.

33. Luca 1, 34.

întîmple asta, îngerul a venit la ea înainte de zămislire. Se cădea să fie netulburat pîntecele acela în care a pășit Creatorul universului! Se cădea să fie lipsit de orice frămîntare sufletească sufletul care a fost învrednicit să slujească unor taine atît de mari! Aceasta este pricina pentru care îngerul o vestește pe Fecioară înainte de zămislire, iar pe Iosif, atunci cînd avea să nască.

Mulți oameni, mai puțin pătrunzători la minte, neînțelegînd Scripturile, spun că este o contradicție între evangheliști, pentru că Luca spune că îngerul i-a binevestit Mariei nașterea lui Hristos, pe cînd Matei spune că această bună veste a fost făcută lui Iosif; nu-și dau seama însă că s-a întîmplat și una și alta. De acest lucru trebuie să ținem seama cînd citim Evangheliile; așa vom lămuri multe contradicții aparente dintre evangheliști.

Prin urmare îngerul se arată lui Iosif atunci cînd sufletul îi era răvășit. I se arată mai tîrziu și pentru pricinile arătate mai sus, dar și pentru a-i vîdi filozofia lui. A venit atunci cînd Hristos avea să Se nască.

„Acestea gîndind el, îngerul i se arată în vis lui Iosif”³⁴.

Uită-te la bunătatea lui Iosif! Nu numai că n-a pedepsit-o, dar nici n-a suflat cuiva cuvînt, nici chiar celei bănuite! Se frămînta în el însuși și se străduia să-și ascundă chiar de Fecioară chinurile sufletului său. N-a zis: „Vreau s-o izgonesc din casă”, ci: „Vreau s-o las”³⁵. Atît era de blînd și de bun!

„Acestea gîndind el, îngerul i se arată în vis”. Pentru ce nu i s-a arătat pe cînd era treaz, cum s-a arătat păstorilor, lui Zaharia și Fecioarei? Iosif era un om foarte credincios și n-avea nevoie de o astfel de arătare. Fecioara însă avea nevoie de o arătare neobișnuită, pentru că i s-a binevestit, înainte de înfăptuirea ei, o noutate foarte mare, mai mare decît a lui Zaharia; păstorii, la rîndul lor; aveau și ei nevoie de o astfel de arătare a îngerului, pentru că erau niște oameni simpli; Iosif, însă, primește vestea de la înger după zămislire, cînd sufletul îi era stăpînit de rea bănuială și era deci pregătît să-și schimbe bănuiala în bune nădejdi, dacă ar fi venit cineva să-i spună adevărul; așa că a primit cu ușurință descoperirea făcută de înger. Pentru aceea deci i se binevestește după ce cade în bănuială, pentru că însăși bănuiala să-l încredințeze de adevărul celor spuse de înger. Faptul că Iosif nespunînd nimănui, a auzit de la înger tocmai ceea ce gîndea el, i-a dat o dovadă neîndoielnică, că de la Dumnezeu a venit cel care a vorbit cu el, pentru că numai Dumnezeu poate cunoaște tainele inimii.

34. Matei 1, 20.

35. Matei 1, 19.

Iată cîte lucruri s-au săvîrșit, dacă îngerul a venit mai tîrziu la Iosif! S-a vădit filozofia bărbatului; cuvintele spuse de înger la timp potrivit i-au întărit credința; și în sfîrșit ne dovedește că spusele Evangheliei sînt adevărate, pentru că venirea îngerului ne-a arătat că Iosif a avut chinurile pe care în chip firesc le are orice bărbat într-o împrejurare ca aceasta.

VI

Dar cum l-a încredințat îngerul pe Iosif? Ascultă și minunează-te de înțelepciunea spuselor lui! Venind la el i-a spus:

*„Iosife, fiul lui David, nu te teme să iei pe Maria, femeia ta”*³⁶.

Chiar de la început îi amintește de David, din neamul căruia avea să fie Hristos și nu-i dă răgaz să se tulbure; pentru că, spunîndu-i de David, îi amintește de făgăduința făcută de Dumnezeu întregului neam.

– Pentru ce îl numește fiul lui David?

– Ca să nu se teamă, de aceea îi spune: *„Nu te teme, Iosife!”*, deși cu alt prilej Dumnezeu n-a făcut așa. Cînd Faraon a gîndit ce nu trebuia față de Sarra, soția lui Avraam, Dumnezeu S-a folosit de cuvinte amenințătoare, de cuvinte grele, deși fapta lui Faraon era tot neștiința; că luase pe Sarra, neștiind că este soția lui Avraam³⁷; totuși Dumnezeu l-a muștrat. Cu Iosif însă S-a purtat mai cu blîndețe. De altfel, strălucită era și măreția faptelor ce se orînduiau și mare și deosebirea între Faraon și Iosif!

Cuvintele: *„Nu te teme!”* ni-l arată pe Iosif ca pe un om care se temea să nu supere cumva pe Dumnezeu că ține în casă o adulteră. De n-ar fi avut această teamă, nici nu s-ar fi gîndit s-o lase. Totul îi arată lui Iosif că îngerul a venit de la Dumnezeu; îi spune și ce-i trecuse prin minte, și-i vorbește și de chinurile sufletului său.

Îngerul nu s-a mărginit să spună numai numele Mariei, ci a adăugat: *„femeia ta”*. N-ar fi numit-o așa, dacă era o stricăță. Cuvîntul *„femeie”* înseamnă aici logodnică; tot astfel Scriptura obișnuiește să numească pe logodnici gineri chiar înainte de căsătorie.

– Ce înseamnă *„să iei”*?

– Să o țină în casă, pentru că Iosif cu sufletul o lăsase. „Pe aceasta pe care tu ai lăsat-o, îi spune îngerul, ține-o în casă. Ți-o dă Dumnezeu, nu părinții ei! Nu ți-o dă ca să te căsătorești cu ea, ci ca să o ții sub acoperișul tău. Ți-o dă prin vocea mea!”. Așa cum mai tîrziu Hristos o dă pe Mama Lui ucenicului Său³⁸, tot așa și acum îngerul o dă lui Iosif. Îngerul îi spune apoi cu dibăcie și pricina pentru care trebuie s-o ia; nu i-a

36. Matei 1, 20.

37. Fac. 12, 14–20.

38. Ioan 19, 26–27.

dat pe fața bănuiala cea rea pe care o avea despre Fecioară, dar pe o cale mai potrivită și mai sfântă i-a îndepărtat din suflet și bănuiala, spunându-i pricina sarcinii Fecioarei și arătându-i că tocmai pricina pentru care s-a temut și pentru care a voit s-o lase, tocmai ea îl obligă – de este om drept – să o ia și să o țină în casă. Îngerul a risipit cu totul neliniștea sufletului său, spunându-i oarecum: „Maria nu poate fi bănuită de împreunare nelegiuită, pentru că ea a zămislit mai presus de fire; iar tu, nu numai că trebuie să alungi frica, dar trebuie să te și bucuri mult,

„Căci Cel zămislit în ea este de la Duhul Sfânt”³⁹.

Neobișnuite sînt cuvintele, depășesc mintea omenească și sînt mai presus de legile firii!

– Va crede, oare, Iosif, el care nu mai auzise petrecîndu-se astfel de lucruri?

– Da, va crede, pe temeiul tulburării lui sufletești, pe temeiul celor descoperite de înger. Îngerul îi descoperise toate frămîntările sufletului lui, îi descoperise toată teama lui, îi descoperise ce avea de gînd să facă, pentru ca, pe temeiul acestora, Iosif să creadă și în zămislirea cea mai presus de fire; dar, mai bine spus, nu numai pe temeiul acestora, ci și pe temeiul celor ce îngerul avea să-i spună îndată:

„Va naște Fiu și vei chema numele Lui Iisus”⁴⁰.

„Să nu socotești, Iosife, îi spune îngerul, că tu nu slujești tainei întrupării Fiului lui Dumnezeu, pentru că Hristos este născut de la Duhul Sfînt! Da, n-ai ajutat cu nimic la naștere, Fecioara a rămas nevătămată, dar îți dau o însărcinare proprie unui tată, să pui nume Celui născut, fără ca asta să pîngărească vrednicia Fecioarei! Tu îi vei pune numele! Nu-i copilul tău, dar poartă-te cu El ca un tată! De aceea, chiar de la punerea numelui, te fac tată Celui născut!”.

Apoi, ca nu cumva să bănuiască cineva că Iosif este tatăl Lui, pentru că l-a pus numele, ascultă cu atenție cuvintele îngerului. Îngerul a spus: „*Va naște Fiu*”; n-a spus: „*Îți va naște*”, ci numai „*Va naște*”, în general; că Maria nu l-a născut lui Iosif, ci întregii lumi.

VII

Pentru această pricină îngerul a adus din ceruri numele Lui! A arătat cu asta că nașterea este minunată, de vreme ce Dumnezeu a trimis de sus lui Iosif prin înger numele copilului. Numele acesta nu-i un nume ca oricare altul, ci o vistierie de nenumărate bunătăți. De aceea îl și tălmă-

39. Matei 1, 20.

40. Matei 1, 21.

cește îngerul și-i dă lui Iosif bune nădejdi, întărindu-i încă și mai mult credința. În chip obișnuit sîntem mai înclinați spre astfel de lucruri și de aceea ne place să credem în ele.

Deci după ce îngerul l-a întărit pe Iosif prin descoperirea stării lui sufletești, prin descoperirea celor ce aveau să se întîmple în viitor și prin cîntecul pe care i-a dat-o de a pune nume copilului, aduce la timp potrivit ca mărturie și pe Isaia, care adevărește toate cele descoperite de înger. Dar înainte de a aduce mărturia profetului, îngerul vestește bună-tățile pe care Iisus le va aduce lumii.

– Care sînt aceste bunătați?

– Izbăvire și iertare de păcate!

„Că El va mîntui pe poporul Său de păcatele sale”⁴¹.

Și aceste cuvinte ale îngerului sînt neobișnuite! Nu binevestesc izbăvire de războaie, nici de barbari, ci ceva mai mult decît acestea, izbăvire de păcate. Ei bine, lucrul acesta nu era cu putință mai înainte!

Aș putea fi însă întrebat:

– Pentru ce îngerul a spus: „pe poporul Său” și n-a adăugat și: neamurile?

– Ca să nu-l sperie deocamdată pe Iosif, care asculta aceste cuvinte.

Dar un om, care pricepe Scripturile, știe că îngerul prin cuvîntul: „popor” a arătat și neamurile. Că nu numai iudeii sînt popor al lui Hristos, ci toți care se apropie de Hristos și primesc învățătura Lui. Iată dar că îngerul ne-a lăsat să întrevădem și vrednicia poporului, numind pe poporul iudeu popor al Său. Cuvintele acestea nu arată altceva decît că Cel născut este Copilul lui Dumnezeu și că este vorba de Împăratul celor de sus. Că nici o altă putere nu poate ierta păcatele, ci numai puterea acelei ființe.

Așadar⁴² pentru că am dobîndit acest dar atît de mare al iertării păcatelor, să facem totul ca să nu batjocorim o binefacere ca aceasta. Dacă și înainte de primirea cîstei acesteia, păcatele erau vrednice de pedeapsă, cu atît mai mult după ce am primit această nespusă binefacere.

Cele ce spun acum nu le spun la întîmplare, ci pentru că văd pe mulți creștini că duc după botez o viață mai păcătoasă decît cei nebotezați, că nu se vede nici un semn în viața lor că sînt creștini. De aceea nici în oraș, nici în biserică nu poți ști degrabă cine-i credincios și cine-i necredincios, afară doar de ai sta în timpul împărțirii cu sfințele taine ca să vezi cine iese afară și cine rămîne să se împărțasească. Și-ar trebui să cunoaștem pe credincioși nu după locul în care se găsesc, ci după viața lor. Marile dregătorii lumești le recunoaștem după insignele purtate de oameni;

41. Matei 1, 21.

42. De aici începe partea morală: Omul credincios trebuie să aibă și viața curată.

calitatea noastră de creștini însă trebuie s-o cunoaștem după sufletul nostru. Creștinul trebuie să se arate creștin nu numai după darul pe care-l aduce la altar, ci și după viața nouă pe care o duce; trebuie să fie lumina lumii⁴³ și sarea pământului⁴⁴. Dar cînd nici pe tine nu te luminezi, nici nu-ți micșorezi putreziciunea, de unde să știi că ești creștin? Că te-ai botezat? Dar tocmai botezul îți mărește mai mult pedeapsa. Că măreția cinstei aduce un adaos de pedeapsă peste cei care nu voiesc să trăiască la înălțimea cinstei. Se cuvine ca un creștin să strălucească nu numai prin cele ce a luat de la Dumnezeu, ci și prin cele ce aduce el lui Dumnezeu. Totul să-l arate creștin: mersul, privirea, îmbrăcămintea, glasul. Vă spun acestea, nu pentru a ne lăuda că sîntem creștini, ci pentru a ne pune viața în rînduială spre folosul celor ce ne vād. Așa însă, oricum aș căuta să te cunosc, vād că faci cu totul alte fapte decît fapte de creștin. Dacă aș vrea să te cunosc după locul în care îți petreci timpul, te vād petrecîndu-ți toată ziua la hipodrom, la teatru, în fărâdelegi, la întrunirile cele pierzătoare de suflet din oraș, în întovărășiri cu oameni stricați. Dacă aș vrea să te cunosc după expresia feței, te vād mereu pufnind în rîs și molîu ca o femeie stricată, care rîde în gura mare. Dacă aș vrea să te cunosc după haine, te vād că nu ești îmbrăcat cu mai multă cuviință decît comedianții. Dacă aș vrea să te cunosc după cei ce te însoțesc, te vād înconjurat de paraziți și de lichele. Dacă aș vrea să te cunosc după vorbe, nu te aud rostind vreo vorbă sănătoasă și la locul ei, care să ajute la îmbunătățirea vieții noastre. Dacă aș vrea să te cunosc după mîncărurile de la masă, apoi masa ta te acuză și mai mult.

VIII

Spune-mi dar după care fapte să te cunosc că ești creștin, cînd totul te arată necreștin? Dar pentru ce spun: creștin? Nu pot ști bine nici **dacă ești om**. Cînd te vād că arunci cu picioarele ca un măgar, că sari ca un taur, că nechezi după femei ca un armăsar, că ești lacom la mîncare ca un urs, că-ți îngrași trupul ca un catîr, că ești ranchiunos ca o cămilă, că răpești ca un lup, că te mîinii ca un șarpe, că rănești ca o scorpie, că ești șiret ca o vulpe, că ții în tine veninul răutății ca o aspidă și viperă, că lupți împotriva fraților tăi ca demonul cel rău, cum voi putea să te număr cu oamenii cînd nu vād în tine caracteristicile firii omenești? Căutînd să fac deosebirea între un necredincios și un credincios, mi-e teamă că nu voi găsi nici deosebirea dintre un om și o fiară. Cum să te numesc? Fiară? Dar fiarele au numai unul din cusururile amintite! Tu însă ai adunat în tine toate cusururile și mergi chiar mai departe decît fiarele sălbătice. Să

43. *Matei* 5, 14.

44. *Matei* 5, 13.

te numesc drac? Dar dracul nu slujește tiraniei stomacului, nici nu îndrăgește banii. Spune-mi, te rog, pot să te mai numesc om cînd ai mai multe cusururi decît fiarele și dracii? Dacă om nu pot să te numesc, cum pot să te mai numesc creștin? Și marea grozăvie este că sîntem atît de plini de păcate, că nu ne vedem slutenia sufletului nostru și nici nu ne dăm seama de urîtenia lui. Cînd te duci la frizerie ca să-ți tunzi părul, iei oglinda și te uiți cu atenție la pieptănătura părului, întrebi pe cei de față și chiar pe frizer dacă ți-e aranjat bine părul de pe frunte; chiar cînd ești bătrîn nu te rușinezi să-ți piepteni și să-ți aranjezi părul ca unul tînăr; dar nu ne sinchisim deloc că sufletul nostru nu-i numai pocit, ci și sălbăticit, ajungînd ca Scila⁴⁵ sau Himera⁴⁶ din miturile păgîne. Și avem totuși și pentru suflet o oglindă duhovnicească, cu mult mai bună și mai de folos decît cealaltă. Oglinda aceasta nu ne arată numai slutenia sufletului, ci, dacă voim, ne arată și cum să ne schimbăm slutenia într-o frumusețe fără seamăn.

– Care-i oglinda aceea?

– Viața bărbaților virtuoși, istoria vieții lor fericite, citirea Sfintelor Scripturi, legile date de Dumnezeu. Dacă ai vrea să te uiți numai o dată la chipurile sfinților acelora, vei vedea și urîtenia sufletului tău; și odată ce ți-ai văzut-o nu mai ai nevoie de altceva ca să scapi de urîtenia lui. La asta ne și folosește oglinda: ne ajută să ne schimbăm cu ușurință înfățișarea.

Nimeni deci să nu mai aibă chip de fiară. Dacă robul nu intră în casa tatălui, cum vei putea tu să intri în pridvoarele acelea, cînd ești și fiară? Dar pentru ce spun fiară? Un om ca acesta este mai cumplit ca o fiară. Că fiarele, deși sălbatice prin firea lor, ajung de multe ori blînde dacă sînt dresate de oameni. Dar tu, care schimbi sălbăticia firească a fiarelor și le faci blînde împotriva firii lor, ce cuvînt de apărare mai poți avea cînd însuși schimbi blîndețea tă firească într-o sălbăticie potrivnică firii tale? Îmblînzești fiara, care-i sălbatică prin firea ei, și tu, împotriva firii tale, te sălbățești, deși ești blînd prin fire. Domesticești pe leu, ți-l faci ascultător, dar faci ca mînia să-ți fie mai sălbatică decît leul! Pentru îmblînzirea leului îți stau în față două piedici: lipsa de rațiune a fiarei și sălbăticia lui mai cumplită decît a tuturor fiarelor; și totuși birui firea leului, datorită prisosului de înțelepciune dat ție de Dumnezeu. Pentru ce, omule, tu, care birui firea animalelor sălbatice, pentru ce-ți trădezi odată cu firea și frumusețea voinței? Dacă ți-aș porunci să îmblînzești pe un alt om, n-ai socoti porunca peste puterile tale, deși ai putea să-mi spui că nu ești stăpîn pe voința altuia, nici nu-ți stă în putere totul; acum însă e vorba de fiara din tine, peste care ești deplin stăpîn.

45. Monstru marin cu zece capete și douăsprezece picioare.

46. Monstru cu trei capete: de leu, de capră și de șarpe.

IX

Ce cuvînt de apărare mai ai, ce scuză vrednică de crezut îmi mai poți spune, cînd ești în stare să faci om din leu, dar la tine nici nu te uiți și te faci leu din om? Dăruiești leului însușiri mai presus de firea lui, iar ție nu ți le păstrezi nici pe cele legate de propria-ți fire? Ai ambiția să faci ca animalele sălbatice să capete noblețea firii omeneste, dar pe tine te dai jos de pe tronul împărătesc și te împingi spre sălbăticia fiarelor?

Închipuie-ți, dacă vrei, că și mînia este tot o fiară. Arată și tu față de tine tot atîta zel cît îl arată alții pentru îmblînzirea leilor; îmblînzește și tu, domesticește și tu mînia din sufletul tău. Și mînia are dinți și unghii groaznice; dacă nu-ți domesticești mînia, mînia omoară totul. Nu pot sfîșia leul și vipera atît de cumplit măruntaiele ca mînia, sfîșiiindu-le neconținut cu unghiile ei de fier. Nu vatămă numai trupul, ci strică și sănătatea sufletului, mîncîndu-i, rupîndu-i, rozîndu-i toată puterea, făcîndu-l cu totul nefolositor. Dacă un om are viermi intestinali nu poate nici respira, căci viermii îi macină toate cele dinăuntru lui; ei bine, cum vom putea da noi naștere la gînduri bune cînd avem în noi un șarpe ca acesta, adică mînia, care ne mistuie toate gîndurile?

- Cum să ne scăpăm de această vătămare?

- Dacă bem băutura care poate ucide toți viermii și toți șerpii aceștia dinăuntru nostru!

- Și care-i băutura cu o putere așa de mare?

- Cînstitul Singe al lui Hristos, dacă te împărtășești cu îndrăznire. El poate stinge toată boala. Împreună cu cînstitul Singe al lui Hristos, ascultarea cu atenție a dumnezeieștilor Scripturi, apoi milostenia unită cu ascultarea predicii. Prin acestea toate vor putea fi omorîte patimile care ne vatămă sufletul. Numai atunci vom trăi cu adevărat; acum nu sîntem întru nimic mai buni decît morții. Că nu-i cu putință să trăim cînd trăiesc în noi acele patimi; cu ele neapărat pierim. Dacă nu ajungem să omorîm aici pe pămînt aceste patimi, dincolo ele ne omoară pe noi; dar, mai bine spus, chiar înainte de moartea de dincolo vom primi și aici pe pămînt cea mai cumplită pedeapsă. Da, fiecare din astfel de patimi, crudă, tiranică și nesăturată, nu se oprește nici o clipă de a ne mîncă în fiecare zi. Dinții lor sînt dinți de leu; dar, mai bine spus, chiar cu mult mai cumpliți. Că leul, odată ce s-a săturat, se depărtează de trupul care i-a căzut pradă; aceste patimi însă nici nu se satură vreodată, nici nu se depărtează pînă ce nu aduc pe omul rob de ele aproape de diavol. Atît de mare este puterea lor, încît cer ca oamenii stăpîniți de aceste patimi să fie tot atît de înrobiți lor pe cît de înrobite era Pavel față de Hristos, de dragul Căruia disprețuia și iadul și cerul. Că un om stăpînit de dragostea de femei, de dragostea de bani, de dragostea de slavă

iși bate joc și de iad, disprețuiește și împărăția cerurilor, numai ca să-și satisfacă poftele. Să nu punem deci la îndoială cuvintele lui Pavel, care spune că atât îi este de mare dragostea de Hristos. Cum să pară neadevărate cuvintele lui, când vedem oameni tot atât de înrobiți de patimile trupului? Că de asta dragostea noastră de Hristos este mai slabă, pentru că ne irosim toată puterea dragostei noastre în dragostea de cele lumești; răpim, ne lăcomim, sîntem robi slavei deșarte. Poate fi, oare, ceva mai de plîns? Chiar de-ai ajunge de nenumărate ori mai slăvit de cum ești, nu vei fi cu nimic mai bun decît cei lipsiți de slavă, odată ce ești rob de aceste patimi; ba, dimpotrivă, tocmai pentru aceasta, mai lipsit de slavă. Cînd vezi că aceia care voiesc să te slăvească și să te arate strălucit își bat joc de tine pentru că dorești slava dată de ei, pentru ce nu-ți îndrepti o astfel de rîvnă spre slava cealaltă, spre slava dată de Hristos?

X

Așa ar trebui să faci, deoarece dorința ta de slavă deșartă este o dorință pentru care vei fi tras la răspundere. După cum omul care laudă sau lingusește pe cel ce dorește să facă desfrîinare mai mult îl acuză decît îl laudă pe cel cu o astfel de poftă, tot așa și cu cel care dorește să fie slăvit; cînd cu toții îl lăudăm sîntem mai degrabă acuzatorii lui decît lăudătorii lui. Pentru ce, dar, te mai atrage dorința de slavă, cînd ți se întîmplă de obicei contrariul? Vrei să fii slăvit? Disprețuiește slava și vei fi mai strălucit ca toți! Pentru ce vrei să pățești ce-a pățit Nabucodonosor? Și el a pus să i se înalțe o statuie⁴⁷, în nădejdea că lemnul și chipul neînsuflețit al statuii îi vor aduce adaos de slavă. Era viu și voia să pară mai strălucit prin o statuie lipsită de viață. Ai văzut ce cumplită nebunie? Credea că se cinstește, dar s-a făcut mai mult de ocară. Cum să nu fie vrednic de rîs, cînd îl vezi că are mai multă încredere într-un lemn neînsuflețit decît în el însuși și în sufletul lui viu, cînd îl vezi că dă atîta slavă lemnului, cînd îl vezi că se silește să se împodobească cu scînduri, nu cu fapte? E întocmai ca un om care pretinde să fie lăudat mai mult că are în casă dușumea și scară frumoasă decît că este om. Mulți oameni din timpul nostru fac la fel. După cum Nabucodonosor cerea să fie lăudat pentru statuia lui, tot așa unii oameni cer să fie lăudați pentru hainele lor, alții pentru casa lor, alții pentru catirii și trăsurile lor, alții pentru coloanele din casele lor. Au uitat că sînt oameni și de aceea merg de colo-colo, strîngîndu-și din altă parte o slavă plină de batjocură.

Slujitorii cei mari și vrednici ai lui Dumnezeu aici pe pămînt n-au făcut așa; au strălucit prin cele prin care se cîvenea să strălucească. Cei trei tineri din Babilon erau prizonieri, robi, tineri, străini, lipsiți de orice

lucru de trebuință; cu toate acestea s-au arătat atunci cu mult mai slăviți decît împăratul Nabucodonosor, înconjurat de toate bunurile. Lui Nabucodonosor nu-i ajungea, ca să-și potolească dorința de slavă, dorința de a se arăta mare, nici o statuie ca aceea, nici satrapii, nici generali, nici oștirea nenumărată, nici mulțimea de aur și nici celălalt lux; celor trei tineri, lipsiți de tot ce avea Nabucodonosor, le-a fost de ajuns numai filozofia lor ca să ajungă mari și slăviți; ei, care n-aveau nimic, s-au arătat mai strălucitori decît cel cu coroană, decît cel îmbrăcat cu purpură, decît cel înconjurat cu atîtea bogății, pe cît este mai strălucitor soarele decît noroiul. Tinerii aceia au fost duși în mijlocul unei mari mulțimi de oameni; erau tineri, prizonieri și robi; cînd au apărut în mijlocul mulțimii, împăratul Nabucodonosor arunca foc din ochi, generali, prefectii, guvernatorii provinciilor și toată privestea aceea diavolească erau în jurul lor; din toate părțile se înălța la ceruri și răsuna în urechile celor de acolo sunetul surlor, al trîmbițelor și a fel de fel de instrumente muzicale; cuptorul, foarte înalt, ardea cu tărie, iar flăcările lui atingeau norii; totul era înfricoșător, totul era groaznic. Pe cei trei tineri însă nimic din toate acestea nu i-a înspăimîntat; rîdeau de toate ca de niște copii care se joacă; pe fața lor era zugrăvită bărbăția și blîndețea; și-au deschis gura și au dat drumul unui glas mai puternic decît sunetul trîmbițelor acelora, spunînd: „Cunoscute să-ți fie ție, împărate!”⁴⁸. Nici cu cuvîntul n-au vrut să insulte pe tiran! Voiau să-i arate credința lor. De asta n-au vorbit mult, ci au arătat în puține cuvinte totul: „Este Dumnezeu în cer, puternic să ne scoată”⁴⁹. „Pentru ce ne arăți, păreau a spune tinerii, mulțimea de oameni? Pentru ce ne arăți cuptorul? Pentru ce ne arăți săbiile cele ascuțite? Pentru ce ne arăți pe înfricoșătorii purtători de sulite? Stăpînul nostru este mai mare și mai puternic decît toți!”. Gîndindu-se, apoi, că s-ar putea întîmpla ca Dumnezeu să îngăduie să fie arși și, dacă vor arde, să nu pară că spun minciuni, au adăugat și aceste cuvinte, zicînd: „Iar dacă nu se va întîmpla aceasta, cunoaște, împărate, că noi nu vom sluji zeilor tăi”⁵⁰.

XI

Dacă tinerii ar fi spus: „Pentru păcatele noastre nu ne scapă Dumnezeu!” chiar dacă n-ar fi fost scăpați, tot n-ar fi fost crezuți. De aceea tac; dar cînd sînt în cuptor nu încetează să-și spună păcatele. Înaintea împăratului nu grăiesc așa, ci îi spun că, chiar dacă vor arde, nu-și vor tăgădui credința. Nu pentru plată și răsplată au făcut ce au făcut, ci numai din

48. Dan. 3, 18.

49. Dan. 3, 17.

50. Dan. 3, 18.

dragostea de Dumnezeu. Și erau doar prizonieri, în robie, nu se bucurau de nici un bine, pierduseră patria, libertatea, totul! Nu-mi vorbi mie de onorurile din curțile împărătești! Erau sfinți și drepti! Ar fi preferat de mii de ori să cerșească pe la casele oamenilor numai să se poată bucura de bunătățile cele din templu. „*Ales-am să fiu lepădat în casa Dumnezeului meu, mai virtos decît să locuiesc în locașurile păcătoșilor*”⁵¹; și: „*Mai bună este o zi în curțile Tale decît mii*”⁵². De mii de ori ar fi preferat să fie niște lepădături în casa lui Dumnezeu, decît să împărătească în Babilon. Și aceasta s-a văzut din cele rostite de ei în cuptor, cînd spuneau că șederea lor în Babilon a fost apăsătoare. Chiar dacă s-au bucurat de mari onoruri în palatele împărătești, totuși li se rupea inima de durere cînd vedeau suferințele celorlalți iudei. Așa sînt sfinții! Nu pun slava, cîntea sau altceva înaintea mîntuirii aproapelui! Iată-i, stau în cuptor și se roagă pentru tot poporul! Noi însă nu ne gîndim la frații noștri nici cînd ne merge bine. Mai tîrziu, cînd explicau visele împăratului, nu aveau în vedere propriul lor interes, ci interesul celor mulți. Că disprețuiau moartea, au arătat-o de multe ori și mai tîrziu. În orice împrejurare se sacrificau pe ei înșiși, cînd voiau să înduplece pe Dumnezeu; iar cînd vedeau că rugăciunile lor sînt neîndestulătoare, luau în ajutorul lor părinții, spunînd despre ei că nu-i pot aduce lui Dumnezeu decît duh umilit.

Pe acești tineri să-i imităm și noi. Și acum stă în fața noastră o statuie de aur, tirania lui mamona. Să nu ne aplecăm urechile la sunetele de timpane, la sunetele de flaute, la sunetele de alăută, într-un cuvînt la tot fastul bogăției. Să preferăm să cădem, de-ar fi nevoie, în cuptorul sărăciei, ca să nu ne închinăm chipului de aur al lui mamona, și ne va fi răcoare în mijlocul cuptorului. Să nu tremurăm cînd auzim de cuptorul sărăciei. Și atunci cei aruncați în cuptor au ieșit mai strălucitori, iar cei care s-au închinat statuii au pierit. Atunci, în același timp, a fost și proslăvirea celor trei tineri și pieirea păcătoșilor; acum însă unele vor fi pe pămînt, altele, pe lumea cealaltă, iar altele, și pe lumea aceasta și pe lumea cealaltă, la ziua judecății. Cei care preferă să trăiască în sărăcie în loc să se închine lui mamona vor fi mai strălucitori și aici și dincolo; cei care se îmbogățesc aici în chip nedrept vor primi atunci, în ziua judecății, cea mai cumplită pedeapsă. Din acest cuptor a ieșit și Lazăr tot așa de strălucitor ca și cei trei tineri, pe cînd bogatul, ca unul ce s-a închinat chipului de aur, a fost osîndit în iad⁵³. Cele spuse despre cuptorul cel din Babilon sînt o preînchipuire a celor de pe lumea cealaltă. După cum cei aruncați în cuptor n-au suferit deloc, iar cei ce stăteau în afara

51. Ps. 83, 11.

52. Ps. 83, 10.

53. Luca 16, 19-31.

cuptorului au fost răpiți de foc cu multă putere, tot așa va fi și atunci, în ziua judecării; sfinții vor pași prin rîul cel de foc fără să sufere vreo vătămare și vor fi strălucitori, pe cînd cei ce s-au închinat chipului de aur vor vedea cum se repede la ei focul, mai cumplit ca fiara sălbatică, trăgîndu-i înlăuntru. De nu crezi în existența iadului, uită-te la acest cuptor și cele de acum să te încredințeze de cele viitoare! Nu te teme de cuptorul sărăciei, ci de cuptorul păcatului. Acesta-i flacăra și chin; celălalt, rouă și odihnă. Lîngă cuptorul păcatului stă diavolul, lîngă cuptorul sărăciei stau îngerii, care alungă flacăra.

XII

Să audă acestea bogații, cei care aprind cuptorul sărăciei! Pe săraci flăcările cuptorului nu-i vatămă, că roua se pogoară peste ei; bogații însă se aruncă singuri în flacăra pe care o aprind cu minile lor. Atunci, în Babilon, îngerul s-a pogorît la tinerii aceia; acum, să ne pogorîm noi la cei ce sînt în cuptorul sărăciei, să-i răcorim cu milosteniile noastre, să stingem flacăra, ca să ajungem și noi părtași cununilor lor, ca glasul lui Hristos să stingă flacăra iadului, spunîndu-ne: „*Flămînd M-ați văzut și M-ați hrănit*”⁵⁴. Glasul acesta ne va fi atunci ca o răcoreală ce străbate prin mijlocul flăcării. Să ne coborîm, dar, cu milosteniile noastre în cuptorul sărăciei; să vedem pe cei ce filozofează cum pășesc prin el, cum calcă pe cărbuni aprinși; să vedem minune nouă și străină, om cîntînd psalmi în cuptor, om mulțumind lui Dumnezeu în mijlocul focului, om înlănțuit de neagră sărăcie aducînd laude multe lui Hristos. Da, cei care îndură cu mulțumire sărăcia sînt egali cu cei trei tineri din Babilon. Sărăcia este mai groaznică decît focul și arde mai cumplit. Pe cei trei tineri focul cuptorului nu i-a ars, ci, cînd au adus mulțumiri Stăpînului, îndată li s-au dezlegat legăturile focului. Tot așa și acum; dacă vei mulțumi lui Dumnezeu atunci cînd sărăcești, legăturile se rup, flacăra se stinge. Și chiar dacă flacăra nu se stinge, totuși se întîmplă ceva cu mult mai minunat: flacăra se preface în izvor. Așa s-a întîmplat și în Babilon; tinerii erau în mijlocul cuptorului, dar se bucurau de rouă curată; focul nu s-a stins, dar nu putea să-i ardă pe cei aruncați în el. Același lucru îl poți vedea și la cei ce filozofează; sînt săraci într-adevăr, dar au mai puține nevoi decît bogații. Să nu stăm așadar în afara cuptorului, uitîndu-ne fără milă la săraci, ca să nu pățim ce-au pățit și cei din Babilon care stăteau alături de cuptorul cel de foc. Dacă te vei coborî lîngă săraci, vei sta cu cei trei tineri și nu-ți va face focul nici un rău; dar dacă stai sus și treci cu vederea pe cei cuprinși de flacăra sărăciei, te va arde și pe tine focul. Coboară-te deci în foc, ca să nu fii ars de foc! Nu sta lîngă foc, ca să nu te răpească flacăra! Dacă te va vedea

54. Matei 25, 35.

împreună cu săracii, flacăra se va depărta de tine; dar dacă te vei înstrăina de săraci, se va repezi iute asupra ta și te va răpi. Să nu te depărtezi de cei aruncați în cuptor. Iar cînd diavolul va porunci să arunce în cuptorul sărăciei pe cei care nu s-au închinat aurului, nu te alătura de cei care aruncă în cuptor, ci de cei aruncați, ca să ai parte cu cei mîntuiți, nu cu cei arși. Mare răcoreală simți cînd nu ești stăpînit de patima bogăției și stai alături de săraci! Cei care calcă în picioare patima bogăției sînt cei mai bogați oameni; că și cei trei tineri au disprețuit atunci pe împărat și au ajuns mai strălucitori ca împăratul. Deci și tu, dacă disprețuiești lucrurile lumești, vei fi mai cinstit decît toată lumea, vei fi ca sfinții aceia „*de care lumea nu era vrednică*”⁵⁵. Ca să fii, dar, vrednic de bogățiile cele cerești să nu pui nici un preț pe cele de aici! Așa vei fi și aici pe pămînt mai strălucitor și te vei bucura și de bunătățile cele viitoare, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

55. *Evr.* 11, 38.

OMILIA V

**«Iar acestea toate s-au făcut
ca să se împlinească ceea ce s-a zis de Domnul
prin profetul, care zice:
„Iată, Fecioara în pîntece va avea
și va naște Fiu și vor chema numele Lui Emanuel”¹.**

I

Aud pe mulți spunînd: „Cînd sîntem în biserică și ascultăm predica ne căim de păcatele noastre; dar, după ce plecăm, ajungem alții; focul rîvnei ni se stinge. Ce să facem ca să nu se mai întîmple asta?”.

Să vedem de unde vine! Din ce pricină se petrece în noi o schimbare atît de mare? Pricina o găsesc în aceea că nu ne ocupăm de ce trebuie și că avem legături cu oameni răi. N-ar trebui ca, după ce plecăm de la biserică, să ne ocupăm cu lucruri care n-au nici o legătură cu biserica, ci îndată ce ajungem acasă să luăm Biblia, să chemăm în jurul nostru soția și copiii și să le împărtășim și lor cele spuse la biserică și numai după aceea să ne apucăm de treabă. Dacă atunci cînd ieșim de la baie nu ne ducem în piață, ca nu cumva cele din piață să ne strice buna dispoziție ce-o avem în urma băii, cu mult mai mult trebuie să facem așa cînd ieșim de la biserică. Dar noi facem tocmai dimpotrivă. De aceea pierdem totul. Nu s-a întărit încă bine în sufletul nostru folosul celor spuse la predică, că furia cea mare a treburilor lumești se năpustește peste noi și tîrăște cu ea toate cele auzite în biserică. Ca să nu se întîmple asta, după ce pleci de la biserică nu fă altă treabă mai de neapărată trebuință decît repetarea celor spuse în predică. Ar fi cu totul lipsit de judecată să dăm treburilor lumești cinci-șase zile pe săptămînă, iar celor duhovnicești, nici măcar o zi, dar, mai bine spus, nici o mică parte din zi. Uitați-vă la copiii noștri! Nu citesc ei toată ziua lecțiile pe care le au de învățat? Așa să facem și noi! Altfel nu ne va fi de nici un folos venirea la biserică; că turnăm în fiecare zi în noi, ca într-un vas găurit, învățăturile, că pentru păstrarea celor spuse în predică nu ne dăm nici atîta silință cîtă o dăm pentru aur și argint. Cînd primești cîțiva dinari², îi pui în pungă, ba mai și strîngi la gură punga; iar noi

1. *Matci* 1, 22-23.

2. Pentru valoarea dinarului sa se vadă nota 15, omilia II

în biserică primim cuvinte mai de preț ca aurul și pietrele scumpe, primim vistieriile Duhului, dar nu le depunem în tainițele sufletului, ci, fără de nici o grijă, le lăsăm să zboare la împlinire din mintea noastră. Cine va avea milă de noi, când noi sîntem proprii noștri dușmani, când noi înșine ne aruncăm într-o atît de mare sărăcie sufletească? Ca să nu se întîmple asta, să ne punem o lege de netrecut nouă, soților noastre și copiilor noștri: să afierosim o zi întreagă din săptămîină predicii și celor auzite la biserică. Așa vom prinde mai ușor cele ce se vor mai spune; oboseala mea va fi mai mică, iar cîștigul vostru mai mare, pentru că, avînd în minte predicile de mai înainte, înțelegeți iute cele ce am să vă spun. Și nu puțin ajută la înțelegerea celor spuse buna cunoaștere a șirului de idei expuse în predicile mele.

Dar pentru că nu-i cu putință să fac tîlcuirea Evangheliei după Matei într-o singură zi, trebuie ca voi, ajutați de memorie, să faceți din șirul de predici rostite timp de mai multe zile o salbă pe care s-o puneți în jurul sufletului vostru, în așa fel încît toată Evanghelia să se înfățișeze ca un întreg.

Aducîndu-ne, dar, aminte de cele spuse în predica de mai înainte, să începem tîlcuirea versetelor ce urmează:

II

Care este versetul pe care trebuie să-l tîlcuim azi?

„Iar acestea toate s-au făcut ca să se împlinească ceea ce s-a zis de Domnul prin profetul care zice”³.

După vrednicia minunii, atît cît i-a fost cu putință, îngerul a strigat, spunînd: *„Iar acestea toate s-au făcut!”*.

Cînd îngerul a văzut oceanul și adîncul iubirii de oameni a lui Dumnezeu, cînd a văzut înfăptuit ce nici nu era nădăjduit, cînd a văzut suspendarea legilor firii și împăcarea lui Dumnezeu cu oamenii, cînd a văzut pe Cel mai presus de toate pogorît la cele mai prejos de toate, cînd a văzut dărîmarea zidului din mijloc, desființarea piedicilor și altele cu mult mai mari decît acestea, într-un singur cuvînt a înfățișat minunea, spunînd: *„Iar acestea toate s-au făcut ca să se împlinească ceea ce s-a zis de Domnul”*. „Să nu socotești, îi spune lui Iosif îngerul, că acum s-au hotărît acestea! Au fost propovăduite cu multă vreme înainte!”. Această caută și Pavel să o arate în toate epistolele sale. Și-l trimite îngerul pe Iosif la profetul Isaia, pentru că de s-ar întîmpla ca la trezirea sa din somn Iosif să uite cuvintele spuse în vis, să-și aducă aminte de cuvintele profetice citite neconținut de el și astfel să-și amintească și de cele ce i-a spus. Îngerul nu

3. Matei 1, 22.

i-a vorbit Fecioarei de proorocia lui Isaia, pentru că era tânără și nu cunoștea bine Scripturile; lui Iosif, însă, îi vorbește, pentru că era un bărbat drept, un bărbat care citea cu zel pe profeți. În timpul visului îngerul i-a spus: „*pe Maria, femeia ta*”⁴. Acum, însă, după ce i-a adus ca mărturie pe profetul Isaia⁵, îngerul îi dă Mariei și numele: „*Fecioară*”⁶. Dacă Iosif ar fi auzit de la înger numele de Fecioară înainte de a-l fi auzit de la Isaia, s-ar fi tulburat mult; dar așa nu s-a tulburat deloc, că nu auzea o noutate, ci un lucru cunoscut, citit și studiat de multă vreme. Îngerul, deci, aduce mărturia lui Isaia pentru ca Iosif să primească cu mai multă ușurință spusele sale. Dar nu se mărginește numai la atât, ci atribuie lui Dumnezeu cuvîntul: „Cuvîntul acesta, spune îngerul, nu-i al lui Isaia, ci al lui Dumnezeu”. De aceea n-a spus: „Ca să se împlinească ceea ce s-a zis de Isaia”, ci: „*Ca să se împlinească ceea ce s-a zis de Domnul*”. Gura era a lui Isaia, dar proorocia venea de sus, de la Dumnezeu.

Ce spune profeția?

„*Iată Fecioara va avea în pîntece și va naște Fiu și vor chema numele Lui Emanuel*”⁷.

Aș putea fi întrebat:

- Dar atunci pentru ce nu s-a numit Emanuel, ci Iisus Hristos?
 - Îngerul n-a spus: „Vei chema”, ci: „*Vor chema*”, adică mulțimile de oameni și faptele săvîrșite de Hristos. În acest text, numele Emanuel este dat de faptele săvîrșite de Hristos. Că are obicei Scriptura să numească pe cineva nu cu numele său, ci cu faptele săvîrșite de el. De aceea cuvintele: „*Îl vor chema Emanuel*” nu înseamnă altceva decît că vor vedea că Dumnezeu este cu oamenii. Totdeauna a fost Dumnezeu cu oamenii, dar niciodată atât de lămurit ca acum.

Dacă iudeii n-ar fi fără rușine, i-aș întreba: Cînd a fost copilul numit: „*Degrad pradă, curînd jefuiește!*”⁸? Dar nu vor putea să-mi răspundă. Deci: Pentru ce spunea profetul Isaia: „Pune-i numele lui: *Degrad pradă*”?⁹ Pentru că după nașterea lui s-a făcut jefuirea și împărțirea prăzilor. I se dă, deci, ca nume tocmai fapta săvîrșită. Un alt exemplu. Citim în Scriptură: „*Iar cetatea va fi numită cetatea dreptății, metropolă credincioasă, Sion*”¹⁰. Și nicăieri nu găsim în Scriptură că cetatea a fost numită „*Dreptate*”, ci totdeauna „*Ierusalim*”. Dar pentru că avea să ajungă „*cetate a dreptății*” prin schimbarea ei în mai bine, de

4. *Matei* 1, 20.

5. *Matei* 1, 23.

6. *Matei* 1, 20.

7. *Is.* 7, 13; *Matei* 1, 22.

8. *Is.* 8, 3.

9. *Is.* 8, 3.

10. *Is.* 1, 26.

aceea profetul a spus că se va numi așa. Cînd se întîmplă un fapt care definește mai bine decît numele pe cel ce a săvîrșit fapta sau pe cel care se bucură de rezultatele ei, atunci i se dă acelei persoane chiar numele faptei săvîrșite.

Odată cu acestea zise am închis gura iudeilor, rămîine să cercetăm o altă obiecție cu privire la cuvîntul „*Fecioară*” din profetia lui Isaia. Ni se pun înainte alți traducători ai Scripturii, care spun că Isaia n-a zis: „*Fecioara va avea în pîntece*”, ci: „*Tînăra va avea în pîntece*”.

Acestei obiecții voi răspunde mai întîi așa: textul Septuagintei este mai vrednic de credință decît toate celelalte traduceri ale Vechiului Testament. Cei care au tradus Vechiul Testament după venirea lui Hristos, rămînînd iudei, pot fi pe bună dreptate bănuți că intenționat au tradus greșit profetiile, din ură față de Hristos. Cei șaptezeci, însă, au tradus Vechiul Testament cu mai bine de o sută de ani înaintea venirii lui Hristos și au fost mulți la număr, așa că nu li se poate aduce o astfel de bănuială; ei sînt mai vrednici de credință și din pricina timpului cînd au făcut traducerea și din pricina mulțimii traducătorilor și din pricina acordului dintre ei la facerea traducerii.

III

Dar chiar dacă iudeii aduc mărturia celorlalte traduceri ale Vechiului Testament, și atunci biruința va fi tot de partea noastră. Scriptura obișnuiește să dea numele de „*tinerete*” și „*fecioriei*”; și face asta nu numai cînd e vorba de femei, ci și cînd e vorba de bărbați. „*Tinerii și fecioarele*, spune psalmistul, *bătrînii cu cei mai tineri*”¹¹. Iar în alt loc, unde este vorba de siluirea unei fete, Scriptura spune: „*Dacă va striga tînăra*”¹², adică fecioara. Dar și cuvintele din textul lui Isaia, aflate înaintea cuvintelor spuse de înger lui Iosif, sprijină ideea că în această profecie este vorba de o fecioară. Profetul Isaia n-a spus numai: „*Iată Fecioara va avea în pîntece*”¹³, ci mai înainte a spus: „*Iată Însuși Domnul va da vouă semn*”¹⁴ și apoi a adăugat: „*Iată Fecioara va avea în pîntece*”. Dacă aceea care avea să nască n-ar fi fost fecioară, dacă avea să nască pe temeiul legii căsătoriei, ce semn ar mai fi nașterea? Semn se dă numai atunci cînd trebuie să se întîmple ceva ce depășește ceea ce se petrece de obicei, cînd se întîmplă ceva străin, ceva neobișnuit. Altfel cum ar mai putea fi semn?

„*Și sculîndu-se Iosif din somn, a făcut precum i-a poruncit lui îngerul Domnului*”¹⁵.

11. Ps. 148, 12.

12. Deut. 22, 27.

13. Is. 7, 13.

14. Is. 7, 13.

15. Matei 1, 24.

Ai văzut ascultare și supunere? Ai văzut suflet treaz și cu totul cinstit? Cînd o bănuia pe Fecioară de o faptă urită și rușinoasă nu suferea s-o țină lingă el; dar cînd a scăpat de această bănuială nici nu s-a mai gîndit s-o lase, ci a ținut-o și a slujit întregii iconomii a întrupării Domnului.

„Și a luat pe Maria, femeia lui”¹⁶.

Ai văzut că evanghelistul numește pe Fecioară mereu „femeia lui”? Face acest lucru pentru că nu vrea să descopere deocamdată taina aceea, îndepărtînd bănuiala cea rea.

„Și luîndu-o, n-a cunoscut-o pînă ce a născut pe Fiul ei Cel Întîi Născut”¹⁷.

Cuvîntul „pînă” nu l-a folosit aici evanghelistul ca să bănuiești că a cunoscut-o după ce a născut pe Fiul ei, ci ca să afli că Fecioara era fecioară înainte de naștere.

– Dar atunci pentru ce a mai pus cuvîntul „pînă”?

– Adeseori Scriptura obișnuiește să facă asta, folosind cuvîntul cînd e vorba de timpuri nedeterminate. De pildă: Cînd a fost vorba de corabia lui Noe de pe timpul potopului a spus: „Corbul nu s-a mai întors pînă ce nu s-a uscat pămîntul”¹⁸, cu toate că nici după aceea nu s-a mai întors. Vorbind despre Dumnezeu, Scriptura spune: „Din veac și pînă-n veac Tu ești”¹⁹; dar prin aceste cuvinte Scriptura nu pune hotare existenței lui Dumnezeu. În altă parte Scriptura binevestește și spune: „Va răsări în zilele lui dreptatea și mulțimea păcii pînă ce va dispărea luna”²⁰; asta nu înseamnă că pune capăt acestui frumos corp ceresc. Tot astfel și în textul din Evanghelie, Matei a spus „pînă” ca să ne arate că Fecioara a fost fecioară înainte de nașterea Pruncului; cît privește timpul de după naștere, l-a lăsat pe seama gîndirii tale. Matei ți-a spus numai ceea ce era de neapărată trebuință să afli, anume că Fecioara a rămas fecioară pînă la naștere; iar ceea ce-i o consecință firească și evidentă a spuselor sale, a lăsat-o pe seama conștiinței tale. Că Iosif, care era un om drept, n-ar fi vrut cu nici un preț să o cunoască nici după nașterea Fiului ei, cînd știa că era o Mamă, care a fost învrednicită de o naștere nouă și străină. Dacă ar fi cunoscut-o și ar fi avut-o ca femeie, pentru ce Domnul o încredințează ucenicului ca pe o femeie fără de apărare, care nu are pe nimeni, și-i poruncește s-o ia cu el?²¹

– Atunci pentru ce Iacov și cei dimpreună cu el sînt numiți frații lui Hristos?²²

16. Matei 1, 24.

17. Matei 1, 25.

18. Fac. 8, 7.

19. Ps. 89, 2.

20. Ps. 71, 7.

21. Ioan 19, 26-27.

22. Matei 13, 55; Marcu 6, 3.

– Așa precum și Iosif a fost numit bărbatul Mariei. Au fost puse multe văluri pentru ca să se acopere pentru moment o naștere ca aceasta. De aceea și Ioan Evanghelistul îi numește tot frați: „*Că nici frații Lui nu credeau în El*”²³. Și totuși cei ce n-au crezut la început au ajuns mai târziu apostoli minunați și vestiți. Când Pavel și cei cu el s-au suit la Ierusalim ca să capete lămuriri asupra învățăturii creștine, s-au dus îndată la Iacov²⁴. Atît era de minunat Iacov, încît a fost primul episcop al Ierusalimului. Se spune despre el că ducea o viață atît de aspră, că i s-au uscat toate mădularele și că din pricina deselor rugăciuni și a multelor metanii la pămînt, fruntea i s-a făcut atît de tare că nu era mai moale decît genunchii unei cămile din cauza acelor izbituri. Tot Iacov, cînd Pavel s-a suit mai târziu la Ierusalim, îl încurajează, spunîndu-i: „*Vezi, frate, cîte mii sînt cei care au crezut?*”²⁵. Atît de mare îi era înțelepciunea și zelul! Dar, mai bine spus, atît de mare era puterea lui Hristos! Oamenii care Îl luaseră în rîs pe Hristos pe cînd trăia, după moartea Lui atît de mult au fost zguduiți, încît au fost în stare să și moară pentru El cu dragă inimă. Aceasta mai cu seamă arată puterea învierii Lui. Acesta a fost și motivul pentru care au fost păstrate pentru mai târziu faptele cele mai strălucite ale lui Hristos, pentru ca dovada scoasă din ele să fie mai presus de orice îndoială. Dacă noi uităm, după ce-au murit, pe cei pe care i-am admirat pe cînd erau în viață, te întreb cum au putut mai târziu cei care-și bătuseră joc de Hristos pe cînd trăia să-L socotească Dumnezeu, dacă Hristos ar fi fost un om ca toți oamenii? Cum au putut primi chiar să moară pentru El, dacă n-ar fi avut dovada clară a învierii Lui?

IV

Nu v-am spus²⁶ toate acestea numai ca să le auziți, ci ca să și imitați bărbăția și toată dreptatea apostolilor, ca nimeni să nu-și piardă nădejdea, chiar dacă pînă acum a dus o viață plină de păcate, ca, după ce ați primit mila și harul lui Dumnezeu, să nu vă puneți nădejdea în altcineva, ci în virtutea voastră.

Dacă Iacov și ceilalți, cîtă vreme n-au fost virtuoși, n-au avut nici un folos de pe urma unei astfel de înrudiri, cu toate că erau din aceeași familie și din aceeași patrie cu Iisus, vom putea noi, oare, să fim iertați dacă ne sprijinim pe virtuțile rudelor și fraților noștri de sînge, fără să fim noi înșine buni, fără să ducem noi o viață virtuoasă? Asta ne-a dat a

23. *Ioan* 7, 5.

24. *Fapte* 15, 1. 29.

25. *Fapte* 21, 20.

26. De aici începe partea morală: *Nu trebuie să ne gîndim că ne poate ajuta virtutea altora, ci noi înșine să ducem o viață virtuoasă; și împotriva cămătarilor.*

înțelege profetul cînd a spus: „*Fratele nu izbăvește; izbăvi-va, oare, omul?*”²⁷. Nu poate, chiar de-ar fi Moise, Samuel sau Ieremia. Ascultă ce spune Dumnezeu lui Ieremia: „*Nu te ruga pentru poporul acesta, că nu te voi asculta!*”²⁸. „Și pentru ce te minunezi că nu te ascult, pare a-i spune Dumnezeu. Chiar dacă însuși Moise ar fi alături de tine, chiar dacă ar fi Samuel, nu voi primi rugăciunea lor pentru poporul acesta!” De s-ar ruga chiar Iezechiel pentru ei, și el va auzi: „*Chiar dacă ar sta înaintea Mea Noe, Iov și Daniel, fiii voștri și fiicele voastre nu se vor mîntui!*”²⁹ Chiar de-ar fi patriarhul Avraam și s-ar ruga pentru cei bolnavi de boli grele, dacă aceștia nu se întorc la Dumnezeu, Dumnezeu Își va întoarce fața de la el și-l va părăsi, ca să nu audă glasul rugăciunii lui. Chiar de-ar fi Samuel, și-ar face același lucru, Dumnezeu îi va spune și lui: „*Nu plînge pentru Saul*”³⁰. De s-ar ruga cineva pentru sora lui, fără să aibă îndreptățire, va auzi din nou ca și Moise: „*Dacă tatăl ei ar fi scuiplat-o în obraz*”³¹.

Să nu stăm, dar, cu gura căscată așteptînd ajutor de la alții. Au într-adevăr foarte mare putere rugăciunile sfinților, dar atunci cînd și noi ne căim și ne îndreptăm. Moise a scăpat de mînia dumnezeiască pe fratele său Aaron și pe cele șase sute de mii de iudei, dar n-a putut s-o scape pe sora lui. Și totuși păcatul ei nu era la fel cu al celorlalți. Maria insultase pe Moise; poporul îndrăznise să nu mai creadă în Dumnezeu. Las, însă, în grija voastră dezlegarea acestei probleme, iar eu voi încerca să dezleg una încă și mai grea decît aceasta. Dar pentru ce să vorbesc de sora lui Moise? Chiar Moise, conducătorul unui popor atît de mare, nu și-a putut ajuta luiși, ci, după nenumărate oboseli și necazuri, după ce a condus poporul patruzeci de ani, a fost oprit să intre în pămîntul pentru care primise atîtea făgăduințe și juruințe. Care este pricina? Harul acesta nu i-ar fi fost folositor, ci i-ar fi adus multă pagubă și ar fi smintit pe mulți iudei. Cînd Moise i-a scăpat din robia Egiptului, iudeii, părăsind pe Dumnezeu, se uitau numai la Moise și socoteau că toată scăparea se datorește lui Moise. Pînă unde credeți că n-ar fi mers cu necredința lor, dacă l-ar fi văzut că-i mai duce și în pămîntul făgăduinței? De aceea nici locul mormîntului lui Moise nu se cunoaște³². Samuel n-a putut să-l scape pe Saul de mînia lui Dumnezeu³³, în schimb pe israeliți de multe ori i-a mîntuit. Ieremia n-a putut să mîntuie pe iudei, dar a scăpat pe un altul, așa cum spune în profetia sa. Daniel a

27. Ps. 48, 7.

28. Ier. 11, 14.

29. Iez. 14, 14. 16.

30. I Regi 16, 1.

31. Num. 12, 14.

32. Deut. 34, 6.

33. I Regi 16, 1.

scăpat de moarte pe barbari³⁴, dar n-a putut să scape pe iudei din robie. În Evanghelii vom vedea că mîntuirea și pieirea nu se întîmplă asupra unor persoane diferite, ci asupra uneia și aceleiași persoane. Aceeași persoană se mîntuie într-un moment prin rugăciunile lui, dar mai tîrziu rugăciunile nu-i ajută. Cel care datora zece mii de talanți, rugîndu-se, a scăpat de primejdie; dar mai tîrziu rugăciunea lui n-a mai avut nici o putere³⁵; altuia, dimpotrivă, mai întîi rugăciunea nu i-a fost de folos, dar mai pe urmă l-a ajutat nespus de mult. Cine-i acesta? Fiul care a mîncat averea părintească³⁶.

Deci, dacă ne trîndăvim nu ne vom putea mîntui nici cu rugăciunile altora; dar dacă sîntem treji vom reuși noi înșine, mai mult decît cu rugăciunile altora. Că și Dumnezeu mai degrabă vrea să ne dea nouă harul decît altora care se roagă pentru noi, ca să avem și îndrăznire și să ne facem și mai buni, silindu-ne să potolim mînia lui Dumnezeu. Așa a miluit pe cananeanca³⁷, așa a mîntuit pe femeia cea păcătoasă³⁸, așa și pe tîlhar³⁹. Nici unul n-a avut mijlocitor și apărător.

V

Nu vă spun asta ca să nu ne mai rugăm sfinților, ci ca să nu ne trîndăvim, și nici cuprinși de lenevie și de somn să rugăm pe alții să facă ce trebuia să facem noi. Cînd Domnul a spus: „*Faceți-vă prieteni*”, nu s-a oprit numai la aceste cuvinte, ci a adăugat: „*din mamona al nedreptății*”⁴⁰, ca să ajungă iarăși faptă bună a voastră. Că la nimic altceva n-a făcut aici aluzie Hristos decît la milostenie. Și minunat lucru este că Dumnezeu nu ne mai ia la bani mărunți, dacă ne despărțim de bogăția strînsă pe nedrept. Ți-ai strîns bogăția în chip rău? Cheltuiește-o bine! Ai adunat averi în chip nedrept? Împrăștii-le drept!

– Dar ce virtute mai este aceea de a face milostenie din niște bogății ca acestea?

– Totuși Dumnezeu, fiind iubitor de oameni, Se pogoară pînă la a socoti virtute o astfel de milostenie. De facem așa, ne făgăduiește multe bunătăți. Noi, însă, am ajuns la atîta nesimțire că nu dăm nici din averile strînse pe nedrept, ci răpim și furăm cu nemiluita; iar dacă dăm cîtiva bănuți, socotim că am făcut totul. N-ai auzit pe Pavel spunînd că „*cel care seamănă cu zgîrcenie, cu zgîrcenie va și secera*”?⁴¹ Pentru ce te zgîr-

34. Dan. 2, 24.

35. Matei 18, 23–34.

36. Luca 15, 11–32.

37. Matei 15, 21–28.

38. Luca 7, 37–50.

39. Luca 23, 43.

40. Luca 16, 9.

41. II Cor. 9, 6.

cești? Nu cumva milostenia-i risipă? Nu cumva e cheltuială? Nu, ci câștig, afacere bună! Iar unde-i afacere bună acolo-i și câștig; unde-i sămînță, acolo-i și seceriș. De ai avea de lucrat o țarină cu pămînt bun și gras, pe care trebuie să arunci multă sămînță, și n-ai mai avea sămînță, ai mai și împrumuta de la alții; ei bine zgîrcenia într-o treabă ca aceasta ai socoti-o pagubă; dar cînd e vorba să semeni în cer, unde nu te poți aștepta la timpuri neprielnice, ci culegi rod îmbelșugat de pe urma semînțelor aruncate, șovăi, pregeți și nu te gîndești că pierzi de te zgîrcești și câștigi de nu te zgîrcești. Împrăstie-ți, dar, bogăția, ca să n-o pierzi! N-o ține la tine, ca s-o ai! Aruncă-o, ca s-o păstrezi! Cheltuiește-o, ca s-o câștigi! Chiar de-ar trebui s-o păstrezi, n-o păstra, că negreșit o pierzi! Încredințea-ză-lui Dumnezeu! Din mîna Lui nimeni n-o poate răpi! Nu da bani cu camătă, că nu știi de-ai să câștigi! Ci împrumută-L pe Cel Ce-ți dă o dobîndă mai mare decît capitalul! Dă-ți banii tăi cu împrumut acolo unde nu-i invidie, unde nu-s pîriși, unde nu-i viclenie, unde nu-i teamă! Împrumută-L pe Cel Ce n-are nevoie de nimic, dar are nevoie de dragul tău! Împrumută-L pe Cel Ce hrănește pe toți, dar suferă de foame, ca tu să nu flămînzești! Împrumută-L pe Cel Ce s-a făcut sărac, ca tu să te îmbogățești! Dă-ți banii tăi cu împrumut acolo unde nu-i moarte, ci culegi viață în loc de moarte! Dobînda aceasta îți dă împărăția cerurilor; cealaltă, iadul; una e rodul filozofiei, cealaltă a iubirii de argint; una e rodul iubirii de oameni, cealaltă a cruzimii. Ce cuvînt de apărare vom avea, dar, cînd putem câștiga și mai mult și mai sigur și la timp potrivit și în multă libertate și fără batjocură și fără teamă și fără primejdie, dar părăsim acest câștig și alergăm după celălalt, rușinos, murdar, primejdios, pierzător, care ne pregătește cuptorul cel îngrozitor?

Nimic, nimic nu-i mai rușinos, mai neomenos decît câștigul de pe urma cametei! Camăta neguțătoarește nenorocirile altora, preface în câștig nefericirea altuia, cere plată pentru iubirea de oameni; și ca și cum cămătarului i-ar fi teamă să nu pară milostiv, sub masca iubirii de oameni sapă și mai adînc prăpastia nenorocirii; ajută, dar mărește sărăcia; întinde mîna, dar îmbrîncește în adînc; primește ca într-un port pe cel pe care-l împrumută, dar îl aruncă în valurile înfuriate ale mării, care-l izbesc de stîncile de la suprafața mării, de cele din fundul mării și de cele de la țarm.

- Dar ce-mi poruncești? mă poate întreba cineva. Banii strînși de mine și de trebuință mie să-i dau altuia să-și facă treburile, iar eu să nu cer nici o dobîndă?

- Doamne ferește! Nu spun asta, ci vreau să iei dobîndă, nu una mică și neînsemnată, ci cu mult mai mare. Vreau să iei în loc de aur,

cerul. Pentru ce, dar, te străduiești să fii sărac, tîrîndu-te pe pămînt, umblînd după cîștiguri mici și nu după cele mari? Purtarea ta nu te arată că știi să te îmbogățești. Cînd Dumnezeu îți făgăduiește să-ți dea în schimbul cîtorva bani avuțiile din cer, Îi spui: „Nu-mi da cerul, ci în locul cerului aurul cel trecător!”. Asta înseamnă că vrei să rămii sărac! Pentru că cel ce dorește să se îmbogățească și să trăiască în belșug preferă pe cele veșnice în locul celor trecătoare, pe cele ce nu se împrăstiează în locul celor ce se iroresc, pe cele multe în locul celor puține, pe cele nestrîcioase în locul celor strîcioase. Așa va avea și pe unele și pe altele. Dar cel ce caută pămîntul în locul cerului pierde și pămîntul; pe cînd cel ce preferă cerul în locul pămîntului se bucură din belșug și de cer și de pămînt. Ca să se întîmple și cu noi aceasta, să disprețuim pe toate cele de aici și să căutăm bunătățile cele viitoare. Așa vom dobîndi și pe unele și pe altele, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

OMILIA VI

**„Iar dacă S-a născut Iisus în Betleemul Iudeii,
în zilele lui Irod împăratul,
iată magi de la răsărit au venit în Ierusalim zicînd:
«Unde este Împăratul iudeilor care S-a născut?
Că am văzut steaua Lui în răsărit
și am venit să ne închinăm Lui»”¹.**

I

Avem nevoie de multe privegheri, de multe rugăciuni, ca să putem interpreta textul acesta, să aflăm cine erau acești magi, de unde au venit, din ce pricină, ce i-a făcut să vină și în sfîrșit ce e cu steaua aceasta. Dar mai bine spus, dacă vreți, să vorbim mai întîi de cele ce spun dușmanii adevărului. Că atît de mult i-a pornit pe ei diavolul împotriva noastră, încît încearcă și din textul acesta să facă arme împotriva cuvintelor adevărului.

– Dar ce spun ei?

– Ei spun: „Iată că s-a arătat o stea și la nașterea lui Hristos! Deci aceasta-i o dovadă că astrologia este adevărată. Dacă Hristos S-a născut după legile astrologiei, pentru ce mai spuneți voi, creștinii, că Hristos a pus capăt astrologiei, că a arătat că destinul nu are putere, că a închis gurile demonilor, că a alungat rătăcirea și că a făcut să piară orice vrăjitorie ca aceasta?”.

– Te întreb însă: Ce află magii de la stea? Că Hristos era Împăratul iudeilor? Dar nu era Împăratul acestei împărății, precum Însuși a spus lui Pilat: „*Împărăția Mea nu este din lumea aceasta*”². Nimic nu L-a arătat ca Împărat: nici lăncierii, nici scutașii, nici caii, nici perechile de cafîri; nici altceva de acest fel n-a avut în jurul Lui, ci a dus o viață smerită și săracă, purtînd cu El din loc în loc doisprezece oameni smeriți.

Dar chiar dacă știa că este Împărat, pentru ce au venit? Că nu e treaba astrologiei, după cum înșiși astrologii spun, să cunoască din stele pe cei care se nasc, ci să prezică, după ceasul în care s-a născut cineva, care-i va fi viitorul. Magii, însă, n-au fost de față cînd a născut Mama,

1. *Matci* 2, 1-2.

2. *Ioan* 18, 36.

nici n-au știut timpul cînd S-a născut Hristos, așa că n-au putut lua de aici un temei, ca să spună, după mișcarea stelelor, care va fi viitorul Pruncului; dimpotrivă, ei au văzut în țara lor, cu multă vreme înainte, arătîndu-se steaua și au venit să vadă pe Cel născut.

Dar acest lucru este mai nelămurit decît cel mai dinainte. Ce motiv i-a convins? Nădejdea căror bunătăți i-a făcut să plece de la atîta distanță ca să se închine Împăratului? Chiar dacă avea să fie Împăratul lor, nici așa plecarea lor n-ar fi fost motivată. Iar dacă Pruncul s-ar fi născut în palatele împărătești și dacă tatăl Lui, împăratul, ar fi fost de față, atunci de bună seamă ai fi putut spune că au venit să se închine Pruncului născut, cu gîndul de a cinsti pe tatăl Lui, iar prin asta să atragă asupra lor bunăvoința împăratului. Dar așa, nici nu se gîndeau că este Împăratul lor, ci Împăratul unui popor străin și al unei țări tare departe de țara lor și nici nu se așteptau să vadă un bărbat în puterea vîrstei! Atunci pentru ce au făcut o călătorie atîta de lungă, pentru ce l-au adus daruri, pentru ce au făcut toate acestea cu riscul atîtor primejdii? Într-adevăr și Irod s-a turburat și poporul s-a neliniștit, cînd au auzit din gura magilor că au venit să se închine Împăratului iudeilor, Care S-a născut.

– Dar magii n-au prevăzut asta!

– N-ai nici un motiv să grăiești așa. Chiar de-ar fi fost tare proști, atîta lucru puteau să-și închipuie că se duc într-o țară unde împărățește un alt împărat și că dacă vestesc un alt împărat decît împăratul de atunci își vor atrage asupra lor moartea.

Atunci ce i-a făcut să vină să se închine unui prunc înfășat în scutece? Dacă ar fi fost bărbat în puterea vîrstei s-ar putea spune că se așteptau la vreun ajutor din partea lui de venea peste ei primejdie. Dar și asta ar fi fost cea mai mare prostie, ca un persan, un barbar, care nu avea nici o legătură cu poporul iudeu, să vrea să plece de acasă, să-și părăsească țara, rudele și cunoscuții, ca să se ducă și să se supună unei împărății străine.

II

Dacă asta ar fi fost o prostie, apoi cele făcute de ei mai pe urmă ar fi fost o prostie și mai mare.

– Care?

– Să plece îndată după ce au făcut o călătorie atît de îndelungată, după ce s-au închinat Pruncului, după ce au tulburat pe toată lumea! La drept vorbind, ce simbol împărătesc au văzut? Au văzut doar o colibă, o iesle, un Copil în scutece și o Mamă săracă. Cui i-au dus darurile? Pentru ce? Oare era pentru ei lege și obicei să cinstească așa pe împărații nou născuți de pe fața întregului pămînt? Aveau, oare, datoria să

colinde mereu toată lumea și să se închine, înainte de urcarea lor pe tronul împărătesc, celor despre care știau că vor ajunge împărați, chiar dacă sînt de origine joasă și neînsemnată? Asta n-o poate susține nimeni. Așadar pentru ce I s-au închinat? Dacă s-au închinat pentru niște cîștiguri imediate, atunci ce se așteptau să primească de la un Copil și de la o Mamă nevoiașă? Iar dacă s-au închinat pentru niște cîștiguri viitoare, de unde puteau ști că-și va aminti, de tot ce-au făcut ei, Copilul Căruia I s-au închinat pe cînd era în scutece? Și dacă și-ar fi spus că Mama are să-I aducă aminte de toate, apoi nici așa nu erau vrednici de laudă, ci de pedeapsă, că L-au aruncat pentru atîta lucru într-o primejdie atîta de mare. De altfel se vede din Evanghelie că Irod tulburîndu-se, Îl căuta, se interesa de El și încerca să-L omoare. Cel care vestește peste tot locul că va ajunge împărat cineva care în copilărie nu-i decît un simplu muritor, nu face altceva decît să se arunce în ascuțișul sabiei și să aprindă nenumărate războaie împotriva lui.

Ai văzut cîte lucruri absurde se ivesc, dacă judecăm omenește și după simțul comun venirea magilor? Și nu-s numai atîtea, ci poți găsi și mai multe, care pun probleme și mai mari decît cele amintite.

Dar ca să nu îngrămădesc nedumeriri peste nedumeriri și să vă ametesc, haide să dezlegăm problemele puse de cuvintele Evangheliei, începînd cu dezlegarea problemelor puse de steaua de la naștere. Dacă vom afla ce stea a fost, de unde a fost, dacă a fost o stea din multele stele sau alta decît celelalte, dacă a fost o stea adevărată sau numai una aparentă, atunci vom înțelege cu ușurință și pe toate celelalte.

– De unde vom căpăta răspuns la aceste întrebări?

– Chiar din cele scrise în Evanghelie. Că n-a fost una din stelele cele multe, dar, mai bine spus, după părerea mea, n-a fost nici stea, ci o putere nevăzută, care a luat chip de stea, se vede în primul loc din mersul ei. Nu este, nu este vreo stea care să meargă pe cer cum a mers steaua aceasta; noi vedem că și soarele și luna și toate celelalte stele merg de la răsărit la apus; steaua aceasta, însă, mergea de la miază-noapte la miazăzi, că așa se află Palestina față de Persia. În al doilea loc, și din timpul în care s-a arătat putem vedea că steaua aceasta n-a fost una din multele stele. Nu se vedea noaptea, ci ziua nămiea mare pe cînd strălucea soarele; putere pe care n-o au nici stelele, nici luna; că luna depășește în strălucire pe toate celelalte stele, dar cînd se ivesc razele soarelui, se ascunde îndată și dispăre. Steaua aceasta, însă, prin mărimea strălucirii sale, a biruit și razele soarelui; strălucea mai tare decît ele; lumina mai puternic, deși era atîta lumină.

În al treilea rînd, se vede că nu era una din celelalte stele, pentru că apăsarea și apoi iarăși dispărarea. Pe drumul pînă în Palestina steaua se

arăta conducînd pe magi; cînd au ajuns în Ierusalim s-a ascuns; apoi iarăși, cînd magii au părăsit pe Irod, după ce-i spusese rădăcina pentru care veniseră și au plecat, steaua iar s-a arătat; și acest lucru nu poate fi mișcarea firească a unei stele, ci a unei puteri înzestrate cu o rațiune deosebită. Nici nu avea un drum propriu; mergea cînd magii trebuiau să meargă; cînd stăteau ei, stătea și ea; sluja tuturor celor de trebuință. Era ca stîlpul cel de nor din pustie: oprea și scula tabăra iudeilor atunci cînd trebuia³. În al patrulea rînd, se vede bine că nu era o stea precum celelalte din chipul în care a arătat locul unde s-a născut Pruncul. Că n-a arătat locul rămînînd sus pe cer – de altfel nici nu putea să le arate locul de rămînea sus –, ci l-a arătat pogorîndu-se jos. Știți doar că locul era atît de mic cît putea încăpea o colibă, dar mai bine spus, cît putea încăpea trupul unui prunc; iar o stea obișnuită nu putea să arate un astfel de loc pentru că o stea stă la o înălțime foarte mare și nu poate să arate un loc atît de mic, nici să-l facă cunoscut celor care vor să-l găsească. De lucrul acesta poți să te încredințezi uitîndu-te la lună; deși este cu mult mai mare decît stelele, totuși pare că este aproape de toți locuitorii lumii răspîndiți pe o întindere atît de mare de pămînt. Spune-mi, te rog, cum ar fi putut steaua să arate locul așa de îngust al ieslei și al colibeii de n-ar fi părăsit înălțimea aceea, de nu s-ar fi pogorît jos și n-ar fi stat chiar deasupra capului Pruncului? Acest lucru îl lasă evanghelistul să se înțeleagă cînd spune: „*Și iată steaua mergea înaintea lor, pînă a venit și a stat deasupra unde era Pruncul*”⁴.

Iată, dar, cîte pricini ne arată că steaua aceasta nu era una din multe stele ale cerului și că ea nu s-a arătat potrivit legilor care guvernează creația văzută.

III

Aș putea fi întrebat:

– Dar pentru care pricină s-a arătat steaua?

– Ca să mustre nesimțirea iudeilor și să le ia orice cuvînt de apărare pentru nerecunoștința lor. Pentru că Cel născut avea să pună capăt vechii viețuiri, pentru că avea să cheme întreaga lume la închinarea Lui – că avea să fie închinat și pe apă și pe uscat –, de aceea chiar de la început deschide neamurilor ușa, voind să instruiască pe ai Săi prin cei străini. Pentru că iudeii n-au ținut seamă de profeții lor, care neconținut le vorbeau de venirea Lui, Dumnezeu a făcut să vină niște păgîni, dintr-un pămînt îndepărtat, să caute pe Împăratul născut printre ei, și astfel să afle iudeii din gura perșilor ceea ce nu voiseră să afle de la pro-

3. *Ieș.* 13, 21–22.

4. *Matei* 2, 9.

feți; și astfel să se convingă de nașterea lui Hristos, de vor fi oameni cu judecată; dar de se vor împotrivi, să fie lipsiți de orice apărare.

Ce cuvînt de dezvinovățire ar mai putea găsi iudeii că n-au primit pe Hristos după ce au avut mărturiile atîtor profeți, după ce au văzut că magii L-au primit numai prin arătarea unei stele și că s-au închinat Celui născut? Ceea ce au făcut cu ninivitenii trimițînd pe Iona⁵, ceea ce au făcut cu samarineanca⁶ și cu cananeanca⁷, aceea au făcut și cu magii. De asta le și spunea Hristos: „*Bărbați niniviteni se vor scula și-i vor osîndi! Împărăteasa de la miazăzi se va scula și va osîndi neamul acesta*”⁸. Îi vor osîndi, că aceia au crezut în El pe temeiul unor mărturii foarte slabe, pe cînd iudeii n-au crezut, deși au avut cele mai puternice mărturii.

– Dar pentru ce Dumnezeu, mi s-ar putea spune, i-a adus pe magi prin arătarea stelei?

– Și ce-ar fi trebuit să facă? Să le trimită profeți? Magii n-ar fi primit mărturia profeților! Să le trimită glas din cer? Nu l-ar fi luat în seamă! Să le fi trimis înger? Dar și pe acesta l-ar fi trecut cu vederea! De aceea Dumnezeu lasă la o parte toate aceste mărturii și, făcînd mare pogorământ, îi cheamă pe o cale obișnuită lor: le arată o stea mare și deosebită de celelalte stele, ca să-i minuneze și prin mărimea și prin frumusețea înfățișării ei, dar și prin felul mersului ei. Pavel a făcut la fel: elenilor le vorbește pornind de la altarul de pe Aeropag⁹, aducînd ca mărturie pe poezii lor; iar iudeilor, care trăiau după lege, le vorbește pornind de la tăierea împrejur și de la jertfe. Pentru că fiecare om iubește acelea cu care este obișnuit, de aceea atît Dumnezeu cît și oamenii trimiși de El pentru mîntuirea lumii se folosesc de ideile și de faptele cu care lumea era obișnuită. Să nu socotești, dar, că e ceva nevrednic de Dumnezeu că a chemat prin o stea pe magi ca să se închine lui Hristos! Dacă gîndești așa, atunci ataci toate prescripțiunile iudaice: și jertfele și curățirile și începuturile de lună nouă și chivotul și însuși templul. Că toate acestea și-au luat început din pricina neputinței lor de a se ridica cu mintea mai presus de cele materiale. Totuși Dumnezeu, pentru mîntuirea celor rătăciți, a îngăduit iudeilor să I se slujească prin aceste acte de cult, prin care și păgînii, cu mici deosebiri, slujeau demonilor, pentru ca, depărțîndu-se încetul cu încetul de obiceiul lor, să-i ridice la filozofia cea înaltă. Așa a făcut și cu magii; a vrut să-i cheme prin arătarea unei stele, ca să-i înalțe cu mintea mai sus de propria lor gîndire. Pentru că, după ce i-a condus și i-a călăuzit și după ce i-a adus lîngă iesle, nu le mai

5. Iona 1, 2.

6. Ioan 4, 7.

7. Matei 15, 22.

8. Matei 12, 41, 42.

9. Fapte 17, 22–31.

vorbește prin stea, ci prin înger. Așa au ajuns încetul cu încetul mai buni. Același lucru l-a făcut Dumnezeu și cu ascalonitenii și cu gazeii. Când a fost dus chivotul legii în cele cinci orașe, orașele au fost lovite cu rană de moarte și nu găseau nici o scăpare din nenorocirile venite peste ele; atunci au chemat ghicitori, au adunat tot poporul și căutau să găsească scăpare de rana aceea trimisă de Dumnezeu. Ghicitorii le-au spus să înjuge la un car, în care să pună chivotul legii, două vaci, cu viței primi-născuți, nepuse încă la jug, și să le lase să meargă fără să le mîne cineva; așa vor cunoaște dacă nenorocirea a fost trimisă de Dumnezeu sau dacă a fost adusă de o boală oarecare. Ghicitorii au spus că dacă vacile vor rupe jugul, pentru că n-au mai fost puse la jug și se vor întoarce la vițeii care mugesc, atunci nenorocirea se datorește întâmplării; dar dacă vor merge drept, fără să le pese de mugetul vițelilor și fără să se rătăcească, cu toate că nu cunosc drumul, atunci e lămurit că mîna lui Dumnezeu s-a atins de orașele acelea. După ce ghicitorii au grăit așa, locuitorii acelor orașe au crezut spusele lor și au făcut cum le-au poruncit¹⁰. Și Dumnezeu, făcînd iarăși pogorămînt, a urmat sfatul ghicitorilor și n-a socotit nevrednic de El să împlinească spusele ghicitorilor și să-i facă vrednici de credință în cele spuse de ei. Fapta săvîrșită atunci a fost mai mare, pentru că chiar potrivnicii lui Dumnezeu au dat mărturie de puterea lui Dumnezeu și pentru că dascălii lor au grăit așa cum voia Dumnezeu. Se pot vedea și alte multe cazuri în care Dumnezeu rînduiește la fel lucrurile. De pildă cazul vrăjitoarei din Endor¹¹ se aseamănă cu cazul de mai sus al rînduiei lui Dumnezeu; pe acesta îl puteți lămuri singuri pe temeiul spuselor mele de mai înainte.

Acestea v-am spus despre steaua de la Nașterea Domnului; dar voi puteți spune și mai multe, că zice Scriptura: „*Dă prilej înțeleptului și mai înțelept va fi*”¹².

IV

Trebuie, însă, să ne întoarcem la începutul cuvintelor citite din Evanghelie.

– Care este începutul?

„*Iar dacă S-a născut Iisus în Betleemul Iudeii, în zilele lui Irod împăratul, iată magi de la răsărit au venit în Ierusalim*”¹³.

Magii mergeau după steaua care îi conducea și au crezut; dar iudeii n-au crezut nici pe profeți, deși le vorbiseră în urechile lor.

10. *I Regi* 5, 1-6. 13.

11. *I Regi* 28, 7-25.

12. *Prov.* 9, 9.

13. *Matei* 2, 1.

- Dar pentru ce evanghelistul ne-a spus și timpul și locul nașterii lui Iisus, zicînd: „în Betleem” și: „În zilele lui Irod împăratul”? Pentru ce ne-a vorbit și de dregătoria lui Irod?

- Pentru că mai era un Irod, acela care omorise pe Ioan Botezătorul¹⁴; acela era tetrarh, pe cînd acesta împărat. Evanghelistul a arătat deasemeni și timpul și locul nașterii lui Iisus, pentru ca să ne amintească niște profeții vechi. Dintre acestea, una a profețit-o Miheia, spunînd: „Și tu, Betleeme, pămîntul lui Iuda, nicidecum nu ești mai mic între domnii lui Iuda”¹⁵; alta a profețit-o patriarhul Iacov, arătîndu-ne exact timpul și dîndu-ne un mare semn al venirii Lui: „Nu va lipsi domn din Iuda, nici povățuitor din coapsele lui, pînă vor veni cele gătite lui și Acela va fi așteptarea neamurilor”¹⁶.

Merită, însă, să răspundem și la întrebarea: De unde le-a venit magilor gîndul să se ducă să se închine lui Hristos și cine i-a îndemnat?

După părerea mea, lucrul acesta nu se datorește numai stelei, ci și lui Dumnezeu, Care a pus în mișcare sufletul lor, așa precum a făcut și cu împăratul Cîr, determinîndu-l să elibereze pe iudei din robie¹⁷. Dumnezeu n-a făcut asta nimicindu-le libera lor voință. La fel și cu Pavel, l-a chemat printr-un glas de sus¹⁸, iar prin aceasta a făcut cunoscut și harul Său, dar și ascultarea lui Pavel.

- Dar pentru ce Dumnezeu n-a descoperit tuturor magilor nașterea lui Hristos?

- N-aveau să creadă toți; aceștia erau mai înclinați a crede decît ceilalți. Nenumărate neamuri au pierit, dar profetul Iona a fost trimis numai la niniviteni¹⁹; doi țîlhari au fost pe cruce, dar numai unul s-a mîntuit²⁰.

Vezi-le virtutea magilor nu din aceea că au venit în Palestina, ci și din aceea că au vorbit cu îndrăznire cu Irod. Ca să nu-i dea impresia că sînt niște înșelători, îi spun de steaua care i-a călăuzit, de lungimea drumului, grăindu-i cu îndrăznire: „Am venit să ne închinăm Lui”²¹. Nu s-au temut nici de mînia poporului, nici de tirania împăratului. De aceea eu cred că acești magi au ajuns și în țara lor dascălii concetățenilor lor. Dacă nu s-au ferit să facă asta în Iudeea, apoi cu atît mai mult au avut curajul să vorbească acasă la ei, mai ales că acum aveau în urechile lor și cuvintele dumnezeiești ale îngerului și mărturia profetului.

14. Matei 14, 1-12.

15. Mih. 5, 2.

16. Fac. 49, 10.

17. I Ezdra 1, 1-11.

18. Fapte 9, 4-6.

19. Iona 1, 2.

20. Luca 23, 39-43.

21. Matei 2, 2.

„Și auzind Irod s-a tulburat și tot Ierusalimul împreună cu el”²².

Pe bună dreptate s-a tulburat Irod, pentru că, fiind împărat, își temea tronul lui și al copiilor lui.

– Dar Ierusalimul, pentru ce s-a tulburat? Doar profeții Îl preziseră de demult pe Hristos, că va fi mîntuitor, binefăcător și liberator. Pentru ce, dar, s-au tulburat iudeii?

– Mînați de același gînd, pentru care și mai înainte se depărtaseră de Dumnezeu, binefăcătorul lor, și se gîndeau la cărnurile din Egipt²³, deși dobîndiseră o libertate ca aceea.

Tu, însă, uită-mi-te cît de preciși sînt profeții! Profetul Isaia a vestit mai dinainte nașterea, zicînd: „Și ar fi dorit să fi fost arse cu foc, că Prunc s-a născut nouă, Fiul, și ni s-a dat nouă”²⁴. Dar iudeii tulburîndu-se n-au căutat să vadă ce s-a întîmplat, nici să meargă după magi, nici să-L afle. Așa au fost iudeii! Mai certăreți și mai nepăsători decît toți oamenii. Ar fi trebuit ca chiar ei să se mîndrească că printre ei s-a născut Împăratul, că au atras la ei pe perși, că au să aibă pe toți oamenii supuși lor, că lucrurile mergeau spre mai bine și că împărăția lor ajunsese chiar de la început așa de strălucită. Dar ei nici așa nu s-au făcut mai buni; și doar nu de mult scăpaseră de robie. Dar chiar dacă iudeii n-ar fi știut nimic de aceste lucruri înalte și nespuse, era firesc să se gîndească, numai pe temeiul celor petrecute sub ochii lor, că dacă acum tremură atîta de Împăratul nostru abia născut, cu mult mai mult se vor teme și se vor supune Lui mai tîrziu, cînd Pruncul va crește și cînd cele ale noastre vor fi mai strălucite decît cele ale barbarilor. Dar nimic din acestea nu i-a trezit. Atît de mare le era prostia și odată cu asta și invidia.

Pe amîndouă²⁵ trebuie să le izgonim cu toată grija din sufletele noastre; mai iute ca focul trebuie să fie cel ce vrea să lupte împotriva lor. De aceea și Hristos spunea: „Foc am venit să arunc pe pămînt și cît voiam ca el să fie aprins acum”²⁶. De aceea Duhul se arată în chip de foc.

V

Noi, însă, am ajuns mai reci decît cenușa și mai morți decît morții. Și am ajuns așa, cu toate că vedem pe Pavel că zboară mai presus de cer și de cerul cerului, că biruie și depășește toate mai iute ca flacăra, pe cele de jos, pe cele de sus, pe cele prezente, pe cele viitoare, pe cele ce sînt, pe cele ce nu sînt. Dar dacă pilda lui Pavel ți se pare prea mare

22. Matei 2, 3.

23. Ieș. 16, 3; Num. 11, 4–5.

24. Isaia 9, 5–6.

25. De aici începe partea morală: Plînsul după voia lui Dumnezeu pricinuieste mare bucurie și folos; mare rău este risul; trebuie să fugim de teatre.

26. Luca 12, 49.

pentru tine, cu toate că scuza aceasta pornește din pricina trîndăviei sufletului tău – că în ce-ți este superior Pavel, ca să spui că ți-i cu neputință să-l imiți? –, dar ca să nu ne certăm, să-l las pe Pavel și să ne gîndim la primii creștini, care au aruncat banii, moșiile și orice preocupare și grija lumescă și s-au afierosit cu totul lui Dumnezeu, stăruind ziua și noaptea în învățătura cuvîntului. Așa e focul cel duhovnicesc! Nu îngăduie să dorim cele de pe pămînt, ci ne mută spre o altă dragoste. Din pricina aceasta cel îndrăgostit de astfel de lucruri face cu ușurință totul chiar de-ar trebui să-și părăsească averile, luxul și desfătarea, chiar de-ar trebui să disprețuiască slava, chiar de-ar trebui să-și dea sufletul. Odată intrată în suflet căldura aceluia foc, izgonește toată trîndăvia și-l face pe cel cuprins de ea mai ușor ca pana. Disprețuind pe toate cele văzute, unul ca acesta se căiește neîncetat, varsă mereu izvoare de lacrimi și culege de pe urma lor mare plăcere. Da, nimic nu apropie și nu unește atît de mult pe om de Dumnezeu ca astfel de lacrimi. Unul ca acesta nu se uită la cele din jurul lui fie de locuiește în mijlocul orașelor, fie de trăiește în pustie, în munți și în vilcele; și nici nu se mai satură de lacrimi fie că-și plînge păcatele lui, fie că le plînge pe ale altora. De aceea pe aceștia, înainte de alții, i-a fericit Dumnezeu, zicînd: „*Fericiți cei ce plîng*”²⁷. Cum ar fi putut Pavel să spună: „*Bucurați-vă pururea în Domnul*”²⁸, dacă aceste lacrimi n-ar naște plăcere? După cum plăcerea lumescă este unită cu durerea, tot așa lacrimile vărsate după placul lui Dumnezeu odrălesc bucurie neîncetată și nevestejită. Așa a ajuns mai curată decît fecioarele femeia cea păcătoasă²⁹, pentru că a fost cuprinsă de acest foc. Cînd pocăința i-a cuprins sufletul, cînd a fremătat de dorul pentru Hristos, și-a despletit părul capului ei, a spălat sfintele Lui picioare cu lacrimile sale, le-a șters cu cosițele ei și a vărsat pe ele mir. Toate acestea erau fapte din afară, văzute de toată lumea; dar cele ce se petreceau în sufletul ei erau cu mult mai mari decît acestea și le vedea numai Dumnezeu. De aceea cînd auzim cele făcute de femeia păcătoasă ne veselim împreună cu ea, ne bucurăm de faptele ei și o slobozim de toate păcatele ei.

Dacă noi, deci, care sîntem niște răi, o judecăm așa, gîndește-te la bunătățile de care s-a bucurat de la Dumnezeu! Gîndește-te cîtă fericire a cules de pe urma pocăinței ei, chiar înainte de a primi darurile lui Dumnezeu! După cum văzduhul se curățește după o ploaie bogată, tot așa, după lacrimi îmbelșugate, se pogoară în suflet liniște și alinare și dispare întunecimea păcatelor. După cum ne curățim de păcate prin

27. Matei 5, 4.

28. Filip. 4, 4.

29. Luca 7, 37-50.

apă și prin Duh, tot așa ne curățim iarăși prin lacrimi și mărturisire; cu o singură condiție, să nu lăcrimăm de ochii lumii și spre laudă. Cel ce varsă lacrimi de ochii lumii și spre laudă trebuie ținut de rău mai mult decît o femeie care se împopoțonează, care își încondeiază sprîncenele și se sulemenește. Eu caut acele lacrimi care nu se varsă de ochii lumii, ci din zdrobirea inimii; lacrimile cele ascunse, vărsate în cămara ta de rugăciune, fără să fii văzut de cineva; lacrimile cele ce picură liniștit și fără zgomot, cele izvorîte din adîncul inimii, cele pornite din zdrobirea și durerea sufletului, cele vărsate numai de dragul lui Dumnezeu, așa cum erau lacrimile Anei. „*Buzele i se mișcau*, spune Scriptura, *dar glasul nu i se auzea*”³⁰; lacrimile ei sunau mai puternic decît trîmbița. De aceea Dumnezeu i-a și deschis pîntecele, iar piatra cea vîrtoasă a fost prefăcută în țarină afinată.

VI

De vei lăcrima și tu așa, vei merge pe urmele Stăpînului. Și El a lăcrimat; și pentru Lazăr³¹, și pentru Ierusalim³², și pentru Iuda³³. Și vei vedea că de multe ori Domnul lăcrimează; dar niciodată nu-L vei vedea rîzînd, nici zîmbind măcar. Nici unul din evangheliști n-a spus-o. La fel și Pavel; a lăcrimat și el; și a făcut asta trei ani, ziua și noaptea; a spus-o și el și au spus-o și alții despre el; dar că a rîs, n-a spus-o nici el, nici altul; nici unul din sfinți n-a rîs; și n-au spus-o nici ei, nici despre alții. Numai despre Sarra s-a spus că a rîs³⁴, cînd a fost ținută de rău, și despre fiul lui Noe, cînd a ajuns din liber sclav³⁵.

Nu spun asta ca să opresc rîsul, ci ca să curm rîsul dezmățat. Spune-mi, te rog, pentru ce te strici de rîs, pentru ce trăiești nepăsător, cînd ești vinovat de atîtea păcate, cînd trebuie să te înfățișezi înaintea înfricoșătoarei judecăți și să dai amănunțită socoteală de toate faptele săvîrșite pe pămînt? Da, vom da socoteală de păcatele săvîrșite cu voie și fără de voie. „*De cel care se va lepăda de Mine înaintea oamenilor*, spune Hristos, *Mă voi lepăda și Eu de el înaintea Tatălui Meu*”³⁶. Chiar dacă lepădarea de Hristos este fără voia noastră, totuși nu scăpăm de pedeapsă, ci vom da socoteală și de ea. Vom da socoteală și de cele pe care le știm și de cele pe care nu le știm. „*Nu mă știu vinovat cu nimic*, spune Pavel, *dar nu cu aceasta m-am îndreptățit*”³⁷.

30. *I Regi* 1, 13.

31. *Ioan* 11, 35.

32. *Matei* 23, 37.

33. *Matei* 26, 50.

34. *Fac.* 18, 12.

35. *Fac.* 9, 22-23.

36. *Matei* 10, 33.

37. *I Cor.* 4, 4.

Vom da socoteală de cele făcute cu știință și de cele făcute cu neștiință. „*Le mărturisesc lor*, spune Pavel, *că au rîvnă pentru Dumnezeu, dar nu cu știință*”³⁸; totuși aceasta nu le e de ajuns pentru apărarea lor. Scriindu-le corintenilor, le spune: „*Dar mă tem ca nu cumva, precum șarpele a amăgit pe Eva cu vicleșugul său, tot așa să abată gîndurile voastre de la curăția cea întru Hristos*”³⁹. Așadar, cînd avem să dăm socoteală de atîtea păcate, mai stai și rîzi, mai spui glume, te mai desfătezi?

– Dar ce folos am, aș putea fi întrebat, dacă nu fac acestea, ci plîng?

– Foarte mare folos! Atît de mare, încît nici nu pot să ți-l înfățișez prin cuvinte. La tribunalele acestea din lume, oricît ai lăcrima, nu scapi de osîndă după ce sentința a fost pronunțată. Dar la tribunalul cel duhovnicesc, de suspini numai ai schimbat sentința, ai căpătat iertare. De aceea Hristos spune multe despre plîns, ferecește pe cei ce plîng⁴⁰ și nefericește pe cei ce rîd.

Locul acesta în care ne găsim nu-i pentru rîs, nici nu ne-am adunat aici să rîdem cu hohote, ci să suspinăm; și prin acest suspin să moștenim împărăția cerurilor. Cînd stai înaintea împăratului acestuia pămîntesc, nici nu îndrăznești să zîmbești; dar cînd stai în biserică, unde este Stăpînul îngerilor, nu stai cu cutremur, nici cu cuviință, ci rîzi și de multe ori te mîinii. Nu te gîndești că Îl mîinii prin asta mai mult decît prin celelalte păcate ale tale? De obicei Dumnezeu nu-Și întoarce atît de mult fața de la cei ce păcătuiesc, cît de la cei ce nu se pocăiesc după ce-au păcătuit.

Cu toate acestea, sînt unii oameni atît de nesimțiți că și după aceste cuvinte spun:

– Să dea Dumnezeu să nu plîng niciodată, ci să-mi facă parte de rîs și de joacă toată viața.

– Poate fi un gînd mai copilăresc decît acesta? Că nu Dumnezeu îți face parte să joci, ci diavolul! Ascultă ce-au pățit cei ce au jucat! „*A șezut poporul*, spune Scriptura, *a mîncat și a băut și s-a sculat să joace!*”⁴¹. Așa au făcut și sodomienii, așa au făcut și cei de pe vremea potopului. Că și despre ei spune Scriptura că „*erau mîndri, aveau de toate și se răsفătau de belșugul pîinii*”⁴². Iar cei de pe timpul lui Noe vedeau că de atîția ani se lucra la facerea corăbiei și totuși o duceau numai în petreceri ca niște nesimțiți, fără să se gîndească la cele ce aveau să se întîmple. De aceea, cînd a venit potopul pe toți aceștia i-a măturat, iar năvala apelor a înecat atunci întreaga lume.

38. Rom. 10, 2.

39. II Cor. 11, 3.

40. Matei 5, 4.

41. Ieș. 32, 6.

42. Iez. 16, 49.

VII

Nu cere, deci, de la Dumnezeu acelea pe care le primești de la diavol. Dumnezeu dă inimă zdrobită, smerită, trează, curată, frîntă, pocăită și pătrunsă de durere. Acestea sînt darurile Lui, pentru că de ele mai cu seamă avem noi nevoie. În fața noastră stă un război cumplit; lupta noastră este împotriva puterilor nevăzute; bătălia noastră, împotriva duhurilor răutății; războiul nostru, împotriva începătorilor, împotriva stăpîniilor⁴³. Ar fi de dorit ca să ne sîrguim să fim treji, să ne deșteptăm ca să putem face față acelei oștiri sălbatice. Dar dacă rîdem și jucăm, dacă stăm toată vremea nepăsători, vom cădea, chiar înainte de a ne ajuta diavolul, din pricina propriei noastre nepăsări. Nu e al nostru să rîdem neîncetat, să ne îmbuibăm și să petrecem, ci a celor de pe scenă, a femeilor stricate, a bărbaților desfrînați, a paraziților și a lingușitorilor; nu a celor chemați la cer, a celor înscrise în cetatea cea de sus, a celor care au în mîini armele cele duhovnicești, ci a celor ce fac voile diavolului. Diavolul, diavolul este acela care a făcut din rîs și din joc o artă, ca să atragă la el pe ostașii lui Hristos, ca să le moaie tăria rîvnei lor. De aceea a zidit și teatre în orașe, a făcut iscusiți pe actori ca, prin vătămarea sufletească adusă de cuvintele lor, să răspîndească o ciumă ca aceasta în tot orașul. Cele pe care Pavel ne-a poruncit să le evităm – vorbele proaste și glumele – pe acelea diavolul ne îndeamnă să le căutăm. Și ceea ce-i mai cumplit din toate sînt lucrurile de care se rîde. Cînd actorii spun vreo vorbă de ocară sau cuvinte de rușine mulți oameni proști rîd și se veselesc; aplaudă vorbe și gesturi ce-ar trebui pietruite; iar prin plăcerea aceasta atrag asupra capetelor lor cuptorul cel de foc. Cei care laudă pe actori, aceia sînt mai cu seamă cei care-i încurajează să vorbească așa; de aceea e și drept ca ei să fie pedepsiți și pentru pedeapsa ce-i amenință pe actori. Dacă nu s-ar mai duce nimeni să-i privească, n-ar mai juca nimeni pe scenă; dar cînd vă văd că părăsiți atelierele, meseriile, ciștigul de pe urma îndeletnicirilor voastre, că lăsați totul la pămînt ca să vă duceți la teatru, atunci actorii capătă și mai mult curaj și-și dau și mai mare silință ca să joace cît mai bine. Nu spun aceste lucruri ca să-i dezvinovățesc, ci ca să aflați că voi sînteți pricina și rădăcina unei nelegiuiri ca aceasta, voi care vă pierdeți toată ziua la teatru, bătîndu-vă joc de sfințenia căsătoriei și făcînd de ocară această taină mare. Nu este atît de păcătos cel ce joacă astfel de roluri cît tu, mai mult decît el, tu care-i poruncești să facă asta; dar mai bine spus, nu-i poruncești numai, ci prin rîvna, prin veselia, prin rîsul și prin laudele jocului lor contribui în toate chipurile la înființarea unor astfel

43. *Efes.* 6, 12.

de oficine drăcești. Spune-mi, te rog, cu ce ochi te mai poți uita acasă la femeia ta când o vezi batjocorită pe scenă? Cum nu roșești, gîndindu-te la tovarășa ta de viață, când vezi că pe scenă toate femeile sînt făcute de ocară?

VIII

Nu-mi spune că sînt ficțiuni piesele de teatru! Ficțiunile acestea au făcut pe mulți să ajungă desfrînați și multe case au stricat. Și mai cu seamă pentru asta suspin, pentru că văd că nu vi se par rele cele de pe scenă, ci le aplau-dați, strigați și rîdeți când desfrîul este prezentat fără de rușine.

– Ce spui? Spui că piesele jucate sînt ficțiuni?

– Dar tocmai pentru asta sînt vrednici de pedeapsă și cei ce le fac și cei ce le joacă, pentru că se străduiesc să înfățișeze pe scenă ceea ce toate legile interzic. Dacă desfrîul este un rău, apoi este un rău și prezentarea lui pe scenă. Nu mai spun cît de desfrînați sînt actorii care joacă astfel de piese, care reprezintă desfrîul și adulterul pe scenă! Nu mai spun cît de neînfrînați și de nerușinați îi fac pe spectatori! Nu este privire mai desfrînată și mai neînfrînată decît privirea celui care dorește să vadă astfel de spectacole. În ce te privește, n-ai dori să-ți vezi nevasta umblind în pielea goală prin oraș; dar, mai bine spus, nici în casă, ci ai socoti asta o ocară. Dar te duci la teatru ca să faci de ocară și pe bărbați și pe femei, ca să-ți faci de rușine proprii tăi ochi! Nu-mi spune că actrița care joacă în pielea goală este o stricată! Gîndește-te, că au aceeași fire și același trup și femeia stricată și femeia cinstită! Dacă nu-i ceva rău ceea ce vezi pe scenă, atunci pentru ce te revolți de ai vedea o femeie umblind goală pe stradă, pentru ce huiduiești pe nerușinată? Sau vrei să spui că e o nerușinare asta când mergem de unii singuri pe stradă, dar când sîntem strînși și stăm toți la un loc nu mai e nerușinare? Cuvintele acestea sînt, însă, o batjocoră, o insultă și cea mai mare nebunie. Este mai bine să-ți pui pe ochi glod și țărînă decît să privești o nelegiuire ca aceasta. Nu-i atît de vătămător glodul pentru ochi cît de vătămătoare este privirea pofticioasă și vederea unei femei goale. Ascultă cine a adus pe lume întîia oară umbletul în pielea goală și teme-te de temeiul unei nerușinări ca aceasta!

– Dar cine a adus pe lume umbletul în pielea goală?

– Neascultarea și ispita diavolului. Astfel, chiar de la început, obiceiul acesta se datorește diavolului. Primii oameni s-au rușinat când s-au văzut goi; voi, însă, vă și lăudați cu asta și după spusele apostolului „*slava voastră e în nerușinarea voastră*”⁴⁴. Cum se va mai uita la tine soția ta, când te întorci de la o nelegiuire ca aceasta? Cum te va mai primi? Cum îți va vorbi când ai batjocorit în așa hal pe toate femeile, când ai ajuns prizonierul unor astfel de spectacole și ai ajuns robul unei femei stricate?

44. Filip. 3, 19.

Dacă suferiți cînd auziți aceste cuvinte, îmi faceți o mare bucurie. „*Cine este cel ce mă înveselește dacă nu cel întristat de mine?*”⁴⁵ spune Pavel.

Nu încetați, dar, niciodată de a suspina și de a vă căi de astfel de fapte! Tristețea pricinuită de niște fapte ca acestea este începutul schimbării voastre în mai bine. De aceea și eu am fost mai aspru în predica mea de azi, pentru ca, tăind mai adînc, să vă scap de puroiul care vă amețește mințile și să vă redau sănătatea sufletului. Să dea Dumnezeu ca noi toți să ne bucurăm de toate și să avem parte și de răsplățile gătite celor ce fac fapte bune, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

45. *II Cor. 2, 2.*

OMILIA VII

**„Și adunînd pe toți arhiereii și cărturarii poporului,
i-a întrebat: «Unde este să Se nască Hristos?»
Iar ei i-au spus lui: «În Betleemul Iudeii»”¹.**

I

Ai văzut că toate s-au făcut spre mustrarea iudeilor? Atîta vreme cît iudeii nu-L vedeau pe Hristos, nu erau stăpîniți de invidie și dădeau mărturie despre adevăr; dar cînd l-au văzut slava adusă de minuni, stăpîniți de invidie, n-au mai spus adevărul. Adevărul, însă, ieșea la lumină pe toate căile și tocmai dușmanii îl întăreau mai mult.

Iată și aici cît de minunat și de neobișnuit a rînduit Dumnezeu lucrurile! Și magii și iudeii află unii de la alții ceva mai mult decît știau; și se învață unii pe alții. Iudeii au aflat de la magi că o stea L-a propovăduit pe Hristos în țara perșilor; iar magii au aflat de la iudei că Cel propovăduit de stea a fost vestit de profeți cu multă vreme înainte. Astfel întrebarea pusă de Irod a ajuns dovada unei învățături mai clare și mai precise și pentru magi și pentru iudei. Și astfel dușmanii adevărului sînt siliți să citească înaintea lui Irod și a magilor, fără voia lor, scrierile care vorbeau despre adevăr, sînt siliți să tălmăcescă profeția, chiar dacă n-o tălmăcesc toată. Au vorbit numai de Betleem și că din el va veni Cel ce păstorește pe Israel, dar n-au mai adăugat continuarea profeției, ca să lingusească pe împărat.

– Și care-i continuarea profeției?

– „Și ieșirile Lui dintru început, din zilele veacului!”².

– Dar pentru ce Hristos, dacă avea să vină din Betleem, a trăit după naștere în Nazaret și a întunecat profeția?

– N-a întunecat-o, ci a lămurit-o mai mult. Tocmai faptul că Mama Sa locuia în Nazaret arată că nașterea lui Hristos în Betleem s-a făcut potrivit rînduiei lui Dumnezeu. De aceea n-a plecat îndată după naștere, ci a mai rămas încă patruzeci de zile, ca să dea prilej celor ce voiau să cerceteze totul cu de-amănuntul. Că multe erau cele ce îndreptăteau o astfel de cercetare pentru cei ce ar fi voit să examineze în mai de

1. Matei 2, 1-5.

2. Mih. 5, 1.

aproape lucrurile. Cînd au venit magii în Ierusalim, tot orașul a fost puternic tulburat și odată cu orașul și împăratul; a fost adus ca mărturie profetul Miheea, au făcut mare sfat și s-au mai întîmplat în Ierusalim și alte multe fapte, pe care Luca le povestește cu de-amănuntul; de pildă cele cu privire la Ana și la Simeon³, la Zaharia⁴, la îngerii și la păstori⁵. Toate acestea sînt îndestulătoare pricini pentru cei ce vor să examineze mai de aproape lucrurile, ca să descopere cele petrecute în Betleem. Dacă magii, care veniseră din Persia, au cunoscut locul nașterii lui Hristos, apoi cu mult mai ușor puteau să-l afle locuitorii Ierusalimului. La început, la naștere, Hristos S-a arătat iudeilor prin multe minuni; dar pentru că iudeii n-au voit să-L vadă, a stat un timp ascuns; apoi, printr-un alt început, S-a descoperit cu mai multă strălucire⁶. Acum nu magii, nici steaua, ci Tatăl L-a propovăduit de sus; și Duhul S-a pogorît atrăgînd glasul acela peste capul Celui botezat; și Ioan, cu toată îndrăznirea, striga de-a lungul întregii Iudei, umplînd cu învățătura sa ținuturile locuite și nelocuite; și mărturia minunilor și pămîntul și marea și toată zidirea slobozeau strălucit glasul despre El. La nașterea Sa s-au petrecut atîtea minuni cîte puteau să arate în liniște pe Cel venit pe lume. Și ca să nu spună iudeii: „Nu știm cînd S-a născut și nici în ce loc”, Dumnezeu a rînduit venirea magilor și celelalte pe care le-am spus. Deci iudeii nu pot avea nici o scuză că n-au cercetat cele ce se petrecuseră.

II

Uită-te cît de precise sînt cuvintele profeției! Profetul n-a spus: „Va locui în Betleem”, ci „*din tine va ieși*”⁷. Deci profeția spune că se va naște acolo. Dar unii iudei au nerușinarea să spună că aceste cuvinte s-au spus despre Zorobabel. Cum s-ar putea susține asta? Doar „*ieșirile lui*” n-au fost „*dintru început, din zilele veacului!*”⁸. Cum s-ar putea aplica lui Zorobabel cuvintele de la începutul profeției „*din tine va ieși*”, cînd Zorobabel nu s-a născut în Iudeea, ci în Babilon? De aceea a și fost numit Zorobabel, pentru că acolo s-a născut. Cei care cunosc limba siriană înțeleg cuvîntul Zorobabel. Pe lîngă cele spuse și timpul de mai tîrziu întărește mărturia. Căci ce spune profeția?

„*Și tu, Betleeme, nicidecum nu ești cel mai mic între domnii lui Iuda*”⁹.

3. Luca 2, 25–38.

4. Luca 1, 5–25.

5. Luca 2, 8–18.

6. Matei 3, 13–17.

7. Mih. 5, 2.

8. Mih. 5, 2.

9. Matei 2, 6.

Profetul arată pricina strălucirii Betleemului spunînd că „*din tine va ieși*”. Și nimeni altcineva n-a făcut strălucit și vestit locul acela, ci numai Hristos. După ce S-a născut, vin să vadă ieslea și locul colibeii oameni de la marginile lumii. Acest lucru l-a arătat mai dinainte profetul spunînd: „*Nicidecum nu ești cel mai mic între domnii lui Iuda*”, adică între conducătorii de seminții. Prin aceste cuvinte a cuprins și Ierusalimul. Dar nici așa iudeii n-au luat în seamă profetia, deși folosul îi privea pe ei. Aceasta e pricina că profetii nu vorbesc la început atît de vrednicia lui Hristos cît de binefacerile făcute de Hristos iudeilor. Cînd Fecioara a născut, îngerul zice: „*Vei chema numele Lui: Iisus*”; și adaugă: „*că El va mîntui pe poporul Său de păcatele sale*”¹⁰. Iar magii n-au spus: „Unde este Fiul lui Dumnezeu”, ci: „*Cel ce S-a născut, Împăratul iudeilor*”¹¹. În profetie iarăși nu s-a spus: „Din tine va ieși Fiul lui Dumnezeu”, ci „*povățuitor Care va păstori pe poporul Meu Israel*”¹². Că profetul trebuia să vorbească la început cu mai mult pogorămînt, și ca să nu-i scandalizeze, dar să și propovăduiască mîntuirea lor, spre a-i atrage mai mult. Primele mărturii, cele din timpul de după naștere, nu spun ceva deosebit despre Hristos, cum spun mărturiile despre minunile săvîrșite mai tîrziu de El, care vorbesc mai lămurit despre slava Lui. Ascultă ce spune profetul despre copiii care-I cîntau imne după săvîrșirea multelor Sale minuni: „*Din gura pruncilor și a celor ce sug ai săvîrșit laudă*”¹³; și iarăși: „*Că vor vedea cerurile, lucrul degetelor Tale*”¹⁴. Aceste din urmă cu înte Îl arată Creator al universului. Profetia spusă despre El după înălțare, Îl arată de aceeași cinste cu Tatăl: „*Zis-a Domnul Domnului meu: Șezi de-a dreapta Mea*”¹⁵, iar Isaia spune: „*Cel ce S-a ridicat să conducă neamurile; în El vor nădăjdui neamurile*”¹⁶.

– Dar pentru ce, cum putea întreba cineva, profetul Miheia spune că Betleemul nu este cel mai mic între domnii lui Iuda, cînd satul acesta a ajuns vestit nu numai în Palestina, ci în toată lumea?

– Cuvîntul profetului a fost adresat deocamdată iudeilor; de aceea a și adăugat: „*Va păstori pe poporul Meu Israel*”, cu toate că a păstorit lumea întreagă. Dar, după cum am spus, profetul nu vrea să scandalizeze deocamdată pe iudei, dar le descoperă că va păstori și pe toate celelalte neamuri.

– Dar pentru ce profetul spune că va păstori pe poporul iudeu, cînd nu l-a păstorit?

10. *Matei* 1, 21.

11. *Matei* 2, 2.

12. *Matei* 2, 6.

13. *Ps.* 8, 2.

14. *Ps.* 8, 3.

15. *Ps.* 109, 1.

16. *Isaia* 11, 10.

- Dar asta mai cu seamă s-a și întâmplat! Spunînd aici „Israel” a arătat pe iudeii care au crezut în El, iar Pavel, interpretînd acest loc, spune: „Nu toți din Israel sînt Israel, ci numai cîți s-au născut prin credință și făgăduință”¹⁷. Iar dacă nu i-a păstorit pe toți, e păcatul și vina lor. Ar fi trebuit să I se închine împreună cu magii și să slăvească pe Dumnezeu, că a venit peste ei un timp ca acela care să le dezlege toate păcatele lor. Și doar nu auziseră nimic de judecată, nici de pedepse, ci de un păstor liniștit și blînd! Dar ei fac dimpotrivă: se tulbură, se frămîntă și mai tirziu pun la cale fel de fel de viclenii.

„Atunci Irod chemînd în ascuns pe magi, i-a întrebat cu de-amănuntul despre vremea în care s-a arătat steaua”¹⁸.

Irod căuta să omoare pe Cel născut; dar asta nu mai e furie, ci curată nebunie; căci cele spuse și cele întîmplate erau de ajuns să-l oprească de la orice încercare ca aceasta. Cele întîmplate nu erau fapte omenesti; nu erau fapte omenesti ca o stea să cheme din înaltul cerului pe magi, să-i pornească pe niște barbari într-o călătorie atît de îndepărtată spre a se închina Celui aflat în scutece și în iesle și ca profeții să-L prezică de demult; toate acestea, precum și toate celelalte, erau fapte mai presus de om. Totuși Irod n-a ținut seama de nici una din ele.

III

Așa e răutatea! Cade în groapa săpată de ea însăși; încearcă lucruri imposibile. Uită-te la nebunia lui Irod! De credea profeția și de-o socotea de neschimbat, trebuia să știe lămurit că încerca ceva cu neputință; și iarăși, de nu credea profeția și nu se aștepta să se înfăptuiască spusele ei, atunci n-ar fi trebuit să se teamă și să se înfricoșeze și nici să pună la cale viclenia. Deci și într-un caz și în altul viclenia lui era de prisos. Apoi era o nebunie fără margini să-și închipuie că magii au să-l prefere pe el în locul Celui născut, pentru Care făcuseră atîta drum. Cînd magii ardeau atîta de dragul Pruncului, înainte de a-L vedea, cum mai putea Irod nădăjdui să-i convingă să-L trădeze după ce-L văzuseră și fuseseră încredințați și de profeție? Și totuși, deși erau atîtea motive care să-l oprească de la acest gînd, Irod a încercat: „Și chemînd în ascuns pe magi, i-a întrebat”. Își închipuia că iudeii vor căuta să scape Pruncul; nici Irod nu-și putea închipui ca iudeii să alunece în atîta nebunie, încît să vrea să dea în mîinile vrăjmașilor pe apărătorul lor, pe mîntuitorul lor, pe Cel ce a venit pentru eliberarea poporului. Irod, deci, îi cheamă în ascuns și-i întreabă, nu de timpul în care S-a născut Pruncul, ci de timpul în

17. Rom. 9, 6-7.

18. Matei 2, 7.

care s-a arătat steaua, întinzînd cu multă dibăcie cursa. După părerea mea steaua trebuie să se fi arătat cu multă vreme înainte de nașterea Pruncului, pentru că magii au trebuit să facă multă vreme pe drum ca să ajungă în Palestina chiar în momentul nașterii; că trebuia să I se închine Lui pe cînd era în scutece. Deci steaua li s-a arătat cu mult mai înainte, pentru a arăta că nașterea Lui este minunată și neobișnuită. Dacă li s-ar fi arătat în răsărit chiar în momentul în care S-a născut Pruncul în Palestina, magii n-ar mai fi ajuns să-L vadă înfășat în scutece, deoarece călătoria le lua mult timp. Să nu ne minunăm deloc, deci, dacă Irod a poruncit să fie uciși pruncii de doi ani și mai mici¹⁹; mînia și teama îl fac să mărească timpul, pentru mai multă siguranță, ca să nu-i scape nimeni.

Așadar, Irod a chemat pe magi și le-a spus:

„Mergeți și cercetați cu de-amănuntul despre Prunc; și dacă-L veți afla, vestiți-mă, ca și eu venind să mă închin Lui”²⁰.

Ai văzut cît de lipsit de judecată a fost Irod? Dacă vorbești drept, pentru ce întrebî în ascuns pe magi? Iar dacă vrei să pui la cale o nelegiuire, pentru ce nu-ți dai seama că magii vor descoperi viclenia ta tocmai pentru că i-ai întrebat întru ascuns? Dar, după cum am spus, cînd un om e stăpînit de răutate face prostii din ce în ce mai mari. Irod n-a spus: „Mergeți de aflați de împărat”, ci: „de Prunc”. Nici numele de împărat nu voia să-l rostească. Dar magii, datorită buneii lor credințe, nu și-au dat seama de asta; că nu-și puteau închipui că Irod ar putea merge atît de departe cu răutatea încît să încerce a vicleni împotriva unei rînduiei atît de minunate a lui Dumnezeu. Au plecat, deci, magii fără nici o bănuială, gîndindu-se la cele ce știau ei și la cele ce auziseră de la alții.

„Și iată steaua, pe care o văzuseră în răsărit, mergea înaintea lor”²¹.

Că pentru asta s-a și ascuns steaua, ca magii, pierzîndu-și călăuza, să fie siliți să întrebe pe iudei și să se facă tuturoră cunoscută nașterea lui Hristos. După ce au întrebat și după ce au avut dascăli pe dușmanii lui Hristos, steaua iar s-a arătat. Uită-te cît de minunat se desfășoară lucrurile! Din mîna stelei îi ia de mînă pe magi poporul și împăratul; iar aceștia îl aduc pe profet ca să-i învețe cele ce se petreceau în Betleem. Iar mai tîrziu din mîna profetului îi ia îngerul, care-i învață totul. Deci de la Ierusalim la Betleem steaua le arată drumul; că steaua i-a însoțit de acolo iarăși. Și s-a făcut aceasta ca să afli și de aici că steaua nu era o stea ca toate celelalte, că nici o stea nu merge cum a mers această stea.

19. Matei 2, 16.

20. Matei 2, 8.

21. Matei 2, 9.

Și nu numai că merge, dar mergea înaintea lor, îi trăgea după ea și-i călăuzea în miezul zilei.

IV

Poate că cineva ar întreba:

- Dar de ce mai aveau nevoie de stea de vreme ce cunoșteau locul nașterii?

- Ca să le fie arătat și Pruncul. Asta n-o știau! Casa nu era mare; iar Mama Pruncului era lipsită de strălucire și necunoscută. Trebuia, deci, ca steaua să-i ducă chiar la locul unde S-a născut. De aceea, îndată ce-au ieșit din Ierusalim s-a arătat steaua și nu s-a oprit înainte de a ajunge la ieslea nașterii. Minunea a urmat minunii. Amîndouă erau pline de minune: și închinarea magilor și mergerea stelei înaintea lor; erau îndestulătoare să atragă chiar pe cei cu totul împietriți la suflet. Dacă magii ar fi spus că au auzit de nașterea Pruncului din gura profeților sau că îngerii au vorbit cu ei îndeosebi, n-ar fi fost crezuți; dar așa, steaua arătată pe cer a închis gura tuturor, chiar a celor mai nerușinați. Mai mult: cînd steaua a ajuns deasupra Pruncului, steaua s-a oprit. Iar ca o stea, cînd să se ascundă, cînd să se arate și în sfîrșit să se oprească după ce iar s-a arătat, înseamnă că era o stea cu o putere mai mare decît a unei stele obișnuite. Asta a întărit și mai mult credința magilor. De aceea s-au și bucurat. S-au bucurat că au găsit ce căutau; s-au bucurat că au ajuns vestitorii adevărului; s-au bucurat că n-au făcut în zadar atîta cale. Atît de mare le era dorul de Hristos! Și venind steaua s-a oprit chiar deasupra capului Pruncului, arătînd că dumnezeiesc este Pruncul. Oprindu-se, steaua i-a făcut să se închine Pruncului, nu ca niște simpli barbari, ci ca unii din cei mai înțelepți dintre barbari. Vezi ce rost mare a avut steaua? În afară de profeție și de interpretarea arhierilor și cărturarilor magii au dat atenție și stelei.

Să se rușineze Marcion²², să se rușineze Pavel din Samosata²³, care nu vor să vadă ce-au văzut magii, strămoșii Bisericii!²⁴ Nu mi-i rușine să-i numesc strămoși ai Bisericii! Să se rușineze Marcion, cînd vede că Dumnezeu este închinat în trup! Să se rușineze Pavel, cînd vede că nu este închinat numai ca simplu om! Că este Dumnezeu în trup o arată scutecele și ieslea; iar că magii nu l-au s-au închinat ca unui simplu om, o

22. Marcion, eretic din secolul al doilea, predica antiteza dintre dreptate și har, lege și Evanghălie, iudaism și creștinism. După el totul își are originea în două principii veșnice și necreate: un Dumnezeu bun și un Dumnezeu drept, dar rău, creatorul lumii materiale și autorul Vechiului Testament.

23. Pavel din Samosata, episcop al Antiohiei, eretic din sec. III, condamnat de trei sinoade ținute în Antiohia între 264 și 268, tăgăduia Dumnezeirea lui Hristos.

24. Sf. Ioan Gură de Aur numește pe magi strămoși ai Bisericii, pentru că, înainte de întemeierea Bisericii, magii au propovăduit pe Hristos.

arată darurile acelea atît de bogate aduse de ei lui Hristos, pe cînd era încă Prunc, daruri care de obicei se aduc numai lui Dumnezeu. Să se rușineze și iudeii împreună cu Marcion și Pavel, cînd văd că le-o iau înainte barbarii și magii și cînd nici după aceștia nu înțeleg să vină să se închine lui Hristos! Că tot ce s-a făcut atunci a fost o preînchipuire a celor viitoare. Chiar de la început, de la nașterea lui Hristos, s-a arătat că neamurile păgîne o vor lua-o înaintea poporului iudeu.

- Atunci pentru ce, ar putea întreba cineva, pentru ce Hristos n-a spus de la început apostolilor, ci mai tîrziu: „*Mergînd, învățați toate neamurile*”?²⁵

- Pentru că, așa cum am spus și mai înainte, închinarea magilor era o preînchipuire și mai înainte-vestire a celor viitoare. Trebuia ca iudeii să vină întîi la Hristos; dar cînd de bunăvoie și-au trădat propria lor binefacere, lucrurile au luat o altă întorsătură. Nici la naștere nu trebuia să vină magii înaintea iudeilor; nici nu trebuia ca niște oameni de la o așa depărtare să le-o ia înaintea celor care locuiau chiar în Ierusalim și nici nu trebuia ca niște oameni, care nici nu auziseră de profeți, să alerge înaintea celor ce cunoșteau din copilărie profețiile. Dar pentru că și-au ignorat cu totul propriul lor bine, perșii o iau înaintea ierusalimienilor, lucru pe care îl spune și Pavel: „*Trebuia să vă grăim vouă mai întîi cuvîntul Domnului; dar pentru că v-ați judecat pe voi nevrednici, iată ne întoarcem la neamuri*”²⁶. Iudeii ar fi trebuit să alerge după ce au auzit de la magi, dacă mai înainte nu crezuseră; dar n-au voit. De aceea, pe cînd iudeii dormeau, păgîinii au alergat înaintea lor.

V

Să căutăm²⁷ deci să fim și noi ca magii! Să ne liberăm de obiceiurile cele păgînești, să ne depărtăm mult de ele, ca să vedem pe Hristos; că și magii nu L-ar fi văzut dacă nu s-ar fi depărtat mult de țara lor. Să ne depărtăm de lucrurile cele pămîntești, că și magii, atîta vreme cît erau în Persia, vedeau numai steaua; dar cînd s-au depărtat de Persia au văzut pe Soarele dreptății; dar, mai bine spus, nici steaua n-ar fi văzut-o dacă nu s-ar fi ridicat de-acolo cu rîvnă. Să ne ridicăm, dar, și noi. Lasă-i pe toți ceilalți să se tulbure! Noi să alergăm la casa Pruncului! Să nu ni se potolească dorul chiar dacă împărați, popoare și tirani ne-ar tăia drumul! Așa, vom depărta din calea noastră toate greutățile. Că și magii n-ar fi scăpat de primejdia ce le venea din partea împăratului, dacă n-ar fi văzut Pruncul. Înainte de a-L vedea, erau înconjurați din

25. Matei 28, 19.

26. Fapte 13, 46.

27. De aici începe partea morală: *Cei ce se împărtășesc cu nevrednicie se vatămă pe ei înșiși: despre milostenie; să fugim de sminteli.*

toate părțile de frică, de primejdii, de tulburări; după ce I s-au închinat, liniște și siguranță! Acum nu-i mai primește steaua, ci îngerul, că, prin închinare ajungînd preoți, I-au adus și daruri. Părăsește, dar, și tu poporul iudeu, orașul tulburat, pe tiranul ucigaș, nălucirea cea lumească, grăbește-te spre Betleem, unde este casa pîinii celei duhovnicești. Ești păstor? Vino și vei vedea pe Prunc în colibă! Ești împărat? Nu vii să-L vezi? Atunci nu ți-i de folos porfira împărătească! Ești mag? Asta nu te împiedică deloc, numai dacă vii să-L cinstești și să I te închini Lui, nu ca să calci în picioare pe Fiul lui Dumnezeu! Fă aceasta cu cutremur și cu bucurie! Pot sta împreună bucuria și cutremurul! Vezi să nu fii ca I-rod și să spui: „*Că venind, să mă închin Lui*” și venind să vrei să-L ucizi! Că lui Irod se aseamănă toți cei care se împărtășesc cu nevrednicie cu sfintele taine! „*Unul ca acesta*, spune Pavel, *va fi vinovat față de trupul și singele Domnului*”²⁸, pentru că au în ei înșiși pe mamona, pe tiranul pe care-l supără împărăția lui Hristos, tiran mai nelegiuit decît Irod. Mamona vrea să stăpînească și trimite pe cei ai lui să se închine lui Hristos numai de formă, dar Îl junghie cînd I se închină. Să ne temem, dar, ca nu cumva să avem chip de rugători și de închinători, dar cu fapta să facem cele potrivnice. Cînd vrem să ne închinăm, să aruncăm totul din mîini! De avem aur să-l dăm lui Hristos, să nu-l îngropăm în pămînt! Dacă barbarii aceia I-au adus atunci aur ca să-L cinstească, cine ești tu de nu dai nimic celui ce are nevoie de ajutor? Aceia au făcut atîta drum ca să vadă pe Cel născut, dar tu ce apărare mai poți avea cînd n-ai de trecut nici o uliță ca să cercetezi pe un bolnav sau pe un întemnițat? Ni-i milă negreșit de bolnavi, de întemnițați și de vrăjmași, dar tu n-ai milă nici de Stăpînul și Binefăcătorul tău! Magii I-au adus aur, dar tu abia de-I dai o pîine! Magii au văzut steaua și s-au bucurat, dar tu vezi chiar pe Hristos, străin și gol, și nu-ți tresare inima! Care dintre voi cei de față, care ați fost încărcați cu atîtea binefaceri, ați făcut o cale atîta de lungă de dragul lui Hristos, ca barbarii aceia, dar mai bine spus, mai filozofi decît filozofii? Dar pentru ce vorbesc de cale lungă? Multe femei de ale noastre sînt atît de trîndave încît nu merg nici o uliță ca să vadă pe Hristos în ieslea cea duhovnicească, dacă nu sînt purtate de catîri! Alții, deși pot merge pe picioarele lor, totuși în loc să vină la biserică preferă afacerile și teatrele. Barbarii aceia, înainte de a-L vedea, au făcut atîta cale de dragul lui Hristos; tu, însă, nici după ce L-ai văzut n-ai rîvna lor, ci-L lași pe Hristos și dai fuga să vezi pe actori – că iarăși vorbesc de cele ce-am vorbit în cuvîntul de mai înainte –, Îl vezi pe Hristos culcat în iesle și-L părăsești ca să vezi femei pe scenă. De cîte trăsnete nu-s vrednice astfel de purtări?

28. *I Cor.* 11, 27.

VI

Spune-mi, te rog: Dacă ți-ar făgădui cineva să te ducă la palatul împărațesc ca să-ți arate pe împărat pe tron, ai alege oare teatrul în locul împăratului? Și totuși într-un palat împărațesc n-ai nimic de câștigat! Aici însă, în biserică, izvor de foc duhovnicesc izvorăște din masa aceasta; și tu o lași și alergi la spectacol ca să vezi femei care fac baie în pielea goală, să vezi cum sînt batjocorite femeile, și-L părăsești pe Hristos Care stă lîngă izvor? Și acum stă Hristos lîngă izvor, nu vorbind cu samarineanca, ci cu tot orașul. Dar poate că și acum Hristos vorbește tot numai cu samarineanca. Că nici acum nu-i nimeni lîngă El, ci unii numai cu trupurile, iar alții nici cu atît. Totuși Hristos nu pleacă, ci rămîne și cere de la noi de băut, nu apă, ci sfințenie; căci cele sfinte le dă El sfinților. Nu ne dă apă de izvor, ci sînge viu, care nu-i simbol al morții, ci pricină a vieții. Tu, însă, părăsești izvorul singelui, potirul cel înfricoșător, și te duci la izvorul cel drăcesc, ca să vezi femei desfrîinate făcînd baie în pielea goală, ca să ți se înece sufletul. Că apa aceea este un ocean de desfrînare; nu învăluiește cu apă trupurile, ci îneacă sufletele. Femeia își cufundă trupul gol în baie, dar tu, cînd o vezi, te scufunzi în adîncul desfrînării. Așa e mreaja diavolului; nu îneacă pe cei care înoată, ci mai ales pe cei care stau sus în porticele din jurul bazinei de înot; îi îneacă mai cumplit decît pe Faraon, care a fost înecat atunci cu caii și căruțele lui. Dacă ar fi cu puțință să vedeți sufletele înecate, v-aș arăta multe suflete plutind moarte la suprafața acestor ape, așa cum odinioară pluteau la suprafața Mării Roșii trupurile egiptenilor. Dar ceea ce-i mai cumplit decît toate este că oamenii numesc o pieire ca aceasta desfătare, iar oceanul acesta al pierzaniei loc de plăcere, deși poți străbate Marea Egee și Marea Tireniană mai cu ușurință și în mai multă siguranță decît priveliștea aceasta. Mai întîi diavolul ține toată noaptea sufletele în așteptare; apoi după ce le-a arătat ce așteptau, le înlănțuiește și le face prizoniere. Să nu-ți închipui că ești lipsit de păcat dacă nu te-ai apropiat de o desfrînată; poftindu-o ai săvîrșit totul. Că, fiind stăpînit de poftă, îți ațîți și mai mult flacăra. Iar dacă spui că aceste spectacole nu te vatămă, atunci ești vrednic de mai mare osîndă pentru că, încurajînd prin prezența ta astfel de spectacole, smințești și pe alții, iar ție îți faci de rușine obrazul și odată cu obrazul sufletul.

Dar ca să nu vă țin numai de rău, haide să vă dau și un mijloc de îndreptare.

– Care?

– Vreau să vă încredințez soțiilor voastre, ca ele să vă instruiască. Ar fi trebuit, după legea lui Pavel, ca voi să fiți dascălii lor! Dar, pentru că, prin păcat, s-a stricat ordinea și a ajuns capul jos, iar trupul sus, să

alegem cealaltă cale. Dacă ți-i rușine ca nevasta ta să-ți fie dascăl, fugi de păcat și vei putea să te urci iute pe tronul ce ți l-a dat Dumnezeu! Dar atîta vreme cît trăiești în păcat, Scriptura te trimite nu numai la femeie, ci chiar la animalele cele mai de jos. Nu se rușinează să te trimită pe tine, om înzestrat cu rațiune, să fii ucenicul furnicii²⁹. Cu asta nu învinuiesc Scriptura, ci pe cei ce-și trădează noblețea lor de oameni. Așa voi face și eu! Te voi da acum pe mîna soției tale! De o vei disprețui, te voi trimite la școala celor necuvîntătoare și-ți voi arăta cîte păsări, cîți pești, cîte patrupede, cîte tîritoare sînt mai cuviincioase și mai înțelepte decît tine. Dacă nu-ți place și îți este rușine cu o astfel de apropiere, ridică-te la cîntea ta de om, fugi de oceanul iadului, de rîul cel de foc, de spectacolul de la baie! Că baia aceea dă naștere oceanului iadului și aprinde acel adînc al flacării.

VII

Dacă omul „care se uită la o femeie spre a o pofti a și făcut desfrînare”³⁰, cum să nu ajungă prizonier cel care vede o femeie în pielea goală? Nu ca potopul de pe timpul lui Noe, care a ucis tot neamul omenesc, ucid cu multă rușine aceste femei, care fac baie în pielea goală, pe toți cei ce le privesc; apa potopului aceluia, da, a ucis trupul, dar a tăiat răutatea sufletului; apa aceasta, însă, face tocmai dimpotrivă: omoară sufletul, lăsînd trupurile vii.

Cînd e vorba de întîietate, pretindeți că stați în fruntea întregii lumi, pentru că orașul vostru³¹ este cel dintîi care și-a pus pe cap cununa cu numele de creștin³². Dar nu vi-i rușine ca la întrecerea în cumințenie să fiți în urma celor mai din urmă orașe?

– Da, ne este rușine, îmi veți răspunde. Și ce ne poruncești să facem? Să ne ducem în munți și să ne facem călugări?

– De aceea suspin, că socoți că numai călugărilor li se potrivește buna-cuviință și cumințenia, deși Hristos a dat legile Sale pentru toți oamenii. Cînd a spus „cel care se uită la o femeie spre a o pofti” n-a spus aceste cuvinte numai călugărului, ci și omului însurat. Că muntele acela, Muntele Fericirilor, era atunci plin de oameni însurați. Gîndește-te-te, deci, la priveliștea aceea, urăște priveliștea cea drăcească de la baie, și nu osîndi greutatea cuvîntului meu! Nu te împiedic să te căsătorești, nici nu te opresc să te distrezi, dar vreau să faci asta cu cumințenie, nu cu rușine, nu cu osîndă, nu cu mii și mii de păcate. Nu legiuiesc să te duci în munți și în pustie, ci să locuiești în mijlocul orașului, dar

29. Prov. 6, 6.

30. Matei 5, 28.

31. Antiohia.

32. Fapte 11, 26.

cinstit, blînd și cuminte. Cu toții avem aceleași legi de împlinit ca și monahii, în afară de legea căsătoriei; dar mai bine spus, chiar și în această privință Pavel ne poruncește să fim în toate ca monahii, spunînd: „*Chipul lumii acesteia trece*”³³, așa că aceia care au femei să fie ca și cum n-ar avea³⁴. Nu-ți poruncesc, deci, să locuiești în creierii munților, deși aș dori-o, pentru că orașele noastre fac ce făceau sodomienii; dar nu silesc pe nimeni. Rămii în casa ta, lîngă copiii tăi, lîngă soția ta, dar îți cer: nu-ți insulta soția, nu-ți bate joc de copii, nu aduce în casa ta stricăciunea de la teatre și băi. N-auzi, oare, pe Pavel spunînd că „*bărbatul nu este stăpîn pe trupul său, ci femeia*”³⁵, dînd aceeași lege la amîndoi? Îți mustri cu asprime soția dacă se duce des la biserică, dar tu îți petreci toată ziua la teatru și nu te socotești vrednic de mustrare! Ții foarte mult ca femeia să-ți fie cinstită, ba faci și lucruri de prisos și depășești măsura, neîngăduindu-i să iasă din casă nici pentru treburile neapărat trebuincioase; dar cînd e vorba de tine, socotești că ți-i îngăduit totul! Dar nu ți-o îngăduie Pavel, care a dat și femeii aceeași putere, că spune: „*Bărbatul să dea femeii cîntea cuvenită*”³⁶. Ce cînte-i dai cînd o insulti în ce are ea mai scump și dai desfrînatelor trupul tău, care-i al ei? Știi doar că trupul tău este al ei! Ce cînte-i dai cînd aduci în casă gîlceavă și război? Ce cînte-i dai cînd faci în oraș fapte pe care povestindu-le acasă fac să roșească soția care te ascultă, fiica ta care-i de față; dar înainte de ele te faci tu însuși de rușine. Trebuie neapărat sau să taci sau să te faci în așa hal de rîs povestind niște necuviințe, pentru care de le-ar povesti slugile tale, ai avea tot dreptul să le biciuiești. Spune-mi: Mai poți avea vreun cuvînt de apărare cînd te uiți cu atîta patimă la niște spectacole de care nu-i frumos nici să vorbești de ele, cînd preferi aceste spectacole, pe care nu-i cu cale nici să le povestești?

Deocamdată, dar, ca să nu vă obosesc, îmi opresc aici cuvîntul. Dar dacă veți stăruî în aceleași fapte, îmi voi ascuți mai mult cuțitul și-l voi înfige mai adînc. Nu voi înceta pînă nu voi distruge acest teatru al diavolului, pînă nu voi face curată adunarea Bisericii. Așa ne vom scăpa și de rușinea de acum și vom dobîndi și viața cea viitoare, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

33. *I Cor.* 7, 31.

34. *I Cor.* 7, 29.

35. *I Cor.* 7, 4.

36. *I Cor.* 7, 3.

OMILIA VIII

**„Și intrînd în casă au văzut Pruncul cu Maria Mama Lui;
și căzînd s-au închinat Lui; și deschizînd vistieriile lor,
I-au dat daruri: aur, tămîie și smirnă”¹.**

I

– Pentru ce evanghelistul Luca a spus că Pruncul era culcat în iesle?² Pentru că Mama Lui îndată ce L-a născut L-a culcat acolo, că erau mulți oameni veniți în Betleem să se înscrie și n-au putut găsi casă. Aceasta o arată Luca cînd zice: „*Pentru că nu era loc, L-au culcat*”³. După aceea Mama L-a ridicat de acolo și-L ținea pe genunchi.

Cînd Maria a ajuns în Betleem, au și apucat-o durerile nașterii, ca să afli și de aici toată rînduiala; că toate acestea nu s-au petrecut obișnuit și la întîmplare, ci s-au împlinit potrivit proniei dumnezeiești și profețiilor.

– Dar ce i-a făcut pe magi să I se închine? Fecioara nu era cu vază, nici casa nu era strălucită și nici altceva din cele văzute nu erau în stare să trezească uimirea și să atragă privirile. Apoi magii nu numai că I s-au închinat, ci, deschizînd vistieriile lor, I-au adus daruri; și daruri nu ca unui om, ci ca unui Dumnezeu. Că tămîia și smirna sînt simboluri ale lui Dumnezeu. Ce i-a făcut, dar, pe magi să se închine Lui?

– Aceea ce i-a făcut să plece din țara lor și să facă un drum atît de lung, anume: steaua și lumina pusă de Dumnezeu în sufletul lor; ele i-au călăuzit treptat spre o cunoaștere mai desăvîrșită a lucrurilor. De n-ar fi fost asta, nici nu I-ar fi arătat Pruncului o cinste atît de mare, cînd toate cele din jurul Lui erau sărăcăcioase. Nimic din cele văzute de ei nu era strălucitor și mare, ci o iesle, o colibă și o Mamă săracă, ca să vezi descoperită filozofia magilor, ca să cunoști că n-au venit la El ca la simplu om, ci ca la Dumnezeu și binefăcător. De aceea nu i-a smintit nimic din cele văzute, ci I s-au închinat și I-au adus daruri, lipsite de toată greutatea legii iudaice; că nu I-au jertfit oi și viței, ci daruri care erau aproape de filozofia Bisericii noastre, adică: credință, ascultare și dragoste.

1. Matei 2, 11.

2. Luca 2, 7.

3. Luca 2, 7.

„Luind înștiințare prin vis să nu se mai întoarcă la Irod, s-au dus în țara lor pe altă cale”⁴.

Vezi și de aici credința magilor! Nu s-au revoltat, ci sînt supuși și de bună credință; nu s-au tulburat și nici n-au spus în ei înșiși: „Dacă Pruncul Acesta este mare și are vreo putere, pentru ce să fugim și să plecăm pe ascuns? Pentru ce ne trimite îngerul din oraș ca pe niște fugari și surghiuniți, cînd noi am venit aici în văzul tuturor cu îndrăznire și am înfruntat atîta popor și furia împăratului?” Magii n-au spus și nici n-au gîndit asta! Da, atunci mai cu seamă crezi, cînd nu cauți să afli pricina celor ce ți se poruncesc, ci simplu împlinești poruncile.

„Iar după ce au plecat ei, iată îngerul Domnului se arată lui Iosif în vis, zicînd: «Sculîndu-te, ia Pruncul și pe Mama Lui și fugi în Egipt»”⁵.

Se cuvine acum să fii nedumerit și cu privire la magi și cu privire la Prunc. Dacă magii nu s-au tulburat, ci au primit totul cu credință, merită să ne întrebăm: pentru ce magii, fiind acolo, n-au salvat din mîinile lui Irod și pe Prunc odată cu salvarea lor, ci ei fug în Persia, iar Pruncul în Egipt împreună cu Mama Lui? Dar ce? Trebuia să cadă Pruncul în mîinile lui Irod, și căzînd să nu fie ucis? Dar atunci nu s-ar mai fi crezut că a luat trup, n-ar mai fi fost crezută măreția tainei întrupării! Dacă întîmplîndu-se, după rînduială omenească, acestea și altele multe, au cutezat totuși unii să spună că este un basm întruparea Domnului, la ce rătăcire de la credință nu s-ar fi ajuns dacă toate le-ar fi săvîrșit Domnul în chip dumnezeiesc și potrivit puterii Lui? Dar așa, pe magi îi trimite degrab în Persia, îi face în același timp și dascăli în țara perșilor și-i scapă și de furia tiranului, ca Irod să afle că încearcă lucruri cu neputință de îndeplinit, ca să-și potolească mînia și să se depărteze de la această deșartă osteneală.

Vrednică de puterea lui Dumnezeu este nu numai biruirea dușmanilor pe față, ci și biruirea lor prin înșelăciune. Așa a înșelat Dumnezeu și pe egipteni, pe cînd erau iudeii în Egipt; Dumnezeu putea să treacă pe față bogăția egiptenilor în mîinile iudeilor, dar a poruncit ca luarea bogățiilor lor să se facă pe ascuns și cu înșelăciune. Iar prin aceasta Dumnezeu i-a înfricoșat pe dușmani tot atît de mult ca și cu celelalte minuni săvîrșite în Egipt.

II

Ascaloniții și cei de alt neam, cînd au luat chivotul legii și au fost pedepsiți de Dumnezeu, au fost sfătuiți de vrăjitori să nu mai lupte și să nu mai stea împotriva lui Dumnezeu, spunîndu-le, în afară de alte

4. Matei 2, 12.

5. Matei 2, 13.

minuni făcute de Dumnezeu, și aceasta: „*Pentru ce vă învîrtoșați inimile voastre, cum și-au învîrtoșat egiptenii și Faraon inimile lor? Oare nu după ce Domnul i-a înșelat, atunci au eliberat poporul Lui și au plecat?*”⁶ Vrajitorii au grăit așa pentru că au socotit că și înșelăciunea aceasta nu este cu nimic mai prejos de celelalte minuni făcute de Dumnezeu pe față în Egipt spre dovedirea puterii și măreției Sale. Același lucru l-a făcut Dumnezeu și acum, îndestulător să înspăimînte pe Irod. Gîndește-te cît trebuie să fi suferit, cît trebuie să se fi mîniat Irod cînd s-a văzut înșelat de magi și atît de batjocorit. Și ce-i dacă Irod n-a ajuns mai bun? Nu-i Dumnezeu de vină, Care a dat poruncă magilor și Pruncului să plece, ci covîrșitoarea lui furie; Irod e de vină, pentru că n-a ascultat de cei ce puteau să-l sfătuiască și să-l îndepărteze de la răutatea lui, el care a mers și mai departe, ca să-i fie și mai cumplită pedeapsa pentru o nebunie ca aceasta.

– Dar pentru ce a fost trimis Pruncul în Egipt? ar putea întreba cineva.

– Pricina o spune chiar evanghelistul:

„*Ca să se îplinească ceea ce s-a zis de Domnul prin proorocul: «Din Egipt am chemat pe Fiul Meu»*”⁷.

S-au vestit mai dinainte întregii lumi începuturile unor bune nădejdi. Babilonul și Egiptul, mai mult decît orice altă țară, erau pîrjolite de flacăra necredinței; și Dumnezeu, pentru a arăta chiar de la început că va îndrepta și va face mai bune aceste două țări, iar prin ele vestind întregii lumi să aștepte aceleași bunătăți, a trimis pe magi în Babilon, iar El S-a dus în Egipt cu Mama Lui.

Pe lingă cele spuse, mai învățăm de aici și un alt lucru, nu de mică importanță pentru a ne întări filozofia noastră.

– Care?

– Acela anume că Hristos chiar de la început a fost întâmpinat de vrăjmășie și ispite. Iată că s-a întîmplat aceasta chiar de pe cînd era în fașă! Abia Se născuse și tiranul se înfurie; vine apoi fuga și strămutarea în Egipt; iar Mama, fără să fi făcut vreun rău, fuge în țară barbară. Toate, ca și tu auzindu-le, să nu te tulburi, cînd, învrednicit cu o slujire duhovnicească, vezi că suferi necazuri cumplite și înduri multe primejdii, atunci să nu zici: „Ce înseamnă asta? Ar fi trebuit să fiu încununat și laudat, să fiu slăvit și strălucit, pentru că am împlinit porunca Stăpînului!” Nu, ci ai curaj, știind bine că urmarea firească a îndeletnicirilor duhovnicești este a întîlni la tot pasul numai încercări. Iată, încercări au venit nu numai peste Mamă și peste Prunc, ci și peste barbarii aceia. Ei

6. I Regi 6, 6.

7. Matei 2, 15.

au plecat pe ascuns ca niște fugari, iar Mama, care nu trecuse niciodată pragul casei, primește poruncă să îndure greutățile unei călătorii atât de lungi, pentru această naștere minunată și pentru duhovniceștile ei dureri de naștere.

Dar iată încă un lucru minunat! Palestina prigonește pe Prunc, iar Egiptul îl primește și scapă pe Cel prigonit. Amîndouă țările au fost tipuri nu numai pentru fiii patriarhului Iacov, ci și pentru Însuși Stăpînul. Că multe din cele ce aveau să se întîmple mai tîrziu cu Domnul au fost vestite mai dinainte de Scriptură, cum a fost cu asina și cu mînzul ei.

Îngerul, dar, s-a arătat, dar n-a vorbit cu Maria, ci cu Iosif.

- Și ce-i spune?

- „*Sculindu-te, ia Pruncul și pe Mama Lui*”. Acum nu mai spune: „*Pe femeia ta*”⁸, ci „*pe Mama Lui*”. După ce nașterea s-a săvîrșit, după ce bănuiala a dispărut, iar bărbatul s-a încredințat, îngerul îi vorbește deschis; nu-l mai numește pe Prunc copilul lui, nici pe Fecioară femeia lui, ci: „*Ia Pruncul și pe Mama Lui și fugi în Egipt*”. Îi spune și pricina fugii: „*Că Irod vrea să caute sufletul Pruncului*”⁹.

III

Iosif auzind nu s-a revoltat, nici n-a spus îngerului: „Nu mai înțeleg nimic! Nu spuneai mai înainte că va mîntui pe poporul Său, iar acum că nu Se poate mîntui nici pe El, ci trebuie să fugim, să plecăm în străinătăți, să ne mutăm departe de țara noastră? Una ai făgăduit și alta se întîmplă!” Dar Iosif n-a grăit așa. Era bărbat credincios; nu l-a întrebat nici de timpul întoarcerii. Îngerul îi spusese atît doar că are să se întoarcă: „*Stai acolo pînă ce-ți voi spune!*”¹⁰. Nici asta nu-l supără, ci ascultă, se supune, răbdînd cu bucurie toate încercările. Și iubitorul de oameni Dumnezeu a presărat și bucurii printre aceste necazuri. Așa face și cu toți sfinții. Nu le dă numai primejdii, nici numai liniște necurmată, ci urzește viața dreptilor și cu unele și cu altele. Așa a făcut și cu Iosif. Și iată cum! Iosif a văzut pe Fecioară însărcinată; asta l-a tulburat, l-a neliniștit cumplit; o bănuie pe Fecioară de desfrîu; dar îndată apare îngerul, îi risipește bănuiala, îi curmă teama; iar cînd vede pe Prunc născut se bucură nespuse de mult; acestei bucurii îi urmează din nou nu mică primejdie: tulburarea Ierusalimului, furia împăratului, care căuta pe Cel născut; dar acestui necaz îi urmează iarăși o altă bucurie: steaua și închinarea magilor. După această bucurie, însă, frică și primejdie: „*Irod caută sufletul Pruncului*”. Pruncul trebuie să fugă și să se ducă în

8. Matei 1, 20.

9. Matei 2, 13.

10. Matei 2, 13.

altă țară ca orice om; deocamdată nu trebuie să facă minuni; dacă ar fi făcut minuni din pruncie, n-ar mai fi fost socotit om. Pentru același motiv nici templul trupului Său n-a fost plăsmuit necondiționat de nimic, ci au loc zămislirea, purtarea în pîntece nouă luni, durerile nașterii, nașterea, hrănirea cu lapte, tăcere în tot timpul copilăriei, așteptarea vîrstei cuvenite bărbatilor, pentru ca prin toate să fie primită taina întrupării.

– Atunci, ar întreba cineva, pentru ce s-au făcut la nașterea Sa minunile care s-au făcut?

– S-au făcut pentru Mama Lui, pentru Iosif, pentru Simeon, care avea să plece de pe lumea asta, pentru păstori, pentru magi, pentru iudei. Că dacă iudeii ar fi privit cu multă luare-aminte la cele petrecute, ar fi cules mare folos din ele pentru cele viitoare.

Să nu te tulburi dacă profeții nu vorbesc de magi! Că profeții nici n-au prezis totul, nici n-au trecut pe toate sub tăcere. După cum te minunezi mult și te tulburi cînd vezi că se întîmplă fapte de care n-ai auzit nimic, tot așa, dacă ai fi știut totul, te-ai fi pus pe dormit și n-ai mai fi dat nici o atenție evangheliștilor.

Iar dacă iudeii pun la îndoială profeția lui Osea, spunînd că aceste cuvinte: „*Din Egipt am chemat pe Fiul Meu*”¹¹ au fost spuse despre ei, le voi răspunde că profețiile au această lege: multe profeții sînt spuse adeșori de unii, dar sînt împlinite de alții. De pildă cuvintele: „*Îi voi împărți pe ei în Iacov și-i voi risipi în Israel*”¹² s-au spus de Simeon și Levi, dar s-au împlinit pe timpul urmașilor lor. La fel cu spusese lui Noe despre Canaan¹³, s-au împlinit cu gabaoniții, strănepoții lui Canaan. Același lucru îl poți vedea și cu Iacov; binecuvîntarea lui Isaac dată lui Iacov, care glășuiește așa: „*Fii domn fratelui tău și se vor închina ție fiii tatălui tău*”¹⁴, nu s-a împlinit cu Iacov, ci cu urmașii lui. Cum ar fi putut să se îplinească cu Iacov, cînd Iacov se temea, tremura în fața fratelui său și i s-a închinat lui de nenumărate ori? Tot așa și cu privire la proorocia lui Osea. Cine poate fi numit cu adevărat Fiul lui Dumnezeu? Cel care s-a închinat vițelului de aur, cel care a slujit lui Beelfegor, cel care a jertfit pe fiii lui demonilor sau Cel ce este prin fire Fiu și cinstește pe Cel Ce L-a născut? Deci dacă Fiul Său n-ar fi fost chemat din Egipt, profeția n-ar fi primit sfîrșitul potrivit.

IV

Iată că și evanghelistul a lăsat să se înțeleagă același lucru cînd a spus: „*Ca să se îplinească ceea ce s-a zis de Domnul prin proorocul*”¹⁵, arătînd că nu s-ar fi împlinit profeția dacă Hristos n-ar fi venit.

11. Osea 11, 2.

12. Fac. 49, 7.

13. Fac. 9, 25–26.

14. Fac. 27, 29.

15. Matei 2, 15.

Chemarea din Egipt a Fiului lui Dumnezeu a făcut-o și pe Fecioară mare și strălucită. Dacă tot poporul iudeu socotea o laudă ieșirea lui din Egipt, apoi și Fecioara putea să socotească laudă chemarea Sa din Egipt. Într-adevăr iudeii se făleau și se mîndreau cu plecarea lor din Egipt, lucru pe care și profetul îl lasă să se înțeleagă, cînd zice: „*N-am scos, oare, pe cei de alt neam din Capadochia și pe asirieni din groapă?*”¹⁶. Este și pentru Fecioară o prerogativă chemarea din Egipt! Dar mai bine spus, ducerea în Egipt și întoarcerea din Egipt a poporului iudeu și a patriarhului Iacov a fost o preînchipuire a ducerii și întoarcerii Fecioarei din Egipt. Iudeii s-au dus în Egipt, ca să scape de moarte; îi amenința foametea; Pruncul S-a dus, tot ca să scape de moarte; Îl amenința ura lui Irod. Ducîndu-se iudeii în Egipt, au scăpat de foamete; ducîndu-Se Pruncul, a sfințit, prin ducerea Lui, toată țara. Iată cum prin fapte de mică însemnătate se descoperă Dumnezeuirea.

Cînd îngerul le-a spus: „*Fugi în Egipt*”, nu le-a făgăduit că-i va întovărăși, nici la ducere, nici la întoarcere. A lăsat să se înțeleagă că au un mare tovarăș de drum, Pruncul născut.

Pruncul, la arătarea Sa, a schimbat deodată toate lucrurile: vrăjmașii slujesc tainei întrupării; magii și barbarii își părăsesc falsa lor credință strămoșească și vin să I se închine; împăratul August slujește nașterii din Betleem, prin porunca înscrierii; Egiptul scapă de moarte pe Pruncul fugar și vrăjmasit și are prilejul să și-L facă prieten, pentru ca atunci cînd va auzi pe apostoli predicîndu-L pe Hristos, să se laude că a fost cea dintîi țară care L-a primit pe cînd era Prunc. Prerogativa aceasta o avea numai Palestina; dar Egiptul a ajuns mai înflăcărat decît Palestina.

Du-te¹⁷ acum în pustiul Egiptului și vei vedea că pustiul acesta a ajuns mai frumos decît o grădină; vei vedea nenumărate cete de îngeri în trup omenesc, popoare de mucenici, roiuri de fecioare; vei vedea că tirania diavolului a fost surpată și că strălucește împărăția lui Hristos; vei vedea că Egiptul, mama poezilor, înțelepților și magilor, descoperitoare a tot felul de vrăjitorii, țara care le-a răspîndit și altor țări, se mîndrește acum cu pescarii, disprețuiește pe poeți, pe înțelepți și magi și pune în frunte pretutindeni crucea, pe vameș și pe Pavel, făcătorul de corturi. Nu sînt numai orașele pline de aceste bunătăți, ci și pustiile; ba mai mult ele decît orașele. Poți vedea în tot locul în țara aceea armata lui Hristos, turma cea împărătească, traiul și viețuirea puterilor celor de sus. Și nu numai la bărbați, ci și la femei. Femeile filozofează nu mai puțin decît bărbații; nu iau în mînă scutul, nu se urcă pe cal, așa precum

16. *Amos* 9, 7.

17. De aici începe partea morală: *Despre viața monahilor*.

porunceau înțelepții legiuitori și filozofi greci, ci duc o luptă cu mult mai grea. Lupta este comună și lor și bărbaților; luptă împotriva diavolului și împotriva puterilor lui, iar gingășia firii femeiești nu-i o piedică în aceste lupte. Că soarta acestor lupte nu-i hotărâtă de trup, ci de voință. De aceea, de multe ori, femeile au luptat mai bine decât bărbații și au avut victorii mai strălucite. Nu-i atât de frumos cerul cu puzderia lui de stele, cât e de frumos pustiul Egiptului, care ne arată la tot pasul chiliile monahilor.

V

Cine cunoaște vechiul Egipt, Egiptul cel înnebunit, cel ce lupta împotriva lui Dumnezeu, Egiptul care se închina pisicilor și se temea și tremura în fața unei cepe, acela își dă seama bine de puterea lui Hristos; dar mai bine spus, nici n-avem nevoie de aceste vechi istorii, că se văd și acum rămășițele rătăcirii de odinioară, dovada nebuniei lor de mai înainte. Și totuși locuitorii Egiptului, care ajunseseră în vechime la o atât de mare nebunie, astăzi toți filozofează despre cer și despre lucrurile cele mai presus de cer, rîd de obiceiurile strămoșești, îi caină pe străbuni și nu pun nici un preț pe filozofi. Însăși viața i-a învățat că înțelepciunea vechilor filozofi nu era altceva decât o născocire de babe bețive și că adevărata filozofie, vrednică de ceruri, este filozofia propovăduită de pescari. De aceea locuitorii Egiptului, pe lângă curăția dogmelor arată mare rîvnă și pentru viața creștină. S-au despărțit de toate averile, s-au răstignit cu totul pentru lume și merg încă și mai departe că își agonisesc, cu lucrul mîinilor lor, hrana cea de trebuință. Nu pretind, pentru că postesc și priveghează, să stea degeaba toată ziua, ci nopțile și le petrec în sfinte cîntări și privegheri, iar zilele și le cheltuiesc împletind rugăciunea cu lucrarea mîinilor, urmînd rîvna apostolului Pavel. Că își spun ei: „Dacă Pavel, spre care sînt ațintiți ochii întregii lumi, lucra în atelier și avea o meserie ca să hrănească pe cei lipsiți, și dacă nici nopțile nu da odihnă mîinilor sale, cu mult mai mult este drept ca noi, care am îmbrățișat pustia, care n-avem nimic comun cu zgomotul orașului, să întrebuițăm răgazul liniștii în lucrarea cea duhovnicească!”

Să ne rușinăm, dar, cu toții, și bogații și săracii, cînd cei ce n-au nimic în afară de trup și de mîini se silesc și se sîrguiesc ca prin munca mîinilor lor să aibă un cîștig pentru a veni în ajutorul celor nevoiași, iar noi, care avem îngrămădite în casa noastră averi cu nemiluita, nu dăm la săraci nici ce ne prisosește. Spune-mi, te rog, ce cuvînt de apărare mai putem avea, ce iertare? Și totuși gîndește-te că mai înainte acești oameni erau și iubitori de averi și lacomi la mîncare, în afară de alte păcate; că în Egipt erau căldările de carne, de care-și aminteau iudeii, în Egipt era cumplită tirania pîntecelui; dar, pentru că au voit, s-au schimbat, au primit focul lui Hristos și s-au mutat dintr-o dată de pe

pămînt la cer, fiind mai înfierbîntați decît alții în dragostea de Hristos, mai porniți decît alții împotriva miniei și a plăcerilor trupești; iar prin bunătatea lor și prin lipsa totală de simțire față de patimi, datorită filozofiei lor imită puterile cele netrupești. Cine a fost în Egipt știe ce spun.

Iar dacă cineva dintre voi n-a călcat niciodată în chiliile monahilor egipteni, să se gîndească la omul care pînă astăzi este pe buzele tuturor, pe care l-a odrăslit Egiptul după ce au propovăduit apostolii, la fericitul și marele Antonie, și să se gîndească la aceea că el a trăit tot în țara în care a trăit și Faraon; totuși asta nu l-a vătămat, ci a fost învrednicit de vedenie dumnezeiască și a dus o viață așa cum o cer legile lui Hristos. Și poți afla totul cu de-amănuntul dacă citești cartea care cuprinde istoria vieții Marelui Antonie¹⁸, în care vei găsi și multe profeții ale lui: a prezis de cei care vor împărtăși rătăcirile lui Arie și a vorbit de vătămarea pe care o vor aduce arienii asupra Bisericii, Dumnezeu arătîndu-i-le pe acestea și punîndu-i înaintea ochilor pe toate cele viitoare. Faptul că nici o școală filozofică n-a avut un om ca Marele Antonie este printre altele o dovadă a adevărului filozofiei noastre. Dar ca să nu vă mărginiți numai la cele auzite de la mine, plecați-vă și voi ochii pe literele cărții și veți afla totul cu de-amănuntul, iar multa sa filozofie vă va instrui. Vă mai rog încă un lucru: să nu trecem numai cu ochii peste cele scrise, ci să le și facem. Să nu spunem că nu ne putem schimba viața, punînd scuza țara în care ne-am născut, creșterea ce-am primit-o sau păcatele strămoșilor. Că dacă vrem să fim cu luare-aminte asupra noastră înșine, nimic din acestea nu ne va fi piedică. Avraam a avut tată necredincios, dar nu i-a moștenit necredința; împăratul Iezechia a avut de tată pe Ahaz, și totuși a ajuns prietenul lui Dumnezeu; Iosif în mijlocul Egiptului de pe vremea aceea și-a împletit în jurul frunții cununile castității; cei trei tineri, în mijlocul Babilonului și în casa în care se întindeau mese sibaritice¹⁹, au arătat înaltă filozofie; Moise în Egipt și Pavel în întreaga lume; dar pentru nici unul din ei scuzele de care vorbeam n-au fost o piedică în calea virtuții.

Gîndindu-ne și noi la toate acestea, să scoatem din mintea și sufletul nostru aceste gînduri și aceste scuze și să ne străduim pentru virtute pînă asudăm. Așa vom atrage asupra-ne și mai mult bunăvoința lui Dumnezeu, îl vom îndupleca să ne ajute în ostenele noastre și vom dobîndi și bunătățile cele veșnice, pe care facă Dumnezeu ca noi toți să le dobîndim cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

18. Scrisă de sfîntul Atanasie cel Mare († 373).

19. Mese sibaritice, mese cu fel de fel de mîncăruri alese, care puteau satisface pe deplin pozele gurmanzilor. Sibaritic, de la numele orașului Sibaris. Locuitorii acestui oraș decernau premii celor care născociau noi voluptăți; pentru a avea liniște au izgonit cocoșii din oraș și au îndepărtat atelierele care făceau zgomot.

OMILIA IX

**„Atunci Irod, văzînd că a fost amăgit de magi,
s-a mîniat foarte și trimițînd a ucis pe toți pruncii
din Betleem și din toate hotarele lui, de doi ani și mai mici,
după vremea ce aflase de la magi”¹.**

I

Irod n-ar fi trebuit să se mînie, ci să se teamă, să se pocăiască și să vadă că încearcă lucruri cu neputință. Dar nu s-a pocăit. Cînd un om este nejudecat și nu vrea să se căiască, nu ia nici unul din leacurile date de Dumnezeu. Iată-l și pe Irod! La luptele de mai înainte adaugă altă luptă; adaugă ucideri lîngă ucideri și se aruncă în toate chipurile în păpastie. Înebunit de mînie și de invidie ca de un demon, nu mai ține seamă de nimic, ci se pornește cu furie împotriva neamului omenesc: dă drumul mîniei împotriva magilor, care și-au bătut joc de el, împotriva copiilor, care nu i-au făcut nici un rău; îndrăznește să dezlănțuie în Palestina o tragedie înrudită cu tragedia petrecută altădată în Egipt. Că spune Evanghelia: „*Trimițînd a ucis pe toți pruncii din Betleem și din toate hotarele lui, de doi ani și mai mici, după vremea ce aflase de la magi*”.

Ascultați cu toată atenția cele ce vă voi spune! Despre pruncii aceștia mulți flecăresc multe, spunînd că s-a făcut o nedreptate cu uciderea pruncilor. Unii își exprimă nedumerirea mai cu măsură, alții mai aspru și mai nebunește. Dar ca să scap pe unii de nebunie, iar pe alții de nedumerire, îngăduiți-mi să stărui puțin asupra acestui lucru. Dacă aceștia aduc acuzația că a fost scăpat Pruncul cu prețul uciderii altor prunci, atunci vor acuza și pe Petru de uciderea ostașilor care îl păzeau. După cum aici, fugind Pruncul, au fost uciși alți prunci în locul celui căutat, tot așa atunci liberînd îngerul pe Petru din temniță și din lanțuri, un alt tiran, cu același nume și cu aceleași purtări ca și tiranul acesta, a ucis în locul lui Petru pe paznicii lui².

– Ce vrei să spui? aș putea fi întrebat. Cu cele ce spui nu dezlegi nedumerirea, ci adaugi una nouă.

– Știu și eu! De aceea și amintesc toate faptele asemănătoare, ca să dau o singură dezlegare tuturor. Care-i dezlegarea? Ce răspuns potrivit

1. *Matei* 2, 16.

2. *Fapte* 12, 19.

și bun pot să dau? Acesta: că nu Hristos a fost autorul uciderii pruncilor, ci cruzimea lui Irod împăratul, după cum nici Petru n-a fost autorul uciderii paznicilor, ci nebunia lui Irod Agripa. Dacă Irod Agripa ar fi văzut zidul găurit sau ușile sfărâmate, ar fi putut acuza de neglijență pe ostașii care-l păzeau pe Petru; dar așa toate rămăseseră în starea lor de mai înainte, iar lanțurile la mâinile paznicilor, că fuseseră legați împreună cu Petru. Deci Irod, dacă ar fi judecat drept cele petrecute, s-ar fi putut gândi că liberarea lui Petru nu se datora puterii omenești, nici vicleniei, ci unei minunate puteri dumnezeiești; ar fi trebuit să se închine lui Dumnezeu, Care a făcut acestea, și nu să omoare paznicii. Dumnezeu a făcut așa tot ce a făcut, ca nu numai să nu dea morții pe paznici, ci prin ei să călăuzească și pe împărat spre adevăr. Dacă Irod a fost un nepriceput, ce vină are înțeleptul Doctor al sufletelor, Care a făcut totul spre a-l vindeca, dacă bolnavul s-a împotrivit? Același lucru trebuie spus și de uciderea pruncilor. „Pentru ce te-ai mîniat, Iroade, că ai fost amăgit de magi? Nu știai că dumnezeiască era nașterea? N-ai chemat tu pe arhierii? N-ai adunat tu pe cărturari? N-ai adus odată cu aceia la scaunul tău de judecată și pe profetul, care a prezis de mult această naștere? N-ai văzut că sînt de acord cele noi cu cele vechi? N-ai auzit că și steaua a slujit nașterii Pruncului? Nu te-a rușinat rîvna magilor? Nu te-a minunat îndrăznirea lor? Nu te-a înfiorat adevărul rostit de prooroc? N-ai înțeles din cele spuse mai înainte de profet pe cele întîmplate mai pe urmă? Pentru ce n-ai socotit în tine însuși din toate acestea, că cele petrecute nu se datoresc amăgirii magilor, ci puterii dumnezeiești, care a rînduit așa lucrurile? Dar chiar dacă ai fi fost amăgit de magi, ce-ai avut cu pruncii, care nu ți-au făcut nici un rău?”

II

Mi s-ar putea, însă, spune:

– Da! L-ai lăsat pe Irod fără cuvînt de apărare și ai dovedit că e un ucigaș! Dar n-ai răspuns, însă, la întrebarea că n-a fost o nedreptate uciderea pruncilor. Da, Irod a făcut un lucru nedrept! Dar pentru ce Dumnezeu i-a îngăduit?

– Ce voi răspunde la aceasta? Ceea ce nu încetez să spun mereu și în biserică și în oraș, pretutindenea; ceea ce vreau să vă întreb adînc în minte. Este un principiu care dezleagă toate nelămuririle de felul acesta.

– Care-i principiul și care-i răspunsul?

– Sînt mulți oameni care fac nedreptăți, dar nu-i nici unul care să sufere vreo nedreptate. Dar ca să nu vă tulbure prea multă vreme enigma aceasta, vă voi spune iute și dezlegarea ei. Orice nedreptate, pe

care o suferim de la cineva, este socotită de Dumnezeu fie pentru izbăvire de păcate, fie pentru răsplătire. Ca să fiu mai înțeles, vă voi da o pildă. Să presupunem că o slugă datorează o sumă mare de bani stăpînului său; apoi sluga aceea este atacată de niște oameni nedrepti, care-i răpesc o parte din avere. Acum, dacă stăpînul, care putea împiedica pe răpitor și lacom, nu-i completează ce i s-a răpit, ci-l socotește dator cu toată suma împrumutată, înseamnă că stăpînul a nedreptățit pe sluga aceea? Nicidecum! Dar dacă îi dă încă mai mult? Oare sluga n-a cîștigat mai mult! Negreșit! Tot așa trebuie să privim și nedreptățile pe care le suferim. Că pentru necazurile pe care le suferim pe nedrept sau căpătăm iertare de păcatele noastre, sau primim cununi mai strălucitoare, de nu avem prea multe păcate. Ascultă-l pe Pavel, care grăiește așa de desfrînatul din Corint: „*Să dați pe unul ca acesta satanei spre pieirea trupului, ca duhul să se mîntuie*”³.

– Ce dovedești cu asta? aș putea fi întrebat. A fost vorba de cei nedreptățiți de alții, nu de cei îndreptați de învățătorii lor!

– Nu-i nici o deosebire! Întrebarea era: dacă e o nenorocire să suferi răul sau nedreptatea. Dar ca să aduc cuvîntul mai aproape de ceea ce vreau să spun, amintiți-vă de David. David a văzut pe Semei că îl atacă, că se bucură de nenorocirea lui și că îl umple de ocări; cînd generalii săi au vrut să-l omoare pe Semei, David i-a împiedicat zicînd: „*Lăsați-l să blesteme, ca să vadă Domnul smerenia mea; și-mi va răsplăti mie cu bine pentru blestemul acesta în ziua aceasta*”⁴; iar în Psalmi, cîntînd, spunea: „*Vezi pe vrăjmașii mei, că s-au înmulțit și cu ură nedreaptă m-au urît, și-mi iartă toate păcatele mele*”⁵. Iar săracul Lazăr a avut parte de odihnă, tocmai pentru că a suferit nenumărate necazuri în viața aceasta. Așadar nu sînt nedreptățiți cei care suferă nedreptăți dacă îndură cu curaj tot ceea ce suferă, ci cîștigă chiar mai mult fie că sînt încercați de Dumnezeu, fie că sînt biciuiți de diavol.

Poate că mi s-ar pune și această întrebare:

– Dar ce păcat făcuseră pruncii aceia ca să-l ispășească? Poți spune asta de niște oameni în vîrstă, care, de bună seamă, au făcut multe păcate, dar pruncii aceia, care au murit în fragedă vîrstă și au suferit o astfel de nedreptate, ce păcate au avut de șters ca să sufere așa de cumplit?

– Dar nu m-ai auzit că am spus că dacă cineva suferă aici pe pămînt necazuri și nedreptăți, fără să fi făcut păcate, suferința de aici se preface dincolo în răsplată? Cu ce au fost vătămați pruncii uciși, cînd au fost duși degrabă spre limanul cel neînvălmurat?

3. I Cor. 5, 5.

4. II Regi 16, 11-12.

5. Ps. 24, 20, 19.

Dar se poate ca cineva să-mi spună:

– Dacă pruncii ar fi trăit, ar fi săvârșit poate fapte de virtute!

– Dar tocmai pentru că au murit așa, au un spor de răsplată. De altfel Dumnezeu nici n-ar fi îngăduit să fie răpiți înainte de vreme, dacă pruncii aceștia aveau să fie niște oameni de ispravă. Dacă Dumnezeu suferă cu atîta îndelungă răbdare pe cei care trăiesc neconținut în păcat, apoi cu atît mai mult n-ar fi îngăduit ca acești prunci să fie în acest chip smulși din viață, dacă știa că au să săvîrșescă fapte mari.

III

Aceste cuvinte am avut a vi le spune; și nu sînt toate, ci mai sînt și altele mai tainice, pe care le știe bine Cel ce le-a rînduit. Lăsînd, dar, pe seama Lui înțelegerea mai adîncă a acestora, să mergem mai departe, iar din suferințele altora să învățăm să îndurăm totul cu curaj.

Nu mică jale s-a abătut atunci asupra Betleemului! Pruncii erau răpiți de la sînul mamelor și duși să fie uciși pe nedrept. Dar dacă ești încă mic la suflet și nu te poți înălța la filozofia uciderii pruncilor, află sfîrșitul împăratului ucigaș și liniștește-te puțin. Foarte curînd a venit peste el pedeapsa. Dumnezeu i-a dat o osîndă pe măsura nelegiurii lui; și-a sfîrșit viața cu o moarte mai groaznică și mai jalnică decît moartea pruncilor și a suferit și alte multe rele pe care le veți afla de citiți istoria lui Iosif Flaviu. Am socotit că nu e nevoie să le amintesc aici, ca să nu lungesc cuvîntul și să nu întrerup șirul ideilor.

„Atunci s-a împlinit ceea ce s-a zis de Ieremia profetul, care spune: «Glas din Rama s-a auzit, plîngere și tînguire multă, Rahila plîngînd pe fiii ei și nu voia să se mîngîie, pentru că nu mai sînt»”⁶.

Dar pentru că v-ați cutremurat cînd evanghelistul a povestit uciderea silnică, nedreaptă, crudă și nelegiuită a pruncilor, vrea acum să vă mîngîie iarăși, spunîndu-vă că Dumnezeu n-a împiedicat nelegiuirea, pentru că nu putea sau nu știa, ci a și știut-o și a și prezis-o prin profetul Ieremia. Nu te tulbura, deci, nici nu-ți pierde curajul, cînd e vorba de tainica purtare de grijă a lui Dumnezeu, pe care o poți vedea mai ales și în cele ce le lucrează și în cele ce le îngăduie. Asta a lăsat-o să se înțeleagă și altădată, pe cînd vorbea cu ucenicii Săi. Le-a spus mai dinainte că au să fie duși înaintea judecății, că au să fie tîrîți la moarte, că au să se războiască și să ducă luptă neîmpăcată cu toată lumea⁷; dar, pentru a le întări sufletul și a-i mîngîia, le spune: *„Nu se vînd, oare, două păsări la un ban? Și nici una din ele nu cade pe pămînt fără știrea Tatălui vostru Celui din*

6. Matei 2, 17–18.

7. Matei 10, 17–22.

ceruri"⁸. A spus acestea ca să arate că nimic nu se întâmplă fără știrea Lui, ci le știe pe toate, dar nu le lucrează pe toate. Cu alte cuvinte a spus așa: „Nu vă temeți, nici nu vă tulburați! De vreme ce Tatăl vostru știe ce suferiți și poate să și oprească suferința voastră, atunci este lămurit că nu pune capăt suferinței voastre pentru că vă poartă de grijă și pentru că se îngrijește de voi!” La fel trebuie să gândim și noi despre încercările noastre; și îndestulătoare mângiere vom primi.

– Dar ce legătură este între Rahila și Betleem? ar putea să mă întrebe cineva. Profeția spune doar atât: „*Rahila plângînd pe fiii ei*”. Apoi ce legătură este între Rama și Rahila?

– Rahila a fost mama lui Veniamin; cînd a murit a fost îngropată în hipodromul de lângă Betleem⁹. Și pentru că mormîntul era aproape de Betleem, pe care Rahila l-a dat moștenire fiului ei Veniamin – că Rama aparținea seminției lui Veniamin – pe bună dreptate profetul Ieremia numește pe pruncii uciși fiii Rahilei și din pricină că ea este începătura seminției lui Veniamin și din pricină că mormîntul ei este aproape de Betleem. Apoi ca să arate că uciderea pruncilor era o rană dureroasă și de nevindecă, profetul spune: „*Nu voia să se mîngîie, pentru că nu mai sînt*”. Și din aceste cuvinte învățăm tot ce spuneam mai înainte, anume să nu ne tulburăm niciodată cînd cele ce se întâmplă în viață sînt în aparență contrare făgăduinței lui Dumnezeu. Iată, Hristos a venit pentru mîntuirea poporului Israel, dar, mai bine spus, pentru mîntuirea lumii și chiar de la nașterea Sa lucrurile s-au petrecut cu totul împotriva celor făgăduite. Mama fuge, patria este bîntuită de mari nenorociri, se pune la cale cea mai grozavă dintre ucideri, jale mare, plîngere și bocete pe toate drumurile. Dar nu te tulbura! Dumnezeu totdeauna obișnuiește să-și împlinească planurile Sale prin contrarii și tocmai prin asta ne dă cea mai mare dovadă a puterii Sale. Tot așa îi povățuia și pe ucenicii Săi și-i pregătea să săvîrșească toate, rînduind contrariile prin contrarii, pentru ca să fie mai mare minunea. Apostolii au fost biciuiți, prigonți, au suferit nenumărate rele, dar, deși biciuiți și prigonți, au biruit pe cei ce-i biciuiau și-i prigoneau.

„*Iar după ce a murit Irod, iată îngerul Domnului se arată în vis lui Iosif, zicînd: «Sculîndu-te, ia Pruncul și pe Mama Lui și mergi în pămîntul lui Israil»*”¹⁰.

Îngerul n-a mai spus: „*Fugi*”¹¹, ci „*Mergi*”.

8. Matei 10, 29.

9. Fac. 48, 7.

10. Matei 2, 19-20.

11. Matei 2, 13.

IV

Ai văzut că după necazuri a venit liniștea? Apoi după primejdie iarăși liniște? A părăsit Egiptul, s-a întors în țara Lui și a văzut junghiat pe ucigașul pruncilor. Când a ajuns acasă, găsește iarăși rămășițele vechilor primejdii, pe fiul tiranului, viu și pe tron.

- Cum se face că Arhelau domnea în Iudeea, când conducător era Pilat din Pont?

- Irod murise de curînd și țara nu se împărțise încă în mai multe părți; dar pentru că Irod murise de curînd, domnea deocamdată fiul în locul lui Irod tatăl său. Fratele lui Irod se numea tot Irod și de aceea evanghelistul a adăugat:

„În locul lui Irod, tatăl său”¹².

- Dar dacă se temea să se ducă în Iudeea, pentru că era condusă de Arhelau, trebuia să se teamă să se ducă și în Galileea din pricina lui Irod.

- Odată cu schimbarea locului i s-a pierdut și urma Pruncului. Betleemul și hotarele lui fuseseră puse sub urmărire, iar Arhelau socotea că odată ce au fost junghiați pruncii se pusese capăt oricărei primejdii, deoarece, credea el, trebuia ca odată cu cei mulți să fi fost ucis și Pruncul căutat. De altfel Arhelau, văzînd cît de jalnic și-a sfîrșit tatăl său viața, a căutat să trăiască mai cucernic și să lupte împotriva nelegiuirilor.

A venit, deci, Iosif în Nazaret, fugind și de primejdie, dar în același timp și bucuros că va locui în patria sa. Și ca să fie Iosif și mai încredințat, îngerul îl înștiințează în vis să se ducă *„în părțile Galileii”*¹³. Luca spune, însă, că nu s-a dus în Galileea prin înștiințare îngerească, ci că s-a întors în Nazaret după ce s-au îndeplinit legile pentru curățire¹⁴. Ce putem spune? Luca vorbește aici de timpul de dinaintea fugii în Egipt. Că Iosif nici n-ar fi plecat de acolo înainte de curățire, ca să nu fie întru nimic călcător de lege, ci a rămas să se curețe, să vină în Nazaret și de acolo să se pogoare în Egipt. Mai târziu, după ce s-au întors din Egipt și erau în Iudeea, îngerul le-a poruncit să se ducă în Nazaret. Înainte, cînd s-au dus în Nazaret după curățire, n-au fost înștiințați de înger să se ducă acolo, ci au făcut asta de buna lor voie, pentru că doreau să se ducă în țara lor; că nu veniseră pentru altceva în Betleem, ci numai ca să se înscrie - de altfel nici nu aveau unde sta -, iar după ce au terminat lucrurile pentru care veniseră, s-au înapoiat în Nazaret. Iar după întoarcerea din Egipt îngerul îi trimite acasă; nu fără motiv, ci întemeiat pe o profeție:

¹². Matei 2, 22.

¹³. Matei 2, 22.

¹⁴. Luca 2, 39.

„Ca să se plinească ceea ce s-a zis de profeți, că Nazarinean se va chema”¹⁵.

– Care profet a spus aceasta?

– Nu întreba, nici nu iscodi! Multe din cărțile profeților au dispărut. Poți vedea asta în istoria Paralipomenelor. Iudeii fiind nepăsători și adesea abătându-se de la credința în Dumnezeu, au lăsat ca unele cărți să se piardă, iar pe altele le-au ars și le-au rupt. Ieremia istorisește că iudeii au ars unele cărți profetice¹⁶, iar autorul cărții a patra a Regilor spune că abia după multă vreme a fost găsit Deuteronomul, îngropat undeva și pierdut acolo¹⁷. Dacă pe vremea când nu era nici un barbar în țara lor au aruncat cărțile, apoi cu mult mai mult când au venit peste ei barbarii.

Pentru că profeții L-au numit mai înainte Nazarinean, de aceea și apostolii în multe ocazii Îl numesc la fel.

– Prin urmare, ar spune cineva, profeția aceasta a pus în umbră profeția despre Betleem?

– Nicidecum, aceasta mai cu seamă a dat imbold și a deșteptat interesul pentru cercetarea celor spuse în Scriptură despre Hristos. De pildă Natanail cercetează Scriptura cu privire la Hristos și spune: „Din Nazaret poate fi ceva bun?”¹⁸. Că Nazaretul era într-adevăr un sat necunoscut; dar, mai bine spus, nu numai Nazaretul, ci toată Galileea. De aceea spuneau fariseii: „Cercetează și vezi că din Galileea nu s-a ridicat profet”¹⁹. Și totuși Hristos nu Se rușinează să Se numească galileean, arătând prin asta că nu are nevoie de nimic din cele omenești. Pe ucenici îi alege tot din Galileea. Totdeauna caută să curme scuzele celor ce voiau să trăiască nepăsători, arătând că n-avem nevoie de nimic din cele din afară, dacă vrem să fim virtuoși. De aceea Hristos nici casă n-a avut. „Fiul omului, spune El, n-are unde să-și plece capul”²⁰. Când Irod se pornește cu ură împotriva Lui, fuge; când Se naște, este culcat în iesle, locuiește într-o casă străină; Mama Lui, o femeie din popor; prin toate acestea ne învață să nu ne rușinăm de unele ca acestea, ci să călcăm în picioare, chiar de la început, mândria omenească și să săvîrșim fapte de virtute.

V

„Pentru ce te lauzi cu patria și neamul tău, ne spune Hristos, când îți poruncesc ca toată lumea să-ți fie străină și când poți ajunge atât de mare, încât toată lumea să nu fie vrednică de tine?”

15. Matei 2, 23.

16. Ier. 36, 23.

17. IV Regi 22, 8.

18. Ioan 1, 46.

19. Ioan 7, 52.

20. Luca 9, 58.

Atît sînt de ușor de disprețuit, încît chiar filozofii greci nu puneau nici un preț pe ele; le numeau lucruri din afară și le dădeau cel din urmă loc.

– Totuși Pavel, mi-ai putea spune, pune preț pe strămoși și pe patrie, de pildă cînd spune: „*după alegere sînt iubiți, pentru părinții lor*”²¹.

– Spune-mi, te rog, cînd a spus Pavel aceste cuvinte, despre cine și cui?

– Creștinilor dintre păgîni, care se lăudau cu credința lor, care se ridicau împotriva iudeilor, iar prin mîndria lor se îndreptau mai mult spre pieire. Unora le frînge mîndria, iar pe alții îi mîngîie, ca să-i facă să aibă aceeași rîvnă ca și ceilalți. Pentru că atunci cînd vorbește de bărbății cei mari și vestiți, ascultă ce spune: „*Cei ce grăiesc unele ca acestea arată că își caută patrie. Și dacă s-ar fi gîndit la patria din care au ieșit, ar fi avut vreme să se întoarcă; dar așa, doresc alta mai bună*”²². Și iarăși: „*În credință au murit aceștia toți, fără să fi primit făgăduințele, ci văzîndu-le de departe și îmbrățișîndu-le*”²³. Iar Ioan Botezătorul spunea celor ce veneau la el: „*Nu începeți să ziceți: Avem tată pe Avraam!*”²⁴ Pavel iarăși: „*Că nu toți cei din Israel sînt israeliți, nici copiii trupului sînt copiii lui Dumnezeu*”²⁵. Spune-mi, te rog, ce-au folosit fiii lui Samuil de pe urma vredniciei tatălui lor, dacă n-au fost și moștenitorii virtuții lui? Ce-au cîștigat urmașii lui Moise, dacă n-au fost virtuoși ca el? Nu i-au urmat la conducerea poporului; îl numeau tatăl lor, dar conducerea poporului a trecut la altul, care i-a fost fiu prin virtute. Cu ce a fost vătămat Timotei, că a avut tată păgîn?²⁶ Și iarăși, ce a cîștigat fiul lui Noe de pe urma virtuții tatălui său, dacă din liber a ajuns rob?²⁷ Vezi, dar, că nu-i de ajuns noblețea tatălui, pentru ca fiii să fie cu vază. Răutatea voinței biruie legile firii și face ca un fiu să piardă nu numai noblețea părintelui său, ci și libertatea. Dar Isav? Nu era, oare, fiul lui Isaac și nu-l avea pe tatăl lui sprijinitor? Da, tatăl său și-a dat toată silința și dorea să-l binecuvînteze, iar Isav a făcut tot ce i s-a poruncit, ca să primească binecuvîntarea. Și totuși, pentru că era rău, la nimic nu i-au folosit acestea, ci, deși era primul născut și avea și pe tatăl său alături de el, care făcea totul ca să-l binecuvînteze, a pierdut totul, pentru că n-a avut pe Dumnezeu cu el²⁸. Dar pentru ce vorbesc de oameni? Iudeii au fost fii ai lui Dumnezeu și nimic n-au cîștigat din noblețea lor. Dacă unul care e fiu al lui Dumnezeu e pedepsit mai mult dacă nu face fapte vrednice de noblețea sa, atunci pentru ce-mi

21. Rom. 11, 28.

22. Evr. 11, 14–16.

23. Evr. 11, 13.

24. Luca 3, 8.

25. Rom. 9, 6–8.

26. Fapte 16, 1.

27. Fac. 9, 22–25.

28. Fac. 27, 33–35.

pui înainte noblețea strămoșilor și străbunilor tăi? Nu numai în Vechiul Testament, ci și în Noul Testament vei găsi aceeași lege! Că spune Evanghelia: „*Tuturor celor ce L-au primit, le-a dat putere să ajungă fii ai lui Dumnezeu*”²⁹. Și totuși Pavel a spus că mulți din acești fii nu vor avea nici un folos din înrudirea cu Tatăl: „*Dacă vă veți tăia împrejur, Hristos nu vă va folosi la nimic*”³⁰. Dacă Hristos nu folosește celor ce nu vor să fie cu luare-aminte asupra lor, cum le va fi de folos omul? Așadar să nu ne lăudăm nici cu noblețea neamului nostru, nici cu bogăția noastră, ci chiar să disprețuim pe cei ce se laudă cu ele! Nici să ne pierdem curajul de sîntem săraci, ci cealaltă bogăție să o căutăm, bogăția în fapte bune! De acea sărăcie să fugim, de sărăcia care ne aruncă în păcat, din pricina căreia și bogatul acela era sărac, din pricina căreia n-a avut nici un strop de apă, cu toate că mult se ruga!³¹ Și cine-i atît de sărac printre noi încît să nu aibă nici apă? Nimeni! Chiar cei lihniți de foame pot avea un strop de apă; și nu numai un strop, ci chiar mai multă mîngîiere. Bogatul acela, nu! Atît era de sărac! Și grozăvia cea mai mare e că n-a putut nicicînd căpăta stropul de apă! Pentru ce, dar, ne minunăm de bogăție, cînd în cer nu ne poate duce? Spune-mi, te rog, dacă un împărat ar spune că bogații nu pot fi străluciți în palatele împărătești sau că nu se pot bucura de cînte, spune-mi, oare, nu și-ar arunca bogații cu dispreț averile? Ei bine, dacă disprețuim cu ușurință bogățiile, de știm că ele ne lipsesc de cîntea de a fi în palatele împărătești, cum nu vom arunca banii, cum nu ne vom depărta de averi cînd vedem că împăratul cerurilor strigă și ne spune în fiecare zi că încărcăți cu ele e greu să pășim pragul cel sfînt, să intrăm cu îndrăznire în împărăție?

VI

De³² ce iertare sîntem vrednici, cînd cu multă rîvnă ne îngrădim cu bogățiile, care pun zid în calea spre împărăție, cînd nu numai că le încuiem în sîpete și lăzi, ba le mai îngropăm și în pămînt, în loc să le dăm să le păzească cerul? Te asemeni cu un plugar, care în loc să-și semene grîul într-un pămînt bun, lasă pămîntul cel bun și-și îngroapă tot grîul într-o groapă, ca să nu se bucure nici el de grîu, iar grîul să se strice.

Dar ce spun bogații cînd îi acuz așa?

– Nu mică ne este mîngîierea, îmi răspund ei, cînd știm în siguranță averile noastre!

29. *Ioan* 1, 12.

30. *Gal.* 5, 2.

31. *Luca* 16, 24.

32. De aici începe partea morală: „*Impotriva bogaților și a iubitorilor de argint*”.

- Cînd nu le știi în siguranță, atunci ai mare mîngîiere! Chiar dacă nu te temi de foame, trebuie să-ți temi averea și din alte pricini mai cumplite: moartea, războaiele, vicleniile. Dacă e foamete, poporul silit de stomac, își înarmează mîna împotriva casei tale. Dar, mai bine spus, cînd îți încui banii în lăzi, tu aduci foametea în orașe și pregătești casei tale un prăpăd mai cumplit ca foametea. Nu știu să fi murit cineva repede de foame; că poți găsi oricînd ceva ca să scapi de răul acesta; dar din pricina banilor, din pricina bogăției, din pricina afacerilor, știu că mulți au fost uciși, unii în taină, alții în văzul mulțimii. Drumurile, tribunalele, orașele sînt pline de crime. Dar pentru ce vorbesc de drumuri, tribunale și orașe? Și marea-i plină de sîngele celor omorîți din pricina bogăției. Tiranul acesta nu s-a mărginit să stăpînească numai pămîntul, ci a năvălit cu multă furie și asupra mării. Unul pornește pe mare de dragul banilor, iar altul, tot pe mare, ucide tot de dragul banilor; tiranul acesta a făcut pe unul negustor, iar pe altul ucigaș. Ce poate fi mai puțin credincioasă decît bogăția, cînd ea te pune pe drumuri, cînd îți primejduiește viața, cînd îți bagă cuțitul în inimă?" „*Cui îi este mild*, spune Scriptura, *de îmblînzitorul de șerpi mușcat de șarpe?*"³³ Cei ce cunosc cruda tiranie a bogăției ar trebui să fugă de robie și să se scape de această dragoste cumplită.

- Cum putem s-o facem? mă veți întreba.

Îndrăgostește-te de altceva! Îndrăgostește-te de bogăția cea din ceruri! Cine se îndrăgostește de împărăția cerurilor disprețuiește lăcomia; cine-i rob al lui Hristos nu mai este rob al lui mamona, ci stăpîn. Că bogăția obișnuiește să meargă după cel ce o alungă, dar fuge de cel ce-o urmărește. Nu cinstește atît pe cel ce-o urmărește cît pe cel ce o disprețuiește. De nimeni nu-și bate atîta joc cît de cel ce o dorește; și nu numai că-și bate joc, ci-l mai și înlănțuiește cu mii și mii de lanțuri. Să rupem, dar, odată aceste îngrozitoare lanțuri! Pentru ce-ți robești sufletul tău, înzestrat cu rațiune, unei materii fără rațiune, mamă a mii și mii de răutăți? Dar ce batjocură! Eu lupt împotriva bogăției cu vorbele, iar ea luptă împotriva mea cu faptele! Îi poartă pretutindeni pe cei îndrăgostiți de ea și-i tirăște ca pe niște robi cumpărați în piață și-i necinstește biciuindu-i. Poate fi, oare, o mai mare rușine și necinste? Dacă nu putem birui materia cea neînsuflețită, cum vom putea birui netrupeștile puteri? Dacă nu putem disprețui pămîntul cel netrebnic și pietrele cele de lepădat, cum vom putea înfrînge începătorii și puterile³⁴, cum vom putea trăi curați la suflet și la trup? Dacă ne uimește argintul cel strălucitor, cum vom putea evita frumosul chip al aurului? Sînt unii atît de

33. *Inf. Sir.* 12, 17.

34. *Efes.* 6, 12.

îndrăgostiți de această tiranie, încît suferă cînd văd aurul și spun glumind că le face bine la ochi vederea monezilor de aur. Dar nu glumi, omule, cu niște lucruri ca acestea! Că nimic nu vatămă atîta ochii, și cei trupești și cei sufletești, ca pofta monezilor de aur! Această dragoste cumplită a stins candelile fecioarelor acelea și le-a lipsit de Mire!³⁵ Vederea aurului, care, după cum spui, face bine la ochi, nu l-a lăsat pe ticălosul Iuda să audă glasul Domnului, ci i-a pus ștreangul de gît, i-a frînt în două trupul, iar apoi l-a trimis în iad³⁶. Poate fi ceva mai nelegiuit, poate fi ceva mai înfricoșător? Nu vorbesc de aur, ci de pofta deșartă și nebună după aur! Poftea aceasta scoate picătură cu picătură sîngele din oameni, ucide și-i mai cumplită ca o fiară, sfișîind pe cei ce-i cad în ghiare; și ceea ce-i mai rău e că nu-i lasă pe cei sfișiați să simtă sfișierea. Ar trebui ca aceia care îndură niște suferințe ca acestea să întindă mîna la cei ce trec pe lîngă ei și să-i cheme-n ajutor, dar ei dimpotrivă se bucură de aceste sfișieri. Poate fi, oare, o ticăloșie mai mare ca aceasta?

Gîndindu-ne la toate acestea, să fugim de boala aceasta greu de vindecat. Să tămăduim mușcăturile ei și să stăm departe de o vătămare ca aceasta, ca să ducem și aici viață lipsită de primejdii și netulburată și să dobîndim și comorile cele viitoare, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui împreună cu Sfîntul Duh slavă, putere, cinste, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

35. *Matei* 25, 1-13.

36. *Fapte* 1, 16-19.

OMILIA X

„În zilele acelea a venit Ioan Botezătorul, propovăduind în pustia Iudeii și zicînd: Pocăiți-vă, că s-a apropiat împărăția cerurilor”¹.

I

În care „*acele zile*”? Nu atunci cînd Hristos era copil și s-a dus în Nazaret, ci după treizeci de ani; atunci a venit Ioan, precum mărturișește și Luca².

– Dar, m-ar întreba cineva, pentru ce evanghelistul spune: „*În zilele acelea*”?

– Scriptura obișnuiește totdeauna să întrebuițeze această expresie, nu numai cînd vorbește de evenimente contemporane, ci și cînd vorbește de evenimente care se vor întîmpla după mulți ani, ca atunci de pildă cînd la Muntele Măslinilor s-au apropiat de Domnul ucenicii Lui și I-au cerut să le spună de a doua Sa venire și de căderea Ierusalimului³, deși știți cîtă distanță de timp este între un eveniment și altul. După ce a vorbit de distrugerea orașului și și-a terminat cuvîntul despre Ierusalim, voind să vorbească de sfîrșitul lumii, a adăugat: „*Atunci vor fi și acestea*”. Prin cuvîntul „*atunci*” n-a făcut contemporane cele două evenimente, ci a vrut să arate numai acel timp în care va avea loc sfîrșitul lumii. Același lucru îl face și acum evanghelistul Matei cînd spune: „*În zilele acelea*”. A folosit aceste cuvinte, nu pentru a arăta zilele imediat următoare ducerii lui Iisus în Nazaret, ci zilele în care aveau să se întîmple evenimentele de care se pregătea să vorbească.

– Și pentru ce a venit Iisus după treizeci de ani să se boteze? m-ar întreba cineva.

– Pentru că după botezul acesta avea să pună capăt legii vechi. Și deoarece pînă la vîrsta de treizeci de ani omul poate săvîrși toate păcatele, de aceea Hristos a rămas pînă la această vîrstă, ca să plinească toată legea, ca să nu spună nimeni că a desființat-o, pentru că n-a putut-o împlini. Nu ne asaltează toată viața aceleași patimi; în copilărie mai cu seamă naivitatea și zburdălnicia; în tinerețe plăcerea este mai

1. Matei 3, 1-2.

2. Luca 3, 23.

3. Matei 24, 1-11.

puternică, iar după tinerețe vine și pofta de bani și de avere. De aceea Domnul a așteptat să treacă toate vîrstele, ca în toate să împlinească legea; și așa vine la botez, adăugîndu-l ultimul la plinirea celorlalte porunci. Că botezul era cea din urmă faptă a legii pe care trebuia s-o împlinească. Hristos o spune El Însuși. Ascultă: „*Că așa se cuvine nouă să împlinim toată dreptatea*”⁴. Cu alte cuvinte spune așa: „Am împlinit toate poruncile legii n-am călcat nici una. Și pentru că lipsea numai aceasta, am adăugat-o și pe ea; și așa am împlinit toată dreptatea”. Numește aici dreptate împlinirea tuturor poruncilor. Deci din cele spuse se vede că pentru asta a venit Hristos la botez.

– Dar pentru care pricină a izvodit Ioan botezul acesta?

– Nu l-a izvodit fiul lui Zaharia din capul lui, ci i-a venit acest gînd inspirat de Dumnezeu; o spune Luca, zicînd: „*Cuvîntul Domnului a fost către el*”⁵, adică: poruncă. Dar chiar Ioan Botezătorul o spune: „*Cel ce m-a trimis să botez cu apă, Acela mi-a spus: «Peste Care vei vedea Duhul pogorîndu-Se ca un porumbel și rămînînd peste El, Acela este Cel ce botează cu Duh Sfînt»*”⁶.

– Dar pentru ce a fost trimis să boteze?

– Tot Botezătorul ne răspunde la această întrebare, zicînd: „*Eu nu-L cunoscteam; dar ca să fie arătat lui Israel, de aceea am venit eu, botezînd cu apă*”⁷.

Dacă asta e singura pricină, pentru ce Luca evanghelistul spune că Ioan „*a venit în împrejurimea Iordanului, propovăduind botezul pocăinței spre iertarea păcatelor*”⁸, deși botezul lui Ioan nu era spre iertarea păcatelor, ci darul acesta era al botezului dat de Hristos mai tîrziu; că în acesta ne-am îngropat împreună cu Hristos, iar omul nostru cel vechi atunci a fost răstignit împreună cu Hristos; înainte de cruce nu se vede nicăieri iertare de păcate, că iertarea se dă prin sîngele lui Hristos. Pavel spune: „*Dar v-ați spălat, dar v-ați sfințit*” nu prin botezul lui Ioan, ci „*în numele Domnului nostru Iisus Hristos și în Duhul Dumnezeului nostru*”⁹. Iar în altă parte spune: „*Ioan a predicat botezul pocăinței*” – nu spune al iertării – „*ca poporul să creadă în Cel ce vine după el*”¹⁰. Cum avea să dea iertare botezul lui Ioan, cînd încă nu fusese adusă jertfa, nu se pogorîse Duhul, nu fusese dezlegat păcatul, nu fusese îndepărtată vrăjmășia și nici blestemul nimicit?

4. Matei 3, 15.

5. Luca 3, 2.

6. Ioan 1, 33.

7. Ioan 1, 31.

8. Luca 3, 3.

9. I Cor. 6, 11.

10. Fapte 19, 4.

II

Așadar ce înseamnă cuvintele: „*spre iertarea păcatelor*”?

Iudeii erau niște oameni nesocotiți; niciodată nu-și dădeau seama că păcătuiesc; erau vinovați de cele mai mari păcate și se lăudau pe toate drumurile că sînt drepti. Asta mai cu seamă i-a pierdut și i-a depărtat de credință. Mustrîndu-i pentru asta, Pavel le zicea: „*Necunoscînd îndreptățirea lui Dumnezeu și căutînd să statornicească îndreptățirea lor, nu s-au supus îndreptățirii lui Dumnezeu*”¹¹. Și iarăși: „*Ce vom zice, deci? Că păgînii, care nu căutau îndreptățirea, au dobîndit îndreptățirea, iar Israel, care urmărea legea îndreptățirii, n-a ajuns la legea îndreptățirii? Pentru ce? Pentru că nu o căutau din credință, ci ca din faptele legii*”¹². Așadar, pentru că aceasta era pricina păcatelor iudeilor, a venit Ioan, nu pentru altceva decît pentru a-i face să se gîndească la păcatele lor. Acest lucru îl arată și chipul acestui botez, fiind botez de pocăință și de mărturisire. Același lucru îl arată și predica lui; nu spunea altceva decît: „*Faceți roade vrednice de pocăință*”¹³. Pentru că nerecunoașterea propriilor lor păcate, așa precum o arată și Pavel, i-a făcut pe iudei să se depărteze de Hristos; dar recunoașterea păcatelor le-a născut dorința de a căuta pe Răscum-părător și de a dori iertarea păcatelor. Acest lucru a venit să-l pregătească Ioan: să-i convingă să se pocăiască; nu ca să fie pedepsiți, ci, ajungînd mai smeriți prin pocăință și osîndindu-se pe ei înșiși, să alerge să ia iertare de păcate. Iată cît de precis o spune evanghelistul! După ce a spus: „*A venit predicînd botezul pocăinței în pustiul Iudeii*”, a adăugat: „*spre iertare*”¹⁴ ca și cum ar fi spus: „I-am convins să se mărturisească și să se pocăiască de păcate, nu ca să fie pedepsiți, ci ca să primească mai ușor mai tîrziu iertarea”. Că dacă nu și-ar fi recunoscut păcatele, n-ar fi cerut nici harul; și necerîndu-l, n-ar fi dobîndit iertare. Deci Ioan, prin botezul lui, deschidea cale celuiilalt botez. De aceea și Pavel spunea: „*Ca să creadă poporul în Cel ce vine după el*”¹⁵, punînd cu cele spuse și o altă pricină botezului lui Ioan. Că nu era cu puțință ca Ioan, luîndu-L pe Hristos de mîină, să meargă din casă în casă și să le spună: „În Acesta credeți!”, ci ca în fața și în văzul tuturor să se pogoare acel glas fericit și să se săvîrșească toate celelalte.

Din pricina asta a venit Iisus la botez. Faima Botezătorului și noutatea faptei atrăgeau și chemau la Iordan tot Ierusalimul. Malurile Iordanului ajunseseră un mare teatru. Pe cei veniți acolo Ioan îi făcea să se smerească, convingîndu-i să nu se mai creadă grozavi; le arăta că sînt

11. *Rom.* 10, 3.

12. *Rom.* 9, 30-32.

13. *Luca* 3, 8.

14. *Marcu* 1, 4.

15. *Fapte* 19, 4.

vinovați de cele mai mari păcate și că vor putea primi pe Cel ce vine, dacă se vor pocăi, lăsînd pe strămoși în pace, nemailăudîndu-se cu ei.

Viața lui Hristos era umbrită deocamdată și se credea că ar fi fost ucis odată cu pruncii din Betleem. Chiar dacă S-a mai arătat în lume la doisprezece ani, totuși îndată a trecut iarăși în umbră. De aceea trebuia ca ieșirea Sa în lume să se facă în chip strălucit, să aibă început măreț. Aceasta e pricina că atunci, pe malurile Iordanului, au auzit iudeii ce nu auziseră nici de la profeți, nici de la alții. Ioan le propovăduia cu strălucită voce, amintindu-le de ceruri și de împărăția cea de sus, nespunîndu-le nimic de pămînt. Iar prin împărăția cerurilor Ioan Botezătorul înțelege înțîia și a doua venire a lui Hristos.

– Dar ce legătură au toate acestea cu iudeii? I-ar putea întreba cineva pe Ioan. Nu înțeleg ce le spui!

– De asta le vorbesc așa, răspunde Ioan, ca prin neclaritatea spuselor mele să le deștept curiozitatea și să vină să mă întrebe de Cel propovăduit.

Astfel Ioan a dat bune nădejdi celor ce veneau la el, încît mulți vameși și ostași îl întrebau ce trebuie să facă și cum să-și rînduiască viața. Era un semn că se desprind de lucrurile pămîntești, că-și ridică ochii spre lucruri mai mari și că visau la cele viitoare. Tot ce vedeau, tot ce auzeau le ridica la înălțime gîndul.

III

Gîndește-te ce privești minunată era să vezi un om de treizeci de ani pogorîndu-se din pustie, fiu de arhiereu, neavînd nevoie de vreun lucru omenesc, prin toate arătînd sfințenia și avînd cu el pe proorocul Isaia. Alături de el era și Isaia, propovăduind și zicînd: „Acesta este despre care am spus că va veni strigînd și propovăduind totul cu strălucită voce în pustie!” Atîta rîvnă puneau profeții pentru aceste lucruri, încît au vestit cu mult înainte nu numai pe Stăpînul lor, ci și pe cel ce avea să-I slujească. Isaia n-a vorbit numai de Ioan, ci și de locul în care avea să locuiască, de felul propovăduirii sale, de Cel pe Care avea să-L propovăduiască și de marea faptă ce acesta avea s-o săvîrșească.

Iată că și profetul și Botezătorul exprimă aceleași idei, deși nu cu aceleași cuvinte. Profetul spune că Botezătorul va veni spunînd:

„Gătiți calea Domnului, drepte faceți cărările Lui”¹⁶.

Botezătorul cînd a venit a spus: *„Faceți roade vrednice de pocăință”¹⁷*, cuvinte la fel cu ale profetului: *„Gătiți calea Domnului”*. Vezi că spusele profetului și predica lui Ioan arată unul și același lucru, că Ioan a venit

16. Matei 3, 3; Isaia 40, 3.

17. Matei 3, 8.

să deschidă și să gătească calea Domnului? N-a venit să dăruiască un dar, adică iertarea păcatelor, ci să pregătească mai dinainte sufletele celor ce aveau să primească pe Dumnezeuul tuturor. Luca spune chiar ceva mai mult, că n-a citat numai începutul profeției, ci întreaga profeție: „*Toată valea se va umple și tot muntele și dealul se vor smeri; cele strîmbe se vor îndrepta, iar cele colțuroase căi netede vor fi; și va vedea tot trupul mîntuirea lui Dumnezeu*”¹⁸. Ai văzut cum profetul, luîndu-o înainte, a spus totul: și alergarea poporului și schimbarea lucrurilor în mai bine și ușurința propovăduirii și pricina tuturor celor ce vor fi, chiar dacă pe toate le spune figurat? Trebuia să grăiască așa, că spusele sale erau o profeție. Cînd a spus: „*Toată valea se va umple și tot muntele și dealul se vor smeri și cele colțuroase căi netede vor fi*”, arată că cei smeriți se vor înălța, cei mîndri se vor smeri și că greutatea legii se va schimba în ușurința credinței. „Nu vor mai fi de acum sudori și osteneli, ne spune Ioan, ci har și iertare de păcate, care ușurează mult mîntuirea”. Apoi adaugă și pricina ușurinței mîntuirii, spunînd: „*Tot trupul va vedea mîntuirea lui Dumnezeu*”; nu numai iudeii și prozeliții, ci tot pămîntul și marea, tot neamul omenesc, că prin cuvintele: „*cele strîmbe*” a lăsat să se înțeleagă toți oamenii cu viață stricată: desfrîinate, tîlhari, magi, care, fiind stricați mai înainte, au mers mai pe urmă pe calea cea dreaptă. Același lucru l-a spus și Hristos: „*Vameșii și desfrîinatele intră înaintea voastră în împărăția lui Dumnezeu*”¹⁹, pentru că au crezut. Și profetul a arătat cu alte cuvinte același lucru, grăind așa: „*Lupii și miei vor paște împreună*”²⁰. După cum mai înainte, prin văi și dealuri, indicînd inegalitatea moravurilor a vrut să spună că se va ajunge la o egalitate de gîndire, tot așa și acum, arătînd prin firea animalelor necuvîntătoare felurile năravuri omenești, a vrut să spună iarăși că oamenii vor ajunge la o armonie a dreptei credințe. Iar Isaia dă și pricina: „*Va fi Cel ce se va scula să stăpînească neamurile; în El vor nădăjdui neamurile*”²¹, la fel cum se spune și în Evanghelie: „*Va vedea tot trupul mîntuirea lui Dumnezeu*”²². Pretutindeni se arată că pînă la marginile lumii se va răspîndi puterea și cunoștința acestor Evanghelii, că neamul omenesc se va schimba; din sălbatic și aspru va ajunge blînd și pașnic.

„*Și acest Ioan avea îmbrăcămîntea lui din peri de cămilă și cingătoarea de piele împrejurul mijlocului său*”²³.

18. Luca 3, 5-6; Isaia 40, 4-5.

19. Matei 21, 31.

20. Isaia 65, 25.

21. Isaia 11, 10.

22. Luca 3, 6.

23. Matei 3, 4.

Ai văzut că unele au fost spuse de profeți mai înainte, iar altele au fost lăsate evangheliștilor? De aceea Matei amintește și profețiile, dar adaugă și cele știute de el despre Ioan, socotind că nu este de prisos să vorbească și de îmbrăcămintea dreptului.

IV

Minunat și neobișnuit lucru era să vezi atîta răbdare într-un trup omenesc! Asta îi atrăgea mai cu seamă pe iudei, văzînd în el pe marele Ilie, că prin cele ce vedeau atunci își aduceau aminte de fericitul prooroc; dar, mai bine spus, Ioan îi uimea și mai mult; Ilie locuia și în orașe și în case; Ioan, însă, din copilărie a trăit numai în pustie. Trebuia ca înainte Mergătorul: Celui ce avea să pună capăt tuturor celor vechi, ca de pildă: oboselii, blestemului, întristării, sudorii, să aibă și el simbolurile unui dar atît de mare și să se arate mai presus de osînda legii vechi. Ioan n-a arat nici pămînt, n-a tăiat nici brazdă, n-a mîncat nici pîinea în sudoarea feței, ci masa îi era improvizată, îmbrăcămintea mai simplă decît masa, iar locuința mai ușor de găsit decît îmbrăcămintea. N-avea nevoie de acoperiș, de pat, de masă, de nimic din toate acestea, ci arăta în trupul lui viață îngerească. De aceea și haina lui era de păr, pentru ca prin îmbrăcămintea lui să ne învețe să ne depărtăm de cele omenești, să nu avem nimic cu pămîntul, ci să ne întoarcem la noblețea de la început, în care era Adam înainte de a avea nevoie de haine și de îmbrăcămintă. Astfel îmbrăcămintea lui era simbol al pocăinței și împărăției. Să nu mă întrebi de unde-și procura haină de păr și cingătoare, trăind în pustie! Că dacă ești nedumerit de asta, atunci te vei întreba și de altele mai multe. De pildă: Cum trăia în pustie pe ger și pe căldură, fiind plătînd la trup și fraged cu vîrsta? Cum trupul său de copil a pătut ține piept atîtor schimbări ale vremii, unei mese atît de săracăcioase și tuturor celorlalte greutăți ale pustiei?

Unde-mi sînt acum filozofii greci, care în zadar și fără de rost imitau nerușinata filozofie cinică ²⁴ – căci ce folos aveau că ședeau într-un butoi²⁵ și se apucau apoi de fel de fel de blestemății –, care se împodobeau cu inele, pietre prețioase și aveau în casele lor slugi și slujnice și alte multe lucruri netrebnice, căzînd dintr-o extremă în alta? Ioan Botezătorul n-a fost ca unul din aceștia, ci locuia în pustie ca în cer, arătînd prin viața lui mare filozofie. Cînd s-a pogorît din pustie în orașe era ca un înger din cer: luptător al bunei credințe, încununat al lumii, filozof

24. Întemeietorul filozofiei cinice este Antistene (444–365 î.Hr.), discipolul lui Socrate. Antistene susținea că știința este inutilă, că sănătatea, bogățiile, dregătoriile nu sînt adevăratul bine, de aceea trebuie disprețuite; omul are datoria să se silească să ajungă liber, înfrîngîndu-și poftele; virtutea este binele suveran.

25. Cum făcea filozoful cinic Diogene (413–327 î.Hr.), ucenicul lui Antistene.

al unei filozofii vrednice de ceruri. Și era așa cînd încă nu se pusese capăt păcatului, cînd încă nu încetase legea, cînd încă nu fusese legată moartea, cînd încă nu fuseseră sfărîmate porțile cele de aramă, ci cînd stăpînea încă vechea viețuire. Așa-i un suflet curajos și treaz! Merge înainte mereu și depășește piedicile puse, ca și Pavel pe timpul noii viețuiri!

– Dar pentru ce a mai întrebuițat la haină și cingătoare? ar putea să mă întrebe cineva.

– Era obiceiul acesta la cei vechi, înainte de a apărea la bărbați îmbrăcămintea aceasta femeiască, care se coboară pînă la picioare. Astfel și Petru purta cingătoare, ca și Pavel: „*Pe bărbatul a căruia este cingătoarea aceasta*”²⁶, spun Faptele Apostolilor despre Pavel. Și Ilie purta cingătoare și la fel toți sfinții, fie pentru că lucrau mereu, fie pentru că erau în călătorii, fie pentru că munceau și se osteneau pentru altceva din cele de trebuință; dar nu numai pentru aceasta, ci și pentru ca să calce în picioare orice fel de podoabă și pentru ca să ducă o viață aspră. Hristos spunea că o îmbrăcăminte ca aceasta este cea mai mare laudă a virtuții, grăind așa: „*Ce ați ieșit să vedeți? Om îmbrăcat în haine moi? Iată, cei ce poartă haine moi sînt în casele împăraților*”²⁷.

V

Dacă Ioan Botezătorul, care era așa de curat, care era mai strălucitor decît cerul și mai presus decît toți profeții, decît care n-a fost nimeni mai mare, care a avut atîta îndrăznire, care a trăit cu atîtea nevoințe, care a disprețuit cu totul luxul și desfătarea trecătoare, a dus o viață atît de aspră, ce cuvinte de apărare mai putem avea noi, care după atîtea binefaceri și cu nenumărate poveri de păcate nu arătăm nici cea mai mică parte din pocăința lui Ioan, ci ne îmbătăm, ne lăcomim la mîncare, ne parfumăm, nu sîntem mai buni decît femeile stricate, care joacă pe scenă, trăim în moleșeală toată vremea și cădem ușor în cursele diavolului?

„*Atunci ieșea la dînsul toată Iudeea și Ierusalimul și toată împrejurimea Iordanului și erau botezați de el, mărturisindu-și păcatele lor*”²⁸.

Ai văzut ce putere a avut venirea profetului? Ai văzut cum toate acestea intraripau poporul, cum îi făcea să-și cunoască păcatele lor? Vrednic de minune era să vezi că un om are o atît de mare putere, că folosește atîta îndrăznire, că muștră pe toți ca pe niște copii și că are un chip din care strălucea mult har! Îi mai uimea pe iudei și aceea că de multă vreme profeți nu se mai arătaseră; pierise dintre ei harisma aceasta și se întor-

26. *Fapte* 21, 11.

27. *Luca* 7, 25.

28. *Matei* 3, 5-6.

sese acuma după multă vreme. Dar și felul prediciei lui Ioan era străin și cu totul altul. Nu mai auzeau cele ce spuneau de obicei profeții, de pildă de războaie, de bătălii și de victorii, de foamete și ciumă, de babiloneni și perși, de căderea Ierusalimului și de altele ca acestea, ci de ceruri, de împărăția de acolo și de chinurile iadului. De aceea iudeii se duceau zoriți la Ioan, cu toate că nu de multă vreme partizanii lui Iuda²⁹ și Teuda³⁰, care fugiseră în pustie, fuseseră uciși³¹. De altfel Ioan nici nu-i cheamă pe iudei pentru aceleași scopuri, de pildă să se ridice împotriva tiraniei, să se răskoale, să introducă o nouă orînduire, ci să-i povățuiască spre împărăția cea de sus. De aceea nici nu-i ținea în pustie alături de el, ducîndu-i de colo pînă colo, ci îi boteza, îi învăța cuvintele filozofiei sale și le dădea drumul. Îi învăța să disprețuiască pe cele de pe pămînt, să aleagă pe cele viitoare și să se grăbească spre ele în fiecare zi.

Să-l imităm³² și noi pe Ioan; și, părăsind desfătările și beția, să ducem o viață cumpătată. Este timp de pocăință și pentru catehumeni și pentru cei botezați; unii, pocăindu-se, să aibă parte de sfînta taină a botezului, iar ceilalți, spălîndu-și prin mărturisire păcatele săvîrșite după botez, să se apropie cu conștiința curată de Sfînta Masă. Să ne depărtăm dar de această viață păcătoasă și stricată. Că nu-i, nu-i cu puțință să te și pocăiești și să te și desfătezi. Să vă învețe aceasta Ioan cu îmbrăcămintea sa, cu hrana sa, cu casa sa!

– Ce vrei să spui? aș putea fi întrebat. Ne poruncești să trăim la fel ca Ioan?

– Nu vă poruncesc, ci vă sfătuiesc și vă îndemn! Dacă nu puteți face ce-a făcut Ioan, atunci, trăind în orașe, să ne pocăim, că judecata bate la ușă. Dar chiar dacă ar fi departe, n-ar trebui să ne bizuim pe asta, că sfîrșitul vieții fiecăruia are pentru cel chemat din lumea aceasta aceeași putere ca și cum ar fi sunat sfîrșitul lumii. Că judecata bate la ușă o spune Pavel. Ascultă: „Noaptea e pe sfîrșite, iar ziua s-a apropiat”³³; și iarăși: „Că Cel ce va să vină va veni și nu va întîrzia”³⁴. Semnele care cheamă ziua aceea s-au împlinit. Că spune Hristos: „Și se va propovădui această Evanghelie a împărăției în toată lumea spre mărturie la toate neamurile și atunci va veni sfîrșitul”³⁵.

29. Iuda Galileanul, în anul 7, a format o organizație împotriva stăpînirii romane, pentru a nu se supune recensămîntului, pe care îl socotea un început de robie.

30. Șeful unei răskoale iudaice, cu caracter mesianic. După uciderea lui Teuda, cei 400 de partizani s-au risipit.

31. *Fapte* 5, 36–37.

32. De aici începe partea morală: *A te pocăi înseamnă a săvîrși fapte contrare păcatelor pe care le-ai făcut; și despre stăruința în rugăciune.*

33. *Rom.* 13, 12.

34. *Evr.* 10, 37.

35. *Matei* 24, 14.

VI

Uită-te bine la cele spuse! N-a spus: cînd Evanghelia va fi crezută de toți oamenii, ci cînd va fi predicată la toți. De aceea a și spus: „*Spre mărturie neamurilor*”, arătînd că nu așteaptă să creadă toți și apoi să vină. Cuvintele: „*spre mărturie*” înseamnă spre învinuirea, spre musturarea și spre osînda celor ce n-au crezut. Iar noi, cu toate că auzim și vedem acestea, dormim și visăm cufundați în adîncă noapte. Că lucrurile din lumea aceasta, fie vesele, fie triste, nu-s cu nimic mai bune decît visele. De aceea vă îndemn să vă deșteptați și să priviți Soarele dreptății. Nimeni nu poate vedea soarele dacă doarme, și nici nu-și poate bucura privirile cu frumusețea razei sale, ci pe cele ce le vede, le vede ca în vis. Dar pentru ca să ne putem deștepta, avem nevoie de pocăință adîncă și de multe lacrimi, ca să dobîndim iertare, pentru că am păcătuit – dar nu simțim păcatul – și pentru că păcatele noastre-s mari, mai mari decît iertarea. Și că nu mint îmi sînteți martori voi cei mai mulți din cei ce mă ascultă. Totuși, chiar dacă păcatele noastre-s mai mari decît iertarea, dacă ne pocăim vom fi încununăți. Iar prin pocăință nu înțeleg numai depărtarea de păcatele de mai înainte, ci și săvîrșirea de fapte bune, mai mari decît păcatele. Că spunea Ioan: „*Faceți roade vrednice de pocăință!*”³⁶.

– Cum să le facem?

– Dacă vom face fapte bune contrare păcatelor ce-am săvîrșit. De pildă: Ai răpit averile altora? Dă-le și pe ale tale! Te-ai desfrînat mult? Depărtează-te și de femeia ta anumite zile, înfrînează-te! Ai ocărit și ai bătut pe cei din jurul tău? Bindecuvîntează pe cei ce te ocărăsc și fă bine celor ce te bat! Că nu-i de ajuns pentru însănătoșirea noastră să scoatem numai sîngeata din trup, ci trebuie să punem și leacuri pe rană. Ai che-fuit și te-ai îmbătat mai înainte? Postește și bea numai apă, ca să speli vătămarea pricinuită de chefuri și beție! Te-ai uitat cu ochi pofticioși la frumusețe străină? Nu te mai uita deloc la vreo femeie, ca să fii în mai mare siguranță! Că spune Scriptura: „*Ferește-te de rău și fă binele!*”³⁷ și iarăși: „*Oprește-ți limba de la rău și buzele tale să nu grăiască vicleșug*”³⁸.

– Dar spune-mi, profete, și binele pe care trebuie să-l fac!

– „*Caută pacea și-o urmează*”³⁹. Cu asta nu vreau să spun să urmăriți pacea numai cu oamenii, ci și cu Dumnezeu!

Și bine-a spus David: „*Urmează-o!*”, că a fost izgonită și aruncată, iar ea, părăsind pămîntul, s-a suit la cer. Dar dacă vrem, o vom putea

36. *Matei* 3, 8.

37. *Ps.* 36, 27.

38. *Ps.* 33, 12.

39. *Ps.* 33, 13.

întoarce, aruncînd mînia, îngîmfarea și tot ce stă în calea păcii, ca să urmărim o viață simplă și cuminte. Nimic nu-i mai cumplit decît mînia și mîndria. Ne fac în același timp și mîndri și slugarnici; prin una ajungem de batjocură, iar prin alta sîntem urîți de oameni, căzînd în păcate potrivnice: în îngîmfare și în lingușeală. Dar dacă tăiem ce-î prea mult din aceste două patimi, vom fi smeriți fără să fim umiliți și mîndri fără să fim încrezuți. Că și tulburările din trupurile noastre se datoresc lăcomiei la mîncare; cînd organele trupului nostru sînt silite să depășească hotarele lor firești și să lucreze peste măsură, atunci se nasc în trupul nostru nenumărate boli și moarte chinuitoare. Tot așa se întîmplă și cu sufletul.

VII

Să tăiem, deci, ceea ce-i peste măsură; și, bînd leacul cel mîntuitor al cumpătării, să fim măsurați în toate și să fim cu mare luare-aminte la rugăciune. Dacă nu ni se împlinesc rugăciunile, să stăruim să ni se îplinească; dacă ni s-au împlinit, să stăruim tocmai pentru că ni s-au împlinit. Nici Dumnezeu nu vrea să amîne datul, dar prin întîrzierea datului meșteșugește stăruința în rugăciune. De aceea și amînă împlinirea cererilor, iar adesea chiar îngăduie să vină încercări, ca să alergăm mereu la El; și, alergînd, să stăruim în rugăciune. Tot așa fac și părinții care-și iubesc copiii; cînd îi văd pe copii că pleacă de lîngă ei și se duc să se joace cu alți copii, pun slugile s-o facă pe sperietorii, pentru ca, fiind cuprinși de frică, să alerge copiii la sînul mamei lor. Tot așa și Dumnezeu; trimite de multe ori asupra noastră amenințări, nu ca să aducă amenințarea, ci ca să ne atragă la El. Iar cînd ne întoarcem la El, Dumnezeu stinge îndată amenințarea. Că de ne-am purta la fel și în încercări și în zile de liniște n-am mai avea nevoie de încercări. Dar pentru ce vorbesc despre noi? Chiar sfinții s-au înțelepțit mult din aceasta. De aceea și profetul spune: „*Bine este mie că m-ai smerit!*”⁴⁰. Iar Hristos le spunea apostolilor: „*În lume necazuri veți avea!*”⁴¹. Aceasta a lăsat și Pavel să se înțeleagă cînd a spus: „*Mi s-a dat un ghimpe în trup, inger al satanei, ca să mă pălmuiască*”⁴². Și cu toate că Pavel s-a rugat să-l scape de această încercare, n-a reușit, din pricina marelui folos pe care avea să-l aibă de pe urma acestei încercări. Dacă ne uităm la toată viața lui David, vom vedea că-i mai strălucitor în primejdii; și el și ceilalți asemenea lui. Iov atunci a strălucit mai mult; Iosif tot pentru asta a fost mai vestit; la fel și Iacov și tatăl lui și bunicul lui și toți cîți și-au pus

40. Ps. 118, 71.

41. Ioan 16, 33.

42. II Cor. 12, 7.

vreodată cununi strălucitoare pe capetele lor; datorită necazurilor și încercărilor au fost încununați și lăudați.

Știind toate acestea, potrivit înțeleptului cuvînt, „*să nu ne tulburăm în timp de încercare*”⁴³, ci numai un singur lucru să avem în minte: să îndurăm toate cu curaj, fără să ne întrebăm de ce și fără să cercetăm pricinile necazurilor noastre. Nu-i al nostru a ști cînd necazurile vor lua sfîrșit, ci al lui Dumnezeu, Care a îngăduit să vină peste noi; al nostru este de a le îndura cu mulțumită și recunoștință. De vom face așa, apoi toate bunătățile se vor revărsa asupra noastră. Dar ca să vină acestea, ca să fim aici pe pămînt mai buni, iar dincolo, în ceruri, mai străluciți, să primim tot ce vine peste noi, mulțumind pentru toate Celui ce știe mai bine decît noi folosul, Celui ce ne iubește mai mult decît părinții noștri.

Aceste două gînduri șoptindu-le la fiecare necaz ce vine peste noi, să căutăm să potolim tristețea și să slăvim în toate pe Dumnezeu, Care face și săvîrșește totul spre binele nostru. Așa vom îndepărta cu ușurință și necazurile de la noi și vom dobîndi și cununile cele nestricăcioase, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, împreună cu Care Tatălui slavă, putere, cinste împreună cu Sfîntul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

43. *Înț. Sir.* 2, 2.

OMILIA XI

**„Văzînd pe mulți din saduchei și farisei
venind la botezul lui, le-a zis:
«Pui de viperă, cine v-a arătat să fugiți
de mînia cea viitoare?»”¹.**

I

Pentru ce Hristos a spus că saduchei și fariseii n-au crezut în Ioan Botezătorul? Pentru că nu înseamnă că au crezut odată ce n-au primit pe Cel propovăduit de Ioan. Ei păreau că ascultă și pe profeți și pe legiuitor și totuși Hristos a spus că nu i-au ascultat, pentru că n-au primit pe Cel propovăduit de ei. „*Dacă ați fi crezut în Moise, ați fi crezut în Mine*”², le spune Hristos. Mai târziu, cînd i-a întrebat Hristos: „*Botezul lui Ioan de unde este?*”, ei spuneau: „*Dacă vom zice, de pe pămînt, ne temem de popor; dacă vom zice, din cer, ne va întreba: Pentru ce n-ați crezut în el?*”³. Din toate acestea, deci, se vede că veneau la Ioan și se botezau, dar nu rămîneau în credința prediciei lui Ioan. Și Ioan evanghelistul le dă pe față viclenia lor; cînd vorbește de cei trimiși la Ioan Botezătorul ca să-l întrebe: „*De ești tu Ilie? De ești tu Hristos?*”⁴, evanghelistul a adăugat: „*Jar cei trimiși erau dintre farisei*”⁵.

– Dar ce? aș putea fi întrebat. Oare nu și poporul gîndea la fel?

– Poporul gîndea așa din pricina simplității lui; dar fariseii, pentru că voiau să-l atace. Știau doar destul de bine că Ioan nu este Hristos, deoarece Hristos se trăgea din seminția lui David, pe cînd Ioan din seminția lui Levi; dar prin întrebarea lor îi întindeau cursă, ca să pună îndată mîna pe el dacă ar fi spus că este Hristos. Că acesta le era gîndul se vede din spusele imediat următoare ale trimișilor fariseilor; cu toate că Ioan n-a dat răspunsul pe care-l așteptau, totuși nu se pot stăpîni să nu-l atace, întrebîndu-l: „*Atunci pentru ce botezi, dacă nu ești Hristos?*”⁶.

Dar ca să cunoști că fariseii se duceau cu un gînd la Ioan Botezătorul, iar poporul cu alt gînd, ascultă că evanghelistul ne-o spune și pe

1. Matei 3, 7.

2. Ioan 5, 46.

3. Matei 21, 25–26.

4. Ioan 1, 21.

5. Ioan 1, 24.

6. Ioan 1, 25.

asta. Despre popor spune că venea și se boteza de la Ioan, mărturisindu-și păcatele lor; dar despre farisei nu spune așa, ci că Botezătorul „*văzînd pe mulți din saduchei și farisei venînd, le zice: «Pui de viperă, cine v-a arătat să fugiți de minia cea viitoare?»*”⁷. Vai, ce suflet mare! Cum vorbește unor oameni însetați totdeauna de sîngele profeților, unor oameni mai veninoși ca șerpii! Cum îi atacă cu mare îndrăznire și pe ei și pe părinții lor!

– Da, mi s-ar putea spune, îndrăznirea lui e mare. Dar întrebarea este dacă era și îndreptățită. Nu i-a văzut păcătuiind, ci pocăindu-se. De aceea n-ar fi trebuit să-i mustre, ci să-i laude și să-i primească, pentru că, părăsind orașul și casele, alergau să-i asculte predica.

– Ce-aș putea răspunde? Ioan nu se uita nici la cei ce-i stăteau în față, nici la cele ce se petreceau, ci la ascunzișurile inimilor lor, descoperite lui de Dumnezeu. Pentru că se lăudau cu strămoșii și pentru că aceasta era pricina pieirii lor și-i făcea să trăiască nepăsători, Ioan Botezătorul taie rădăcina îngîmfării lor. Din pricina aceasta și Isaia îi numește „*conducători ai Sodomei*” și „*popor al Gomorei*”⁸; iar un alt profet spune: „*Oare nu sînteți voi ca fii etiopienilor?*”⁹. Toți profeții au aceeași părere despre ei; toți vor să le scoată din suflet mîndria, pricină a mii și mii de păcate.

– Profeții, mi s-ar putea spune, pe bună dreptate au grăit așa; îi vedeau păcătuiind. Dar pentru ce Ioan Botezătorul îi muștra așa cînd îi vedea că vin la el plecați și supuși?

– Ca să-i înduplece și mai mult. Dar dacă te-ai uita bine la muștrările lui Ioan, vei vedea că strecoară odată cu muștrarea și lauda. Îi muștra, dar în același timp îi admira, că în sfîrșit au putut să facă niște fapte ce păreau aproape cu neputință. Muștrarea, deci, era mai mult pentru a-i atrage și pentru a-i pregăti să se trezească. În aparență îi muștra, dar de fapt le arată atît marea lor răutate de mai înainte, cît și minunata și neobișnuita lor schimbare. Pare a le spune: „Ce s-a întîmplat de ați luat calea pocăinței, cînd sînteți fii acelor părinți și ați fost crescuți în atîta răutate? De unde vine schimbarea aceasta? Cine a înmuiat învîrtoșarea sufletului vostru? Cine a tămăduit ce era de netămăduit?”. Uită-te apoi cum îi înspăimîntă chiar de la primele cuvinte, vorbindu-le de gheenă. Nu le-a spus cuvintele obișnuite ale profeților: „Cine v-a arătat să fugiți de războaie, de năvălirile barbarilor, de căderi în robie, de foamete, de ciumă?”, ci le pune în față o altă pedeapsă, de care nu le mai vorbise nimeni niciodată, grăindu-le așa: „*Cine v-a arătat să fugiți de minia cea viitoare?*”

7. Matei 3, 7.

8. Isaia 1, 10.

9. Amos 9, 7.

II

Pe bună dreptate i-a numit Ioan și pui de viperă! Se spune că puiul de viperă iese la lumină omorînd pe aceea care i-a dat naștere, mîncîndu-i pîntecele. Așa au făcut și saducheii și fariseii; și-au ucis părinții, iar pe dascălii lor i-au sfîșiat cu mîinile lor.

Dar Ioan Botezătorul nu se mărginește numai la muștrări, ci îi și sfătuiește:

„Faceți roade vrednice de pocăință”¹⁰.

„Nu-i de ajuns să fugiți de păcat, le spune Ioan, ci să săvîrșiți și fapte de virtute! Să nu mai faceți ce făceați de obicei, cînd vă pocăiați pentru o vreme, dar apoi vă întorceați iarăși la răutatea voastră. Că n-am venit să vă vestesc ceea ce vesteau profeții mai înainte. Altele și mai înalte sînt cele ce vi le vestesc, că vine Însuși Judecătorul, Însuși Stăpînul împărăției, povățuindu-ne spre o filozofie mai înaltă, chemîndu-ne la cer și atrăgîndu-ne spre locașurile de acolo. De aceea vă și descopăr învățătura despre iad, pentru că nemuritoare sînt și bunătățile din cer și chinurile iadului! Nu mai stăruiti în păcatele voastre, nici nu mai puneți înainte obișnuitele voastre vorbe, pe Avraam, pe Isaac, pe Iacov și noblețea strămoșilor voștri!”. Aceste cuvinte le spunea Ioan saducheilor și fariseilor, nu ca să-i oprească să spună că se trag din acei sfinți, ci ca să-i oprească să se mai bizuie pe ei, neglijînd virtutea. Ioan dădea pe față ascunsul inimilor lor și profeția cele viitoare. Dar și după muștrarea lui Ioan, saducheii și fariseii tot îi spun lui Hristos: *„Noi avem tată pe Avraam și nimănui n-am fost robii vreodată”¹¹*. Pentru că gîndul acesta îi făcea să se mîndrească și-i pierdea, Ioan Botezătorul caută să le frîngă mai întîi acest gînd. Dar uită-te în ce chip Botezătorul îi duce pe calea cea bună, dînd în același timp și patriarhului cîntecul cuvenit! După ce le-a spus:

„Să nu vi se pară că puteți zice că avem tată pe Avraam”¹², n-a continuat: „patriarhul nu va putea să vă fie de vreun folos”, ci, într-un chip mai dulce și mai potolit, a lăsat să se înțeleagă același lucru spunînd

„că Dumnezeu poate și din pietrele acestea să ridice fii lui Avraam”¹³.

Unii comentatori socot că Ioan Botezătorul a spus despre neamuri aceste cuvinte, numindu-le metaforic pietre. Eu, însă, cred că ele au și altă interpretare.

— Care?

10. Matei 3, 8.

11. Ioan 8, 33.

12. Matei 3, 9.

13. Matei 3, 9.

– „Să nu credeți, le spune Ioan Botezătorul, că dacă voi veți pieri, veți lăsa pe patriarhul Avraam fără copii!” Nu, asta nu! Că Dumnezeu poate să-i dea lui Avraam oameni chiar din pietre și să-i ridice la înruderirea cu el, pentru că și la început așa s-a întâmplat. Că a face din pietre oameni este la fel cu a scoate copil din pîntecele de piatră al Sarrei¹⁴. Acest lucru l-a lăsat profetul Isaia să se înțeleagă cînd spunea: „*Uitați-vă la piatra cea tare din care ați fost ciopliți și la adîncimea gropii din care ați fost săpați; uitați-vă la Avraam tatăl vostru și la Sarra care v-a născut*”¹⁵. Ioan Botezătorul le amintește saducheilor și fariseilor profeția aceasta, arătîndu-le că dacă dintru început Dumnezeu l-a făcut pe Avraam tată într-un chip atît de minunat, ca și cum chiar din pietre l-a făcut, apoi este cu putință să se îndeplinească și acum. Uită-te cum îi înfricoșează și le frînge mîndria! N-a spus că i-a și ridicat lui Avraam fii, ca să nu-i descurajeze, ci că: „*poate să ridice*”. N-a spus că poate să facă oameni din pietre, ci ceva cu mult mai mult: rude și fii ai lui Avraam. Ai văzut cum le-a scos din cap toate închipuirile lor trupești și gîndul că-și pot găsi scăpare la strămoși, ca să-și pună nădejdea mîntuirii lor în pocăință și în curățenie trupească și sufletească? Ai văzut cum a dat la o parte înruderirea după trup și a pus în locul ei înrudirea după credință?

III

Dar uită-te cum și prin cuvintele ce urmează le mărește frica și le sporește neliniștea.

După ce a spus: „*Dumnezeu poate și din pietrele acestea să ridice fii lui Avraam*”¹⁶, a adăugat:

„*Iată și securea stă la rădăcina pomilor*”¹⁷.

Botezătorul caută în tot chipul să-și facă înfricoșător cuvîntul. Viața lui curată și aspră îl îndreptătea să le vorbească cu atîta îndrăznire, iar saducheii și fariseii trebuiau zguduiți puternic, deoarece de multă vreme erau ca un pămînt întelenit. Ioan Botezătorul le spune: „Dar pentru ce vă spun că aveți să pierdeți înrudirea voastră cu Avraam și că aveți să vedeți pe alții ridicați din pietre în locul vostru de cinste? Pentru că pedeapsa voastră nu se oprește aici, ci merge mai departe; că „*iată securea stă la rădăcina pomilor!*” Nimic mai înfricoșător decît această întorsătură de cuvinte! Nu-i înfricoșează nici cu seceră zburătoare¹⁸, nici cu dărîmarea gardului¹⁹, nici cu călcarea în picioare a viei²⁰, ci cu o

14. *Fac.* 21, 2.

15. *Isaia* 51, 1–2.

16. *Matei* 3, 9.

17. *Matei* 3, 10.

18. *Zah.* 5, 2.

19. *Isaia* 5, 5.

20. *Isaia* 16, 8.

secure ascuțită; și ceea ce-i mai înfricoșător este că securea stă la ușă. Pentru că adeseori iudeii nu dădeau crezare profeților și ziceau: „*Unde este ziua Domnului?*” și: „*Să vină odată sfatul Sfintului lui Israel ca să-L cunoaștem!*”²¹, pentru că spusele profeților se împlineau adesea după mulți ani, de aceea Ioan, ca să le scoată din cap această liniștire, le spune că nenorocirile sînt aproape de ei. Lucrul acesta l-a arătat Ioan și prin cuvintele „*iată*” și prin aducerea securii lîngă rădăcină. „Nu-i departe securea, spune el, ci stă chiar la rădăcină!” N-a spus că securea amenință ramurile sau fructele, ci rădăcina, arătîndu-le că dacă se vor trîndăvi vor suferi nenorociri groaznice, care nu mai au nici o nădejde de vindecare. Că Cel care vine nu este rob, ca profeții de mai înainte, ci Însuși Stăpînul universului, care aduce pedeapsă grea și prea cumplită. Dar deși-i înfricoșează iarăși, totuși nu-i lasă să cadă în deznădejde, ci după cum mai înainte n-a spus: „a ridicat”, ci: „*poate să ridice fii lui Avraam*” înfricoșîndu-i și liniștindu-i în același timp, tot așa și acum n-a spus că s-a atins securea de rădăcină, ci că stă lîngă rădăcină și că este aproape de ea. Arată că nu mai este vorba de amînare. „Deși Domnul a adus securea atît de aproape, le spune Ioan Botezătorul, totuși în puterea voastră stă să fiți tăiați sau nu. Dacă vă veți schimba și vă veți face mai buni, securea se va depărta și nu vă va face nici un rău; dar dacă stăruiți în aceleași păcate, va smulge pomul din rădăcini. De aceea Domnul nici nu depărtează securea de rădăcină, dar nici nu taie încă pomul, deși stă alături; pe de o parte ca să nu vă trîndăviți, iar pe de altă parte ca să aflați că este cu putință, chiar în scurtă vreme, să vă mîntuiți dacă vă schimbați viața”. Ioan Botezătorul le mărește totdeauna frica, pentru a-i trezi din amorțeala lor și a-i împinge spre pocăință. I-a înfricoșat că vor pierde dreptul de a se mai numi fii ai lui Avraam, că au să fie înlocuiți cu alții, că nenorocirile stau la ușă, că vor îndura suferințe neînchipuit de mari. Toate acestea îndestulător de puternice să-i ridice și pe cei căzuți tare jos și să-i facă să lupte. Același lucru îl arată și Pavel cînd zice: „*Cuvînt scurt va face Domnul în întreaga lume*”²². „Nu te teme, le grăiește Ioan Botezătorul; dar, mai bine spus, teme-te, dar nu deznădădui! Mai ai încă nădejde de schimbare; nu-i dată sentința și nici securea n-a venit să taie – pentru că ce-ar opri-o să taie cînd stă lîngă rădăcină? –, ci ca prin frica de secure să te facă mai bun și să te pregătească să aduci rod!” De asta a și adăugat:

„*Orice pom care nu face rod bun se taie și în foc se aruncă*”²³.

21. *Isaia* 5, 19.

22. *Rom.* 9, 28; *Isaia* 10, 23.

23. *Matei* 3, 10.

Cînd spune „*orice pom*”, le scoate iarăși din minte gîndul că au vreun merit pentru că au strămoși de bun neam. „Dacă rămii fără rod, spune Ioan Botezătorul, vei suferi o îndoită osîndă, chiar dacă ești nepotul lui Avraam, chiar dacă poți număra printre strămoșii tăi patriarhi nenumărați!” Cu aceste cuvinte îi înfricoșa și pe vameși și zguduia și sufletul ostașilor; nu-i împingea la deznădejde, dar îi scăpa de o viață petrecută în nepăsare. Cuvintele „*care nu face rod bun*” și înfricoșau, dar aduceau și multă mîngîiere; arătau că acela care face rod scapă de orice pedeapsă.

IV

Poate că Ioan Botezătorul ar fi putut fi întrebat:

– Cum vom putea face rod, cînd sîntem amenințați cu tăierea, cînd timpul e atît de scurt, cînd sorocul bate la ușă?

– Vei putea face rod, le răspunde Botezătorul. Roadele oamenilor nu-s ca roadele pomilor; n-au nevoie să aștepte timp îndelungat, nu-s supuse vremilor, n-au nevoie de atîta îngrijire, ci e de ajuns numai să **voiești** și pomul îndată a rodit. Te ajută nespus de mult la o rodire ca **aceasta** nu numai natura rădăcinii tale, ci și măiestria grădinarului, a lui Dumnezeu.

De aceea, ca să nu spună ascultătorii săi: „Ne răvășești sufletește, ne silești, ne strîngi de gît apropiind de noi securea, amenințîndu-ne cu tăierea, cerîndu-ne roade în timp ce vrei să ne pedepsești”, Ioan Botezătorul a adăugat!

„Eu vă botez cu apă spre pocăință; dar Cel care vine după mine este mai puternic decît mine, Căruia nu sînt vrednic să-I dezleg cureaua încălțăminteii; Acesta vă va boteza cu Duh Sfînt și cu foc”²⁴.

Prin aceste cuvinte, Ioan Botezătorul arată că pentru a face roade **este** nevoie numai de voință și de credință, nu de oboseli și de sudori; și **după cum** le era ușor să se boteze, tot atît de ușor le era să-și schimbe **vlața** și să se facă mai buni. După ce le-a zguduit sufletul cu frica de judecată, cu așteptarea osîndeii, cu securea, cu pierderea înrudirii cu strămoșii lor, cu înlocuirea lor cu alți urmași ai lui Avraam, cu îndoita pedeapsă – tăierea și arderea –, după ce le-a înmuiat prin toate mijloacele învirtoșarea inimilor lor și i-a făcut să dorească scăparea de niște rele atît de mari, începe să vorbească și de Hristos; nu vorbește la întîmplare, ci cu foarte multă grijă. Apoi, vorbind de deosebirea dintre el și Hristos, ca să nu pară că Îi face o favoare vorbind așa, arată deosebirea dintre ei, întemeiat pe comparația dintre darurile unuia și ale altuia. N-a spus chiar de la început „*Nu sînt vrednic să-I dezleg cureaua încălțăminteii*”.

minții Lui", ci mai întîi a vorbit de neînsemnătatea botezului lui; și arătînd că n-are altă putere decît să-i ducă spre pocăință pe cei botezați de el – că n-a spus: „vă botez cu apă spre iertare”, ci „*spre pocăință*” – vorbește de botezul lui Hristos, plin de dar nespus. „Că nu cumva, spune Ioan, la auzul spuselor mele că Hristos vine după mine, să-L disprețuiești pentru că a venit în urma mea, află puterea darului Lui, cunoaște bine că n-am spus atît cît trebuia cînd am spus: *Nu sînt vrednic să-I dezleg cureaua încălțămîntei Lui*. Cînd mă auzi spunînd că este mai puternic decît mine, să nu crezi că spun aceasta punîndu-L în comparație cu mine. Eu nu sînt vrednic nici în rîndul robilor Lui să fiu rînduit, nici chiar printre cei din urmă robi, nici să-I fac cea mai josnică slujbă”. De aceea Ioan n-a spus numai: „*încălțămîntea*”, ci: „*nici cureaua*”, care pare a fi treaba cea mai de jos din toate.

Apoi, ca să nu socotești că a vorbit așa numai din smerenie, aduce dovada deosebirii dintre ei întemeiat pe fapte, spunînd: „*Acela vă va boteza cu Duh Sfînt și cu foc*”. Ai văzut cît de mare este înțelepciunea Botezătorului? Cînd predică, înfricoșătoare-i sînt cuvintele, insuflă neli-niștea în sufletele celor ce-l ascultau; dar cînd îi trimite la Hristos, cuvintele-i sînt potolite, în stare să cîștige suflete. Nu mai vorbește de secure, nici de pom tăiat, ars și aruncat în foc, nici de mînia viitoare, ci de iertare de păcate, de înlăturarea pedepsei, de dreptate, de sfințenie, de răscumpărare, de înfiere, de frățietate, de participarea la moștenire, de dăruirea cu îmbelșugare a Duhului Sfînt. Că pe toate acestea le-a lăsat să se înțeleagă prin cuvintele: „*Vă va boteza cu Duh Sfînt*”, arătînd prin însăși metafora cuvîntului bogăția harului; că n-a spus: „*vă va da Duh Sfînt*”, ci: „*Vă va boteza cu Duh Sfînt*”; iar prin cuvîntul următor: „*și cu foc*” scoate la iveală tot puterea și belșugul harului.

V

Gîndește-te în ce stare sufletească trebuie să fi fost ascultătorii lui Ioan, gîndindu-se că vor fi dintr-o dată la fel cu profeții și cu bărbații cei mari. De aceea Ioan a și vorbit de foc, ca să-i facă să-și amintească de profeți. Că aproape toate vedeniile cîte li s-au arătat aceloră, cele mai multe cu foc s-au arătat: Așa a vorbit Dumnezeu prin rug cu Moise²⁵; așa întregului popor în muntele Sinai²⁶; așa lui Iezechiel prin heruvimi²⁷.

Uită-te cum îl și deșteaptă Ioan pe ascultătorul său, vorbindu-i mai înainte de cele ce aveau să se întîmple mai pe urmă. Că trebuia să se

25. *Ieș.* 3, 2.

26. *Ieș.* 19, 6.

27. *Iez.* 10, 2.

junghie Mielul, să fie nimicit păcatul, să se pună capăt vrajbei, să fie îngroparea și învierea, și apoi să vină Duhul. Dar de acestea nu spune deocamdată nimic, ci vorbește întâi de ultimul dar, în vederea căruia s-au făcut toate celelalte și care erau mai cu seamă în stare să facă cunoscută vrednicia lui Hristos. Ioan le vorbește, deci, mai întâi de Duhul Sfânt, pentru ca atunci când ascultătorii lui vor auzi că primesc atîta Duh să-l întrebe cum și în ce chip va fi aceasta, cînd păcatul are atîta putere; iar de patimile lui Hristos le vorbește după ce mai întâi a pregătit spre ascultare sufletul lor, pentru ca nimeni să nu se scandalizeze de așteptarea unui dar atît de mare. De aceea iarăși strigă spunînd: „*Iată Mielul lui Dumnezeu Care ridică păcatul lumii*”²⁸. N-a spus: „Care lasă”, ci: „care ridică”, cuvinte care arată o mai mare purtare de grijă a lui Dumnezeu pentru lume. Nu este același lucru „a lăsa” cu „a ridică”. Lăsarea nu este însoțită de primejdie, pe cînd ridicarea este însoțită de moarte. A mai spus Ioan că Hristos „*este Fiul lui Dumnezeu*”²⁹. Dar nici cuvintele „*Fiul al lui Dumnezeu*” nu arătau clar ascultătorilor vrednicia lui Hristos; nici nu-L puteau încă înțelege ca Fiul al lui Dumnezeu, dar puteau înțelege **aceasta** pe temeiul darului atît de mare al Duhului Sfânt. De aceea și Tatăl, cînd l-a trimis pe Ioan la propovăduire, i-a dat o primă dovadă a vredniciei Celui ce avea să vină, spunîndu-i: „*Peste Care vei vedea Duhul pogorîndu-Se și rămînînd peste El, Acesta este Cel ce botează cu Duh Sfânt*”³⁰. De aceea Ioan spune: „*Eu am văzut și am mărturisit că Acesta este Fiul lui Dumnezeu*”³¹. Că prin Duhul Sfânt se arată clar că Hristos este Fiul lui Dumnezeu.

Apoi, pentru că Ioan a spus cuvinte plăcute și cu ele a liniștit și potolit pe ascultători, își înăsprește din nou cuvintele, ca să nu se trîndăvească. Așa erau iudeii; cînd le vorbeai frumos, se trîndăveau și deveneau mai răi. De aceea iarăși îi înfricoșează, spunînd:

„*A cărui lopată este în mîna Lui*”³².

Mai înainte vorbise de pedeapsă; acum Îl arată pe Judecător și vorbește de pedeapsa veșnică:

„*Și va arde pleava în foc nestins*”³³.

Iată că Hristos este Stăpîn al universului și lucrător, deși în alt loc Însuși Hristos spune același lucru despre Tatăl: „*Tatăl Meu este lucrătorul*”³⁴. Mai înainte Ioan vorbise de „*secure*”, care cere oboseală și

28. Ioan 1, 29.

29. Ioan 1, 34.

30. Ioan 1, 33.

31. Ioan 1, 34.

32. Matei 3, 12.

33. Matei 3, 12.

34. Ioan 15, 1.

muncă; dar ca să nu socotești că pedepsirea celor răi este treabă care are nevoie de oboseală, Ioan se folosește de o altă pildă, de foc, ca să arate că pedepsirea celor răi e un lucru ușor. Prin cuvintele sale despre curățirea ariei Sale cu lopata, Ioan Botezătorul arată că Hristos este Stăpînul întregii lumi. Cum ar putea să pedepsească pe cei răi dacă n-ar fi toți oamenii ai Lui? Acum pe pămînt sînt amestecați cei buni cu cei răi. Chiar dacă se vede strălucind grîul, totuși el este amestecat cu pleava, ca într-o arie, nu ca în hambar. Atunci, la judecată, se va face deosebire între grîu și pleavă. Unde-mi sînt acum cei care nu cred în iad? Două lucruri a spus Ioan despre Hristos: unul, că va boteza cu Duh Sfînt și altul, că va arde pe cei necredincioși. Dacă unul e vrednic de credință, atunci negreșit și celălalt. De aceea Ioan a făcut două proorocii despre Hristos, pentru ca pe temeiul celei care s-a împlinit să crezi și în aceea care nu s-a împlinit încă. Hristos face la fel; adeseori despre aceleași lucruri sau despre lucruri contrare, face două proorocii, una care se împlinește pe pămînt, alta pe care o făgăduiește că se va împlini pe lumea cealaltă. Face asta pentru ca oamenii, cărora le place să discute mult, să creadă pe temeiul profeției împlinite și profeția care nu s-a împlinit încă. Hristos a făgăduit că va da în viața aceasta însutit celor care au părăsit tot ce-au avut, iar în veacul viitor viață veșnică³⁵; și a făcut vrednice de credință și darurile viitoare prin împlinirea darurilor date pe pămînt. Așa și Ioan Botezătorul; a făcut două profeții: una că Hristos va boteza cu Duh Sfînt, alta că va arde pe cei păcătoși în focul cel nestins.

VI

Deci dacă Hristos n-ar fi botezat cu Duhul pe apostoli și în fiecare zi pe cei ce voiesc, ai putea pune la îndoială și pe celelalte, adică pedeapsa veșnică și focul cel nestins; dar dacă s-a săvîrșit și se săvîrșește în fiecare zi ceea ce este mai mare și mai greu, ceea ce depășește orice cuvînt – botezul cu Duh Sfînt –, cum poți spune că nu-i adevărat ceea ce-i ușor, ceea ce-i potrivit minții omenești, adică pedeapsa veșnică și focul cel nestins? Ioan Botezătorul a spus mai întîi: „*Cel ce vine după mine va boteza cu Duh Sfînt și cu foc*”³⁶ și a făgăduit mari bunătăți în urma acestui botez, ca să nu te descurajezi că ai părăsit viața de mai înainte; apoi a vorbit de lopată și judecata care se va arăta prin lopată. „Să nu socotiți, spune Ioan Botezătorul, că vi-i de ajuns botezul pentru mîntuire, dacă după botez trăiți în păcate”. Că ne trebuie și virtute și multă filozofie. De aceea îi îndreaptă pe ascultătorii săi spre har și spre botez,

35. Marcu 10, 30.

36. Matei 3, 11.

vorbindu-le de secure; iar după ce le-a vorbit de har îi înfricoșează cu lopata și cu focul cel nestins. Nu face nici o deosebire între cei care nu primiseră botezul, ci le spune în general: „*Tot pomul care nu face roadă bună se taie*”³⁷, osîndind pe toți cei ce nu cred; dar după botez se face deosebire, pentru că mulți din cei ce au crezut aveau să ducă o viață nevrednică de credință.

Nimeni³⁸, așadar, să nu fie pleavă, nimeni să nu fie nestatornic, nici să se supună poftelor celor rele, fiind cu ușurință purtat de ele, cînd într-o parte, cînd în alta! Dacă rămii grîu, nu vei avea de suferit, chiar dacă încercări vor veni, că nici în arie grîul nu este sfărîmat de roțile dințate ca fierăstrăul ale treierătoarei. Dar dacă vei fi slab ca pleava sau ca paiele, și aici pe pămînt vei suferi mulțime de nenorociri, fiind lovit din toate părțile, dar și dincolo pe lumea cealaltă, vei suferi veșnică pedeapsă. Că toți cei asemenea paielor, chiar înainte de a fi aruncați în cuptorul iadului, vor fi hrană patimilor necugetate, așa cum paiele sînt hrană animalelor necuvîntătoare; iar dincolo, iarăși materie și hrană pentru foc.

Dacă Ioan Botezătorul ar fi spus direct: „Cel ce vine după mine va judeca faptele oamenilor”, n-ar fi făcut ușor de primit cuvîntul său; dar pentru că a învrîstat cu pilde gîndurile sale, alcătuiindu-și așa întreaga sa vorbire, convingea mai repede pe ascultători și-i atrăgea cu mai multă ușurință. De aceea și Hristos de cele mai multe ori făcea la fel; învrîștează cu pilde cuvintele Sale, vorbind despre arie, seceriș, vie, teasc, țarină, mreață, pescuire; toate pilde obișnuite, luate din viața lor de toate zilele. Același lucru l-a făcut și Ioan aici: a arătat darea Duhului ca cea mai mare dovadă a adevărului spuselor sale. „Cel ce poate atîta, spune Ioan, încît să ierte păcatele și să dea Duhul, Acela va putea face mai mult decît atîta”. Ai văzut cît de firesc ajunge să vorbească mai dinainte de taina învierii și a judecății viitoare?

– Dar pentru ce Ioan Botezătorul, aș putea fi întrebat, n-a vorbit de semnele și minunile pe care avea să le facă Hristos îndată după ieșirea Sa la propovăduire?

– Pentru că darea Duhului era o minune mai mare decît toate și pentru că în vederea acesteia s-au făcut toate celelalte. Punînd capul, a cuprins pe toate: nimicirea morții, ștergerea păcatelor, pieirea blestemului, încetarea războaielor celor de mulți ani, intrarea în rai, urcarea la cer, viețuirea cu îngerii, participarea la bunătățile cele viitoare. Că darea Duhului este arvuna acestora. Ioan, vorbind de aceasta a vorbit și de învierea trupurilor și de arătarea semnelor de la înviere și de parti-

37. Matei 3, 10.

38. De aici începe partea morală: *Despre judecată*.

ciparea la împărăția cerurilor și de bunătățile „*pe care ochiul nu le-a văzut, urechea nu le-a auzit și la inima omului nu s-au suit*”³⁹. Că toate acestea ni s-au dat prin acea harismă. Era de prisos, deci, ca Ioan să vorbească de minunile pe care avea să le facă Hristos îndată după ieșirea la propovăduire și pe care ascultătorii Săi aveau să le judece cu proprii lor ochi. Ioan trebuia să le vorbească de acelea, de care s-ar fi îndoit, de pildă: că Hristos este Fiul lui Dumnezeu, că este incomparabil superior lui, că ridică păcatul lumii, că va cere socoteală oamenilor de faptele săvârșite, că viața noastră nu se termină odată cu viața de aici, că dincolo, pe celălalt tărâm, fiecare va primi plata cuvenită. Pe acestea ascultătorii lui Ioan n-aveau cum să le vadă.

VII

Știind, dar, acestea, să ne sîrguim mai mult cîtă vreme sîntem în arie; că aici este cu putință să se schimbe paiele în grîu, așa precum e cu putință ca din grîu mulți să ajungă paie. Să nu cădem, deci, să nu ne lăsăm purtați de orice vînt încoace și încolo, să nu ne despărțim de frații noștri, chiar dacă sînt neînsemnați și mici. Că și bobul de grîu, după măsură, este mai mic decît paiul, dar mai bun după natură. Nu te uita la toată nălucirea celor din afară, că toate-s destinate focului, ci la smereția cea după Dumnezeu, tare și de nefărimîțat, care nu poate fi nici tăiată, nici arsă de foc! Că pentru boabele de grîu, Dumnezeu se îndură și de paie, ca să se facă mai bune, stînd alături de boabe. De aceea nu vine încă judecata, ca să fim de obște încununati cu toții, ca mulți să se schimbe din răi în virtuoși. Să ne cutremurăm, dar, cînd auzim pilda aceasta; că focul acela este foc nestins.

– Dar cum poate să fie foc nestins? aș putea fi întrebat.

– Nu vezi că soarele acesta arde neconținut și niciodată nu se stinge? N-ai auzit de rugul ce ardea și nu se mistuia de flăcări?⁴⁰ Deci și tu, dacă vrei să scapi de flacăra, fă milostenie și nu vei face cunoștință cu focul acela. Dacă aici pe pămînt vei crede celor spuse, nu vei vedea cuptorul acela, cînd vei pleca acolo; dar dacă nu crezi în cuptor aici pe pămînt, dincolo îl vei cunoaște bine pe propria-ți ta piele, cînd nici nu-i cu putință să te scapi de el. Că nu pot scăpa de pedeapsă cei care n-au dus o viață dreaptă și curată. Nu-i de ajuns numai să crezi, pentru că și dracii tremură de Dumnezeu⁴¹ și totuși vor fi pedepsiți. De aceea trebuie să fim cu multă luare aminte asupra vieții noastre. Că și pentru asta vă chemăm des la biserică, nu ca să intrați numai, ci ca să și culegeți

39. *1 Cor.* 2, 9.

40. *Ieș.* 3, 2.

41. *Iacov* 2, 19.

roade de pe urma venirii aici. Dacă veniți regulat, dar nu plecați de aici cu roade, nu veți avea nici un folos, nici de venirea la biserică și nici de sederea în biserică. Dacă vedem pe copiii noștri că nu învață nimic de la învățătorii la care i-am trimis, ținem de rău pe învățători și trimitem copiii la alți învățători, ce cuvînt de apărare mai putem avea cînd nu ne îngrijim de virtute nici atît cît ne îngrijim de cele pămîntești, cînd totdeauna ne întoarcem de la biserică cu tăblițele goale? Și totuși aici în biserică avem învățători mai mulți și mai buni! La fiecare slujbă vă dăm ca învățători pe profeți, pe apostoli, pe patriarhi și pe toți dreptii. Și nici așa nu folosim ceva! Ci, dacă bombăniți doi sau trei psalmi, iar rugăciunile obișnuite le spuneți la împlinire și cum se nimerește, plecați acasă socotind că asta-i de ajuns pentru mîntuirea voastră. N-ați auzit pe profetul care spune, dar, mai bine spus, pe Dumnezeu, Care grăiește prin profet, că „*poporul acesta cu buzele Mă cinstește, dar inima lor este departe de Mine?*”⁴² Ca Dumnezeu să nu ne spună tot așa și nouă, șterge literele, dar, mai bine spus, zgîrieturile, pe care diavolul le-a întipărit în sufletul tău și adă-mi mie inima ta curățită de toate grijile lumești, ca să pot înscrie pe ea cele ce vreau în toată libertatea. Acum, cînd mă uit în inima ta, nu văd altceva decît scrisul diavolului: jafuri, lăcomie, invidie, clevetire. De aceea cînd iau în mîini tăblițele sufletelor voastre, nici nu pot să le citesc, că nu găsesc pe ele cuvintele pe care duminica trecută v-am lăsat să vi le scrieți, ci altele în locul aceloră, neînsemnate și urîte. Apoi, după ce am șters ce-a fost scris și am scris din nou cuvintele Duhului, voi, plecînd de la biserică, dați din nou în mîinile diavolului inimile voastre și-l lăsați să scrie iarăși pe ele cuvintele lui în locul cuvintelor mele. Cum se vor sfîrși toate acestea, nu-i nevoie să v-o spun! O știe conștiința fiecăruia! Eu, însă, nu voi înceta de a-mi face lucrul meu, de a scrie pe inimile voastre cuvintele cele drepte și adevărate. Dacă voi îmi veți zădărnici strădania mea, apoi să știți că plata mea e neștirbită, dar primejdia voastră nu mică. Nu vreau să vă spun, însă, nimic împovărător.

VIII

Dar iarăși mă rog și mă cucernicesc vouă, fiți tot atît de silitori ca și copiii mici. Aceștia învață mai întîi forma literelor, apoi caută să recunoască literele una cîte una și în sfîrșit pornesc și la citirea cuvintelor. Tot așa să facem și noi; să împărțim virtutea; să învățăm mai întîi să nu injurăm, să nu jurăm strîmb, să nu blestemăm; apoi să trecem la altă literă: să nu clevetim, să nu ne fie dragi trupurile, să nu ne îmbuibăm, să nu ne îmbătăm, să nu fim cruzi, să nu fim trîndavi; de la acestea iarăși să trecem la cele duhovnicești; să învățăm înfrînarea, disprețul pîntece-

lui, cumințenia, dreptatea; să învățăm să ne arătăm superiori slavei lumii; să fim buni la inimă, să fim cu inima zdrobită; acestor litere ale virtuții să adăugăm mereu altele; să le înscrim pe toate în sufletele noastre. Să căutăm să punem în practică aceste virtuți în casă, față de prieteni, față de soție, față de copii. Să începem deocamdată cu cele dintâi litere ale virtuții, cu cele mai ușoare: de pildă cu a nu înjura; să studiem neconținut această literă în casă, că și în casă sînt mulți care ne împiedică să învățăm această literă: ne supără slugile, ne supără soția și ne face să ne înfuriem, ne supără copiii cînd nu învață și sînt obraznici și ne fac să-i amenințăm și să-i înjurăm. Dacă ajungi, deci, să nu mai înjuri în casă, cînd ești necăjit adesea de ai tăi, ușor vei putea să nu înjuri nici cînd ești în oraș. Și vei ajunge să nu mai înjuri dacă n-ai să-ți mai înjuri nici soția, nici sluga, nici pe altcineva din casă. Adeseori soția, lăudînd un alt bărbat și spunînd că trăind cu tine a ajuns o nenorocită, te împinge să-l vorbești de rău pe celălalt. Asta să nu te silească să ocărăști pe cel lăudat de soția ta, ci îndură totul cu bărbăție! Dacă vezi că slugile tale laudă pe alți stăpîni, nu te tulbura, ci rabdă cu tărie! Cîmp de bătălie și arenă a virtuții să-ți fie ție casa, pentru ca exercitîndu-te acolo bine, cu multă iscusință să ții piept celor ce te înfurie în oraș. Așa fă și cu dragostea de slava deșartă! Dacă te vei strădui să nu umbli după slava deșartă nici în fața soției, nici în fața slugilor, atunci cu ușurință nu vei fi doborît de această patimă nici față de străini. În orice împrejurare boala aceasta este cumplită și tiranică, dar mai cu seamă cînd soția e de față. Dacă vom doborî, deci, față de cei din casă puterea patimii acesteia, cu ușurință o vom birui și față de alții. Să facem la fel și cu celelalte patimi, exercitîndu-ne în casă împotriva lor, pregătindu-ne în fiecare zi. Și, ca să ne fie exercițiul acesta mai ușor, să ne pedepsim cînd călcăm hotărîrea luată. Să nu socotiți pagubă pedeapsa aceasta, ci răsplată, pricinuitoare de foarte mult cîștig. Și ne pedepsim, dacă ne osîndim la post îndelungat, la culcatul pe pămînt gol și la alte încercări aspre de acest fel. Făcînd așa, ne vor veni din toate părțile multe cîștiguri: aici pe pămînt vom viețui viața plăcută a virtuții, vom avea parte de bunătățile cele viitoare și vom fi neconținut prietenii lui Dumnezeu.

Dar ca să nu se mai repete cele de mai înainte, ca, aici în biserică, să nu vă minunați de cuvintele mele, iar după ce plecați să aruncați unde se nimerește tăblițele inimilor voastre și să-l lăsați pe diavol să șteargă tot ce-ați scris pe ele, fiecare cînd ajunge acasă să și cheme soția, să-i spună ce a auzit la predică, să și-o ia ca ajutor; și din ziua de azi să intre în această minunată școală avînd în ajutor harul Duhului Sînt. Chiar dacă în timpul exercițiului cazi o dată, de două ori, sau de mai

multe ori, nu te descuraja, ci scoală-te și luptă mai departe! Să nu încetezi pînă ce nu-ți încununezi fruntea cu cunună strălucită împotriva diavolului, pînă ce nu-ți pui averea cîștigată în vistieria cea nejefuită a virtuții. Dacă transformi în obișnuință această frumoasă filozofie, nici cînd te-i trîndăvi, nu vei putea călca vreuna din hotărîrile luate, pentru că obișnuința ta a ajuns a doua natură. După cum ne e ușor să dormim, să mîncăm, să bem și să respirăm, tot așa de ușor ne va fi să săvîrșim și virtutea; vom simți o curată bucurie, pentru că stăm în portul cel neînvăluit, ne bucurăm de vreme bună, și pornind cu corabia încărcată spre orașul cel împărătesc, în ziua aceea mare, vom dobîndi și cununile cele neveștejite, de care face Dumnezeu să avem parte noi toți, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

OMILIA XII

„Atunci a venit Iisus din Galileea la Iordan către Ioan ca să fie botezat de el”¹

I

Cu robii vine Stăpînul, cu vinovații Judecătorul, ca să Se boteze. Dar nu te tulbura, că între aceștia smeriți strălucește mai ales înălțimea Lui!

Pentru ce te minunezi că a primit să fie botezat, că a venit împreună cu alți robi la un alt rob, cînd a primit să fie purtat în pîntece fecioresc atîta vreme, cînd a primit să Se nască cu firea noastră, cînd a primit să fie palmuit, să fie răstignit și să pătimească tot ce-a pătimit? Lucru de mirare este că, Dumnezeu fiind, a voit să se facă om; toate celelalte urmează în chip logic.

De aceea și Ioan, luîndu-o înainte, spunea ceea ce a spus, că nu-i vrednic să-I dezlege cureaua încălțămintei Lui și toate celelalte, că este Judecător, că va răsplăti fiecăruia după vrednicie, că va da tuturor cu îmbelșugare Duhul.

Și pentru ca atunci cînd Îl vezi că vine la botez să nu gîndești ceva rău, Ioan Îl oprește zicînd:

„Eu am trebuință să fiu botezat de Tine, și Tu vii la mine?”².

Pentru că botezul lui Ioan era un botez de pocăință, care-i făcea pe oameni să-și osîndească păcatele lor și, deci, ca să nu socotești că și Hristos a venit cu un astfel de gînd la Iordan, Ioan îți îndreaptă mai dinainte socotința asta, numindu-L Miel și Răscumpărătorul tuturor păcatelor din lume. Se înțelege de la sine că este fără de păcat Cel Care poate ridica păcatele întregului neam omenesc. De aceea Ioan n-a spus: „Iată pe Cel fără de păcat!”, ci ceva mai mult: „*Iată pe Cel ce ridică păcatul lumii!*”³, ca să primești cu deplină încredere și una și alta – și că este fără de păcat și că ridică păcatul lumii –, iar odată ce-ai primit aceasta, să înțelegi că a venit la botez pentru a rîndui altele. Pentru asta cînd a venit la botez, Ioan l-a zis: „*Eu am trebuință să fiu botezat de Tine, și Tu vii la mine?*” Nu i-a spus: „Să fii Tu botezat de mine?” S-a temut să grăiască așa.

– Dar ce i-a spus?

1. Matei 3, 13.

2. Matei 3, 14.

3. Ioan 1, 29.

- „*Și Tu vii la mine?*”

- *Și ce-a făcut Hristos?*

- Ce-a făcut mai târziu cu Petru, aceea a făcut și cu Ioan atunci.

Petru L-a oprit să-i spele picioarele; dar când a auzit pe Domnul spunându-i: „*Ceea ce fac, tu nu știi acum; vei ști mai târziu*”⁴, și: „*N-ai parte cu Mine*”⁵, Petru nu s-a mai împotrivit și L-a lăsat să-i spele picioarele⁶. Tot așa și Ioan Botezătorul, când L-a auzit pe Domnul spunându-i:

„*Lasă acum, că așa se cuvine să plinim toată dreptatea*”⁷,

îndată I s-a supus. Nici lui Petru, nici lui Ioan, nu le plăcea să vorbească fără măsură, ci și-au arătat dragostea și supunerea, gândindu-se ca în toate să se plece Stăpînului.

Uită-te că Hristos îl convinge pe Ioan să-L boteze, tocmai pe temeiul bănuiei ce-o avea că nu-i vrednic. Hristos nu i-a spus: „Că așa este drept”, ci: „*că așa se cuvine*”. Pentru că Ioan socotea că este un lucru nevrednic ca Stăpînul să fie botezat de rob, Hristos a întrebuințat niște cuvinte care i-au răsturnat cu totul împotrivirea sa, ca și cum i-ar fi spus: „Nu fugi și nici nu împiedica botezul acesta, pentru că socotești că nu se cuvine să fii botezat de tine. Tocmai de aceea: „*Lasă – botează-Mă –, pentru că așa se cuvine*”. N-a spus numai „*lasă*”, ci a adăugat și „*acum*”. „Nu va fi totdeauna așa, îi spune Hristos, ci Mă vei vedea și așa cum dorești; *acum*, însă, fă ce-ți spun!” Apoi îi arată și pentru ce „*se cuvine așa*”.

- Pentru ce, dar, „*se cuvine așa*”?

- „*Pentru ca să plinim toată legea*”, a răspuns Hristos. Că aceasta a vrut să arate prin cuvintele: „*ca să plinim toată dreptatea*”. Dreptatea este împlinirea poruncilor. „Pentru că am împlinit toate celelalte porunci, spune Hristos, și a rămas numai aceasta, trebuie s-o adaug și pe aceasta. Am venit să dezleg blestemul, care stătea peste omenire prin călcarea legii. Trebuie, dar, ca Eu mai întâi să împlinesc toate și, scoțându-vă de sub osîndă, să pun capăt legii. Se cuvine, dar, ca Eu să împlinesc toată legea, pentru că se cuvine să dezleg blestemul scris în lege împotriva voastră. De aceea am și luat trup și am venit”.

„*Atunci L-a lăsat. Și după ce s-a botezat Iisus, îndată a ieșit din apă; și iată I s-au deschis cerurile și a văzut Duhul lui Dumnezeu pogorîndu-Se ca un porumbel și venind peste El*”⁸.

4. Ioan 13, 7.

5. Ioan 13, 8.

6. Ioan 13, 9.

7. Matei 3, 15.

8. Matei 3, 15-16.

II

Mulți socoteau că Ioan este mai mare decât Iisus, pe de o parte pentru că Ioan trăise tot timpul în pustie, pentru că era fiu de arhiereu, pentru că purta o îmbrăcăminte ca aceea, pentru că-i chema pe toți la botez și pentru că s-a născut dintr-o femeie stearpă, iar pe de altă parte, pentru că Iisus era născut de o fată sărmană – că nu era cunoscută încă de toți nașterea din Fecioară –, pentru că locuise în casă, pentru că trăise la un loc cu toți oamenii, pentru că purta haine la fel cu toți ceilalți. Îl socoteau mai mic decât Ioan și pentru că nu știau încă nimic de tainele mari ale lui Hristos. S-a mai întâmplat apoi să mai fie și botezat de Ioan, fapt care le întărea și mai mult bănuiala, chiar dacă n-ar fi fost nici una din pricinile de mai sus. Gîndeau, deci, că și Hristos este unul din cei mulți. Că își spuneau: „N-ar fi venit la botez odată cu toți oamenii, dacă n-ar fi fost ca unul din ei; Ioan este, deci, mai mare decât El și cu mult mai minunat”.

Prin urmare ca să nu mai stăpînească această părere în mintea multora, cerurile s-au deschis cînd S-a botezat Iisus, Duhul S-a pogorît și glas odată cu Duhul, propovăduind vrednicia Celui Unuia-Născut.

Dar pentru că glasul care a spus:

*„Acesta este Fiul Meu cel iubit”*⁹

părea multora mai potrivit lui Ioan decât lui Iisus – că glasul din cer n-a spus: „Acesta, care Se botează”, ci numai: „Acesta”, așa că fiecare din cei ce au auzit au bănuit că glasul a fost mai degrabă despre cel ce botează decât despre cel botezat și din pricina vredniciei Botezătorului, dar și din pricina tuturor celor spuse – a venit Duhul în chip de porumbel, atrăgînd glasul către Iisus și făcînd tuturor cunoscut că „Acesta” a fost spus nu despre Ioan care boteza, ci despre Iisus care Se boteza.

– Dar cum se face, m-ar putea întreba cineva, că n-au crezut în Hristos odată ce s-au întâmplat acestea?

– Și pe timpul lui Moise s-au făcut multe minuni, deși nu așa de mari; și după toate acele minuni: vocile, trîmbițele și fulgerele¹⁰, iudeii și-au turnat vițel de aur și s-au închinat idolului Beelfegor¹¹. Aceiași iudei, care au fost de față și au văzut învierea lui Lazăr, atît de puțin au crezut în Cel ce făcuse minunea încît adeseori au încercat să-L omoare¹². Deci dacă, văzînd înaintea ochilor învierea morților, au fost atît de răi, pentru ce te mai minunezi că n-au primit glasul pogorît de sus? Cînd sufletul e lipsit de judecată și stricat și mai este stăpînit și de

9. Matei 3, 17.

10. Ieș. 19, 16.

11. Ieș. 32, 1-9.

12. Ioan 11, 45-46.

invidie, nu crede în minune; cînd, însă, e cu judecată, primește cu credință totul și n-are nevoie de minuni.

Nu spune, deci, că n-au crezut, ci caută altceva: dacă s-a făcut tot ce trebuia pentru a-i face să creadă. Acest fel de apărare l-a întrebuințat Dumnezeu prin profet, pentru a arăta că a făcut totul pentru a-i întoarce pe iudei. Astfel cînd iudeii erau pe cale de a pieri și aveau să fie dați celei mai grele pedepse, Dumnezeu spune prin profetul Isaia: „*Ce trebuia să fac viei acesteia și n-am făcut?*”¹³, pentru ca nu cumva iudeii, din pricina răutății lor, să învinuiască purtarea de grijă a lui Dumnezeu.

Același lucru caută-l și aici: Ce trebuia să se facă și nu s-a făcut? Și ori de cîte ori e vorba de purtarea de grijă a lui Dumnezeu, folosește-te de acest fel de apărare față de cei care, încercînd să o atace, fac vinovat pe Dumnezeu de răutățile multora.

Iată cîte lucruri minunate s-au făcut la botez! Și acestea sînt numai începutul celor viitoare! Nu s-a deschis încă raiul, ci cerul se deschide! Să amîn, însă, pentru altădată cuvîntul meu către iudei! Acum, cu ajutorul lui Dumnezeu, să revin la tălmăcirea Evangheliei.

„*Și după ce a fost botezat Iisus, îndată a ieșit din apă și iată I s-au deschis cerurile*”¹⁴.

– Pentru ce s-au deschis cerurile?

– Ca să afli că și la botezul tău s-au deschis cerurile, ca Dumnezeu să te cheme spre patria cea de sus și să te înduplece să n-ai nimic comun cu pămîntul. Iar dacă n-ai văzut, nu fi necredincios! La începuturile creștinismului s-au arătat totdeauna înfățișări văzute ale lucrurilor mai presus de fire și duhovnicești precum și semne ca acestea, din pricina celor care erau mai puțin pricepuți, care aveau nevoie de înfățișări văzute și care nu puteau avea nici o înțelegere pentru cele nemateriale, ci fi uimeau numai cele văzute. S-au făcut acestea, odată și la început, pentru ca să crezi, chiar dacă mai tîrziu nu s-au mai făcut minuni. Pe timpul apostolilor s-a făcut sunet de suflare de vînt ce vine repede și s-au arătat înfățișări de limbi de foc¹⁵; dar nu pentru apostoli, ci pentru iudeii care erau atunci de față. Chiar dacă acum nu se mai fac semne văzute, totuși credem în cele ce s-au arătat odată. Atunci la botez s-a arătat și porumbelul ca să arate, ca și cum ar fi arătat cu degetul, celor de față și lui Ioan pe Fiul lui Dumnezeu. Dar nu numai pentru aceasta, ci ca să afli și tu că vine Duhul și peste tine cînd te botezi.

13. *Isaia* 5, 4.

14. *Matei* 3, 16.

15. *Fapte* 2, 2-3.

III

Noi, deci, n-avem nevoie de înfățișare văzută, deoarece credința noastră ține loc de minuni. Că n-au nevoie de minuni credincioșii, ci necredincioșii.

– Dar pentru ce S-a pogorît Duhul în chip de porumbel?

– Porumbelul este o pasăre blândă și curată. Și s-a arătat în chip de porumbel, pentru că Duhul Sfânt este duh de blindețe. De altfel porumbelul ne mai aduce aminte și de o istorie veche. De demult, când potopul a cuprins toată fața pământului și tot neamul omenesc era amenințat cu pieirea, s-a arătat această pasăre; a arătat că a încetat potopul și prin ramura de măslin, pe care a adus-o, a binevestit liniștea obștească a lumii¹⁶. Toate acestea au fost o preînchipuire a celor viitoare. Pe vremea aceea faptele oamenilor erau cu mult mai rele și oamenii erau vrednici de mult mai mare pedeapsă. Îți aduc aminte de istoria aceasta, ca să nu deznădăjduiești. Că și atunci, deși faptele erau de deznădăjduit, totuși Dumnezeu a adus dezlegare și îndreptare; atunci prin pedeapsă; acum, însă, prin har și dar nespus. De aceea se arată și la botez porumbelul, nu aducînd o ramură de măslin, ci arătînd pe Cel ce ne eliberează din toate relele și dîndu-ne bune nădejdi. Porumbelul nu mai scoate din corabie un singur om, ci, arătîndu-se, ridică la cer întreaga lume, iar în loc de stîlpare de măslin aduce întregii lumi înfierea.

Gîndește-te, dar, la măreția darului, să nu socotești că vrednicia Duhului este mai mică pentru că s-a arătat în o înfățișare ca aceasta. Că aud chiar pe mulți spunînd, că pe cît e de mare deosebirea între om și porumbel, pe atît de mare e deosebirea între Hristos și Duhul, pentru că Hristos S-a arătat în fire omenească, iar Duhul în chip de porumbel.

– Ce putem spune față de acestea?

– Că Fiul lui Dumnezeu a luat fire de om, dar Duhul Sfânt n-a luat fire de porumbel. De aceea și evanghelistul n-a spus: „în fire de porumbel” ci: „în chip de porumbel”. Mai tîrziu nu s-a mai arătat sub această înfățișare, ci numai atunci la botez. Iar dacă spui că din pricina aceasta vrednicia Duhului e mai mică, se va găsi, întemeiat pe acest fel de judecată, că heruvimii sînt cu mult superiori Duhului Sfînt, pe cît de superior este vulturul față de porumbel, că heruvimii sînt înfățișați în chip de vulturi. Îngerii chiar ar trebui să fie superiori Duhului, că adeseori s-au arătat în chip de oameni. Dar nu-i așa, nu-i așa! Altceva este adevărul întrupării Fiului lui Dumnezeu și altceva pogorămîntul unei înfățișări trecătoare. Nu fi nerecunoscător, dar, față de Binefăcător, nici nu răsplăti cu fapte și gînduri rele pe Cel ce ți-a dăruit izvorul fericirii.

Unde-i vrednicia înfierii, acolo-i și ștergerea păcatelor și darea tuturor bunătăților. De aceea a încetat botezul iudaic și a început botezul nostru. Ceea ce s-a întâmplat cu paștele iudaic, se întâmplă și cu botezul. La Cina cea de Taină s-au întâlnit amîndouă paștele: și paștele iudaic și paștele nostru; Hristos a pus unuia capăt, iar celuilalt i-a dat început. Și acum la Iordan a împlinit botezul iudaic, dar în același timp a deschis ușile botezului Bisericii; precum atunci la o singură masă, tot așa acum la un singur râu, a săvîrșit și umbra, dar a adăugat și adevărul.

Numai botezul nostru are harul Duhului; al lui Ioan era lipsit de acest har. De aceea cu nimeni altul din cei botezați de Ioan nu s-a întâmplat minunea aceasta, ci numai cu Acela Care a dat botezul nostru, ca să afli pe lîngă cele spuse și aceea că nu curăția celui ce boteza, ci puterea Celui botezat a făcut aceasta. Atunci și cerurile s-au deschis și Duhul S-a pogorît. Deschizîndu-se porțile cele de sus, trimițînd de acolo Duhul și chemîndu-ne în patria cea din ceruri, Hristos ne duce de la vechea viețuire la noua viețuire. Nu numai că ne cheamă, ci ne dă și cea mai mare vrednicie. Nu ne-a făcut îngeri și arhangheli, ci fii ai lui Dumnezeu, fii iubiți; și astfel ne dă să moștenim cerul.

IV

Gîndindu-ne¹⁷ la toate acestea, să ducem o viață vrednică de dragostea Celui ce ne cheamă, de viețuirea cea cerească, de cinstea dată nouă. Răstignindu-te pentru lume și răstignind lumea în tine, trăiește cu toată scumpătatea viețuirea cea din cer! Să nu socotești că ai ceva comun cu pămîntul, pentru că trupul tău nu-i mutat în cer! Ai sus în cer Capul, pe Hristos! Pentru asta Stăpînul, la venirea Lui cea dintîi, a adus și pe îngeri, iar la întoarcere te-a luat și pe tine, adică firea ta ome-nească, pentru ca să știi că poți trăi pe pămînt ca în cer, chiar înainte de a te urca la cer. Să stăruim, dar, să ne păstrăm noblețea, pe care am primit-o dintru început, să căutăm în fiecare zi palatele cele împărătești din cer și să socotim pe toate cele de aici umbră și vis. Dacă un împărat de pe pămînt te-ar lua pe tine, un sărac și un cerșetor, și te-ar face pe neașteptate fiul său, nici nu te-ai mai gîndi la coliba ta, nici la sărăcia colibeii tale, deși nu-i mare deosebire între palatul împărătesc și coliba ta. Așadar și acum, nu te mai gîndi la ceea ce erai înainte de a fi înfiat de Dumnezeu! La o viață cu mult mai bună ai fost chemat. Cel ce te-a chemat este Stăpînul îngerilor, iar bunătățile date ție depășesc mintea și cuvîntul. Nu te mută de pe un pămînt pe alt pămînt, ca împăratul pămîntesc, ci de pe pămînt în cer, de la o fire muritoare la o slavă

17. De aici începe partea morală: „Creștinul care nu duce o viață foarte bună se pedepsește mai aspru”.

nemuritoare și nespusă, care se poate cunoaște bine numai atunci cînd ne vom bucura de ea. Cînd e vorba să participi la bunătăți atît de mari, te mai poți, oare, gîndi la bani, mai poți fi, oare, robit de nălucirea celor de aici? Nu socotești, oare, tot ce vezi mai de puțin preț decît zdrențele unui cerșetor? Cum te vei arăta vrednic de această cinste? Ce cuvînt de apărare vei avea? Dar, mai bine spus, ce pedeapsă vei primi, dacă, după un dar atît de mare, alergi la vîrsătura de mai înainte?¹⁸ Nu vei mai fi pedepsit ca un simplu om, ci ca un fiu al lui Dumnezeu, care a păcătuit; iar măreția cinstei îți va fi povară de mai mare pedeapsă. Că și noi nu pedepsim slugile care ne greșesc la fel ca pe fiii noștri care fac aceleași greșeli, mai cu seamă cînd s-au bucurat din partea noastră de mari binefaceri. Dacă primul om care a avut ca moștenire paradisul a suferit atîtea nenorociri din pricina unei singure neascultări săvîrșite după ce primise cinstea, ce iertare vom avea noi, care am primit ca moștenire cerul, care am ajuns împreună-moștenitori cu Unul-Născut, dacă alergăm la șarpe, după ce S-a pogorît asupra noastră Porumbelul? Nu ni se va mai spune ca lui Adam: „*Pămînt ești și în pămînt te vei întoarce!*”¹⁹ și: „*Vei lucra pămîntul*”²⁰, ci cuvinte cu mult mai cumplite: întunericul cel mai din afară, legăturile cele nedelegate, viermele cel veninos, scrișnirea dinților²¹. Și pe bună dreptate. Omul care n-a ajuns mai bun după ce i s-a făcut un atît de mare bine merită să primească cea mai mare și cea mai cumplită pedeapsă. Ilie odinioară a deschis și a închis cerul ca să plouă și să nu plouă²², ție nu pentru asta ți se deschide cerul, ci ca să te urci la cer; și, ceea ce-i mai mult, nu ca să te urci singur, ci ca să urci și pe alții, de-ai voi. Atît de mare îndrăznire și putere ți-a dat ție Dumnezeu în toate cele ale Lui! Așadar, pentru că acolo-i casa noastră, să ducem acolo totul; să nu lăsăm nimic pe pămînt, ca să nu pierdem nimic. Aici, chiar de pui sub cheie averile tale, chiar de le întărești cu uși și cu zăvoare, chiar de pui de pază nenumărate slugi, chiar de le scapi din mîinile răufăcătorilor, chiar de le ferești de ochii invidioșilor, chiar de la scapi de molii, chiar de nu le pierzi de scurgerea vremii, lucru cu neputință, totuși tu nu vei scăpa de moarte; și, într-o clipă, toate-ți vor fi răpîte; dar nu numai răpîte, ci tu însuți le vei trimite în mîinile dușmanilor tăi. Dacă, însă, le trimiți în casa cea din ceruri, nimic nu le atinge. Nu trebuie nici să le încui, nici să pui uși și zăvoare. Atît de mare este puterea orașului aceluia. Acolo nu poate pătrunde picior de tîlhar, nici stricăciune și nici răutate.

18. *II Petru* 2, 22.

19. *Fac.* 3, 19.

20. *Fac.* 4, 12.

21. *Matei* 8, 12.

22. *III Regi* 17, 1.

V

Nu este, oare, cea mai mare nebunie să îngrămădim averi peste averi aici, unde cele adunate se pierd și se strică, iar acolo, unde rămîn neatinse și se înmulțesc, să nu depunem nici cea mai mică parte, și aceasta cînd toată viața noastră o vom petrece pe lumea cealaltă? De aceea nici păgînii nu cred spusele noastre; ei vor dovada credinței noastre din cele ce facem și din cele ce grăim. Cînd păgînii văd că ne zidim case strălucitoare, că ne facem grădini și băi, că ne cumpărăm moșii, nu vor să ne creadă cînd le spunem că noi creștinii ne pregătim de plecare într-un alt oraș. „Dacă ar fi așa, nu spun ei, ați vinde tot ce aveți în orașul acesta și ați depune prețul vînzării în celălalt oraș”. Gîndesc așa din cele ce văd că se petrec aici. Vedem doar că oamenii foarte bogați, în orașele în care au de gînd să locuiască, își adună averile lor: case, moșii și tot ce au. Dar noi facem dimpotrivă; ne dăm în vînt să dobîndim pămînt, pe care-l vom părăsi după puțină vreme, să cumpărăm hectare de pămînt și case, nu numai cu bani, ci chiar cu sîngele nostru; dar nu ne îndurăm să dăm nici ce ne prisoșește trebuinței noastre, ca să cumpărăm cerul, cu toate că cerul îl putem cumpăra la un preț mic, și odată cumpărat rămîne în proprietate veșnică. De aceea vom primi cea mai cumplită pedeapsă dacă vom pleca acolo goi și săraci; dar, mai bine spus, vom suferi cele mai groaznice chinuri, nu pentru sărăcia noastră, ci și pentru cele prin care am sărăcit pe alții. Cînd păgînii ne văd că noi, care ne bucurăm de taine atît de mari, ne dăm în vînt după averi, atunci ei le îndrăgesc cu mult mai mult. Prin asta adunăm pe capul nostru mare foc. Dacă noi, care ar trebui să-i învățăm pe păgîni să disprețuiască tot ce văd în jurul lor, noi, mai mult decît alții, le ațîțăm pofta după averi, cum ne vom mai putea mîntui cînd sîntem răspunzători și de pierderea altora? N-auzi pe Hristos spunînd că ne-a lăsat pe noi să fim în lumea aceasta sare și lumină²³, ca să întărim cu sarea viețuirii noastre pe cei stricați de desfătare și să luminăm cu lumina faptelor noastre pe cei întunecați de grija de averi? Dar cînd noi mai mult îi aruncăm pe păgîni în întuneric și-i facem și mai păcătoși, ce nădejde de mîntuire mai putem avea? Nici una; ci plîngînd, scrișnind din dinți, cu mîinile și picioarele legate, vom merge în focul gheenii, pentru că am fost biruiți cu totul de grija de averi.

Gîndindu-ne, așadar, la toate acestea, să dezlegăm legăturile unei astfel de înșelăciuni, ca să nu cădem în lanțurile acelea care ne dau pe mîna focului nestins. Omul rob de bani și de averi este înlănțuit și aici pe pămînt și va fi înlănțuit veșnic și pe cealaltă lume; dar cel eliberat de această poftă va avea o îndoită libertate, și aici și dincolo. Ca să avem și noi parte de această libertate, să zdrobim jugul împovărător al iubirii de avuții și să ne luăm zborul spre cer, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

OMILIA XIII

**„Atunci a fost dus Iisus în pustie de Duhul,
ca să fie ispitit de diavol”¹**

I

„Atunci”.

– Când?

– După pogorîrea Duhului, după ce glasul venit de sus a spus:
„Acesta este Fiul Meu Cel iubit întru Care am binevoit”².

Lucru minunat este că a fost dus de Duhul; că așa spune evanghelistul, că Duhul L-a dus în pustie. Aceasta, pentru că Hristos a făcut și a suferit totul pentru învățarea noastră; a primit să fie dus și în pustie și să se lupte cu diavolul, ca fiecare om botezat să nu se tulbure dacă după botez suferă încercări și ispite mai mari la care nu se aștepta, ci să îndure totul cu curaj, știind că tot ce i se întâmplă e firesc să i se întâmple. De aceea ai luat arme, nu să trîndăvești, ci să lupți! De aceea nici Dumnezeu nu oprește încercările și ispitele care vin peste tine după ce te-ai botezat: în primul rînd, ca să cunoști că prin botez ai ajuns cu mult mai puternic; în al doilea rînd, ca să rămîi smerit și să nu te mîndrești cu măreția darurilor primite la botez, pentru că încercările pot să-ți înfrîngă cerbicia; în al treilea rînd, ca vicleanul diavol, care pune încă la îndoială îndepărtarea ta de el, să se încredințeze, prin încercările la care te supune, că l-ai părăsit depărtîndu-te definitiv de el; în al patrulea rînd, ca să ajungi, prin încercări, mai tare chiar decît fierul; în al cincilea rînd, ca să capeți o dovadă evidentă a vistieriilor încredințate ție. Nici nu s-ar năpusti diavolul asupra ta, dacă nu te-ar vedea într-o mai mare cinste. De aceea și la început s-a năpustit asupra lui Adam, tocmai pentru că-l văzuse bucurîndu-se de mare slavă. De aceea a pornit războiul cu Iov, pentru că-l văzuse încununat și laudat de Dumnezeul universului.

– Atunci pentru ce Hristos spune: *„Rugați-vă ca să nu intrați în ispită”*?³ m-ar putea întreba cineva.

– Tocmai pentru a ne arăta că Iisus nu S-a dus în pustie că a vrut să Se ducă, ci că a fost dus de Duhul potrivit unei rînduiei dumnezeiești,

1. Matei 4, 1.

2. Matei 3, 17.

3. Matei 26, 41.

lăsându-ne să înțelegem să nu ne băgăm singuri în încercări, ci să le înfruntăm cu curaj atunci când sîntem tîrîți în ele.

Și uită-te unde L-a dus Duhul! Nu L-a dus în oraș sau în piață, ci în pustie, pentru că Duhul voia ca diavolul să-L ispitească pe Iisus nu numai prin foame, ci voia ca și pustietatea locului să-i dea diavolului prilej de ispită. Că atunci mai cu seamă ne atacă diavolul cînd ne vede singuri, cu noi înșine. Așa a ispitit-o și pe femeie la început, cînd era singură și nu era cu ea bărbatul. Dimpotrivă, cînd diavolul vede că sîntem cu alții și adunați mai mulți la un loc, nu are atîta cutezanță și nici nu ne atacă. Mai cu seamă pentru aceasta trebuie să venim cît mai des la biserică, ca să nu fim prinși ușor de diavol.

Găsindu-L, dar, pe Iisus în pustie, într-o pustie necălcată de picior omenesc – că așa era pustia ne-o spune evanghelistul Marcu prin cuvintele: „*Și era Iisus împreună cu fiarele sălbatice*”⁴ – uită-te cu cîtă răutate și viclenie se apropie diavolul de Iisus și ce timp caută! Nu s-a apropiat cînd postea, ci cînd flămînzea, ca să cunoști ce mare bun este postul, ce armă puternică împotriva diavolului; ca să cunoști că după botez nu trebuie să ne apucăm de chefuri, de beții, de mese îmbelșugate, ci de post. De aceea a postit și Iisus, nu că avea nevoie de el, ci ca să ne învețe pe noi. Pentru că păcatele săvîrșite înainte de botez au adus robia pîntecelui, Iisus – ca un doctor priceput, care poruncește unui bolnav pe care l-a făcut sănătos să nu mai săvîrșască faptele din pricina cărora s-a îmbolnăvit – introduce după botez postul. Pe Adam neînfrînarea pîntecelui l-a izgonit din rai; ea a adus potopul pe timpul lui Noe; ea a pogorît trăsnete peste sodomienii. Cu toate că păcatul sodomienilor era desfrîul, totuși în neînfrînarea pîntecelui își au originea și o pedeapsă și alta. Acest lucru l-a lăsat Iezechiel să se înțeleagă, cînd a spus: „*Aceasta era fărâdelegea sodomienilor: erau mindri, se îmbuibau cu pîine și trăiau numai în chefuri și în desfătări*”⁵. Așa au ajuns și iudeii să săvîrșască cele mai mari păcate; de la beție și de la trai bun au alunecat în fărâdelegi.

II

De aceea și Iisus postește patruzeci de zile, ca să ne arate leacurile mîntuirii; și nu și-a prelungit postul mai mult, ca nu cumva iarăși, prin covîrșirea minunii, să pui la îndoială adevărul întrupării. Așa, n-ai putea spune asta, pentru că și Moise și Ilie au putut, întăriți de puterea lui Dumnezeu, să postească, înainte de postul lui Iisus, tot atîtea zile. De-ar fi prelungit postul, mulți și de aici ar fi luat temei să spună că nu-i vrednică de credință luarea trupului omenesc.

4. Marcu 1, 13.

5. Iez. 16, 49.

„Postind, deci, patruzeci de zile și tot atâtea nopți, în urmă a flămînzit”⁶.

Flămînzind, i-a dat diavolului prilej să se apropie de El, ca să ne arate cum trebuie să-l biruim cînd ne luptăm cu el. Așa fac și atletii; vrînd să-și învețe elevii să biruie, se luptă de bună voie cu alții în locurile de exercițiu, dîndu-le astfel prilejul să observe cum lovesc trupurile adversarilor și astfel îi învață chipul în care pot birui. La fel a făcut și Hristos atunci. Pentru că voia să-l atragă pe diavol pentru a-l ispitii, i-a făcut cunoscută foamea: apropiindu-se, l-a primit; și primindu-l l-a doborât la pămînt o dată, de două ori, de trei ori, cu ușurința proprie lui Hristos.

Dar ca să nu trecem cu ușurință peste biruințele acestea, lipsindu-vă de folosul învățăturilor ce le putem scoate din ele, să cercetăm cu de-amănuntul fiecare biruință, începînd cu prima.

După ce a flămînzit, evanghelistul spune:

„Venind ispititorul, I-a zis Lui: «De ești Fiul lui Dumnezeu, zi ca pietrele acestea să se facă pîini»”⁷.

Diavolul auzise glasul pogorît de sus, care a spus: *„Acesta este Fiul Meu cel iubit!”*⁸; auzise și pe Ioan care mărturisise atîtea despre El; apoi L-a văzut flămînd. Era, deci, nedumerit: nu putea crede că este simplu om, din pricina cuvintelor spuse despre El; dar iarăși nici nu putea accepta că este Fiul lui Dumnezeu, din pricină că-L vedea flămînd. Și astfel, nedumerit fiind, îi ies din gură cuvinte în care se vede îndoiala. Și după cum la început cînd s-a apropiat de Adam se servește de o minciună ca să afle adevărul⁹, tot așa și acum, pentru că nu cunoștea bine taina negrăită a întrupării Fiului lui Dumnezeu și cine este Cel din fața lui, încearcă să îndeplinească alte curse cu ajutorul cărora socotea că va afla ce-i era ascuns și nelămurit.

– Și ce spune diavolul?

– *„Dacă ești Fiul lui Dumnezeu, zi ca pietrele acestea să se facă pîini!”*

N-a spus: „Pentru că ți-i foame!”; ci: *„Dacă ești Fiul lui Dumnezeu”*. Socotea că prin laude are să-L înșele. De aceea I-a trecut sub tăcere foamea, ca să nu pară că-L dă pe față slăbiciunea și să pară că-L insultă. Necunoscînd măreția celor ce se rînduiseră, diavolul socotea că pentru Iisus foamea era o rușine. De aceea, lingușindu-L cu viclenie pomenește numai de vrednicia Lui.

– Ce a răspuns Iisus?

6. Matei 4, 2.

7. Matei 4, 3.

8. Matei 3, 17.

9. Fac. 3, 1.

- Îi înfrînge mîndria; și arătîndu-i că flămînzirea nu-i vrednică de rușine, dar nici nevrednică de înțelepciunea Sa, dă pe față tocmai ceea ce diavolul, prin lîngușeală, trecuse sub tăcere și zice:

„Nu numai cu pîine va trăi omul”¹⁰.

Își începe Domnul răspunsul cu nevoile pîntecelui. Tu, însă, uită-mi-te la răutatea celui demon viclean! Uită-mi-te de unde-și începe lupta și cum nu-și uită propria sa artă! Prin cele prin care a scos din rai pe primul om, iar pe alții i-a umplut de rele, prin acelea și acum își împletește viclenia, adică cu neînfrînarea pîntecelui. Poți auzi și acum pe mulți oameni fără judecată spunînd că tirania pîntecelui îi împinge să săvîrșească mulțime de păcate. Dar Hristos, arătînd că pe omul virtuos tirania pîntecelui nu-l poate sili să facă ceva din cele ce nu se cuvin, stă flămînd și nu ascultă de porunca diavolului, învățîndu-ne ca în nimic să nu ascultăm pe diavol. Pentru că primul om, prin ascultarea de diavol, a păcătuit față de Dumnezeu și a călcat legea, Hristos te învață cu prisosință să nu ascuți de diavol nici cînd îți poruncește să faci o faptă care nu-i călcare de poruncă. Dar pentru ce vorbesc de călcare de lege? Chiar de ți-ar spune demonii să faci ceva folositor, nu le da ascultare! De pildă Hristos a închis gura acelor demoni care-L predicau Fiul al lui Dumnezeu¹¹. Pavel iarăși la fel a certat pe demonii care strigau, deși spusele lor erau cuvinte de folos; ci, muștrîndu-i cumplit și oprind viclenia lor, i-a alungat, cu toate că predicau învățături mîntuitoare, închizîndu-le gurile și poruncindu-le să tacă¹².

Pentru aceasta nici în pustie Hristos n-a dat ascultare spuselor diavolului.

- Ce i-a spus?

- *„Nu numai cu pîine va trăi omul!”.*

Cuvintele Sale au acest înțeles: Dumnezeu poate și cu cuvîntul hrăni pe cel flămînd. Prin aceste cuvinte Hristos îi aduce diavolului mărturie din Vechiul Testament¹³, iar pe noi ne învață să nu ne depărțăm niciodată de Stăpîn, fie de flămînzim, fie de suferim un alt necaz.

III

Dacă cineva mi-ar spune că Hristos ar fi trebuit să-i arate diavolului că El este Fiul lui Dumnezeu, îl voi întreba: Pentru ce și cu ce scop? Că diavolul n-a grăit așa ca să creadă, ci ca să vădească, după cum socotea el, necredința lui Hristos. Pentru că și pe cei dintîi oameni tot așa i-a

10. Matei 4, 4; Deut. 8, 3.

11. Luca 4, 41.

12. Fapte 16, 16-18.

13. Deut. 8, 3.

înșelat și i-a vădit că nu cred destul de puternic în Dumnezeu; făcându-le cu totul alte făgăduieli decât cele făcute de Dumnezeu, le-a umplut mintea cu nădejdi deșarte¹⁴; le-a strecurat în suflet necredința și așa i-a scos din bunătățile pe care le aveau. Dar Hristos și-a arătat propria Sa putere; nici atunci nu S-a plecat diavolului și nici mai târziu iudeilor, care gîdeau la fel cu diavolul, și-I cereau semne¹⁵. Hristos ne învață mereu să nu facem nimic fără rost și în zadar, chiar dacă sîntem în stare, nici să ascultăm de diavol, oricît de mult ne-ar sili.

– Ce a făcut atunci spurcatul acesta?

– Fiind învins și neputînd să-L înduplece să facă ce I-a poruncit, deși Hristos era atît de chinuit de foame, încearcă o altă ispită zicînd:

„Dacă ești Fiul lui Dumnezeu, aruncă-Te jos, că scris este: «Îngerilor Lui va porunci pentru Tine și pe mîini Te vor ridica»”¹⁶.

– Pentru ce diavolul la fiecare ispită începe cu aceste cuvinte: *„Dacă ești Fiul lui Dumnezeu”*?

– Diavolul face și acum tot ce făcuse cu cei dintîi oameni. După cum atunci hulea pe Dumnezeu, spunînd: *„În ziua în care veți mânca vi se vor deschide ochii voștri”¹⁷*, voind să le arate că Dumnezeu i-a înșelat, i-a păcălit și nu le-a făcut nici un bine, tot așa și acum, lasă să se înțeleagă același lucru, spunîndu-I: *„În zadar Te-a numit Fiul lui Dumnezeu! Te-a păcălit cu darul acesta! Dacă nu-i așa, fă-mi dovada unuia care are puterea aceea!”* Apoi, pentru că Iisus îi adusese mărturia Scripturii¹⁸, și diavolul aduce mărturia profetului¹⁹.

– Ce a făcut Hristos?

– Nu S-a revoltat, nu S-a mîniat, ci cu multă blîndețe îi vorbește iarăși din Scripturi, zicîndu-i:

„Să nu ispitești pe Domnul Dumnezeul tău”²⁰.

Prin acest răspuns Hristos ne arată că nu trebuie să învingem pe diavol cu minuni, ci cu blîndețe și îndelungă răbdare și că nu trebuie să facem nimic de ochiii lumii și din ambiție.

Vezi-i prostia diavolului chiar din mărturia pe care o aduce din Scriptură! Cele două mărturii ale Scripturii aduse de Domnul se leagă armonios una cu alta, pe cînd mărturiile aduse de diavol sînt luate la întîmplare și n-au nici o legătură cu cele spuse mai înainte de el. Că nu s-a scris: *„Că va porunci îngerilor Lui pentru Tine”*, ca să-L îndemne să

14. *Fac.* 3, 5.

15. *Matei* 12, 38.

16. *Matei* 4, 6; *Ps.* 90, 11–12.

17. *Fac.* 3, 5.

18. *Deut.* 8, 3.

19. *Ps.* 90, 11–12.

20. *Matei* 4, 7; *Deut.* 6, 16.

se arunce în prăpastie; de altfel cuvintele acestea nici n-au fost spuse despre Domnul. Totuși Iisus nu l-a muștră pe diavol deocamdată, deși a folosit insultător cuvintele Scripturii și într-un sens cu totul contrar. Nimeni nu cere de la Fiul lui Dumnezeu aceasta. A diavolului și a demonilor este a cere a te arunca jos; a lui Dumnezeu este a ridica pe cei căzuți. Dacă trebuia ca Hristos să-Și arate puterea Lui, apoi n-ar fi făcut-o aruncându-Se în prăpastie, ci mîntuind pe alții. În prăpăstii și în adîncuri se aruncă numai cei ce fac parte din falanga diavolului. Așa face totdeauna înșelătorul acela cu ai lui.

Cu toate că diavolul l-a grăit astfel, totuși Hristos nu-Și descoperă încă puterea Sa, ci-i vorbește deocamdată ca om. Răspunsurile Sale: „Nu numai cu pîine va trăi omul” și: „Nu ispitii pe Domnul Dumnezeu tău” nu erau ale unuia care Se descoperă pe Sine, ci ale unuia din cei mulți.

Să nu te miri, însă, dacă diavolul vorbind cu Hristos se învîrte mereu ca într-un cerc. După cum cei care se luptă cu pumnii cînd primesc lovituri puternice, de le curge sînge din nas și se buimăcesc, se învîrt ca într-un cerc, tot așa și diavolul buimăcit, de prima și a doua lovitură, vorbește la împlinire ce-i vine în minte și trece la a treia ispitire.

„Și urcîndu-L pe un munte înalt l-a arătat Lui toate împărățiile și l-a zice: «Pe toate acestea Ți le voi da, dacă vei cădea și Te vei închina mie!» Atunci Iisus îi zice: «Mergi înapoia Mea, satano!» Că scris este: «Domnului Dumnezeului tău să te închini și numai Lui să-I slujești!»²¹.

Cînd diavolul a păcătuit față de Tatăl, spunînd că sînt ale lui toate cele ale Aceluia, și a căutat să se declare dumnezeu și creator al lumii, atunci Hristos l-a muștră; dar nici atunci cu asprime, ci i-a zis numai: „Mergi înapoia Mea, satano!”; mai mult o poruncă decît o muștrare. Cînd Hristos i-a spus: „Mergi!”, diavolul, la cuvîntul acesta, a și luat-o la fugă și n-a mai adăugat alte ispitiri.

IV

Aș putea fi întrebă:

– Pentru ce evanghelistul Luca spune că diavolul a sfîrșit toată ispita?²²

– După părerea mea, evanghelistul Matei a vorbit de toate ispitele cînd a vorbit de ispitele principale, pentru că și celelalte sînt cuprinse în acestea. Că toate păcatele sînt cuprinse în: slujirea pîntecelui, dragostea de slavă deșartă și patima după averi și bani. Cunoșcînd deci acest lucru, spurcatul diavol a pus în urma tuturor ispita cea mai puternică: dorința de a avea mai mult. Chiar de la început dorea să-L ispitească cu

21. Matei 4, 8-10; Deut. 6, 13.

22. Luca 4, 13.

pofta de avere și de bani, dar a lăsat-o la urmă de tot, pentru că era mai puternică decât celelalte. Lupta diavolului împotriva oamenilor are această lege: de a aduce tocmai la sfârșit acele ispite care sînt în stare să încătușeze pe om. Așa a făcut și cu Iov. De aceea și acum a început cu ispitele care par mai neînsemnate și mai slabe, ca apoi să înainteze spre cea mai puternică.

- Cum trebuie, dar, să-l biruim pe diavol?

- Așa cum ne-a învățat Hristos, alergînd la Dumnezeu. Nici în vreme de foamete să nu ne simțim zdrobiți, avînd încredere în Cel Ce ne poate hrăni și cu cuvîntul; nici cînd primim bunătăți să nu ispitim pe Cel Ce ni le-a dat, ci să ne mulțumim cu slava cea de sus, nepunînd preț pe slava omenească; în sfârșit, în toate împrejurările, să disprețuim tot ce depășește trebuința. Că nimic nu ne face să ne supunem atît diavolului ca dorința de a avea mai mult, ca lăcomia. Și aceasta se poate vedea chiar din cele ce se petrec în timpul nostru. Și acum sînt unii oameni care spun: „Toate acestea ți le vom da, dacă vei cădea înaintea noastră și te vei închina nouă!”. Aceștia sînt oameni după fire, dar au ajuns unelte ale diavolului. Pentru că și pe timpul Mîntuitorului diavolul s-a apropiat de Iisus nu numai personal, ci și prin alții, așa precum a arătat-o evanghelistul Luca, spunînd: „*Pînă la o vreme diavolul s-a depărtat de El*”²³, arătînd că mai tîrziu diavolul s-a apropiat de Iisus prin uneltele lui.

„*Și iată îngerii au venit la El și-I slujeau Lui*”²⁴.

În timpul ispitirii, Domnul n-a îngăduit să se arate îngerii, ca nu cumva prin arătarea lor să sperie pe cel ce-și căuta prada; dar după ce l-a biruit în toate încercările sale și l-a pus pe fugă, s-au arătat și îngerii, ca să afli și tu că după ce-l vei birui pe diavol, te vor primi și pe tine îngerii, lăudîndu-te și însoțindu-te în toate împrejurările vieții. Astfel Lazăr după cuptorul sărăciei, al foamei și a tot felul de suferințe, a plecat, fiind luat de îngeri²⁵.

După cum²⁶ spuneam mai înainte, Hristos ne arată acum acelea de care putem să avem și noi parte. Pentru că toate acestea pentru tine s-au făcut; de aceea mergi pe urmele Lui și imită-I biruința. Dacă se apropie de tine unul din slujitorii demonului aceluia, cu aceleași gînduri ca și el, și începe să ocărăască și să-ți spună: „Dacă ești om minunat și puternic în credință, mută muntele acesta din locul lui”, nu te tulbura, nu te neli-niști, ci răspunde-i cu blîndețe și spune-i cuvintele auzite de la Stăpînul:

23. Luca 4, 13.

24. Matei 4, 11.

25. Luca 16, 22.

26. De aici începe partea morală: Nu trebuie să căutăm la fața oamenilor cînd ne sfătuiesc, ci să punem la încercare cuvintele celor ce ne vorbesc; și despre înviere, despre împărăția cerurilor și despre pedeapsă.

„Nu ispiti pe Domnul Dumnezeu tău!”. Dacă-ți propune slavă, putere, mulțime nenumărată de bani și-ți poruncește să i te închini lui, rezistă-i iarăși cu bărbăție! Că diavolul n-a făcut această propunere numai Stăpînului nostru obștesc, ci o face în fiecare zi fiecăruia din noi robii Săi; nu numai în munți și în pustietăți și nici numai el, ci și în orașe și în piețe și în tribunale și prin oameni de aceeași fire cu noi.

– Ce trebuie să facem?

– Să nu-i dăm crezare, să ne astupăm urechile, să urîm pe cel ce ne lingusește și atunci mai cu seamă să-l urîm și să ne scîrbim de el mult, atunci cînd ne făgăduiește daruri mai mari. Pentru că și pe Eva, cînd i-a dat nădejdi²⁷ mai mari, atunci a doborît-o și a adus peste ea cele mai mari nenorociri. Că dușman de moarte ne este diavolul și a pornit împotriva noastră război neîmpăcat. Nu ne sîrguim noi atît pentru mîntuirea noastră, cît se sîrguiește el pentru pierderea noastră.

Să-l urîm, deci, de moarte, nu numai cu cuvintele, ci și cu faptele; nu numai cu mintea, ci și cu lucrurile și să nu facem nimic din cele ce ne poruncește el, că așa vom face pe acelea ce ni le poruncește Dumnezeu. Diavolul, da, făgăduiește multe, nu ca să dea, ci ca să ia. Ne făgăduiește bunuri din furțișaguri și răpiri, ca să ne răpească împărăția și dreptatea; pune înaintea noastră comorile cele de pe pămînt, ca niște curse și lațuri, ca să ne lipsească și de acestea și de comorile cele din ceruri; voiește să ne îmbogățim aici, ca să nu ne îmbogățim dincolo. Dacă nu poate cu bogăția să ne scoată din moștenirea cea cerească, atunci apucă altă cale, calea sărăciei. Cum a făcut cu Iov. Cînd a văzut că bogăția cu nimic nu l-a vătămat, împletește cu sărăcia curse, nădăjduind să-l biruie prin ea. Poate fi, oare, ceva mai fără judecată? Nu! Că cel ce poate îndura cu cumințenie bogăția, cu mult mai mult îndură cu bărbăție sărăcia; cel ce nu dorește averile cînd le are, nu le caută nici cînd îi lipsesc, așa precum nici atunci fericitul acela, ci prin sărăcie a ajuns din nou mai strălucit. Acel demon viclean i-a putut răpi averile, dar nu i-a putut răpi dragostea cea către Dumnezeu, ci chiar mai puternic l-a făcut; și încercîndu-l cu tot felul de necazuri, l-a făcut să se împodobească cu și mai multe bunuri. De aceea diavolul era în încurcătură mare; cu cît îi dădea mai multe lovituri, cu atît îl vedea că ajunge mai puternic. De aceea după ce a folosit și a încercat toate mijloacele și a văzut că nimic nu reușește, a alergat la vechea lui armă, la femeie; femeia ia masca purtării de grijă, plînge cu mare jale suferințele lui Iov și, prefăcîndu-se că vrea să-l scape de necazuri, îi dă acel pierzător sfat. Dar nici așa nu l-a biruit. Că acel minunat bărbat și-a dat seama de momeala diavolului; și cu multă înțelepciune a închis gura femeii prin care vorbea diavolul²⁸.

27. Fac. 3, 5.

28. Iov 2, 10.

V

La fel trebuie să facem și noi. Dacă diavolul, ascuns în fratele tău sau într-un prieten scump sau în soția ta sau în cineva din cei foarte apropiați ție, îți dă vreun sfat nepotrivit, nu trebuie să primești sfatul de dragul celui ce ți-l dă, ci îndepărtează pe cel ce-ți grăiește, din pricina sfatului lui pierzător de suflet. Multe de acestea face și acum diavolul, luînd masca prieteniei; pare că ne este binevoitor, dar ne spune cuvinte pierzătoare de suflet, mai ucigătoare ca otrava. A diavolului este a linguși pentru a vătăma; a lui Dumnezeu, a învăța, pentru a fi de folos. Să nu ne facem socoteli greșite și nici să căutăm cu orice chip să ducem o viață lipsită de griji. Scriptura spune: „*Domnul îl ceartă pe cel pe care îl iubește*”²⁹. Atunci mai cu seamă să ne întristăm cînd ne merg toate din plin, ducînd o viață plină de păcate. Totdeauna trebuie să ne temem cînd păcătuim, dar mai cu seamă atunci cînd nu avem necazuri. Dacă Dumnezeu ne-ar pedepsi pentru fiecare păcat în parte, pedeapsa ne-ar fi ușoară; dar cînd rabdă îndelung pentru fiecare păcat ce săvîrșim, ni se strînge mare osîndă, de stăruim în astfel de păcate. Dacă cei ce fac fapte de virtute trebuie să sufere necazuri, apoi cu mult mai mult cei păcătoși. De cîtă îndelungă răbdare nu s-a bucurat Faraon! Dar la urmă pentru toate a primit cea mai grea pedeapsă³⁰. Cîte păcate n-a făcut și Nabucodonosor; dar la sfîrșit pe toate le-a plătit³¹. Bogatul din Evanghelie pentru că n-a suferit deloc pe pămînt a fost un ticălos, tocmai pentru că a trăit în desfătări în viața de aici; și a plecat să fie pedepsit pentru toate acestea pe lumea cealaltă, unde n-a mai putut găsi mîngîiere suferinței sale³². Și totuși sînt unii oameni așa de nesocotiți și de proști, că urmăresc neconținut numai pe cele de aici și rostesc aceste cuvinte pline de batjocură: „Să mă desfățez deocamdată de toate cele ce văd și apoi mă voi gîndi la cele pe care nu le văd! Îmi voi sătura pîntecele, voi robi plăcerilor, mă voi folosi de viața de aici! Dă-mi mie ziua de astăzi și ia-ți ție pe cea de mîine!”. Ce cumplită nebulie! Cu ce se deosebesc de țapi și de porci cei care rostesc cuvintele acestea? Dacă profetul nu îngăduie să fie socotiți oameni cei care nechează după femeia aproapelui³³, cine mă va ține de rău de numesc țapi și porci și mai lipsiți de minte ca măgarii pe cei ce socotesc nesigure pe cele ce sînt mai sigure decît cele ce se văd? Dacă în nimeni altul nu crezi, gîndește-te cum sînt chinuiți demonii care se gîndesc să spună și să facă totul spre vătămarea noastră! Că n-ai să-mi răspunzi la cele ce-ți spun,

29. *Prov.* 3, 12; *Evr.* 12, 6.

30. *Ies.* 14, 27-28.

31. *Dan.* 4, 28-30.

32. *Luca* 16, 24-25.

33. *Ier.* 5, 8

că demonii nu fac totul ca să ne mărească trîndăvia, să ne alunge din suflet frica de iad și să ne facă să nu mai credem în judecata de apoi! Deși voiesc aceasta, totuși cu strigăte și vaiete propovăduiesc chinurile iadului.

– Cum se face că demonii spun acestea, dar rostesc alte cuvinte decît cele pe care le voiesc?

– Nu pentru altceva decît că sînt siliți să asculte de o putere mai mare decît ei. Că de bună voie n-ar vrea să mărturisească nici că sînt chinuiți de oameni morți, nici că suferă ceva groaznic.

Dar pentru ce spun toate acestea? Le spun, pentru că demonii mărturisesc că este iad, ei care vor să nu credem în iad. Tu, însă, care te bucuri de atît de mare cinste, care ai parte de taine ce nu pot fi rostite prin cuvînt, nici pe demoni nu-i îmiți, ci ai ajuns mai rău ca ei.

– Dar cine a venit din iad, m-ar putea întreba cineva, și ne-a vorbit de chinurile de acolo? Cine s-a pogorît din cer și ne-a spus că este un Dumnezeu Care a creat totul? Apoi de unde știm că avem suflet?

– Dacă vrei să crezi numai ce vezi, dacă te îndoiești de existența lui Dumnezeu, a îngerilor, a minții și a sufletului, atunci toate cunoștințele tale despre lume sînt clădite pe nisip. Dacă spui că trebuie să crezi numai în ce vezi, îți voi spune și eu că trebuie să crezi mai mult în cele pe care nu le vezi decît în cele pe care le vezi. Par ciudate cuvintele mele, totuși sînt adevărate; și totuși oamenii cu judecată sînt de acord cu mine. Ochii noștri în multe greșesc, nu numai în cele nevăzute – că pe acelea nici nu le cunosc –, ci chiar în cele ce par a le vedea; îi împiedică să cunoască precis și distanța, și aerul și mintea – cînd e împrăștiată în altă parte – și mînia și grija și alte nenumărate pricini. Gîndirea, însă, dacă primește lumina Dumnezeuiștilor Scripturi, este un mijloc de cunoaștere mai precis și mai fără de greșeală. Să nu ne înșelăm, deci, în zadar pe noi înșine, nici să grămădim foc și mai cumplit peste capetele noastre și din pricina acestor învățături, pe lîngă focul adus asupra noastră din pricina trîndăviei noastre izvorîte din astfel de învățături. Dacă nu este pe acea lume judecată, atunci nu vom da socoteală de faptele noastre, nici nu vom fi răsplătiți pentru ostenele noastre. Gîndiți-vă unde poate duce hula voastră, cînd spuneți că dreptul, blîndul și iubitorul de oameni Dumnezeu ar trece cu vederea atîtea ostenele și sudori! Poate, oare, mintea să gîndească așa ceva?

Dacă nu-ți poți dovedi pe altă cale existența judecății viitoare, atunci gîndește-te la cele ce se petrec în casa ta și vei vedea cît de absurd este acest gînd! De-ai fi neomenos și crud și mai sălbatic decît fiarele, n-ai vrea la moartea ta să lași nerăsplătit pe un rob credincios, ci îi vei da și bani și libertate. Și pentru că atunci cînd pleci din lume, nu

mai poți să-i faci vreun bine, îl recomanzi moștenitorilor tăi, îi rogi, faci totul ca să nu rămână robul nerăsplătit. Dacă tu, un rău, ești atât de bun și milostiv cu sluga ta, oare Dumnezeu, bunătatea nemărginită, iubirea nespusă de oameni, blindețea cea nemăsurată, va lăsa neîncununați și nerăsplătiți pe slujitorii Săi, pe Petru, pe Pavel, pe Iacov și Ioan, pe cei care pentru El au flămînzit în fiecare zi, au fost înțemnițați, biciuiți, înecați, dați fiarelor sălbătice, omoriți, pe cei ce au suferit atâtea necazuri, pe care nu-i cu putință să le numeri? Președintele jocurilor olimpice laudă și încununează pe luptătorii învingători, stăpînul sluga sa, împăratul pe ostași și, într-un cuvînt, fiecare răsplătește pe cel care-l slujește cu darurile cu care poate; și, oare, numai Dumnezeu să nu răsplătească cu nici un bine, mare sau mic, pe cei care au îndurat pentru El atâtea sudori și osteneli? Oare dreptii și binecredincioșii, cei care au săvîrșit toate virtuțile vor sta la un loc cu desfrînații, cu cei ce și-au ucis părinții, cu cei ce-au ucis oameni, cu jefuitorii de morminte? Poate, oare, mintea să gîndească așa ceva? Dacă nu-i nimic după ce plecăm de aici, ci totul se mărginește la cele din lumea aceasta, atunci aceeași soartă o au și unii și alții; dar, mai bine spus, nu aceeași; că dacă, după cuvîntul tău, toți au aceeași soartă după ce mor, totuși aici pe pămînt unii trăiesc bine toată viața, iar alții se chinuie. Care tiran ar face așa, care om ar fi atât de crud și nemilos încît să nutrească astfel de gînduri față de slugile și de supușii săi?

Ai văzut cît de absurdă este tăgăduirea existenței judecății viitoare? Ai văzut unde duce gîndul acesta? Așadar, dacă nu vrei să fii încredințat din altă parte de existența judecății viitoare, să te încredințeze și să te învețe gîndurile de mai sus. Alungă această bănuială rea, fugi de păcat, stăruie în ostenelile cele pentru virtute, și atunci vei ști lămurit că viața noastră nu se mărginește la viața de aici.

Iar dacă cineva te-ar întreba: „Dar cine a venit de pe lumea cealaltă și ți-a spus ce-i acolo?”, tu răspunde-i așa:

– N-a venit nici un om; și chiar dacă ar fi venit tot n-ar fi fost crezut; i s-ar fi spus că se laudă și că înflorește lucrurile. Dar Stăpînul îngerilor ne-a vorbit lămurit despre acelea. Așadar pentru ce să mai avem nevoie de un om de pe cealaltă lume, cînd Cel Ce are să ne ceară socoteală de faptele noastre ne strigă în fiecare zi că a pregătit și iadul și a gătit și împărăția, dîndu-ne dovezi clare de toate acestea? Dacă Domnul nu ne-ar judeca pe lumea cealaltă, apoi nu ne-ar pedepsi nici aici, pentru că atunci cum s-ar explica faptul că pe lumea aceasta unii păcătoși sînt pedepsiți, iar alții nu? Dacă Dumnezeu nu caută la fața oamenilor, după cum nici nu caută, atunci pentru ce pe un păcătos îl pedepsește, iar pe altul îl lasă să plece nepedepsit? Iar această întrebare dă naștere la o nedumerire și mai mare decît cea de mai înainte. Dar dacă vreți să ascultați cu luare aminte spusesele mele, vă voi dezlega și nedumerirea aceasta.

- Care-i dezlegarea?

- Aici pe pământ, Dumnezeu nici nu pedepsește pe toți păcătoșii, ca să nu pierzi credința în înviere și în judecata viitoare, întemeiat pe faptul că toți dau socoteală aici pe pământ de faptele lor; nici nu-i lasă pe toți păcătoșii să plece nepedepsiți, ca să nu socotești iarăși că Dumnezeu nu poartă de grijă lumii, ci pedepsește și nu pedepsește. Prin cei pe care-i pedepsește, arată că dincolo va pedepsi pe cei nepedepsiți aici, iar prin cei pe care nu-i pedepsește, te pregătește să crezi că este un scaun înfricoșător de judecată după plecarea de aici. Dacă Dumnezeu nu S-ar îngriji deloc de noi, apoi nici n-ar pedepsi pe unii aici pe pământ și nici n-ar face bine altora. Dar așa, vezi că Dumnezeu pentru tine a întins cerul, a aprins soarele, a întemeiat pământul, a revărsat mările, a răspândit aerul, a rânduit lunii drumuri, a pus legi nemișcătoare anotimpurilor anului și la semnul Lui toate celelalte își urmează neabătut drumul rânduit lor. Că și oamenii și animalele, care se târăsc, care merg, care zboară și care înoată, animalele din lacuri, din izvoare, din râuri, din munți, din câmpii, din case, din aer, din șesuri, plantele, semințele și arborii, sălbatici și domestici, roditori și neroditori, într-un cuvânt, **totă făptura** care se mișcă de mina cea neobosită a lui Dumnezeu, **totul servește la întreținerea vieții noastre** și Dumnezeu ne dă nu numai cele de trebuință, ci mai mult decât ne trebuie. Văzînd, dar, în lume o atît de mare armonie, deși n-am spus nici a mia parte, mai îndrăznești să spui că Dumnezeu, Care a făcut pentru tine lucruri atît de mari și de minunate, te va trece cu vederea în ce ai mai de preț și te va lăsa să zaci la un loc cu măgarii și cu porcii după ce mori, mai îndrăznești să spui că Dumnezeu, Care te-a cinstit cu un dar atît de mare, darul credinței, prin care te-a făcut egal cu îngerii chiar, te va trece, oare, cu vederea și nu va ține seamă de nenumăratele tale sudori și osteneți? Poate, oare, mintea să gîndească asta? Că dacă vom tăcea noi, pietrele vor striga! Atît este de clar și de evident, mai evident chiar decât raza soarelui!

Gîndindu-ne la toate acestea și fiind convinși că după plecarea de aici ne vom înfățișa înaintea înfricoșătoarei judecăți, că vom da cuvînt de tot ce am făcut, că vom fi trași la răspundere și vom fi pedepsiți dacă rămînem în păcate, iar dacă am voi să fim cît de puțin cu luare aminte asupra noastră înșine ne vom bucura de cununi și de bunătăți nespuse, să închidem gura celor ce gîndesc așa, iar noi să alegem calea virtuții, pentru ca plecînd cu încredința cuvenită spre scaunul cel de judecată, să avem parte și de bunătățile făgăduite nouă, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

OMILIA XIV

„Auzind Iisus că Ioan a fost prins,
S-a dus în Galileea”¹

1

Pentru care pricina S-a dus Iisus în Galileea? Iarăși, ca să ne învețe să nu mergem în întâmpinarea încercărilor, ci să fugim de ele și să le evităm. Că nu i o crimă să nu te arunci singur în primejdie, ci să nu i te împotrivești cu barbație, când ai căzut în ea.

Deci, după ce ne-a învățat aceasta și a potolit invidia iudeilor, a plecat în Capernaum², ca în același timp să împlinească și profeția și să Se grăbească să pescuiască și pe dascălii lumii, că acolo trăiau ei, ocupându-se cu pescuitul.

Uită-mi-te că de câte ori Iisus vrea să plece la neamuri, ia pricină de la iudei. Așa și acum: uneltind iudeii împotriva Înainte Mergătorului și aruncându-l în închisoare, Îl împing în Galileea neamurilor.

Iată cum profetul determină locul în care S-a dus Iisus! Nu vorbește numai de o parte a poporului iudeu și nici de toate semințiile, zicând așa:

„Pământul Zabulonului și pământul Neftalimului, calea mării, dincolo de Iordan, Galileea neamurilor; poporul ce ședea în întuneric a văzut lumina mare”³.

„Întuneric” aici nu înseamnă întunericul acesta material, ci înșela ciunea și necredința. De aceea profetul a și adăugat:

„Celor ce ședeau în latura și în umbra morții lumină le-a răsărit”⁴.

A adăugat aceste cuvinte, ca să știi că nu este ceva material nici „întunericul” nici „lumina”. Vorbind de lumină, n-a spus numai lumină, ci „lumina mare”, numită în altă parte „lumina cea adevărată”⁵; tâlmăcind „întunericul”, îl numește „umbra morții”. Apoi arătînd că n-au găsit lumina, căutînd o ei înșiși, ci că Dumnezeu de sus li s-a arătat, profetul spune: „lumina le-a răsărit”, cu alte cuvinte Însăși lumina li s-a arătat și a strălucit; n-au așteptat ei mai întâi la lumină; că omenirea, înainte

1. Matei 4, 12.

2. Matei 4, 13.

3. Matei 4, 15-16. Isaia 9, 1-2.

4. Matei 4, 16. Isaia 9, 2.

5. Ioan 1, 9.

de venirea lui Hristos, era cu totul decăzută; nu mergea în întuneric, ci zăcea în întuneric, semn că nici nu mai nădăjduia să scape de ntuneric; omenirea se aseamănă unor oameni, care, înconjurați din toate părțile de întuneric, nu știau nici în ce parte să-și îndrepte pașii și nici să stea pe loc.

„De atunci a început Iisus să propovăduiască și să spună: *«Pocăiți-vă, că s-a apropiat împărăția cerurilor»*”⁶.

- „De atunci”. De când?

- De când a fost aruncat Ioan în închisoare.

- Dar pentru ce Iisus n-a predicat chiar de la început? Într-un cuvânt, pentru ce avea nevoie de Ioan, când mărturia propriilor Sale fapte Îl predicau?

- Ca să cunoști și de aici vrednicia dumnezeiască a lui Iisus, că precum Tatăl a avut profeți așa și El – și aceasta a spus-o Zaharia, zicînd: „*Și tu, pruncule, prooroc al Celui Prea Înalt te vei chema*”⁷ – și ca să nu dea nici un prilej de hulă nerușinaților iudei; iar aceasta a spus-o Însuși Hristos: „*Că a venit Ioan nici mîncînd, nici bînd și zic: «Are demon». A venit Fiul Omului mîncînd și bînd și spun: «Iată om mîncăcios și băutor de vin, prietenul vameșilor și păcătoșilor». Și înțelepciunea a fost socotită dreaptă de fiii ei*”⁸. De altfel era chiar nevoie să dea mai întîi altul mărturie despre El și nu El Însuși. Dacă și după atît de mari și de multe mărturii și dovezi, iudeii spuneau: „*Tu mărturisești despre Tine; mărturia Ta nu este adevărată*”⁹, ce n-ar fi spus dacă El primul ar fi mărturisit despre El cînd a venit în mijlocul lor, fără ca Ioan să fi spus ceva? De aceea Hristos nici n-a propovăduit înainte de Ioan, nici n-a făcut minuni pînă ce acela n-a fost aruncat în temniță, ca să nu împartă mulțimea. De aceea nici Ioan n-a făcut vreo minune, ca să-I dea lui Iisus mulțimile, atrase de minunile făcute de Iisus. Dacă după atîtea mărturii – și înainte și după întemnițare – ucenicii lui Ioan priveau cu pizmă la Iisus, iar mulți bănuiau că nu El, ci Ioan este Hristos, ce nu s-ar fi întîmplat dacă n-ar fi fost nici o mărturie? Aceasta e pricina că Matei însemnează că „de atunci”, adică după întemnițarea lui Ioan, a început Iisus să predice. Și începîndu-Și predica, învăța tot ceea ce predica și Ioan, fără ca în predica Sa să vorbească încă ceva de El Însuși. Este bine să se știe, deocamdată, că ucenicii lui Ioan nu aveau încă despre Iisus părerea pe care trebuiau s-o aibă.

6. Matei 4, 17.

7. Luca 1, 76.

8. Matei 11, 18-19.

9. Ioan 8, 13.

II

Din pricina aceasta, cînd a început predica, Iisus n-a rostit cuvinte grele și împovărătoare ca Ioan, vorbind de pildă: de secure, de pom tăiat, de lopată, de arie, de focul cel nestins, ci își începe predica Sa cu cuvinte plăcute, binevestindu-le ascultătorilor Săi cerurile și împărăția cea cerească.

„Și umblînd pe lîngă marea Galileii a văzut doi frați, pe Simon ce se numește Petru și pe Andrei, fratele lui, aruncîndu-și mreaja în mare, că erau pescari. Și le-a zis lor: «Veniți după Mine și vă voi face pescari de oameni». Iar ei lăsîndu-și mrejele, au mers după El»¹⁰.

Evangelistul Ioan istorisește în alt chip chemarea lui Petru și a lui Andrei¹¹. Din aceasta se vede că aici, la evangelistul Matei, este vorba de a doua chemare a lor. Mai multe pricini îndreptățesc aceasta. Ioan spune că au fost chemați înainte de întemnițarea lui Ioan; Matei, că au fost chemați după ce a fost aruncat Ioan în închisoare. În Evanghelia lui Ioan, Andrei îl cheamă pe Petru; aici Iisus îi cheamă pe amîndoi. Ioan evangelistul spune: „Văzînd Iisus pe Simon venînd, îi spune: «Tu ești Simon, fiul lui Iona; tu te vei chema Chifa, care se tîlcuiește, Petru»”¹². Matei spune că Petru avea chiar numele acesta: „Văzînd pe Simon, zice Matei, care se numește Petru”¹³. Că e vorba de două chemări o poți vedea și din locul de unde au fost chemați și din alte texte din Scriptură, ca și din aceea că s-au supus cu ușurință lui Hristos și că au părăsit totul. În Evanghelia lui Ioan, îl vedem pe Andrei venînd în casa în care locuia Iisus și ascultînd cuvintele Lui; în Evanghelia lui Matei, Andrei și Petru L-au urmat îndată ce le-a spus cîteva cuvinte.

Se poate, deci, ca ei, după ce L-au urmat pe Iisus cîtva timp la început, să-L părăsească și să se întoarcă la meseria lor, cînd au văzut că Ioan a fost întemnițat și că Iisus a plecat. Așa se explică faptul că Iisus îi găsește la pescuit. La început, cînd au vrut să plece Hristos nu i-a oprit, dar nici nu i-a lăsat pînă în sfîrșit după ce au plecat. Le-a dat voie să plece, dar S-a întors din nou ca să-i cîștige definitiv. Acesta-i cel mai măiestru mod de pescuire.

Uită-te la credința și la ascultarea celor doi apostoli! Erau cu totul adînciți în lucrul lor – știți doar cît de atent trebuie să fie un pescar –, dar cînd au auzit pe Iisus că-i cheamă, n-au întîrziat, n-au zăbovit, n-au spus: „Să ne ducem pînă acasă să ne sfătuim cu rudele!”, ci lăsînd totul, L-au urmat, cum făcuse și Elisei cu Ilie¹⁴. O ascultare ca aceasta cere

10. Matei 4, 18–20.

11. Ioan 1, 36–42.

12. Ioan 1, 42.

13. Matei 4, 18.

14. III Regi 19, 19–21.

Hristos de la noi: să nu zăbovim nici o clipă, chiar dacă cele mai grabnice treburi ne-ar sili. De aceea cînd un alt ucenic al Său i-a cerut să-l lase să se ducă să-și îngroape tatăl, Iisus nu l-a lăsat¹⁵, arătînd că urmarea lui Hristos trebuie pusă înaintea tuturor.

Iar dacă îmi spui că este foarte mare făgăduința ce a făcut-o Hristos lui Andrei și Petru de a-i face pescari de oameni, îți răspund că mai cu seamă pentru aceasta îi admir, că, fără să fi văzut încă vreo minune, au crezut în măreția făgăduinței și au pus urmarea lui Hristos mai presus de toate. Au crezut că prin cuvintele cu care ei au fost pescuiți, vor putea, tot cu acelea, pescui și pe alții. Lui Andrei și Petru le-a făcut, deci, Hristos această făgăduință; lui Iacov și lui Ioan și celorlalți apostoli nu le-a spus ceva asemenea, că ascultarea celor dintîi chemați le deschisese și lor drumul spre aceeași făgăduință. De altfel ei auziseră mai înainte multe despre Hristos. Uită-te, că și sărăcia lui Iacov și Ioan ne o arată cu precizie evanghelistul:

„I-a găsit cîrbindu-și mrejele lor”¹⁶.

Atît de mare era sărăcia lor, că își cîrpeau mrejele, neputînd să-și cumpere altele. Nu mică dovadă de virtute este deocamdată și asta că îndurau cu ușurință sărăcia, că se hrăneau din munca lor cinstită, că erau uniți unii cu alții prin puterea dragostei, că aveau alături de ei pe tatăl lor și-i slujeau.

Așadar după ce i-a pescuit, Iisus începe să facă minuni de față fiind și ei, adevărind, prin cele ce făcea, spusele lui Ioan. Se ducea des în sinagogi, învățîndu-i cu asta că nu este un potrivnic al lui Dumnezeu și un înșelător, ci că a venit fiind întru totul de acord cu Tatăl. Cînd Se ducea în sinagogi nu predica numai, ci făcea și minuni.

III

De obicei Dumnezeu face minuni totdeauna atunci cînd se împlinște ceva nou și neobișnuit și cînd vrea să aducă un nou fel de viață; minunile fiind niște garanții ale puterii Sale date celor ce aveau să-I primească legile. De pildă, cînd a fost să facă pe om, a creat mai întîi tot universul și apoi i-a dat omului legea cea din paradis; cînd a fost să dea lui Noe o nouă lege, a făcut iarăși mari minuni, prin care a înnoit întreaga creație și a făcut ca apele acelea înfricoșătoare ale potopului să acopere un an întreg fața pămîntului, din care a scăpat pe dreptul Noe, aflat într-o tulburare atîta de mare. Și pe timpul lui Avraam a făcut iarăși multe semne, de pildă: i-a dat biruință în război, l-a lovit pe Faraon și l-a scăpat pe Avraam dintr-o mulțime de primejdii. Cînd a

15. Matei 8, 21-22.

16. Matei 4, 21.

voit să dea legi iudeilor, Dumnezeu a făcut acele mari minuni și apoi a dat legea. Tot așa și acum, vrînd să aducă în lume o înaltă viață și să spună omenirii ce nu se mai auzise pînă atunci, întărește prin minuni cuvintele Sale. Și pentru că împărăția cerurilor pe care o propovăduia nu se vedea, Hristos o face văzută prin minunile săvîrșite de El în văzul tuturor.

Privește cît de scurt vorbește evanghelistul! Nu vorbește de fiecare bolnav vindecat în parte, ci, în puține cuvinte, ne trece sub ochi un roi de minuni.

„Și au adus la El pe toți cei ce pătimeau de felurite boli și erau ținuți de chinuri, pe cei îndrăciți, pe lunatici, pe slăbănogi, și-i vindeca”¹⁷.

Se pune, însă, întrebarea: Pentru ce Hristos n-a cerut de la nici unul din aceștia credință, nici n-a spus nimănui ceea ce mai tîrziu spunea: *„Credeti că pot face aceasta?”¹⁸*. Pentru ce? Pentru că Hristos nu dăduse încă dovada puterii Sale. De altfel nu mică dovadă de credință dădeau cei bolnavi cînd veneau sau erau aduși la El. Dacă n-ar fi avut încredere mare în El, nici n-ar fi venit bolnavii de la o atîta depărtare, nici n-ar fi fost aduși la El și nici n-ar fi mers după El.

Să mergem, dar¹⁹, și noi după Hristos, că și noi avem multe boli sufletești, pe care vrea să ni le vindece înainte de-a I-o cere. Că pentru asta vindecă bolile cele trupești, ca să izgonească pe cele sufletești. Să ne ducem, așadar, la El! Să nu-I cerem nimic pămîntesc, ci iertare de păcate! De-I cerem cu sîrguință, ne împlinește și acum cererea noastră.

Atunci vestea despre El s-a răspîndit în toată Siria²⁰; acum în toată lumea. Sirienii, cînd au auzit că vindecă pe îndrăciți, au alergat la El, dar tu, care știi cu mult mai bine decît sirienii puterea lui Hristos, tu nu te scoli, tu nu alergi? Sirienii își părăseau țara, prietenii și rudele, dar tu nu te înduri nici casa să ți-o părăsești, ca să te duci la El și să primești cu mult mai multe daruri? Dar, mai bine spus, nici asta nu ți-o cer, ci-ți cer numai să-ți lași răul tău obicei! Chiar rămînînd acasă poți ușor să te mîntui cu toți ai tăi! Cînd ni-i bolnav trupul, facem totul și ne zbatem ca să scăpăm de suferințe; dar cînd ni-i bolnav sufletul, amînam și nu ne sinchisim. De aceea nu scăpăm nici de bolile trupești, pentru că pentru noi sînt fără importanță cele necesare, iar cele fără importanță, necesare. Lăsăm izvorul păcatelor și curățim rîurile. Că pricina bolilor trupești este păcatul cuibărit în suflet a arătat-o slăbănogul de treizeci și

17. Matei 4, 24

18. Matei 9, 28.

19. De aici începe partea morala. Trebuie să avem totdeauna în minte păcatele noastre și să-I rugăm pe Dumnezeu pentru ele și desigur judecata viitoare.

20. Matei 4, 24

opt de ani²¹, bolnavul coborât prin acoperiș²², iar înainte de toți Cain²³. Dovezi despre adevărul acesta găsești cîte vrei și unde vrei. Să secăm, dar, izvorul păcatelor și vom opri toate pîraiele bolilor trupești. Nu vei pune capăt numai bolilor, ci și păcatului; și păcatului mai mult decît bolii, pe cît este sufletul mai bun decît trupul.

Să ne ducem, dar, la Hristos și acum; să-L rugăm să ne întărească slăbănogitul nostru suflet; și, lăsînd la o parte toate cele trupești, să-I vorbim numai de cele duhovnicești. Iar dacă le vrei neapărat și pe cele trupești, îngrijește-te de ele după cele duhovnicești. Nu disprețui păcatul, pentru că nu simți dureri cînd păcătuiești, ci tocmai de aceea mai ales suspină, că nu simți dureri. Și nu simți dureri, nu pentru că nu te mușcă păcatul, ci pentru că sufletul, fiind plin de păcate, nu simte mușcătura. Gîndește-te la cei care au conștiința propriilor lor păcate, că se vaită mai cumplit decît cei tăiați și arși cu fierul înroșit; și cîte nu fac, cîte nu suferă, cît nu plîng și se tînguie, numai ca să scape de chinurile conștiinței? N-ar face-o, dacă nu i-ar durea sufletul!

IV

Deci cel mai bun lucru este să nu păcătuiești, iar dacă păcătuiești, să simți păcatul și să te îndrepti. Dacă nu simțim păcatele, dacă nu vorbim de ele, cum vom ruga pe Dumnezeu, cum Îi vom cere iertare de păcate? Cînd tu, cel ce păcătuiești, nici asta nu vrei să știi, că ai păcătuit, pentru care păcate Îl rogi pe Dumnezeu? Pentru cele pe care nu le știi? Iar dacă nu știi ce păcate îți iartă Dumnezeu, cum poți ști măreția face-rii Lui de bine? Spune-ți, dar, păcatele tale unul cîte unul, ca să știi pentru care păcate iei iertare de la Dumnezeu și ca astfel să-I fii recunoscător Binefăcătorului tău. Cînd superi pe vreun om, rogi pe prietenii lui, pe vecinii lui și chiar pe slugile lui, cheltuiești bani, pierzi zile întregi, ducîndu-te la ușa lui și rugîndu-l de iertare; iar dacă cel supărat te respinge o dată, de două ori, chiar de mai multe ori, să nu te descurajezi, ci, fiind mai nelinistit, să îți mărești și mai mult rugămîntea; dar cînd supărăm pe Dumnezeu căscăm, ne lenevim, ne desfătăm, ne îmbătăm și ne căutăm de treburile noastre. Cînd Îl mai putem face milostiv? Și cum să nu-L supărăm mai mult? Că Îl facem să Se supere și să Se mînie și mai mult cînd nu ne doare sufletul că păcătuim. De aceea merităm să fim acoperiți de pămînt, să nu mai vedem soarele, să nu mai respirăm, că avînd un Stăpîn atît de ușor de împăcat, Îl mîniem; și miniindu-L, nici nu ne pocăim. Și totuși Dumnezeu cînd Se mînie pe

21. Ioan 5, 2-15.

22. Luca 5, 18-25.

23. Fac. 4, 8.

noi, n-o face cu ură și cu dușmănie, ci vrînd să ne atragă și mai mult la El. Dacă ți-ar face mereu bine, deși îl insulti, L-ai disprețui mai mult. Dar ca să nu faci asta, Își întoarce cîtăva vreme fața de la tine, ca să te aibă neconținut alături de El.

Să avem, deci, încredere în iubirea Sa de oameni și să ne pocăim cu toată purtarea de grijă, înainte de a sosi ziua în care pocăința nu mai este de folos. Acum totul stă în puterea noastră; atunci Judecătorul este stăpîn pe hotărîrea Lui: „*Să întîmpinăm fața Lui întru mărturisire*”²⁴, să plingem, să ne tînguim. De-am putea ruga pe Judecătorul, înainte de ziua cea mare a judecății, să ne ierte de păcate, n-ar mai fi nevoie să venim la judecată; dar dacă n-o facem, vom spune păcatele în auzul întregii lumi și nu vom mai avea nici o nădejde de iertare. Nimeni din cei care nu și-au șters aici pe pămînt păcatele, nu poate scăpa dincolo de pedeapsă; ci, după cum cei din închisori sînt duși cu lanțurile lor la tribunal, tot așa toate sufletele, cînd pleacă de aici, sînt duse la înfricoșătorul scaun de judecată, avînd în jurul lor fel de fel de lanțuri de păcate. Viața de aici nu-i deloc mai bună decît o închisoare; ci după cum atunci cînd intrăm în locașul acela îi vedem pe toți înlănțuiți cu lanțuri, tot așa și în lume, dacă am îndepărta tot învelișul care acoperă fața lumii și al oamenilor, am intra în viața fiecăruia, în sufletul fiecăruia, atunci am vedea că fiecare este înlănțuit cu lanțuri mai grele decît cele de fier; dar mai ales, dacă ai intra în sufletele bogătaşilor, ai vedea că sînt cu atît mai înlănțuiți cu cît sînt mai bogați. După cum pe un întemnițat îl nefericești cînd îl vezi legat la gît și la mîini, iar ade-seori cu cătușe la picioare, tot așa și pe bogat, cînd îl vezi înconjurat de bogății nenumărate, nu-l socoti bogat pentru că are bogății, ci nefericit, tocmai din pricina lor! În afară de aceste lanțuri, mai are și crud temnicer: urita dragoste de bani, care nu-l lasă să treacă pragul închisorii; îi pune în butuci picioarele, pune străjeri la poarta temniței, zidește alte porți, pune noi zăvoare și-l aruncă tocmai în fundul temniței, convingîndu-l să se bucure chiar de aceste lanțuri, ca să nu mai aibă nici o nădejde de scăpare din relele ce l-au cuprins. Ce bine ar fi de-ai putea citi gîndurile sufletului lui! I-ai vedea sufletul nu numai înlănțuit, ci și murdar, întinat și plin de stricăciuni!

Nici plăcerile trupești nu sînt mai bune decît dragostea de bani și de avere, ba chiar mai rele, pentru că pîngăresc și trupul împreună cu sufletul și aduc, și peste unul și peste altul, nenumărate boli.

Pentru acestea toate, să rugăm pe Izbăvitorul sufletelor noastre, să sfărîme și lanțurile, să îndepărteze de noi și pe acest groaznic temnicer și, liberîndu-ne de greutatea acelor lanțuri de fier, să ne facă mintea mai ușoară decît pasărea. Rugîndu-L acestea, să aducem și pe cele ale noastre: rîvnă, gînd curat și voință bună. Așa vom putea, chiar în scurtă vreme, să scăpăm de păcatele care ne stăpînesc, să cunoaștem starea fericită în care eram mai înainte și să primim în schimb libertatea cuvenită, pe care facă Dumnezeu să o dobîndim cu toții, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

OMILIA XV

**„Și văzînd Iisus mulțimile, S-a suit pe munte;
și șezînd El, au venit la Dînsul ucenicii Lui.
Și deschizîndu-Și gura, îi învăța pe ei zicînd:
Feriți cei săraci cu duhul,
că a lor este împărăția cerurilor”¹**

I

Cît de puțin iubea Hristos onorurile și cît de modest era! Nu țira cu El mulțimile, ci, cînd trebuia să vindece, mergea El pretutindenea, ceretînd sate și orașe; iar cînd vedea mulțime multă se oprea acolo; nu Se oprea în mijlocul orașelor și al pietelor, ci în munți și în pustie, învățîndu-ne să nu facem nimic de ochii lumii, ci să fugim departe de tulburările din viață, mai ales cînd trebuie să filozofăm și să cugetăm la lucrurile cele de neapărată trebuință.

După ce Iisus S-a urcat pe munte și a șezut, ucenicii au venit lîngă El. Ai văzut propășirea lor în virtute? Ai văzut cît de repede li s-a îmbunătățit viața? Mulțimile priveau numai la minunile lui Hristos; ucenicii, dimpotrivă, doreau să audă lucruri mari și înalte. Lucrul acesta l-a și îndemnat pe Iisus să învețe și să înceapă predica Sa de pe munte.

Hristos nu vindeca numai trupurile, ci îndrepta și sufletele; trecea neconținut de la purtarea de grijă a sufletelor la tămăduirea trupurilor; era de folos deodată în mai multe chipuri, unind învățătura cu fapta. Purtînd grijă și de trup și de suflet, arăta că este Însuși Creatorul întregii ființe omenești și închidea astfel gurile cele nerușinate ale ereticilor. Pentru aceasta Se îngrijea și de trup și de suflet, vindecînd cînd pe unul cînd pe altul.

Așa a făcut și cînd S-a suit pe munte.

Evanghelistul spune: „*Deschizîndu-Și gura, îi învăța pe ei*”.

– Dar pentru ce evanghelistul a mai adăugat cuvintele: „*Deschizîndu-Și gura*”?

– Ca să afli că Hristos învăța și cînd tăcea, nu numai cînd grăia; uneori deschidea gura, alteori glăsuia prin fapte.

Cînd auzi: „*îi învăța pe ei*”, să nu-ți închipui că grăia numai ucenicilor Săi! Nu, ci prin ei tuturor. Dar pentru că mulțimea era alcătuită din oameni de rînd, ba chiar din oameni a căror minte era lipită de cele pămîntești, Hristos Și-a adus lîngă El ceata ucenicilor Săi și lor le adresează cuvintele Sale, iar prin ei și tuturor celor care aveau nevoie de învățăturile Lui. Procedînd așa, Hristos făcea ca învățătura filozofiei Sale să fie ușor de primit. Aceasta a lăsat-o și evanghelistul Luca să se înțeleagă cînd spunea că Iisus Își îndrepta spre ucenici cuvintele Sale²; iar evanghelistul Matei, arătînd același lucru, scria: „*au venit la Dînsul ucenicii Lui și-i învăța*”. În acest chip ceilalți Îl ascultau pe Hristos cu mai multă atenție decît dacă S-ar fi adresat tuturor.

– Cu ce începe Iisus cuvîntarea Sa și ce temelie pune El noului fel de viețuire ce ni-l dă?

– Să ascultăm cu mare luare-aminte cuvintele Sale! Au fost grăite ucenicilor, dar s-au scris pentru toți cei de mai tîrziu. Da, cînd vorbea Se uita la ucenicii Săi, dar nu-Și mărginea spusele Sale la ei, ci întindea fericirile Sale la toți oamenii fără deosebire. Hristos n-a spus: „*Fericiți sînteți voi, ucenicii Mei, dacă sînteți săraci*”, ci a spus: „*Fericiți cei săraci*”. Deși le grăia lor, totuși cuvintele Lui se adresau tuturor oamenilor. La fel cînd spune: „*Iată Eu sînt cu voi în toate zilele pînă la sfîrșitul veacului*”³, nu Se adresa numai ucenicilor, ci prin ei întregii lumi. Deci cînd îi ferește pe ucenici că vor fi prigonii și alungați și că vor suferi chinuri groaznice, împletește cunună nu numai ucenicilor, ci și tuturor celor ce vor săvîrși aceleași fapte ca și ucenicii.

Dar pentru ca lucrul acesta să-ți fie mai clar și pentru ca să afli – numai de vrei să fii cu luare-aminte – că spusele lui Hristos au multă legătură cu tine și cu toți oamenii, ascultă cum începe Hristos aceste minunate învățături!

„*Fericiți cei săraci cu duhul, că a lor este împărăția cerurilor*”.

– Cine sînt „*cei săraci cu duhul*”?

– Cei smeriți și cu inima zdrobită. Aici sufletul și voința liberă sînt numite „*duh*”. Și pentru că sînt mulți oameni smeriți, dar nu de buna lor voie, ci constrînși de împrejurări, Hristos îi lasă la o parte pe aceștia – că nici nu merită laudă! – și ferește mai întîi pe cei ce de buna lor voie se smeresc și se micșorează pe ei înșiși.

– Dar atunci de ce n-a spus: „*cei smeriți*”, ci „*cei săraci*”?

– Deoarece cuvîntul „*sărac*” spune mai mult decît cuvîntul „*smerit*”. Hristos Se gîndește aici la cei care se tem și tremură de poruncile lui Dumnezeu; pe aceștia Dumnezeu îi laudă tare prin profetul Isaia,

2. Luca 6, 20.

3. Matei 28, 20.

zicînd: „*Spre cine voi căuta, decît spre cel blînd și liniștit, care tremură de cuvintele Mele?*”⁴.

II

Smerenia este de mai multe feluri. Smerenia unuia e cu măsură, a altuia fără de hotar. Pe aceasta din urmă o laudă și fericitul profet David, dîndu-ne ca pildă, nu smerenia aceea care ne pleacă puțin mintea, ci aceea care ne zdrobește desăvîrșit, spunînd: „*Jertfă lui Dumnezeu: duh umilit; inima înfrîntă și smerită Dumnezeu nu o va urgisi*”⁵, iar cei trei tineri aduc lui Dumnezeu, în loc de mare jertfă, această smerenie, zicînd: „*Ci cu suflet zdrobit și cu duh de smerenie să fim primiți*”⁶. Această smerenie o ferește Hristos acum!

Cele mai mari rele, care au pîngărit toată lumea, au venit din pricina mîndriei. Diavolul, înainte de a se mîndri, nu era diavol; dar prin mîndrie a ajuns diavol. Pavel, voind să arate aceasta, spunea: „*Pentru ca nu cumva, îngîmfîndu-se, să cadă în osînda diavolului*”⁷. Cel dintîi om, fiind ispitit de diavol cu nădejdea că va ajunge Dumnezeu, s-a mîndrit; dar și-a frînt gîtul și a ajuns muritor; nădăduind să ajungă Dumnezeu a pierdut și ceea ce era. Dumnezeu l-a ocărit pe Adam și a rîs de nesocotința lui, spunînd: „*Iată Adam a ajuns ca unul din Noi*”⁸. Toți oamenii de mai tîrziu, care au alunecat spre necredință, au ajuns aici, datorită mîndriei, pentru că s-au închipuit egali cu Dumnezeu.

Așadar pentru că mîndria este unul din cele mai mari păcate, rădăcină și izvor al oricărui păcat, Domnul a dat acestei boli leacul cel potrivit: smerenia; a pus în primul loc această lege viețuirii creștine, ca o temelie puternică și de nezdruccinat. Odată pusă această temelie, poți clădi pe ea totul; dar fără ea, de-ai atinge cerurile cu viețuirea ta, totul se dărîmă ușor și o sfîrșești amarnic. Și postul și rugăciunea și milostenia și castitatea, într-un cuvînt orice faptă bună fără smerenie dispare și piere. Așa s-a întîmplat cu fariseul. Ajunsese pînă la culmile virtuții; dar cînd s-a pogorît de la templu își pierduse toate faptele lui bune, pentru că nu avusese smerenia, mama faptelor bune⁹. Că după cum mîndria este izvorul oricărui păcat, tot așa smerenia este începutul oricărei filozofii. De aceea și Hristos cu ea Își începe predica, smulgînd din sufletul ascultătorilor din rădăcini mîndria.

4. *Isaia* 66, 2.

5. *Ps.* 50, 18.

6. *Dan.* 3, 39.

7. *I Tim.* 3, 6.

8. *Fac.* 3, 22.

9. *Luca* 18, 10-14.

Poate că cineva m-ar întreba:

- Dar pentru ce le spune ucenicilor aceasta, cînd ei erau cu desăvîrșire smeriți? De altfel ucenicii nici n-aveau vreun motiv să se mîndrească: erau pescari, oameni săraci, oameni neînsemnați, oameni de rînd!

- Da, Hristos n-a adresat aceste cuvinte ucenicilor, ci celor ce erau atunci de față și celor ce aveau să primească mai tîrziu pe ucenici, pentru ca să nu-i disprețuiască cînd îi vedeau că nu aveau cu ce să se mîndrească. Dar, mai bine spus, Hristos a dat și ucenicilor această învățătură. Dacă nu aveau nevoie atunci de folosul smereniei, aveau să aibă nevoie de smerenie mai tîrziu, după ce vor fi săvîrșit semne și minuni, după ce vor fi fost cinstiți de întreaga lume, după ce vor fi căpătat îndrăznire către Dumnezeu. Că nici bogăția, nici puterea politică, nici chiar împărăția nu puteau mîndri atîta pe cineva, cît faptele săvîrșite de ucenici. De altfel, chiar înainte de a fi săvîrșit minuni, era cu puțință ca ucenicii să se mîndrească, să fie cuprinși de o slăbiciune omenească, văzînd strînsă în jurul Dascălului lor atîta mulțime de lume. De aceea Domnul le smerește îndată gîndul lor.

Hristos nu dă aceste învățături ca sfaturi și porunci, ci ca fericiri, pentru a face plăcut la auz cuvîntul Său și pentru a deschide tuturor oamenilor ușa învățaturii Sale. N-a spus: „Cutare și cutare este fericit”, ci: „Toți cei ce faceți acestea sînteți fericiți”. Deci, fie că ești rob, fie că ești sărac, fie că ești nevoiaș, fie că ești străin, fie că ești om de rînd, nimic nu te împiedică să fii fericit, dacă săvîrșești această virtute, smerenia.

Începînd Hristos, deci, de aici predica Sa, de unde mai cu seamă se cuvenea, trece la o altă poruncă, potrivnică în aparență părerii întregii lumi. Deși toți oamenii socot că trebuie invidiați cei ce sînt neconținut veseli, totuși Hristos, în loc să-i ferească pe aceștia, îi ferește pe cei mîhniți, pe cei săraci, pe cei ce plîng, spunînd așa:

„Fericiți cei ce plîng”¹⁰,

cu toate că toți oamenii îi nefericesc pe aceștia. De aceea Hristos, înainte de a da aceste învățături, a făcut minuni, pentru ca să găsească crezămînt cuvintele Sale. Și iarăși, în această fericire Hristos n-a vorbit indeobște de cei care plîng pentru fel de fel de pricini, ci de cei ce plîng pentru păcatele lor. Orice alt plîns este oprit cu strășnicie, cum este plînsul pentru vreunul din bunurile acestei lumi. Aceasta a arătat-o și Pavel zicînd: *„Întristarea după lucrurile lumii aduce moarte; dar întristarea după Dumnezeu lucrează pocăință spre mîntuire, fără părere de rău”¹¹.*

10. Matei 5, 4.

11. II Cor. 7, 10.

III

Aici Hristos fericește pe cei întristați după Dumnezeu; și nu vorbește de cei întristați puțin, ci de cei tare întristați. De aceea nici n-a spus: „cei ce se întristează”, ci „cei ce plîng”.

Porunca aceasta este, la rîndul ei, dascăl de filozofie. Dacă cei care plîng moartea copiilor sau a soției sau a unei rude, nu mai iubesc, în timpul durerii lor, nici banii, nici trupurile, nu se mai dau în vînt după slavă, nu-i mai supără ocările altora, nu mai sînt măcinați de invidie și nu mai sînt asaltați de nici o altă patimă, că jalea și plînsul pun stăpînire desăvîrșită pe sufletul lor, apoi mai multă filozofie decît aceasta vor arăta cei ce-și plîng păcatele lor, așa cum trebuie să le plîngă.

- Și care le e răsplata?

„Că aceia se vor mîngîia”¹².

- Unde se vor mîngîia?

- Și aici și dincolo! Și pentru că porunca aceasta este împovărătoare și grea, Hristos a făgăduit să dea ceea ce o face mai cu seamă ușoară.

Deci, dacă vrei să te mîngîi, plîngi!

Să nu socotești enigmă cuvintele acestea! De-ar veni asupra-ți volbură de supărări, vei fi deasupra tuturor, dacă Dumnezeu te mîngîie. Că Dumnezeu dă totdeauna cu mult mai multe răsplăți decît dureri. Așa face și aici: fericește pe cei ce plîng, nu după vrednicia plînsului lor, ci după iubirea Sa de oameni. Cei care plîng, își plîng păcatele; iar acestora le e îndestulător că au dobîndit iertare și dezvinovățire. Dar pentru că Dumnezeu este iubitor de oameni nu-și mărginește răsplata numai la izbăvirea de muncile iadului, nici numai la iertarea de păcate, ci îi fericește pe cei ce-și plîng din inimă păcatele și le dă multă mîngîiere. Hristos ne poruncește să plîngem nu numai pentru păcatele noastre, ci și pentru păcatele altora. Suflete ca acestea aveau sfinții. Așa a fost sufletul lui Moise, așa a fost sufletul lui Pavel, sufletul lui David! Că toți aceștia au plîns de multe ori pentru păcatele altora.

„Fericiți cei blînzi, că aceia vor moșteni pămîntul”¹³.

- Spune-mi, te rog, ce pămînt vor moșteni?

- Unii spun că vor moșteni un pămînt spiritual. Dar nu-i așa! Nici într-o parte a Scripturii nu găsim vorbindu-se de pămînt spiritual.

- Dar atunci cum trebuie înțelese aceste cuvinte?

- În această fericire este vorba de o răsplată materială, așa cum face și Pavel; că după ce a spus: „Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta”¹⁴, a

12. *Matei* 5, 4.

13. *Matei* 5, 5.

14. *Efes* 6, 2.

adăugat: „*ca să trăiești mulți ani pe pământ*”¹⁵. Și Hristos îi spune tîlharului: „*Astăzi vei fi cu Mine în rai*”¹⁶.

Hristos ne îndeamnă, deci, nu numai cu bunătățile viitoare, ci și cu cele de aici, pentru că sîntem lipiți de cele pămîntești și umblăm după acestea înaintea celor viitoare. De aceea și spune puțin mai tîrziu: „*Împacă-te cu pîrișul tău*”¹⁷; apoi arată și răsplata unei astfel de filozofii, zicînd: „*Ca nu cumva pîrișul să te dea judecătorului, iar judecătorul slujitorului*”¹⁸. Ai văzut cu ce înfricoșează? Cu mijloace materiale, cu cele ce se întîmplă în viața cea de toate zilele! Domnul spune iarăși: „*Cel ce va zice fratelui său: «Netrebnicule», vinovat va fi șinedriului*”¹⁹. Și Pavel dă aceleași răsplăți materiale și îndeamnă cu bunătăți din lumea aceasta. De pildă, cînd vorbește de feciorie, nu vorbește de răsplățile cele cerești, ci de cele de aici spunînd: „*Pentru nevoia de acum*”²⁰; și: „*Dar eu vă cruț*”²¹; și: „*Și vreau ca voi să fiți fără grijă*”²². Tot așa și Hristos făgăduiește pe lîngă bunătățile cele duhovnicești și bunătăți materiale.

Pentru că se crede că cel blind pierde tot ce are, de aceea Hristos făgăduiește contrariul, spunînd că omul blind, omul care nu-i îndrăzneț, nici mîndru, stăpînește cu deplină siguranță bunurile sale, pe cînd cel lipsit de blîndețe pierde de multe ori și averea moștenită de la părinți și sufletul. Și pentru că în Vechiul Testament profetul David spunea adeseori că „*cei blînzi vor moșteni pămîntul*”²³, de aceea și Hristos își urzește predica Sa și cu cuvinte din Vechiul Testament, cunoscute ascultătorilor Săi, ca să nu le spună mereu cuvinte străine auzului lor.

Prin cuvintele acestei fericiri Hristos nu mărginește răsplata celor blînzi la cele de aici, ci împreună cu acestea le dă și răsplată în ceruri. Că răsplata duhovnicească nu înlătură răsplata de pe lumea aceasta; și iarăși o răsplată făgăduită de Domnul pe lumea aceasta aduce după sine și o răsplată duhovnicească. Că spune: „*Căutați împărăția lui Dumnezeu și acestea toate se vor adăuga vouă*”²⁴; și iarăși: „*Oricine a lăsat case sau frați, însutit va lua în veacul acesta, iar în cel viitor va moșteni viața veșnică*”²⁵.

„*Fericiți cei ce flămînzesc și însetoșează de dreptate*”²⁶.

15. Efes. 6, 3.

16. Luca 23, 43.

17. Matei 5, 25.

18. Matei 5, 25.

19. Matei 5, 22.

20. I Cor. 7, 26.

21. I Cor. 7, 28.

22. I Cor. 7, 32.

23. Ps. 36, 11.

24. Matei 6, 33.

25. Matei 19, 29.

26. Matei 5, 6.

- Care dreptate?

- Sau virtutea dreptății în genere, sau cea specială potrivnică lăcomiei. Hristos avea tocmai de gînd să dea legi cu privire la milostenie; și pentru că milostenia nu trebuie făcută cu averi adunate din răpire sau din lăcomie, de aceea ferește pe cei care se străduiesc să facă dreptate.

IV

Uită-te la cuvintele folosite de Domnul în această fericire! N-a spus: „Feriți cei ce țin la dreptate”, ci: „*Feriți cei ce flămînzesc și însetoșează de dreptate*”. S-a folosit de aceste cuvinte ca să căutăm dreptatea, nu de mîntuială, ci cu toată dorința inimii noastre. Și pentru că semnul caracteristic al lăcomiei este dorința – și nu atît dorința de mîncăruri și băuturi cît dorința de a stăpîni mai mult și de a avea mai multe bogății în jurul nostru –, de aceea Domnul a poruncit să mutăm dorința aceasta a noastră spre dreptate, pentru a nu mai fi lacomi.

Și celor ce flămînzesc și însetoșează de dreptate Domnul le dă tot o răsplată materială spunînd:

„*Că aceia se vor satura*”²⁷.

Pentru că lumea socotește că lăcomia îmbogățește pe mulți, Hristos spune că lucrurile se petrec cu totul dimpotrivă, că dreptatea îmbogățește pe om. Nu te teme dar de sărăcie cînd faci dreptate, nici nu tremura că ai să mori de foame! Hrăpăreții sînt mai ales cei care pierd totul, pe cînd cel ce iubește dreptatea își are în siguranță avutul său. Iar dacă cei ce nu doresc averile străine se bucură de atît belșug, de mult mai mult belșug se vor bucura cei ce-și dau la săraci averile lor.

„*Feriți cei milostivi*”²⁸.

După părerea mea Domnul vorbește aici nu numai de cei care fac milostenii cu bani, ci și de cei care fac milostenii cu faptele lor. Că milostenia este de multe feluri, iar porunca aceasta este mult cuprinzătoare.

- Care este răsplata milosteniei?

„*Că aceia se vor milui*”²⁹.

S-ar părea că răsplata aceasta nu-i decît o întoarcere a milosteniei făcute; dar nu-i așa, pentru că răsplata e mai mare decît fapta. Cei milostivi miluiesc ca oameni, dar sînt miluiți de Dumnezeu! Iar mila dumnezeiească nu este egală cu mila omenească, ci pe cît e de mare deosebirea între răutate și bunătate, pe atît e de mare deosebirea între mila omenească și mila dumnezeiască.

27. Matei 5, 6.

28. Matei 5, 7.

29. Matei 5, 7.

„Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu”³⁰.

Îată și aici tot o răsplată duhovnicească. Prin „cei curați cu inima” Domnul înțelege sau pe cei care săvîrșesc toată virtutea și nu au în cugețul lor nici un pic de răutate, sau pe cei care trăiesc în curățenie trupească și sufletească. Că de nici o altă virtute nu avem atîta nevoie pentru a vedea pe Dumnezeu ca de virtutea aceasta. De aceea și Pavel spunea: „Căutați pacea cu toți și sfințenia, fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul”³¹. Prin „vederea lui Dumnezeu” Domnul vrea să spună că cei curați cu inima vor vedea pe Dumnezeu atît cît omului îi este cu putință.

Pentru că sînt mulți oameni care sînt milostivi, nu răpesc, nu sînt lacomi, dar în schimb trăiesc în desfrînări, de aceea Domnul în această fericire arată că nu-i de ajuns numai milostenia, ci mai e nevoie și de curățenie sufletească și trupească. Același lucru l-a mărturisit și Pavel despre macedoneni, scriindu-le corintenilor, că nu erau bogați numai în milostenie, ci și în curățenie sufletească și trupească; că după ce a vorbit de dărnicia lor a adăugat: „și pe ei înșiși s-au dat Domnului și nouă”³².

„Fericiți făcătorii de pace”³³.

În această fericire Domnul nu interzice numai dezbinarea și ura unora față de alții, ci cere ceva mai mult: să împacă-m pe cei învrăjbiți. Și adaugă tot o răsplată duhovnicească.

– Care?

– „Că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema”³⁴.

Că Fiul Unul-Născut al lui Dumnezeu pentru aceasta a venit pe pămînt: să unească pe cei despărțiți și să împace pe cei învrăjbiți.

Dar ca să nu socotești că pacea este un lucru bun în orice împrejurare, a adăugat:

„Fericiți cei prigoniți pentru dreptate”³⁵.

Adică cei prigoniți pentru virtute, pentru apărarea altora, pentru credință. De obicei prin „dreptate” se înțelege întotdeauna întreaga filozofie a sufletului.

„Fericiți veți fi cînd vă vor ocări și vă vor prigoni și vor zice tot cuvîntul rău împotriva voastră, mințind pentru Mine. Bucurați-vă și vă veseliți”³⁶.

Hristos spune: „Veți fi fericiți dacă oamenii vă vor numi șarlatani, înșelători sau altfel”.

30. Matei 5, 8.

31. Evr. 12, 14.

32. II Cor. 8, 5.

33. Matei 5, 9.

34. Matei 5, 9.

35. Matei 5, 10.

36. Matei 5, 11-12.

Poate fi ceva mai nou decît aceste porunci, în care Domnul ne spune să dorim tocmai ceea ce lumea urăște: sărăcia, plînsul, prigoana, ocara? Și totuși Domnul a spus și a convins nu pe doi, zece, douăzeci, o sută sau o mie de oameni, ci pe toată lumea. Și cînd mulțimile au auzit aceste porunci grele, împovărătoare și potrivnice simțului comun au rămas cutremurate de uimire. Atît de mare era puterea Celui ce vorbea.

V

Dar ca să nu socotești că este fericit orice om ocărit, Hristos pune două condiții fericirii: una, să fie ocărit pentru Hristos, a doua, să fie ocărit pe nedrept. Dacă ocara nu îndeplinește aceste condiții, cel ocărit nu numai că nu este fericit, ci și ticălos.

Iată acum și răsplata:

„Că plata voastră multă este în ceruri”³⁷.

Să nu te întristezi dacă nu auzi dăruindu-se de fiecare fericire împărăția cerurilor. Chiar dacă răsplățile sînt diferite, totuși toate duc în împărăția cerurilor. Cînd Domnul spune: „*se vor mîngîia cei ce plîng*”; „*se vor milui cei milostivi*”; „*vor vedea pe Dumnezeu cei curați cu inima*”; „*vor fi numiți fii ai lui Dumnezeu făcătorii de pace*”, prin toate acestea nu arată altceva decît împărăția cerurilor. Cei care se bucură de aceste răsplăți vor dobîndi negreșit împărăția cerurilor. Nu socoti, dar, împărăția cerurilor numai răsplata celor săraci cu duhul, ci și a celor ce flămînzesc pentru dreptate, a celor blînzi și într-un cuvînt a tuturor celorlalți. Tocmai de aceea Domnul a spus la fiecare din aceștia „*fericiți*”, ca să nu te aștepți la o răsplată materială. Că nici nu poate fi fericit cel răsplătit cu cele care pier odată cu viața aceasta, care trec mai iute decît umbra.

După cuvintele: „*Că plata voastră multă este*” a adăugat și o altă mîngiere, spunînd:

„Că așa au prigonit pe profeții cei mai dinainte de voi”³⁸.

Împărăția cerurilor avea să fie răsplata celor prigonți; și pentru că aveau să o dobîndească mai tîrziu, Domnul îi mîngîie spunîndu-le că vor avea aceeași parte cu profeții prigonți mai dinainte de ei. Cu alte cuvinte Hristos spune așa: „Să nu socotiți că veți suferi acestea pentru că grăiți sau legiuți ceva împotriva! Să nu socotiți că veți fi prigonți, pentru că sinteți dascălii unor învățători rele! Nu! Necazurile și primejdiile voastre nu vor veni de pe urma răutății învățăturilor voastre, ci de pe urma răutății ascultătorilor voștri. De aceea persecuțiile nu vor fi o mărturie împotriva voastră care suferiți răul, ci împotriva celor care fac răul. Tot trecu-

37. Matei 5, 12.

38. Matei 5, 12.

tul dă mărturie de aceasta. Nici profeții n-au fost loviți cu pietre, n-au fost prigoniti și n-au fost chinuți în atâtea și atâtea chipuri pentru că erau vinovați de lărădelegi sau de necredința în Dumnezeu! Prigonirile, dar, să nu vă tulbure. Toate cele ce se vor face pornesc din același gînd”.

Ai văzut cum Domnul a înălțat gîndurile abătute ale ucenicilor Săi, punîndu-i alături de Moise și de Ilie? Tot așa spune și Pavel, scriind tesalonicenilor: „*Că voi v-ați făcut următori Bisericii lui Dumnezeu, care sînt în Iudeea: că și voi ați îndurat aceleași suferințe de la cei de un neam cu voi, ca și aceia de la iudeii, care și pe Domnul Iisus L-au omorît și pe profeții lor și pe noi ne-au prigonit și lui Dumnezeu nu sînt plăcuți și tuturor oamenilor le sînt potrivnici*”³⁹. La fel i-a învățat și Hristos pe ucenicii Săi în această fericire. În celelalte fericiri spunea: „*fericiți cei săraci*”, „*fericiți cei milostivi*”; aici nu vorbește în general, ci se adresează direct ucenicilor Săi, spunîndu-le: „*Fericiți veți fi cînd vă vor ocări și vă vor prigonii și vor zice tot cuvîntul rău*”, arătîndu-le că ocara, prigoana și cuvintele rele sînt pentru ei ceva special și că acestea îi deosebesc de toți ceilalți învățători. În același timp, în această fericire Hristos face cunoscut în chip învăluit și vrednicia Sa, că este adică de aceeași cinste cu Tatăl. „După cum profeții au suferit pentru Tatăl, pare a le spune Hristos, tot așa veți suferi și voi pentru Mine”. Iar cînd spune: „*pe profeții cei mai dinainte de voi*”, le arată că și ei sînt profeți.

Apoi, cînd le-a arătat că ocara, prigoana și cuvintele rele le vor fi mai cu seamă de folos și îi vor face străluciți, nu le-a spus: „Vă vor vorbi de rău și vă vor prigonii, dar Eu voi împiedica asta”. Hristos nu vrea ca ucenicii Săi să-și găsească siguranța vieții lor în aceea ca nimeni să nu-i vorbească de rău, ci în aceea ca să îndure cu curaj atunci cînd sînt vorbiți de rău și să vădească prin fapte pe prigonitori. E cu mult mai mare lucru să suferi cu curaj răul decît să nu-l auzi deloc, după cum este cu mult mai mare lucru să nu socotești ceva rău bătaia cînd ești bătut, decît să nu fii bătut de loc.

Aici, în Evanghelia după Matei, Hristos a spus: „*Plata voastră multă este în ceruri*”; în Evanghelia după Luca, Hristos a spus același lucru, cu cuvinte mai tari, dar și mai mîngîietoare. Nu numai că îi ferecește pe cei vorbiți de rău pentru Dumnezeu, dar îi nefericește pe cei care sînt vorbiți de bine de toți oamenii: „*Vai de voi cînd toți oamenii vă vor vorbi de bine*”⁴⁰. Nu se poate spune că apostolii n-au fost vorbiți de bine de oameni, dar nu de toți. De aceea Hristos n-a spus: „Cînd vă vor vorbi de bine oamenii”, ci: „*Cînd toți oamenii*”. Că nici nu-i cu putință ca toți

39. I Tes. 2, 14-15.

40. Luca 6, 26.

oamenii să vorbească de bine pe cei care duc o viață virtuoasă. Și tot în Evanghelia după Luca Hristos spune: „*Cînd vor lepăda numele vostru ca un râu, bucurați-vă și săltați*”⁴¹.

Hristos hotărăște mare răsplătă nu numai pentru prigoanele pe care le vor suferi, ci și pentru cuvintele rele. De aceea n-a spus: „Cînd vă vor prizoni și cînd vă vor omori”, ci: „*Cînd vă vor ocări și vor zice tot cuvîntul rău*”. Că mai cu seamă ocările și vorbitul de rău îndurerează mai cumplit decît înseși faptele. Multe sînt în adevăr cele care ușurează durerea în prigoane, de pildă: încurajările tuturor, aplauzele, cununile, laudele multora; dar cînd ești ocărit și vorbit de rău ți se ia și această mîngiere. Că ocara și vorbitul de rău nu par în ochii lumii mare lucru; și tocmai de aceea mușcă mai adînc decît prigoana inima celui ocărit și vorbit de rău. Mulți și-au pus lațul de gît pentru că n-au putut suferi defăimarea și ocara. Pentru ce să te mai mîri de ceilalți? Pe Iuda vînzătorul, nerușinatul, spurcatul, pe omul care nu se mai rușina de nimic, vorbele rele l-au împins la spînzurătoare. O altă pildă: Iov, omul de oțel, omul mai tare decît piatra, cînd și-a pierdut averile, cînd au venit peste el nenorociri cumplite, cînd a ajuns dintr-o dată fără de copii, cînd și-a văzut trupul izvor de viermi și pe femeia sa împotriva lui, le-a îndurat pe toate cu ușurință; dar cînd a văzut că prietenii săi îl ocărăsc, îl atacă, că au o părere proastă despre el, că spun că suferă aceste nenorociri pentru păcatele lui și că i-a pedepsit pentru răutatea lui, atunci curajosul și marele bărbat s-a tulburat și i s-a răvășit sufletul.

VI

David a iertat pe toți care l-au prizonit; numai pentru defăimare a cerut răzbunare de la Dumnezeu: „*Lasă-l să blesteme, a zis el, că Domnul i-a poruncit; ca să vadă Domnul smerenia mea, și-mi va răsplăti mie pentru blestemul ce mi l-a făcut el în ziua aceasta*”⁴².

Și Pavel nu laudă numai pe cei prizoniți, nici numai pe cei cărora li s-au luat averile, ci și pe cei ocăriți și defăimați, grăind așa: „*Aduceți-vă aminte de zilele de mai înainte, în care, după ce ați fost luminați, ați îndurat multă luptă de suferință, fiind dați în priveliște cu defăimări și cu necazuri*”⁴³. Pentru aceea și Hristos dă mare răsplătă celor ocăriți și defăimați. Dar pentru ca să nu zici: „De ce, Doamne, nu pedepsești aici pe pămînt pe cei ce ocărăsc, pentru ce nu le astupi aici gurile, ci dai dincolo răsplătă?”, Domnul a dat ca pildă pe profeți, ca să arate că nici pe timpul lor Dumnezeu n-a pedepsit pe cei ce i-au ocărit și i-au defăimat. Dacă

41. Luca 6, 22-23.

42. II Regi 16, 11-12.

43. Ebr. 10, 32-33.

pe timpul Vechiului Testament, cînd o faptă era îndată pedepsită sau răsplătită, Dumnezeu îi încurajează pe profeți să rabde ocările și defăimările cu nădejdea unor răsplăți viitoare, cu atît mai mult acum pe vremea Noului Testament, cînd nădejdea este mai vădită, cînd filozofia e mai mare.

Uită-te că Hristos a vorbit de suferirea prigoanelor, a ocărilor și defăimărilor numai după ce a dat atîtea fericiri. N-a făcut asta fără rost, ci a vrut să arate că un om care nu s-a deprins și n-a pus în practică fericirile nu poate ține piept prigoanelor, ocărilor și defăimărilor. De aceea fericirea dinainte deschide totdeauna drum celei următoare, așa că toate fericirile alcătuiesc un lanț de aur: omul smerit își va plînge negreșit păcatele; cel care plînge va fi și blînd și drept și milostiv; cel milostiv, drept și cu sufletul zdrobit, va fi negreșit și curat cu inima; iar cel curat cu inima va fi făcător de pace. În sfîrșit, cel care îndeplinește toate aceste fericiri va înfrunta prigoanele, nu se va tulbura cînd va auzi că e vorbit de rău și va fi în stare să sufere mii de necazuri.

După ce Hristos a dat ucenicilor Săi poruncile ce se cuveneau, îi încurajează iarăși, lăudîndu-i. Și pentru că poruncile erau mărețe, cu mult mai mari decît cele din Vechiul Testament, ascultă ce le spune Hristos ucenicilor Săi, ca nu cumva să se tulbure și să zică: „Cum vom putea îndeplini aceste porunci?”. Spunîndu-le

„*Voi sînteți sarea pămîntului*”⁴⁴,

arătîndu-le că este nevoit să le dea aceste porunci, Domnul pare a le spune ucenicilor Săi: „Nu e vorba de viața voastră, ci de viața întregii lumi. Nu vă trimit în două sau zece sau douăzeci de orașe, nici la un singur popor, ca pe profeți, ci pe pămînt și pe mare, în întreaga lume, într-o lume stricăta”.

Prin cuvintele: „*Voi sînteți sarea pămîntului*” a arătat că toată omenirea este stricăta și putredă de păcate. De aceea Hristos cere ucenicilor Săi să îndeplinească virtuțile fericirilor; că ele mai cu seamă sînt necesare și folositoare pentru purtarea de grijă a sufletelor mulțimilor. Omul blînd, îngăduitor, milostiv și drept nu mărginește numai la el faptele sale bune, ci face ca aceste bune izvoare să se reverse și spre folosul celorlalți. Și iarăși, omul curat cu inima, făcător de pace și prigonit pentru adevăr își pune viața în slujba folosului obștesc al lumii. „Să nu socotiți, spune Hristos ucenicilor Săi, că sînteți chemați la niște lupte întîmplătoare și nici că e vorba de lucruri mici! Nu!” „*Voi sînteți sarea pămîntului!*”

– Ce dar? Au îndreptat apostolii ce se stricase?

– Nicidecum! Că nici nu-i cu putință să mai fie de folos cele stricate, chiar dacă presari sare pe ele. Apostolii n-au făcut asta, ci au sărat

numai ceea ce fusese mai înainte reînnoit, ceea ce li se încredințase și scăpase de mirosul cel greu al putreziciunii, ținându-o și păstrându-o în prospețimea pe care o primise de la Stăpînul. A scăpa de putreziciunea păcatelor este lucrarea lui Hristos; dar a nu se mai întoarce iarăși la putreziciunea aceea este lucrarea sîrguinței și nevoinței ucenicilor.

Vezi cum Hristos le arată ucenicilor, încetul cu încetul, că sînt mai mari și decît profeții? Le spune că nu sînt numai dascălii Palestinei, ci ai întregului pămînt; și nu sînt simpli dascăli, ci dascăli înfricoșători. Minunat este că au ajuns atît de doriți și atît de dragi tuturor, nu prin lingușeli, nici prin slugărnicii, ci prin asprime, așa cum lucrează sarea. „Să nu vă mirați, le spune Hristos, dacă las la o parte pe ceilalți și vă grăiesc vouă și vă atrag spre primejdii atît de mari! Gîndiți-vă la cîte orașe, la cîte popoare, la cîte neamuri am să vă trimit ca păstori! De aceea vreau să nu fiți numai voi înțelepți, ci să faceți și pe alții înțelepți. Trebuie să fiți foarte pricepuți, pentru că în mîinile voastre stă mîntuirea celorlalți. Trebuie să aveți atîta belșug de virtute, pentru ca folosul ei să împrăștie și la alții. Dacă nu veți fi așa, nu vă veți fi nici vouă îndestulători”.

VII

„Nu vă întristați, le spune Hristos mai departe, că sînt împovărate cele ce vă spun! Dacă ceilalți oameni se strică, pot, prin voi, să se mai întoarcă la starea lor de mai înainte; dar dacă voi vă veți strica, împreună cu voi veți pierde și pe ceilalți. Deci cu cît vi se încredințează lucruri mai mari, cu atît aveți nevoie de mai multă rîvnă”.

Pentru aceea spune:

„Dacă sarea se va strica, cu ce se va săra? De nimic nu mai este bună decît să fie aruncată afară și călcată de oameni”⁴⁵.

Ceilalți oameni, de-ar păcătui de mii de ori, pot dobîndi iertare. Dar dascălul, dacă păcătuiește, este lipsit de orice apărare și va primi cea mai mare pedeapsă.

Pentru ca nu cumva ucenicii din pricina cuvintelor: „Cînd vă vor ocări și vă vor prigoni și vor zice tot cuvîntul rău împotriva voastră” să se teamă a porni la propovăduire, Hristos le spune: „Dacă nu sînteți destul de tari ca să înfrunțați ocările, prigonirile și cuvintele rele, în zadar ați fost aleși! Nu trebuie să vă temeți cînd sînteți vorbiți de rău, ci cînd sînteți fătarnici. Atunci vă veți strica și veți fi călcați în picioare! Dar dacă rămîneți la gust cum e sarea, și sînteți vorbiți de rău, bucurați-vă! Așa e lucrarea sării: să muște și să pricinuiască dureri celor răi. Este deci de neapărată trebuință să fiți vorbiți de rău; asta, însă, nu vă vatămă cu nimic, ci dă mărturie de tăria voastră; dar dacă vă temeți de ocări,

atunci ați trădat și tăria ce trebuie s-o aibă niște apostoli și veți suferi și necazuri cu mult mai mari; că veți fi și vorbiți de rău, și veți fi și disprețuiți de oameni”.

Acest înțeles au cuvintele: „*Călcată de oameni*”.

Apoi Hristos îi compară pe ucenici cu altceva mai mare:

„*Voi sînteți lumina lumii!*”⁴⁶.

Iarăși, a lumii, nu a unui neam, nici a douăzeci de orașe, ci-a întregii lumi; sînt lumină spirituală cu mult mai bună decît lumina razei soarelui, precum sînt și sare duhovnicească. Hristos i-a numit mai întîi sare și apoi lumină, ca să afli cît este de mare cîștigul unor cuvinte aspre și folosul unei învățături sfînte. Cuvintele aspre și învățătura sfîntă, ca și sarea și lumina, ne strîng, nu ne lasă să ne împrăștiem, ne fac să vedem, povățuindu-ne la virtute.

„*Nu poate cetatea să se ascundă stînd deasupra muntelui. Nici nu aprind făclie și o pun sub obroc*”⁴⁷.

Iarăși, prin aceste pilde, Hristos îi duce pe ucenicii Săi la desăvîșirea vieții lor, învățîndu-i să lupte din toate puterile, pentru că stau înaintea ochilor tuturor și se luptă pe arena întregii lumi. „Nu vă uitați, le spune Hristos, că acum ne aflăm aici și stăm în acest mic colț de lume! Veți ajunge cunoscuți tuturor, ca o cetate așezată pe vîrfurile unui munte, ca o făclie așezată în sfeșnic, care luminează întreaga casă!”.

Unde sînt acum cei care pun la îndoială puterea lui Hristos? Să audă acestea! Să se înspăimînte de puterea profeției lui Hristos! Să se închine tăriei Lui!

Gîndește-te ce mari făgăduințe făcuse Hristos ucenicilor Săi pe cînd nu erau cunoscuți nici în țara lor! Le făgăduise că-i vor cunoaște pămîntul și marea, că faima lor se va întinde pînă la marginile pămîntului; dar, mai bine spus, nu faima lor, ci lucrarea facerilor lor de bine. Că nu i-a făcut cunoscuți numai faima lor răspîndită pretutindenea, ci și faptele lor. Ca și cum ar fi fost întraripați, au străbătut tot pămîntul, mai repede ca raza, răspîndind lumina credinței.

Mi se pare că Hristos, prin această pildă, insuflă curaj apostolilor Săi. Cuvintele: „*Nu poate cetatea să se ascundă stînd deasupra muntelui*” arată puterea Lui. Că după cum nu este cu putință să se ascundă o cetate zidită pe vîrfurile muntelui, tot așa nu este cu putință să fie ascunsă și trecută sub tăcere propovăduirea Evangheliei. Și pentru că le spusese că vor fi prizoniți și vorbiți de rău, că se va uneli și se va porni război împotriva lor, ca să nu socotească cumva că aceste necazuri vor putea să le închidă gura, încurajîndu-i, le spune că predica lor nu numai că nu

46. Matei 5, 14.

47. Matei 5, 14-15.

va rămâne ascunsă, ci va lumina lumea întreagă. Și tocmai pentru aceasta vor fi străluciți și vestiți.

Prin pilda cu cetatea zidită pe vârful muntelui, Hristos își arată propria Sa putere: prin pilda următoare cere curaj și îndrăznire ucenicilor Săi, grăindu-le așa:

„Nici aprind făclie și o pun sub obroc, ci în sfeșnic și luminează tuturor celor din casă. Așa sa lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri”⁴⁸.

Hristos le spune ucenicilor Săi: „Eu am aprins lumina; grija voastră este ca lumina să rămână aprinsă nu numai pentru voi, ci și pentru cei ce se vor bucura de strălucirea ei și vor fi conduși la adevăr. Birfelile și defăimările nu vor putea umbri strălucirea voastră, dacă veți duce o viață desăvârșită, ca unii ce veți aduce la învățătura Mea întreaga lume. Arătați, deci, o viață vrednică de harul ce-ați primit; după cum harul se propovăduiește pretutindeni, tot astfel și vestea faptelor voastre bune merge împreună cu el”.

Apoi împreună cu mîntuirea oamenilor Hristos le mai dă și un alt cîștig, îndestulător să-i facă să lupte și să le insufle rivnă. „Dacă veți trăi drept, le spune Hristos, nu numai că veți îndrepta lumea, dar veți face ca și Dumnezeu să fie slăvit. Dar dacă veți avea o viață păcătoasă, veți duce și pe oameni la pieire și veți face ca și numele lui Dumnezeu să fie hulit”.

VIII

Apostolii Îl puteau întreba:

– Dar cum se va slăvi Dumnezeu prin noi, cînd oamenii au să ne defaime?

– N-au să vă defaime toți; dar chiar aceia care, mînați de invidie, vă vor defăima, și ei, în cugetul lor, vă vor admira și vă vor lăuda, așa după cum alții birfesc cu mintea lor pe cei cu viață stricată, deși în față îi laudă și-i linguesc.

– Ce? Ne poruncești să trăim pentru ochii lumii, pentru ambiție?

– Nu, nu spun asta! Că nû v-am spus: Dați-vă toată silința ca faptele voastre să fie cunoscute de lume! Nici nu v-am spus: Arătați-le oamenilor! Ci iată ce: „*Să lumineze lumina voastră!* Cu alte cuvinte vă spun așa: Mare să fie virtutea voastră, îmbelșugat focul, nespusă lumina! Cînd virtutea voastră va fi atît de mare, e cu neputință să rămînă tălănuită, chiar dacă voi, care o săvîrșiți, ați căuta s o ascundeți. Puneți înaintea oamenilor o viață nepătată! Nu dați oamenilor nici un prilej ca să vă

hulească pe bună dreptate! Și chiar de-ar fi cu zecile de mii hulitorii voștri, nimeni nu va putea umbri virtutea voastră!”.

Și bine a spus Hristos: „*Lumina!*” Că nimic nu-l face pe om atât de vestit ca strălucirea virtuții, oricât ar căuta el s-o ascundă! Omul virtuos strălucește ca și cum ar fi scăldat de razele soarelui, ba încă mai strălucitor chiar decât razele soarelui; că nu-și trimite numai pe pământ lumina sa, ci depășește chiar cerurile.

Prin pilda cu lumina, Domnul îi mângâie mult pe ucenici, spunându-le: „Chiar dacă veți suferi fiind huliti, totuși vor fi mulți care, datorită vouă, vor slăvi pe Dumnezeu. Veți fi răsplătiți și pentru una și pentru alta; și pentru că, datorită vouă, Dumnezeu este slăvit, și pentru că ați fost defăimați pentru Dumnezeu”.

Dar ca să nu căutăm cu orice preț să fim vorbiți de rău, știind că defăimarea aduce răsplată, Domnul ne spune că nu răsplătește orice defăimare, ci numai aceea care îndeplinește două condiții: prima să fii hulit pe nedrept, a doua să fii hulit pentru Dumnezeu. Hristos arată mai departe că nu numai vorbitul de rău are câștig, ci și vorbitul de bine, cînd slava de pe urma vorbitului de bine este îndreptată spre Dumnezeu. Hristos dă bune nădejdi ucenicilor Săi, spunându-le: „Defăimarea celor răi nu are atîta putere încît să întunece mintea celorlalți ca să nu mai vadă lumina care este în voi. Numai atunci veți fi călcați în picioare de oameni cînd vă veți strica, nu cînd veți fi defăimați, deși faceți fapte bune. Atunci mulți vă vor admira, nu numai pe voi, ci, din pricina voastră, și „*pe Tatăl vostru*”. Domnul n-a spus: „pe Dumnezeu”, ci „*pe Tatăl*”, punînd mai înainte temeiurile nobleței pe care le-o va da în viitor. Mai înainte, pentru a le arăta că sînt de aceeași cinste cu El, le spusese: „Nu vă întristați cînd sînteți vorbiți de rău; vă este de ajuns că sînteți vorbiți de rău pentru Mine”. Acum vorbește de Tatăl și arată că este întru totul egal cu El.

Cunoscînd⁴⁹, deci, câștigul acestei rîvne și primejdia trîndăvirii – că mai mare rău este defăimarea Stăpînului nostru din pricina noastră, decât pierderea noastră – „*să nu fim poticnire nici pentru iudei, nici pentru păgîni, nici pentru Biserica lui Dumnezeu*”⁵⁰. Dacă avem o viață mai strălucitoare decât soarele, poate să ne vorbească de rău oricine pofteste; că nu ne întristăm cînd sîntem vorbiți de rău, ci cînd pe bună dreptate sîntem vorbiți de rău. Dacă sîntem păcătoși, sîntem cei mai ticăloși oameni, chiar dacă nimeni nu ne vorbește de rău; dar dacă sîntem virtuoși sîntem cei mai de invidiat, chiar dacă întreaga lume ne-ar vorbi de rău; și vom atrage spre noi pe toți cei care vor să se mîntuiască, că aceș-

49. De aici începe partea morală: *Dacă sîntem virtuoși sîntem admirați chiar de vrăjmașii noștri; și despre viațuirea desăvîșită.*

50. I Cor. 10, 32.

tia nu se vor uita la defăimarea celor răi, ci la virtutea vieții noastre. De-ar fi cu zecile de mii birfitorii, faptele noastre vor fi mai puternice decît glasul oricărei trâmbițe, iar viața noastră curată mai luminoasă chiar decît lumina.

Dacă avem toate însușirile amintite mai sus, dacă sîntem blînzi, smeriți și milostivi, dacă sîntem curați și făcători de pace, dacă nu răs-pundem cu ocări cînd sîntem vorbiți de rău, ci chiar ne bucurăm, ei bine atunci, ca și cum am face minuni, vom atrage spre noi pe toți cei ce ne văd. Toți vor veni cu drag la noi, de-ar fi fiare, demoni, orice! Dacă totuși ar fi unii care să te vorbească de rău, deloc să nu te tulburi, chiar de-ai vedea că te ocărăsc în piață publică. Nu te tulbura, ci cercetează-le conștiința și vei vedea că, în adîncul sufletului lor, te aplaudă, te admiră și-ți împletesc nenumărate laude. Gîndește-te cît de mult lăuda Nabu-codonosor pe tinerii din cuptorul cel de foc, deși le era dușman și potrivnic; da, cînd a văzut că tinerii rămîn cu fruntea sus și neînduple-cați, îi laudă și-i încununează, nu pentru altă pricină, ci pentru că n-au ascultat de el și au ascultat de legea lui Dumnezeu⁵¹. Diavolul chiar cînd vede că n-o poate scoate la capăt cu noi ne părăsește de teama ca nu cumva el însuși să ne dea prilejul să dobîndim mai multe cununi. Dacă, după ce diavolul s-a depărtat de tine, te-ar vorbi de rău un spurcat și un stricat, totuși și acesta îți va recunoaște virtutea, cînd întunericul se va ridica de pe cugetul lui; iar dacă oamenii vor stărui în nebunia lor, atunci de la Dumnezeu vei avea mai mare laudă, mai mare admirație.

IX

Nu te întrista, deci, nu te descuraja! Pentru că și apostolii erau „*pentru unii mireasmă spre moarte, iar pentru alții mireasmă spre viață*”⁵². De nu dai nimănui prilej temeinic, ești scăpat de orice vină; dar, mai bine spus, ai ajuns chiar mai fericit. Luminează, dar, lumea cu viața ta și nu te sinchisi de cei ce te vorbesc de rău! Nu-i cu puțință, da, nu-i cu puțință să nu aibă mulți dușmani omul care săvîrșește virtutea! Dar asta nu-l supără pe omul virtuos; că unele ca acestea îl fac și mai strălucit.

Gîndindu-ne, dar, la toate acestea, să urmărim un singur lucru: să ne chivernisim cu toată grija viața noastră. Făcînd așa, vom duce și pe cei ce stau în întuneric la viața cea de dincolo. Atît de mare este puterea acestei lumini că nu luminează numai aici pe pămînt, ci și dincolo, însoțind pe cei ce o urmează. Cînd oamenii vor vedea că disprețuim toate cele din lume și ne pregătim pentru viața viitoare, faptele noastre îi vor convinge înaintea cuvințului nostru. Căci cine-i atît de lipsit de

51. Dan. 3, 28-29.

52. II Cor. 2, 16.

mințe, încît să nu capete chiar de aici de pe pămînt o dovadă clară a vieții ce va să fie, cînd vede că acela care pînă mai ieri-alaltăieri trăia în desfătări, în lux și bogăție, leapadă dintr-o dată totul și, ca și cum ar avea aripi, zboară ca să trăiască înfometat și sărac, să ducă o viață grea și anevoioasă, înfruntă primejdii, vărsări de sînge, junghieri și toate cele socotite groaznice de oameni? Dar dacă ne împletim viața noastră cu cele din lumea aceasta și ne lipim strîns inima de ele, cum vor mai putea fi convinși oamenii că ne grăbim să plecăm spre o altă lume? Ce cuvînt de apărare mai putem avea cînd frica de Dumnezeu nu este tot atît de puternică în noi cît de puternică era dorința de slava omenească la filozofii greci? Că unii din ei, ca să fie lăudați de oameni, au renunțat la averi și au disprețuit moartea; de aceea și deșarte au fost nădejtile lor. Ce vom spune întru apărarea noastră, cînd nu putem face nici ce făceau aceia, deși ne stau înaintea atît de mari bunătăți și ni s-a dat o filozofie atît de înaltă, ci ne pierdem și pe noi și pe alții? Că nu aduce atîta vătămare un păgîn, care săvîrșește nelegiuiri, cît un creștin, care face același lucru. Și pe bună dreptate, că religia păgînilor este o religie falsă, pe cînd a noastră, datorită harului lui Dumnezeu, este cinstită și prețuită chiar de cei necredincioși. De aceea mai cu seamă cînd vor să ne ocărăască și să ne mărească vina, adaugă: «Și e creștin!» N-ar grai așa, dacă n-ar avea o părere bună despre religia noastră.

! N-ai auzit, oare, cîte și ce fel de porunci a dat Hristos? Cînd vei putea săvîrși una din aceste porunci, odată ce lași totul la o parte și alergi să-ți aduni dobînzile, să dai bani cu împrumut, să faci afaceri, să cumperi turme de robi, să-ți faci vase de argint, să ți cumperi nenumărate moșii, case și mobile? Și de-ar fi numai atît! Dar cînd adaugi la aceste osteneli și sirguințe zădarnice și nedreptate, furînd pămîntul altora, răpind casele străine, împilînd pe săraci, mărind foametea, spune-mi, cum mai poți păși pragul bisericii? Da, știu, ai și clipe cînd miluiești pe săraci! Dar și atunci cît prăpăd sufletesc! Miluiești sau din mîndrie sau din dorința slavei deșarte, ca să nu ai vreun folos sufletesc nici atunci cînd faci bine. Ce poate fi mai îngrozitor decît să fii în port și să te îneci!

Ca să nu se întimplă asta, cînd faci bine nu căuta laudă de la nimeni, ca să-L ai pe Dumnezeu datornic. „Împrumutați, spune Domnul, pe cei de la care nu mai nădăduiți să luați înapoi”⁵³.

Ai datornic pe Dumnezeu! Pentru că-L lași pe El și ceri de la mine, un om sărac și nenorocit? Datornicul acesta nu se supără de-I ceri înapoi împrumutul. Este, oare, sărac? Nu vrea să-ți întoarcă banii? Nu! Nu vezi, oare, nespusele Lui vistierii? Nu vezi nepovestita Lui dărniciie? Pe El apucă-L de haină! De la El cere! Se bucură mult cînd îi ceri! Cînd vede că ceri de la altul, și nu de la El, stă trist, ca și cum ar fi insultat.

Nici nu-ți mai dă îndărăt împrumutul, ba te mai ține și de rău, și pe bună dreptate, spunându-ți: „Știi că sînt nerecunoscător? Ai aflat cumva că sînt sărac, de-ai plecat de la Mine și te-ai dus la altul? Ai împrumutat pe unul și ceri de la altul?”

Da, un om a primit banii tăi, dar Dumnezeu ți-a poruncit să-i dai aceluia. Dumnezeu vrea să fie și datornic și garant; și-ți dă mii de prilejuri ca să-I ceri înapoi împrumutul.

Pentru ce treci cu vederea dărnicia și bogăția cea atît de mare a lui Dumnezeu și ceri să iei de la mine care n-am nimic? Pentru ce te lauzi înaintea mea cînd miluiești pe vreun sărac? Ți-am spus eu: „Dăi”? Ai auzit de la mine acest cuvînt, ca să ceri de la mine? Dumnezeu însuși a spus: „*Cine miluiește pe sărac, împrumută pe Dumnezeu*”⁵⁴. Ai împrumutat pe Dumnezeu, El ți-i datornic.

- Dar nu-mi dă întreg împrumutul acum!

- Și asta o face tot în interesul tău. Un datornic ca acesta este Dumnezeu. Nu face precum cei mai mulți oameni, care se sîlesc să înapoieze împrumutul, ci face totul și-și dă toată silința ca să pună la loc sigur banii ce l-ai dat cu împrumut. De aceea o parte din împrumut ți-o dă aici pe pămînt, iar pe cealaltă o păstrează dincolo, în cer.

X

Știind dar acestea, să facem multă milostenie, să arătăm mare dragoste de oameni și cu banii și cu faptele. Dacă vedem în piață un om nenorocit și bătut de soartă, de putem să-i dăm bani, s-o facem; de putem să-l mîngîiem cu cuvîntul, să nu pregetăm. Are răsplată sa și cuvîntul; dar mai bine spus, chiar și suspinele. Asta o spunea fericitul Iov: „*Iar eu am plîns pentru orice neputincios și am suspinat cînd am văzut om în nevoie*”⁵⁵. Iar dacă lacrimile și suspinele au răsplată, gîndește-te cît de mare va fi plata cînd adaugi și cuvinte de mîngîiere, ajutoare bănești și orice alt fel de milostenie!

Eram dușmani ai lui Dumnezeu; dar Fiul Unul-Născut ne-a împăcat cu El, punîndu-Se pe El Însuși mijlocitor, primind răni în locul nostru și suferind moarte în locul nostru. Să ne sîrguim, dar, și noi să scăpăm de nenumărate rele pe cei căzuți! Să nu facem ca acum, cînd ne uităm cum se bat și se sfișie unii pe alții, și cînd, stînd în jurul acestei priveriști drăcești, ne bucurăm cum se batjocoresc și se fac de rîs. Poate fi, oare, o cruzime mai mare? Vezi că se ocărăsc, că se trag de păr, că-și sfișie hainele, că se pălmuiesc, și rabzi să stai liniștit! Cine-i cel care se bate? Urs, fiară sălbatică, șarpe? Nu! E om ca și tine! E fratele tău! E

54. Prov. 19, 17

55. Iov 30, 25

mădularul tău! Nu te uita cum se bat, ci desparte-i! Nu te bucura, ci impacă-i! Nu îndemna și pe alții la bătaie, ci oprește-i și desparte-i pe cei ce se bat! De astfel de priveriști nenorocite pot să se bucure numai niște oameni cărora le place să vadă case ruinate, numai niște oameni fără de judecată, niște lepădături. Vezi pe un om că se face de rîs și nu socotești că se face de rîs? Nu intri între cei ce se încaeră? Nu împrăștii armata diavolului? Nu pui capăt atîtor nenorociri omenești?

- Dar ce? Vrei să fii lovit și eu? O astfel de poruncă îmi dai?

- Fii încredințat că n-ai să fii lovit! Dar dacă vei păți asta, atunci fapta ta este faptă de mucenic, că ai suferit pentru Dumnezeu. Dacă pregeți să primești lovituri, gîndește-te că Stăpînul tău n-ă pregetat să sufere crucea pentru tine. Cei încăierati sînt beți și întunecați la minte; mînia îi stăpînește ca un tiran, ca un general; au nevoie de un om cu mintea întreagă să-i ajute; și cel vinovat și cel nevinovat; unul, ca să înceteze de a mai face rău, celălalt ca să scape de rău. Du-te la dinșii, întinde-le mîna; tu, cel treaz, celui beat! Că este și o beție a mîniei, mai cumplită decît beția cu vin. Uită-te la corăbieri! Cînd văd că alți corăbieri sînt gata să se înece, întind pînzele corăbiei lor și pleacă în grabă ca să smulgă din furtună pe cei de aceeași meserie cu ei: Dacă cei de aceeași meserie se ajută atît de mult unii pe alții, apoi cu mult mai mult este drept să facă asta cei de aceeași fire! Că pe uscat primejdiile de înec sînt mai mari decît cele de pe mare: sau a ocărît, cînd a fost atacat, și a pierdut totul; sau, stăpînit de mînie, a înjurat, și este iarăși aruncat în iad; sau a rănit și a ucis și se află tot în primejdie de înec. Du-te, deci, și pune capăt răului! Scoate din valuri pe cei ce sînt pe cale să se înece! Coboară-te în involburarea mării! Împrăștie priveriștea diavolului! Ia pe fiecare în deosebi și sfătuiește-i să stingă flacăra, să potolească valurile. Nu te teme dacă focul se face mai mare, iar cuptorul se încinge mai cumplit! Mulți alții vor veni alături de tine și-ți vor întinde mîna de ajutor. Fă tu numai începutul! Dar mai presus de toți îți va veni în ajutor Dumnezeuul păcii. Dacă vei fi tu primul care vei încerca să potolești flacăra, te vor urma mulți alții; dar tu vei primi răsplata celor săvîrșite de aceia. Ascultă ce sfat le dă Hristos iudeilor, care nu se puteau ridica cu mintea mai presus de cele pămîntești: „*De vei vedea vita dușmanului tău căzută sub povara ei, nu trece pe lângă ea, ci ridică vita căzută*”⁵⁶. Și este mai greu să ridici de jos o vită căzută cu povară cu tot decît să desparți și să impaci doi oameni care se bat. Dacă trebuie să ridici vita de povară a dușmanilor tăi, apoi cu atît mai mult trebuie să ridici sufletele prietenilor tăi, mai ales cînd căderea este mai grozavă. Că ei, neputînd purta

povara miniei, nu cad într-o groapă, ci în focul gheenei. Tu, însă, vezi pe fratele tău căzut jos, strivit de povară, iar pe diavol, alături de el, ațîțînd focul, și treci mai departe fără inimă, fără milă! E primejdios lucru să faci asta și cu un animal!

XI

Samariteanul a văzut un rănit pe care nu-l cunoștea și cu care n-avea nici o legătură; totuși s-a dus la el, l-a suit pe animalul său, l-a dus la o casă de oaspeți, a plătit un doctor și a lăsat hangiului bani ca să-i poarte de grijă și i-a mai făgăduit și alți bani⁵⁷. Tu, însă, nu vezi un om căzut între țîlhari, ci pe unul asaltat de minie și de o armată de demoni; nu în pustie, ci în mijlocul pieții; nu ai de cheltuit bani, nici de închiriat animal de povară, ca să-l duci drum lung, ci numai să rostești cîteva cuvinte; și totuși pregeți, stai pe gînduri, treci pe alături fără inimă, fără milă! Ei bine, cum mai poți nădăjdui să-ți fie Dumnezeu îndurător, cînd Îl chemi în ajutor?

Vreau să mă adresez acum vouă celor care vă încăierăți și vă bateți în văzul lumii! Vreau să mă adresez mai cu seamă ție, care ai început cearta și care faci rău! Spune-mi tu, care rănești, care lovești, care sfîșii, ești porc sălbatic, ești măgar sălbatic? Nu te rușinezi, nu roșești că ai ajuns o fiară sălbatică, că ai aruncat noblețea firii tale omenеști? Spui că ești sărac? Da! Dar ești om liber! Spui că ești muncitor cu palmele? Da! Dar ești creștin! Tocmai pentru că ești sărac trebuie să fii liniștit! E treaba bogaților să se bată, nu a săracilor; că pe bogați multe pricini îi silesc să lupte. Nu ai, sărace, plăcerile bogaților, dar reușești să-ți aduni neplăcerile și necazurile lor: dușmănia, cearta, bătaia. Strîngi de gît pe fratele tău, îl înăbuși, îl trîntești la pămînt în văzul tuturor! Și nu te gîndești că te faci de rîs și de batjocură! Nu te gîndești că te apucă furii de fiară sălbatică! Dar, mai bine spus, ajungi mai rău decît fiarele sălbatice! Acelea au totul în comun; trăiesc mai multe la un loc, merg împreună de la o pășune la alta. Noi dimpotrivă nu avem nimic îndeobște; toate s-au răsturnat cu susul în jos; peste tot bătai, certuri, înjurături, dușmănii, ocări. Nu mai respectăm nici cerul, la care cu toții îndeobște am fost chemați; nu mai respectăm nici pămîntul, pe care Dumnezeu l-a dat îndeobște tuturor, și nici propria noastră fire! Pe toate le-au spulberat și le-au distrus minia și dragostea de bani! N-ai văzut, oare, că a suferit o mulțime de nenorociri și că a fost dată osîndeii veșnice sluga aceea care datora stăpînului său zece mii de talanți, pentru că a strîns de gît pe semenul său pentru o sută de dinari, după ce

57. Luca 10, 30-37.

i se iertase lui toată datoria?⁵⁸ Nu te înfricoșează pilda aceasta? Nu te temi să nu pățești și tu la fel? Că și noi datorăm Stăpînului datorii multe și mari; și totuși El ne îngăduie, îndelung rabdă; nici nu ne silește cum silim noi pe frații noștri, nu ne sugrumă, nici nu ne strînge de gît; că de-ar fi voit să ne ceară cea mai mică parte din datorie, de mult am fi pierit.

Gîndindu-ne, dar, iubitorilor, la toate acestea, să ne smerim și să iertăm pe datornicii noștri; că ne vor fi nouă, dacă filozofăm, prilej de neșpus de mare iertare. Dăm puțin și vom primi mult. Pentru ce, dar, ceri datoria, întrebuițînd silnicia? Ar trebui, chiar dacă acela ar vrea să ți-o plătească, să-l ierți, ca să primești totul de la Dumnezeu. Dar așa, tu faci cu totul altceva; îl silești, te cerți cu el, ca nu cumva să rămînă vreun bănuț de-al tău la el. Crezi că ataci pe datornic, dar îți înfigi sabia în tine însuși, sporindu-ți osînda cea din iad! Dacă ai filozofa puțin, aici pe pămînt, ți-ai îndulci mult osînda. Că și Dumnezeu tocmai de aceea vrea să punem noi început unei dărnicii ca aceasta, ca să aibă El prilej să ne dea în schimb mai mult. Iartă, deci, pe toți datornicii tăi – și pe cei ce-ți datorează bani și pe cei ce ți-au greșit – și cere apoi de la Dumnezeu răsplată pentru o măreție sufletească ca aceasta! Că atîta vreme cît aceia îți sînt datornici, nu vei avea pe Dumnezeu datornic! Dar dacă le ierți ace-lora datoria, vei putea trage la răspundere pe Dumnezeu și vei putea să-I ceri, cu multă tărie, răsplata unei atît de mari filozofii. Dacă ar trece pe lîngă tine un om și te-ar vedea că ai pus mîna pe un datornic, apoi ți-ar porunci să-i dai drumul, pentru că îți plătește el datoria lui, omul acela, luînd asupra lui datoria, ți-ar fi recunoscător că la porunca lui ai iertat pe datornic, cum să nu dea Dumnezeu însutit și înmiit, cînd vede că, de dragul poruncii Lui, iertăm pe toți datornicii noștri, fără să le aducem nici cea mai mică vină? Să nu ne gîndim la plăcerea trecătoare ce o avem cînd cerem înapoi banii împrumutați, ci la paguba mare ce o vom avea pe lumea cealaltă, păgubindu-ne pe noi înșine veșnic. Să fim mai presus de toate cele din lume! Să iertăm datornicilor noștri și datoriile de bani și greșelile, ca să ne ușurăm și pedepsele! Ce n-am putut reuși cu alte virtuți, să reușim cu aceasta, iertînd pe aproapele nostru, ca să ne bucurăm de bunătățile veșnice, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

58. Matei 18, 23-34.

OMILIA XVI

**„Să nu socotiți că am venit să stric legea
sau profeții”¹**

I

Cine L-a bănuț pe Hristos că a venit să strice legea sau profeții, cine L-a învinuit, ca Hristos să dea acest răspuns? O bănuială ca aceasta nu se putea naște din cele ce spusese pînă acum. Că poruncile ca oame-nii să fie blînzi, îngăduitori, milostivi, curați cu inima, luptători pentru dreptate nu presupun un gînd ca acesta, ci unul cu totul potrivit. Atunci pentru ce a spus acestea? Nu fără rost și nici la întîmplare, ci pentru că avea să dea legi mai mari decît legile Vechiului Testament – spunînd: *„Ați auzit că s-a zis celor de demult: să nu ucizi; iar Eu zic vouă: Nici nu vă mîniați”²* – și pentru că avea să deschidă drum unei viețuiri dumnezeiești și cerești. Deci, ca noutatea aceasta să nu tulbure sufletele ascultătorilor și ca să nu-i facă potrivnici spuselor Sale, Se folosește de aceste cuvinte. Deși ascultătorii Săi nu împlineau legea, totuși țineau la ea din tot sufletul lor; cu fapta o călcau în fiecare zi, dar voiau ca literele legii să rămînă neschimbate și să nu li se adauge nimic; dar, mai bine spus, conducătorii iudeilor adăugau ceva, nu pentru îmbunătățirea ei, ci pentru înrăutățirea ei. Așa au stricat, prin adaosurile lor, și cinstirea ce o datorau părinților lor; la fel, tot prin adăugiri nelalocul lor, au îndepărtat și alte multe porunci. Pentru că Hristos nu Se trăgea din seminția preoțească și pentru că poruncile, pe care avea să le dea, erau un adaos, care nu micșora virtutea, ci o întărea și o mărea – știind, deci, Hristos mai dinainte că aceste două lucruri aveau să-i tulbure –, de aceea, înainte de a da acele minunate legi, le scoate din minte ceea ce avea să le răvășească adîncul sufletului lor.

– Dar ce putea să răvășească adîncul sufletului lor și să-i supere?

– Ar fi crezut că Hristos dă aceste legi noi pentru a desființa legile Vechiului Testament. De aceea, dintru început, le scoate din minte o astfel de bănuială. Și Hristos face aceasta nu numai acum, ci și alteori. De pildă iudeii îl socoteau dușman al lui Dumnezeu din pricină că nu

1. Matei 5, 17.

2. Matei 5, 21. 22.

păzea simbăta; pentru a le scoate din cap părerea aceasta, Hristos Se apără în două chipuri: folosește cuvinte de apărare vrednice de Dumnezeu Sa, spunându-le: „*Tatăl Meu lucrează și Eu lucrez*”³, dar și cuvinte de apărare pe măsura minții iudeilor, ca de pildă atunci când le vorbește de oaia care cade în groapă simbăta și le arată că legea este călcată pentru salvarea oii⁴; și iarăși când le amintește că tot simbăta unii primesc tăierea împrejur⁵. Aceasta e pricina că adeseori Hristos rostește cuvinte mai smerite, pentru a îndepărta din mintea iudeilor părerea că este potrivnic lui Dumnezeu. Astfel, deși a înviat nenumărați morți numai cu cuvîntul, totuși când l-a chemat pe Lazăr afară din mormînt a adăugat și rugăciunea⁶; dar apoi, ca nu cumva aceasta să-L arate mai mic decît Tatăl, îndreaptă o astfel de bănuială, adăugînd: „*Acestea le-am spus pentru mulțimea care stă împrejur, ca să creadă că Tu M-ai trimis*”⁷. Hristos nu lucrează toate minunile ca Stăpîn, ca să îndrepte slăbiciunea acelora, nici nu le face pe toate rugîndu-Se, ca să nu lase celor de mai tîrziu temei de rea bănuială, că a fost slab și neputincios, ci le săvîrșește cînd într-un fel, cînd în altul. Dar nici aceasta n-o face simplu, ci cu priceperea cuvenită Lui. Minunile mai mari le face ca Stăpîn; minunile mai mici le face uitîndu-Se la cer. Cînd iartă păcatele, cînd descoperă tainele, cînd deschide raiul, cînd alungă demonii, cînd curăță leproșii, cînd pune frîu morții și învie nenumărați morți, pe toate le face prin poruncă. Dar cînd săvîrșește minuni cu mult mai mici decît acestea, cum e de pildă înmulțirea pîinilor, atunci Se uită la cer⁸, arătînd că nu din pricina slăbiciunii face asta; căci Cel Care a putut face ca Stăpîn minuni mai mari, cum ar putea avea nevoie de rugăciune la săvîrșirea unor minuni mai mici? Dar, după cum am spus, a făcut așa ca să închidă gura nerușinată a iudeilor. Același lucru gîndește-l și de cuvintele Lui, cînd Îl auzi că rostește cuvinte smerite. Că multe sînt pricinile unor cuvinte și fapte ca acestea: ca să nu creadă iudeii că este străin de Dumnezeu, ca să-i învețe și să-i vindece pe toți, ca să-i învețe smerenia, ca să le arate că S-a întrupat – pentru că iudeii nu puteau pricepe totul dintr-odată –, ca să-i învețe să nu rostească cuvinte mari despre ei. Pentru asta a vorbit adeseori despre El cu smerenie și a lăsat ca alții să-I laude faptele mari.

3. Ioan 5, 17.

4. Matei 12, 11.

5. Ioan 7, 23.

6. Ioan 11, 41.

7. Ioan 11, 42.

8. Matei 14, 19.

II

Vorbind iudeilor le spunea: „*Înainte de a fi Avraam sint Eu*”⁹. Ucenicul Său, însă, n-a grăit așa, ci a spus: „*La început era Cuvîntul și Cuvîntul era la Dumnezeu și Dumnezeu era Cuvîntul*”¹⁰. Iarăși, nicăieri n-a spus lămurit că El a făcut cerul și pămîntul și toate cele văzute și cele nevăzute; dar ucenicul Său, cu multă îndrăznire și fără sfială, spune asta o dată, de două ori, de mai multe ori: „*Toate prin El s-au făcut și fără de El nimic nu s-a făcut*”¹¹; și: „*În lume era și lumea prin El s-a făcut*”¹². Pentru ce te miri că alții au spus lucruri mai mari despre El decît El Însuși, odată ce prin fapte a arătat multe, pe care nu le spune lămurit cu cuvîntul? Că El a făcut pe om a arătat-o lămurit și cu vindecarea orbului¹³; iar cînd a vorbit de facerea de la început a omului, n-a spus: „Eu l-am făcut”, ci: „*Cel Ce l-a făcut, bărbat și femeie i-a făcut*”¹⁴. Iarăși că El a creat lumea și pe cele din ea a arătat-o prin pescuirea minunată¹⁵, prin prefacerea apei în vin¹⁶, prin înmulțirea pîinilor¹⁷, prin potolirea furtunii pe mare¹⁸, prin întunecarea soarelui în timpul răstignirii¹⁹ și prin multe altele; dar cu cuvîntul n-a spus-o niciodată lămurit, ci ucenicii Lui neconținut spun asta; și Ioan și Pavel și Petru. Dacă apostolii, care zi și noapte L-au auzit vorbind și L-au văzut săvîrșind minuni, căroră le-a descoperit îndeosebi multe taine, căroră le-a dat o putere atît de mare încît să învie și morți, pe care i-a făcut atît de desăvîrșiți, încît pentru El au lăsat totul, ei bine dacă apostolii, care au ajuns la o atît de înaltă virtute și filozofie, n-au putut înțelege toate înainte de pogorîrea Sfîntului Duh, cum ar fi putut iudeii, lipsiți de înțelegere și cu totul depărtați de virtutea apostolilor, care întîmplător au văzut și au auzit faptele și cuvintele Domnului, cum ar fi putut fi convinși că Hristos nu-i străin de Dumnezeuul tuturor, dacă Domnul nu S-ar fi pogorît, prin tot ce spunea și grăia, pînă la puterea lor de înțelegere? De aceea, atunci cînd Hristos a dezlegat sîmbăta²⁰, n-a dat această lege fără nici o pregătire, ci a arătat, în felurite chipuri, temeinicia legii Sale. Dacă atunci cînd a vrut să pună capăt unei singure porunci, Hristos a vorbit cu atîta purtare de grijă, ca să nu

9. *Ioan* 8, 58.

10. *Ioan* 1, 1.

11. *Ioan* 1, 3.

12. *Ioan* 1, 10.

13. *Ioan* 9, 1-38.

14. *Matei* 19, 4.

15. *Luca* 5, 4-6.

16. *Ioan* 2, 1-11.

17. *Matei* 14, 15-21.

18. *Matei* 8, 24-27.

19. *Matei* 27, 45.

20. *Matei* 12, 1-13.

supere pe ascultători, apoi cu atît mai mult acum, cînd a adăugat întregii legi a Vechiului Testament o altă legiuire, a avut nevoie de multă pregătire, de multă purtare de grijă, ca să nu tulbure pe ascultători.

Aceasta e și pricina că Hristos nu vorbește totdeauna lămurit de Dumnezeu. Dacă o adăugire făcută legii vechi tulbura atît de mult pe iudei, apoi cu mult mai mult i-ar fi tulburat dacă spunea că este Dumnezeu. De aceea multe le grăiește mai prejos de propria Sa vrednicie.

Și acum, avînd să facă adăugiri legii, Se folosește de multă purtare de grijă. Că n-a spus o singură dată: „*Nu stric legea*”, ci a repetat același lucru a doua oară și a adăugat încă ceva mai mult.

Deci, după ce a spus: „*Să nu socotiți că am venit să stric legea*”, a adăugat:

„*N-am venit să stric, ci să împlinesc*”²¹.

Aceste cuvinte închid nu numai gura nerușinată a iudeilor, ci și gurile ereticilor, care spun că Vechiul Testament este de la diavolul. Dacă Hristos a venit să strice tirania legii, pentru ce atunci nu numai că nu o strică, ci o și împlinește? Că n-a spus numai: „*Nu o stric*”, deși era de ajuns atîta, ci a adăugat și: „*Să o împlinesc*”, cuvinte care nu sînt ale unuia care este potrivnic legii, ci ale unuia care a făcut legea.

Dar aș putea fi întrebat:

– Cum n-a stricat-o și cum a împlinit legea și profeții?

– Pe profeți i-a împlinit prin aceea că a adevărit prin fapte toate cele spuse de profeți despre El. Pentru aceea evanghelistul Matei de fiecare dată spune: „*Că să se îplinească ceea ce s-a zis de profetul*” și cînd S-a născut²², și cînd copiii I-au cîntat minunatul imn²³, și cînd a stat pe asină²⁴; și în alte multe împrejurări a împlinit spusele profeților. Că toate spusele profeților ar fi rămas neîmplinite, dacă n-ar fi venit Hristos.

Împlinirea legii n-a împlinit-o Hristos într-un singur chip, ci în două și trei chipuri. Primul chip stă în aceea că n-a călcat nimic din cele legiuite de lege. Că a împlinit pe toate, ascultă ce-i spune lui Ioan Botezătorul: „*Că așa se cuvine să împlinim toată dreptatea*”²⁵, ce le spune iudeilor: „*Cine din voi Mă vedește de păcat?*”²⁶; și iarăși ce le spune ucenicilor Săi: „*Vine stăpînitorul lumii acesteia și în Mine nu găsește nimic*”²⁷. Că profetul, cu mult înainte, spusese că El n-a făcut păcat²⁸. Acesta este primul

21. Matei 5, 17.

22. Matei 1, 22.

23. Matei 21, 15.

24. Matei 21, 4.

25. Matei 3, 15.

26. Ioan 8, 46.

27. Ioan 14, 30.

28. Isaia 53, 9.

chip în care Hristos a împlinit legea. Al doilea este acela că a împlinit legea și prin noi. Minunat lucru este nu numai că a împlinit legea, ci că ne-a hărăzit și nouă acest lucru. Asta a arătat-o Pavel când spune: „*Sfârșitul legii este Hristos spre îndreptățirea oricărui care crede*”²⁹. Tot Pavel spune că: „*Hristos a osîndit păcatul în trup, pentru ca îndreptarea legii să se împlinească în noi, care nu umblăm după trup*”³⁰; și iarăși: „*Stricăm, deci, legea prin credință? Să nu fie! Ci întărim legea!*”³¹. Legea urmărea să facă pe om drept; dar nu putea, că era slabă, venind, însă, Hristos și aducînd un nou fel de dreptate, acela prin credință, a întărit voința legii; și ce n-a putut legea, prin litera ei, aceea a săvîrșit Hristos prin credință. De aceea a spus: „*N-am venit să stric legea*”.

III

Dar dacă vei cerceta cu de-amănuntul, vei găsi și un alt chip, al treilea, prin care Hristos a împlinit legea.

– Care-i acesta?

– Acela al viitoarei legiuiiri, pe care avea s-o dea. Noile Sale legi nu desființau legile de mai înainte, ci le întăreau, le desăvîrșeau. Pentru că a nu te mînia nu desființa porunca de a nu ucide, ci o desăvîrșea, îi dădea mai multă tărie. Și așa cu toate celelalte porunci. De aceea cînd mai înainte, în fericiri, aruncase semințele acestor noi porunci, n-a dat naștere la nici o bănuială; dar cînd putea da mai lămurit naștere la bănuiala că ar fi împotriva legii vechi, prin punerea față în față a legilor noi cu cele vechi, atunci folosește foarte multă purtare de grijă. Aceste porunci noi le dăduse Hristos într-un chip ascuns în fericiri: în „*Fericiți cei săraci*”³² se cuprinde porunca de a nu te mînia³³; în „*Fericiți cei curați cu inima*”³⁴ este porunca de a nu te uita la femeie spre a o pofti³⁵; porunca de a nu aduna comori pe pămînt³⁶ sună la fel cu: „*Fericiți cei milostivi*”³⁷. Plînsul³⁸, prigoana și vorbirea de rău³⁹ sînt totuna cu a intra pe poarta cea strîmtă⁴⁰. A flămînză și a înseta de dreptate⁴¹ nu înseamnă altceva decît ceea ce a spus mai tîrziu: „*Cîte voiți să vă facă vouă oamenii, faceți și voi lor*”⁴².

29. Rom. 10, 4.

30. Rom. 8, 3-4.

31. Rom. 3, 31.

32. Matei 5, 3.

33. Matei 5, 22.

34. Matei 5, 8.

35. Matei 5, 28.

36. Matei 6, 19.

37. Matei 5, 7.

38. Matei 5, 4.

39. Matei 5, 11.

40. Matei 7, 14.

41. Matei 5, 6.

42. Matei 7, 12.

Cînd a fericit pe făcătorul de pace⁴³ a spus aproape același lucru ca atunci cînd a poruncit să lăsăm darul înaintea altarului și să ne grăbim a ne împăca cu cel pe care l-am supărat⁴⁴ și cu pîrîșul nostru⁴⁵. În fericiri arată răsplățile primite de cei care săvîrșesc aceste fapte bune, aici arată pedepsele celor care nu fac aceste fapte bune. Deoarece dincolo spusese că cei blinzi vor moșteni pămîntul⁴⁶, aici spune că cel care face nebun pe fratele său este vinovat de focul gheenei⁴⁷. Dincolo spusese că cei curați cu inima vor vedea pe Dumnezeu⁴⁸, aici spune că cel care se uită cu poftă la o femeie este un desfrînat⁴⁹; dincolo numise pe făcătorii de pace fiii lui Dumnezeu⁵⁰, aici înfricoșează altfel, spunînd: „*Ca nu cumva pîrîșul să te dea Judecătorului*”⁵¹. Tot așa mai înainte fericise pe cei ce plîng⁵², pe cei prigoniti⁵³, aici face același lucru, amenințînd cu pieirea pe cei ce nu merg pe această cale; căci cei ce merg pe calea cea largă, spune Hristos, merg la pieire⁵⁴. Cuvintele: „*Nu puteți sluji lui Dumnezeu și lui mamona*”⁵⁵ mi se par a fi la fel cu cuvintele: „*Fericiți cei milostivi*”⁵⁶ și cu „*Fericiți cei ce flămînzesc pentru dreptate*”⁵⁷. Dar, după cum am spus, pentru că Hristos voia să spună aceleași porunci din fericiri într-un chip mai lămurit, dar nu numai mai lămurit, ci voia să adauge și altceva mai mult decît cele ce erau cuprinse în fericiri – că în aceste noi porunci nu cere numai ca omul să fie milostiv, ci-i poruncește să-și dea și cămașa⁵⁸, nu-i cere numai să fie blînd, ci să întoarcă și obrazul celălalt celui care vrea să-l lovească⁵⁹ –, de aceea mai întîi îndepărtează păruta contrazicere. Pentru asta, după cum am spus, nu o dată a spus aceasta, ci și a doua oară. Că după ce a zis: „*Să nu credeți că am venit să stric legea sau prorociei*”, a adăugat: „*N-am venit să stric, ci să împlinesc*”⁶⁰.

„*Că amin vă grăiesc: pînă ce va trece cerul și pămîntul, o iotă sau o cirtă nu va trece din lege pînă ce nu vor fi toate*”⁶¹.

43. Matei 5, 9.

44. Matei 5, 24.

45. Matei 5, 25.

46. Matei 5, 5.

47. Matei 5, 22.

48. Matei 5, 8.

49. Matei 5, 28.

50. Matei 5, 9.

51. Matei 5, 25.

52. Matei 5, 4.

53. Matei 5, 10–12.

54. Matei 7, 13.

55. Matei 6, 24.

56. Matei 5, 7.

57. Matei 5, 6.

58. Matei 5, 40.

59. Matei 5, 39.

60. Matei 5, 17.

61. Matei 5, 18.

Cuvintele acestea au următorul înțeles: Este cu neputință ca legea să rămână neîmplinită, ci chiar cea mai mică poruncă a ei trebuie împlinită. Lucru pe care l-a făcut Însuși Hristos, că a observat legea cu cea mai mare scumpătate.

În aceste cuvinte ne mai lasă să înțelegem că întreaga lume se va schimba. Și n-a spus-o la împlinire, ci ca să atragă luarea-aminte a ascultătorilor și să le arate că în chip drept introduce în lume un alt fel de viațuire, de vreme ce întreaga creație avea să fie schimbată, neamul omenesc avea să fie chemat spre o altă patrie și să se pregătească pentru o viață mai înaltă.

„Cel ce va strica una din aceste cele mai mici porunci și va învăța așa pe oameni, cel mai mic se va chema în împărăția lui Dumnezeu”⁶².

După ce Hristos a îndepărtat bănuiala cea rea și a închis gurile celor care aveau de gând să-L contrazică, înfricoșează acum și amenință cumplit cu legile pe care le dă. Că în aceste cuvinte n-a vorbit de poruncile Vechiului Testament, ci de poruncile noi pe care avea să le dea, ascultă ce spune mai departe: *„Că zic vouă: De nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decît a cărturarilor și fariseilor, nu veți intra întru împărăția cerurilor”⁶³.*

Dacă Hristos i-ar fi amenințat pentru călcarea poruncilor Vechiului Testament, pentru ce ar mai fi spus: *„Dacă nu va prisosi”*? Căci cei care săvârșeau faptele pe care le săvârșeau cărturarii și fariseii nu săvârșeau un prisos de dreptate.

– Dar care era prisosul?

– Să nu te mîinii, să nu te uiți cu gînd de desfrînare la o femeie.

IV

Mi s-ar putea spune:

– Dar pentru ce a numit mai mici aceste porunci, cînd ele sînt atît de mari și înalte?

– Pentru că avea să dea aceste porunci; că după cum S-a smerit pe Sine Însuși și a rostit despre El cuvinte de smerenie, tot așa și despre legiuirea dată de El, învățîndu-ne chiar cu acest prilej să ne smerim în orice împrejurare. De altfel se folosește de cuvinte smerite și pentru că legile Sale puteau părea o inovație.

Cînd auzi cuvintele: *„cel mai mic întru împărăția cerurilor”* să nu înțelegi nimic altceva decît iadul și osînda. Căci cuvîntul: *„împărăție”* nu înseamnă numai desfătarea de bunătățile cele veșnice, ci și timpul învierii și venirea Lui cea înfricoșătoare. Ar fi, oare, drept să fie aruncat în iad cel

62. Matei 5, 19.

63. Matei 5, 20.

care face nebun pe fratele său și calcă o singură poruncă, iar altul care calcă toate poruncile, ba mai și face și pe alții să le calce, să fie în împărăția cerurilor? Hristos n-a vrut să spună asta, ci că în acel timp (adică în timpul învierii și al venirii Lui celei înfricoșătoare) „*cel mai mic*” va fi adică aruncat, fiind cel din urmă. Și fiind cel din urmă, va cădea negreșit atunci în iad⁶⁴. Hristos, fiind Dumnezeu, știa mai dinainte trîndăvia multora, știa că unii au să socotească spusele Sale numai o exagerare și că au să discute legile Lui și să zică: „să fiu pedepsit numai pentru că i-am spus cuiva: nebunule? Să fiu socotit desfrînat numai pentru că m-am uitat cu poftă la o femeie?” De aceea, pentru a înlătura mai dinainte această nepăsare, amenință cumplit și pe unii și pe alții, și pe cei care calcă poruncile și pe cei care fac pe alții să le calce. Cunoscînd, deci, amenințarea, să nu călcăm nici noi poruncile și nici să împiedicăm pe cei care vor să le păzească.

„Iar cel ce va face și va învăța, mare se va chema”⁶⁵.

Omul nu trebuie să fie de folos numai lui, ci și altora. Răsplata, apoi, nu-i aceeași; altă răsplată primește cel care săvîrșește fapte numai spre folosul lui și altă răsplată primește cel care săvîrșește fapte și spre folosul altora. După cum este osîndit cel care învață, dar nu face – că spune Pavel: „*Tu care înveți pe altul pe tine nu te înveți?*”⁶⁶ –, tot astfel primește răsplata mai mică cel care face, dar nu învață pe alții. Trebuie, dar, împlinite bine și una și alta. Săvîrșește tu mai întîi fapte bune și așa treci la purtarea de grijă a celorlalți! Pentru asta a pus Domnul săvîrșirea faptelor bune înaintea învățării pe alții, arătînd că așa mai cu seamă vei putea învăța și pe alții; altfel nicidecum, ci vei auzi: „*Doctore, vindecă-te pe tine însuși*”⁶⁷. Că mulți îl vor batjocori pe cel ce nu poate să se învețe pe sine, dar încearcă să îndrepte pe alții; dar, mai bine spus, unul ca acesta nici nu va putea să învețe, că faptele vor vorbi împotriva. Dacă împlinește, însă, desăvîrșit și pe una și pe alta, mare se va chema în împărăția cerurilor.

„Că vă spun vouă: De nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decît a cărturarilor și fariseilor, nu veți intra întru împărăția cerurilor”⁶⁸.

64. Pentru că textul de la: „Cînd auzi cuvintele.... atunci în iad” poate da naștere la felurite interpretări, pun înaintea cititorului textul original: „Ὅταν δὲ ἀκούσης ἐλάχιστον ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐραῶν, μὴδὲν ἄλλο ὑπόπτειν ἢ γέενναν καὶ κόλασιν. Βασιλείαν γὰρ οἶδεν οὐχὶ τὴν ἀπδλασιν μόνον λέγειν, ἀλλὰ καὶ τὸν καιρὸν τῆς ἀναστάσεως, καὶ τὴν παρουσίαν ἐκείνην τὴν φοβεράν. Ἐπεὶ πῶς ἂν ἔχοι λόγον, τὸν μὲν εἰπόντα τὸν ἀδελφὸν μωρόν, καὶ μίαν παραβάττα ἐντολήν, εἰς τὴν γέενναν ἐμπεσεῖν τὸν δὲ ὅλας λύοντα, καὶ ἐτέρους εἰς τοῦτο ἐνάγοντα, ἐν τῇ βασιλείᾳ εἶναι; Οὐ τοῖνυν τοῦτό φησιν, ἀλλ' ὅτι ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἐλάχιστος ἔσται, ἀπερὶρριμμένος, ἔσχατος· ὁ δὲ ἔσχατος πάντως εἰς τὴν γέενναν ἐμπεσεῖται τότε.

65. Matei 5, 19.

66. Rom. 2, 21.

67. Luca 4, 23.

68. Matei 5, 20.

Aici Domnul numește „dreptate” toate virtuțile, așa precum spunea cînd vorbea de Iov: „Și era om fără prihandă, drept”⁶⁹. În același sens și Pavel a numit drept pe omul pentru care nu este pusă lege, spunînd: „Legea nu este pusă pentru cel drept”⁷⁰. În toate locurile din Scriptură vei găsi că prin „dreptate” se înțelege virtutea în general.

Uită-mi-te cît de mare este harul în Noul Testament, odată ce Domnul vrea ca ucenicii Săi, de curînd veniți alături de El, să fie mai buni decît dascălii Vechiului Testament! Aici, vorbind de „cărturari și farisei”, n-a vorbit de cărturarii și fariseii călcători de lege, ci de cărturarii și fariseii împlinitori ai legii; că dacă n-ar fi împlinit poruncile legii, n-ar fi spus că săvîrșesc dreptatea și nici n-ar fi comparat o dreptate care nu există cu una care există. Uită-te și cum vorbește Hristos de Vechiul Testament, comparîndu-l cu Noul Testament și arătînd că cele două Testamente sînt înrudite; unul este mai mare, altul mai mic, dar aparțin aceleiași familii. Domnul nu hulește Vechiul Testament, ci vrea să-l desăvîrșească. Dacă ar fi fost rău, n-ar fi căutat să-l facă mai bun, n-ar fi căutat să-l îndrepte, ci l-ar fi aruncat.

– Dacă-i așa, pentru ce atunci Vechiul Testament nu duce în împărăția cerurilor? m-ar putea întreba cineva.

– Acum, după venirea lui Hristos, Vechiul Testament nu mai duce pe nimeni în împărăția cerurilor; dar i-a dus pe toți cei care, înainte de venirea lui Hristos, au trăit după legile Lui. Că „mulți vor veni, spune Hristos, de la răsărit și de la apus și se vor odihni în sînurile lui Avraam, Isaac și Iacov”⁷¹; iar săracul Lazăr se bucură de mari răsplătiri, fiind în sînurile lui Avraam⁷². Deci toți care au strălucit într-un chip deosebit în timpul Vechiului Testament, toți au strălucit prin poruncile Vechiului Testament. În sfîrșit, Hristos nu l-ar fi împlinit în întregime, cînd a venit pe pămînt, dacă ar fi fost rău și străin. Că dacă ar fi făcut aceasta numai ca să atragă pe iudei, și nu ca să arate că este înrudit și asemănător Noului Testament, atunci pentru ce n-a împlinit și legiurile și moravurile elenilor, ca să-i atragă pe eleni?

V

Toate arată, deci, că acum Vechiul Testament nu mai duce pe nimeni în împărăția cerurilor; nu pentru că e rău, ci pentru că acum e timpul unor porunci mai mari. Chiar dacă-i mai nedesăvîrșit decît Noul Testament, dar aceasta nu arată că-i rău. Același lucru se poate spune și de Noul Testament. Da, cunoștința pe care ne-o dă Noul Testament în

69. Iov 1, 1.

70. I Tim. 1, 9.

71. Matei 8, 11.

72. Luca 16, 23.

comparație cu cunoștința pe care o vom avea pe lumea viitoare este mică și nedesăvîrșită și se va desființa cînd va veni aceea. „Cînd va veni ceea ce este desăvîrșit, spune Pavel, atunci ceea ce este în parte se va desființa”⁷³. Va suferi și el ce-a suferit Vechiul Testament, de la Noul Testament. Dar din pricina asta nu hulim Noul Testament cu toate că va fi desființat și el cînd vom dobîndi împărăția cerurilor. „Atunci ceea ce este în parte se va desființa”, spune Pavel. Așa stau lucrurile; totuși spunem că Noul Testament este mare. Iar pentru că răsplățile Noului Testament sînt mai mari, iar puterea Duhului e mai multă, este firesc să ni se ceară și mai mari străduințe. Că răsplățile nu mai sînt: pămînt în care curge miere și lapte, nici bătrîneți fericite, nici copii mulți, nici grîu și vin, nici turme de oi și cirezi de boi, ci cerul, bunătățile cerești, înfierea, răsplata de a ajunge frați cu Unul-Născut, de a lua parte la moștenire, de a fi împreună slăviți cu El, de a împărăți împreună cu El și alte nenumărate răsplăți. Că ne vom bucura și de mai mare ajutor, ascultă-l pe Pavel, care spune: „Drept aceea nici o osîndă nu este acum pentru cei ce sînt în Hristos Iisus, care nu umblă după trup, ci după duh. Că legea duhului vieții m-a eliberat de legea păcatului și a morții”⁷⁴.

Așadar, după ce Hristos a amenințat pe cei care calcă poruncile, după ce a făgăduit mari răsplăți celor care le săvîrșesc și după ce a arătat că pe bună dreptate ni se cer mai mari străduințe, Hristos Își începe noua Sa legiuire, nu simplu, ci în comparație cu legea Vechiului Testament. Cu aceasta vrea să arate două lucruri: primul, că legile Sale nu sînt potrivnice legilor Vechiului Testament, ci, dimpotrivă, în totul de acord cu ele; al doilea, că pe bună dreptate și la timp potrivit a adăugat legile Sale celorlalte legi.

Dar ca să fie mai clare cele spuse, să auzim chiar cuvintele Legiui-
torului.

Ce spune?

„Ați auzit că s-a zis celor de demult: Să nu uciți!”⁷⁵.

Deși tot El a dat și această poruncă, totuși vorbește impersonal. Dacă ar fi spus: „Ați auzit că am zis celor de demult”, cuvintele Sale ar fi fost primite cu greu și ar fi revoltat pe toți ascultătorii Săi. Și iarăși, dacă după ce ar fi spus: „Ați auzit că s-a zis celor de demult de Tatăl Meu”, ar fi adăugat: „Iar Eu vă zic”, îndrăzneala ar fi părut și mai mare. De aceea a vorbit impersonal, urmărind numai un singur lucru: să arate că a venit timpul potrivit pentru aceste porunci. Prin cuvintele: „Că s-a zis celor de demult” arată multa trecere de timp de cînd au primit iudeii

73. I Cor. 13, 10.

74. Rom. 8, 1-2.

75. Matei 5, 21.

această poruncă. A făcut aceasta pentru a rușina pe ascultătorul care ar pregeta să se îndrepte spre îndeplinirea unor porunci mai înalte. Domnul grăiește ascultătorilor Săi așa cum ar grăi un dascăl unui copil leneș: „N-a trecut, oare, destulă vreme de cînd înveți să silabisești?” Amintindu-le de cei de demult, îi cheamă la niște învățături mai mari, ca și cum le-ar spune: „Ați studiat destulă vreme aceste învățături! Trebuie să vă grăbiți spre învățături mai înalte decît acelea!”.

Bine a făcut Domnul că n-a amestecat ordinea poruncilor, ci a început cu cea dintîi, cu care începuse și legea veche. Că și lucrul acesta arată acordul dintre vechea și noua legiuire.

„*Iar Eu vă zic vouă: Că oricine se mînie pe fratele său în deșert, vinovat va fi judecării*”⁷⁶.

Cu ce putere și cu ce autoritate desăvîrșită vorbește Hristos! Ce chip potrivit de adevărat Legiuitor! Care profet a grăit vreodată așa? Care drept? Care patriarh? Nici unul! Ei spuneau: „*Acestea zice Domnul*”⁷⁷. Fiul nu grăiește așa! Aceia vesteau poruncile Stăpînului; Fiul, pe ale Tatălui. Dar cînd spun ale Tatălui, spun ale Lui, că zice Domnul: „*Ale Mele ale Tale sînt și ale Tale, ale Mele*”⁷⁸. Profetii, dreptii și patriarhii dădeau legi celor care erau robi ca și ei; Hristos, robilor Săi.

Să întrebăm, dar, pe cei ce aruncă legea Vechiului Testament: Porunca de a nu te mînia este, oare, potrivnică poruncii de a nu omori? Nu este mai degrabă desăvîrșirea și plinirea ei? Lămurit, este plinirea ei și de aceea este mai mare decît ea. Cel care nu-i stăpînit de mînie cu atît mai mult nu va ucide; iar cel ce-și înfrînează mînia, cu atît mai mult își va stăpîni mîinile. Că mînia este rădăcina uciderii; iar cel care taie rădăcina, cu mult mai mult va tăia ramurile; dar, mai bine spus, nici nu va lăsa ca rădăcina să încolțească.

VI

Prin urmare Hristos n-a dat legiuirea Sa pentru desființarea Vechiului Testament, ci pentru mai multa lui păzire.

Căci ce voia legea Vechiului Testament, cînd a dat această poruncă? Nu, oare, ca nimeni să nu ucidă pe aproapele său? Dacă Hristos ar fi dat porunca de a ucide, atunci, da, ar fi dus război împotriva legii Vechiului Testament, că porunca de a ucide este potrivnică poruncii de a nu ucide; dar dacă Hristos nu îngăduie nici mînia, lucru pe care-l voia și legea Vechiului Testament, înseamnă că Hristos întărește și mai mult legea. Cel care se gîndește să nu ucidă nu se va îndepărta de

76. Matei 5, 22.

77. Isaia 7, 7.

78. Ioan 17, 10.

ucidere atît de mult cît se îndepărtează unul care şi-a smuls din suflet şi mînia; acestuia din urmă nici nu-i trece prin minte să ucidă.

Dar ca să dovedim şi în alt chip greşeala acelor care spun că Hristos este potrivit Vechiului Testament, să aducem înaintea voastră toate spusele lor.

– Ce spun ei?

– Spun că Dumnezeu, Care a făcut lumea, Care răsare soarele peste răi şi peste buni, Care plouă peste drepti şi nedrepti⁷⁹ este un Dumnezeu rău. Alţii, aşă-zicînd mai măsuraţi decît aceştia, nu împărtăşesc această părere; ei spun că Dumnezeul Vechiului Testament este drept, dar nu e bun; dau lui Hristos ca Tată pe un alt Dumnezeu, care nu există şi nici nu a făcut ceva din cele ce există. Spun mai departe că Dumnezeu Cel drept, Care nu e bun, rămîne în cele ale Lui şi păstrează pe cele ale Lui; Dumnezeu Cel bun, dimpotrivă, doreşte faptele ce sînt străine împărăţiei Lui, al căror creator n-a fost şi vrea să ajungă aşă dintr-odată mîntuitorul lor.

Ai văzut pe fiii diavolului cum rostesc cuvinte din izvorul tatălui lor, diavolul, susţinînd că toată creaţia nu este opera lui Dumnezeu, cu toate că Ioan strigă că Hristos „între ale Sale a venit”⁸⁰ şi că „lumea prin El s-a făcut”⁸¹?

Apoi aceşti fii ai diavolului, cercetînd legea Vechiului Testament, care porunceşte să scoţi ochi pentru ochi şi dinte pentru dinte⁸², atacă îndată şi spun: „Cum poate fi bun un Dumnezeu Care dă o astfel de poruncă?”

Ce le vom răspunde? Le vom răspunde că o astfel de poruncă este cea mai mare dovadă a iubirii de oameni a lui Dumnezeu. Dumnezeu n-a pus această lege ca să ne scoatem ochii unii altora, ci ca să ne ferim de a face aşă ceva altora, de frică să nu păţim şi noi la fel. Precum pe niniviteni Dumnezeu i-a ameninţat cu pieirea, nu ca să-i piardă – că dacă ar fi voit să-i piardă, ar fi trebuit să tacă –, ci ca prin frică să-i facă mai buni şi să înceteze mînia⁸³, tot astfel a pus şi această pedeapsă pentru cei care sar iute să scoată ochii altora, pentru ca, dacă nu vor de bună voie să se lase de o astfel de cruzime, frica să-i împiedice de a vătămă ochii aproapelui. Dacă o astfel de poruncă ar fi semn de cruzime din partea lui Dumnezeu, apoi tot semn de cruzime ar fi şi porunca de a opri uciderea, ca şi porunca de a împiedica desfrînarea. Dar un astfel de raţionament nu pot face decît proştii şi nebunii. În ce

79. *Matei* 5, 45.

80. *Ioan* 1, 11.

81. *Ioan* 1, 10.

82. *Ieş.* 21, 24.

83. *Iona* 1, 2; 3, 5.

mă privește, atât de departe e de mine gândul de a susține că această poruncă este un semn de cruzime din partea lui Dumnezeu, încît afirm că a susține, pe temeiul acestei porunci, contrariul, înseamnă a păcătui împotriva rațiunii omenești. Tu spui că Dumnezeu este crud pentru că a poruncit să scoți ochi pentru ochi; dar eu îți spun că atunci ar fi părut Dumnezeu crud în ochii multora, dacă n-ar fi dat această poruncă. Să ne închipuim că s-au desființat toate poruncile legii vechi și că nimeni nu se mai teme de nici o poruncă dată de lege și că le este îngăduit tuturor celor răi să facă ce vor, în toată libertatea: și desfrînaților și ucigașilor și hoților și călcătorilor de jurămînt și ucigașilor de părinți. Oare n-ar ajunge totul cu susul în jos, nu s-ar umplea, oare, de mii de ticăloșii și crime orașele și piețele și casele și marea și pămîntul și toată lumea? Este clar oricui. Că dacă atunci cînd sînt legi, cînd e frică și amenințare, abia de pot fi înfrîinate gîndurile rele, ar mai putea, oare, ceva împiedica săvîrșirea răului dacă ar fi desființată toată siguranța ce o avem de pe urma legilor? Cîtă vătămare nu s-ar năpusti peste viața omenească! Nu este cruzime numai să lași pe cei răi să facă ce vor, ci și o altă faptă, nu mai mică decît aceasta, anume de a trece cu vederea pe cel lipsit de apărare, pe cel care n-a făcut nimănui nici un rău, dar căruia i se face rău pe nedrept și în zadar. Spune-mi, n-ar fi, oare, cea mai mare cruzime dacă cineva ar strînge pe toți oamenii răi de pretutindeni, i-ar înarma cu săbii și le-ar porunci să străbată tot orașul, ca să înjunghie pe toți pe care-i întîlnesc? Ce zici? Și iarăși, n-ar fi, oare, cea mai mare dragoste de oameni, dacă un altul ar pune în lanțuri pe cei înarmați de celălalt, i-ar arunca în temniță fără pic de milă și ar smulge din mîinile nelegiuitorilor acelor pe cei ce aveau să fie omorîți? Aplică acum aceste două pilde legii vechi. Legea, care poruncește să se scoată ochi pentru ochi, leagă, cu frica, sufletele celor răi, ca și cum le-ar lega cu un lanț și se aseamănă cu cel ce a aruncat în temniță pe cei înarmați cu săbii; dacă, însă, n-ar pedepsi pe cei răi, prin îngăduința sa, ar fi ca și cum i-ar înarma și s-ar asemana cu acela care a dat celor răi săbii și i-a lăsat să pornească împotriva orașului.

VII

Vezi, deci, că poruncile Vechiului Testament, departe de a fi pline de cruzime, sînt, dimpotrivă, pline, de dragoste de oameni? Iar dacă numești pe Legiuitorul Vechiului Testament nesuferit și împovărător, te rog să-mi spui ce este mai împovărător și mai greu: să nu ucizi sau să nu te mîinii? Care legiuitor e aspru: cel care pedepsește uciderea sau cel care pedepsește și mînia, cel care pedepsește pe desfrînat, după ce a săvîrșit fapta, sau cel care poruncește să fie pedepsită – și cu pedeapsă

veșnică – chiar numai pofta? Vedeți că argumentul ereticilor s-a întors împotriva lor, că am ajuns la concluzia că este pașnic și blînd Dumnezeu Vechiului Testament, despre Care ei spun că e crud; și, dimpotrivă, Dumnezeuul Noului Testament, despre Care mărturisesc că este bun, este, după nebunia lor, împovărător și crud?

Noi, însă, spunem că unul și același este Legiuitorul celor două Testamente, că le-a întocmit pe amîndouă pentru folosul oamenilor și că deosebirea dintre ele se datorește deosebirii vremurilor în care au fost date. Deci nici poruncile Vechiului Testament nu sînt pline de cruzime și nici cele ale Noului Testament nu sînt de nesuferit și împovărătoare, ci și unele și altele izvorăsc din una și aceeași purtare de grijă a lui Dumnezeu. Că Dumnezeuul nostru a dat Vechiul Testament, ascultă ce zice profetul – dar, mai bine spus, pentru ce să nu spunem: Dumnezeuul nostru și Dumnezeuul Vechiului Testament? –: „*Voi face cu voi Testament, nu ca Testamentul pe care l-am făcut cu părinții voștri*”⁸⁴. Iar dacă ereticii manihei⁸⁵ nu primesc această mărturie, să asculte pe Pavel, care spune același lucru: „*Avraam a avut doi fii: unul din roabă și altul din cea slobodă, iar acestea sînt cele două Testamente*”⁸⁶. După cum acolo deosebite sînt femeile, dar bărbatul este unul, tot astfel și aici, două sînt Testamentele, dar Legiuitorul este unul. Și ca să vezi că poruncile celor două Testamente își au izvorul în aceeași blîndețe a lui Dumnezeu, în Vechiul Testament spune: „*Ochi pentru ochi*”⁸⁷, iar în Noul Testament: „*Dacă te lovește cineva peste obrazul drept, întoarce-l și pe celălalt*”⁸⁸. Deci după cum în Vechiul Testament Dumnezeu cumînțește pe cel ce face rău cu frica de pedeapsă, tot așa și în Noul Testament.

– Dar, mi s-ar putea spune, cum îl cumînțește pe cel ce face răul, cînd îi poruncește celuiilalt să-i dea și celălalt obraz spre pîlmuire?

– Și ce are a face? Hristos n-a dat porunca aceasta pentru a pune capăt fricii, ci poruncește să-i dea și celălalt obraz, pentru a-l sătura pe

84. Ier. 31, 31–32.

85. Maniheii, adepții lui Mani. Mani n-a fost un eretic creștin, cum este socotit uneori, ci un întemeietor de religii. Mani considera pe toate celelalte religii premergătoare religiei sale și strict naționale. Pentru aceasta tendința religiei sale este universalistă; s-a întins în apus pînă în Africa de Nord, iar în răsărit pînă în China și s-a continuat în ereziile neomaniheice de mai tîrziu ale pavlicienilor în răsărit și ale catarilor în apus. Mani s-a născut pe la 215–216 în Mesopotamia. La vîrsta de 24 de ani își începe predica. Călătorește mai întîi în India, unde întemeiază o comunitate; în 241 se întoarce în patria sa și, favorizat de regele Sapur I, își continuă predica mai bine de 30 de ani, pînă cînd urgia magilor și minia noului rege, Bahram I, îl duseră la moartea pe cruce (276). Ideea care stă la baza maniheismului este dualismul. Sînt două principii opuse, concepute sub forma celor două împărății: împărăția luminii, a binelui, în fruntea căreia stă Dumnezeu, și împărăția întunericului, a răului, în fruntea căreia stă satana; fiecare împărăție are cîte o serie de eoni. Pe baza acestui dualism este construită întreaga cosmologie, antropologie, soteriologie și eshatologie maniheică.

86. Gal. 4, 22. 24.

87. Ieș. 21, 24.

88. Matei 5, 39.

acela; nici n-a spus: „Acela să rămână nepedepsit”, ci: „Tu să nu pedepsești!”, înspăimîntînd în același timp și mai mult pe cel care stăruie să lovească și mîngîind și pe cel lovit.

Dar toate acestea au fost spuse în treacăt despre toate poruncile. Trebuie să ne întoarcem acum la tema noastră și să continuăm cele spuse mai înainte.

Hristos a spus:

„Oricine se mînie pe fratele său în deșert, vinovat va fi judecării”⁸⁹.

Hristos nu interzice cu totul mînia. Mai întîi, pentru că nu este om care să fie lipsit de patimi; poate să și le înfrîneze, dar ca să scape cu totul de ele, cu neputință. Apoi, pentru că mînia este folositoare, dacă știm să o folosim la timpul cuvenit. Uită-te numai cîte lucruri bune a lucrat mînia lui Pavel, cînd s-a mîniat pe corinteni! I-a scăpat de mare prăpăd! Tot cu ajutorul mîniei, Pavel a cîștigat din nou pentru Hristos pe galateni, care căzuseră de la credință, ca și pe alții, mai mulți decît aceștia.

- Dar care este timpul cînd se cuvine să ne mîniem?

- Cînd nu ne mîniem pentru a ne răzbuna, ci pentru a ține dreptți pe cei ce cad, pentru a întoarce pe căile cele drepte pe cei păcătoși.

- Și care este timpul cînd nu se cuvine să ne mîniem?

- Cînd ne mîniem pentru a ne răzbuna. Oprind această mînie, Pavel spunea: „Nu vă răzbunați singuri, iubiților”⁹⁰. Cînd ne mîniem din pricina banilor. Și această mînie a interzis-o Pavel, spunînd: „Pentru ce nu suferiți mai bine strîmbătatea? Pentru ce nu răbdați mai bine paguba?”⁹¹ Pe cît de prisos este această mînie, pe atît de necesară și folositoare este cealaltă. Dar mulți oameni fac tocmai dimpotrivă: se mînie, ajung niște fiare sălbatice, cînd li se face strîmbătate, dar sînt niște molii, niște oameni fără vlagă, cînd văd că altul este nedreptățit. Dar și o purtare și alta sînt potrivnice legilor evanghelice. Prin urmare mînia nu este o călcare de lege; ci calci legea atunci cînd te mîinii la timp nepotrivit. De aceea și profetul spunea: „Mîniați-vă, dar nu păcătuți”⁹².

„Și cel ce va zice fratelui său: «raca», vinovat va fi sinedriului”⁹³.

Prin sinedriu se înțelege aici tribunalul evreilor. A pomenit aici de „sinedriu”, ca să nu pară că vine mereu cu noutăți și cu lucruri străine. Cuvîntul *raca* nu este un cuvînt de mare înșulță, ci mai mult de dispreț și de lipsă de prețuire din partea celui ce-l rostește. După cum noi, cînd poruncim slugilor sau unora mai mici decît noi, le spunem: „Pleacă tu!

89. Matei 5, 22.

90. Rom. 12, 19.

91. I Cor. 6, 7.

92. Ps. 4, 4.

93. Matei 5, 22.

Spune tu cutăruia!” , tot astfel și cei care vorbesc limba siriană folosesc cuvîntul „*raca*” în loc de „*tu*”. Dar iubitorul de oameni Dumnezeu înlătură chiar cele mai nevinovate cuvinte de ocară și ne poruncește să vorbim unii cu alții cum trebuie, cu cinstea cuvenită, ca prin acestea să stîrpească și ocările mai mari.

„Iar cel care va zice: „Nebunule”, vinovat va fi gheenei focului”⁹⁴.

Multora li s-a părut porunca aceasta aspră și împovărătoare, dacă e vorba să fim pedepsiți atît de cumplit pentru acest simplu cuvînt; alții susțin că este o exagerare. Eu, însă, mă tem ca nu cumva să ne înșelăm aici pe pămînt cu cuvintele și să suferim dincolo, cu faptele, cea mai cumplită pedeapsă.

VIII

Spune-mi, pentru ce ți se pare împovărătoare porunca? Nu știi, oare, că cele mai multe pedepse și cele mai multe păcate își au începutul în cuvinte. Prin cuvinte iau naștere hulele, lepădarea de Dumnezeu, înjurăturile, ocările, jurămintele false, mărturiile mincinoase și uciderile. Nu te uita, dar, la cuvînt, că este un simplu cuvînt, ci dacă nu cuprinde în el mare primejdie! Asta cerceteaz-o! Nu știi, oare, că atunci cînd ești în vrajbă cu cineva, cînd fierbi de mînie, cînd ți-i sufletul aprins, cel mai neînsemnat cuvînt ți se pare mare, iar o înjurătură cît de mică ajunge de nesuferit? De multe ori niște lucruri mici au dat naștere la crime și au distrus orașe întregi. La fel atunci cînd ți-i drag cineva, chiar cuvintele lui grele ți se par ușoare; după cum cînd dușmănești pe cineva nu poți suferi nici cele mai mici cuvinte; chiar cuvintele spuse la întîmplare le socotești spuse cu gînd rău. Ca la foc; dacă scînteia e mică, de s-ar afla alături nenumărate lemne, scînteia nu le cuprinde cu ușurință; dar dacă flacăra se întărește și se înalță, cuprinde nu numai lemnele, ci, cu ușurință, și pietrele și orice întîlnește în cale; și focul se aprinde mai mult tocmai cu materialele cu care de obicei se stinge; că spun unii că nu numai lemnele și cîlții și celelalte materii care se aprind ușor, dar chiar și apa vărsată pe foc mărește mai mult puterea focului. Tot așa și mînia; orice cuvînt rostit este îndată hrană pentru această flacăra rea.

Ca să înăbușe mai dinainte toate acestea, Hristos a supus judecății pe cel care se mînie în zadar – pentru asta a și spus: „*Cel care se mînie vinovat va fi judecării*” – și a supus sinedriului pe cel care spune fratelui său: „*raca*”. Acestea însă nu sînt pedepse mari, că sînt pedepse pămîntești; dar pe cel care spune fratelui său: „*nebunule*”, îl pedepsește cu gheena focului. Acum, pentru prima dată, Hristos pomenește de gheenă. Mai

94. Matei 5, 22.

înainte, vorbise mult de împărăția cerurilor; dar abia acum vorbește de gheenă, arătînd cu asta că împărăția cerurilor se datorește iubirii Sale de oameni și voinței Sale, pe cînd iadul se datorește vieții noastre păcătoase.

Uită-te că Hristos mărește treptat pedepsele, ca și cum s-ar apăra, arătînd că nu vrea să ne pedepsească așa, dar noi îl silim la niște hotărîri ca acestea. Ascultă! Hristos îți grăiește așa: „Ți-am spus să nu te mîinii în deșert, că vei fi vinovat judecării! Ai disprețuit această poruncă! Iată la ce a dat naștere mînia ta! Îndată te-a făcut să insulti și ai spus fratelui tău: „*raca*”! Pentru insultă ți-am dat o altă pedeapsă: judecata sinedrului! Dacă vei nesocoti și această poruncă și vei trece la celălalt păcat mai greu, spunînd: „*nebunule*” fratelui tău, atunci nu te voi mai pedepsi cu aceste pedepse de aici, ci cu osînda gheenei veșnice, ca să nu sari la crimă!”

Da, nu este nimic, nu este nimic mai greu de suferit ca insulta; ea, mai cu seamă, poate sfîșia sufletul omului. Iar cînd cuvintele insultei sînt mai insultătoare, atunci flacăra mîniei este de două ori mai mare. Să nu socotești că spui o vorbă întîmplătoare cînd numești „*nebun*” pe fratele tău! Răpînd fratelui tău ceea ce ne deosebește de animale, ceea ce mai ales ne arată că sîntem oameni – mintea și judecata –, îl lipsești de orice noblețe. Să nu ne uităm numai la cuvinte, ci și la faptele și patimile la care ele dau naștere! Să ne gîndim ce rană mare face cuvîntul și la ce rău duce! Din pricina aceasta Pavel n-a scos din împărăția cerurilor numai pe desfrînați, pe destrăbălați, ci și pe cei ce insultă. Și pe bună dreptate! Cel care insultă pîngărește virtutea dragostei, aduce aproape-lui mii de nenorociri, face ca dușmăniile să dăinuiască veșnic, desparte măduarele lui Hristos, alungă în fiecare zi pacea atît de dorită de Dumnezeu, dînd, cu insultele, loc larg diavolului în lume și făcîndu-l mai puternic. De aceea și Hristos a dat această lege, ca să taie cu totul vinele puterii diavolului. Că pentru Hristos dragostea valorează totul. Ea este mama tuturor bunătăților, semnul de recunoaștere al ucenicilor Lui⁹⁵, ține strîns legate pe toate cele ale noastre, este trebuincioasă tuturor. Pe bună dreptate, deci, Hristos taie cu multă tărie rădăcinile și izvoarele urii că ele vatămă dragostea. Nu socoti, deci, o exagerare cuvintele lui Hristos, ci gîndește-te la faptele mari săvîrșite prin îndeplinirea acestor porunci și minunează-te de blîndețea acestor legi! Nimic nu-l este atît de drag lui Hristos ca unirea și legătura în dragoste a unora cu alții. De aceea și El Însuși și prin ucenicii Lui – și prin cei din Noul Testament și prin cei din Vechiul Testament – vorbește foarte mult de porunca dragostei, răzbuînd și pedepsind aspru pe cei ce o disprețuiesc. Desființează dragostea și ai adus și înrădăcinat în lume păcatul. De aceea și

spunea Hristos: „*Cînd se va înmulți fărâdelegea, se va răci dragostea multora*”⁹⁶. Așa a ajuns Cain ucigaș de frate, așa Isav, așa frații lui Iosif! Așa au năvălit pe lume o mulțime de nenorociri! Pentru că s-a răcit dragostea! De aceea și Hristos taie din rădăcină, cu foarte multă grijă, tot ce o vatamnă.

IX

Și Hristos nu Se mărginește numai la cele spuse, ci adaugă și alte porunci, mai multe decît cele de mai înainte, prin care arată cît de scumpă Îi este dragostea.

După ce a amenințat cu judecata, cu sinedriul și cu gheena, a adăugat alte porunci, asemănătoare celor de mai înainte, grăind așa:

„*Dacă îți aduci darul tău la altar și acolo îți aduci aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă darul tău înaintea altarului și du-te de te împacă cu fratele tău și apoi vino și adu-ți darul tău*”⁹⁷.

Ce bunățate! Ce iubire de oameni covîrșitoare! Pentru dragostea noastră de aproapele Dumnezeu renunță la cinstea și slujirea ce trebuie să l-o aducem. Lucrul acesta arată că nici pedepsele cu care ne-a amenințat mai înainte nu le-a dat mînat de ură și nici din dorința de a pedepsi cu orice preț, ci dintr-o mare iubire de oameni.

Ce cuvinte ar putea fi mai blînde decît acestea? „Să fie întreruptă închinăciunea ce Mi-o aduci, ne spune Hristos, ca să rămînă dragostea ta! Pentru că și împăcarea cu fratele tău este tot o jertfă!”. De aceea n-a spus: „După ce Îmi vei aduce darul” sau: „Înainte de a-l aduce”, ci îl trimite să se împace cu fratele său după ce darul este dus la altar și jertfa începuse. Îi poruncește, deci, să alerge, chiar în mijlocul slujbei; nici după ce s-a sfîrșit slujba, nici înainte de a începe.

– Pentru ce ne poruncește să facem așa? Care e pricina?

– După părerea mea, prin o astfel de poruncă, Domnul vrea să ne arate și să ne dovedească două lucruri. Unul, de care am vorbit mai sus, pentru a ne arăta că prețuiește mult dragostea, că o socotește a fi cea mai mare jertfă și că fără dragoste nu este primită nici slujba și nici închinăciunea adusă lui Dumnezeu; al doilea, pentru a ne constrînge să ne împăcăm cu fratele nostru. Cel care a primit porunca de a nu aduce închinăciune lui Dumnezeu înainte de a se împăca cu cel certat, se va grăbi să alerge la cel supărat, ca să pună capăt vrajbei, dacă nu din dragostea de aproapele, cel puțin să nu-i rămînă jertfa nesăvîrșită. Domnul a folosit aceste cuvinte tari, tocmai pentru a înfricoșa și a deștepta. După ce a spus: „*Lasă darul tău*”, nu s-a oprit la atîta, ci a adăugat:

⁹⁶ Matei 24, 12.

⁹⁷ Matei 5, 23-24.

„*înaintea altarului*” - iarăși ca să înfricoșeze și cu locul - „*și pleacă*”. Și n-a spus numai: „*pleacă*”, ci a adăugat: „*Mai întâi și apoi venind adu darul tău*”. Prin toate aceste cuvinte a arătat că această sfântă masă a altarului nu primește pe cei care trăiesc în dușmănie unii cu alții.

Să audă aceste cuvinte cei inițiați⁹⁸, toți cîți se apropie de sfînta masă cu dușmănie în suflet! Să le audă și cei neinițiați⁹⁹, că și către ei sînt adresate cuvintele acestea! Aduc și ei jertfă și dar, adică rugăciune și milostenie. Și rugăciunea e jertfă. Ascultă ce spune profetul: „*Jertfa de laudă Mă va slăvi*”¹⁰⁰; și iarăși: „*Jertfește lui Dumnezeu jertfă de laudă!*”¹⁰¹; și: „*Ridicarea mîinilor mele, jertfă de seară*”¹⁰². Deci dacă-ți faci rugăciunea fără să fii împăcat cu fratele tău, e mai bine să lași rugăciunea, să te duci să te împaci cu fratele tău și apoi să te rogi.

Toate s-au făcut pentru a fi pace între oameni. Pentru asta chiar Dumnezeu S-a făcut om, a făcut toate acele lucruri mari, ca să ne aducă pace. Prin porunca aceasta Hristos trimite pe cel ce a făcut răul la cel căruia i-a făcut rău; în Rugăciunea Domnească trimite pentru împăcare pe cel năpăstuit la făptaș. În Rugăciunea Domnească spune: „*Iertați oamenilor greșalele lor*”¹⁰³; aici zice: „*Dacă are ceva împotriva ta, du-te la el*”. Dar, mai bine spus, mi se pare că și aici trimite Domnul tot pe cel năpăstuit la făptaș, că n-a spus: „*Împacă pe fratele tău*”, ci: „*împacă-te!*”; spusa pare a fi pentru cel ce a săvîrșit răul, dar toate cuvintele sînt zise pentru cel năpăstuit. „*Dacă te împaci cu el, îi spune Hristos, prin dragostea arătată celuiui Mă vei avea și pe Mine milostiv și vei putea aduce jertfa cu multă îndrăznire. Dacă mai urăști încă, gîndește-te că și Eu renunț cu plăcere la cele ce Mi se cuvin, numai ca voi să fiți prieteni. Să-ți fie aceasta mîngiere mîniei tale!*”. Hristos n-a spus „*Cînd ți-a făcut un mare rău, atunci împacă-te*”, ci: „*Dacă are ceva cît de mic împotriva ta*”. Și n-a adăugat: „*Dacă pe drept sau pe nedrept*”, ci a spus numai atît: „*Dacă are ceva împotriva ta*”. Chiar dacă te-ar urî pe bună dreptate, nici așa nu trebuie să întinzi mai departe ura. Că și Hristos avea toată dreptatea să fie supărat pe noi, și totuși S-a dat pe Sine Însuși spre junghiere, fără să țină seamă de acele greșeli ale noastre.

X

De aceea și Pavel, în alt chip, ne silește să ne împăcăm, spunîndu-ne: „*Soarele să nu apună peste minia voastră*”¹⁰⁴. După cum a luat ca

98. Cei ce au primit Sfîntul Botez.

99. Cei încă nebotezați.

100. Ps. 49, 24.

101. Ps. 49, 15.

102. Ps. 140, 2.

103. Matei 6, 14.

104. Efes. 4, 26.

pricină a împăcării jertfa, tot așa și Pavel, în același scop, a luat ziua. Se temeă ca nu cumva noaptea, cel minios rămânind singur, să nu i se mărească și mai mult mînia. Ziua întîlnește o mulțime de oameni, aceștia îi pot risipi mînia și-i pot abate gîndurile; dar noaptea, cînd omul este singur și stă și se socotește în el însuși, valorile miniei cresc și furia ajunge mai mare. De aceea, dar, Pavel o ia înainte; vrea să-l predea nopții împăcat, pentru ca diavolul să nu mai aibă vreun prilej, datorită singurătății, să aprindă cuptorul miniei și s-o facă mai cumplită. Tot așa și Hristos nu îngăduie nici cea mai mică amîinare, pentru ca nu cumva, odată jertfa implinită, cel cu mînia în suflet să se trîndăvească, să amîne împăcarea de pe o zi pe alta. Hristos știe că dușmănia trebuie scoasă iute din suflet; și, ca un doctor iscusit, nu dă numai doctorii ce ne pot feri de boli, ci și doctorii care tămăduiesc bolile. Porunca de a nu spune nimănui: „*nebunule*” este o poruncă ce ne apără împotriva urii; iar porunca de a ne împăca cu dușmanii noștri este o poruncă ce distruge toate păcatele zămislite de dușmănie. Uită-te ce pedepse aspre îi așteaptă pe cei ce calcă aceste porunci! Pe unul îl amenință cu gheena; iar celuilalt nu-i primește darul înainte de împăcare. Domnul își arată cu asta mînia Sa; dar prin pedepsele acestea, stîrpește și rădăcina și fructul. Mai întîi spune: „*Nu te mînia!*”; apoi: „*Nu insulta!*”. Amîndoua aceste păcate se ajută unul pe altul să crească; dușmănia dă mînă de ajutor insultei, iar insulta, dușmăniei. De aceea Hristos cu o poruncă stîrpește rădăcina, iar cu alta vindecă fructul; cu cea dintîi împiedică răul înainte de a lua început; iar dacă odrăslește și face acel fruct foarte rău – dușmănia –, cu porunca cealaltă îl arde desăvîrșit. De aceea după ce a vorbit de „*judecată*”, de „*sinedriu*”, de „*gheenă*” și de „*jertfa ce trebuie să I se aducă*”, adaugă iarăși alte porunci, grăind așa:

„Împacă-te cu pîrișul tău degrab, pînă ești pe cale cu el”¹⁰⁵.

Ca să nu spui: „Ce? Să mă împac cu dușmanul meu cînd m-a nedreptățit, cînd mi-a răpit averea, cînd m-a tîrît în judecată?”, deci ca să nu spui așa, Domnul a înlăturat și această obiecție și acest pretext, poruncindu-ți ca nici în acest caz să nu porți dușmănie vrăjmașului tău. Apoi, pentru că e grea porunca, Domnul te sfătuiește ca totuși să te împaci cu dușmanul tău pentru foloasele materiale ce le vei avea de pe urma unei astfel de împăcări; face asta, pentru că știe că pe oamenii îndrăgostiți de cele materiale îi atrag de obicei spre virtute mai mult foloasele materiale decît bunătățile cele viitoare.

„Ce spui? îți răspunde Domnul. Pîrișul tău e mai puternic și te nedreptățește? Fie! Dar dacă nu te împaci cu el, îți va face și mai mare rău; te va sili să ajungi în fața judecății. Împăcîndu-te cu el, pierzi averile, dar ai trupul liber! Dar dacă ajungi sub sentința judecătorului, vei fi pus în lanțuri, vei primi pedeapsă cumplită. De eviți lupta de la tribu-

nal, culegi două foloase: unul, că nu mai suferi rușinea închisorii și a condamnării; altul, că fapta se datorește ție, și nu violenței celuiilalt. Dacă nu vrei să ascuți de porunca Mea, apoi află că nu faci dușmanului tău atîta rău cît ție!”.

Uită-te cum îl silește Hristos și acum! După ce a spus: „*Împacă-te cu pîrișul tău!*”, a adăugat: „*degrab*”. Și nu s-a mulțumit cu atîta, ci îi cere să facă chiar ceva mai mult, spunîndu-i: „*pînă ești cu el pe cale*”. Prin aceste cuvinte îl împinge și-l silește stăruitor să se împace cu dușmanul său. Într-adevăr nimic nu tulbură atît de mult viața noastră cît amînarea și zăbovirea săvîrșirii faptelor bune. Adeseori amînarea a făcut să pierdem totul. Așa precum Pavel a spus: „*Mai înainte de a apune soarele, pune capăt dușmăniei!*”, iar Hristos în cele de mai înainte spusese: „*Împacă-te, înainte de a-ți aduce jertfa!*”, tot așa și aici: „*Degrad, pînă ești cu el pe cale*”, înainte de a ajunge la ușa tribunalului, înainte de a te înfățișa scaunului de judecată și de a fi sub stăpînirea judecătorului. Că înainte de a intra pe ușa tribunalului tu ești stăpînul; dar dacă îi păsești pragul, oricît te-ai strădui, nu vei putea să-ți aranjezi treburile după voința ta, că ești sub mîna altuia.

Ce înseamnă „*a se împăca*”? Înseamnă sau: Primește mai bine să ți se facă nedreptate, sau: Așa judecă pricina ta, ca și cum ar judeca-o celălalt, ca nu cumva, din pricina egoismului tău, să strici dreptatea; și, dimpotrivă, cînd judeci pricina altuia, judecă-o ca și cum ar fi vorba de pricina ta și așa pronunță sentința. Dacă e greu, nu trebuie să te minunezi; că pentru asta a dat Hristos mai înainte toate acele fericiri, ca, prin șlefuirea și pregătirea mai dinainte a sufletului ascultătorului, să-l facă mai destoinic pentru primirea întregii Sale legiuri.

XI

Unii comentatori spun că prin cuvîntul „*pîriș*” Domnul a vrut să arate pe diavol și că a poruncit să nu avem nimic cu el, adică să ne împăcăm cu el, pentru că după plecarea noastră de aici nu mai este cu putință o împăcare, deoarece ne așteaptă osîndă de neînlăturat. După părerea mea aici este vorba de judecătoria de pe pămînt, de drumul pînă la judecătorie, de închisoarea aceasta pămîntească. Mai înainte Hristos îndemnase la îndeplinirea poruncilor Sale cu bunătăți mai mari, cu bunătățile cele viitoare; acum înfricoșează cu lucruri din lumea aceasta. La fel face și Pavel; îndeamnă pe ascultător cînd cu bunătățile cele viitoare, cînd cu lucruri din lumea aceasta. De pildă, pentru a îndepărta de la rău pe oameni, pune înaintea celui rău pe dregător înarmat, grăind așa: „*Iar dacă faci rău, teme-te, că nu în zadar poartă sabie, pentru că este slujitor al lui Dumnezeu*”¹⁰⁶. Și iarăși, poruncindu-i să

se supună dregătorului, nu-i amintește numai de frica de Dumnezeu, ci și de amenințarea și purtarea de grijă a dregătorului: „*De aceea trebuie să vă supuneți nu numai pentru minie, ci și pentru cugetul vostru*”¹⁰⁷. Că, după cum am spus mai sus, pe oamenii cu mai puțină judecată îi îndreaptă de obicei bunurile care se văd și le stau în față. De aceea și Hristos n-a amintit numai de iad, ci și de tribunal, de arestare, de închisoare și de tot chinul de acolo, stîrpind, prin toate acestea, rădăcinile uciderii. Cum va ajunge un om să ucidă, cînd nu insultă, nu se judecă și nu-și prelungește dușmănia? Prin urmare se vede și de aici că în folosul aproapelui stă folosul nostru. Cel care se împacă cu pîrișul său își va folosi cu mult mai mult lui; că scapă de tribunale, de închisori și de chinuirea de acolo.

Să dăm, dar, ascultare poruncilor Domnului, să nu ne împotrivim lor și nici să le discutăm! Că poruncile acestea, prin ele însele, ne pricinuiesc mai cu seamă plăcere și folos, chiar înainte de primirea răsplăților. Dacă multora li se par împovărătoare și cu anevoie de îndeplinit, tu gîndește-te că le faci de dragul lui Hristos; și atunci întristarea se va preface în bucurie. Dacă gîndim totdeauna așa, nu vom mai simți povara poruncilor, ci vom culege pretutindeni numai bucurii; osteneala n-are să ni se mai pară osteneală, ci, cu cît ne ostenim mai mult, cu atît osteneala ajunge mai plăcută și mai dulce.

Deci cînd plăcuta obișnuință cu păcatele și dragostea de bani te asaltează, atac-o și tu cu gîndul acela care spune că vom primi mare răsplată de vom călca în picioare plăcerea cea trecătoare și spune sufletului tău: „Te întristezi cumplit că te lipsesc de plăcere? Nu te întrista! Bucură-te, că îți pricinuiește cerul! N-o faci pentru om, ci pentru Dumnezeu. Rabdă puțin și vei vedea cît de mare e răsplata! Rabdă în viața aceasta pămîntească și vei primi nespusă îndrăznire!”.

De vom grăi unele ca acestea sufletului nostru și nu ne vom gîndi numai la oboselile virtuții, ci vom socoti și cununile ei, ne vom depărta repede de orice păcat. Dacă diavolul ne arată ca trecător ceea ce este plăcut și ca veșnic ceea ce este dureros, și astfel are putere asupra noastră și ne stăpînește, să facem și noi contrariul: să arătăm ca trecător ceea ce este dureros și ca nemuritor ceea ce este bun și folositor; și atunci ce motiv am mai avea de a nu săvîrși virtutea, după atîta mîngîiere? În locul tuturor ne este de ajuns temeiul ostenețelor noastre, acela anume că avem lămurit încredințarea că suferim toate acestea pentru Dumnezeu. Dacă un om care are datornic pe împărat se socotește ferit de primejdii pentru toată viața sa, gîndește-te cît de ferit de primejdii va fi omul care-și face, cu faptele lui mici și mari, datornic pe

iubitorul de oameni și viul Dumnezeu? Nu-mi vorbi de oboseli și de sudori, pentru că Dumnezeu ne ușurează săvârșirea virtuții nu numai prin nădejdea bunătaților ce vor să fie, ci și în alt chip, ajutându-ne și sprijinindu-ne totdeauna. De-ai vrea să-ți dai cît de mică osteneală, toate celelalte vin de la sine. Dumnezeu vrea ca tu să te ostenești puțin, pentru ca întreaga biruință să fie a ta. După cum un împărat vrea ca fiul său să fie și să se arate pe cîmpul de bătaie, pentru a pune pe seama lui victoria, tot așa face și Dumnezeu în lupta noastră cu diavolul. Numai un singur lucru îți cere Dumnezeu: să urăști pe diavol din toată inima. De faci asta, duce Dumnezeu pînă la capăt lupta! De te-ar arde mînia sau dragostea de bani sau orice altă patimă tiranică, Dumnezeu le poate lește iute dacă te vede că te înarmezi și te pregătești de luptă. Pe toate le face ușoare și te înalță deasupra flacării, ca odinioară pe tinerii din cuptorul Babilonului¹⁰⁸. Că și aceia n-au adus nimic mai mult decît gîndul și voința.

Așadar, ca să stingem și noi aici pe pămînt focul oricărei plăceri păcătoase și ca să scăpăm și dincolo de iad, acestea să le socotim, de acestea să ne îngrijim și pe acestea să le facem în fiecare zi, atrăgînd asupra noastră, prin gînduri bune și prin dese rugăciuni, bunăvoința lui Dumnezeu. Așa, cele ce par acum grele vor fi ușoare, lesnicioase și plăcute. Că atîta vreme cît patimile ne stăpînesc, socotim virtutea istovitoare, grea, cu urcuș anevoios, iar viciul, plăcut și foarte dulce; dar dacă ne desprindem puțin de patimi, vedem că viciul este respingător și urît, iar virtutea ușoară, lesnicioasă și de dorit. Și aceasta o poți afla de la cei care au dus o viață virtuoasă. Ascultă că Pavel spune că patimile ne sînt o rușine chiar după ce ne-am depărtat de ele, spunînd: „*Ce roadă ați avut atunci de pe urma acelorora de care acum vă rușinați?*”¹⁰⁹. Dimpotrivă, despre virtute spune că este ușoară după ostenele de la început; numește necazul ușor și trecător¹¹⁰, se bucură de suferințe¹¹¹, se veselește în necazuri¹¹² și se laudă cu semnele lui Hristos¹¹³.

Ca să ajungem și noi în această stare sufletească, să ne punem în rînduială în fiecare zi, uitînd pe cele din urma noastră și năzuind spre cele ce ne stau înaintea. Să urmărim răsplata chemării celei de sus, pe care facă Dumnezeu să o dobîndim cu toții, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

108. *Dan.* 3, 23.

109. *Rom.* 6, 21.

110. *II Cor.* 4, 17.

111. *Col.* 1, 24.

112. *Rom.* 5, 3.

113. *Gal.* 6, 17.

OMILIA XVII

**„Ați auzit că s-a zis celor de demult:
Să nu faci adulter; Eu, însă, vă zic vouă
că oricine se uită la o femeie spre a o pofti
a și făcut adulter cu ea în inima sa”¹.**

I

După ce Domnul a desăvârșit porunca întâia din Vechiul Testament, ridicîndu-o la cea mai înaltă filozofie, merge mai departe, în ordine, la porunca a doua, supunîndu-Se și aici legii.

– Dar aceasta nu-i porunca a doua, m-ar întreba cineva, ci a treia; că prima poruncă nu este: „*să nu ucizi*”, ci: „*Domnul Dumnezeuul tău Domn, unul este*”². De aceea se cuvine să întreb, pentru ce n-a început cu ea? Care e pricina?

– Dacă ar fi început cu această poruncă, ar fi trebuit să o completeze și pe ea și să vorbească despre El. Nu era încă timpul de o învățătură ca aceasta. Așa că a vorbit deocamdată de poruncile morale, vrînd ca, pe temeiul lor, mai întîi, și al minunilor, să convingă pe ascultătorii Săi că El este Fiul lui Dumnezeu. Dacă Hristos, chiar de la început, înainte de a grăi și a face ceva, ar fi zis: „Ați auzit că s-a zis celor de demult: Eu sînt Domnul Dumnezeuul tău și în afară de Mine nu este altul; dar Eu vă spun vouă: Închinați-vă Mie ca și Aceluia”, ar fi făcut ca toți să se uite la El ca la un nebun. Dacă după ce a dat învățătura Sa și făcuse atîtea minuni, spuneau că-i îndrăcit³, deși încă nu vorbise lămurit despre Dumnezeirea Sa, ce n-ar fi spus, ce n-ar fi născocit dacă ar fi încercat să facă asta înainte de toate acestea? Păstrînd, deci, învățătura despre Dumnezeirea Sa pentru timpul potrivit, Hristos a făcut ca dogma aceasta să fie bine primită de majoritatea ascultătorilor Săi. Aceasta e pricina că a lăsat la o parte porunca întâi: i-a pregătit mai întîi drumul prin minunile săvîrșite și prin minunata Sa învățătură; apoi o descoperă și cu cuvîntul. O descoperă la început puțin cîte puțin, pe nesimțite, prin strălucirea minunilor și prin însuși felul învățaturii. Faptul că Hristos dădea, cu deplină autoritate, astfel de legi și le îndrepta pe

1. *Matei* 5, 27–28.

2. *Deut.* 6, 4.

3. *Matei* 9, 34, *Marcu* 3, 22, *Luca* 11, 15.

cele vechi, făcea ca omul priceput și cu luare aminte să descopere încetul cu încetul dogma despre Dumnezeuirea Sa. „Și se minunau toți de El, spune Scriptura, că nu-i învăța așa cum îi învățau cărturarii lor”⁴.

Hristos Și-a început învățătura Sa vorbind de cele mai generale patimi omenești: mînia și pofta, pentru că acestea sînt mai ales patimile care ne stăpînesc; ele sînt legate de firea noastră mai mult decît celelalte. Și cu putere deplină, atîta cît se cuvenea unui legiuitor, a îndreptat aceste patimi și le-a înfrumusețat deplin. Nu s-a mărginit să spună că cel ce face adulter este pedepsit, ci a mers mai departe și face și aici ceea ce făcuse cu porunca din legea veche, „Să nu ucizi”: pedepsește și privirea pofcioasă, ca să afli că dă o învățătură superioară învățaturii cărturariilor. De aceea spune: „Cel care se uită la o femeie spre a o pofti a și făcut adulter cu ea”, adică cel care-și face de lucru pentru a se uita cu curiozitate la trupurile strălucitoare, pentru a căuta cu privirea chipurile frumoase, pentru a hrăni sufletul cu vederea lor și pentru a-și pironi ochii pe obraji frumoși. Că Hristos n-a venit să mîntuie numai trupul de fapte rele, ci și sufletul, înainte de trup. Și pentru că primim harul Duhului în inimă, Hristos curățește mai întîi inima.

– Dar cum e cu putință să scap de poftă?

– Da, dacă am vrea am putea s-o omorîm, să rămînă fără putere. De altfel Hristos nu cere aici să stîrpim orice fel de poftă, ci numai pofta aceea care se naște datorită privirilor. Că omul care caută să vadă chipuri frumoase, acela mai cu seamă aprinde cuptorul patimii, își robește sufletul și pornește iute și spre faptă. De aceea Hristos n-a spus: „Cel care pofteste să facă adulter”, ci: „Cel care se uită la o femeie spre a o pofti”. Mîniei îi pusese un hotar, spunînd: „Cel care se mînie în deșert”; aici, însă, nu mai pune poftei hotar, ci o interzice cu totul, deși amîndouă – și mînia și pofta – sînt înăscute în firea omenească, deși amîndouă ne sînt folositoare: mînia ca să pedepsim pe cei răi și să îndreptăm pe cei care se uită urît, iar pofta ca să dăm naștere la copii, pentru a continua neamul omenesc prin astfel de moștenitori.

II

M-ar putea întreba cineva:

– Dar pentru ce n-a pus hotar și poftei?

– Dacă te-ai uita cu luare aminte ai vedea că și poftei îi pune mare hotar. Că nu s-a mărginit să spună: „Cel care va pofti – pentru că poate pofti și cel ce șade în munți –, ci: „Cel care se va uita spre a pofti”, adică omul care adună în el însuși pofta, care, fără să-l silească cineva, își bagă fiara în mintea lui potolită. O astfel de poftă nu pornește datorită

⁴ Matei 7, 28-29; Marcu 1, 22.

firii, ci trindăvirii. De altfel și Vechiul Testament o interzicea, spunînd: „Nu te uita la frumusețe străină”⁵. Apoi, ca să nu spui: „Ce păcat fac dacă mă uit la o femeie, dar nu cad?”, Hristos pedepsește chiar privirea, pentru ca nu cumva, prin această îngăduință, să prinzi curaj și să cazi în păcat.

– Dar ce păcat fac dacă mă uit? O poftesc, dar nu săvîrșesc nici o faptă rea!

– Și așa ești rînduit împreună cu cei ce fac adulter! Legiutorul a hotărît și nu trebuie să iscodești mai mult. Se poate ca, uitîndu-te așa, să poți să te stăpînești o dată, de două ori, de trei ori! Dar dacă vei continua să faci asta, dacă vei aprinde cuptorul, de bună seamă vei cădea, că nu ești în afara firii omenești. După cum noi, cînd vedem pe copil cu cuțitul în mînă îl batem și-i luăm cuțitul din mînă, deși nu l-am văzut rănit, tot așa și Dumnezeu oprește privirea pofticioasă, chiar înainte de păcat, tocmai pentru a nu cădea în păcat. Că omul, care și-a aprins odată flacăra, își plămuește neconținut chipuri de lucruri rușinoase, chiar în lipsa femeii văzute, și de la ele ajunge adesea la faptă. Aceasta e pricina că Hristos oprește chiar împreunările făcute în inimă.

În fața unei astfel de porunci, ce-ar putea spune cei care trăiesc sub același acoperiș cu călugărițele, cu fecioarele afierosite lui Dumnezeu? După legea pusă de Domnul, ei săvîrșesc nenumărate păcate de desfrîinare, pentru că în fiecare zi se uită cu poftă la ele. De aceea fericitul Iov și-a pus dintru început această lege de a nu se uita la fecioare⁶. Lupta e mai mare după ce te-ai uitat cu poftă la o femeie dar n-ai trăit cu ea. Că nu gustăm atîta plăcere de pe urma uitatului cu poftă la o femeie, cită suferință avem de pe urma creșterii poftei; împuternicim pe potrivnic, facem loc larg diavolului și nu mai sîntem în stare să-l îndepărtăm, după ce l-am băgat în gîndurile noastre cele mai intime, după ce i-am deschis lui mintea. De aceea Hristos spune: „Nu fi desfrînat cu ochii și nu vei fi desfrînat cu mintea!”.

Este un alt fel de a te uita la o femeie, așa cum se uită cei cu inima curată. De aceea Hristos n-a oprit uitatul, ci uitatul cu poftă. Dacă n-ar fi vrut asta, ar fi spus: „Cel care se uită la o femeie”; dar n-a spus așa, ci: „Cel care se uită spre a o pofti”, ca să facă plăcere ochilor. Dumnezeu nu ți-a făcut ochii ca prin ei să-ți bagi în suflet desfrînarea, ci ca văzînd fapăturile Lui să admiri pe Creator. După cum este o minie fără rost, tot astfel este și un uitat fără rost, cînd faci aceasta de dragul poftei. Dacă vrei să te și uiți și să ai și plăcere, uită-te la femeia ta, iubește-o pe ea neîncetat! Nici o lege nu te oprește! Dar dacă vrei să te uiți cu nesațiu la frumuseți

5. *Inf. Sir.* 9, 8.

6. *Iov* 31, 1.

străine, atunci nedreptățești și pe femeia ta, rotindu-ți ochii pretutinde nea, și nedreptățești și pe aceea la care te uiți, că o atingi cu ochi nelegiuți. Chiar dacă n-ai atins-o cu mîna, o atingi cu ochii. De aceea și asta se socotește desfrinare și aduce asupra-ți chin greu, înaintea chinului din iad, că-ți umple sufletul de neliniște și tulburare. Mare este amețea, nespus de cumplită durerea! Cel cuprins de această patimă este mai nefericit decît prinșii de război, decît cei înlănțuiți. Adesea, aceea care a aruncat săgeata a plecat, dar rana a rămas. Mai bine spus, n-a aruncat aceea săgeata, ci tu te-ai rănit de moarte uitîndu-te cu poftă. Spun asta ca să scap de bîrfeli pe femeile cinstite. Pentru că femeile celelalte, care se împodobesc spre a atrage spre ele ochii celor cu care se întîlnesc, chiar dacă nu rănesc pe nimeni, își primesc osînda cuvenită lor. A făcut farmecă, a pregătît otrava, deși n-a dus paharul la gura nimănui; mai bine spus, paharul l-a dus, dar nu s-a găsit nimeni ca să-l bea.

– Pentru ce Hristos n-a adresat cuvintele sale și femeilor, ci numai bărbaților?

– Pentru că Hristos dă legi care privesc și pe bărbați și pe femei, deși pare că se adresează numai bărbaților. Vorbește capului, dar poruncile Sale sînt adresate întregului trup. Vede în femeie și în bărbat o singură ființă și nu face deosebire între sexe.

III

Dar dacă vrei să auzi muștrări împotriva femeilor, ascultă pe Isaia, care le spune multe, bătîndu-și joc de îmbrăcămintea lor, de privirile lor, de mersul lor, de hainele lor care se tîrăsc pînă jos, de picioarele lor jucăușe și de grumajii goi⁷. Ascultă-l și pe fericitul Pavel, care dă multe legi femeilor și le muștră aspru pentru împletiturile părului, pentru podoabe și pentru multe alte asemenea lucruri⁸.

Același lucru, în chip ascuns, îl spune și Hristos în cuvintele de mai jos, pentru că atunci cînd spune: „*Scoate și taie pe cel ce te smintește*”, Hristos își arată mînia Sa față de astfel de femei. De asta a și adăugat:

„*Dacă ochiul tău cel drept te smintește, scoate-l și-l aruncă de la tine*”⁹.

Ca să nu spui: „Ce? Dar dacă e rudă cu mine? Dar dacă am o altfel de legătură cu el?”, de aceea Hristos nu vorbește aici de măduarele trupului – Doamne ferește! –, că nicăieri n-a spus că trupul este de vină pentru săvîrșirea păcatelor, ci neconținut a spus că de vină este gîndul nostru cel rău. Nu este de vină ochiul, care vede, ci mintea și cugetul.

7. Isaia 3, 15.

8. I Tim. 2, 9.

9. Matei 5, 29.

Adeseori cînd mintea ne e îndreptată în altă parte, ochiul nu vede pe cei din față. Prin urmare vederea nu se datorește în întregime ochiului. Dacă Hristos ar fi vorbit de mădularele trupului nostru, n-ar fi vorbit numai de un singur ochi și nici numai de ochiul drept, ci de amîndoi. Căci cine se smintește din pricina ochiului drept, apoi, fără îndoială, se va sminti și din pricina ochiului stîng.

– Pentru ce, deci, Hristos a vorbit de ochiul drept și a mai adăugat și mîna?¹⁰

– Ca să afli că nu e vorba de mădularele trupului, ci de cei care sînt în strînsă legătură cu noi, cu prietenii noștri. Hristos îți spune: „Dacă iubești pe cineva atît cît îți iubești ochiul cel drept sau socotești că-ți este tot atît de folositor cît de folositoare ți-i mîna, tai-o, dacă-ți vatămă sufletul!”. Uită-te la tăria cuvîntelor Lui. N-a spus: „Îndepărtează-l!”, ci vrea o despărțire totală. De aceea spune: „*Scoate-l și-l aruncă de la tine!*”. Apoi, pentru că porunca Sa este neîndurătoare, arată folosul pentru amîndouă părțile: Și pentru cei buni și pentru cei răi, întărind comparația:

„*Că mai de folos îți este să piară unul din mădularele tale și nu tot trupul să fie aruncat în gheena*”¹¹.

Cînd prietenul tău nu se mîntuie, ba te mai duce și pe tine la pieire, ce fel de dragoste de prieten este aceea să pieriți amîndoi, cînd e cu putință să se mîntuie unul dacă sînteți despărțiți?

– Atunci pentru ce Pavel dorea să fie anatema?¹²

– Nu dorea să fie anatema pentru ca să nu cîștige nimic, ci ca să mîntuie pe alții. Aici, însă, paguba este pentru amîndoi. De aceea n-a spus: „*Scoate-l*”, ci și: „*Aruncă-l de la tine!*”, pentru ca să nu-l mai poți lua înapoi dacă rămîne așa. Făcînd aceasta îl scapi și pe el de păcat mai mare și te scapi și pe tine de pieire.

Dar ca să vezi mai bine folosul acestei porunci, să cercetăm, dacă vrei, spusele Domnului, aplicîndu-le chiar la mădularele trupului. Dacă ar fi vorba de ales și ai fi silit sau să rămii cu ochii teferi, dar să te arunce într-o groapă și să pieri, sau să ți se scoată ochii și să-ți mîntui sufletul, oare n-ai alege a doua cale? Negreșit! N-ai făcut asta pentru că ți-ai urît ochii, ci pentru că ți-ai iubit întregul trup. Tot așa trebuie să gîndești și de bărbații și de femeile care-ți sînt prieteni. Dacă tai orice legătură de prietenie cu acela care te vatămă sufletește cu prietenia lui, dar nu-și tămăduiește boala, atunci te scapi și pe tine de orice vătămare, dar și pe el de un mare păcat, că nu va mai da socoteală, în afară de păcatele lui, și de pierderea ta. Ai văzut de cîtă blîndețe și de cîtă purtare de grijă

10. Matei 5, 30.

11. Matei 5, 30.

12. Rom. 9, 3.

este plină această poruncă? Ai văzut cîtă iubire de oameni arată chiar așa părăta multora asprime? Să audă aceste cuvinte cei care se grăbesc spre teatre și ajung în fiecare zi desfrînați! Dacă legea lui Hristos ne poruncește să ne despărțim cu totul de prietenul care ne vatămă mîntuirea noastră, ce apărare mai pot avea aceia care ducîndu-se la teatru își fac în fiecare zi prieteni pe niște necunoscuți și-și găsesc nenumărate prilejuri de pierzanie? Hristos nu numai că nu ne îngăduie să vedem spectacole desfrînate, dar, pentru că a arătat paguba ce o avem de pe urma unor astfel de legături, întinde mai departe legea Sa și ne poruncește să rupem aceste legături și să le aruncăm departe de noi. Și Hristos, Care a grăit nenumărate cuvinte despre dragoste, dă aceste legi tocmai ca să cunoști din aceste două feluri de legi marea Lui purtare de grijă, ca să cunoști că el caută prin toate numai folosul tău.

„Și s-a zis: Cel care-și va lăsa femeia lui să-i dea carte de despărțenie. Iar Eu zic vouă: Că acela care va lăsa pe femeia lui, afară de cuvînt de desfrînare, o face să săvîrșească adulter; și cel ce o va lua pe cea lăsată, face adulter”¹³.

IV

Hristos nu dă altă lege pînă ce mai întîi nu curăță deplin pe cele dinainte.

Iată că ne arată și un alt fel de desfrînare.

– Care?

– Era o lege veche, care nu oprea pe bărbatul care-și ura femeia să o alunge pentru orice pricină și să ia alta în locul ei. Legea poruncește ca bărbatul să facă ceva mai mult: să-i dea femeii și carte de despărțenie, ca să nu mai poată să se întoarcă la bărbatul ei. Dacă legea n-ar fi dat această poruncă, ci ar fi îngăduit bărbatului să-și lepede femeia și să ia alta, și apoi să o aducă în casă iarăși pe cea dintîi, s-ar fi făcut mare amestec în căsnicii: bărbații ar fi luat atunci mereu femeile altora și asta ar fi fost curată desfrînare. Din pricina asta cartea de despărțenie dădea un mare ajutor căsnicilor. În afară de asta, cartea de despărțenie înlătura un alt rău cu mult mai mare. Dacă legea ar fi silit pe bărbat să țină în casă pe femeia pe care o urăște, bărbatul ar fi ucis-o. Așa de cruzi erau iudeii! Cum aveau să-și cruțe femeile lor, cînd nu-și cruțau proprii lor copii, cînd omorau pe profeți, cînd vărsau sîngele ca apa? De aceea legea veche a îngăduit un păcat mai mic, dar a stîrpit unul mai mare. La început de tot nu era legea cărții de despărțenie. Ascultă că Însuși Hristos o spune: „Moise a scris acestea din pricina învîrtoșeniei inimii

voastre"¹⁴; a scris să-i dați drumul femeii, ca să n-o omoriți de-o țineți în casă!

Pentru că Hristos interzisese nu numai omorul, ci și simpla minie, îi este ușor să dea această lege. De aceea, înainte de a o da, amintește totdeauna de porunca dată celor de demult, ca să arate că legea Sa nu-l potrivnică aceleia, ci de acord cu ea; o întărește, nu o dărimă; o îndreaptă, nu o strică.

Iată că și acum Hristos se adresează tot bărbatului: „*Cel care-și lasă pe femeia lui*, spune Hristos, *o face să săvârșească adulter, iar cel care ia pe cea lăsată face adulter*”. Bărbatul care-și lasă femeia se face pe sine însuși vinovat de păcat, chiar dacă nu ia altă femeie, tocmai pentru că a făcut-o să săvârșească adulter; iar cel care-și ia altă femeie săvârșește și el adulter. Să nu-mi spui că a lăsat-o acela! Chiar dacă a lăsat-o, rămîne totuși femeia celui care a lăsat-o. Apoi, ca să nu facă pe femeie mai obraznică, pentru că toată vina a fost aruncată pe bărbatul care a lăsat-o, Hristos îi închide și ei ușa unei noi căsătorii, spunînd: „*Iar cel care ia pe cea lăsată face adulter*”. Prin aceste cuvinte Hristos duce pe femeie pe drumul cel bun, chiar fără voia ei: o oprește de a se mai căsători și nu-i îngăduie să aibă vreun prilej de micime sufletească. Într-adevăr, dacă femeia știe că vrînd-nevrînd trebuie sau să trăiască cu bărbatul pe care l-a avut de la început, sau, dacă pleacă din casa bărbatului ei, să nu mai aibă nicăieri nici o scăpare, atunci va fi nevoită, chiar fără voia ei, să-și iubească soțul.

Să nu te miri, dar, că Hristos nu Se adresează femeii cînd dă aceste porunci. Femeie este mai slabă. De aceea o și lasă la o parte, dar o pune pe calea cea bună, amenințînd pe bărbat. Hristos a făcut ceea ce face un tată care are un copil rău. Tatăl lasă la o parte pe copilul său și mustră pe cei care i-au stricat copilul, interzicîndu-le să mai aibă legături cu el, să se mai apropie de el.

Dacă ți se pare grea porunca aceasta, atunci adu-ți aminte de poruncile date de El mai înainte, în care a fericit pe ascultătorii Săi, și vei vedea că și această poruncă este cu putință de îndeplinit, fiind ușoară. Da, cum să-ți alungi femeia din casă cînd ești blînd, făcător de pace, smerit, milostiv? Cum să te cerți cu soția ta cînd tu împaci pe alții?

Nu numai prin asta, dar și în alt chip a făcut Hristos ușoară porunca aceasta. Prin cuvintele: „*În afară de cuvînt de desfrînare*”, Hristos lasă bărbatului numai un singur caz cînd își poate lăsa femeia; că altfel s-ar fi ajuns iarăși la același lucru. Dacă i-ar fi poruncit bărbatului să o țină în casă, deși femeia lui a trăit cu mulți bărbați, atunci fapta bărbatului ar duce iarăși tot la adulter.

Vezi ce acord este între porunca aceasta și cele spuse mai sus? Bărbatul care nu se uită cu ochi desfrînați la o femeie nu săvîrșește adulter; iar dacă nu săvîrșește adulter nu dă prilej unui alt bărbat să-și lase femeia lui. Pentru aceea, deci, Hristos îl strînge pe bărbat cu toată tăria, îl îngrădește cu frică, ridică asupra lui mare primejdie dacă își lasă soția; căci pe bărbat îl face răspunzător dacă femeia săvîrșește adulter. Așadar, ca să nu socotești la auzul cuvintelor: „*Scoate-ți ochiul tău!*”, că aceste cuvinte le-a spus și despre femeie, Domnul a adăugat la timp îndreptarea aceasta, îngăduindu-i bărbatului să-și lase femeia numai într-un singur caz; în altul, nictdecum.

*„Iarăși ați auzit că s-a zis celor de demult: Să nu juri strîmb, ci să dai Domnului jurămintele tale; iar Eu vă spun vouă: Să nu te juri deloc”*¹⁵

– Pentru ce Domnul n-a vorbit îndată de furt, ci de jurămîntul strîmb, trecînd peste porunca aceea?

– Pentru că cel ce fură, acela se și jură. Și dimpotrivă cel care nu știe nici să se jure, nici să mintă, cu atît mai puțin va fura. Prin urmare oprind jurămîntul, a oprit și celălalt păcat, furtul; iar prin furt, minciuna.

– Ce înțeles au cuvintele: „*Să dai Domnului jurămintele tale*”?

– Înseamnă să spui adevărul cînd juri. „*Dar Eu vă spun vouă: Să nu te juri deloc*”.

V

Apoi mai departe, pentru a-i face să nu se jure pe Dumnezeu, spune:

*„Nici pe cer, că este tronul lui Dumnezeu; nici pe pămînt, că este așternut picioarelor Lui; nici pe Ierusalim, că este cetatea marelui Împărat”*¹⁶.

Folosind cuvintele profeților, Hristos arată că nu e împotriva celor de demult. Evreii aveau obiceiul să se jure așa; și evanghelistul vorbește, la sfîrșitul Evangheliei, de acest obicei¹⁷.

Uită-te, te rog, la pricina pentru care Domnul prețuiește atît de mult aceste stihii: cerul, pămîntul; nu din pricina firii lor, ci din pricina raportului lor cu Dumnezeu, exprimat pe măsura înțelegerii noastre. Pentru că era mare tirania închinării la idoli, Hristos, ca să nu pară a spune că stihiiile acestea sînt de preț prin ele însele, a arătat pricina prețuirii lor, care duce tot la slăvirea lui Dumnezeu. Hristos n-a spus: „Să nu vă jurați pe cer, pentru că e mare și frumos”; nici n-a spus: „Să nu vă jurați pe pămînt, pentru că este folositor”, ci: „*Pentru că cerul*

15. Matei 5, 33–34.

16. Matei 5, 34–35.

17. Matei 23, 16.

este tronul lui Dumnezeu, iar pământul este așternut picioarelor Lui". Totdeauna Hristos îndreaptă pe ascultătorii Săi spre Stăpînul lor.

„Nici pe capul tău, că nu poți să faci un fir de păr alb sau negru”¹⁸.

Iarăși și aici, nu pentru că admiră pe om oprește jurămîntul făcut pe capul omului – că atunci ar trebui adorat și omul –, ci spre a înălța spre Dumnezeu slava. Arătîndu-ți că nu ești stăpîn pe tine însuși, înseamnă că nu ești stăpîn nici pe jurămintele făcute pe capul tău. Că dacă un tată nu-și dă altuia copilul lui, cu atît mai mult Dumnezeu nu va da pe mîna ta opera Lui. Chiar dacă capul e al tău, dar e bun al lui Dumnezeu; și ești atît de puțin stăpîn pe el, că nu poți face nici ceea ce este mai neînsemnat pe el. Că Hristos n-a spus: „Nu poți face un fir de păr”, ci: „Nu poți nici culoarea să i-o schimbi”.

– Dar ce să fac dacă cineva îmi cere să jur, dacă mă silește?

– Frica de Dumnezeu să fie mai puternică decît silnicia. Dacă ai de gînd să-mi vii cu astfel de scuze, atunci nu vei păzi nici o poruncă! Așa vei spune și cu porunca de a nu-ți lăsa femeia¹⁹: „Ce? Să n-o las, cînd e certăreată și cheltuitoare?” Așa vei spune și cu porunca de a-ți scoate ochiul drept²⁰: „Ce? Să rup orice legătură cu prietenul meu, cînd îl iubesc și ard de dragul lui?” Așa vei spune și cu porunca de a nu te uita cu poftă²¹: „Ce să fac dacă nu pot să nu mă uit?” Așa vei spune și cu porunca de a nu te mînia pe fratele tău²²: „Ce să fac, dacă sînt iute și nu pot să-mi stăpînesc limba?” Și așa vei călca toate poruncile Domnului. Totuși de legile omenești nici nu îndrăznești să-mi vii cu astfel de scuze, nici să spui: „Ce să fac, dacă sînt așa și așa?”, ci, vrînd-nevrînd, te supui celor scrise.

De altfel, nici nu vei ajunge vreodată să fii silit să juri. Cel ce a auzit fericirile și și-a format sufletul, așa cum a poruncit Hristos, nu va fi silit niciodată de nimeni să se jure, fiind respectat și prețuit de toată lumea.

„Ci să fie cuvîntul vostru: da, da și nu, nu; iar ceea ce este mai mult decît acestea, de la cel rău este”²³.

– Dar ce este mai mult decît „da” și decît „nu”?

– Jurămîntul, nu jurămîntul strîmb. Că toată lumea știe – și nimeni nu mai are nevoie să o afle – că jurămîntul strîmb este de la diavolul și că nu e numai de prisos, ci și potrivnic. A fi de prisos înseamnă a fi mai mult, a fi din belșug, așa cum este jurămîntul.

– Cum? Jurămîntul este de la cel rău? Dacă-i de la cel rău, atunci pentru ce a fost legiuit de legea veche? Tot așa cu lăsarea femeii; pentru ce este socotită acum adulter cînd era îngăduită mai înainte?

18. Matei 5, 36.

19. Matei 5, 32.

20. Matei 5, 29.

21. Matei 5, 28.

22. Matei 5, 22–23.

23. Matei 5, 37.

- Ce putem răspunde acestor întrebări? Legiuirile Vechiului Testament erau legiuiiri pe măsura slăbiciunilor celor ce primeau legile. Chiar cinstirea lui Dumnezeu, cu arderea de carne și de grăsime, era cu totul nevrednică de Dumnezeu, după cum gîngăvitul este nevrednic de un filozof. Dar acum, cînd Hristos ne-a ridicat la o viață mai înaltă, lăsa-rea femeii este socotită adulter, iar jurămîntul, de la diavol.

Dacă legile Vechiului Testament ar fi fost de la diavol, apoi n-ar fi făcut atîta bine. Că n-ar fi fost primite acum cu atîta ușurință legile Noului Testament, dacă n-ar fi fost mai înainte legile Vechiului Testament. Nu-mi cere, dar, să-și arate tăria lor acum, cînd a trecut folosul lor, ci atunci, cînd timpul o cerea! Dar, mai bine spus, dacă vrei, poți să le-o ceri și acum! Că și acum își arată tăria lor, tocmai prin ceea ce noi hulim în ele; căci cea mai mare laudă a lor este că sînt așa cum sînt. Dacă nu ne-ar fi crescut bine și dacă nu ne-ar fi făcut destoinici pentru primirea unor legi mai bune, n-ar fi așa cum sînt. Legile Vechiului Testament se pot asemăna cu sînul mamei. Sînul pare nefolositor după ce și-a îndeplinit tot rostul lui și după ce copilul poate mîncă o altă mîncare; mamele chiar, care socoteau mai înainte sînul cu totul trebuincios copilului, acum îl batjocoresc înaintea copilului cu fel de fel de cuvinte urîte; multe din ele nu se mărginesc numai la batjocură, ci își ung sînurile cu alifii amare, pentru ca amărăciunea alifiei să-i stingă copilului pofta, atunci cînd cuvintele n-au destulă tărie să-l dezvețe de supt.

VI

În acest înțeles a spus și Hristos că: „*ceea ce este mai mult decît da și decît nu este de la cel rău*”, nu ca să arate că Vechiul Testament este de la diavol, ci ca să ne depărteze cu niște cuvinte mai tari de tot ce era rău în Vechiul Testament.

Acestea le spunea Hristos ucenicilor Săi; iudeilor celor nesimțitori, însă, care stăruiau în ale lor, le-a uns cetatea sfîntă de jur împrejur cu frica de robie, ca și cu o alifie amară, făcîndu-le-o de necălcat; iar cînd Hristos a văzut că nici aceasta n-are putere să-i stăpînească, ci doreau iarăși să o vadă, alergînd la ea, ca și copilul la sînul mamei, Domnul a acoperit desăvîrșit sfînta cetate, dărîmîndu-o, iar pe cei mai mulți dintre iudei i-a dus departe de ea, așa cum fac mulți depărtînd vițeii de vaci, pentru ca să-i dezvețe cu trecerea timpului de vechiul lor obicei. Dacă Vechiul Testament ar fi fost de la diavol, atunci n-ar fi ținut pe iudei departe de închinarea la idoli, ci, dimpotrivă, i-ar fi dus și i-ar fi aruncat la slujirea idolilor. Că asta voia diavolul. Așa, însă, vedem că Vechiul Testament a făcut cu totul altceva. Chiar jurămîntul, de care e vorba, a fost legiuit de legea veche, tocmai pentru ca iudeii să nu se jure pe idoli,

ci pe Dumnezeu. „*Jurați-vă, spune profetul, pe Dumnezeul cel adevărat*”²⁴. Deci legea veche n-a săvîrșit fapte de mică însemnătate, ci foarte mari. Lucrarea strădaniei ei a fost de a-i aduce pe iudei la hrana cea tare a Noului Testament.

– Ce? aş putea fi întrebat. Jurămîntul nu mai este de la diavol?
 – Ba da, este de la diavol! Dar aceasta abia acum, după ce am primit o atît de înaltă filozofie, atuncia nu!
 – Dar cum se poate ca acelaşi lucru odată să fie bun şi altă dată rău?
 – Eu spun cu totul dimpotrivă: Pentru ce nu poate fi un lucru odată bun şi altă dată rău, cînd toate lucrurile o arată: meseriile, fructele, toate celelalte? Uită-te la trupul nostru! Cu el se întîmplă mai întîi lucrul acesta. Mersul în patru labe, atunci cînd eşti copil mic, e un lucru bun; mai tîrziu, o nenorocire; hrănitul cu mîncare mestecată în gură este un lucru bun la începutul vieţii noastre; mai tîrziu, plin de scîrbă; hrănitul cu lapte şi căutarea sînului, la început, este un lucru folositor şi mîntuitor; mai tîrziu, ruinător şi vătămător. Vezi că aceleaşi fapte sînt bune într-un timp, iar în alt timp nu mai sînt bune? E un lucru bun să porţi haine copilăreşti cînd eşti copil, dar e o ruşine să faci asta cînd eşti bărbat. Vrei să vezi acum şi contrariul, anume că cele care se potrivesc bărbatului nu se potrivesc copilului? Dă-i unui copil o haină bărbătească şi pe toţi îi apucă rîsul, iar copilul va fi în primejdie şi mai mare, că, îmbrăcat aşa, va cădea de multe ori în mers. Dă-i unui copil să facă politică, să facă negoţ, să semene, să secere şi iarăşi pe toţi îi apucă rîsul. Dar pentru ce vorbesc de nişte lucruri ca acestea? Crima, recunoscută de toţi ca venind de la diavol, ei bine, chiar crima, săvîrşită la timp potrivit, a făcut ca Finees, care a ucis, să fie înălţat la treapta de preot²⁵. Că uciderea este o faptă a diavolului, ascultă ce spune Hristos: „*Voi vreţi să faceţi lucrurile tatălui vostru*”²⁶; *acela a fost dintru început ucigător de oameni*”²⁷. Finees a fost ucigaş de om şi totuşi „*i s-a socotit lui întru dreptate*”²⁸, spune Scriptura. Avraam apoi n-a fost numai ucigaş de om, ci şi ucigaşul propriului său copil – ce-i cu mult mai rău – şi totuşi fapta lui l-a ridicat şi mai mult în ochii lui Dumnezeu²⁹. Iar apostolul Petru a făcut un îndoit omor³⁰; totuşi fapta lui a fost o faptă duhovnicească.

Aşadar să nu cercetăm numai faptele, ci să cercetăm, cu deosebită luare-aminte, şi timpul şi pricina şi intenţia şi deosebirea de persoane şi tot ceea ce poate da unei fapte sensul adevărat. Că nu poţi ajunge în alt chip la adevăr.

24. *Ier.* 4, 2.

25. *Num.* 25, 6–18.

26. *Ioan* 8, 41.

27. *Ioan* 8, 44.

28. *Ps.* 105, 32.

29. *Fac.* 22, 10.

30. *Fapte* 5, 1–10.

Să ne sirguim, dar, de voim să avem parte de împărăția cerurilor, să facem mai mult decît cele poruncite de legea veche; altfel nu-i cu putință să dobîndim cele cerești. Dacă ne mulțumim cu măsura legilor vechi, vom rămîne dincoace de pridvoarele darurilor. „*Că de nu va pri-sosi dreptatea voastră mai mult decît a cărturarilor și fariseilor, nu veți putea intra întru împărăția cerurilor*”³¹. Și cu toate că stă deasupra noastră o atît de mare amenințare, totuși sînt unii care nu numai că nu depășesc dreptatea Vechiului Testament, ci sînt cu mult în urma ei. Nu numai că nu evită jurămîntul, dar se jură și strîmb; nu numai că nu alungă privirile desfrîcate, dar se și desfrînează și îndrăznesc să săvîrșească, fără să le pese, tot ce-i oprit. Aceștia un singur lucru mai așteaptă: ziua osîndirii, cînd vor primi cea mai cumplită pedeansă pentru năcatele lor. Acesta-i

nepătată! Totuși pentru că a trecut cu vederea pe cei care călcaseră legile lui Dumnezeu a fost pedepsit împreună cu copiii lui și a primit cea mai cumplită pedeapsă³⁷. Dacă Ili preotul a fost atât de cumplit pedepsit pentru că n-a întrebuințat față de copiii lui bărbăția cuvenită, deși îl silea la asta dragostea firească de fii, ce iertare voi avea eu, care nu sînt silit nici de o astfel de dragoste și mai stric și totul datorită linguşelilor? Aşadar, ca să nu pier şi eu şi voi, lăsaţi-vă, vă rog, convinşi de cuvintele mele! Fiţi voi înşivă cercetătorii şi socotitorii vieţii voastre! Dezbrăcaţi-vă de deprinderea de a jura, pentru ca, pornind de la această poruncă, să săvîrşiţi cu uşurinţă şi toate celelalte virtuţi şi să vă bucuraţi de bunăţările cele viitoare, pe care face Dumnezeu să le dobîndim cu toţii cu harul şi cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava şi puterea acum şi pururea şi în vecii vecilor, Amin.

37. *I Regi* 4, 1-19.

OMILIA XVIII

„Ați auzit că s-a zis:

**Ochi pentru ochi și dinte pentru dinte; iar Eu vă zic vouă:
Nu vă împotriviți celui rău! Ci celui care te va lovi
pe obrazul drept, întoarce-i lui și pe celălalt.
Și celui ce vrea să se judece cu tine și să-ți ia haina,
lasă-i lui și cămașa!”¹**

I

Vezi că Hristos nu s-a gîndit la ochi mai înainte cînd a poruncit să scoatem ochiul care ne smintește, ci la cel care ne vatămă cu prietenia lui și ne aruncă în prăpastia pierzării? Cum ar fi putut porunci să ne scoatem ochii, cînd El, prin cuvintele acestea, spune tocmai contrariul, neîngăduind să scoți ochiul nici chiar acelaia care-ți scoate ție ochiul?

Dacă cineva ar învinui legea veche că dă o astfel de poruncă, pentru a-ți face dreptate, îi voi răspunde așa: După părerea mea, un om, care aduce o astfel de învinuire legii vechi, nu cunoaște înțelepciunea ce se cuvenea să o aibă un legiutor, nu cunoaște ce putere au împrejurările de timp în darea unei legi și nici cîștigul de a da legi pe măsura priceperii aceloră căroră le sînt date legile. Dacă acest om s-ar fi gîndit cine erau cei care aveau să primească această lege, dacă s-ar fi gîndit la puterea lor de judecată și la timpul cînd au primit această legiuire, atunci ar fi lăudat nespus de mult înțelepciunea Legiutorului: ar fi văzut că unul și același este și Legiutorul Legii Vechi și Legiutorul Legii Noi și și-ar fi dat seama că amîndouă legiuirile sînt foarte folosite și au fost date la timpul potrivit. Ar mai fi văzut că dacă Legiutorul ar fi dat chiar de la început aceste legi mărețe și înalte ale Legii Noi, n-ar mai fi fost primite nici poruncile Legii Vechi, nici ale celei noi; dar așa, pentru că amîndouă au fost date la timpul potrivit, prin amîndouă întreaga lume a fost îndreptată.

De altfel legea veche a dat porunca aceasta, nu ca să ne scoatem ochii unii altora, ci ca să ne stăpînim mîinile. Că frica de a nu ni se scoate ochii ne oprește de a scoate și noi ochii altora. Și astfel Legiutorul strecoară pe nesimțite în suflet multă filozofie prin aceea că poruncește celui ce suferă răul să răsplătească răul cu rău, deși ar merita mai

mare pedeapsă cel care începe răul; că așa cere ideea de dreptate. Dar pentru că Legiutorul vrea să amestece iubirea de oameni cu dreptatea, osîndește pe cel care a păcătuit mai mult cu o pedeapsă mai mică decît merită, învățînd pe oameni să arate multă blîndețe chiar cînd suferă răul.

După ce Domnul a rostit toate cuvintele Legii Vechi, a arătat iarăși că nu fratele nostru este cel ce ne face rău, ci diavolul. De aceea a și adăugat: „*Dar Eu zic vouă: Nu vă împotriviți celui rău*”. N-a spus: „Nu te împotrivi fratelui”, ci: „*Celui rău*”, arătînd că se îndrăznesc acestea la îndemnul diavolului. Iar pentru că vina a fost pusă în sarcina diavolului, Domnul slăbește și taie mult din mînia ce o purtăm fratelui, care ne-a făcut răul.

– Ce? Nu trebuie să ne împotrivim celui rău? aș putea fi întrebare.

– Trebuie, dar nu așa, ci cum a poruncit Hristos: Să suferim de bună voie răul. Numai așa vei birui răul. Nu stingi focul cu foc, ci cu apă. Dar ca să afli că și în Legea Veche cel ce suferă răul biruie și că el este cel încununat, cercetează istoria Vechiului Testament și vei vedea că acela ajunge în fruntea celorlalți. Cel care a început răul este socotit că a scos doi ochi: și ochiul aproapelui lui și pe al lui. De aceea pe bună dreptate este urît și învinuit de toți. Dimpotrivă cel căruia pe nedrept i s-a scos ochiul este socotit nevinovat, chiar dacă plătește cu aceeași măsură. De aceea mulți îl compătimesc, pentru că îl socotesc nevinovat chiar după săvîrșirea acestei fapte rele. Nenorocirea este aceeași și pentru unul și pentru altul; dar slava nu mai e aceeași nici la Dumnezeu, nici la oameni. De aceea nici nenorocirile lor nu sînt la fel.

Mai înainte Domnul spusese: „*Cel care se mînie pe fratele lui în zadar și-l face nebun, vinovat va fi gheenei focului*”². Acum Hristos cere mai multă filozofie; nu poruncește numai ca cel nedreptățit să stea liniștit, ci să-i dea celui alt prilejul să facă și mai mare rău, întinzîndu-i și celălalt obraz. Hristos spune aceasta, nu pentru a legiui că trebuie să întoarcem obrazul cînd sîntem loviți peste obraz, ci pentru a ne învăța că trebuie să suferim răul în toate celelalte împrejurări din viață.

II

După cum atunci cînd Domnul a spus: „*Cel ce spune fratelui său nebun, va fi vinovat gheenei*”, n-a vorbit numai de această insultă, ci de orice fel de insultă, tot astfel și aici n-a legiuit să suferim cu curaj numai pîlmuirile, ci să nu ne tulburăm orice rău am suferi. Pentru aceasta dincolo a dat ca pildă cea mai grea insultă, iar aici lovirea peste obraz, care pare cea mai insultătoare lovire. Prin porunca aceasta Hristos Se adresează și celui care lovește și celui lovit. Cel lovit nu se socotește lovit,

dacă e pregătit să filozofeze așa – că nici nu va simți lovitura, pentru că se vede mai mult un luptător decît un om lovit –, iar cel care lovește, rușinat de purtarea celui lovit, nu mai dă a doua lovitură chiar dacă ar fi mai sălbatic ca o fiară, ci se va osîndi și pentru lovitura de mai înainte. Că nimic nu oprește de la rău pe cel ce face răul atît de mult cît îl oprește cel care suferă în tăcere răul ce i se face; nu-l face numai să nu-și prelungească mai mult răul, ci-l face să se și căiască de faptele sale și să se depărteze, admirîndu-i bunătatea. Îl face prieten; în loc de dușman și vrăjmaș îl face rob nu numai prieten. Dacă, însă, răzbună răul ce i s-a făcut, se întîmplă tocmai contrariul; amîndoi se fac de rușine, se fac mai răi, aprind mai mult mînia; adeseori se ajunge chiar la crimă, dacă răul merge mai departe. De aceea Hristos a poruncit nu numai să nu te mîinii de te pălmuiește cineva, ci chiar să-i dai prilejul să-și sature pofta de a te lovi, ca să nu-l faci să creadă că ai suferit prima lovitură, pentru că n-ai putut altfel. Așa mai degrabă vei putea da nerușinatului acela o lovitură de moarte decît dacă l-ai lovi cu palma; și vei face, dintr-un om pornit pe ceartă și bătaie, un om blind și potolit.

„Celui care vrea să se judece cu tine și să-ți ia haina, lasă-i lui și cămașa”. Hristos vrea să ai aceeași răbdare nu numai cînd e vorba de lovituri, ci și cînd e vorba de bani și de averi. De aceea dă o pildă tot atît de convingătoare ca și cea de mai înainte. După cum atunci ne poruncise să învingem prin suferirea răului, tot așa și acum ne poruncește să învingem pe lacom și hrăpăreț prin a-i da mai mult decît se aștepta să ia. Poruncii acesteia îi dă Hristos și un adaos; că n-a spus: „Dă-i haina ce ți-o cere!”, ci: *„Celui care vrea să se judece cu tine”*, adică dacă vrea să te dea în judecată și să-ți ia bunurile tale. Și precum atunci, după ce a spus să nu spui nimănui: *„nebunule”* și nici să te mîinii în deșert, Hristos a mers mai departe și a cerut mai mult, poruncind să întorci și celălalt obraz, tot așa și acum, după ce ți-a spus să te împaci cu pîrișul tău, îți dă iarăși o poruncă și mai mare: poruncește nu numai să dai mai mult decît vrea acela să-ți ia, ci să-i arăți și mai mare dărnicie.

– Ce? Să umblu gol?

– Nu vom umbla goi, dacă vom îndeplini cu scumpătate poruncile lui Hristos, ci vom fi îmbrăcați mai mult decît toți oamenii! Mai întîi nimeni nu va tăbări asupra noastră dacă avem astfel de gînduri; în al doilea rînd, chiar dacă ar fi cineva atît de sălbatic și de neomenos încît să meargă pînă acolo să ne ia ceea ce-i dăm de bună voie, se vor găsi cu mult mai mulți oameni care ne vor îmbrăca pe noi, care filozofăm așa, nu numai cu haine, dar, de-ar fi cu puțință, chiar cu propriul lor trup!

III

Dar chiar dacă ar trebui să umbli gol de dragul unei astfel de filozofii, nici atunci n-ar fi o rușine. Că și Adam era gol în rai și nu se rușina³; Isaia era gol și desculț⁴ și era mai strălucit decât toți iudeii; iar Iosif atunci a strălucit mai mult când a rămas fără haină⁵. Nu-i un rău, nu-i o rușine să rămâi așa dezbrăcat, ci să te îmbraci așa cum ne îmbrăcăm noi toți astăzi cu haine luxoase. Aceasta-i rușine și batjocură! De aceea Dumnezeu pe aceia i-a lăudat, iar pe aceștia îi mustră și prin profeți și prin apostoli.

Să nu socotim, dar, poruncile lui Hristos cu neputință de îndeplinit! Dacă sîntem treji, sînt și foarte folositoare și ușoare. Au atît de mare cîștig, încît ne sînt de cel mai mare folos nu numai nouă, ci și acelor care ne fac rău. Și mai cu seamă acesta-i lucru minunat, că Hristos, convingîndu-ne să suferim răul, îi învață să filozofeze și pe cei ce fac răul. Cînd hrăpărețul socotește mare lucru că ia lucrurile tale, dar tu îi arăți că-ți este ușor să-i dai și ce nu-ți cere, cînd îi pui față în față sărăcia lui cu dărnicia ta, filozofia ta cu lăcomia lui, gîndește-te ce mare dascăl îi ești, învățîndu-l nu cu cuvîntul, ci cu fapta, să disprețuiască viciul și să îndrăgească virtutea. Dumnezeu vrea să nu ne fim de folos numai nouă, ci tuturor semenilor noștri. Dacă dai numai ca să nu mai ajungi în fața judecății, ai urmărit doar interesul tău; dar dacă dai mai mult decât vrea să-ți ia, urmărești și interesul lui, că te desparți de el după ce l-ai făcut bun.

Putere ca aceasta are sarea⁶ – iar Hristos vrea ca aceia ce-L urmează să fie ca sarea – că sarea se păstrează și pe ea, dar păstrează și alimentele peste care se presară. Aceeași putere o are și lumina: se luminează și pe ea și luminează și pe alții. Deci, pentru că Hristos te-a pus printre oameni sare și lumină, fii de folos și celui ce șade în întuneric; învață-l că nici mai înainte, cînd a luat de la tine, n-a luat cu forța; convinge-l că nu ți-a făcut rău! Dacă îi arăți că i-ai dăruit și nu te-a jefuit, vei fi mai respectat, mai prețuit. Prefă, dar, cu blîndețea ta, păcatul lui în dărnicia ta.

Dacă socoți că e mare porunca aceasta, așteaptă! Vei vedea lămurit că n-ai ajuns încă la desăvîrșire. Că Domnul punînd legi suferirii răului, nu S-a oprit aici, ci merge chiar mai departe, grăind așa:

„De te va sili cineva să mergi o milă, mergi cu el două”⁷.

Ai văzut ce înaltă filozofie? Hristos îți spune: „Dacă dușmanul tău, după ce i-ai dat haina și cămașa, ar vrea să te pună, în pielea goală, la munci istovitoare, nici așa nu trebuie să-l oprești!”

3. *Fac.* 2, 25.

4. *Isaia* 20, 3.

5. *Fac.* 39, 12.

6. *Matei* 5, 13.

7. *Matei* 5, 41.

Hristos vrea ca totul să avem în comun cu cei săraci și cu cei ce ne insultă, și trupurile și averea. Una este o faptă de bărbăție, cealaltă de iubire de oameni. Pentru aceea a spus: „*Dacă te va sili cineva să mergi o milă, mergi cu el două*”. Hristos te urcă iarăși pe o treaptă mai înaltă de virtute, poruncindu-ți să fii larg la suflet. Dacă poruncile date la început, cu mult mai mici decât acestea, aduc după sine o atât de mare ferire, gîndește-te ce soartă îi așteaptă pe cei care îndeplinesc aceste porunci și ce fel de oameni ajung, chiar înainte de a primi răsplățile cerești, odată ce au atins nepătimirea, deși sînt în trup omenesc și pătimitor! Cînd nu-i mai ustură nici ocările, nici loviturile, nici luarea averilor, nici ceva asemănător, ci, prin suferință, ajung și mai mari la suflet, gîndește-te ce însușiri are sufletul lor! De aceea Domnul ne-a poruncit să ne purtăm cu cel ce ne face silă tot așa cum ne purtăm cu cel ce ne lovește și cu cel ce ne răpește averile. Dar pentru ce vorbesc de insultă și de răpirea averilor? Chiar dacă ar vrea cineva să-ți pună pe nedrept trupul la munci și la osteneli, învinge-l din nou, fă mai mult decât pofteste pofta lui nedreaptă! Cuvintele: „*De te va sili*” au înțelesul de a te tîri pe nedrept și fără motiv. Tu, însă, fii pregătit să suferi mai mult decât vrea acela să-ți facă!

„*Celui ce cere dă-i și nu întoarce fața de la cel ce vrea să se împrumute de la tine*”⁸.

Porunca aceasta e mai mică decât cele de mai înainte. Totuși, nu te mira! Așa obișnuiește să facă Domnul totdeauna, să amestece poruncile mici cu cele mari. Dar dacă această poruncă este mică față de celelalte, să o audă cei care iau averile altora, cei care-și risipesc averile lor cu desfrînatele și-și aprind un îndoit foc și prin agoniseala lor nedreaptă și prin cheltuiala lor pierzătoare.

Prin împrumut aici Hristos nu înțelege datul cu dobîndă a banilor, ci datul simplu. În altă parte întinde mai departe datul, spunînd să dăm acelora de la care nu așteptăm să mai primim înapoi⁹.

„*Ați auzit că s-a zis: Să iubești pe aproapele tău și să urăști pe dușmanul tău. Iar Eu vă zic vouă: Iubiți pe dușmanii voștri și rugați-vă pentru cei ce vă supără; binecuvîntați pe cei ce vă blestemă; faceți bine celor ce vă urăsc, ca să fiți asemenea Tatălui vostru Celui din ceruri, Care răsare soarele Lui și peste cei răi și peste cei buni și plouă și peste cei dreپți și peste cei nedreپți*”¹⁰.

Iată că a pus cea mai de preț cunună a virtuților! Pricina pentru care Hristos ne-a învățat nu numai să suferim cînd sîntem loviți peste obraz, dar să-i întindem și obrazul cel drept, nici numai să-i dăm și

8. Matei 5, 42.

9. Luca 6, 30. 34.

10. Matei 5, 43-45.

cămașa celui ce vrea să ne ia haina, ci să și mergem două mile cu cel ce ne silește să mergem una, a fost ca noi să primim cu toată ușurința porunca aceasta de acum, care e cu mult mai mare decît celelalte.

– Dar ce are mai mult această poruncă decît celelalte? m-ar întreba cineva. Că acela care le împlinește pe acelea nu are dușmani!

– Porunca aceasta are ceva mai mult decît celelalte, că Hristos n-a spus: „Nu-l urî pe dușman!”, ci: „*Iubește-l!*”; n-a spus: „Nu-i face rău!”, ci: „*Fă-i bine!*”.

IV

Iar dacă ai cerceta cu de-amănuntul porunca aceasta, vei vedea că are un adaos care o ridică cu mult deasupra celorlalte: că Hristos n-a poruncit numai să iubești pe dușmani, ci să te și rogi pentru ei. Ai văzut pe cîte trepte ne-a urcat și că ne-a dus pe culmea virtuții? Uită-te, numărînd treptele de jos în sus! Prima treaptă: să nu începi să faci rău; a doua: după ce răul a fost săvîrșit, să nu răsplătești răul cu rău; a treia: să nu faci celui ce te-a supărat ceea ce ai suferit tu, ci să fii liniștit; a patra: lasă să ți se facă rău; a cincea: lasă să ți se facă mai mult rău decît vrea cel ce-ți face rău; a șasea: nu urî pe cel ce ți-a făcut asta; a șaptea: iubește-l; a opta: fă-i chiar bine; a noua: roagă-te lui Dumnezeu pentru el.

Ai văzut ce înaltă filozofie? De aceea are și răsplată strălucită! Pentru că porunca aceasta este mare și are nevoie de un suflet tînăr și de multă străduință, de aceea îi pune și o atît de strălucită răsplată, cum n-a pus nici unei alte porunci de mai înainte. Aici nu mai pomenește de pămînt, ca acelora blînzi, nici de mîngiere, nici de milă, ca acelora ce plîng și celor milostivi, nici de împărăția cerurilor, ci de ceva mai măreț decît toate acestea: de asemănarea cu Dumnezeu, atît cît este cu putință omului, că zice: „*Ca să fiți asemenea Tatălui vostru Celui din ceruri*”.

Observă, te rog, că nici acum, nici mai înainte Hristos nu L-a numit pe Dumnezeu Tatăl Său, ci, atunci cînd a vorbit de jurămînt, L-a numit *Dumnezeu și mare Împărat*¹¹, iar aici: Tatăl lor. Face asta, pentru că vrea să vorbească la timp potrivit de Dumnezeu ca Tatăl al Său.

Apoi arată în ce constă asemănarea, zicînd: „*Care răsare soarele Lui peste cei răi și peste cei buni și plouă peste cei drepți și peste cei nedrepți*”. „Că și Dumnezeu, ne spune Hristos, nu numai că nu urăște, dar face și bine celor care-L ocărăsc. Te face asemenea cu Dumnezeu, deși nu este vreo egalitate între tine și El, nu numai din pricina covîrșitoarei Lui bunătăți, ci și din pricina nespusei Lui vrednicii. Tu ești disprețuit de un om ca și tine; Dumnezeu este disprețuit de un rob, căruia i-a făcut nenumărate binefaceri; tu, cînd te rogi pentru dușmanul tău, nu dai decît cuvinte; Dumnezeu dă dușmanilor Lui lucruri foarte mari și minunate: le dă

tuturora soare și ploaie la vreme; și totuși te face asemenea cu El, atît cît este cu puțință unui om”.

Nu urî, deci, pe cel ce-ți face rău, cînd el e pricinuitorul unor bună-tăți ca acestea și te urcă la o atît de mare cinste! Nu blestema pe cel ce te prigonește! Altfel suferi și prigoana și ești lipsit și de rod; suferi și paguba și pierzi și răsplata! Dar ar fi cea mai mare prostie să rabzi ce-i mai greu și să nu înduri ce-i mai ușor!

- Dar cum poate fi cu puțință asta? aș putea fi întrebat.

- Mă mai întrebi încă și te mai îndoiești cum e cu puțință să ierți pe dușmanii tăi cînd vezi că pentru tine Dumnezeu S-a făcut om, S-a înjosit atît de mult și a pătimit atîtea? Nu-L auzi spunînd pe cruce: „*Iartă-le lor, că nu știi ce faci!*”¹² Nu-l auzi pe Pavel spunînd: „*Cel Care S-a suit și șade în dreapta lui Dumnezeu și Se roagă pentru noi!*”¹³ Nu vezi că, după răstignire și înălțare, a trimis pe apostolii Săi la iudeii care L-au omorît, spre a le aduce mii de bună-tăți, deși apostolii aveau să sufere nenumărate rele de la ei? Ți-a făcut dușmanul tău un mare rău? Ce suferință e aceasta față de suferința Stăpînului tău, Care a fost legat, biciuit, pâl-muit, scuipat de slugi, dat morții, și morții celei mai rușinoase din toate morțile, după ce făcuse iudeilor nenumărate binefaceri? Atunci mai cu seamă fă bine dușmanului tău cînd ți-a făcut mai mare rău, ca să-ți împletești mai strălucitoare cunună, scăpîndu-l pe fratele tău de cea mai cumplită boală! Doctorii cînd sînt loviți și insultați de bolnavii de nervi, atunci le e mai milă de ei și se pregătesc să-i îngrijească, pentru că știu că insultele sînt urmări ale cumplitei lor boli! Și tu, dar, gîndește la fel la cel ce te urăște, poartă-te la fel cu cel ce-ți face rău! El este cel bolnav, el suferă toată silnicia! Scapă-l, deci, de această asuprire, dă-i prilejul să-și lase mînia, liberează-l de demonul cel cumplit, mînia! Cînd vedem pe îndrăciți, plîngem și nu ne silim să ne îndrăcim și noi! Așa să facem și cu cei mînioși! Mînioșii se aseamănă cu îndrăciții; dar mai bine spus, mînioșii sînt mai de plîns decît îndrăciții pentru că sînt conștienți de nebunia lor. De aceea le este și de neiertat.

V

Nu tăbări, dar, asupra celui căzut la pămînt, ci ai milă de el! Dacă vedem pe cineva bolnav de fiere, cuprins de ameteți, silindu-se să verse suc la acela rău, îi întindem mîna, îl sprijinim pe cel zguduit de boală; chiar dacă ne murdărim hainele, nu ne îngrețoșăm, ci urmărim un singur lucru, să-l scăpăm pe bolnav de acest chin cumplit. Așa să facem și

12. Luca 23, 34.

13. Rom. 8, 34.

noi cu dușmanul nostru. Să-l sprijinim, deși debordează și se frământă; să nu-l părăsim pînă ce nu-și varsă toată amărăciunea. Atunci acela va ști să-ți aducă mari mulțumiri; cînd se va potoli își va da seama bine de ce grozavă tulburare l-ai scăpat. Dar pentru ce vorbesc de mulțumirea lui? Dumnezeu te va încununa îndată și te va răsplăti cu nenumărate bunătăți pentru că ai scăpat pe fratele tău de o boală cumplită; iar cel mîntuit de boală te va cinsti ca pe stăpînul lui, respectîndu-te necontenit pentru bunătatea ta. Nu vezi cum mușcă femeile care nasc pe cele care stau lîngă ele, iar acestea nu simt durere? Dar, mai bine spus, simt durere, dar rabdă cu tărie, suferă împreună cu cele chinuite de durerile nașterii. Imită-le și tu pe acestea și să nu fii mai slab decît femeile.

De socotești grele poruncile acestea, atunci gîndește-te că pentru aceasta a venit Hristos, ca să le sădească în sufletul nostru, ca să ne facă folositori și dușmanilor și prietenilor noștri; pentru aceasta a poruncit să avem grijă și de unii și de alții: de frați, cînd spune: „*De-ți aduci darul tău*”¹⁴; de dușmani, cînd legiuiește să-i iubim și să ne rugăm pentru ei.

Hristos caută să ne convingă să-i iubim și să ne rugăm pentru dușmanii noștri, nu numai dîndu-ne ca pildă pe Dumnezeu, ci dîndu-ne ca pildă chiar pe păcătoși. Că spune:

„*Dacă iubiți pe cei ce vă iubesc pe voi, ce plată aveți? Nu și vameșii fac același lucru?*”¹⁵.

Aceasta o spune și Pavel: „*Încă nu v-ați împotrivit pînă la sînge lup-tînd cu păcatul*”¹⁶.

Dacă iubești pe vrăjmași ești alături de Dumnezeu; dacă părăsești această poruncă ești alături de vameși. Ai văzut că nu este atît de mare deosebire între porunci cît de mare este deosebirea între persoane? Să nu ne gîndim, dar, că este grea porunca, ci să ne gîndim și la răsplată, să ne gîndim cu cine ne asemănăm dacă o îndeplinim și cu cine sîntem egali dacă o călcăm. Domnul ne poruncește să ne împăcăm cu fratele nostru și să nu încetăm pînă ce n-am stîrpit dușmănia; dar cînd vorbește de toți nu ne supune la această nevoie, ci ne cere numai atît cît depinde de noi, făcîndu-ne și prin aceasta ușoară legea. Pentru că Hristos spusese mai înainte ucenicilor: „*Au prigonit pe profeții cei mai dinainte de voi*”¹⁷, de aceea, ca nu cumva din pricina acestor cuvinte să se poarte dușmănos cu iudeii, le poruncește nu numai să îndure pe prigonitori, dar să-i și iubească.

14. *Matei* 5, 23.

15. *Matei* 5, 46.

16. *Evr.* 12, 4.

17. *Matei* 5, 12.

Vezi cum stîrpește Domnul din rădăcină minia, pofta trupească, pofta de avere, pofta de slavă, pofta de cele din lumea aceasta? Lucrul acesta îl făcuse de la început, dar cu mult mai mult îl face acum. Omul sărac, omul blind, omul care plînge nu se mînie; omul drept, omul milostiv nu iubește banii; omul cu inima curată nu-i stăpînit de pofta cea rea; omul prigonit, care suferă insultele și vorbele rele, privește cu tot disprețul lucrurile prezente, nu-i mîndru și nici doritor de slavă deșartă.

Deci, după ce Domnul l-a dezlegat pe ascultătorul Său de aceste legături și l-a făcut gata de luptă, smulge din nou, în alt chip, cu mai mare precizie, aceste patimi din sufletul lui. A început cu minia și taie de pretutindenii nervii acestei patimi, spunînd: „Să fie pedepsit cel care se mînie pe fratele său, cel care-l face nebun; cel care dușmănește să nu aducă darul la Sfînta Masă, pînă ce mai înainte nu stinge vrăjmășia; cel care are un pîriș să și-l facă prieten, înainte de a ajunge la tribunal!”. Domnul trece apoi la poftă și-i spune: „Să fie pedepsit ca desfrînat cel care se uită cu ochi pofticioși la o femeie; cel care se smintește de o femeie desfrînată sau de un bărbat sau de unul din cunoscuții lui, să o rupă cu toți aceștia; cel căsătorit să nu-și lase niciodată femeia și nici să nu se uite la alta!”. Prin toate aceste porunci, Domnul stîrpește rădăcinile poștei celei rele. Apoi, pornind de aici, pune stavilă dragostei de bani, poruncind să nu juri, să nu minți, să nu te împotrivești cînd ți se ia chiar haina cu care ești îmbrăcat, ci să dai și cămașa și trupul tău celui ce le voiește. Prin toate aceste porunci Domnul stîrpește din rădăcină dragostea de bani și de averi.

VI

În sfîrșit aduce și cununa strălucitoare a acestor porunci, zicînd: „*Rugați-vă pentru dușmanii voștri*”¹⁸. Ne urcă pe cea mai înaltă culme a filozofiei! Că după cum este mai mult să fii palmuit decît să fii blind, să-ți dai și cămașa odată cu haina decît să fii milostiv, să fii nedreptățit decît să fii drept, să urmezi pe cel ce te lovește și te silește decît să fii făcător de pace, tot așa este mai bine să binecuvintezi pe cei ce te prigonesc decît să fii prigonit. Vezi că Domnul ne urcă încetul cu încetul pînă la bolțile cerului?

De ce am fi vrednici, oare, noi, care am primit porunca să fim asemenea lui Dumnezeu, cînd nu sîntem egali nici vameșilor? Că vameșii, păcătoșii și păgînii iubesc pe cei ce-i iubesc; cînd nu facem nici aceasta – că n-o facem odată ce pizmuim bunul nume al fraților noștri! – ce pedeapsă nu vom suferi stînd mai jos decît păgînii, deși ni s-a poruncit

să depășim pe cărturari? Spune-mi, cum vom vedea împărăția cerurilor, cum vom pași pragurile acelea sfinte, când nu sîntem mai buni nici decît vameșii? Aceasta a vrut să spună Hristos prin cuvintele: „*Nu și vameșii fac același lucru?*”.

Ceea ce-i mai cu seamă de admirat în învățătura lui Hristos este că totdeauna răsplătește cu îmbelșugare faptele noastre bune; ne răsplătește de pildă să vedem pe Dumnezeu¹⁹, să moștenim împărăția cerurilor²⁰, să ajungem fii ai lui Dumnezeu²¹, să fim asemenea lui Dumnezeu²², să fim miluiți²³, să fim mîngîiați²⁴, să primim multă plată²⁵. Cînd trebuie să amintească de lucruri pline de tristețe, o face cu multă grijă; că numele gheenei numai o dată l-a amintit în această lungă cuvîntare; de celelalte pedepse vorbește reținut; mai mult sfătuiește decît amenință. Ca să îndrepte pe ascultătorii Săi se servește de cuvinte ca acestea: „*Nu și vameșii fac același lucru?*”²⁶; și: „*Dacă sarea se va strica*”²⁷; și: „*Mic se va chema în împărăția cerurilor*”²⁸. Sînt, apoi, locuri unde Domnul pune păcatul în locul pedepsei, dînd ascultătorului să înțeleagă greutatea pedepsei, ca de pildă cînd spune: „*A făcut adulter cu ea în inima lui*”²⁹; și: „*Cel care o lasă o face să săvîrșească adulter*”³⁰; și: „*Ceea ce este mai mult decît atîta este de la cel rău*”³¹. Celor care au minte le este de ajuns pentru a se înțelepți chiar numai mărimea păcatelor în loc de pedeapsă. Pentru aceasta, și acum, Domnul dă ca pildă pe păgîni și pe vameși, rușinînd pe ucenicul Său cu felul de viață al acestor oameni. Tot așa face și Pavel cînd spune: „*Ca să nu vă întristați ca și ceilalți care n-au nădejde*”³²; și: „*Ca neamurile care nu cunosc pe Dumnezeu*”³³.

Domnul arată că nu cere ceva peste măsură, ci cu puțin mai mult decît ce-i obișnuit, zicînd:

„*Nu și păgînii fac același lucru?*”³⁴.

Dar Domnul nu-Și oprește aici cuvîntul, ci și-l termină cu răsplătiri și cu bune nădejdi, spunînd:

19. Matei 5, 8.

20. Matei 5, 3. 10.

21. Matei 5, 9.

22. Matei 5, 45.

23. Matei 5, 7.

24. Matei 5, 4.

25. Matei 5, 12.

26. Matei 5, 46.

27. Matei 5, 13.

28. Matei 5, 19.

29. Matei 5, 28.

30. Matei 5, 32.

31. Matei 5, 37.

32. I Tes. 4, 13.

33. II Tes. 1, 8.

34. Matei 5, 47.

„*Fiți desăvârșiți ca Tatăl vostru cel ceresc*”³⁵.

Hristos îmbrăștie cu îmbelșugare pretutindeni numele cerului, ca să deștepte și prin el sufletele ascultătorilor Săi, care deocamdată erau mai slabi și mai legați de pământ.

Gîndindu-ne, dar, la cele spuse³⁶, să iubim pe dușmanii noștri și să ne lăsăm de obiceiul prost, pe care îl au o mulțime de oameni fără cap, de a aștepta ca dușmanii noștri să ne salute mai întîi. Nu ne sîrguim să facem ceea ce atrage fericirile Domnului, ci urmărim ceea ce ne face de ris.

– Spune-mi, pentru ce nu-l saluți tu mai întîi?

– Pentru că așteaptă să-l salut eu!

– Dar tocmai pentru aceasta ar trebui să i-o iei înainte, ca să iei tu cununa!

– N-o fac, pentru că urmărește el lucrul acesta!

– Poate fi, oare, o prostie mai mare? Gîndești cam așa: Tocmai pentru că urmărește să fie pricinuitorul răsplătirii mele, nu vreau să-i dau prilejul s-o facă! Dacă te salută celălalt mai întîi, tu nu mai ai nici o răsplată, chiar dacă îi răspunzi la salut; dar dacă tu i-o iei înainte cu salutul, ai neguțătorit gestul și ai cules rodul îmbelșugat al faptei lui. Nu este, oare, cea mai mare prostie să pierzi tot cîștigul, cînd ai de cîștigat atîta de pe urma unor simple cuvinte? Nu este, oare, cea mai mare prostie să-l ții de rău că nu te salută, iar tu să cazi în aceeași greșeală? Dacă îl ții de rău că nu te-a salutat el mai întîi, pentru ce faci ceea ce ții de rău, pentru ce te sîrguiești să faci ceea ce spui că e rău? Nu este mai mare prostie decît aceea ca omul să trăiască în păcat! De aceea, vă rog, să fugim de acest obicei rău și rușinos. Că acest obicei a stricat nenumărate prietenii, a dat naștere la multe dușmănii. Să le-o luăm, deci, noi înainte cu salutul. Ce iertare mai merităm noi, care ne ambiționăm pentru un simplu salut, cînd ni s-a poruncit să răbdăm să fim palmuiți, siliți și lăsați goi de dușmanii noștri?

– Dar dacă salutăm noi mai întîi, mi s-ar răspunde, vom fi disprețuiți și batjocoriți!

– Și ca să nu te disprețuiască un om, insulti pe Dumnezeu? Ca să nu te disprețuiască un om nesocotit, disprețuiești pe Dumnezeu, Care ți-a făcut atîta bine? Dacă este o nebulie să disprețuiești pe cel de o cinste cu tine, cu mult mai mare nebulie este să disprețuiești pe Dumnezeu, Creatorul tău! În afară de aceasta, mai gîndește-te și la aceea că atunci iți prilejuești mai mare răsplată cînd ești disprețuit. Pentru Dumnezeu

35. Matei 5, 48.

36. De aici începe partea morală: *Despre a nu aștepta să fim salutați, ci de a face noi întîi aceasta; și despre smerenie.*

suferi asta! Pentru că ai ascultat de legile Lui! De cîtă cinste nu ești vrednic, de cîte diademe? În ce mă privește aș dori mai degrabă să fiu ocărit și disprețuit pentru Dumnezeu decît să fiu cinstit de toți împărații! Nimic, nimic nu-i egal cu această slavă!

Să urmărim, deci, această slavă, așa cum ne-a poruncit Hristos! Să nu punem nici un preț pe slava omenească, ci să arătăm, prin toate faptele noastre, filozofia cea adevărată. Așa să ne orînduim viața! Vom culege de aici de pe pămînt bunătățile cerurilor și cununile cele de acolo dacă vom trăi ca îngerii printre oameni, dacă vom umbla pe pămînt ca puterile cele cerești și dacă vom rămîne în afară de orice poftă și tulburare. Odată cu toate acestea, vom primi și bunătățile cele nespuse, pe care facă Dumnezeu să le dobîndim cu toții, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea și închinăciunea, împreună cu Cel fără de început al Lui Părinte și cu Sfîntul și Bunul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

OMILIA XIX

„Luați aminte, să nu faceți milostenia voastră înaintea oamenilor spre a fi văzuți de ei”¹.

I

Domnul alungă aici cea mai tiranică patimă: dragostea de slava deșartă, această patimă furioasă și nebunească care se naște în sufletele celor virtuoși. La început n-a vorbit de ea; ar fi fost și de prisos să-i învețe pe ucenicii Săi chipul în care trebuie să săvârșească virtuțile, înainte de a-i convinge să facă vreo faptă de virtute. Dar după ce i-a învățat filozofia Sa, o curăță și de patima slavei deșarte, care stă lipită de ea. Că nici nu se naște oricând boala aceasta, ci numai atunci când săvârșim multe din poruncile lui Hristos.

Trebuia, dar, să sădească mai întâi virtutea și apoi să stîrpească boala, care-i vatamă fructul. Și iată cu ce începe: cu postul, cu rugăciunea, cu milostenia. Că mai ales lingă aceste fapte bune stă de obicei lipită patima slavei deșarte. Fariseul se lăuda tocmai pentru că făcuse astfel de fapte bune: „*Postesc de două ori pe săptămînă, dau zeciuială din tot ce cîștig*”²; se lăuda și cînd se ruga; că și rugăciunea și-o făcea numai ca să fie văzut; și pentru că nu era nimeni altul acolo, îl arată pe vameș, zicînd: „*Nu sînt ca ceilalți oameni, nici ca acest vameș*”³.

Uită-te cum își începe Hristos cuvintele Sale! Vorbește de această patimă, ca și cum ar fi vorba de o fiară sălbatică greu de prins și în stare să răpească pe cel ce nu-i cu mare luare aminte: „*Luați aminte*, spune El, *la milostenia voastră!*”. La fel grăiește și Pavel filipenilor: „*Păziți-vă de ciîni!*”⁴. Că fiara se strecoară pe furiș, adulmecă totul fără zgomot și scoate pe nesimțite tot ce e înăuntru. Pînă acum Domnul vorbise mult despre milostenie; dăduse ca pildă de milostenie pe Dumnezeu, „*Care răsare soarele Lui peste răi și buni*”⁵ și îndemnase, în toate chipurile, la milostenie și convinsese pe ascultători să dea cît mai multe milostenii; acum stîrpește tot ce stînjenește milostenia, acest măslin roditor. De aceea

1. Matei 6, 1.
2. Luca 18, 12.
3. Luca 18, 11.
4. Filip. 3, 2.
5. Matei 5, 45.

spune: „*Luată aminte, să nu faceți milostenia voastră înaintea oamenilor!*”. Că milostenia de care a vorbit mai înainte era milostenia lui Dumnezeu.

După ce a spus: „*Să n-o faceți înaintea oamenilor*”, a adăugat: „*Spre a fi văzuți de ei*”. S-ar părea că spune a doua oară ce spusese mai înainte. Dar dacă te uiți cu luare aminte, nu spune același lucru, ci altceva înția oară și altceva a doua oară. Și aceste cuvinte cuprind multă siguranță și o nespusă purtare de grijă și cruțare. Că poți face milostenie și înaintea oamenilor și să n-o faci spre a fi văzut de ei; și poți să n-o faci înaintea oamenilor și totuși s-o faci spre a fi văzut de ei. Pentru că nu-i pedepsită sau încununată simpla faptă, ci gândul e încununat. Dacă Hristos n-ar fi făcut această precizare, atunci mulți s-ar fi trîndăvit de a mai face milostenie, pentru că negreșit nu-i cu puțință ca, în orice împrejurare, milostenia să fie tăinuită. De aceea Domnul te dezleagă de această nevoie, nu în săvîrșirea milosteniei, ci în gândul cu care o faci; și, după gând, hotărâște paguba sau răsplata. Și ca să nu spui: „Ce pot face, dacă mă vede altul?”, Domnul îți spune: „Nu cer asta, ci gândul tău și felul în care faci milostenia!”. Dumnezeu vrea să-ți formeze sufletul și să te scape de boală.

Așadar, după ce ne-a oprit să facem milostenia pentru a fi văzuți de oameni, după ce ne-a arătat paguba unei astfel de fapte, atunci cînd o facem în zadar și fără de folos, ne înalță iarăși gîndurile, amintindu-ne de Tatăl și de cer, ca nu numai cu paguba să ne atragă luarea aminte, ci să ne îndemne și cu pomenirea Celui Ce L-a născut, spunînd:

„*Nu aveți plată de la Tatăl vostru Cel din ceruri*”⁶.

Și nu se oprește aici, ci merge mai departe, depărtîndu-ne de slava deșartă cu alte pilde. După cum mai înainte ne dăduse ca pildă pe vameși și pe păgîni, ca prin păcătoșenia lor să rușineze pe cei ce-i imită, tot așa și acum ne dă ca pildă pe fățarnici, spunînd:

„*Deci, cînd faci milostenie, să nu trîmbițezi înaintea ta, ca fățarnicii*”⁷.

Nu doar că aceia aveau trîmbițe; ci, prin folosirea acestei comparații, Hristos vrea să le vădească nebunia, bătîndu-și joc de ei și rușinîndu-i.

Bine le-a zis: „*fățarnici*”! Milostenia lor nu era decît o mască; iar inima lor, crudă și neomenoasă! Că nu făceau milostenie de dragul semenilor lor, ci ca să fie slăviți de ei. Dar e cea mai cumplită cruzime să cauți lauda, și nu stingerea suferinței, cînd altul piere de foame! Deci, ceea ce ne cere Domnul nu este datul milosteniei, ci felul datului.

6. Matei 6, 1.

7. Matei 6, 2.

II

Bătîndu-și, deci, joc din destul de farisei și muștrîndu-i, pentru a-i face pe ascultătorii Săi să se rușineze de o astfel de purtare, Domnul îndreaptă gîndul celor care suferă de această boală.

Și, după ce a spus cum nu trebuie făcută milostenia, arată acum cum trebuie făcută.

– Și cum trebuie făcută milostenia?

– „*Să nu știe stînga ta ce face dreapta ta*”⁸.

Nici aici nu vorbește de mîină, ci a spus-o figurat. „Cît de dorit ar fi, pare a spune Domnul, de-ar fi cu puțință ca tu însuși să nu știi că faci milostenie; ca mîinile care slujesc milosteniei să rămînă tănuite!”.

Aici nu e vorba, așa cum interpretează unii, că trebuie să ascundem milostenia de oamenii răi. Nu! Domnul ne-a poruncit s-o ascundem de toți oamenii.

Gîndește-te, apoi, cît de mare e răsplata! Pentru că Domnul arătase mai înainte pedeapsa celor care fac milostenie de dragul slavei deșarte, arată acum cîntea celor ce fac milostenie în ascuns. Și prin una și prin alta ne împinge spre virtute și ne urcă spre înalte învățături. Vrea să ne facă să știm că Dumnezeu este pretutindenea și că viața noastră nu se mărginește aici, ci ne așteaptă o înfricoșătoare judecată – cînte sau pedeapsă – pentru tot ce am făcut; că nu poate fi tănuită nici o faptă de-a noastră, mică sau mare, chiar dacă ni se pare că am ascuns-o de ochii oamenilor. Toate acestea a vrut să le spună cînd a zis:

„*Tatăl tău, Care vede întru ascuns, îți va răsplăti ție la arătare*”⁹.

Mare și cinstit teatru îi oferă Domnul celui ce face milostenie într-ascuns! Și ceea ce dorise – slava – i-o dă din belșug. „Ce vrei? îi spune Hristos. Nu-i așa că vrei să ai spectatori ai milosteniei tale? Ei bine, iată îi ai, nu pe îngeri, nici pe arhangheli, ci chiar pe Dumnezeul tuturor!”.

De dorești să ai și oameni ca spectatori, Domnul îți împlinește, la timpul cuvenit, și această dorință. Dacă vrei să arăți acum faptele tale de milostenie, apoi le poți arăta numai la zece, douăzeci sau o sută de oameni; dar de te străduiești să le ascunzi acum, atunci Însuși Dumnezeu va striga numele tău și milosteniile tale în fața întregii lumi. Deci dacă mai ales vrei ca oamenii să-ți vadă milosteniile tale, ascunde-le acum, pentru ca atunci să le vadă toți oamenii, pline de mai multă cinste; că atunci Dumnezeu le face cunoscute, El le strigă înaintea tuturor. Acum cei care te văd te vor și osîndi ca lăudăros; dar atunci, cînd te

8. Matei 6, 3.

9. Matei 6, 4.

vor vedea încununat, nu numai că nu te vor osindi, ci toți te vor admira. Când, deci, poți primi și plată și poți culege mai multă admirație, dacă aștepti puțină vreme, gîndește-te ce prostie mare faci să pierzi și una și alta, cînd vrei să chemi cîțiva oameni să le arăți milosteniile tale! Și doar ai cerut plată de la Dumnezeu și știai că Dumnezeu îți vede milosteniile! Dacă trebuie să arăți cuiva milosteniile tale, atunci arată-le Tatălui înainte de a le arăta tuturor; și asta mai ales cînd Tatăl are puterea să te încununeze sau să te osîndească. Dar chiar dacă n-ar fi vorba de osîndă, n-ar trebui ca tu, care dorești slava, să schimbi teatrul cel ceresc cu teatrul cel omenesc. Cine-i, oare, atît de ticălos încît atunci cînd Împăratul se grăbește să vină să-i vadă faptele lui mari, el să-L lase pe Împărat și să se ducă să le arate săracilor și cerșetorilor? Din pricina aceasta Hristos nu numai că ne poruncește să nu ne arătăm milosteniile noastre, ci să ne dăm toate silințele să le ascundem. Că nu-i același lucru a nu te strădui să le arăți cu a te strădui să le ascunzi.

„Și cînd vă rugați nu fiți ca fățarnicii; că iubesc să se roage stînd în sinagogi și în colțurile ulițelor. Amin zic vouă, că își iau plata lor. Tu, însă, cînd te rogi, intră în cămara ta și, încuind ușa ta, roagă-te Tatălui tău întru ascuns”¹⁰.

Și pe aceștia îi numește tot fățarnici; și pe bună dreptate, că, prefăcîndu-se că se roagă lui Dumnezeu, iscodesc pe ceilalți oameni; nu au chip de rugători, ci de oameni vrednici de rîs. Omul care se roagă lasă totul și se uită numai la Acela Care are puterea să-i împlinească cererea. Dar dacă Îl lași pe Acela și colinzi rătăcind, plimbîndu-ți ochii de colo-colo, vei pleca cu mîinile goale. Tu ai voit-o! De aceea Domnul n-a spus că unii ca aceștia nu vor primi plată, ci că își iau plata, adică vor primi plată de la cei de la care au dorit să aibă plată; Dumnezeu n-a vrut asta, ci a vrut să le dea plată; dar aceia au căutat plată de la oameni, așa că nici nu era drept să primească plată de la Dumnezeu, pentru Care n-au făcut nimic. Tu uită-mi-te la iubirea de oameni a lui Dumnezeu! Dumnezeu făgăduiește să ne dea plată chiar pentru acele bunătăți pentru care Îl rugăm!

Așadar, după ce ține de rău pe cei care nu se roagă cum trebuie, nici unde trebuie, nici cu starea sufletească potrivită, și după ce arată că se fac de rîs cu o astfel de rugăciune, Domnul spune care este cel mai bun chip de rugăciune; și dă iarăși răsplata acestei rugăciuni, spunînd: *„Intră în cămara ta!”*.

III

Aș putea fi întrebât:

– Ce? Nu trebuie să ne rugăm în biserică?

- Ba, dimpotrivă, mult, dar cu un gînd ca acesta! Că Dumnezeu cere totdeauna scopul faptelor noastre. Dacă intri în cămara ta și te încui, dar dacă o faci pentru a arăta lumii că te rogi, ușile nu-ți sînt de nici un folos. Vezi că și aici a pus un hotar precis rugăciunii, spunînd: „*Ca să arate oamenilor că se roagă*”. Deci Dumnezeu vrea ca atunci cînd închizi ușile cămării tale să-ți închizi ușile inimii înainte de a închide ușile cămării. Este bine ca în toate faptele noastre să ne scăpăm de slava deșartă, dar mai cu seamă cînd ne rugăm. Dacă fără să mai umblăm după slava deșartă, gîndurile noastre rătăcesc și umblă de colo-colo, cum ne vom mai auzi rugăciunile noastre de ne ducem să ne rugăm însoțiți și de această boală? Dacă noi nu ne auzim rugăciunile și cererile noastre, cum putem cere ca Dumnezeu să ni le audă? Totuși sînt unii oameni care, după atîtea și astfel de porunci, se schimonosesc cînd se roagă; își ascund trupul, dar știe toată lumea că se roagă, pentru că strigă cît îi ține gura, făcîndu-se de rîs și cu trupul și cu vocea. Nu vezi că chiar în piață, dacă s-ar apropia de tine, pe furiș, un cerșetor și ți-ar cere de pomană, strigînd în gura mare, te-ar speria; dar dacă-ți cere cu voce liniștită și cu înfățișare cuviincioasă, îl miluiești cu dragă inimă? Să nu ne facem, dar, rugăciunile cu înfățișarea trupului, nici cu strigătul vocii, ci cu rîvna sufletului. Să nu ni le facem cu zgomot, cu strigăte și cu gîndul de a atrage asupra noastră luarea aminte a celor din jur, ci cu toată măsura, cu zdrobire de inimă și cu lacrimile cele dinăuntru. Te doare inima și nu poți să nu strigi? Dar cel care se roagă, așa cum spun eu, arată că îl doare inima nespus. Și Moise suferea; s-a rugat așa și a fost ascultat. De aceea Dumnezeu i-a spus: „*Pentru ce strigi către Mine?*”¹¹. Tot așa și Ana, mama lui Samuil, se ruga, dar nu i se auzea glasul¹²; și a dobîndit toate cîte a voit, pentru că inima ei striga. Iar Abel se ruga nu numai prin tăcere, ci și prin moartea lui; că sîngele său dădea drumul la o voce mai puternică decît trîmbița¹³. Suspină așadar și tu ca și sfîntul acela! Nu te opresc! Rupe-ți, așa cum a poruncit profetul, inima ta, nu hainele tale!¹⁴ Cheamă pe Dumnezeu dintru adîncuri, așa cum a spus psalmistul: „*Dintru adîncuri am strigat către Tine, Doamne*”¹⁵. Scoate-ți vocea din adîncul inimii! Fă taină din rugăciunea ta! Nu vezi că și în palatele împărătești este alungat departe zgomotul și pretutindeni e mare liniște? Și tu, dar, cînd te rogi arată multă bună-cuviință, că intri în niște palate împărătești, dar nu în cele de pe pămînt, ci în unele cu mult mai înfricoșătoare decît acestea, în cele din ceruri. Dăntuiești împreună cu îngerii, ești la un loc cu arhanghelii, cînti împreună cu serafimii! Toate aceste popoare de îngeri cîntă în bună rînduială, cu

11. *Ieș.* 14, 15.

12. *I Regi* 1, 13.

13. *Fac.* 4, 10.

14. *Ioîl* 2, 13.

15. *Ps.* 129, 1.

mult cutremur împăratului, Dumnezeuului universului, acea cîntare tainică și acele sfinte imne! Amestecă-te dar cu ele, cînd te rogi, și imită tainica lor frumusețe! Nu te rogi oamenilor, te rogi lui Dumnezeu Care-i de față pretutindeni, Care te aude înainte de a deschide gura, Care cunoaște tainele inimii tale. Dacă te rogi așa, vei primi mare plată!

„Și Tatăl tău, Cel ce vede întru ascuns, îți va răsplăti ție la arătare”¹⁶.

Domnul n-a spus: „Îți va dăruî”, ci *„Îți va răsplăti”*, adică îți va da înapoi. Tatăl a ajuns datornicul tău și te cinstește și de astă dată cu mare cinste. Și pentru că este Dumnezeu nevăzut, vrea ca și rugăciunea ta să fie nevăzută.

Apoi ne spune chiar cuvintele rugăciunii:

„Și cînd vă rugați, nu grăiți multe cum fac păgînii”¹⁷.

Cînd a vorbit de milostenie a îndepărtat-o numai de patima slavei deșarte și n-a adăugat nimic mai mult, nici n-a spus din ce să facem milostenie, că adică să o facem din munca noastră cinstită, și nu din bani adunați din răpire și lăcomie, pentru că toată lumea știe că milostenia așa trebuie făcută. De altfel lucrul acesta îl lămurise mai înainte, cînd a fericit pe cei ce flămînzesc pentru dreptate¹⁸. Rugăciunii, însă, Domnul îi mai adaugă încă ceva: *„să nu grăim multe”*. După cum atunci cînd a vorbit de milostenie a batjocorit pe fățarnici, tot așa acum pe păgîni, căutînd totdeauna să rușineze pe ascultătorii Săi, prin josnicia persoanelor pe care le dă ca pildă. Într-adevăr, nimic nu pișcă și nu îndurerează atîta pe cineva, ca a-i spune că se aseamănă cu oamenii de nimic. Cu această pildă Domnul îndreaptă pe ascultătorii Săi spre rugăciunea cea plăcută Lui. Prin „grăire multă” Domnul înțelege flecăreala; de pildă cînd cerem de la Dumnezeu cele ce nu se cad: putere, slavă, biruință asupra dușmanilor, belșug de bani, bogăție, pe scurt lucruri care nu ne sînt de folos.

„Că știe Tatăl vostru, spune Domnul, de ce aveți trebuință”¹⁹.

IV

După părerea mea, odată cu acestea, Domnul ne poruncește aici să nu facem rugăciuni lungi; lungi, nu în ce privește timpul, ci în ce privește mulțimea și lungimea celor spuse. Trebuie, însă, să stăruim în a cere de la Dumnezeu aceleași lucruri. *„Stăruind în rugăciune”²⁰*, după cum zice Pavel. Însuși Domnul, prin pilda cu văduva, care, prin stă-

16. Matei 6, 6.

17. Matei 6, 7.

18. Matei 5, 6.

19. Matei 6, 8.

20. Rom. 12, 12.

ruința rugăciunii ei, a înduplecat pe judecătorul cel crud și nemilos²¹, și prin pilda cu prietenul, care a venit la miezul nopții și l-a sculat din pat pe cel ce dormea, nu din pricina prieteniei, ci din pricina rugămintii lui stăruitoare²², n-a legiuit altceva decât ca noi toți să ne rugăm Lui stăruitor și ne-a poruncit să ne apropiem de El și să-I grăim simplu, nu alcătuiind rugăciuni cu mii de stihuri. Asta a vrut să zică prin cuvintele: „*Că li se pare că în multa lor vorbă vor fi auziți*” și: „*Că știe de ce aveți trebuință*”.

– Dar dacă știe de ce avem trebuință, pentru ce mai e nevoie să ne rugăm?

– Nu ca să-L înveți, ci ca să-L îndupleci, ca să ți-L apropii cu rugăciunea ta continuă, ca să te smerești, ca să-ți aduci aminte de păcatele tale.

„*Deci așa vă rugați: «Tatăl nostru, Care ești în ceruri»*”²³.

Vezi că îndată a deșteptat luarea aminte a ascultătorilor, amintind, chiar, prin cel dintâi cuvânt al rugăciunii, de toate binefacerile lui Dumnezeu. Cel care numește Tată pe Dumnezeu, prin această singură numire, a mărturisit: iertarea păcatelor, ridicarea pedepsei, dreptatea, sfințenia, răscumpărarea, înfierea, moștenirea, însușirea de frate cu Unul-Născut, dăruirea Duhului. Că nu-i cu putință să numești Tată pe Dumnezeu, dacă n-ai dobândit toate aceste bunătăți. Hristos, deci, deșteaptă luarea aminte a ascultătorilor Lui prin două lucruri: și prin vrednicia Celui pe Care Îl numesc Tată, și prin măreția bunătăților de care se bucură. Când spune: „*Care ești în ceruri*”, nu o spune ca să închidă pe Dumnezeu în cer, ci ca să îndepărteze de pământ pe cel ce roagă și să-l ridice la locurile cele înalte și la locașurile cele de sus. Tot prin aceste cuvinte, ne mai învață să facem rugăciune de obște pentru toți frații. Că n-a spus: „*Tatăl meu care ești în ceruri*”, ci: „*Tatăl nostru*”, poruncindu-ne să înălțăm rugăciuni pentru toți oamenii și să nu urmărim nicio dată folosul nostru, ci totdeauna folosul aproapelui. Prin asta stărpește dușmănia, doboară mândria, alungă invidia, aduce dragostea, mama tuturor bunătăților, izgonește inegalitatea dintre oameni, arată că este de aceeași cinste și împăratul și săracul, pentru că participăm cu toții, în comun, la cele mai mari și la cele mai necesare bunuri. Ce pagubă avem de pe urma obîrșiei noastre de jos, când, de pe urma obîrșiei noastre de sus, toți sîntem la fel, nimeni nu are ceva mai mult decât altul, nici bogatul mai mult decât săracul, nici stăpînul mai mult decât sluga, nici domnul mai mult decât supusul, nici împăratul mai mult decât ostașul, nici filozoful mai mult decât barbarul, nici înțeleptul mai mult decât prostul? Tuturor ni s-a dăruit aceeași noblețe, învrednicindu-ne pe toți la fel să-I zicem lui Dumnezeu: „*Tată*”.

21. Luca 18, 2–8.

22. Luca 11, 5–8.

23. Matei 6, 9.

Deci după ce ne-a amintit de această noblete, de darul cel de sus, de egalitatea de cinste dintre toți oamenii, de dragoste, după ce ne-a depărtat de la pământ și ne-a urcat în ceruri, să vedem acum ce ne poruncește să cerem. De altfel este îndestulător numai cuvîntul „*Tată*”, ca să ne învețe toată virtutea. Că acela care-L numește pe Dumnezeu „*Tată*”, și *Tată obștesc*, trebuie să ducă o astfel de viață încît să nu se arate nevrednic de această noblete și să se străduiască să fie egal cu darul primit.

Dar Domnul nu Se mulțumește cu atîta, ci adaugă și o altă cerere, spunînd așa:

„*Sfințească-se numele Tău*”²⁴.

Rugăciunea, vrednică de cel ce-L numește pe Dumnezeu Tată, este a nu cere nimic înainte de a slăvi pe Tatăl, ci de a socoti pe toate în urma laudei aduse Tatălui.

„*Sfințească-se*” înseamnă: „*Slăvească-se*”.

Dumnezeu are deplină slava Sa și este totdeauna aceeași; totuși Hristos poruncește ca acela ce se roagă să-L slăvească pe Tatăl, ca Tatăl să fie slăvit și prin viața noastră. Același lucru îl spunea Domnul și mai înainte: „*Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru cel din ceruri*”²⁵; că și serafimii, cînd slăvesc pe Dumnezeu, spun la fel: „*Sfînt, Sfînt, Sfînt*”²⁶. Prin urmare, „*Sfințească-se*” înseamnă: „*Slăvească-se*”. Cu alte cuvinte, Hristos spune așa: „*Învrednicește-ne să ducem o viață așa de curată, încît prin noi să Te slăvească toți oamenii*”. Și iarăși, înseamnă să ai o filozofie desăvîrșită cînd oferi tuturor o viață atît de curată, încît fiecare din cei ce o văd să înalțe pentru aceasta laudă lui Dumnezeu.

„*Vie împărăția Ta*”²⁷.

Și aceste cuvinte sînt iarăși cuvintele unui copil recunoscător, care nu-și lipește sufletul de cele ce se văd, nici nu socotește mare lucru pe cele din lumea aceasta, ci se grăbește către Tatăl și dorește cu înfocare pe cele viitoare. Toate acestea se nasc dintr-o conștiință curată și dintr-un suflet desprins de lucrurile de pe pământ.

V

Dorința aceasta o avea și Pavel în fiecare zi; de aceea și spunea: „*Și noi, care avem pîrga duhului, suspinăm, așteptînd înfierea, izbăvirea trupului nostru*”²⁸. Cel ce are această dragoste nu poate să se îngîmfe nici cu fericirea vieții sale, dar nici nu poate să fie doborît de necazuri și supărări,

24. *Matei* 6, 9.

25. *Matei* 5, 16.

26. *Isaia* 6, 3.

27. *Matei* 6, 10.

28. *Rom.* 8, 23.

ci, ca și cum ar trăi chiar în cer, este slobod și de una și de alta din aceste anomalii.

„Facă-se voia Ta, precum în cer și pe pământ”²⁹.

Ai văzut ce urmare minunată! Ne poruncește să dorim bunătățile viitoare și să ne grăbim pentru plecarea noastră dincolo; dar atîta vreme cît nu se întîmplă asta și locuim aici, ne poruncește să ne dăm toată silința ca să viețuim ca îngerii din cer. Hristos ne-a spus: „Trebuie să doriți cerurile și cele din ceruri!”; dar a poruncit ca, înainte de a ajunge în cer, să prefacem pămîntul în cer; să trăim pe pămînt, ca și cum am trăi în cer; să ne grăbim să facem așa totul. Și pentru acestea să-L rugăm pe Stăpînul nostru. Nimic nu ne împiedică să ajungem la viața desăvîrșită a puterilor celor de sus, chiar dacă locuim pe pămînt; că e cu putință ca acela care trăiește aici să facă totul ca și cum ar și fi acolo.

Cererea aceasta vrea să spună: „După cum acolo sus în cer toate se petrec fără de nici o piedică, iar îngerii nu împlinesc numai unele porunci, iar pe altele le calcă, ci pe toate le fac și cu toții se supun – că *„sînt puternici în virtute, spune psalmistul, făcînd cuvîntul Lui”³⁰* –, tot așa invrednicește-ne și pe noi oamenii să nu facem pe jumătate voința Ta, ci să o împlinim în întregime, așa cum Tu voiești!”.

Ai văzut că ne-a învățat să fim modești, arătîndu-ne că virtutea nu se datorește numai rîvnei noastre, ci și harului de sus? Și iarăși, ne-a poruncit ca fiecare din noi, cînd ne rugăm, să ne rugăm și pentru binele întregii lumi. Că Domnul n-a spus: „Facă-se voia Ta în mine sau în noi”, ci: „Facă-se voia Ta pretutindeni pe pămînt”, ca să dispară înșelăciunea, să se sădească adevărul, să se stîrpească orice păcat, să se întoarcă din nou virtutea, să nu mai fie nici o deosebire între pămînt și cer. „Dacă s-ar face asta, spune Domnul, nu s-ar mai deosebi cele de jos de cele de sus – deși prin firea lor sînt deosebite unele de altele –, pentru că pămîntul ne-ar arăta alți îngeri”.

„Piinea noastră cea de toate zilele dă-ne-o nouă astăzi”³¹.

Ce înseamnă cuvintele: „Piinea noastră cea de toate zilele”? Înseamnă: piinea noastră cea din fiecare zi.

Pentru că Domnul spusese să ne rugăm: „Facă-se voia Ta, precum în cer așa și pe pămînt”, poruncind să împlinim și noi poruncile pe care le împlinesc îngerii, de aceea, prin cererea aceasta, face pogorămînt slăbiciunii firii omenești, pentru că grăiește oamenilor îmbrăcați cu trup, supuși nevoilor firii omenești, care nu pot avea aceeași nepătimire ca îngerii. „Vă cer și vouă, oamenilor, spune Domnul, să-Mi îndepliniți

29. Matei 6, 10.

30. Ps. 102, 21.

31. Matei 6, 11.

poruncile Mele în chip desăvârșit ca și îngerii, dar nu vă cer nepătimirea îngerilor, pentru că nu vă îngăduie tirania firii omenești, pentru că aveți nevoie de hrana cea de toate zilele!”.

Uită-mi-te cită duhovnicie este și în cele trupești! Nu ne-a poruncit să ne rugăm nici pentru averi, nici pentru desfătări, nici pentru haine luxoase, pentru nimic din unele ca acestea, ci numai pentru pîine, anume pentru pîinea cea de astăzi, ca să nu ne îngrijim de ziua cea de mîine! De aceea a și adăugat: „*Pîinea cea de toate zilele*”, adică pîinea care ne trebuie astăzi pentru hrana noastră. Și nu S-a mulțumit numai cu acest cuvînt, ci a adăugat și un altul după acesta, spunînd: „*Dă-ne-o nouă astăzi*”, pentru ca să nu ne mai zdrobim capul mai dinainte cu grija zilei de mîine. Pentru ce să te îngrijești de ea, odată ce nu știi de vei vedea ziua de mîine? Porunca aceasta a dat-o și mai tîrziu, spunînd: „*Nu vă îngrijiți de ziua de mîine*”³². Hristos vrea ca noi să fim sprinteni și într-aripați și să-i dăm atîta firii cît nevoia firii o cere de la noi.

Apoi, pentru că se întîmplă să păcătuim și după baia celei de a doua nașteri, Domnul Își arată și aici multa Sa iubire de oameni și ne poruncește ca, pentru iertarea păcatelor, să ne apropiem de iubitorul de oameni Dumnezeu și să spunem așa:

„*Si ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșităilor noștri*”³³.

Ai văzut ce covîrșitoare iubire de oameni? După ce prin botez ne-a șters atît de multe păcate și ne-a dat nespusa măreție a darului Său, ne învrednicește iarăși de iertare după ce păcătuim! Că rugăciunea aceasta se cuvine să o spună numai cei botezați, o arată și legile Bisericii, dar și cuvintele de la începutul rugăciunii – că cel nebotezat nu poate să numească pe Dumnezeu Tată! Așadar, dacă rugăciunea aceasta se cuvine să fie rostită numai de cei botezați, iar ei se roagă pentru că au nevoie să li se ierte păcatele, urmează că nici după botez n-a pierit cîștigul pocăinței. Dacă Domnul n-ar fi vrut să arate asta, nu ne-ar fi poruncit să ne rugăm așa. Pentru că Domnul în această rugăciune amintește de păcate, pentru că ne poruncește să ne cerem iertare, pentru că ne învață că putem să dobîndim iertare și pentru că prin aceasta ne-a făcut lesnicioasă cale, este lămurit că știe și că ne arată că putem, și după botez, să ne curățim păcatele; și tocmai de aceea a pus în rugăciunea aceasta și cererea pentru iertarea păcatelor. Astfel, pentru că ne pomeneste de păcate, ne învață să fim smeriți; pentru că ne poruncește să iertăm altora greșelile, îndepărtează din sufletul nostru dușmănia; pentru că ne făgăduiește și nouă iertarea greșelilor dacă iertăm pe cei ce ne

32. Matei 6, 34.

33. Matei 6, 12.

greșesc, ne dă bune nădejdi și ne învață să filozofăm despre nespusa iubire de oameni a lui Dumnezeu.

VI

Dar ceea ce trebuie mai cu seamă observat este că, în fiecare din cererile de pînă acum, Domnul a amintit întreaga virtute, cuprinzînd în ea și porunca de a nu purta dușmănie – că a sfinți numele lui Dumnezeu înseamnă a duce o viață desăvîrșită în toate privințele; a se face voia Lui arată iarăși același lucru; a putea să-I spui lui Dumnezeu: Tată înseamnă a arăta o viațuire fără pată; în toate acestea este cuprinsă negreșit și îndatorirea de a îndepărta din sufletul nostru orice ură față de cei ce ne-au greșit –, totuși Hristos nu S-a mulțumit cu atîta, ci, vrînd să arate cît de mult ține la iertarea dușmanilor, o amintește în chip special; iar după ce termină rugăciunea, nu mai revine asupra nici unei alte porunci decît asupra acesteia, spunînd așa: „*Că de veți ierta oamenilor greșelile lor, vă va ierta și vouă Tatăl vostru cel ceresc*”³⁴. Prin urmare, noi facem începutul iertării noastre, noi sîntem stăpînii judecării noastre. Și pentru ca nici unul din cei nesocotiți, cînd este judecat, să nu-I poată aduce lui Dumnezeu nici o învinuire, mare sau mică, Dumnezeu te face pe tine stăpîn, răspunzător al sentinței și-ți spune: „După cum ai judecat, așa te judec și Eu! Dacă ierți pe aproapele tău, te voi ierta și Eu!” Cu toate că nu se potrivește o iertare cu alta! Tu ierți pentru că ai nevoie de iertare; Dumnezeu, însă, n-are nevoie de nimic; tu ierți pe un om de aceeași fire cu tine; Dumnezeu, însă, iartă un rob; tu ești vinovat de nenumărate păcate; Dumnezeu, însă, este fără de păcat. Și cu toate acestea, și așa Dumnezeu Își arată iubirea Lui de oameni. Ar putea, chiar fără asta, să-ți ierte toate păcatele tale, dar vrea, și pe această cale, să-ți facă bine, dîndu-ți nenumărate prilejuri să fii blînd și iubitor de oameni, să scoată din tine fiara, să stingă mînia și prin toate să te înfrățească cu mădularul tău. Ce ai putea să spui? Că ți-a făcut rău pe nedrept semenul tău? Dar tocmai aceasta înseamnă greșeală! Dacă ți-ar fi făcut rău pe bună dreptate, fapta lui n-ar mai fi socotită greșeală. Dar și tu te apropii de Dumnezeu ca să dobîndești iertarea unor greșeli ca acestea, ba chiar cu mult mai mari. Și înainte de a ți se fi iertat păcatele te-ai bucurat de mari daruri din partea lui Dumnezeu: ai fost învățat că ai suflet omenesc și ai fost povățuit să fii blînd. Odată cu acestea te așteaptă și mare răsplată dincolo, dacă nu ceri socoteală celor ce ți-au greșit. Dar de ce pedeapsă nu sîntem vrednici, cînd puterea stă în mîinile noastre, iar noi ne trădăm mîntuirea? Cum mai putem pretinde să

34. Matei 6, 14.

ne asculte Dumnezeu în celelalte rugăciuni ale noastre, cînd noi înșine nu vrem să avem milă de noi în cele ce sîntem stăpîni?

„*Și nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăvește de cel rău, Că a Ta este împărăția și puterea și slava în veci, Amin*”³⁵.

În aceste cuvinte Domnul ne arată lămurit nimicnicia noastră și ne potolește trufia, învățîndu-ne să fugim de lupte și să nu le căutăm. Așa victoria ne va fi mai strălucită, iar înfrîngerea diavolului mai rușinoasă. Cînd sîntem tîriți în lupte, da, atunci trebuie să le înfruntăm cu curaj; dar dacă nu sîntem chemați, să stăm liniștiți și să așteptăm timpul luptelor, ca să arătăm și că nu umblăm după slavă deșartă și că sîntem curajoși.

„*Cel rău*” este numit aici diavolul. Domnul ne poruncește să purtăm cu el război neîmpăcat și ne arată că diavolul nu-i prin fire așa. Că răutatea nu vine de la fire, ci de la voință. Diavolul este numit prin excelență așa din pricina covîrșitoarei lui răutăți și din pricină că duce cu noi război neîmpăcat, fără ca noi să-l fi nedreptățit cu ceva. De aceea Domnul nici n-a spus: „Izbăvește-ne de cei răi”, ci: „*de cel rău*”, învățîndu-ne să nu purtăm ură semenilor noștri pentru relele pe care le suferim de la ei, ci să mutăm ura noastră de la ei la diavol, pentru că el este pricina tuturor relelor.

Așadar, după ce prin amintirea dușmanului nostru ne-a pregătit de luptă și ne-a stîrpit toată trîndăvia, ne dă iarăși curaj și ne ridică gîndurile, amintindu-ne de Împăratul sub Care sîntem rînduiți și arătînd că El este mai puternic decît toți, spunînd: „*Că a ta este împărăția și puterea și slava*”. Deci dacă a Lui este împărăția, nu trebuie să ne temem de nimeni, pentru că nu este nimeni care să I se împotrivească și cu care să împartă stăpînirea.

Cînd spune: „*A Ta este împărăția*”, Hristos arată că și diavolul, care se luptă cu noi, este supus lui Dumnezeu, chiar dacă pare că I se împotrivește, Dumnezeu îngăduindu-i deocamdată aceasta. Că și diavolul face parte din robii Lui, din cei cărora li s-a luat cîntea și au fost izgoîniți. De altfel diavolul n-ar îndrăzni să atace pe vreun om dacă n-ar lua mai întîi putere de la Dumnezeu. Dar pentru ce vorbesc de oameni? Nici împotriva porcilor n-a putut îndrăzni ceva pînă ce nu i-a îngăduit Domnul³⁶; nici împotriva turmelor cu oi, nici împotriva cirezilor cu vite, pînă ce n-a luat îngăduință de sus.

„*Și puterea*”. Chiar de-ai fi slab de tot, drept este să ai curaj, pentru că ai un Împărat ca Acesta, Care poate săvîrși, și prin tine, cu ușurință totul.

„*Și slava în veci, Amin*”.

35. Matei 6, 13.

36. Matei 8, 30-32.

VII

Dumnezeu nu te scapă numai de necazurile care vin peste tine, dar poate să te facă și slăvit și strălucitor. După cum puterea Lui e multă, tot așa și slava Lui e nespusă; toate ale Lui sînt fără de hotar și fără de sfîrșit.

Ai văzut cum Domnul a pregătit de luptă pe atletul Său și l-a făcut să aibă curaj? Apoi vrînd, după cum spuneam mai sus, să arate că-Și întoarce spatele și urăște mai mult decît orice dușmănia dintre oameni și că iubește mai mult decît orice virtutea potrivnică acestui păcat, îndată, după Rugăciunea Domnească, amintește iarăși de această virtute, indemnîndu-ne să ne supunem acestei porunci, fie de frica pedepsei ce ne așteaptă, fie pentru cinstea ce ni-i hotărîta.

„Că de veți ierta oamenilor greșelile lor, vi le va ierta și vouă Tatăl vostru Cel ceresc; dar dacă nu veți ierta, nici El nu vi le va ierta”³⁷.

Amintește iarăși de ceruri și de Tatăl, pentru ca să ne facă să ne rușinăm, dacă, fiind copiii unui astfel de Tată, ne purtăm ca fiarele și dacă, fiind chemați să fim locuitori ai cerului, avem gînduri pămîntești și lumești. Că trebuie să fim copiii Lui nu numai prin har, ci și prin fapte! Nimic nu ne face atît asemenea cu Dumnezeu cît iertarea celor ce ne-au făcut rău și ne-au nedreptățit, așa precum ne-a învățat mai înainte, cînd a spus că Tatăl răsare soarele și peste răi și peste buni³⁸. Tot în acest scop, Domnul, în fiecare din cererile Rugăciunii Domnești, ne poruncește să facem în comun rugăciunile, spunînd: *„Tatăl nostru”*; și: *„Facă-se voia Ta, precum în cer și pe pămînt”*; și: *„Dă-ne nouă pîinea”*; și: *„Iartă-ne nouă greșelile noastre”*; și: *„Și nu ne duce pe noi în ispită”*; și: *„Și ne izbăvește”*. Peste tot, poruncind acestea, Domnul folosește pluralul pentru ca rugîndu-ne să nu avem nici o urmă de ură împotriva fratelui nostru.

De ce pedeapsă³⁹ n-am fi vrednici dacă, după toate aceste îndemnuri, ne numai că nu iertăm pe dușmanii noștri, ci mai și rugăm pe Dumnezeu să-i pedepsească? Și călcăm această poruncă ca și cum am vrea să facem în ciuda lui Dumnezeu, deși Dumnezeu face totul și nu precupește nimic numai și numai să nu ne dușmănim unii cu alții. Și pentru că rădăcina tuturor bunătăților este dragostea, Domnul stîrpește tot ce o vatămă, ca să ne apropie și să ne unească pe unii cu alții. Nu este, nu este nimeni, fie tată, fie mamă, fie prieten, oricine ar fi, care să ne iubească atît ca Dumnezeu, Cel ce ne-a făcut! Și asta se vede și din binefacerile pe care ni le face zilnic și din poruncile pe care ni le dă. Iar

37. Matei 6, 14–15.

38. Matei 5, 45.

39. De aici începe partea morală: *Despre a nu blestema pe dușmani și despre a sta cu frică, cu respect și în tăcere în biserică”*.

dacă-mi vorbești de supărările, de durerile și de necazurile pe care le ai în viață, gîndește-te de cîte ori păcătuiești față de El în fiecare zi și nu te mai mira chiar dacă vin peste tine necazuri și mai mari decît acestea; ci atunci miră-te, atunci minunează-te, cînd te bucuri de vreun bine! Așa noi vedem numai necazurile ce vin peste noi, dar păcatele pe care le facem în fiecare zi, pe acelea nu le vedem. De aceea ne supărăm. Dar dacă am ține socoteală precisă de toate păcatele noastre, pe care le facem numai într-o singură zi, atunci ne-am da bine seama de cîte păcate sîntem vinovați.

Dar să las la o parte pe celelalte păcate pe care fiecare le săvîrșește îndeosebi! Am să spun numai păcatele făcute azi, deși nu știu ce păcat a săvîrșit fiecare! Dar atît de mare e mulțimea păcatelor încît chiar cel care nu le știe precis pe toate, totuși poate înșira multe din ele. Cine din noi n-a stat cu trîndăvie pe cînd se ruga? Cine nu s-a trufit? Cine n-a umblat după slava deșartă? Cine n-a vorbit de rău pe fratele său? Cui nu i-a trecut prin inimă pofta cea rea? Cine nu s-a uitat cu ochi pofticioși? Cine nu și-a adus aminte cu ură de dușmanul său și n-a făcut să i se umfle inima? Dacă atunci cînd sîntem în biserică, într-un timp atît de scurt, facem atîtea păcate, cîte nu vom săvîrși după ce plecăm de aici? Dacă în port sînt atîtea valuri, cum vom mai putea să ne dăm seama de noi înșine cînd vom intra în vîltoarea păcatelor, adică în piață, în treburile publice, în grijile casei? Totuși Dumnezeu ne-a dat o cale scurtă și ușoară, lipsită de oboseală, ca să scăpăm de aceste păcate atît de multe și atît de mari. Într-adevăr, ce oboseală este să ierți pe cel ce te-a supărat? Oboseală este să nu ierți, ci să ții mai departe ura și dușmănia! Alungă din sufletul tău mînia ce o ai împotriva dușmanului tău și vei vedea cîtă liniște ți se pogoară în suflet! Este foarte ușor; de ajuns numai să vrei!

VIII

Ca să te împaci cu dușamnul tău nu trebuie să străbați mări, nici să faci drumuri lungi, nici să treci munți, nici să cheltuiești bani, nici să-ți chinuiești trupul, ci e de ajuns numai să voiești și ți s-au iertat toate păcatele. Ce nădejde de mîntuire mai poți avea cînd tu nu numai că nu ierți pe dușmanul tău, dar mai rogi și pe Dumnezeu să-l pedepsească, cînd îl superi pe Dumnezeu tocmai atunci cînd cauți să ți-L faci îndurător, cînd ieși chip de rugător, dar din gura ta ies urlate de fiară sălbatică și ascuți împotriva ta însuși săgețile celui rău? De aceea și Pavel, vorbind de rugăciune, n-a cerut nimic altceva decît paza acestei porunci, spunînd: „*Ridicînd miini cuvioase fără minie și fără șovăire*”⁴⁰. Dacă nu-ți lași ura și mînia împotriva dușmanului tău nici atunci cînd ai nevoie de

mila lui Dumnezeu, ci atunci mai ales o pomenești, deși știi bine că prin asta îți implinți sabia în inima ta, cînd vei putea ajunge iubitor de oameni, cînd vei putea scoate din tine veninul acestei răutăți? Dacă nu-ți dai încă seama de grozăvia faptei tale, închipuie-ți că te rogi de un om, așa cum te rogi de Dumnezeu, și atunci vei vedea cît de mare este insulta ce I-o aduci lui Dumnezeu! Închipuie-ți că s-ar apropia de tine, care ești om, cineva și ți-ar cere să-l miluiești; apoi, pe cînd stă jos la pămînt și te roagă aceasta, văzînd pe dușmanul său, ar înceta să te mai roage și ar începe să-l bată. Oare nu ți-ar spori și mai mult mînia? Gîndește-te, deci, că același lucru îl faci și tu cînd te rogi așa lui Dumnezeu. Că și tu, în timp ce te rogi, îți întrerupi rugăciunea și începi să lovești cu cuvintele pe dușmanul tău și să insulti legile lui Dumnezeu, chemînd în ajutor tocmai pe Acela Care a poruncit să nu urîm pe cei ce ne-au făcut rău și cerîndu-I Lui să lucreze El împotriva poruncilor Lui. Nu este, oare, destul motiv de pedeapsă că tu calci legea lui Dumnezeu, ci Îl mai și rogi să facă asta? Oare Dumnezeu a uitat ce-a poruncit? Oare este om cel ce a dat această poruncă? Este Dumnezeu, știe totul, vrea să l se păzească cu toată scumpătatea legile Lui. Departate de El de a-ți implini cererea! Dimpotrivă, îți întoarce spatele, te urăște și-ți dă cea mai mare pedeapsă numai pentru că îndrăznești să-L rogi să pedepsească pe dușmanul tău. Cum Îl poți cere să-ți facă tocmai ceea ce ți-a interzis cu strășnicie să faci? Dar sînt unii oameni atît de nejudecați, care nu blestemă numai pe dușmanii lor, ci chiar și pe copiii lor și, dacă ar putea, le-ar mîncea chiar trupurile. Dar, mai bine spus, chiar le mănîncă. Să nu-mi spui că nu-ți înfigi dinții în trupul dușmanului tău ! Ai făcut un lucru și mai grozav, atît cît ți-a stat în putere, cerînd lui Dumnezeu să pogoare asupra lui mînia cea de sus, să fie pedepsit veșnic, să se aleagă praful de casa lui! Blestemele acestea nu-s, oare, mai grozave decît mușcăturile? Nu-s, oare, mai dureroase decît săgețile? Hristos nu te-a învățat acestea, nu ți-a poruncit să-ți umpli așa gura de sînge! Limbile acestea sînt mai groaznice decît gurile mînjite de sînge omenesc. Cum poți să mai sîruți pe fratele tău cînd te duci să te împărțășești, cum te mai poți atinge de sfînta jertfă, cum mai poți bea sîngele Stăpînului Hristos cînd ai atîta otravă în suflet? Nu te deosebești de un ucigaș, dar, mai bine spus, de o fiară care mănîncă oameni cînd spui: „Zdrobește-l, Doamne, fă praf din casa lui, prăpădește-i tot ce are!”, cînd te rogi să vină peste el mii de nenorociri!

IX

Să punem, dar, capăt acestei boli, acestei nebulii! Să arătăm dușmanilor noștri dragostea poruncită de Hristos, ca să fim asemenea Tataului nostru celui din ceruri! Și i vom pune capăt, dacă ne aducem aminte de propriile noastre păcate, dacă cercetăm cu toată luarea

aminte de propriile noastre păcate, dacă cercetăm cu toată luarea aminte toate păcatele noastre cele cu gândul, cele cu fapta, cele din piață, cele din biserică. Și sîntem vrednici de cea mai grea pedeapsă, dacă nu pentru alt păcat, apoi pentru nepăsarea ce-o arătăm cît stăm aici în biserică. Da, în timp ce profeții psalmodiază, apostolii cîntă și Dumnezeu ne vorbește, mintea noastră umblă pe afară și aducem aici în biserică toată zarva treburilor lumefști. Nu păstrăm, în timp ce se citesc legile lui Dumnezeu, nici atîta liniște, atîta tăcere, cîtă tăcere păstrează spectatorii în teatre cînd se citesc scrisorile Împăratului. În teatre, cînd se citesc aceste scrisori, se scoală toată lumea în picioare: consuli, prefecții, senatul și poporul; toți ascultă în liniște spusele împăratului; dacă în mijlocul acestei tăceri adînci ar sări cineva și ar începe să strige, fapta lui ar fi socotită o insultă adusă împăratului și i s-ar da cea mai cruntă pedeapsă. Aici însă, în biserică, cînd se citesc scrisorile cele din cer, este mult zgomot pretutindeni. Și totuși Cel ce a trimis aceste scrisori este cu mult mai mare decît împăratul acesta de pe pămînt, iar adunarea de aici mai venerabilă decît adunarea cea din teatru. Aici nu sînt numai oameni, ci și îngeri; iar victoriile acestea, pe care le binevestesc scrisorile noastre, sînt cu mult mai mărețe decît toate victoriile de pe pămînt. Din pricina asta nu sîntem chemați numai noi oamenii și toți cei de pe pămînt să le lăudăm, ci și îngerii și arhanghelii și popoarele cerurilor, zicînd cu psalmistul: „*Binecuvîntați pe Domnul toate lucrurile lui*”⁴¹. Victoriile Lui nu sînt mici, ci depășesc cuvîntul, mintea și înțelegerea omenească. În fiecare zi le propovăduiesc profeții, fiecare vestind, în alt chip, victoriile cele mari ale lui Dumnezeu. Unul spune: „*Suitu-Te-ai la înălțime, robii-ai robime și ai luat daruri întru oameni*”⁴²; și: „*Domn tare și puternic în război*”⁴³; iar alt profet spune: „*Va împărți prăzile de război ale celor tari*”⁴⁴. Că pentru asta a venit Hristos în lume, ca să propovăduiască celor robiți iertare și orbilor vedere⁴⁵. Pavel, dînd glas de biruință asupra morții, zicea: „*Unde-ți este, moarte, biruința? Unde-ți este, iadule, boldul?*”⁴⁶; un altul, binevestind iarăși pacea adîncă adusă de Hristos, spunea: „*Vor preface săbiile lor în pluguri și lăncile lor în seceri*”⁴⁷; un profet cheamă Ierusalimul, spunînd: „*Bucură-te foarte, fiica Sionului, că iată Împăratul tău vine la tine blînd, călare pe asin și pe mînz tînăr*”⁴⁸; iar altul predică a doua Lui venire, grăind așa: „*Va veni Domnul pe Care voi îl căutați; și cine va putea suferi ziua intrării Lui? Săriți ca vițeii cei sloboziți din legături!*”⁴⁹; un alt profet iarăși, uimit și

41. Ps. 102, 23.

42. Ps. 67, 19.

43. Ps. 23, 8.

44. Isaia 53, 12.

45. Isaia 61, 1; Luca 4, 18.

46. I Cor. 15, 55.

47. Ioil 3, 10.

48. Zah. 9, 9.

49. Mal. 3, 1. 2; 4, 2.

el de unele ca acestea, spunea: „*Acesta este Dumnezeu nostru; nu va fi socotit alt Dumnezeu alături de El*”⁵⁰. Cînd auzim în biserică aceste cuvinte și altele cu mult mai multe, ar trebui să ne cuprindă frica și să nu ne mai socotim a fi pe pămînt; dar nu, ci ca și cum am fi în piață, facem zgomot și tulburare, vorbim de lucruri care n-au nici o legătură cu mîntuirea noastră și cheltuim în zadar tot timpul cît îl stăm în biserică! Deci, cînd sîntem atît de nepăsători și în lucrurile mici și în cele mari și în ascultarea cuvintelor lui Dumnezeu și în fapte și în afară de biserică și în biserici și cînd, pe lîngă toate acestea, ne mai rugăm și împotriva dușmanilor noștri, de unde mai putem avea, oare, vreo nădejde de mîntuire, cînd pe lîngă aceste păcate atît de mari adăugăm și celălalt păcat groaznic, tot atît de mare cît toate celelalte la un loc, rugăciunea aceea nelegiuită, prin care rugăm pe Dumnezeu să pedepsească pe dușmanii noștri? Mai este drept, dar, să ne mai mirăm că vin peste noi necazuri neașteptate? Dimpotrivă, ar trebui să ne mirăm atunci cînd nu vin. Una este o urmare firească a faptelor noastre; cealaltă, mai presus de cuvînt și așteptare. Este mai presus de cuvînt că mai avem parte de soare, de ploii și de toate celelalte binefaceri ale lui Dumnezeu, cînd sîntem dușmani ai lui Dumnezeu, cînd Îl supărăm și întrecem în sălbăticie fiarele sălbatice – deși sîntem oameni – și ne luptăm unii cu alții, avînd limba mînjită de sînge de pe urma mușcăturilor făcute semenilor noștri! Și aceasta după ce ne-am împărtășit de la această masă duhovnicească, după ce am primit atîtea binefaceri, după ce am primit atîtea porunci!

Gîndindu-ne la toate acestea, să vărsăm afară din noi veninul, să punem capăt dușmăniilor dintre noi și să ne rugăm lui Dumnezeu așa cum se cuvine! În locul sălbăciei demonilor să luăm blîndețea îngerilor! Oricît de mare rău ne-ar face nouă oamenii, noi să ne gîndim la cele ale noastre și la răsplata împlinirii acestei porunci; să punem capăt miniei, să potolim valurile, ca să străbatem netulburați viața aceasta, pentru ca, ajungînd dincolo, să dăm de un Stăpîn Care să se poarte cu noi așa cum ne-am purtat și noi cu semenii noștri. Dacă drumul spre împărăția cerurilor este greu și înfricoșător, să-l facem ușor și de dorit, deschizînd ușile cele strălucitoare ale îndrăznirii către Dumnezeu. Și ceea ce n-am putut reuși din pricină că păcatele noastre ne țineau departe, să o reușim prin blîndețea ce o arătăm celor ce ne-au greșit, că nu-i nici greu, nici împovărător! Dacă facem bine dușmanilor noștri vom atrage asupra noastră multă milă! Așa și în viața aceasta ne vor iubi toți, dar, înainte de toți ceilalți, Dumnezeuul unîversului ne va și iubi și ne va și încununa și ne va învrednici de toate bunătățile cele viitoare, pe care facă Dumnezeu să le dobîndim cu toții, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea, în vecii vecilor, Amin.

OMILIA XX

**„Iar cînd poștiți nu fiți ca fățarnicii triști,
că își smolesc fețele lor
ca să arate oamenilor că postesc”¹**

I

Bine ar fi ca la auzul acestor cuvinte să suspinăm și să plîngem cu amar! Că nu numai că îi imităm pe fățarnici, dar îi și întrecem. Cunos, cunosc mulți oameni care nu postesc și arată lumii că postesc; își pun mască de postitori deși nu postesc; iar apărarea lor este mai rea chiar decît păcatul, că spun: „Fac asta ca să nu smintesc mulțimea!” Ce spui, omule? Dumnezeuiască e legea care ți-a poruncit să postești, și tu vorbești de sminteală? Păzindu-o, socotești că smintești, iar călcîndu-o, nu smintești? Poate fi, oare, o prostie mai mare decît aceasta? Nu încetezi odată să fii mai rău ca fățarnicii și de două ori fățarnic? Nu te rușinezi de tăria cuvintelor Domnului la gîndul cît de mare e păcatul ce-l săvîrșești? Domnul nu S-a mărginit să spună numai atît că aceia care arată lumii că postesc sînt niște fățarnici, ci, voind să-i mustre mai mult, le spune „*că-și smolesc fețele lor*”, adică și le strică și le pocesc. Dacă este pocire a chipului ca de dragul slavei deșarte să arăți lumii un chip gâlbejit, ce putem spune de femeile care-și strică chipurile lor cu farduri și cu încondeierile ochilor spre vătămarea tinerilor desfrînați? Cei ce-și smolesc fețele lor se vatămă numai pe ei înșiși; femeile acestea, însă, și pe ele și pe cei ce le privesc. De aceea trebuie să fugim cu toată sîrguința și de un păcat și de altul. Domnul nu ne-a poruncit numai să nu arătăm lumii postul nostru, ci să ne și străduim să-l ascundem, ceea ce a făcut și mai înainte, vorbind de rugăciune. Cînd a vorbit de milostenie nu S-a mărginit numai să spună: „*Luați aminte, să nu faceți milostenia voastră înaintea oamenilor*”, ci a adăugat: „*Spre a fi văzuți de dinșii*”². La post și la rugăciune n-a pus această condiție.

– Pentru ce?

– Pentru că e cu totul cu neputință să ascunzi milostenia; rugăciunea și postul le poți ascunde de ochii lumii, dar milostenia nu. După cum atunci cînd a spus: „*Să nu știe stînga ta ce face dreapta ta*”³, n-a vorbit de

1. Matei 6, 16.

2. Matei 6, 1.

3. Matei 6, 3.

miini, ci de datoria ce-o avem de a ascunde de toți, cu toată grija, milostenia. Și după cum atunci cînd ne-a poruncit să intrăm în camera noastră¹, negreșit nu ne-a poruncit că neapărat numai acolo să ne rugăm, ci a arătat același lucru și acum, cînd ne poruncește să ne ungem capul, negreșit nu ne poruncește să-l și ungem; că atunci toți am fi călcătorii acestei legi și, înainte de toți, mai cu seamă cei care se străduiesc să o păzească, popoarele de monahi care acoperă munții. Hristos, deci, nu ne-a dat această poruncă; ci, pentru că cei vechi aveau obiceiul să-și ungă capetele lor ori de cîte ori erau veseli și bucuroși – și asta o poți vedea destul de bine la David și la Daniil – a spus să ne ungem și noi capetele, nu ca neapărat să o facem, ci ca să ne dăm silința să ascundem cu mare grijă, prin toate mijloacele, bunul acesta, postul. Dar ca să vezi că Hristos aceasta a vrut să spună, a îndeplinit El Însuși, cu fapta, ceea ce poruncise cu cuvîntul, postind patruzeci de zile; și postind, ascuns de lume, nu și-a uns capul, nici nu S-a spălat; deși n-a făcut asta, totuși a săvîrșit totul fără să urmărească slava deșartă. Aceasta ne-o poruncește și nouă, dînd ca pildă pe fățarnici și îndemnîndu-ne prin o îndoită poruncă. Prin pilda fățarnicilor Domnul vrea să ne mai arate încă ceva. Vrea să îndepărteze de la noi această dorință rea de a posti de ochii lumii, nu numai pentru că un astfel de post este de rîs și de batjocură, nici numai pentru că nu aduce nici un folos, ci și pentru a arăta că o astfel de înșelare este trecătoare. Actorul pare strălucitor atîta vreme cît ține spectacolul; dar, mai bine spus, nici atunci nu-i socotit strălucitor de toți spectatorii, că mulți dintre ei știu cine este cel ce joacă rolul. Cînd, însă, spectacolul s-a terminat, actorii apar în fața lumii așa cum sînt. Așa pățesc și cei care umblă după slava deșartă, cei care postesc numai de ochii lumii. Pe aceștia mulți îi cunosc și aici pe pămînt și știu că nu sînt ce vor să pară, pentru că postul lor este numai o mască; dar, după ce se va termina spectacolul lumii acesteia, cînd toate vor fi goale și descoperite, atunci vor fi dați pe față, în fața întregii lumi. Domnul vrea apoi să ne îndepărteze de postul fățarnicilor și în alt chip, arătîndu-ne că porunca este ușoară. Nu ne poruncește să prelungim postul, nici să ținem un post mai aspru, ci să nu nierdem cununa postului. Ceea ce

în jurul lor turme de robi, roiuri de eunuci, cai îmbrăcați în aur, mese de argint și celelalte pe care le născocesc mai de bațjocură decît acestea! Că nu le născocesc ca să împlinească o lipsă, nici ca să le facă plăcere, ci ca să le arate altora!

Mai înainte Domnul ne spusese numai că trebuie să miluim; acum ne arată și cît trebuie să miluim, spunînd: „*Nu vă adunați comori*”.

Pentru că nu putuse, dintr-odată și de la început, să vorbească de disprețul averilor din pricina tiraniei acestei patimi, de aceea vorbește treptat și familiarizează încetul cu încetul sufletul ascultătorilor cu această învățătură, liberîndu-i, ca învățătura să fie bine primită. De aceea, mai întîi a spus: „*Fericiți cei milostivi*”⁶; apoi: „*Împacă-te cu pîrișul tău*”⁷; iar mai tîrziu: „*Dacă cineva vrea să se judece cu tine și să-ți ia haina, dă-i lui și cămașa*”⁸. Acum, însă, spune cu mult mai mult decît ce spusese mai înainte. Mai înainte spusese: „*Dacă vezi că cineva vrea să te dea în judecată ca să-ți ia haina, dă-i și cămașa; că mai bine este să scapi de luptă lipsindu-te de ele, decît să le ai luptîndu-te*”. Acum, însă, nu mai amintește nici de pîriș, nici de pîrît, nici de altcineva asemenea lor, ci vorbește direct de disprețul averilor, arătînd că dă această poruncă nu atît în folosul celor miluiți, ci în folosul celui ce miluiește, pentru ca, chiar atunci cînd nu-i nimeni care să ne facă nedreptate și să ne ducă la judecată, chiar atunci să disprețuim averile noastre, dîndu-le celor nevoiași. Dar nici acum Hristos n-a spus totul, ci treptat, cu toate că în pustie a arătat cu prisosință ce lupte avem de dus pentru a birui dragostea de averi. Deci nici acum Domnul nu dezvăluie întreaga Sa învățătură despre averi; nu venise încă timpul s-o descopere; deocamdată cercetează gîndurile ascultătorilor, fiind mai mult un sfătuitoare decît un legiuitor.

După ce a spus: „*Nu vă adunați comori pe pămînt*”, a adăugat:

„*Unde moliile și rugina le strică și unde furii le sapă și le fură. Ci vă adunați comori în cer, unde nici moliile, nici rugina nu le strică și unde furii nu le sapă, nici le fură*”⁹.

Deocamdată arată paguba ce o avem de pe urma comorilor adunate pe pămînt și folosul ce-l avem de pe urma comorilor adunate în cer, datorită și locului și celor ce le vatămă. Nu se mărginește, însă, numai la atîta, ci mai adaugă încă un motiv. Și mai întîi ne îndeamnă cu ceea ce de care mai ales ne temem. „Pentru ce te temi? ne întreabă Domnul. Te temi să nu-ți cheltuiești averile dacă dai milostenie? Dă milostenie, și atunci nu se vor cheltui! Mai mult, nu numai că nu se

6. Matei 5, 7.

7. Matei 5, 25.

8. Matei 5, 40.

9. Matei 6, 19-20.

cheltuiesc, dar le vei primi înapoi cu mai mult adaos. Ți se vor adăuga și averile cele din ceruri!”.

Dar Domnul nu spusese deocamdată asta; o va spune mai târziu.

III

Deocamdată spune ascultătorilor Săi ceea ce putea mai cu seamă să-i îndemne, anume că le rămîne necheltuită averea; și-i atrage pe două căi. Nu le-a spus numai: „Dacă dai milostenie îți păstrezi averea”, ci i-a amenințat și cu contrariul: „Dacă n-o dai, o pierzi!”. Uită-te la ne-spusa Lui înțelepciune! Nici nu le-a spus: „Las-o altora!” – că și acest lucru este plăcut oamenilor –, ci-i înfricoșează cu altceva, arătându-le că nu reușesc nici cu aceasta; pentru că dacă nu le-o răpesc oamenii, sînt alții, negreșit, care le-o răpesc: molia și rugina. Și chiar dacă paguba aceasta pare a fi foarte ușor de înlăturat, totuși e greu de luptat împotriva moliilor și a ruginii, e greu de oprit stricăciunea. Orice vei născoci, nu vei putea împiedica această vătămare.

– Ce? Pe aur îl strică molia?

– Chiar dacă nu-l strică molia, dar îl fură hoții!

– Ce? Toate averile au fost furate?

– Chiar dacă nu toate, dar cele mai multe!

Pentru aceasta Domnul mai adaugă, după cum am spus mai sus, și alt motiv zicînd:

„Unde este comoara omului, acolo e și inima lui”¹⁰.

Domnul îți spune: „Dar, chiar dacă averea ta nu-i mîncată nici de molii și nu-i furată nici de hoți, paguba ta e foarte mare: ești pironit de cele de jos, schimbi libertatea cu robia, pierzi averile cele cerești, nu mai poți gîndi cele înalte, ci totdeauna bani, dobînzii, împrumuturi, ciștiguri și afaceri înrobitoare”.

Poate fi, oare, o ticăloșie mai mare? Un om ca acesta este într-o stare mai rea decît un rob; își pune pe umeri cea mai cumplită tiranie, își vinde cel mai mare bun al său: noblețea de om și libertatea. Orice ți-ar spune cineva nu poți auzi nimic din cele ce-ți sînt de folos, pentru că mintea ți-i pironită de bani. Ca pe un ciîne legat de mormînt ca să-l păzească, tirania averilor te ține legat mai cumplit decît lanțul; latră la toți care se apropie; un singur gînd te stăpînește neconținut: să păstrezi pentru alții cele adunate. Poate fi, oare, o mai mare ticăloșie?

Dar pentru că astfel de gînduri erau prea înalte pentru mintea ascultătorilor, pentru că marea mulțime nu putea înțelege ușor nici ce pagubă aduce cu sine averea și nici ce folos aduce împărțirea ei – că era nevoie de o minte mai ascuțită ca să înțeleagă și una și alta –, de aceea,

10. Matei 6, 21.

după cele spuse mai înainte, Domnul a vorbit lămurit, grăind așa: „*Unde este comoara omului, acolo este și inima lui*”. Și ideea aceasta o face apoi mai limpede, ducînd cuvîntul de la cele spirituale la cele materiale, spunînd: „*Luminătorul trupului este ochiul*”¹¹.

Cu alte cuvînte spune așa: „Nu-ți îngropa în pămînt aurul și nici alte averi, că le aduni pentru molii, pentru rugină, pentru hoți. Iar dacă reușești să scapi de aceste pagube, totuși nu poți scăpa de înrobirea inimii, de pironirea ei de cele pămîntești, *că unde este comoara ta, acolo-i și inima ta*. Dacă-ți depui averile în cer, nu ai numai cîștigul că primești răsplată pentru ele, dar primești plată chiar aici pe pămînt: că le muți în cer, gîndești cele cerești și te îngrijești de cele de acolo; că este lămurit că acolo unde ți-ai depus comoara, acolo ți-ai mutat și inima; iar dacă depui averile tale pe pămînt, n-ai parte de ele”.

Ca să-ți fie limpezi cele spuse, ascultă cele ce urmează:

„*Luminătorul trupului este ochiul. Deci de va fi ochiul tău curat, tot trupul tău va fi luminat; iar de va fi ochiul tău rău, tot trupul tău va fi întunecat. Deci dacă lumina, care este în tine, este întuneric, întunericul cu cît mai mult!*”¹².

Prin aceste cuvînte Hristos își îndreaptă vorbirea Sa spre idei mai apropiate de mintea ascultătorilor Săi. Mai înainte Domnul pomenise de minte că este înrobită și înlănțuită; dar această idee o înțelegea greu marea mulțime; de aceea își mută învățătura Sa spre lucrurile din afară, spre cele ce stăteau înaintea ochilor ascultătorilor Săi, pentru ca, prin cele materiale, să înțeleagă și pe cele spirituale.

„Dacă nu știi, spune Domnul, ce înseamnă vătămarea minții, înțelege aceasta din cele trupești. Ceea ce este ochiul pentru trup, aceea este mintea pentru suflet. După cum n-ai prefera să porți bijuterii de aur, să te îmbraci cu haine de mătase, dar să ți se scoată ochii, ci socotești sănătatea ochilor mai de preț decît o bogăție ca aceasta – că dacă-ți pierzi vederea, nu-ți mai este de nici un folos viața – deci, după cum atunci cînd ochii sînt orbiți, cea mai mare parte a lucrării celorlalte mădulare este pierdută, pentru că li s-a stins lumina, tot așa și cînd mintea este strică, sufletul se umple de nenumărate rele. Așadar, după cum căutăm să avem în trup ochi sănătoși, tot așa și în suflet mintea. Cum vom mai vedea, deci, dacă vom strica tocmai organul care dă lumină și celorlalte mădulare? După cum cel care stîrpește izvorul a secăt și rîul, tot astfel cel care strică mintea a tulburat toată activitatea sufletului în viața aceasta. Pentru aceea spune Domnul: „*Dacă lumina, care este în tine, este întuneric, întunericul cu cît mai mult!*”. Cînd căpitanul corăbiei se îneacă, cînd lumina se stinge, cînd împăratul cade prizonier, ce nădejde mai pot avea supușii?

11. Matei 6, 22.

12. Matei 6, 22-23.

IV

Din pricina aceasta Domnul nu mai vorbește acum de necazurile, luptele și judecățile pentru avere – făcuse aluzie la ele mai înainte când spusese: „*Pirișul te va da judecătorului, iar judecătorul slujitorului*”¹³ –, ci de ce este mai cumplit decît toate acestea, de pofta cea rea a dragostei de avere. Este cu mult mai cumplit să-ți fie mintea înrobîtă de această boală decît să stai la închisoare. A sta la închisoare nu se întîmplă totdeauna. Dar totdeauna dragostea de bani robește mintea. Pentru aceasta Domnul vorbește de robirea minții după ce a vorbit mai înainte de închisoare, pentru că robirea minții este mai cumplită și se întîmplă totdeauna. „Dumnezeu, spune Domnul, ne-a dat mintea, ca să risipim neștiința, ca să avem o judecată dreaptă despre lucruri, ca să rămînem nezdruccinați cînd vin peste noi necazuri și nenorociri, folosindu-ne de minte ca de armă și de lumină”. Noi, însă, am trădat darul acesta al lui Dumnezeu de dragul lucrurilor de prisos și fără de folos. Ce folos de ostași îmbrăcați în aur, cînd generalul a căzut prizonier? Ce folos de corabie frumos împodobită, cînd căpitanul corăbiei s-a înecat? Ce folos de trup bine întocmit, cînd ochii sînt scoși? După cum doctorul trebuie să fie sănătos ca să vindece bolile, dar dacă-l îmbolnăvești nu va mai fi de nici un folos bolnavilor, chiar dacă l-ai pune să zacă în pat de argint și în cameră de aur, tot așa și mintea poate vindeca patimile, dar dacă o strici, așezîndu-o lîngă averi, nu numai că nu ți-i de nici un folos, dar îți mai aduce și foarte mare pagubă și-ți vatamă și sufletul.

Ai văzut cum Hristos îndepărtează pe oameni de păcat și-i îndreaptă spre virtute, tocmai prin acelea prin care ei doresc totdeauna păcatul? „Pentru care pricină, întreabă Hristos, dorești averi? Nu-i așa că pentru plăcere și desfătare? Dar tocmai acestea nu le ai de pe urma averilor, ci cu totul dimpotrivă! Cînd ochii ne sînt scoși nu mai simțim nici o bucurie din pricina acestei nenorociri; cu atît mai mult nu vom simți vreo bucurie cînd mintea ni-i stricată și beteagă”.

– Pentru care pricină îți îngropi în pămînt averile? te întreabă Hristos.

– Ca să le pun la loc sigur!

– Dar, făcînd așa, ajungi la un alt rezultat decît cel așteptat, îți răspunde Domnul.

Pe cel care postește, care face milostenie, care se roagă de dragul slavei deșarte, Domnul îl îndepărtează de slava deșartă tocmai prin ceea ce-i satisface dorința de slavă și-l întreabă:

– Pentru ce te rogi și faci milostenie așa?

– Pentru că mi-i dragă slava de la oameni.

13. Matei 5, 25.

- Nu te ruga așa, îi răspunde Domnul, și vei dobîndi slavă în ziua ce va să fie.

La fel face Domnul și cu iubitorul de argînt. Îl îndepărtează de bani și de averi tocmai prin ceea ce căuta mai mult iubitorul de argînt.

- Ce vrei? îl întreabă Domnul. Vrei să-ți păstrezi averile și să te desfătezi de plăcere? Îți voi satisface cu prisosință și o dorință și alta dacă vei îngropa aurul tău acolo unde-ți poruncesc Eu.

Mai tîrziu, cînd a vorbit de sămînța căzută între spini¹⁴, Domnul a arătat mai lămurit cît de mult este vătămată mintea din pricina dragostei de averi. Deocamdată nici acum n-a spus puțin, arătîndu-l întunecat pe cel îndrăgostit de bogăție. Și după cum cei care sînt în întuneric nu văd nimic lămurit, ci, dacă văd o frînghie, ~~scot~~scotesc că este șarpe, iar cînd sînt în munți și în locuri prăpăstioase mor de frică, tot așa cei îndrăgostiți de averi, oameni cu mintea întunecată, privesc cu teamă lucruri care nu înfricoșează deloc pe cei cu mintea limpede. Te temi de sărăcie, dar, mai bine spus, nu numai de sărăcie, ci și de cea mai mică pagubă. Dacă pierzi un lucru cît de mic te supără și te tulbură mai mult decît cei care sînt lipsiți de hrana cea de toate zilele. Mulți bogați s-au spînzurat chiar pentru că n-au putut suferi o nenorocire ca aceasta. Ocările și calomniile li se par bogățiilor atît de greu de suferit, încît mulți și-au pus capăt vieții din pricina lor. Bogăția îi face slabi pe bogați în fața tuturor greutăților din viață, afară de slujirea bogăției. Cînd bogăția le cere să-i slujească, merg pînă la crimă, la bătai, insulte, la orice nerușinare. Dar este cea mai mare ticăloșie să fii mai slab decît toți în cele ce trebuie să filozofezi, dar fără de rușine și îndrăzneț în cele ce trebuie să fii cuvios și cucernic. Pățesc ca și cei care-și cheltuiesc averea pe ce nu trebuie; cînd vine timpul unei cheltuieli neapărat trebuincioase, nemaiavind ce mai cheltui, suferă cele mai groaznice necazuri pentru că-și cheltuiseră rău averea.

V

După cum artiștii de circ sînt foarte pricepuți și înfruntă neînchipuit de mari primejdii în meseria lor, dar în celelalte treburi folositoare și necesare sînt de rîsul tuturor, tot așa și bogații. Artiștii de circ cînd merg pe o sîrmă întinsă arată nespuse de mare curaj; dar cînd li se cere îndrăzneală și curaj în treburi de neapărată trebuință, nici nu pot să se gîndească la așa ceva sau să sufere o astfel de efortare. Tot așa și bogații: pentru bani și averi îndrăznesc totul, dar pentru a filozofa nu vor să facă nici o efortare. Și după cum actorii de circ fac treburi fără de nici un folos, tot așa și bogații: înfruntă multe primejdii și prăpăstii și ajung la un sfîrșit întru

¹⁴ *Matei* 13, 7-22.

nimic folositor; stau într-un îndoit întuneric: sînt orbi, din pricină că li-i stricată mintea și sînt înconjurați de mare ceață, din pricină că-i înșală mulțimea grijilor. De aceea nici nu pot vedea cu ușurință. Cel care stă în întuneric scapă de întuneric cînd se arată soarele; dar cel care-i lipsit de vedere nu scapă de întuneric nici cînd se arată soarele. Bogații sînt ca aceștia din urmă. Nu scapă de întuneric nici după ce Soarele dreptății¹⁵ a răsărit, nici după ce I-au ascultat sfaturile, pentru că bogăția le-a astupat ochii. De aceea și stau într-un îndoit întuneric: unul din pricina lor, iar altul din pricină că nu ascultă pe Învățător.

Să ascultăm, deci, de El¹⁶ cu mare luare aminte, ca, deși tîrziu, să vedem odată!

– Și cum e cu puțință să vedem?

– Dacă știi cum ai orbit!

Așadar, cum ai orbit? Datorită dragostei de averi, care strînge nori groși în jurul tău și nu te lasă să vezi, așa precum nici ochiul nu poate să mai vadă de se varsă în el o scurgere rea. Putem, însă, cu ușurință împrăstia și sparge acești nori dacă primim raza învățaturii lui Hristos, dacă Îl ascultăm pe El, Care ne îndeamnă și ne spune: „*Nu vă adunați comori pe pămînt*”.

– Dar ce folos mai am de pe urma ascultării, m-ar întreba cineva, cînd sînt stăpînit de dorință?

– Neîncetata ascultare a cuvîntului Domnului va putea stîrpi și această dorință; dar de continui să fii stăpînit de ea, atunci gîndește-te că nici dorința nu mai e dorință. Căci ce fel de dorință e aceea să roboțești cumplit averii, să te supui tiraniei ei, să fii legat din toate părțile, să locuiești în întuneric, să fii tulburat, să suferi oboseli fără de nici un câștig, să păstrezi pentru alții averea și de cele mai multe ori pentru dușmani? Sînt vrednice acestea de a fi dorite? Nu merită, oare, să fugi de ele? Ce dorință e aceea de a pune comoara ta între tilhari? Dacă dorești într-adevăr bogățiile, atunci mută-le acolo unde pot rămîne întregi și nevătămate. Ce faci acum nu-i fapta unui om care iubește averile, ci a unuia care iubește robia, asuprirea, paguba și neconținută suferință. Dacă un om ți-ar arăta pe pămînt un loc neștiut de nimeni și ți-ar făgădui că acolo este cel mai sigur loc pentru păstrarea banilor, n-ai pregeta, n-ai șovăi, chiar dacă te-ar duce în pustie, ci te-ai încrede în cuvîntul lui și ți-ai pune acolo banii. Cînd, însă, în locul unui om îți făgăduiește Dumnezeu același lucru, propunîndu-ți nu pustia, ci cerul, tu faci tocmai contrariul. Chiar dacă locul acela de pe pămînt ar fi fost sigur, totuși nicio dată n-ai fi lipsit de griji. Dar dacă-ți pui averile tale în cer, aceste

15. *Mal.* 4, 2.

16. De aici începe partea morală: *Împotriva iubitorilor de argint.*

griji nu te mai frământă. Ba, ceva mai mult, nu-ți îngropi banii, ci-i răsădești. Și acum nu-i numai comoară, ci și sămînță. Dar, mai bine spus, este mai mult și decît una și decît alta... Că sămînța nu rămîne veșnic, pe cînd comoara rămîne veșnic. Și iarăși, comoara nu odrăslește, pe cînd banii tăi răsădiți astfel îți aduc roade nemuritoare. Dacă, însă, mă întrebi de timpul și de termenul întoarcerii banilor, pot să ți-l arăt și să-ți mai spun cît de mult primești chiar aici pe pămînt. Dar în afară de acestea, voi încerca să-ți arăt, cu fapte luate din viață, că n-ai temei să te întrebi de timpul întoarcerii banilor.

VI

Faci multe lucruri în viață de roadele cărora nu te bucuri tu însuși. Și ți se pare că ai găsit îndestulătoare mîngîiere pentru acele osteneți de prisos dacă-ți spune cineva că se vor bucura de munca ta copiii și nepoții tăi. Clădești casă mare și strălucitoare, la adînci bătrînețe, și, adeseori, pleci din lumea aceasta înainte de a o termina. Sădești pomi care vor rodi după mulți ani; cumperi case și moșteniri în stăpînirea cărora vei intra după trecere de multă vreme; și faci și alte multe lucruri asemănătoare acestora, de roadele cărora nu te bucuri personal. Deci, pentru cine faci acestea? Pentru tine sau pentru cei de după tine? Dar nu-i, oare, cea mai mare prostie ca în niște treburi ca acestea să nu te tulbure de loc amînarea, cu toate că prin această amînare pierzi toată răsplata ostenețelor tale, iar dincolo să amorțești din pricina amînării, deși îți aduce mai mult cîștig, iar averile tale nu trec în mîinile altora, ci ție ți se dau darurile? În afară de asta, amînarea nu-i de lungă durată; sfîrșitul stă la ușă; nu știm dacă nu cumva în generația noastră vor lua sfîrșit toate cele ale noastre, va veni ziua cea înfricoșătoare și se va arăta dreapta și înfricoșătoarea judecată. Cea mai mare parte din semnele sfîrșitului lumii s-au împlinit: Evanghelia s-a propovăduit în întreaga lume, au fost războaie, cutremure, foamete; așa că nu mai este mult pînă la sfîrșit. Nu vezi semnele? Și acesta este chiar cel mai mare semn. Nici cei de pe timpul lui Noe n-au văzut semnele prevestitoare ale prăpădului aceleuia, ci continuau să joace, să mănînce, să se însoare și să-și facă treburile lor obișnuite; și au fost surprinși așa de pedeapsa aceea înfricoșătoare. La fel și cei din Sodoma; se desfătau și nu se sinchiseau de cele ce se petreceau în jurul lor și au fost făcuți scrum de fulgerele coborîte atunci din cer.

Gîndindu-ne, dar, la toate acestea, să ne pregătim pentru plecarea noastră din lumea aceasta. Chiar dacă nu va veni acum sfîrșitul lumii,

dar sfârșitul fiecăruia, bătrîn sau tînăr, bate la ușă. Și odată plecați de aici nu mai putem cumpăra nici untdelemn¹⁷ și nici nu mai putem dobîndi iertare, oricît ne-am ruga, chiar dacă s-ar ruga pentru noi Avraam sau Noe sau Iov sau Daniil. Deci, cît mai avem vreme, să facem așa ca să dobîndim îndrăznire multă înaintea lui Dumnezeu, să strîngem untdelemn din belșug, să mutăm toate averile noastre în cer, ca să ne bucurăm de toate la timpul convenit și mai ales atunci cînd ne vor trebui, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

17. *Matei* 25, 1-13.

OMILIA XXI

**„Nimeni nu poate sluji la doi domni,
că sau pe unul va urî și pe altul va iubi,
sau de unul se va lipi și pe altul va disprețui”¹.**

I

Vezi cum Domnul ne îndepărtează încetul cu încetul de lucrurile din lumea aceasta, cum ne vorbește tot mai mult de sărăcia de bună voie și cum ne scoate din suflet tirania iubirii de argint? Nu S-a mulțumit cu cele spuse mai înainte, deși erau multe și de preț, ci adaugă altele mai multe și mai înfricoșătoare. Căci ce poate fi, oare, mai înfricoșător decît cele spuse acum, dacă de dragul banilor încetăm de a mai fi robi ai lui Hristos? Ce poate fi, oare, mai de dorit dacă, disprețuind banii, cîștigăm bunăvoința și dragostea lui Hristos? Ce am spus totdeauna o voi spune și acum: Hristos ne îndeamnă pe două căi să-I urmăm spusele: și prin cele ce ne sînt de folos și prin cele ce ne vatămă. Ca un doctor înțelept, ne arată că ne îmbolnăvim dacă nu-I ascultăm sfaturile și că ne facem sănătoși de I le ascultăm.

Uită-te cum înfățișează iarăși cîștigul ce-l avem de pe urma disprețului banilor și cum ne face să ne dăm seama de folosul ce-l avem, dacă ne dezlipim inima de cele ce sînt potrivnice sănătății noastre! „Bogăția, spune Domnul, nu vă vatămă numai pentru că înarmează pe hoți împotriva voastră, nici numai pentru că vă întuneacă desăvîrșit mintea, ci și pentru că vă scoate din robia lui Dumnezeu, făcîndu-vă prizonieri banilor, fără suflet și vătămîndu-vă de două ori: o dată pentru că vă face robi banilor, peste care ar trebui să fiți voi stăpîni, și a doua oară pentru că vă scoate din robia lui Dumnezeu, Căruia mai mult decît tuturor ar trebui să-I fiți neapărat robi. După cum atunci cînd Domnul a vorbit de bogăție², a arătat că este vătămă de două ori: și pentru că este depusă aici, pe pămînt, unde o strică moliile și pentru că nu este depusă dincolo, în cer, unde nu poate fi furată, tot astfel și acum arată că pricinuieste o îndoită pagubă sufletească și pentru că ne depărtează de Dumnezeu, și pentru că ne supune lui mamona. Dar nu spune dintr-odată

1. Matei 6, 24.

2. Matei 6, 20.

lucrul acesta, ci ne pregătește mai întâi cu ajutorul unor idei comune, grăind așa: „*Nimeni nu poate sluji la doi domni*”. Vorbește aici de doi domni, pentru că dau porunci potrivnice; că dacă n-ar fi așa, nici n-ar fi doi.

– „*Inima și sufletul mulțimii celor ce au crezut era una*”³, spune în altă parte Scriptura; deși mulțimea era împărțită în mai multe trupuri, totuși unirea făcea pe cei mulți una. Apoi, adîncind deosebirea dintre cei doi domni, spune că nu numai nu le va sluji, ci îi va și urî și le va întoarce spatele: „*Că sau pe unul va urî și pe altul va iubi, sau de unul se va lipi și pe altul va disprețui*”. S-ar părea că spune același lucru și în partea a doua a frazei; totuși n-a adăugat fără rost și aceste cuvinte, ci ca să arate că este ușor să-ți îmbunătățești viața. Ca să nu spui: „Ce mai pot face odată ce sînt rob și stăpînit de tirania banilor?”, Domnul îți arată că poți să te schimbi; după cum ai venit de la un domn la celălalt domn, tot așa poți trece și de la celălalt la acesta.

Hristos nu spune cine sînt acești domni, pentru ca noi să fim judecatorii nepărtinitori ai cuvintelor Sale și să pronunțăm hotărîrea noastră întemeiați pe însăși natura acestora. Și după ce a văzut că sîntem de acord cu spusele Lui, atunci ne arată despre ce domni e vorba, adăugînd:

„*Nu puteți sluji și lui Dumnezeu și lui mamona*”⁴.

Să ne cutremurăm la gîndul că noi sîntem aceia care L-am silit pe Hristos să spună aceste cuvinte, să pună adică aurul alături de Dumnezeu. Dacă înfricoșător este lucrul acesta, apoi cu mult mai înfricoșător este să o faci cu fapta, să preferi tirania aurului în locul fricii de Dumnezeu.

– Ce? Dreptii din Vechiul Testament n-au făcut aceasta?

– Niciodată!

– Oare Avraam, oare Iov n-au bineplăcut lui Dumnezeu, deși au fost bogați?

– Nu-mi vorbi mie de bogați, ci de cei robiți de bogăție! Iov a fost bogat, dar n-a fost rob lui mamona; nu era stăpînit de mamona, ci-l stăpînea; era stăpîn, nu rob. Stăpînea toate averile lui, ca și cum ar fi fost administratorul unor averi străine; așa le stăpînea. Nu numai că nu răpea averile altora, ci chiar pe ale sale le dădea celor nevoiași. Și, ceea ce-i mai minunat, este că nici nu se bucura de averile sale; el însuși a arătat-o, spunînd: „*De m-aș fi bucurat de multa avuție pe care am avut-o*”⁵. De aceea nici n-a plîns cînd a pierdut-o. Bogații de azi nu sînt ca Iov, ci mai răi decît sclavii, ca și cum ar plăti biruri unui tiran cumplit. Dragostea de bani se așază în mintea bogaților ca într-o cetățuie și, de acolo de sus, le dă în fiecare zi porunci pline de toată fărădelegea; și nici un

3. *Fapte* 4, 32.

4. *Matei* 6, 24.

5. *Iov* 31, 25.

bogat nu i se împotrivește! Nu-mi filozofa lucruri de prisos! Dumnezeu a hotărît, odată pentru totdeauna, și a spus că nu se poate împăca o robie cu alta. Nu-mi spune că e cu puțință! Cînd unul îți poruncește să răpești, iar altul să te despartă de ale tale; cînd unul îți poruncește să fii cast, iar altul să trăiești în desfrînare; cînd unul îți poruncește să te îmbeți și să chefuești, iar altul să-ți înfrînezi pîntecele; cînd unul îți poruncește să disprețuiești tot ce vezi în jurul tău, iar altul să-ți lipești inima de cele de aici; cînd unul îți poruncește să admiri marmura, zidurile și acoperișurile, iar altul să nu pui nici un preț pe ele, ci să prețuiești filozofia, cum este cu puțință să se împace o slujire cu alta?

II

Hristos l-a numit aici pe mamona domn, nu din pricina firii sale, ci din pricina stării nenorocite în care sînt cei supuși lui. Tot astfel și pîn-

puternice: sufletul și trupul; pilde mai slabe: păsările cerului. „Cum nu vă va da vouă Dumnezeu hrană, spune Domnul, cînd El Se îngrijește atît de mult de ființe cu mult inferioare vouă?”

Așa a grăit către ascultătorii Săi de atunci; că erau niște oameni de rînd. Cînd, însă, a vorbit cu diavolul nu a vorbit așa.

– Dar cum?

– „Nu numai cu pîine va trăi omul, ci cu tot cuvîntul care iese din gura lui Dumnezeu”¹². Acum amintește de păsările cerului; o pildă care are mare putere de convingere.

Dar unii oameni necredincioși au ajuns la atîta nebunie încît au criticat această pildă, spunînd: „Nu trebuia ca Acela ce îndeamnă pe oameni să-și exercite libera lor voință să dea ca exemplu însușirile firești ale animalelor. Că animalele au prin fire aceasta”, spun ei.

III

Ce le putem răspunde? Chiar dacă păsările au prin fire aceste însușiri, totuși și noi putem să le dobîndim cu ajutorul voinței libere. Domnul n-a spus: „Uitați-vă că păsările cerului zboară!” –, că asta n-o poate face omul –, ci: „Hrăniți-vă, fără să vă îngrijiți”, lucru ce ne este ușor să-l săvîrșim, dacă voim. Iar cei care au împlinit porunca au arătat că e cu putință. De aceea se cuvine să admirăm mai ales înțelepciunea Legiuitorului nostru, că deși putea da exemple de oameni, putea să numească pe Ilie, Moise, pe Ioan Botezătorul sau pe alții ca aceștia, care nu s-au îngrijit de hrană, totuși dă ca pildă păsările ca să convingă și mai mult pe ascultătorii Săi. Dacă Hristos ar fi dat ca pildă pe acești drepti, ascultătorii Săi ar fi putut spune: „N-am ajuns încă la virtutea acelor!” Așa, însă, Domnul îi trece pe aceștia sub tăcere și dă ca pildă păsările cerului, tăindu-le orice scuză. Domnul, prin această pildă, imită legea veche. Că și Vechiul Testament ne trimite la albină¹³, la furnică¹⁴, la turturică și la rîndunică¹⁵. Nu mic semn de cinste este și acesta, că putem săvîrși, prin voința noastră liberă, ceea ce animalele fac prin fire. Deci dacă Dumnezeu are atît de mare grijă de cele ce au fost făcute pentru noi, cu atît mai mult de noi; dacă are grijă de cei ce ne slujesc, cu atît mai mult de noi, stăpînii acelor. De aceea spune: „*Uitați-vă la păsările cerului!*”, n-a spus: „Nu precupețesc, nici nu fac negoț”, ci:

„*Nici nu seamănă, nici nu seceră*”¹⁶.

12. Matei 4, 4.

13. Prov. 6, 8.

14. Prov. 6, 6.

15. Jer. 8, 7.

16. Matei 6, 26.

– Ce? Nu trebuie să semănăm?

– Hristos n-a spus că nu trebuie să semănăm, ci că nu trebuie să ne îngrijim; n-a spus nici că nu trebuie să muncim, ci că nu trebuie să fim fricoși, să fim chinuiți de griji. Ne-a poruncit să ne hrănim, dar să nu ne îngrijim de hrană. Același lucru l-a spus mai înainte David, în chip ascuns, grăind așa: „*Deschizi Tu mâna Ta și sature pe tot cel viu de bună voință*”¹⁷; și iarăși: „*Cel ce dă dobitoacelor hrană și puilor de corb, care Îl cheamă pe El*”¹⁸.

– Dar care sînt cei care nu s-au îngrijit de hrană?

– N-ai auzit cîți drepti ți-am dat ca pildă? Nu-l vezi, împreună cu aceia, pe Iacob că pleacă fără nimic din casa părintească? Nu-l auzi rugîndu-se și zicînd: „*De mi-ar da Domnul pîine să mănînc și haină să mă îmbrac*”¹⁹? Acestea nu-s cuvintele unuia care se îngrijește, ci ale unuia care cere totul de la Dumnezeu. Așa au trăit și apostolii. Au aruncat totul și nu s-au îngrijit. Așa au trăit cei cinci mii²⁰ și cei trei mii²¹. Dar dacă nu te înduri, la auzul acestor cuvinte, să-ți dezlegi aceste legături cumplite, pune cel puțin capăt grijii tale, gîndindu-te la inutilitatea faptelor tale.

„*Cine dintre voi, îngrijindu-se, poate să-și adauge statului său un cot?*”²².

Ai văzut cum prin ceea ce se vede a făcut cunoscut ceea ce nu se vede? „După cum nu poți, spune Domnul, să adaugi trupului tău ceva, oricît te-ai îngriji, tot așa nici hrană nu-ți poți aduna, chiar dacă socotești așa”. De aici se vede că nu rîvna noastră, ci purtarea de grijă a lui Dumnezeu săvîrșește totul, chiar în acelea în care ni se pare că noi lucrăm. Că dacă Dumnezeu ne părăsește, nu ne-ar fi de nici un folos nici grija, nici munca, nici altceva din altele ca acestea, ci toate s-ar pierde.

IV

Să nu socotim²³, dar, poruncile lui Hristos cu neputință de îndeplinit, că și acum sînt mulți care le îndeplinesc. Nu-i de mirare dacă n-o știi. Și Ilie socotea că-i singurul om drept; dar a auzit din gura lui Dumnezeu: „*Și Mi-am lăsat șapte mii de bărbați*”²⁴. De aici se vede că și acum sînt mulți oameni care duc viață apostolică, așa cum duceau atunci cei trei mii și cei cinci

17. Ps. 144, 17.

18. Ps. 146, 10.

19. Fac. 28, 20.

20. Fapte 4, 4.

21. Fapte 2, 41.

22. Matei 6, 27.

23. De aici începe partea morală: *Dacă te lași de lăcomie, poți ajunge iute milostiv.*

24. III Regi 19, 18.

mii de pe vremea apostolilor. Iar dacă nu credem, apoi nu-i din pricină că n-ar fi oameni care împlinesc poruncile lui Hristos, ci din pricină că noi înșine nu le împlinim. După cum bețivul nu poate crede ușor că există om care să nu bea nici apă, deși sînt printre noi mulți monahi care au făcut aceasta, iar desfrînatul, care a trăit cu nenumărate femei, nu poate crede că este ușor să trăiești în feciorie, și nici cel care răpește averile străine nu poate crede că altul își dă cu ușurință și averile lui, tot așa nici cei măcinați, în fiecare zi, de nenumărate griji nu vor admite cu ușurință că pot exista oameni care trăiesc fără să se îngrijească de hrană și de îmbrăcăminte. Că sînt mulți oameni care trăiesc așa, ne-o pot arăta, chiar în zilele noastre, cei ce filozofează²⁵.

Dar nouă ne este de ajuns deocamdată să învățăm să nu fim lacomi, să învățăm că lucru bun este milostenia și să știm că trebuie să dăm celor lipsiți averile noastre.

Dacă vei face aceasta, dragul meu, iute vei pași și spre împlinirea acelor porunci. Deocamdată, deci, să îndepărtăm de la noi tot ceea ce este de prisos; să ducem o viață măsurată și să căutăm să dobîndim, prin muncă cinstită, tot ce vrem să avem. Că și fericitul Ioan Botezătorul, cînd vorbea vameșilor și ostașilor, le-a poruncit să se mulțumească cu lefurile lor²⁶. Voia să-i înalțe spre o altă filozofie, mai înaltă; dar pentru că nu erau încă în stare de o astfel de viață, le dă porunci mai ușoare; că de le-ar fi dat niște porunci mai mari ca acestea, apoi nu le-ar fi împlinit nici pe unele, nici pe altele. De aceea și eu vă cer să vă exercitați în poruncile cele mai mici ale lui Hristos.

Deocamdată știm că povara sărăciei de bună voie este prea mare pentru voi și sînteți tot atît de departe de această filozofie pe cît e de departe cerul de pămînt. Să începem dar chiar cu cele mai mici porunci. Nu mi-i mică nici mîngîierea aceasta. Deși unii filozofi păgîni au îndeplinit și porunca sărăciei de bună voie – chiar dacă n-au făcut asta mînați de gîndul cel cuvenit²⁷ – despărțindu-se de toate averile lor, totuși aș fi mulțumit dacă voi ați da cu îmbelșugare milostenii. Dacă vom face lucrul acesta, repede vom ajunge să-l săvîrșim și pe celălalt; dar dacă nu facem nici atît, de ce iertare mai sîntem vrednici noi, carora, deși ni s-a poruncit să depășim pe cei din Vechiul Testament²⁸,

25. Adică monahii.

26. Luca 3, 14.

27. Că se despărteau de averi ca să fie lăudați de oameni, nu de dragostea de om.

28. Matei 5, 20.

sîntem mai prejos de filozofii păgîni? Ce mai putem spune, cînd trebuind să fim îngeri și fii ai lui Dumnezeu, nu sîntem nici măcar oameni? Răpirea și lăcomia nu se potrivesc cu blîndețea firii omenești, ci cu cruzimea fiarelor. Dar, mai bine spus, sînt mai răi decît fiarele cei ce se năpustesc asupra averilor altora. Fiarele o fac datorită firii lor; dar noi, care sîntem cinstiți cu rațiune, de ce iertare mai putem avea parte cînd săvîrșim fapte potrivnice nobleței firii noastre?

Gîndindu-ne, dar, la înălțimea filozofiei ce ne stă înaintea, să o împlinim măcar pe jumătate, ca să scăpăm și de pedeapsa ce va să fie și înaintînd pe această cale să ajungem la piscul bunătăților, pe care, facă Dumnezeu să le dobîndim cu toții cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor Amin.

OMILIA XXII

**„Uitați-vă la crinii câmpului cum cresc;
nu se ostenesc, nici nu torc.**

**Și vă spun vouă, că nici Solomon, în toată slava lui,
nu s-a îmbrăcat ca unul din aceștia.**

**Deci dacă iarba câmpului, care astăzi este și mâine se aruncă
în cuptor, Dumnezeu așa o îmbracă, nu cu mult mai virtos
pe voi, puțin credincioșilor?”¹**

I

După ce Domnul a vorbit de hrana cea de neapărată trebuință și a arătat cu nu trebuie să ne îngrijim nici de ea, trece la ceva mai ușor, la îmbrăcăminte. Că îmbrăcăminte nu-i atât de necesară ca hrana.

– Dar pentru ce Hristos nu folosește și acum tot pilda cu păsările, pentru ce nu ne vorbește de păun, de lebădă, de oaie, că a mai întrebuițat multe pilde asemănătoare?

– Pentru că vrea să ne arate pe două căi covârșirea poruncii: și prin nimicnicia celor care au o astfel de frumusețe, și prin bogăția podoabei date crinilor. De aceea, după ce a spus cât sînt de frumoși, nu-i mai numește crini, ci: „*iarba câmpului*”. Și nu se mulțumește nici cu această numire, ci adaugă și altă nimicnicie a lor, spunînd: „*care astăzi este*”; și n-a spus numai: „*care astăzi este*”, ci ceva cu mult de mai puțin preț: „*în cuptor se aruncă*”. Și n-a spus: „o îmbracă”, ci: „*asa o îmbracă*”.

Vezi cită covârșire și tărie în cuvintele Sale? Face aceasta ca să țină trează atenția ascultătorilor Săi. De aceea a și adăugat: „*nu cu mult mai virtos pe voi?*”

Multă tărie au și cuvintele acestea! Cuvintele: „*pe voi*” nu arată altceva decît marea prețuire și marea dragoste a lui Dumnezeu pentru neamul omenesc, ca și cum ar fi zis: „*Pe voi*, cărora Dumnezeu v-a dat suflet, cărora v-a plăsmuit trup, pentru care a făcut toate cele văzute, pentru care a trimis profeți, a dat legea și a făcut nenumărate faceri de bine, pentru care a dat pe Fiul Său cel Unul-Născut!”

După ce le-a arătat lămurit acestea, îi și ceartă, zicînd: „*puțin credincioșilor*”. Așa-i cel ce sfătuiește! Nu îndeamnă numai, ci și ține de rău, ca să trezească și mai mult mintea spre ascultarea spuselor.

Prin aceste cuvinte Domnul nu ne învață numai să nu ne îngrijim de haine, ci nici să nu ne minunăm de hainele luxoase; au frumusețea și podoaba ierbii! Dar, mai bine spus, iarba este mai de preț decât haina luxoasă. Pentru ce, dar, te lauzi cu cele ce sînt întrecute cu mult de iarbă?

Observă că, chiar de la început, Domnul arată că porunca Sa e ușoară, îndepărtînd pe ascultătorii Săi de ce le era greu și de ce se temeau. După ce a spus: „*Uitați-vă la crinii cîmpului*”, a adăugat: „*Nu se ostenesc*”. Prin urmare Domnul ne-a dat aceste porunci vrînd să ne scape de oboseli. Deci nu-i oboseală a nu te îngriji, ci a te îngriji. Și după cum atunci cînd a spus: „*nu seamănă*”², n-a oprit semănatul, ci grija, tot așa și acum cînd a spus: „*nu se ostenesc, nici nu torc*”, n-a interzis munca, ci tot grija. Dacă Solomon a fost biruit de frumusețea crinilor, și nu o dată, nici de două ori, ci tot timpul cît a fost împărat – că nu poți spune de Solomon că odată se îmbrăca frumos, iar altă dată nu, ci în nici o zi nu se împodobește ca florile de crin, că asta a arătat Domnul prin cuvintele: „*în toată slava lui*” – și Solomon n-a fost biruit numai de această floare, ci de toate florile; de aceea spune Domnul: „*ca unul din aceștia*”; că pe cît este de mare deosebirea între adevăr și minciună, tot pe atît de mare a fost deosebirea între îmbrăcămintea lui Solomon și podoaba acestor flori; deci dacă Solomon, cel mai strălucit împărat dintre toți împărații care au fost vreodată, a mărturisit înfrîngerea, cînd vei putea tu să birui frumusețea florilor, dar, mai bine spus, să te apropii cît de cît de frumusețea lor? Prin acestea Domnul ne învață să nu umblăm deloc după o astfel de frumusețe. Uită-te la sfîrșitul ei! După ce biruie, se aruncă în cuptor!

Dacă Dumnezeu arată o atît de mare purtare de grijă de niște flori de rînd, nevrednice de cuvînt și de un folos întîmplător, cum nu va purta grijă de tine, făptura cea mai necesară din toate?

– Pentru ce a făcut Dumnezeu așa de frumoase florile?

– Pentru ca să-Și arate înțelepciunea Lui și bogăția puterii Lui, ca să aflăm de pretutindeni slava Lui. Că nu numai cerurile spun slava lui Dumnezeu³, ci și pămîntul. David o arată și pe aceasta, spunînd: „*Lăudați pe Domnul pomii cei roditori, toți cedrii*”⁴. Toate înalță Creatorului laude; unele prin fructele lor, altele prin măreția lor, altele prin frumusețea lor. Și acesta este un semn al marii înțelepciuni a lui Dumnezeu, cînd din lucruri de foarte puțină valoare – căci ce poate fi, oare, mai de puțin preț decât ceea ce astăzi este și mîine nu mai este? – se revarsă pe fața întregului pămînt o atît de mare frumusețe! Deci dacă Dumnezeu a dat ierbii o frumusețe de care nu are nevoie – căci cu ce contribuie fru-

2. Matei 6, 26.

3. Ps. 18, 1.

4. Ps. 148, 9.

mușetea florii la întreținerea focului? – cum nu-ți va da, oare, ție ceea ce-ți trebuie? Dacă Dumnezeu a împodobit cu prisosință ce-i mai neînsemnat decît totul din lume și a făcut asta, nu din nevoie, ci din dărnicie, cu mult mai mult te va cînsti cu cele de trebuință pe tine, ființa cea mai de preț de pe pămînt!

II

Așadar după ce Domnul a arătat că este mare purtarea de grijă a lui Dumnezeu, se cădea să-i și mustre pe ascultătorii Săi; dar chiar cînd îi muștră, îi cruță; nu-i învinuiește de necredință, ci de puțină credință: „*Dacă iarba cîmpului Dumnezeu așa o îmbracă, cu mult mai virtos pe voi, puțin credincioșilor*”.

Deși El este Cel ce a lucrat toate – că: „*Toate prin El s-au făcut și fără de El nimic nu s-a făcut*”⁵ –, totuși deocamdată nu vorbește deloc de El. Se mărginește să-Și arate deocamdată autoritatea Sa, să spună la fiecare poruncă: „*Ați auzit că s-a zis celor de demult; dar Eu vă spun vouă*”⁶. Nu te minuna, dar, dacă și mai tîrziu Se ascunde pe Sineși sau dacă rostește despre El cuvinte care se potrivesc oricărui om. Un singur lucru urmează deocamdată: să-I fie bine primite cuvintele Sale, să arate, prin tot ce se spune, că nu este potrivnic lui Dumnezeu, ci gîndește la fel cu Tatăl și este de acord cu Tatăl. Așa face și acum în tot timpul cuvîntării Sale, Îl pune pe Dumnezeu înainte, Îi admiră înțelepciunea și purtarea de grijă arătată prin toate cele ce vedem în jurul nostru, fie mare, fie mic. Cînd a vorbit de Ierusalim, l-a numit cetatea marelui Împărat⁷; cînd a vorbit de cer, l-a numit iarăși tron al lui Dumnezeu⁸; iar cînd a vorbit de conducerea lumii, tot lui Dumnezeu Îi atribuie totul, spunînd că „*răsare soarele Lui peste răi și peste buni și plouă peste drepti și nedrepti*”⁹, iar în Rugăciune ne-a învățat să spunem că „*a Lui este împărăția și puterea și slava*”¹⁰. Acum, cînd vorbește de purtarea de grijă a lui Dumnezeu, arătînd că este cel mai desăvîrșit meșter, chiar în lucrurile cele mai mici, spune că „*îmbracă iarba cîmpului*”. Nicăieri nu-L numește Tată al Său, ci al ascultătorilor Lui, ca, prin această cînstire ce le-o dă, să-i atragă spre El și să nu se indigneze cînd va numi pe Dumnezeu Tată al Său.

Dacă nu trebuie să ne îngrijim nici de lucrurile de neapărată trebuință, nici de cele la îndemîna oricui, ce iertare merită cei care se

5. Ioan 1, 3.

6. Matei 5, 21, 27.

7. Matei 5, 35.

8. Matei 5, 34.

9. Matei 5, 45.

10. Matei 6, 13.

îngrijesc să aibă haine și case luxoase? Dar, mai bine spus, ce iertare merită cei care nici nu dorm, ca să răpească averile altora?

„Deci nu vă îngrijiți zicînd: Ce vom minca? sau: Ce vom bea? sau: Cu ce ne vom îmbrăca? Că pe toate acestea păgînii le caută”¹¹.

Ai văzut că ne îndeamnă iarăși și ne arată că porunca Sa nu-i nici împovărătoare, nici grea?

După cum atunci cînd a spus: *„Dacă iubiți pe cei ce vă iubesc nu faceți mare lucru, că și păgînii fac la fel”¹²*, prin pomenirea păgînilor ne-a îndemnat să ducem o viață superioară, tot așa și acum, amintindu-ne iarăși de păgîni, ne mustră și ne arată că avem datoria să îndeplinim neapărat porunca Sa. De ce, oare, n-am fi vrednici noi, care trebuie să ducem o viață superioară cărturarilor și fariseilor, nu numai că nu-i depășim, ci, mai mult, continuăm să trăim tot atît de ticăloși ca și păgînii și să fim la fel de mici la suflet?

Domnul, însă, nu Se mărginește numai să ne mustre; ci, după ce ne-a ținut de rău și ne-a făcut atenți asupra vieții noastre, după ce ne-a îndemnat cu toată tăria, vine acum și ne mîngîie, spunînd:

„Că știe Tatăl vostru cel ceresc, că aveți trebuință de toate acestea”¹³.

N-a spus: „Că știe Dumnezeu”, ci: „Că știe Tatăl”, ca să ne dea și mai mare nădejde. Dacă este Tată, – și un astfel de Tată – apoi nu poate să treacă cu vederea pe fiii Lui, cînd sînt în cele mai mari nevoi. Nici părinții cei de pe pămînt nu fac aceasta cu copiii lor.

Pe lîngă acest argument, Domnul adaugă un altul.

– Care?

– Acesta: *„Că știe că aveți trebuință de toate acestea”*. Cu alte cuvinte Domnul spune așa: „Hrana, băutura și îmbrăcămintea sînt, oare, lucruri de prisos, ca să le treacă Dumnezeu cu vederea? Dumnezeu nu trece cu vederea nici pe cele de prisos, de pildă iarba, dar mai ales pe cele de neapărată trebuință?”

Deci ceea ce tu socotești că-ți este pricină de grijă, aceea îți spun că este îndestulător ca să te îndepărteze de această grijă. Dacă spui: „Tocmai de aceea trebuie să mă îngrijesc de hrană, de băutură și de îmbrăcămintă, pentru că sînt de neapărată trebuință existenței mele!”, apoi eu îți voi spune contrariul: Tocmai de aceea nu trebuie să te îngrijești de ele, pentru că sînt de neapărată trebuință. Nici dacă ar fi de prisos n-ar trebui să te deznădăjduiești, ci să ai încredere că Dumnezeu ți le va da! Dar pentru că îți sînt de neapărată trebuință, nicidecum nu trebuie să te îndoiești. Care e tatăl care să nu dea fiilor săi cele de neapărată tre-

11. Matei 6, 31-32.

12. Matei 5, 47.

13. Matei 6, 32.

hucință? Deci, și pentru această pricină, Dumnezeu îți va da negreșit și hrană și băutură și îmbrăcăminte. El este Creatorul firii noastre și știe foarte bine trebuințele noastre.

Nici aceasta apoi n-o poți spune: „Da, e Tatăl nostru și sînt de neapărată trebuință cele ce-l cer; dar El nu știe că am trebuință de ele”. Nu poți spune asta pentru că fiind Creatorul firii noastre, plămăindu-o așa și cunoscînd-o, negreșit știe și nevoile ei mai bine decît tine care ai aceste nevoi. Că El a hotărît ca firea noastră să aibă astfel de nevoi. Deci Dumnezeu nu Se va împotrivi propriilor Lui hotărîri, pe de o parte, făcîndu-te să ai astfel de nevoi, iar pe de altă parte, lipsindu-te de cele ce satisfac aceste nevoi.

III

Să nu ne îngrijim, deci, nici de hrană, nici de băutură, nici de îmbrăcăminte! Nu ne alegem cu nimic altceva decît că ne chinuim în zadar. Cînd Dumnezeu ne dă cele de neapărată trebuință – și de ne îngrijim și de nu ne îngrijim, dar, mai degrabă, dacă nu ne îngrijim – ce cîștigi de pe urma grijii, decît că-ți atragi asupra-ți degeaba pedeapsă. Nu ți pasă de hrană, cînd te duci la ospăț; nici nu te îngrijești de apă, cînd mergi la izvor. Deci nici noi, pentru care purtarea de grijă a lui Dumnezeu este mai bogată decît izvorul și decît mii și mii de ospete, să nu ne îngrijim, nici să ne pierdem încrederea.

Pe lingă cele spuse, Domnul aduce și un alt argument pentru a ne face să avem încredere în purtarea de grijă a lui Dumnezeu, grăind așa:

„Căutați împărăția cerurilor și acestea toate se vor adăuga vouă”¹⁴.

După ce a liberat sufletul de grijă, Domnul vorbește de împărăția cerurilor. Că Hristos a venit să desființeze cele vechi și să ne cheme la o patrie mai bună. De aceea face totul, ca să ne scape de cele de prisos și de dragostea ce ne leagă de pămînt. De aceea a amintit de păgîni, spunînd că păgînii le caută pe acestea¹⁵, că ei își dau toată osteneala pentru cele de pe pămînt, nu spun nici un cuvînt despre cele viitoare și nici n-au idee de ceruri. Voi, însă, nu urmăriți acestea, ci altceva! Că n-am fost făcuți să mîncăm, să bem și să ne îmbrăcăm, ci să plăcem lui Dumnezeu și să dobîndim bunătățile ce vor să fie. După cum atunci cînd năzuim la cer socotim de prisos mîncarea, băutura și îmbrăcămîntea, tot de prisos să le socotim și cînd ne rugăm lui Dumnezeu! Aceasta a vrut să spună Hristos prin cuvintele: *„Căutați împărăția cerurilor și toate acestea se vor adăuga vouă”*.

14. Matei 6, 33.

15. Matei 6, 32.

N-a spus: „se vor da vouă”, ci: „*se vor adăuga vouă*”, ca să afli că darurile date de Dumnezeu pe lumea aceasta sînt o nimica în comparație cu măreția celor viitoare. De aceea ne și poruncește să nu le cerem pe acestea cînd ne rugăm, ci pe celelalte, fiind încredințați că ni se vor adăuga și acestea la celelalte. Caută, dar, pe cele viitoare și vei primi și pe cele de acum! Nu căuta pe cele văzute, și le vei dobîndi negreșit! Este nevrednic de tine să te apropii de Stăpîn cu niște cereri ca acestea! Te faci de rîs pe tine însuși de-ți cheltuiești toată rîvna cu dorul de cele trecătoare, cînd ești dator ca toată rîvna și grija ta să-ți fie pentru bună-tățile cele nespuse.

– Cum? m-ar întreba cineva. Nu ne-a poruncit Hristos să cerem pîine?

– Da! Dar „*pîinea cea de toate zilele*”. Și a mai adăugat: „*Dă-ne-o nouă astăzi*”¹⁶. Tot așa facem și acum. Că n-a spus: „Nu vă îngrijiți”, ci:

„*Nu vă îngrijiți de ziua de mîine*”¹⁷.

Prin această poruncă ne-a dat în același timp și libertatea și ne-a alipit și sufletul de cele mai de neapărată trebuință. Tot acum ne poruncește să-I cerem lui Dumnezeu și cele de neapărată trebuință, nu pentru că Dumnezeu are nevoie să I le amintim, ci ca să cunoaștem că orice faptă bună ce săvîrșim, o săvîrșim cu ajutorul Lui și ca să ne obișnuim să I le cerem necontenit.

Ai văzut că și prin aceste cuvinte Domnul ne-a încredințat că vom primi negreșit și bună-tățile din lumea aceasta? Cel ce dă cele mai mari, cu atît mai mult va da cele mai mici. „Nu pentru aceasta v-am spus să nu vă îngrijiți și să nu cereți hrană, băutură și îmbrăcăminte, ne spune Hristos, ca să n-aveți ce mîncă și ce bea și să umblați goi, ci ca să aveți din belșug și acestea!” Aceste cuvinte, mai mult decît toate celelalte, sînt îndestulătoare să ne convingă să-I urmăm porunca. Cînd a dat porunci despre milostenie a îndepărtat din sufletul nostru dorința de a o arăta oamenilor, convingîndu-ne mai cu seamă prin aceea că ne-a făgăduit că ne va da prilejul să o arătăm la și mai multă lume: – „*Că Tatăl tău, spune Domnul, Care vede întru ascuns, îți va răsplăti ție la arătare*”¹⁸. Tot așa și acum cînd ne poruncește să nu cerem hrană, băutură și îmbrăcăminte, ne convinge prin aceea mai cu seamă că ne făgăduiește că ni le va da cu mai multă îmbelșugare dacă nu le cerem.

„De aceea îți poruncesc să nu le ceri, spune Domnul, nu pentru ca să nu le primești, ci ca să le primești din belșug, să le primești într-un chip convenit ție, să le primești însoțite de un cîștig potrivit ție. Îți porun-

16. *Matei* 6, 11.

17. *Matei* 6, 34.

18. *Matei* 6, 4.

cesc să nu ceri hrană, băutură și îmbrăcăminte, pentru ca nu cumva îngrijindu-te de ele și risipindu-te în atâtea și atâtea griji să ajungi nevrednic și de aceste daruri pămîntești și de darurile cele duhovnicești, să te chinui în zadar și să pierzi tocmai ceea ce ceri!”

„Nu vă îngrijiți de ziua de mâine, că ziua de mâine va îngriji de ale sale. Ajunge zilei răutatea ei”¹⁹.

Adică chinul și zbuciumul de fiecare zi. Nu-ți ajunge că-ți mănînci piinea în sudoarea feței?²⁰ Pentru ce-ți adaugi și chinul grijei zilei de mâine, ca să-ți pierzi și ostenele tale de mai înainte?

IV

Domnul înțelege aici prin „răutate” nu răutatea propriu-zisă – Doamne ferește! – ci chinul, oboseala și necazurile. La fel și altundeva spune: „Este, oare, în cetate răutate pe care să n-o fi făcut Domnul?”²¹. Aici nu e vorba de răpire, nici de lăcomii, nici de altceva din acestea, ci de pedepsele venite de sus. Și iarăși, în alt loc, spune: „Eu sînt Cel ce face pace și zidesc rele”²². Și aici prin „rele” nu se înțelege răutatea, ci foametea, ciurma, care par rele mulțimii oamenilor. Că mulțimea pe acestea obișnuiește să le numească rele. Tot așa și preoții și vrăjitorii celor cinci domni de alt neam cînd au înjugat la carul cu chivotul legii vacile fără viței și le-au lăsat să meargă singure, au numit răutate bătăile lui Dumnezeu, ca și supărarea și durerea pricinuită de aceste bătăi²³. Acest lucru îl arată și aici Domnul cînd zice: „Ajunge zilei răutatea ei”. Că nimic nu îndurerează atîta sufletul precum grija. Tot așa și Pavel, cînd îndeamnă la feciorie, sfătuiește zicînd: „Dar eu vreau ca voi să fiți fără de grijă”²⁴.

Cînd Domnul spune că „ziua de mâine va îngriji de ale sale”, nu vrea să spună că ziua se îngrijește de ea însăși; ci pentru că se adresează unor oameni nedesăvîrșiți, vrînd să facă mai expresive spusele Sale, personifică timpul, vorbindu-le așa cum oamenii au obiceiul să vorbească.

Acum Domnul sfătuiește numai; mai tîrziu prefăce sfatul în poruncă, spunînd ucenicilor Săi: „Să nu aveți aur, nici argint”²⁵, nici traistă pe cale”²⁶. După ce Domnul a arătat prin fapte că nu are nici aur, nici argint, nici traistă, atunci a dat și cu cuvîntul porunca aceasta mai mare; atunci cînd cuvîntul Său avea să fie primit de ucenici, pentru că întărise prin fapte spusele Sale.

19. Matei 6, 34.

20. Fac. 3, 19.

21. Amos 3, 6.

22. Isaia 45, 7.

23. I Regi 6, 1–15.

24. I Cor. 7, 32.

25. Matei 10, 9.

26. Matei 10, 10.

– Dar cînd a arătat prin fapte că nu are nici aur, nici argint, nici traistă?

– Ascultă că o spune Însuși: „*Fiul Omului nu are unde să-și plece capul*”²⁷. Și nu S-a mulțumit numai cu atîta, ci arată că și ucenicii Săi trăiesc la fel ca El. I-a format așa și nu i-a lăsat să ducă lipsă de ceva. Uită-te la purtarea Lui de grijă, că depășește dragostea oricărui părinte!

„Vă dau această poruncă, spune Domnul, nu cu alt scop decît ca să vă scap de grijile cele de prisos. Dacă azi te îngrijești de ziua de mîine și apoi mîine te vei îngriji tot de ziua de mîine, nu înseamnă că faci o muncă de prisos? Pentru ce silești ziua de azi să aibă mai mult necaz decît necazul sortit ei, adăugînd la propriile ei osteneli și povara zilei de mîine? Nu ușurezi cu nimic ziua de mîine cu adaosul grijilor zilei de azi, ci o încarci cu oboseli și frămîntări zadarnice”.

Dar, ca să ne facă și mai atenți, Domnul personifică timpul și ni-l înfățișează ca și cum ar fi nedreptățit de noi, ca și cum ne-ar striga că-l încarcăm cu griji și necazuri de prisos.

„Ai apucat ziua de azi, ne spune Domnul, ca să te îngrijești de cele ale ei! Pentru ce-i adaugi grijile altei zile? Nu are destulă povară propria ei grijă? Pentru ce o împovărezi mai mult?”

Cînd Legiuitorul, Cel Care are să ne judece, ne spune acestea, gîndește-te ce bune nădejdi ne dă cînd Însuși mărturisește că viața aceasta este anevoioasă și împovărătoare, încît chiar grija unei singure zile este de ajuns ca să ne doboare și să ne strivească!

Dar²⁸, cu toate că cele spuse de Domnul sînt atît de multe și atît de puternice, totuși noi ne îngrijim de cele de pe pămînt, iar de cele din ceruri deloc. Am răsturnat rînduiala. Luptăm pe două căi împotriva poruncilor lui Hristos. Și iată cum! Hristos ne spune: „Nu căutați deloc cele de aici!”, dar noi pe acestea le căutăm neîncetat. Hristos ne spune: „Căutați pe cele cerești!”, dar noi nu le căutăm nici o clipă, ci pe cît de mare ne e grija pentru cele lumești, tot pe atît de mare ne e nepăsarea pentru cele duhovnicești, dar, mai bine spus, chiar cu mult mai mare. Lucrul acesta, însă, nu poate merge la nesfîrșit și nici nu poate rămîne pentru totdeauna așa. Disprețuim poruncile lui Hristos zece zile, douăzeci de zile, o sută de zile, dar odată și odată tot trebuie să plecăm de pe lumea aceasta și să cădem în mîinile Judecătorului!

– Dar cîta mîngîiere are amînarea!

– Ce mîngîiere, să aștepti în fiecare zi osînda și pedeapsa! Dacă vrei să ai oarecare mîngîiere de pe urma acestei amînări, apoi capăt-o

27. Matei 8, 20.

28. De aici începe partea morală: *Trebuie să alegem binele. Dumnezeu săvîrșește totul. Să cerem lui Dumnezeu neconținut și stăruitor cele duhovnicești.*

indreptîndu-ți viața prin pocăință. Dacă socotești că amînarea pedepsei te mîngîie, apoi cu mult mai mare e cîștigul să nu cazi sub pedeapsă. Să folosim, deci, amînarea aceasta ca să scăpăm de chinurile ce ne așteaptă! Nici una din poruncile Domnului nu-i nici împovărătoare, nici grea, ci toate atît de ușoare și lesnicioase, încît numai dacă voim pe toate le putem săvîrși, chiar dacă am fi încărcăți cu mii și mii de păcate. Manase, împăratul iudeilor, săvîrșise nenumărate nelegiuiri: întinsese mîna împotriva sfinților, adusese în templu spurcăciuni, umpluse cetatea cu crime și săvîrșise încă și altele mai presus de orice iertare²⁹; cu toate acestea, după atît de multe și de mari nelegiuiri, și le-a șters pe toate.

– Cum? În ce chip?

– Prin pocăință și voință.

V

Nu este, nu este nici un păcat care să nu fie biruit de puterea pocăinței, dar, mai bine spus, de harul lui Hristos. Să ne schimbăm numai și Îl avem pe Hristos alături de noi! De vrei să fii bun, nimeni nu te împiedică! Dar, mai bine spus, este cine să te împiedice: diavolul! Nu poate, însă, dacă ai ales calea faptelor bune și atragi prin ele ajutorul lui Dumnezeu. Dar dacă nu vrei, ci sari, cum va fi Dumnezeu alături de tine? Dumnezeu vrea să te mîntuie, nu cu sila, nici cu forța, ci cu buna ta voie. Dacă ai avea un slujitor care te-ar urî, ți-ar întoarce spatele și neconținut ar sări și ar fugi, n-ai dori să-l mai ții, oricîtă nevoie ai avea de serviciile lui. Cu mult mai mult Dumnezeu – Care face totul, nu pentru propria Lui trebuință, ci pentru mîntuirea ta – nu va vrea să te țină cu sila lîngă El; și dimpotrivă, dacă vrei să te apropii de Dumnezeu, Dumnezeu nu te părăsește, orice-ar face diavolul. Deci noi sîntem pricina pieirii noastre; că nici nu ne apropiem de Dumnezeu, nici nu ne întîlnim cu Dumnezeu, nici nu-L rugăm cum trebuie; ci, chiar cînd ne apropiem de Dumnezeu, n-o facem ca niște oameni care avem nevoie de ajutorul Lui, nici cu credința trebuitoare, nici ca niște oameni care Îi cerem, ci facem totul căscînd și dormind. Și totuși Dumnezeu vrea să fie rugat de noi; ba încă îți mai și mulțumește cînd Îl rogi. El e singurul datornic care-ți mulțumește cînd Îi ceri și-ți dă ceea ce nu l-ai împrumutat. Dacă te vede cerînd cu stăruință, îți dă și ce n-a luat de la tine; dar dacă te vede trîndav, amîină și El, nu pentru că nu vrea să dea, ci pentru că-I place să fie rugat de noi. De aceea ți-a spus și pilda cu prietenul acela care s-a dus noaptea și a cerut pîine³⁰ și pilda cu judecătorul

29. *IV Regi* 21, 1–17.

30. *Luca* 11, 5–8.

acela care de Dumnezeu nu se temea și de oameni nu se rușina³¹. Și nu S-a mărginit numai la pilde, ci Ți-a arătat asta și cu fapta, cînd a slobozit pe femeia cananeancă, după ce-i dăduse mare dar³². Prin femeia cananeancă a arătat că Dumnezeu dă celor ce cer stăruitor chiar cele ce nu li se cuvin. Că a spus Domnul: „*Nu este bine să iei pîinea fiilor și s-o arunci cîinilor*”³³; totuși Domnul i-a dat, pentru că a cerut cu tărie. Iar iudeilor le-a arătat că acelora trîndavi nu le dă nici pe cele ale lor; că iudeii n-au primit nimic, ci au pierdut și pe cele ale lor. Iudeii, pentru că n-au cerut, nici pe ale lor nu le-au primit; femeia cananeancă, însă, pentru că a cerut cu tărie, a putut să capete cele străine. Și cîinele a primit cele cuvenite fiilor. Atît de bun lucru este stăruința! Cîine de-ai fi, dacă stăruie, vei trece înaintea fiului trîndav! Pe cele pe care nu le poate săvîrși prietenia, pe acelea le duce la bun sfîrșit stăruința. Să nu spui: „Dumnezeu mi-i dușman, nu mă ascultă!” Ți răspunde îndată dacă-L rogi des! Dacă nu pentru prietenie, pentru stăruință! Nici dușmănia, nici timpul nepotrivit și nici altceva nu-ți sînt piedică! Să nu spui: „Sînt nevrednic! Nu mă rog!” Și cananeanca era nevrednică! Să nu spui: „Am multe păcate! Nu pot să-L rog că e mîniat pe mine!” Dumnezeu nu se uită la nevrednicia ta, ci la sufletul tău. Dacă văduva a înduplecat pe judecătorul care de Dumnezeu nu se temea și de oameni nu se rușina, cu mult mai mult rugăciunea ta continuă va îndupleca pe bunul Dumnezeu. Să te apropii de El chiar dacă nu-I ești prieten, iar dacă-I ceri cele ce n-ai dreptul, chiar dacă ai risipit toată averea părintească și de multă vreme nu te-ai mai arătat în fața Lui³⁴, chiar dacă ești fără de cinste, chiar dacă ești în urma tuturor, chiar dacă e mîniat și supărat pe tine! Arată-I că vrei să I te rogi și să te reîntorci la El; vei primi totul și vei stinge îndată și mînia și osînda.

– Dar iată mă rog și n-am nici un cîștig!

– Da, pentru că nu te rogi cum se rugau aceia, așa cum se ruga cananeanca de pildă³⁵, ca prietenul care s-a dus la prietenul său la miezul nopții³⁶, ca văduva care supăra necurmat pe judecător³⁷, ca fiul care a risipit toată averea tatălui său³⁸. Dacă te-ai ruga ca ei, ai căpăta îndată.

– Chiar dacă a fost insultat?

– Este Tată!

– Chiar dacă S-a mîniat?

31. Luca 18, 2-8.

32. Matei 15, 22-28.

33. Matei 15, 26.

34. Luca 15, 11-32.

35. Matei 15, 22-28.

36. Luca 11, 5-8.

37. Luca 18, 2-8.

38. Luca 15, 11-32.

- Își iubește copilul! Un singur lucru caută Dumnezeu: nu să te pedepsească pentru insulte, ci să te vadă că te pocăiești, că te rogi!

VI

Dara-ar Dumnezeu să ne aprindem și noi tot atît de mult de dragoste de Dumnezeu cît de mult e aprinsă inima lui Dumnezeu de dragoste de noi! Focul dragostei lui Dumnezeu caută numai prilejul; dacă-i dai prilej să scînteieze puțin, aprinzi întreaga flacără a binefăcătoarei Sale dragoste. Dumnezeu nu se supără că este insultat, ci se supără că tu ești cel care-L insulti și că te porți ca un om beat. Dacă noi, răi fiind, suferim cînd ne insultă copiii noștri, cu mult mai mult Dumnezeu, Care nici nu poate fi insultat! Dacă noi ne purtăm așa, noi care avem o iubire firească, apoi cu mult mai mult Dumnezeu, care are o iubire suprafirească. „*Chiar de și-ar uita femeia rodul pîntecelui ei*, spune Domnul, *Eu nu te voi uita!*”³⁹. Să ne apropiem, așadar, de El și să-I spunem: „*Da, Doamne, dar și cîinii mănîncă din firimiturile care cad de la masa stăpînilor lor*”⁴⁰. Să ne apropiem de Dumnezeu cu timp și fără timp; dar, mai bine spus, niciodată nu te apropii fără timp; fără timp este cînd nu te apropii de El mereu. Totdeauna este cu timp să ceri de la Cel Ce dorește să-ți dea. După cum niciodată nu-i fără timp să respiri, tot așa nu-i fără timp să ceri de la Dumnezeu; să nu ceri este fără timp. Și după cum avem totdeauna trebuință de respirație, tot așa avem totdeauna trebuință de ajutorul Lui. Dacă vrem, Îl atragem cu ușurință lîngă noi. Profetul, vrînd să ne arate că Dumnezeu este totdeauna gata să ne facă bine, spune: „*Gata ca zorile Îl vom găsi*”⁴¹. Ori de cîte ori ne apropiem de El, Îl vedem că așteaptă cererile noastre. Iar dacă nu scoatem nimic din izvorul cel pururea curgător al binefacerilor Sale, a noastră e întreaga vină. Învinuirea aceasta o aducea și iudeilor, spunîndu-le: „*Iar mila Mea ca norul cel de dimineață și ca roua din zori se trece*”⁴². Cu alte cuvinte Dumnezeu spune așa: „V-am dat toate bunătățile Mele! Dar voi, prin marea voastră răutate, ați pus stavilă nespusei Mele dărnicii, așa precum căldura soarelui risipește și norul cel de dimineață și roua cea din zori”. Și acesta-i iarăși un semn al purtării Sale de grijă. Cînd vede că sîntem nevrednici de binefacerile Lui nu ne mai face bine, ca să nu ajungem trîndavi. Dacă, însă, ne schimbăm puțin, atît cît să recunoaștem că am

39. *Isaia* 49, 15.

40. *Matei* 15, 27.

41. *Osea* 6, 3.

42. *Osea* 6, 4.

păcătuit, Își revarsă peste noi binefacerile Sale cu mai multă bogăție decît izvoarele apele lor și ne scaldă cu darurile Sale cu mai multă dărniciie decît scaldă marea țărmurile sale. Cu cît primim mai mult cu atît se bucură mai mult. Aceasta îl face să dea și mai mult. Că Dumnezeu socotește mîntuirea noastră propria Sa bogăție și o dă din belșug celor ce o cer. Acest lucru l-a arătat și Pavel prin cuvintele: „*Îmbogățește pe toți cei ce-L cheamă*”⁴³. Se mînie atunci cînd nu-I cerem; ne întoarce spatele atunci cînd nu-L rugăm. Pentru asta a sărăcit, ca să ne îmbogățească⁴⁴; pentru asta a suferit patimile, ca să ne îndemne să-I cerem.

Să nu ne pierdem, dar, nădejdea, ci, pentru că avem atîtea prilejuri și atît de bune nădejdi, chiar dacă am păcătui în fiecare zi, să ne apropiem de el, rugîndu-L, implorîndu-L, cerîndu-I iertare de păcate. Așa vom pune capăt păcatelor, vom pune pe fugă pe diavol, vom atrage asupra noastră iubirea de oameni a lui Dumnezeu și vom dobîndi bunătățile ce vor să fie, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea, în vecii vecilor, Amin.

43. *Rom.* 10, 12.

44. *II Cor.* 8, 9.

OMILIA XXIII

„Nu judecați, ca să nu fiți judecați”¹

I

Ce? Nu trebuie să muștrăm pe cei ce păcătuiesc? Același lucru îl spune și Pavel, dar mai bine spus, Hristos prin Pavel, zicînd: „*Tu de ce judeci pe fratele tău? Și tu de ce defăimi pe fratele tău?*”² și: „*Cine ești tu cel ce judeci sluga străină?*”³; și iarăși: „*Așa, ca să nu judecați ceva înainte de timp, pînă ce va veni Domnul*”⁴.

Dar pentru ce în alte locuri Pavel spune: „*Mustră, ceartă, indeamnă!*”⁵, și: „*Pe cei care păcătuiesc, muștră-i înaintea tuturor*”⁶; iar Hristos îi spune lui Petru: „*Mergi și-l muștră între tine și el singur; de nu te va asculta, mai ia împreună cu tine și pe altul; dar dacă nici așa nu te va asculta, spune-l Bisericii*”⁷. Dacă Domnul a poruncit să nu judecăm, pentru ce a rînduit aici atît de mulți oameni să judece; și nu numai să judece, ci să și pedepsească? Că a poruncit să fie socotit păgîn și vameș cel care nu ascultă de nici unul din ei⁸. Pentru ce le-a mai dat ucenicilor Lui și cheile? Că dacă apostolii nu vor judeca, nu vor avea nici o autoritate; degeaba au primit puterea de a lega și dezlega. Și altfel spus: dacă în lume ar stăpîni această lege, de a nu fi judecat nimeni, atunci s-ar distruge toată ordinea și în biserici și în cetăți și în case. Dacă n-ar judeca stăpînul pe slugă, stăpîna pe slujnică, tatăl pe fii, prietenul pe prieten, atunci s-ar întinde răutatea. Dar pentru ce spun prietenul pe prieten? Dacă n-am judeca pe dușmani, niciodată n-am putea pune capăt dușmăniei, ci toate s-ar întoarce pe dos.

Deci ce înțeles au cuvintele: „*Nu judecați, ca să nu fiți judecați*”?

Să le cercetăm cu mare luare aminte, ca să nu socotim leacurile mîntuirii și legile păcii, legi de distrugere și de dezordine. Domnul, puțin mai jos, a arătat, celor ce gîndesc drept, sensul cuvintelor Sale, spunînd:

1. *Matei* 7, 1.

2. *Rom.* 14, 10.

3. *Rom.* 14, 4.

4. *I Cor.* 4, 5.

5. *II Tim.* 4, 2.

6. *I Tim.* 5, 20.

7. *Matei* 18, 15–17.

8. *Matei* 18, 17.

„Pentru ce vezi paiul din ochiul fratelui tău și nu vezi birna din ochiul tău?”⁹ Dacă totuși și acum vor părea cuvintele lui Hristos tot neclare celor cu mintea mai înceată, voi încerca să le explic. După părerea mea aici Hristos nu ne poruncește să nu judecăm în general nici un păcat, nici nu ne oprește să facem așa ceva, ci oprește pe cei care, plini de nenumărate păcate, tăbăresc pe alții pentru păcate întimplătoare. Cred că Hristos face aici aluzie și la iudei, care erau strașnici acuzatori ai semenilor lor pentru greșeli mici și neînsemnate, deși ei săvârșeau, fără să se sinchisească, păcate mari. Pentru acest lucru, spre sfârșitul activității Sale, Domnul îi mustră, spunându-le: „ *Legați sarcini grele și anevoie de purtat, iar voi nici cu degetul nu vreți să le mișcați* ”¹⁰; și: „ *dați zeciuială din mentă și din mărar și ați lăsat cele mai grele ale legii, mila și credința* ”¹¹. Împotriva iudeilor mi se pare că sînt adresate aceste cuvinte, respingînd mai dinainte acuzațiile pe care aveau să le aducă iudeii ucenicilor Săi. Apostolii nu păcătuiseră; totuși îi socoteau păcătoși, de pildă pentru că nu păzeau simbăta¹², pentru că mîncau cu mîinile nespălate¹³, pentru că stăteau la masă cu vameșii¹⁴. Aceleași mustrări le aduce Domnul iudeilor și altă dată, spunîndu-le: „ *Voi care strecurați țînțarul și înghițiți cămila* ”¹⁵.

Prin porunca aceasta: „ *Nu judecați, ca să nu fiți judecați* ” Domnul pune o lege generală. Pavel n-a poruncit corintenilor să nu judece pe nimeni, ci să nu judece pe conducătorii lor; să nu judece nici faptele lor, ale căror pricini sînt cunoscute de toată lumea, dar nici celelalte fapte, ale căror pricini nu le cunosc și nu le știu precis¹⁶. Totuși Pavel n-a poruncit să nu îndreptăm pe cei care păcătuiesc, nici n-a ținut de rău pe toți, fără deosebire, ci a mustrat numai pe ucenicii care se purtau așa cu dascălii lor, care judecau și huleau pe cei nevinovați, deși ei erau vinovați de fel de fel de păcate. Aceasta a vrut și Hristos să arate cînd a spus: „ *Nu judecați, ca să nu fiți judecați* ”. Și nu numai că a arătat, ci a și înfricoșat și a amenințat cu pedeapsa, zicînd:

„ *Căci cu ce judecată judecați, veți fi judecați* ”¹⁷.

„Nu-l judeci pe el, spune Hristos, ci pe tine însuși; îți înăsprești judecata și-ți mărești vinovăția”.

După cum la iertarea păcatelor, Domnul a pus începutul iertării în mîinile noastre, tot așa și acum, cînd judecăm, tot în mîinile noastre a

9. Matei 7, 3.

10. Matei 23, 4.

11. Matei 23, 23.

12. Matei 12, 2.

13. Matei 15, 2.

14. Luca 5, 30.

15. Matei 23, 24.

16. I Cor. 4, 3-5.

17. Matei 7, 2.

pus măsura pedepsei. Nu trebuie să ocărîm, să tăbărîm cu gura, ci să sfătuim. Nu trebuie să vorbim de rău, ci să povăţuim. Nu trebuie să criticăm cu trufie, ci să îndreptăm cu dragoste. Cînd judeci pe altul, fără cruţare, pentru păcatele lui, nu-l pedepseşti pe el cu cea mai grea pedeapsă, ci pe tine.

II

Vezi că aceste două porunci sînt şi uşoare şi pricini de mari bunătăţi pentru cei ce le îndeplinesc, după cum sînt pricini de mari necazuri pentru cei ce le calcă? Cine iartă pe aproapele său se izbăveşte mai întîi pe el, fără oboseală, de păcatele lui; cine cercetează cu milă şi cu duh de iertare păcatele altora, atrage, prin hotărîrea sa, asupra lui multă iertare.

– Ce? Dacă este cineva desfrînat, să nu-i spun că desfrînarea este un păcat, să nu-l îndrept pe cel ce trăieşte în desfrîu?

– Îndreaptă-l, dar nu ca duşamn, nici nu-l pedepsi ca vrăjmaş; ci ca doctor pregăteşte-i leacul! Hristos n-a spus: „Să nu opreşti pe păcătos”, ci: „Să nu judeci!”, adică să nu-i fii aspru judecător. De altfel, după cum am spus mai înainte, porunca aceasta nu priveşte păcatele mari, păcatele interzise cu desăvîrşire, ci păcatele ce nici nu par a fi păcate. De aceea a şi spus Hristos:

„Pentru ce vezi paiul din ochiul fratelui tău, iar birna din ochiul tău n-o vezi?”¹⁸

Mulţi fac astăzi aşa. Dacă văd pe un monah că are o haină mai bună pe el, îndată îi pun înainte legea lui Hristos, deşi ei răpesc bunurile altora şi îşi strîng, în fiecare zi, averi peste averi. Dacă văd pe un altul că gustă dintr-o mîncare mai aleasă, îndată îl critică cu asprime, deşi ei, în toate zilele, o duc numai în beţii, în chefuri şi ospeţe, nedîndu-şi seama că, odată cu păcatele lor, îşi adună cu asta şi mai mult foc şi se lipsesc de orice apărare. Cînd judeci cu atîta asprime greşelile semenilor tăi, ai pus tu cel dintîi legea că trebuie cercetate cu toată luarea aminte şi păcatele tale. Nu socoti, dar, aspră porunca lui Hristos, dacă şi ţie ţi se va cere tot aşa socoteală!

„Făţarnice, scoate întîi birna din ochiul tău!”¹⁹

Domnul vrea să-Şi arate aici mînia Sa cea mare pe care o are faţă de cei ce se poartă aşa. Şi totdeauna începe cu o dojană ori de cîte ori vrea să arate că un păcat este mare şi că atrage după el osînda şi urgia lui Dumnezeu. După cum Domnul, plin de revoltă, spusese slugii ace-

18. Matei 7, 3.

19. Matei 7, 5.

faci pe grijuliul, fii grijuliu mai întâi cu tine însuși, unde păcatul este și mai vădit și mai mare. Iar dacă nu ești grijuliu cu tine însuși, apoi lămurit

Cînd un om vede paiul din ochiul aproapelui său și-l osîndește, sentința lui nu pornește din purtarea de grijă, ci din ură; ia masca iubirii de oameni, dar fapta geme de răutate; acoperă pe semenii lui cu ocări și acuzații neîntemeiate; o face pe dascălul, dar nici de ucenic nu-i vrednic. De aceea Domnul l-a numit fățarnic.

„Pentru ce tu, care judeci cu atîta asprime faptele altora, care vezi și cele mai mici greșeli ale lor, pentru ce ești atît de nepăsător, încît treci cu vederea chiar păcatele tale mari? *Scoate întâi bîrna din ochiul tău!*”

Vezi, dar, că Hristos nu ne oprește să judecăm pe alții, ci ne poruncește să scoatem mai întâi bîrna din ochiul nostru și apoi să îndreptăm păcatele celorlalți? Fiecare cunoaște mai bine păcatele lui decît pe ale altora; fiecare vede mai bine păcatele cele mai mari decît pe cele mai mici; și fiecare se iubește mai mult pe el decît pe altul. Deci, dacă o faci pe grijuliul, fii grijuliu mai întâi cu tine însuși, unde păcatul este și mai vădit și mai mare. Iar dacă nu ești grijuliu cu tine însuși, apoi lămurit lucru este că și pe fratele tău nu-l judeci pentru că te îngrijește soarta lui, ci pentru că-l urăști și vrei să-l faci de ocară. Dacă aproapele tău trebuie judecat, apoi s-o facă unul care nu are astfel de păcate, nu tu.

Așadar după ce Domnul a dat mari și înalte învățături filozofice, a spus și pilda cu paiul și bîrna, ca să nu spună cineva că este ușor să filozofezi în cuvinte. Prin această pildă a vrut să arate că îndrăznește să vorbească așa, pentru că nu poate fi învinuit de nici un păcat din cele amintite, ci că a săvîrșit toate virtuțile. El Însuși avea să judece mai tirziu pe alții, spunînd: „*Vai vouă, cărturari și farisei fățarnici!*”²¹, dar nu putea fi învinuit de vreun păcat. N-a scos paiul din ochiul altuia, dar nici nu avea în ochi bîrnă. Era cu desăvîrșire curat, așa că putea să judece păcatele tuturor. Hristos ne spune: „Nu trebuie să judeci pe alții atîta vreme cît și tu ești vinovat de aceleași păcate”.

Pentru ce te minunezi că Hristos a dat această lege, cînd chiar tilharul a cunoscut-o pe cruce, spunînd celuiilalt tilhar: „*Nu te temi de Dumnezeu, că în aceeași osîndă sîntem?*”²² A exprimat aceleași idei ca și Hristos. Tu, însă, nu numai că nu-ți scoți bîrna ta, dar nici nu o vezi; paiul altuia, însă, nu numai că-l vezi, dar îl și judeci și încerci să-l scoți. Te asemeni cu un bolnav de dropică sau mai bine zis cu un altul, bolnav de o boală grea, care nu-și vindecă boala, dar ține de rău pe altul că nu-și îngrijește o mică bubă. Dacă-i un păcat să nu-ți vezi păcatele, apoi e un îndoit, un

20. Matei 18, 32.

21. Matei 23, 13. 14. 15. 23. 25. 27. 29.

22. Luca 23, 40.

intreit păcat, să le judeci pe ale altora, iar tu să te plimbi fără să simți că ochii îți sînt plini de bîrne. Și doar păcatul este mai greu decît bîrna.

III

Așadar porunca dată de Hristos este aceasta: cel vinovat de nenumărate păcate nu trebuie să fie aspru judecător al păcatelor altora, mai ales cînd păcatele lor sînt mici. Hristos nu ne oprește să muștrăm, nici să îndreptăm pe alții; dar ne interzice să trecem cu vederea păcatele noastre și să tăbărim pe păcatele altora. Aceasta face ca păcatul să se întindă și aduce un îndoit rău. Că acela care are obiceiul să-și treacă cu vederea păcatele lui, deși sînt mari, dar judecă cu asprime pe ale altora, deși sînt mici și neînsemnate, păcătuiește de două ori: o dată, că nu-și vede propriile lui păcate; a doua oară, că-și atrage ura și dușmănia tuturor, și, pe zi ce trece, ajunge mai crud și mai fără milă.

După ce Hristos a stîrpit toate aceste păcate, prin această bună legiuire, adaugă iarăși o altă poruncă, spunînd:

„Nu dați cele sfinte cîinilor, nici nu aruncați mărgăritarele voastre înaintea porcilor, ca nu cumva să le calce în picioare și întorcîndu-se să vă sfișie”²³.

Deși mai tîrziu Hristos a poruncit: *„Ceea ce auziți la ureche propovăduiți de pe case!”²⁴*, totuși porunca aceasta nu-i potrivnică celeilalte. Nu ne-a poruncit să spunem tuturor, fără deosebire, ci să spunem cu îndrăznire aceloră căroră trebuie să le spunem.

Prin „cîini” Hristos a arătat aici pe cei ce duc o viață nelegiuită, care nu mai au nici o nădejde de o schimbare în mai bine; prin „porci” a arătat pe aceia care duc neconținut o viață desfrînată. Și despre unii și despre alții, Domnul a spus că nu sînt vrednici să audă învățătura Sa. Același lucru l-a arătat și Pavel, spunînd: *„Omul sufletesc nu primește pe cele ale Duhului, că pentru el sînt nebunie”²⁵*. Și în alte locuri Pavel spune că viața stricată este de vină că nu sînt primite învățăturile cele desăvîșite. De aceea Domnul ne poruncește să nu deschidem ușile unor astfel de oameni, că ajung mai obraznici după ce ne cunosc învățăturile. Pentru cei înțelepți și cu judecată sînt sfinte cînd le descoperim lor; dar pentru cei fără de minte, atunci sînt de preț, cînd nu le cunosc. „Pentru că oamenii aceștia fără de minte, spune Hristos, nu pot cuprinde cu mintea lor învățăturile Mele, să nu le fie descoperite, ca să le prețuiască și să le respecte tocmai pentru că nu le cunosc. Nici porcul nu știe ce-i mărgăritarul; și pentru că nu știe, nici să nu-l vadă, ca să nu calce în picioare ceea ce nu știe. Niște oameni ca aceștia nici nu au vreun cîștig

²³ Matei 7, 6.

²⁴ Matei 10, 27.

²⁵ I Cor. 2, 14.

dacă aud învățăturile Mele, ci mai multă pagubă. Cele sfinte sînt batjocorite de ei pentru că nu știu ce sînt; și aceștia, mai cu seamă, se ridică și se înarmează împotriva noastră”. Asta vrea să spună Domnul prin cuvintele: „*Ca nu cumva să le calce în picioare și întorcîndu-se să vă sfișie*”.

– Dar învățăturile acestea, m-ar întreba cineva, ar trebui să fie atît de puternice încît să rămînă nebiruite după ce sînt cunoscute și să nu dea prilej altora să le atace.

– Aceasta, însă, nu din pricină că învățăturile noastre sînt slabe, ci din pricină că aceia sînt porci. La fel cu mărgăritarul călcat în picioare; nu-i călcat pentru că e de disprețuit, ci pentru că a căzut între porci.

Și bine a spus Domnul: „*Întorcîndu-se să vă sfișie*”. Aceștia iau chip de blîndețe ca să cunoască învățăturile noastre; apoi după ce le-au cunoscut ajung cu totul alții: își bat joc de noi, ne batjocoresc, rîd de noi spunînd că sîntem niște înșelători. De aceea Pavel spunea lui Timotei: „*Ferește-te și tu de el, pentru că s-a împotrivit foarte mult cuvîntelor noastre*”²⁶; și iarăși: „*Ferește-te de unii ca aceștia*”²⁷; și: „*De omul eretic, după întîia și a doua povătuire, ferește-te!*”²⁸. Deci nu învățăturile noastre îi înarmează, ci ei, plini de îngîmfare, nu mai înțeleg nimic. De aceea nu e mic cîștigul dacă nu le cunosc, pentru că așa nu pot să le disprețuiescă; dacă le cunosc, paguba e dublă: nu au nici ei vreun folos din ele, ci mai mult se vatămă, și-ți pricinuiesc și ție o mulțime de necazuri.

Să audă acestea cei care spun tuturora, fără sinchiseală, învățăturile noastre și fac să fie disprețuite sfintele noastre învățături. Pentru aceea săvîrșim sfintele taine cu ușile încuiate și împiedicăm pe cei ce nu sînt botezați să ia parte la ele. Nu pentru că recunoaștem slăbiciunea tainelor săvîrșite, ci pentru că mulți nu sînt încă destul de desăvîrșiți ca să ia parte la ele. De aceea și Hristos vorbea adesea iudeilor în pilde, pentru că, văzînd, nu vedeau²⁹. De aceea și Pavel a poruncit să știm cum trebuie să răspundem fiecăruia³⁰.

„*Cereți și vi se va da; căutați și veți afla; bateți și vi se va deschide*”³¹.

Domnul a dat porunci mari și minunate. A poruncit să fim mai presus de patimi; ne-a ridicat chiar la cer; ne-a poruncit să ne străduim să fim asemenea, nu îngerilor, nici arhanghelilor, ci, atît cît e îngăduit firii omenеști, să fim asemenea chiar Stăpînului întregii lumi. Ucenicilor Lui nu le-a poruncit să facă numai atîta, ci le-a poruncit să îndrepte și pe alții, să deosebească pe cei răi de cei care nu sînt răi, pe cîini de cei care

26. *II Tim.* 4, 15.

27. *II Tim.* 3, 5.

28. *Tit* 3, 10.

29. *Matei* 13, 13.

30. *Tit* 1, 9.

31. *Matei* 7, 7.

nu sînt cîini – că multe ascunzi uri are omul! –, ca nimeni să nu poată spune că poruncile Sale sînt grele  i aspre. Mai t rziu, chiar apostolul Petru a rostit ceva asemănător, spunînd: „*Dar cine poate să se m ntuiasc ?*”³²;  i iarăși: „*Dacă a a este pricina omului cu femeia, nu este de folos a se însura*”³³.

IV

A adar, ca să nu se mai spună a a, Domnul a arătat că poruncile Sale sînt u oare, aduc nd temeiuri multe, puternice  i convingătoare.

Domnul pune acum  i coroana u ur n ei îndeplinirii poruncilor, aume ajutorul pe care-l avem de pe urma rugăciunilor stăruitoare; El ne u ureaz  mult oboselile s v r irii poruncilor. „Nu trebuie să vă str du i singuri, ne spune Domnul, ci cere i  i ajutorul de sus!”  i ajutor ne va veni; Hristos va fi alături de noi, ne va ajuta în luptele noastre  i le va face mai u oare. De aceea ne-a  i poruncit să cerem  i ne-a garantat  i datul. Dar ne-a poruncit să nu cerem a a de m ntuial , ci cu multă st ruin   i tărie. Lucrul acesta a vrut să-l spună Hristos prin cuvintele „*Căutați*”. Căci cine caută  i i scoate totul din minte; se gîndește numai la ceea ce caută; nu se uită la nimic din cele din jurul lui. Cei care- i caută banii sau sclavii pierdu i știu ce vreau să spun. Asta înseamnă: „*a căuta*”. Prin cuvîntul „*a bate*”, Domnul a arătat că trebuie să ne apropiem de Dumnezeu cu r vn   i cu suflet aprins.

Nu- i pierde curajul, omule! Să nu- i fie rîvna pentru virtute mai mică dec t pofta pentru bani! Banii de multe ori  i cau i  i nu-i găsești;  i cu toate că știi destul de bine că nu-i vei găsi, faci totul ca să-i găsești. Dincoace, însă, deși  i s-a făgăduit că vei primi ce ceri, nu arăți nici cea mai mică parte din rîvna ce-o arăți pentru bani. Dacă nu primești îndată, nici a a nu te descuraja! De aceea Domnul  i-a spus „*Bate i*”, ca să- i arate că trebuie să stărui chiar de vezi că nu  i se deschide îndată u a. Dacă nu te conving cuvintele mele, să te convingă pilda aceasta:

„*Care este omul acela dintre voi, de la care de va cere fiul său piine  i va da piatră?*”³⁴.

Oamenilor le pari plicticos  i supărător dacă le ceri necontenit; pe Dumnezeu îl superi mai mult când nu-l ceri necontenit. Dacă stărui în cererea ta, se poate să nu primești îndată, dar negreșit primești. De aceea a închis u a, ca să te facă să ba i; de aceea nu- i face îndată pe voie, ca să ceri. Nu înceta, deci, de a cere  i vei primi negreșit!

Ca să nu spui: „Dar dacă cer și nu primesc?” Domnul te-a încredințat cu pilda aceasta, aducînd iarăși temeuri și dîndu-ți curaj cu cele ce se petrec în viața de toate zilele. Prin pilda Sa ți-a arătat nu numai că trebuie să ceri, ci și ce trebuie să ceri. „*Care este omul acela dintre voi, de la care de va cere fiul său pîine, îi va da piatră?*”. Deci dacă nu primești, nu primești pentru că ai cerut piatră. Chiar dacă ești fiu, nu-i de ajuns atîta ca să primești, ci tocmai faptul că ești fiu te împiedică să primești. Nu cere, deci, nimic lumesc, ci pe cele duhovnicești și negreșit vei primi! Că și Solomon, pentru că a cerut ce trebuia să ceară, iată că a primit îndată!³⁵ Două lucruri trebuie să îndeplinească cel ce se roagă: unul, să ceară cu stăruință; altul, să ceară ce trebuie. „Pentru că și voi, ne spune Domnul, deși sînteți părinți, așteptați ca fiii voștri să vă ceară; de vă cer ceva nefolositor, nu le dați; după cum dacă vă cer ceva folositor, le faceți voia și le dați”.

Gîndindu-te și tu la acestea, nu te depărta pînă nu primești; nu pleca, pînă nu găsești; nu-ți potoli rîvna, pînă nu se deschide ușa. Dacă te apropii de Dumnezeu cu acest gînd și spui: „N-am să plec pînă nu iau”, vei lua negreșit, dacă ceri acele lucruri pe care se cade să le dea și Cel rugat și care îți sînt de folos și ție, celui ce ceri.

– Ce să cer?

– Cere cele duhovnicești! Iartă pe cei ce ți-au greșit și așa vino să ceri iertare! Înaltă mîini sfinte, fără minie și fără șovăire³⁶.

Dacă cerem astfel, vom primi. Așa, însă, cererea noastră e o batjocură, cerere de bețivi, nu de oameni treji.

– Ce să fac dacă cer cele duhovnicești și nu le capăt?

– Negreșit, pentru că sau n-ai bătut cu stăruință sau ai fost nevrednic să primești sau ai plecat îndată.

– Dar pentru ce Hristos n-a spus ce trebuie să cerem?

– Pe toate le-a spus în cuvintele Sale de pînă acum și ți-a arătat și ce lucruri trebuie să ceri. Nu spune dar: „Am cerut, dar n-am primit!” Este cu neputință să nu primești de la Dumnezeu, Care ne iubește atît de mult încît dragostea Lui biruiește dragostea părinților noștri; și atît de mult o biruie, pe cît de mult biruie binele pe rău.

„*Dacă voi, răi fiind, știți să dați daruri bune fiilor voștri, cu cît mai virtos Tatăl vostru Cel ceresc*”³⁷.

Domnul n-a spus aceste cuvinte pentru a huli firea omenească, nici pentru a osîndi neamul omenesc, ci în comparație cu bunătatea Lui numește răutate dragostea părintească. Atît de mare este iubirea Sa de oameni.

35. *II Regi* 3, 5-14.

36. *I Tim.* 2, 8.

37. *Matei* 7, 11.

V

Iată un temei de nebiruit, în stare să insuflă bune nădejdi chiar celui mai deznădăjduit om! Domnul arată aici bunătatea Tatălui ceresc, dînd ca pildă bunătatea părinților noștri; mai înainte arătase bunătatea Lui întemeiată pe darurile cele mai mari date nouă, pe suflet și trup. Dar Domnul n-a arătat încă cea mai mare bunătate a lui Dumnezeu față de oameni; n-a vorbit de venirea Sa printre noi. Și cum să nu ne dăruiască Dumnezeu toate bunătățile, cînd El S-a grăbit atîta ca să-Și dea Fiul Său spre junghiere? – Că jertfa nu se împlinise încă, dar o spune Pavel, grăind așa: „*El, Care n-a cruțat pe Fiul Său, cum să nu ne și dăruiască toate împreună cu El?*”³⁸ Domnul deci, pentru a arăta bunătatea lui Dumnezeu, se folosește încă de pilde luate din viața oamenilor.

Hristos ne-a arătat că rugăciunea noastră este nefolositoare dacă nu însoțim rugăciunea cu fapte; ne-a mai arătat apoi că nu trebuie să ne întemeiem numai pe puterile noastre, ci să cerem și ajutorul lui Dumnezeu, aducînd, însă, și faptele noastre. Și Domnul ne-a învățat necontenit și una și alta.

Dupa ce Domnul ne-a dat o mulțime de porunci, ne învață cum să ne rugăm; după ce ne-a învățat cum să ne rugăm, a venit iarăși la îndemnuri spre fapte; apoi de aici a venit iarăși la trebuința de a ne ruga stăruitor, spunînd: „*Cereți*”; și: „*Căutați*”; și: „*Bateți*”. Apoi de aici iarăși ne arată ce trebuie să facem ca să fim virtuoși, spunînd:

„*Așadar toate cîte voiți să vă faceți vouă oamenii, faceți și voi lor*”³⁹.

În puține cuvinte Domnul a recapitulat totul, arătînd că virtutea este ușoară, cunoscută de toți și poate fi cuprinsă într-o singură poruncă. N-a spus numai: „Toate cîte voiți” ci: „*Așadar toate cîte voiți*”. Cuvîntul „*așadar*” nu l-a adăugat fără rost, ci prin el a vrut să spună așa: „Dacă vreți să fiți ascultați, atunci faceți și pe acestea pe lîngă cele ce v-am spus!”.

– Pe care „*acestea*”?

– „*Toate cîte voiți să vă faceți vouă oamenii*”.

Ai văzut că și aici a arătat că împreună cu rugăciunea trebuie să avem și viață curată? Că n-a spus: „Toate cîte vrei de la Dumnezeu fă și tu aproapelui tău!”, ca să nu zici: „Cum e cu puțință? El e Dumnezeu, iar eu om!”, ci: „Toate cîte vrei să-ți faci ție semenul tău, acelea fă-i și tu lui”. Ce poate fi mai ușor? Ce poate fi mai drept?

Apoi, înainte de răsplată, a adăugat și cea mai mare laudă:

„*Că aceasta este legea și profetii*”⁴⁰.

38. Rom. 8, 32.

39. Matei 7, 12.

40. Matei 7, 12.

De aici se vede că virtutea este innăscută în noi; că toți știm, prin fire, ce trebuie să facem și că nu putem da vina pe neștiință.

„*Intrați prin ușa cea strîmtă, că largă este ușa și lată este calea care duce la pierzare și mulți sînt cei ce intră pe ea. Și strîmtă este ușa și îngustă calea care duce la viață și puțini sînt cei ce o află*”⁴¹.

Mai tîrziu a spus: „*Jugul Meu este bun și sarcina Mea ușoară*”⁴². Același lucru l-a spus și în cuvintele de mai sus.

– Cum asta, cînd aici spune că strîmtă e ușa și îngustă calea?

– Dacă te uiți bine la cuvintele Domnului, vezi că și în ele arată că atît calea cît și ușa este foarte ușoară, lesnicioasă și lipsită de greutate.

– Dar cum poate fi ușor ceea ce este strîmt și îngust?

– Tocmai pentru că e cale, pentru că e ușă; după cum cealaltă cale, cealaltă ușă, chiar dacă e lată, chiar dacă e largă, e tot cale, tot ușă. Pe ele nu poate rămîne nimic, ci toate trec: și supărările și bucuriile vieții.

Și nu numai pentru aceasta este ușoară virtutea, ci și pentru sfîrșitul ei. Îndestulătoare mîngîiere pentru cei ce se nevoiesc cu săvîrșirea virtuții este nu numai faptul că pe calea și ușa care duc la virtute nu rămîn nici oboselile, nici sudorile, ci și faptul că și calea și ușa au un sfîrșit bun: duc la viață. Deci și vremelnicia oboselilor și veșnicia cununilor; și că oboselile sînt mai întîi, iar cununile mai tîrziu, ușurează nespuse de mult oboselile. De aceea și Pavel a numit necazul ușor, nu din pricina naturii necazului, ci din pricina voinței celor care îndură necazurile și din pricina nădejzii bunătăților celor viitoare. „*Că necazul nostru este ușor*, spune Pavel, *și ne aduce slavă mare și veșnică, pentru că noi nu ne uităm la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd*”⁴³. Dacă sînt cu puțință de suferit și ușoare valurile și mările pentru marinari, luptele și rănile pentru ostași, furtunile și gerurile pentru plugari, loviturile cele dureroase pentru cei ce se luptă cu pumnii, din pricina nădejzii unor răsplăți trecătoare și pieritoare, cu mult mai mult cel ce nădăjduiește cerul, bunătățile cele nespuse și răsplățile cele veșnice nu va simți nici unul din necazurile și din oboselile de aici.

VI

Dacă, însă, unii socotesc și așa obositoare calea care duce la virtute, apoi socotința asta se datorește numai trîndăviei lor.

Dar iată că Domnul face ușoară calea aceasta și în alt chip: ne poruncește să nu legăm prietenie cu cîinii, să nu ne dăm pe mîna porcilor, să ne ferim de profeții mincinoși. Prin tot ce spune, Hristos ne pregătește să fim gata de luptă. Și a ușurat foarte mult această cale, tocmai pentru

41. *Matei* 7, 13-14.

42. *Matei* 11, 30.

43. *II Cor.* 4, 17-18.

că a numit-o strîmtă, pentru că ne-a făcut să fim cu mintea trează. După cum Pavel cînd spune: „*Nu avem de luptat împotriva singelui și trupului*”⁴⁴, n-a spus aceste cuvinte ca să descurajeze pe ostașii săi, ci să-i îmbărbăteze, tot așa și Domnul, pentru a-i trezi pe călători a numit strîmtă calea. Și nu numai prin aceasta i-a pregătit să fie cu mintea trează, ci și prin adaosul, că pe calea aceasta sînt mulți care pun piedici. Mai cumplit este că aceștia nu atacă pe față, ci pe ascuns. „Dar nu te uita că e strîmtă și anevoioasă calea, ne spune Hristos, ci uită-te unde sfîrșește; nici nu te uita că cealaltă este largă și lată, ci unde duce”.

Domnul ne spune toate acestea ca să ne deștepte rîvna, precum spunea și în altă parte: „*Cei ce folosesc sila răpesc împărăția cerurilor*”⁴⁵. Luptătorul are mai mult curaj cînd vede că arbitru admiră strădania luptelor sale.

Să nu ne tulburăm, dar, cînd întîmpinăm pe calea aceasta necazuri și supărări. Calea e îngustă, ușa e strîmtă, dar nu cetatea, Ierusalimul cel de sus! De aceea nu trebuie să ne așteptăm aici pe pămînt la tihnă, dar nici dincolo la supărare.

Cînd Domnul a spus: „*Puțini sînt cei ce o află*”, a arătat iarăși trîndăvia și nepăsarea majorității oamenilor și ne-a învățat să nu ne uităm la traiul bun al celor mulți, ci la ostenele celor puțini. „Mulțimea, ne spune Hristos, nu numai că nu merge pe calea aceasta, dar nici n-o alege; și aceasta-i cea mai mare vinovăție”. Noi, însă, nu trebuie să ne uităm la mulțime, nici să ne tulburăm din pricina asta, ci să imităm pe cei puțini; și, fiind cu luare-aminte asupra noastră, așa să mergem pe această cale.

Calea aceasta este într-adevăr strîmtă; dar, pe lîngă aceasta, mai sînt și mulți care ne împiedică să mergem pe ea. De aceea Domnul a adăugat:

„*Păziți-vă de profeții mincinoși, că vor veni la voi în haine de oi, dar pe dinăuntru sînt lupi răpitori*”⁴⁶.

Iată, în afară de cîini și porci, altfel de dușmani, mai cumpliți decît aceia. Pe cîini și pe porci îi recunoaște și-i vede toată lumea, dar pe aceștia nu. Sînt ascunși. De aceea ne-a poruncit să ne ținem departe de cîini și de porci, dar pe profeții mincinoși să-i cercetăm cu deosebită grijă, pentru că nu-i cu puțință să-i cunoaștem de la primul lor atac. De aceea a și spus: „*Păziți-vă*”, tocmai pentru a-i cunoaște mai bine.

Apoi, ca nu cumva ascultătorii Săi să se descurajeze auzind că trebuie să intre pe ușa cea strîmtă și pe calea cea îngustă, că trebuie să meargă pe o altă cale decît pe aceea pe care merge majoritatea oamenilor,

44. Efes. 6, 12.

45. Matei 11, 12.

46. Matei 7, 15.

că trebuie să se ferească de porci și de ciini, iar pe lângă aceștia și de alți dușmani, mai răi decît aceștia, de lupi; deci ca nu cumva să se descurajeze în fața atîtor necazuri, avînd a merge împotriva celor mai mulți oameni și de a fi și cu luare-aminte asupra primejdiilor, Domnul a amintit de cele petrecute pe timpul strămoșilor lor și a numit lupi pe profeții mincinoși, că și pe vremea acelora s-a întîmplat la fel. „*Așadar, nu vă tulburați*”⁴⁷, spune Domnul, nu va fi ceva nou și străin. Totdeauna diavolul a înlocuit adevărul cu minciuna”.

După părerea mea, Domnul înțelege aici prin: „*profeți mincinoși*” nu pe eretici, ci pe oamenii cu viață stricată, care-și pun masca virtuții și pe care majoritatea oamenilor obișnuiesc să-i numească oameni falși. De aceea a și adăugat, zicînd:

„*După roadele lor îi veți cunoaște*”⁴⁸.

De multe ori găsești între eretici și oameni cu viață curată; dar printre profeții mincinoși, niciodată.

– Dar dacă și printre eretici sînt fățarnici?

– Pot fi demascați cu ușurință. Calea pe care ne-a poruncit Hristos să mergem este grea și obositoare prin natura ei; fățarnicii, însă, nu vor să se obosească, ci vor numai să arate lumii că se oselesc. De aceea pot fi ușor demascați.

Prin cuvintele: „*Puțini sînt cei ce o află*”⁴⁹, Hristos face deosebire între cei ce află calea și cei ce nu o află, dar își dau aerul că au aflat-o; și ne poruncește să nu ne uităm la măștile ce și le pun, ci la cei care practică cu adevărat virtutea.

– Dar pentru ce Domnul nu ni i-a demascat El pe aceștia, ci ne-a dat nouă sarcina de a-i descoperi?

– Ca să priveghem, ca să fim gata totdeauna de luptă, spre a ne păzi nu numai de dușmanii declarați, ci și de dușmanii tăinuți. Aceasta a arătat-o și Pavel, zicînd: „*Prin vorbe bune înșală inimile celor nevinovați*”⁵⁰. Să nu ne tulburăm, dar, cînd vedem că și astăzi sînt mulți oameni de aceștia. Hristos ne-a spus-o mai dinainte.

VII

Uită-te la blîndețea lui Hristos! N-a spus: „*Pedepsiți-i*”, ci: „*Căutați să nu fiți vătămați de ei, ca nu cumva să cădeți din neluare aminte în mîinile lor*”.

Apoi, ca să nu spui că nu-ți este cu putință să-i recunoști pe unii ca aceștia, Domnul îți dă iarăși o pildă din viața de toate zilele, grăind așa:

47. Luca 21, 9.

48. Matei 7, 16.

49. Matei 7, 14.

50. Rom. 16, 18.

„Oare se culeg struguri din spini sau smochine din ciulini? Astfel orice pom bun face roade bune, iar pomul rău face roade rele. Nu poate pomul bun să facă roade rele, nici pomul rău să facă roade bune”⁵¹.

Cu alte cuvinte Hristos spune așa: „În astfel de oameni nu găsești nici blîndețe, nici dulceață; sînt oi numai la piele; de aceea și pot fi recunoscuți ușor”. Și, ca să nu ai nici o îndoială, îi compară cu roadele pomilor, care nu-și pot schimba natura. Același lucru l-a spus și Pavel: *„Că gîndul trupului este moarte”⁵²; nu se supune legii lui Dumnezeu; că nici nu poate”⁵³.*

Domnul nu repetă ideea, cînd spune de două ori același lucru. Ca să nu spui: „Da, pomul rău face roade rele, dar poate face și roade bune; și e greu să faci deosebirea cînd face două feluri de roade”, Hristos îți răspunde mai dinainte: „Nu-i așa! Pomul rău face numai roade rele; roade bune nu poate face niciodată. Tot așa și pomul bun”.

– Ce vrei să spui? N-au fost atîția oameni buni care au ajuns răi? Și, dimpotrivă, n-au fost atîția oameni răi care au ajuns buni? Viața e plină de multe pilde.

– Hristos n-a vrut să spună că este cu neputință ca omul rău să nu se schimbe sau ca omul bun să nu cadă; ci atît doar, că atîta vreme cît omul trăiește în păcat nu va putea face rod bun. Cel rău poate să se schimbe și să ajungă bun; dar dacă rămîne în păcat, nu va face rod bun.

– Ce? David, care a fost bun, n-a făcut rod rău?

– Nu era bun cînd a făcut astfel de rod, ci rău, că se schimbase. Dacă ar fi rămas așa cum era totdeauna, n-ar fi făcut un rod ca acesta; dacă ar fi rămas în starea lui obișnuită de virtuțe, n-ar fi îndrăznit ce a îndrăznit.

Hristos a spus acestea ca să închidă gura celor ce clevesc fără temei, ca să pună frîu gurilor birfitorilor. Dar pentru că cei mai mulți oameni confundă pe cei buni cu cei răi, Domnul a spus aceste cuvinte ca să-i lipsească de orice apărare. Hristos îți spune: „Nu poți zice: „M-am înșelat și am greșit!”. Ți-am dat un mijloc foarte bun ca să recunoști pe acest fel de oameni, uitîndu-te la faptele lor. Ți-am poruncit să mergi la faptele lor, ca să nu te înșeli”.

Apoi, pentru că n-a poruncit ucenicilor Săi să pedepsească pe acești profeți mincinoși, ci numai să se păzească de ei, Domnul îi mîngîie pe cei supărați de profeții cei mincinoși, iar pe profeții mincinoși îi înfricoșează ca să le schimbe viața, punîndu-le în față pedeapsa ce-i așteaptă, zicînd:

„Orice pom, care nu face rod bun, se taie și în foc se aruncă”⁵⁴.

Apoi, ca să facă mai dulce cuvîntul Său, a adăugat:

51. Matei 7, 16–18.

52. Rom. 8, 6.

53. Rom. 8, 7.

54. Matei 7, 19.

„Pentru aceea, după roadele lor îi veți cunoaște”⁵⁵.

Aceasta, pentru ca să nu pară că-i amenință, cum îi amenințase mai înainte, ci ca să le zguduie sufletul cu sfaturi și îndemnuri.

Mi se pare⁵⁶ că aici Domnul a făcut aluzie și la iudeii care făceau astfel de roade rele. De aceea a folosit cuvintele lui Ioan Botezătorul, arătându-le, prin aceleași cuvinte, pedeapsa ce o vor primi. Că și Ioan le-a vorbit iudeilor de secure, de pom tăiat și de foc nestins⁵⁷. S-ar părea că e vorba de o singură pedeapsă: arderea prin foc; dar dacă te uiți cu atenție, vezi că sînt două pedepse; că acela dat focului pierde negreșit și împărăția cerurilor. Pedeapsa din urmă e mai cumplită decît cea dintîi.

Cunosc mulți oameni care se tem numai de iad; eu, însă, spun că mult mai amară decît chinul iadului este pierderea slavei din împărăția cerurilor. Nu e deloc de mirare că nu se poate înfățișa asta cu cuvîntul. Că nici nu știm fericirea acelor bunătăți, ca să ne dăm seama bine de nenorocirea pricinuită de pierderea lor. Pavel a cunoscut bine fericirea bunătăților cerești⁵⁸; el știa că cea mai mare nenorocire este să pierzi slava lui Hristos. Și aceasta o vom ști atunci cînd noi înșine o vom pierde.

VIII

Dar să nu suferim asta, o Unule-Născut, Fiule al lui Dumnezeu, nici să încercăm groaznicele chinuri ale iadului!

Cît de mare rău este pierderea acelor bunătăți nu se poate spune lămurit; dar, pe cît voi putea, mă voi sili să v-o fac cît de puțin cunoscută. Să presupunem că este un copil minunat, care este și virtuos și are și stăpînirea întregii lumi; că este atît de virtuos, încît toți supușii lui îl iubesc, ca și cum ar fi propriul lor copil. Gîndiți-vă acum ce n-ar îndura tatăl acestui copil numai și numai să nu piardă prilejul de a sta necontenit alături de el? Ce necaz, mare sau mic, n-ar accepta, numai să-l poată vedea și să se poată bucura de chipul lui? Aceasta să o gîndim și despre slava din ceruri. Nu este atît de dorit și de iubit de tatăl lui acest copil, chiar de ar fi de nenumărate ori virtuos, cît de iubită și de dorită este dobîndirea bunătăților cerești, adică desfacerea de legăturile trupului și trăirea cu Hristos⁵⁹. Nesuferit este iadul și chinul de acolo; dar chiar de-ai spune că sînt mii și mii de iaduri, nici atunci nu vei putea spune că chinul celui căzut în atîtea iaduri este la fel cu chinul celui care pierde

55. Matei 7, 20.

56. De aici începe partea morală: *Este mai rău să pierzi împărăția cerurilor decît să fii pedepsit cu chinurile iadului. Viața virtuoasă dă strălucire, nu bogăția și puterea.*

57. Matei 3, 10.

58. II Cor. 12, 2-4.

59. Filip. 1, 23.

slava aceea fericită, a cerurilor, de a fi adică urît de Hristos și de a auzi: „Nu vă știu pe voi!”⁶⁰, de a fi învinuit că ai văzut pe cel flămînd și nu l-ai hrănit⁶¹. Am suferi mai degrabă mii de trăsnete, decît să vedem că Hristos Își întoarce de la noi blînda Sa față, că nu vrea să Se uite la noi cu dulcii Săi ochi. Dacă atunci cînd Îi eram dușmani, cînd Îl uram, cînd Îi întorceam spatele, Hristos ne-a iubit atît de mult, încît nu S-a cruțat nici pe Sineși, ci S-a dat spre moarte, cu ce ochi, dar, ne vom mai uita la El, cînd după toate aceste binefaceri, nu L-am învrednicit nici de o bucată de pîine cînd era flămînd? Privește-I și acum blîndețea Lui! Nu-ți vorbește de binefacerile ce ți le-a făcut, nici că L-ai disprețuit, după ce ți-a fost de atît folos. Nici nu-ți spune: „Pe Mine m-ai disprețuit, Care te-am adus de la neființă la ființă, Care ți-am dat suflet, Care te-am pus stăpîn peste toate cele de pe pămînt, Care am făcut pentru tine pămîntul, cerul, marea, văzduhul și toate cîte sînt! Pe Mine M-ai disprețuit și M-ai socotit mai prejos de diavol! Și totuși nici așa, nu M-am depărtat de tine, ci, după acestea, ți-am făcut și alte nenumărate binefaceri; M-am făcut de bunăvoie rob, am fost palmuit, am fost scuipat, am fost junghiat, am murit de moartea cea mai rușinoasă; pentru tine M-am înălțat la cer, ți-am dăruit Duhul cel Sfînt, te-am făcut vrednic de împărăția cerurilor; ți-am făcut mari și alese făgăduințe; am vrut să fiu capul tău, să-ți fiu mire, haină, casă, rădăcină, hrană, băutură, păstor, împărat, frate; te-am luat moștenitor și împreună-moștenitor; te-am ridicat din întunerice în împărăția luminii!” Acestea și mai multe decît acestea ar fi putut spune Hristos, dar nu le-a spus.

– Dar ce-a spus?

– Îți spune numai un păcat; că nu l-ai dat adică pîine, cînd L-ai văzut flămînd.

Și prin aceasta îți arată dragostea Lui și-ți descoperă dorul ce-l are de tine. Că nu spune: „Duceți-vă în focul cel pregătit vouă!”, ci: „*În focul cel pregătit diavolului!*”. Iar mai înainte de a pronunța această sentință, le spune celor trimiși în foc păcatele săvîrșite; și nu le spune pe toate, ci cîteva. Iar înainte de păcătoși îi cheamă pe cei ce au făcut fapte bune, ca să le arate păcătoșilor, și prin aceasta, că pe bună dreptate îi învinuiește. Nu sînt, oare, cuvintele spuse de Hristos păcătoșilor mai chinuitoare chiar decît chinul iadului? Nimeni n-ar lăsa pe binefăcătorul său să plece cu mîna goală dacă l-ar vedea flămînd; iar dacă-l lasă, atunci de rușine ar dori mai degrabă să se ascundă în pămînt decît să

60. Matei 25, 12.

61. Matei 25, 42.

62. Matei 25, 41.

audă doi sau trei prieteni de purtarea lui. Ce va fi, oare, în sufletul nostru, când vom auzi spunându-ni-se, înaintea întregii lumi, nemilostivirea noastră față de Binefăcătorul nostru? N-ar fi vorbit Domnul nici-când de lucrul acesta, dacă n-ar fi urmărit să arate pentru ce ne pedepsește așa. Din nespusele Sale faceri de bine se vede că nu pentru a ocări, ci pentru a Se apăra și a arăta că nu în zadar, nici fără temei, a spus păcătoșilor: „*Duceți-vă de la Mine!*” Dacă ar fi vrut să-i ocărăască, le-ar fi pus în față toate păcatele lor; dar așa, le spune numai ce a suferit de pe urma nemilosteniei lor.

IX

Să ne temem, dar, iubiților, să nu auzim și noi aceste cuvinte! Viața nu-i joacă; dar, mai bine spus, viața aceasta pămîntească e joacă, dar cele ce au să fie nu-s joacă. Se poate, însă, că nici viața aceasta pămîntească nu-i numai joacă, ci ceva mai rău chiar decît joaca, pentru că nu se termină cu rîs, ci aduce mare pagubă celor ce nu vor să-și rînduiască viața lor cu toată luarea-aminte. Spune-mi, care e deosebirea între noi, care clădim case mari și strălucitoare, și copiii care-și clădesc case, jucîndu-se? Care e deosebirea între noi care cheuim și cei care-și mîncă prînzul lor? Nici una, decît aceea că fapta noastră e însoțită de osîndă. Și nu e de mirare că nu ne dăm seama de josnicia faptelor noastre; n-am ajuns încă bărbați; cînd vom ajunge, atunci vom cunoaște că toate acestea sînt copilării. Cînd sîntem bărbați rîdem de cele ce fac copiii; dar cînd sîntem copii, ni se pare că facem cine știe ce treabă de seamă dacă adunăm scoici și lut; și nu ne socotim mai prejos decît cei ce înalță ziduri mari de cetăți. Totuși zidurile se dărîmă îndată și cad; și chiar dacă ar rămîne în picioare nu ne-ar fi de vreun folos, după cum nu ne sînt nici casele cele mari și strălucitoare. Casele acestea nu pot primi pe cetățeanul cerului; iar cel care are patria cea de sus nu suferă să stea în ele; ci, după cum noi dărîmăm cu piciorul casele făcute de copii, tot așa și acela le dărîmă cu mintea; și după cum noi rîdem de copii, cînd îi vedem că plîng că li s-au dărîmat casele lor, tot așa și acești cetățeni ai cerului: ne numai că ei nu rîd, ci plîng cînd noi jelim pe dărîmăturile caselor noastre. Plîng pentru că le este milă de noi, știind că jelim casele noastre dărîmate, spre marea vătămare a sufletului nostru. Să fim dar bărbați! Pînă cînd ne vom tîri pe jos? Pînă cînd ne vom lăuda cu pietrele și cu lemnele? Pînă cînd ne vom juca? Și de ne-am juca numai! Dar nu, ne trădăm mîntuirea noastră. Și după cum copiii sînt aspru bătuți cînd nu-și fac lecțiile și se iau cu joaca, tot așa și noi vom primi cea mai cruntă pedeapsă dacă acum ne cheltuim toată rîvna cu clădiri de case și de acareturi, iar la înfricoșătoarea judecată nu vom putea să

arătăm, prin fapte, lecțiile cele duhovnicești. Nimeni nu va fi exceptat: tată, frate, oricine. Toate casele și acareturile noastre vor pieri, dar osînda, strînsă de pe urma lor, rămîne veșnic, e nemuritoare. Așa se întîmplă și cu copiii: cînd tatăl le strică jucăriile, pentru că sînt leneși și nu-și caută de carte, copiii plîng neconținut.

Și ca să cunoști că așa stau lucrurile, să-ți dau ca pildă bogăția cea mai dorită dintre toate bunurile pămîntului. S-o punem față în față cu orice virtute ai voi și atunci vei vedea cît de puțin valorează. Să luăm doi oameni – nu vorbesc de bogăția strînsă prin lăcomie, ci deocamdată de bogăția adunată pe căi cinstite – dintre acești doi oameni unul să strîngă bani, să facă comerț pe mare, să cultive pămîntul și să născocască și alte multe feluri de negoț, deși nu știu dacă unul, care face atîtea afaceri, poate să cîștige bani numai prin muncă cinstită; dar s-o admitem și să ne închipuim că toate cîștigurile sale sînt dobîndite în mod cinstit și că își cumpără cu ele moșii, sclavi și altele de felul acestora; și în toate afacerile lui, nici urmă de nedreptate. Celălalt, care are o avere tot atît de mare, cîștigată tot în mod cinstit, să-și vîndă moșiile, să-și vîndă casele și vasele cele de aur și de argint și să le dea celor nevoiași, să ajute pe cei săraci, să vindece pe cei bolnavi, să dezlege pe cei din nevoi, să scoată pe cei din lanțuri, să elibereze pe cei osîndiți la muncă silnică în mine, să taie frînghiile celor ce vor să se spînzure, să dea libertate prinșilor de război. Te întreb acum: cu care dintre ei ai vrea să te asemeni? – Și n-am vorbit încă de cele viitoare, ci deocamdată de cele de aici. – Așadar, cu care dintre ei ai vrea să te asemeni? Cu acela care adună aur sau cu cel care dezleagă suferințe? Cu cel care cumpără moșii sau cu cel care se face pe el însuși liman oamenilor? Cu cel care-i îmbrăcat cu haine de aur sau cu cel care-i încununat cu laudele nesfîrșite ale celor scăpați din nevoi? Nu se aseamănă unul cu un înger pogorît din cer, venit să îmbunătățească starea celorlalți oameni, iar celălalt cu nici un om nu se aseamănă, ci cu un copil care adună în zadar și fără noimă totul? Dacă unul, care adună în chip cinstit bogății peste bogății, este atît de vrednic de rîs și-i un adevărat nebun, nu va fi, oare, cel mai ticălos om de pe fața pămîntului cel care face avere pe căi nedrepte? Dacă atît de mare e batjocura unui astfel de om, de cîte lacrimi nu este vrednic – și cît trăiește și după moarte –, cînd vine peste el iadul și pierde împărăția cerurilor?

X

Dar, dacă vrei, să cercetăm și o altă latură a virtuții! Să aducem în fața noastră pe un împărat, pe unul care dă tuturor porunci, investit cu cea mai mare funcție, care are crainic încins cu cingători strălucitoare,

lictori și o ceată numeroasă de oameni care îl slujesc. Nu pare, un om ca acesta mare și fericit? Haide, să punem și în fața acestuia un altul: un om fără de răutate, blind, smerit, îndelung răbdător; acesta să fie ocărit și bătut; să îndure totul cu fața senină și să binecuvînteze pe cei ce-i fac aceasta. Te rog să-mi spui pe care-l admiri: pe cel îngîmfat și mîndru sau pe cel smerit? Nu seamănă iarăși unul cu puterile de sus cele nepătimitoare, iar celălalt cu o bășică umflată, cu un om bolnav de dropică sau cu un altul umflat de o altă boală? Nu se aseamănă unul cu un doctor duhovnicesc, iar celălalt cu un copil caraghios care-și umflă obraji?

– Pentru ce te fălești, omule? Că ești mare și te plimbi în trăsură? Că trăsura ți-i trasă de o pereche de catiri? Și ce-i cu asta? Și pietrele și lemnele pot fi trase de o pereche de catiri! Te fălești că ești îmbrăcat cu haine frumoase? Uită-te, însă, la cel îmbrăcat cu virtute în loc de haine și vei vedea că tu te asemeni cu iarba putrezită, iar celălalt cu un pom care face rod minunat și bucură pe toți care se uită la el. Tu porți hrană pentru viermi și molii, care, dacă ar tăbări pe tine, iute te-ar despuia de toată podoaba ta! – Căci ce sînt hainele de pe tine decît fire de viermi. Ce este aurul și argintul decît pămînt și pulbere? Și toate la un loc, tot pămînt și nimic mai mult! – Dar omul, îmbrăcat cu virtute, are o haină pe care n-o pot strica nici moliile și nici chiar moartea. Că nu de pe pămînt își au originea aceste virtuți ale sufletului, ci sînt roadele Duhului; de aceea nici nu ajung în gura viermilor. Hainele omului virtuos sînt țesute în cer, unde nu-s molii, nici viermi, nici altceva de acest fel.

Spune-mi, ce e mai bine: să fii bogat sau sărac, să fii puternic sau lipsit de onoruri, să trăiești în desfătări sau să rabzi de foame? Nu-i așa că-i mai bine să fii bogat, onorat și să trăiești în desfătări! Deci dacă vrei să te bucuri de bunurile reale, și nu de numele lor, lasă pămîntul și cele de pe el și îndreaptă-te spre cer! Cele de pe pămînt sînt umbre, cele de acolo bunuri statornice, veșnice, nepieritoare.

Să îndrăgim, dar, din toată inima aceste bunuri ca să scăpăm de zgomotul din lumea aceasta și, călătorind spre limanul acela liniștit, să ajungem acolo încărcăți cu multe poveri de fapte bune și cu nespusa bogăție a milosteniei, pe care facă Dumnezeu să o dobîndim cu toții, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

OMILIA XXIV

„Nu oricine Îmi zice Mie: Doamne, Doamne, va intra în împărăția cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui Meu Celui din ceruri”¹

I

– De ce n-a spus: „Ci cel ce face voia Mea”?

– Pentru că ascultătorii săi primeau cu mai multă plăcere cuvintele: „*Cel ce face voia Tatălui Meu*” decât cuvintele: „*Cel ce face voia Mea*”. Erau încă prea slabi ca să poată auzi astfel de cuvinte. De altfel prin cuvintele: „*Cel ce face voia Tatălui Meu*” a spus: „*Cel ce face voia Mea*”, pentru că Fiul nu are altă voință decât Tatăl.

După părerea mea, prin aceste cuvinte, Domnul ține de rău mai cu seamă pe iudei, care puneau toată greutatea pe învățăturile de credință, dar nu dădeau nici o atenție faptelor vieții. De aceea și apostolul Pavel îi mustră, zicându-le: „*Iată tu te numești iudeu și te reazimi pe lege și te lauzi cu Dumnezeu și-I cunoști voința*”², dar n-ai nici un folos din asta, când nu se vede din viața ta și din faptele tale credința ta.

Hristos, însă, nu S-a mărginit la atîta, ci a spus mai mult:

„Că mulți Îmi vor zice în ziua aceea: Doamne, Doamne, nu în numele Tău am prorocit și în numele Tău am scos demoni și în numele Tău am făcut multe minuni?”³.

Este aruncat din ceruri, ne spune Domnul, nu numai cel ce are credință, dar nu are fapte, ci chiar cel ce face cu credința sa multe minuni, dar nu face nici o faptă bună. Și acela-i împiedicat să pășească în sfintele pridvoare ale cerului. **Că mulți Îmi vor zice în ziua aceea: Doamne, Doamne, nu în numele Tău am prorocit?”**

Vezi cum Domnul, pe nesimțite, vorbește de propria Sa persoană și Se arată pe Sine Judecător, acum când a ajuns la sfîrșitul cuvîntării Sale! Mai înainte arătase că pe păcătoși îi așteaptă pedeapsa; dar abia acum descoperă cine-i Cel ce pedepsește. N-a spus-o deschis: „Eu

1. Matei 7, 21.

2. Rom. 2, 17-18.

3. Matei 7, 22

sînt", ci „*Mulți Îmi vor zice în ziua aceea*", ceea ce-i tot una. Dacă n-ar fi El Judecătorul, cum ar fi putut spune:

„*Și atunci le voi mărturisi: Depărtați-vă de la Mine! Niciodată nu v-am cunoscut!*”⁴?

„N-am să vă cunosc, le spune Hristos, nu numai în timpul judecății, dar nu v-am cunoscut nici atunci cînd făceați minuni”. De aceea le spune și ucenicilor Săi: „*Nu vă bucurați că demonii vi se supun, ci că numele voastre sînt scrise în ceruri*”⁵. Totdeauna Domnul ne poruncește să avem grijă de viața noastră. Nu-i cu puțină ca Dumnezeu să treacă cu vederea pe un om care viețuiește drept și-i liberat de toate patimile; dar chiar dacă s-ar întîmpla cumva să rătăcească, Dumnezeu îl atrage repede spre adevăr.

Sînt unii comentatori care susțin că au mințit cei care au spus că au făcut minuni cu numele lui Hristos. Pentru că nici nu s-au mîntuit, spun ei.

Domnul, însă, vrea să arate cu totul altceva. Vrea să arate că, fără de fapte, credința nu poate nimic. Ba încă accentuează această idee și mai mult, prin aceea că vorbește și de minuni, arătînd că nu numai credința, dar nici facerea de minuni nu e de vreun folos făcătorului de minuni, dacă e lipsit de virtute. Dacă aceia n-ar fi făcut minuni, cum ar fi putut grăi așa despre ei? De altfel nici n-ar fi îndrăznit să spună acestea lui Hristos, chiar în timpul judecății. Răspunsul Domnului, ca și întrebarea lor, arată lămurit că au făcut minuni, că n-au mințit. Cînd acești oameni, în ziua înfricoșătoarei judecăți, vor vedea că au alt sfîrșit decît acela la care se așteptau; cînd vor vedea că acolo, pe lumea cealaltă, sînt pedepsiți, deși aici pe pămînt erau admirați de toți pentru minunile ce le făceau, atunci se vor adresa Domnului, oarecum mirați și uimiți: „Cum, Doamne, nu cu numele Tău am proorocit? Pentru ce-Ți întorci acum fața de la noi? Ce înseamnă acest sfîrșit străin și neașteptat?”

Aceia într-adevăr se minunează că sînt pedepsiți, cu toate că au făcut minuni. Tu, însă, nu te minuna! Tot harul, pe care l-au avut aceia de a face minuni, a fost în întregime darul lui Hristos; de la ei n-au pus nimic; de aceea, pe bună dreptate, sînt și pedepsiți, pentru că au fost niște nerecunoscători și niște nesocotiți față de Dumnezeu, Care i-a cinstit atît de mult încît le-a dat harul facerii de minuni, deși erau nevrednici.

– Ce? Făceau minuni cei ce lucrau fărădelegi? aș putea fi întreat.

– Unii comentatori ai Scripturii spun că nu făceau fărădelegi în timpul în care au săvîrșit minunile, ci mai tîrziu și-au schimbat viața și au făcut fărădelegi. Dacă aceasta ar fi tălmăcirea dreaptă a cuvintelor Domnului, apoi prin o astfel de tălmăcire nu s-ar da răspuns la pro-

4. Matei 7, 23.

5. Luca 10, 20.

blema pusă de Hristos. Domnul a vrut să arate lucrul acesta: că nici credința, nici facerea de minuni n-au putere dacă nu sînt însoțite de viață curată; același lucru îl spune și Pavel: „*Dacă aș avea credință, încît să mut și munții, dacă aș ști toate tainele și toată știința, iar dragoste nu am, nimica nu sînt*”⁶.

– Dar cine sînt aceștia? mă întreb.

– Mulți credincioși au primit harisme, de pildă harisma de a scoate demoni, deși nu erau cu Hristos, cum a fost Iuda. Iuda era rău, dar avea harisma de a scoate demoni. Și în Vechiul Testament găsești multe cazuri de oameni nevrednici care au făcut minuni pentru ca să facă bine altora.

Pentru că nu toți oamenii sînt destoinici în toate, ci unii au viața curată, dar nu au credință la fel, iar alții, dimpotrivă, Domnul îi îndeamnă pe unii prin alții, ca aceia cu viața curată să aibă multă credință, iar cei cu credință să aibă și viață curată, tocmai pentru că au marele dar al facerii de minuni.

II

Dumnezeu le dăduse acelora har din belșug, tocmai ca să ajungă mai buni. „Am făcut multe minuni, vor spune aceia; dar Eu le voi mărturisii și atunci: *Nu vă știu pe voi!* Acum, cînd fac minuni, îi socotesc că-Mi sînt prieteni; dar atunci, la judecata viitoare, vor cunoaște că nu le-am dat, ca prieten, harul facerii de minuni”.

De ce te minunezi că Domnul a dat harisme unor oameni care cred în El, dar nu au viața la fel cu credința, cînd a dat asemenea har chiar unor oameni care nici nu credeau în El și nici nu aveau viață curată? Balaam era străin și de credință și de viață îmbunătățită; cu toate acestea prin el a lucrat harul lui Dumnezeu spre îndreptarea altora. Faraon la fel; cu toate acestea și prin el Dumnezeu a arătat cele viitoare. Nabucodonosor apoi, marele călcător de lege, și prin el Dumnezeu a descoperit cele ce aveau să se întîmple după multe generații. Baltazar, fiul acestuia, a întrecut pe tatăl lui în fărădelegi, dar și prin el Dumnezeu a arătat cele viitoare, rînduind lucruri mari și minunate.

Și pe vremea lui Hristos, mulți, chiar dintre cei nevrednici, au primit harul facerii de minuni, pentru că propovăduirea Evangheliei era la început și pentru că era nevoie să se arate cu toată tăria puterea ei. Totuși acei făcători de minuni n-au cîștigat nimic de pe urma minunilor făcute de ei, ci au fost și mai mult pedepsiți. De aceea le-a și spus acele înfricoșătoare cuvinte: „*Niciodată nu v-am cunoscut!*” Pe mulți din acești făcători de minuni Domnul îi urăște chiar de aici de pe pămînt, și-și întoarce fața de la ei înainte de judecata cea de obște a lumii.

Să ne temem, dar, iubiților! Să avem multă purtare de grijă de viața noastră. Să nu ne socotim mai mici pentru că nu facem minuni. N-am avea nici un câștig de-am face minuni, după cum nu pierdem nimic de nu facem, dacă ducem o viață virtuoasă. Dacă facem minuni, noi sîntem datornicii lui Dumnezeu; dacă, însă, ducem o viață virtuoasă, plină de fapte bune, atunci Dumnezeu ni-i datornic.

Așadar, după ce Domnul a ajuns la sfîrșitul cuvîntării Sale, după ce a vorbit cu de-amănuntul despre virtute și a arătat că sînt mulți care o fac pe virtușii fără să fie, cum sînt aceia care postesc și se roagă ca să fie văzuți de lume, aceia care vin îmbrăcați în piei de oi, aceia care pîngăresc virtutea, pe care Domnul i-a numit porci și ciini, deci după ce a arătat cît de mare folos ne aduce virtutea, chiar aici pe pămînt, și cîtă pagubă ne aduce păcatul, a spus:

„Așadar oricine aude cuvintele acestea ale Male și le face se va asemăna cu un bărbat înțelept, care și-a zidit casa pe piatră”⁷.

Ați auzit că aceia care nu fac fapte bune vor cădea din împărăția cerurilor, chiar dacă fac minuni. Trebuie acum să știți de ce bunătați se vor bucura cei ce îndeplinesc toate spusele Domnului, nu numai în veacul ce va să fie, ci chiar și aici în veacul acesta de acum. Că a spus: *„oricine aude cuvintele acestea ale Mele și le face se va asemăna cu un bărbat înțelept”*.

Ai văzut cum își învîrstează Domnul cuvîntul? Odată zice: *Nu tot cel ce-Mi spune: Doamne, Doamne*”; altădată zice: *„Cel ce face voia Tatălui Meu”*, și Se descoperă pe Sine ca Dumnezeu; iar altădată Se face cunoscut ca Judecător, zicînd: *„Mulți Îmi vor zice în ziua aceea: Doamne, Doamne, nu cu numele Tău am proorocit? Și le voi spune: Nu vă știu pe voi”*; iar acum Se arată pe Sine ca avînd stăpînire peste toate; de aceea a și spus: *„Oricine aude cuvintele acestea ale Mele”*.

Pentru că Domnul vorbise numai de cele viitoare, adică de împărăția cerurilor, de răsplata nespusă, de mîngîierea de dincolo, vrea acum să dea și darurile cele de aici și să arate cît este de mare puterea virtuții chiar în viața aceasta pămîntească.

– Care este puterea ei?

– Te face să trăiești în deplină siguranță, să nu fii doborît de necazuri și supărări, să fii mai presus de toți cei ce te supără și te dușmănesc. Ce poate egala o astfel de putere? Nu poate să și-o făurească nici cel cu diadema pe cap, ci numai omul virtuos. Numai el singur are o astfel de putere, că se bucură de adîncă liniște, deși trăiește în vîltoarea lucrurilor din lumea aceasta. Lucrul minunat este că, deși nu-i timp senin, ci

cumplită furtună, multă tulburare și neconținute încercări, omul virtuos nu poate fi deloc clătinat.

„A căzut ploaie, au venit râurile, au suflat vânturile și au lovit în casa aceea și n-a căzut, pentru că era întemeiată pe piatră”⁸.

Cuvintele: ploaie, râuri și vânturi sînt întrebuițate aici figurat, vrînd să arate necazurile și nenorocirile ce vin peste oameni, cum sînt: clevetirile, vrăjmășiile, doliurile, morțile, pierderea rudeniilor, prigonirile străinilor, într-un cuvînt tot ce-i rău în viață. „Dar nici una din aceste nenorociri, spune Domnul, nu-l doboară pe cel care are un suflet ca acesta”. Pricina, pentru că-și are temelia zidită pe piatră. Domnul numește „piatră” tăria învățaturii Sale. Poruncile Sale sînt mai tari decît piatra și-l înalță deasupra valurilor pe cel ce le îndeplinește. Cel care le păzește cu strășnicie nu biruie numai pe oamenii care îi fac rău, ci și pe demonii care uneltesc împotriva lui.

III

Că nu sînt o laudă cuvintele acestea ne este martor Iov, care a primit toate atacurile diavolului și a rămas neclintit. Pot să ne dea mărturie și apostolii, care au fost mai puternici decît piatra, deși au izbit în ei valurile lumii, popoarele, tiranii, cunoscuții și străinii, demonii și diavolul, deși s-au pus în mișcare împotriva lor fel de fel de uneltiri. Pe toate le-au sfărîmat. Care⁹ viață poate fi mai fericită decît viața aceasta? O astfel de viață n-o poate făgădui nici bogăția, nici vigoarea trupului, nici slava, nici puterea, nimic altceva, ci numai virtutea. Nu poți, nu poți găsi o altă viață lipsită de toate relele decît numai o astfel de viață. Martori îmi sînteți voi, care cunoașteți uneltirile din palatele împărătești, care știți zgomotele și tulburările din casele bogătaşilor. În viața apostolilor, nimic din acestea.

– Ce? Apostolii n-au avut nici un necaz? N-au suferit nici o supărare de la nimeni?

– Lucru de mirare este mai cu seamă acesta, că au îndurat nenumărate uneltiri, că s-au sfărîmat de ei multe furtuni, dar n-au doborît sufletul lor, nici nu l-au întristat; ci luptînd fără arme au biruit, au învins. Și tu, dar, vei rîde în nas tuturor furtunilor vieții dacă vei voi să împlinești, cu toată scumpătatea, poruncile lui Hristos. Dacă te vei întări cu filozofia îndemnurilor și poruncilor lui Hristos, nimeni nu va putea să te întristeze. Cu ce te va vătăma cel care voiește să uneltească împotriva-ți? Îți va răpi, oare, averile? Dar chiar înainte de amenințarea aceluia

8. Matei 7, 25.

9. De aici începe partea morală: *Cel virtuos nu poate fi vătămat de nimeni, dar cel vicios de toți se teme și tremură.*

ți s-a poruncit să disprețuiești averile și să le urăști atît de mult, încît niciodată să nu-ți treacă prin minte să ceri bogăție de la Dumnezeu. Te bagă la închisoare, dar chiar înainte de a fi băgat la închisoare ți s-a poruncit să trăiești ca și cum ai fi răstignit pentru toată lumea¹⁰. Ești vorbit de rău? Dar și de această suferință te-a scăpat Hristos, pentru că ți-a făgăduit, fără osteneală, marea răsplată a răbdării și a îndepărtat din sufletul tău atît de mult mînia și supărarea pricinuită de vorbirea de rău, încît ai ajuns să te rogi chiar pentru dușmanii tăi. Te prigonesc și te acoperă cu nenumărate rele? Dar mai strălucitoare îți face cununa! Te junghie, te omoară? Și pentru aceasta Hristos îți aduce iarăși mare folos: îți pregătește răsplățile mucenicilor, te trimite mai iute în limanul cel neînvalurat, îți dă temei de și mai mare răsplată, că nu mai dai socoteală de nici una din faptele tale. Și ceea ce-i mai minunat din toate este că dușmanii nu vatămă cu nimic pe cei dușmăniți, ci îi fac și mai străluciți. Poate fi, oare, o mai mare fericire decît aceasta, de a alege o astfel de viață, unică pe lume?

După ce Domnul a spus că strîmtă și anevoioasă este calea, mîngîind cu asta pe cei ce se ostenesc pe ea, le arată acum că această cale le dă multă siguranță și bucurie, după cum calea cealaltă este plină de nesiguranță și pagubă. Și după cum a arătat ce răsplată are virtutea, tot așa a arătat și ce pedeapsă primește păcatul. Iar ceea ce am spus totdeauna o spun și acum: Domnul pregătește mîntuirea noastră prin două mijloace: și prin dragostea față de virtute, și prin ura față de păcat. Pentru că știa că au să fie unii care au să-I admire spusele, dar n-au să-și arate aceeași admirație și prin fapte, Domnul le-o ia înainte și-i înfricoșează, spunîndu-le că nu-i de ajuns, pentru mîntuirea lor, să spună că sînt bune și frumoase cuvintele Lui, ci trebuie să o arate și prin fapte; că totul în aceasta mai cu seamă stă.

Aici Își termină Domnul cuvîntarea Sa, lăsînd sufletele ascultătorilor Săi cuprinse de o puternică frică. Și după cum, vorbindu-le de virtute, nu i-a îndemnat numai cu bunătățile viitoare: împărăție, ceruri, răsplată nespusă, mîngîiere și alte nenumărate bunătăți, ci și cu bunătățile de pe lumea aceasta, arătînd că omul virtuos are tăria și statornicia pietrei, tot așa, vorbind despre păcate, nu-i înfricoșează numai cu cele ce-i așteaptă, de pildă cu tăierea pomului, cu focul nestins, cu neintrarea în împărăție și cu cuvintele: „*Nu vă știu pe voi*”, ci-i înfricoșează și cu cele de aici, de pildă cu dărîmarea casei. Și Domnul Și-a făcut mai clare cuvintele Sale slujindu-Se de pilda cu casa. Dacă S-ar fi mărginit să spună numai că omul virtuos este de nebiruit, iar cel păcătos ușor de

10. Gal. 6, 14.

înfrînt, cuvintele Sale n-ar fi avut atîta tărie ca acum, cînd a vorbit de piatră, de casă, de rîuri, de ploaie, de vînt și de toate cele asemenea.

„Și tot cel ce aude cuvintele acestea ale Mele și nu le face pe ele se va ase-măna unui bărbat fără de minte, care și-a zidit casa lui pe nisip”¹¹.

Bine l-a numit pe acest om „fără de minte”! Poate fi, oare, o prostie mai mare decît aceea să clădești casa pe nisip, să înduri oboseli cu clă-ditul fără să ai rod și bucurie, ba, dimpotrivă, chin? Toată lumea știe doar că și cei ce fac păcate se obosesc; și răpitorul și desfrînatul și cleve-titorul muncesc mult, se chinuiesc mult ca să-și ducă la sfîrșit păcatele lor; dar nu numai că nu au nici un cîștig de pe urma acestor osteneți, ci suferă și mare pagubă. Că și Pavel aceasta a vrut să arate prin cuvintele: „Cel ce seamănă în trupul lui, din trup va secera stricăciune”¹². Cu acesta se aseamănă cei ce zidesc casa pe nisip, adică cei care și-o zidesc pe adul-ter, pe desfrînare, pe beție, pe minie și pe toate celelalte păcate.

IV

Așa era Ahaav, dar nu Ilie. Să punem față în față virtutea cu păca-tul, ca să cunoaștem mai bine deosebirea dintre ele. Ilie a zidit pe piatră; Ahaav pe nisip; de aceea Ahaav, deși împărat, se temea și tre-mura înaintea profetului, înaintea aceluia care nu avea altă avere decît jocul. Așa erau și iudeii, dar nu apostolii. De aceea apostolii, deși erau puțini și legați, erau tari ca piatra; iar iudeii, deși mulți și înarmați, erau ca nisipul de slabi și întrebau: „Ce să facem oamenilor acestora?”¹³ Vezi că erau nedumeriți, nu cei prinși și legați, ci cei care îi prinseseră și-i legaseră? Ce ciudățenie! Îi ai în mînă și nu știi ce să faci? Și pe bună dreptate! Pentru că totul au zidit pe nisip și de aceea erau mai slabi decît toți. De aceea spuneau iarăși: „Ce faceți? Vreți să aduceți asupra noastră singele omului acestuia?”¹⁴. Ce spui? Tu biciuiești și tu te temi? Tu asuprești și tu te sperii? Tu judeci și tu tremuri? Atît de slab e păcatul! Apostolii nu erau așa!

– Dar cum?

– „Nu putem să nu grăim, spuneau ei, cele ce-am văzut și-am auzit!”¹⁵.

Ce gîndire înaltă! Ai văzut că piatra își bate joc de valuri? Ai văzut casă neclintită? Și ce-i mai minunat, e că apostolii nu numai că n-au ajuns mai fricoși din pricina prigoanelor, ci că au prins și mai mult curaj, iar iudeilor le-au insuflat și mai mare neliniște. Cine lovește în diamant se rănește; cine dă cu pumnul în bold se înțeapă și-și face rană

11. Matei 7, 26.

12. Gal. 6, 8.

13. Fapte 4, 16.

14. Fapte 5, 28.

15. Fapte 4, 20.

mai mare; iar cel care prigonește pe cei virtuoși se primejduiește singur. Cu cît păcatul se luptă mai mult cu virtutea, cu atît ajunge mai slab. Și după cum cel care bagă focul sub haină nu reușește să stingă flacăra, ci își arde haina, tot așa și cel care persecută pe cei virtuoși, pe cei pe care-i prinde și-i leagă, pe aceia îi face mai străluciți, dar pe el se distruge. Cu cît vei suferi mai multe necazuri ducînd o viață îmbunătățită, cu atît vei ajunge mai puternic. Cu cît vom prețui mai mult filozofia, cu atît mai mult nu vom avea nevoie de nimic; și cu cît nu vom avea nevoie de nimic, cu atît vom ajunge mai tari și superiori tuturor. Așa era Ioan Botezătorul. De aceea pe Ioan nimeni nu-l putea întrista; dar el l-a întristat pe Irod. Cel care nu avea nimic s-a sculat împotriva celui puternic, iar cel cu diadema, cel îmbrăcat cu purpură și cu nenumărate podoabe și haine luxoase a tremurat și s-a temut de cel lipsit de toate acestea și nu putea să se uite fără teamă la capul tăiat al Botezătorului. Că frica lui Irod era mare și după moartea lui Ioan, ascultă că o spune însuși: „*Acesta este Ioan, pe care l-am ucis eu*”¹⁶. Cuvintele: „*l-am ucis*” nu sînt cuvintele unui om care se laudă cu fapta sa, ci ale unuia care caută să-și potolească frica, care caută să-și liniștească sufletul său tulburat, care-și amintește neconținut că el este ucigașul. Atît de mare este puterea virtuții, că, chiar după moarte, omul virtuos este mai puternic decît cei vii. De aceea pe cînd trăia Botezătorul veneau la el cei ce aveau bani și-l întrebau: „*Ce să facem?*”¹⁷. Aveți atîtea bogății și vreți să aflați calea fericirii voastre de la cel care n-are nimic? Cei bogați de la cel sărac? Ostașii de la cel care n-avea nici casă? Tot așa era și Ilie, pentru că și el vorbea tot cu aceeași îndrăznire poporului. Ioan spunea: „*Pui de viperă*”¹⁸; iar Ilie: „*Pînă cînd veți schiopăta de amîndouă picioarele?*”¹⁹; unul spunea: „*Ai ucis și ai moștenit*”²⁰; celălalt spunea: „*Nu ți se cade să ai pe femeia lui Filip, fratele tău!*”²¹. Ai văzut piatra? Ai văzut nisipul? Ai văzut că se surpă ușor casa zidită pe nisip, că e doborîită de atacuri, că se dărîmă, fie ea clădită de împărați, de mulțime de oameni sau de puternici? Toți cîți clădesc pe nisip sînt niște slăbănogi, iar casele zidite de ei nu numai că se dărîmă, dar se dărîmă cu mare jale.

„*Și a fost căderea ei mare*”, spune Domnul²².

Primejdia nu amenință lucruri întîmplătoare, ci sufletul. Pierdem cerurile și bunătățile cele nemuritoare. Dar, mai bine spus, înainte de

16. Luca 9, 9.

17. Luca 3, 10.

18. Matei 3, 7.

19. III Regi 18, 21.

20. III Regi 21, 19.

21. Matei 14, 4.

22. Matei 7, 27.

pierderea acestora, cel care duce o viață păcătoasă va trăi totdeauna împovărat de tristețe, de temeri, de griji, de neliniști. Lucrul acesta l-a lăsat să se înțeleagă un înțelept, cînd a spus: „*Fuge necredinciosul fără să-l gonească cineva*”²³. Niște oameni ca aceștia se sperie de umbre, bănuiesc pe prieteni, pe dușmani, pe casnicii lor, pe cunoscuți și pe necunoscuți; înainte de chinurile iadului, se chinuiesc cumplit aici. Și pe toate acestea le-a arătat Hristos prin cuvintele: „*Și a fost căderea ei mare*”.

Cu acest potrivit sfîrșit Și-a încheiat Domnul aceste frumoase porunci, înduplecînd cu pilde, luate din viața de toate zilele, pe cei tare necredincioși să fugă de păcat. Deși Hristos a grăit lucruri mai mari de cele viitoare, dar aceste din urmă cuvinte ale Sale sînt în stare să oprească și să îndepărteze de păcat pe cei lipiți de pămînt și lume. De aceea Și-a și terminat așa cuvîntarea Sa, ca să le răsune neconținut în urechi folosul.

Cunoscînd, deci, toate – și pe cele de acum și pe cele viitoare – să fugim de păcat, să îndrăgim virtutea, ca să nu ne ostenim în zadar, ci să ne bucurăm și aici de un trai fără de primejdii și să luăm parte și la slava de dincolo, pe care, facă Dumnezeu ca noi toți să o dobîndim, cu harul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea, în vecii vecilor, Amin.

²³. *Prov.* 28, 1.

OMILIA XXV

„Și a fost, după ce a sîrșit Iisus cuvintele acestea, că se mirau mulțimile de învățătura Lui”¹.

I

Firesc ar fi fost ca mulțimile să se întristeze din pricina greutății cuvintelor lui Hristos și să le amortească sufletul din pricina înălțimii poruncilor Lui. Dar, nu; atît de mare era puterea Învățătorului, încît pe mulți din ei i-a atras și i-a minunat nespus; iar din pricina dulceții cuvintelor Lui nu s-au depărtat de El, nici după ce Și-a terminat cuvîntul. Nici chiar după ce S-a coborît de pe Munte n-au plecat ascultătorii, ci toată mulțimea L-a urmat. Atîta dragoste sădiseră în sufletul lor cuvintele Lui! Și s-au mirat mulțimile mai ales de puterea Lui. Că Hristos nu repeta cuvintele altuia, ca profeții și Moise, ci totdeauna vorbea de la El, ca unul ce are putere. Cînd a dat legile, neconținut adăuga: „*Iar Eu vă zic vouă*”²; cînd a amintit de ziua cea înfricoșătoare a judecății a arătat că El este Judecătorul, că El pedepsește și El răsplătește³.

Ar fi fost firesc, deci, ca aceste cuvinte ale lui Hristos să tulbure mulțimile. Dacă fariseii și cărturarii Îl loveau cu pietre și Îl alungau cînd Îl vedeau că Își arată, prin fapte, puterea Sa, cum n-ar fi fost firesc să se scandalizeze mulțimile, cînd El spunea numai cuvinte și mai ales cînd prin aceste cuvinte le spunea la început, înainte de a da dovezi prin fapte, de puterea Sa? Dar mulțimile acelea nu s-au scandalizat. Cînd sufletul și mintea îți sînt curate primești cu ușurință cuvîntul adevărului. Aceasta e pricina pentru care fariseii și cărturarii se scandalizau, deși minunile le arătau puterea lui Hristos, iar mulțimile I se supuneau și-L urmau deși auzeau numai cuvinte. Lucrul acesta vrea să-l spună și evanghelistul prin cuvintele: „*Și au mers după El mulțimi multe*”⁴. N-au mers după El nici boierii iudeilor și nici cărturarii, ci toți cîți erau fără de păcat și curați la suflet. De-a lungul întregii Evanghelii pe aceștia îi vei vedea că se apropie de Domnul. Cînd Iisus vorbea Îl ascultau în tăcere, nu interveneau, nu-I întrerupeau șirul cuvîntului, nu-L ispiteau, nu doreau să-I găsească cusururi, ca fariseii; iar după ce termina

1. *Matei* 7, 28.

2. *Matei* 5, 22. 28. 32. 34. 39. 44.

3. *Matei* 7, 21-23.

4. *Matei* 8, 1.

cuvîntul, Îl urmau iarăși, minunîndu-se. Tu, însă, uită-mi-te la înțelepciunea Domnului, pe cîte căi este de folos ascultătorilor Săi! După ce face o minune, vorbește; și iarăși, de la cuvintele de învățătură trece la minuni. Înainte de a Se urca pe Munte vindecase mulți bolnavi⁵, deschizînd drum cuvîntelor Lui; după ce a terminat această lungă cuvîntare, face iarăși minuni⁶, întărind prin fapte cele ce spusese.

„Că îi învață ca Acela ce are putere”⁷.

Dar ca să nu socotească cineva că acest fel de a învăța este o lăudăroșenie și o îngîmfare, Hristos Se poartă la fel și atunci cînd face minuni; vindecă tot ca unul care are putere. Ascultătorii Săi nu mai puteau avea deci pricină de tulburare pentru că Îl vedeau învățînd la fel ca și atunci cînd făcea minuni.

„Și coborîndu-Se de pe munte, S-a apropiat un lepros, zicînd: «Doamne, dacă vrei, poți să mă curățești»”⁸.

Mare i-a fost înțelepciunea și mare credința celui ce s-a apropiat de Domnul! Nu l-a întrerupt cuvîntul, nici n-a tulburat pe ascultători, ci a așteptat momentul potrivit. S-a apropiat de Hristos după ce S-a pogorît de pe Munte. Și nu orișicum, ci cu multă căldură; Îl ruga în genunchi – după cum spune un alt evanghelist⁹ – cu credință curată și cu părerea care se cuvenea s-o aibă de Hristos. N-a spus: „Dacă vei ruga pe Dumnezeu”; nici: „Dacă Te vei ruga”, ci: *„Dacă vrei, poți să mă curățești!”* N-a spus: „Doamne, curățește-mă!”, ci-L lasă pe Hristos să facă ce voiește. Îl face beneficiar al vindecării sale și-I dă mărturie de toată puterea Lui.

– Dar dacă leprosul, mi s-ar putea spune, avea o părere greșită de Hristos?

– Hristos ar fi trebuit să pună capăt unei astfel de păreri, să-l certe, s-o îndrepte.

Dar a făcut, oare, aceasta Hristos? Nicidecum, ci cu totul dimpotrivă! Întărește și adeverește spusese leprosului. De aceea nici n-a zis: „Fii curat!”, ci:

„Vreau, curățește-te!”¹⁰.

Hristos a spus: *„Vreau, curățește-te!”*, pentru ca învățătura despre Dumnezeirea Sa să nu fie întemeiată pe părerea leprosului, ci pe cuvîntul Său. Apostolii, cînd făceau minuni, nu grăiau așa!

– Dar cum?

5. *Matei* 4, 23–24.

6. *Matei* 8, 2–16.

7. *Matei* 7, 29.

8. *Matei* 8, 1–2.

9. *Marcu* 1, 40.

10. *Matei* 8, 3.

Cînd tot poporul se mira de minunile făcute de ei, apostolii le spuneau: „*Pentru ce vă uitați la noi, ca și cum cu a noastră putere sau stăpînire l-am fi făcut pe olog să umble?*”¹¹. Stăpînul Hristos, însă, deși rostise adeseori multe cuvinte pline de smerenie și mai prejos de slava Sa, iată ce spune acum leprosului, pentru a întări învățătura despre Dumnezeirea Sa în mintea celor uimiți de puterea Lui: „*Vreau, curățește-te!*”. Făcuse și alte mari minuni, dar niciodată nu rostise cuvîntul acesta „*Vreau!*”.

II

Acum, însă, Domnul a rostit cuvîntul: „*Vreau!*”, ca să arate că este întemeiată părerea ce-o avea atît leprosul, cît și poporul despre puterea Lui. Și n-a spus aceasta și n-a făcut, ci fapta a urmat cuvîntului îndată. Dacă Hristos n-ar fi grăit bine, ci cuvîntul Său ar fi fost o blasfemie, leprosul nu s-ar fi curățit. Dar așa, firea s-a supus, cînd i s-a poruncit, cu iuțeala cuvenită, ba chiar cu mai mare iuțeală decît a spus-o evanghelistul. Că mult mai zăbavnice este cuvîntul „*îndată*”¹² al evanghelistului decît iuțeala cu care s-a curățit leprosul.

Domnul n-a spus numai: „*Vreau, curățește-te!*”, ci „*a întins și mîna și S-a atins de el*”¹³. Cuvintele acestea se cuvin a fi cercetate mai amănunțit.

– Pentru ce, dar, Domnul l-a mai atins pe lepros cu mîna, odată ce l-a curățit cu voința și cu cuvîntul?

– După părerea mea, nu pentru altceva decît pentru a arăta, și acum, că nu se supune legii vechi, ci este mai presus de ea; că pentru cel curat nimic nu-i necurat. Elisei dimpotrivă, păzind cu strictețe legea veche, nici n-a vrut să vadă pe Neeman; și deși a văzut că Neeman s-a supărat, totuși n-a ieșit și nu s-a atins de el; a rămas în casă și l-a trimis la Iordan ca să se spele¹⁴. Stăpînul Hristos, dimpotrivă, Se atinge de lepros spre a arăta că îl vindecă nu ca rob, ci ca Domn. Mîna nu l-a ajuns necurată la atingerea leprei, ci trupul cel lepros a ajuns curat prin atingere cu sfînta Lui mînă. Că Hristos n-a venit numai să vindece trupurile, ci să îndrumeze și sufletele spre filozofie. După cum atunci cînd a îngăduit ucenicilor Săi să mănînce cu mîinile nespălate¹⁵, a dat acea lege minunată de a nu face deosebire între mîncăruri, tot așa și acum, ne învață că trebuie să ne îngrijim de suflet, să-l curățim odată ce am scăpat de curățirile cele de din afară și că trebuie să ne temem numai de

11. *Fapte* 3, 12.

12. *Matei* 8, 3.

13. *Matei* 8, 3.

14. *W' Regi* 5, 1-11.

15. *Matei* 15, 2-3.

lepra sufletului, care este păcatul; că lepra nu-i piedică pentru virtute.

Domnul Se atinge de lepros și nimeni nu-L ține de rău. Nici tribunul nu era corupt și nici cei din jurul Lui nu erau stăpîniți de invidie. De aceea nu numai că nu L-au acuzat, ci au fost cuprinși de uimire la vederea minunii; s-au dat înapoi cu respect, închinîndu-se nebiruitei Lui puteri, și din pricina cuvintelor Lui, și din pricina celor săvîrșite.

După ce i-a tămăduit trupul, i-a poruncit:

„Nimănui să nu spui, ci arată-te preotului și du darul pe care l-a poruncit Moise spre mărturie lor”¹⁶.

Unii comentatori spun că Hristos a poruncit leprosului să nu spună nimănui nimic, pentru ca preoții să nu-i facă cumva greutate la cercetarea vindecării leprei. Dar o astfel de interpretare este o prostie, pentru că Domnul l-a curățit de lepră în așa chip încît nu mai putea fi pusă la îndoială vindecarea; ci a poruncit leprosului să nu spună nimănui, ca să ne învețe să nu ne lăudăm cu faptele noastre bune, ca să ne învețe să fim smeriți.

Domnul știa bine că leprosul n-are să-L asculte, ci are să vorbească de Binefăcătorul său, totuși a făcut ce trebuia să facă.

– Dar pentru ce altădată poruncește să vorbească, ca de pildă cu cei zece leproși de la Luca¹⁷.

– Domnul nu este potrivnic Luiși, nici nu Se contrazice; acolo ne-a învățat să fim recunoscători. Cînd a vindecat pe cei zece leproși, Domnul nu i-a poruncit leprosului, care s-a întors să vorbească despre El, să se întoarcă, ci să dea slavă lui Dumnezeu. Prin porunca dată leprosului de acum, de la Matei, ne învață să nu ne lăudăm cu faptele noastre bune, să nu umblăm după slava deșartă; prin porunca dată leprosului de la Luca ne învață să mulțumim binefăcătorilor noștri și să le fim recunoscători; ne învață ca în toate împrejurările vieții să înălțăm lui Dumnezeu laudă și slavă. Pentru că de cele mai multe ori oamenii își aduc aminte de Dumnezeu cînd sînt bolnavi, iar dacă se vindecă uită de Dumnezeu, de aceea Hristos poruncește să ne rugăm continuu lui Dumnezeu, și cînd sîntem bolnavi și cînd sîntem sănătoși, spunîndu-i leprosului: *„Dă slavă lui Dumnezeu!”¹⁸*

– Dar pentru ce a poruncit leprosului să se arate preotului și să-i ducă dar?

– Iarăși, ca să împlinească și cu acest prilej legea. Domnul n-a călcat legea veche în totul, dar nici n-a păzit-o în totul; ci uneori o călca, alteori o împlinea; o călca, pentru a deschide drum filozofiei Sale; o împlinea, pentru a pune frîu gurii nerușinate a iudeilor, făcînd pogoră-

16. *Matei* 8, 4.

17. *Luca* 7, 12-19.

18. *Luca* 17, 18.

mînt slăbiciunii lor. Pentru ce te minunezi dacă Domnul a făcut aceasta chiar de la începutul activității Sale, cînd chiar apostolii, după ce li s-a poruncit să predice păgînilor Evanghelia, să deschidă întregii lumi ușile învățăturii lui Hristos, să zăvorască legea, să înnoiască lucrurile și să pună capăt tuturor celor vechi, uneori păzeau legea, alteori o treceau cu vederea?

– Și ce ajută la păzirea legii, că i-a spus leprosului: „*Arată-te preotului!*”?

– Nu puțin. Era o lege veche care nu îngăduia leprosului vindecăt să-și verifice singur vindecarea; trebuia să se arate preotului, care, cu ochii lui, certifica vindecarea și, pe temeiul hotărîrii lui, era primit, fostul lepros printre oamenii sănătoși. Dacă preotul spunea că leprosul nu-i vindecăt, rămînea la un loc cu cei necurați, departe de locuințele omenești. De aceea a spus Domnul: „*Arată-te preotului și du-i darul pe care l-a poruncit Moise*”. Nu i-a spus: „Pe care-l poruncesc Eu”, ci-l trimite să împlinească legea, astupînd cu aceasta gurile iudeilor. Ca să nu spună iudeii că a răpit slava preoților, Hristos l-a curățit pe om de lepră, dar verificarea curățirii a lăsat-o pe seama preoților, făcîndu-i pe ei judecători ai minunilor Sale. „Departa de Mine gîndul, spune Hristos, de a Mă lupta cu Moise sau cu preoții! Dimpotrivă, chiar pe cei cărora le fac bine îi sfătuiesc să asculte de Moise și de preoți!”.

III

Ce înțeles au cuvintele: „*spre mărturie lor*”?

Înseamnă: spre mustrare, spre dovedire, spre acuzare, dacă sînt niște nesocotiți.

Domnul îi spune cam așa leprosului: „Cînd iudeii Îmi vor zice: „Te urmărim pentru că ești un înșelător, un amăgitor, un potrivnic al lui Dumnezeu și un călcător de lege”, tu atunci să dai mărturie despre Mine că nu sînt călcător de lege. Cînd te-am tămăduit, te-am trimis să te supui legii și să te duci să te vadă preoții. Deci cinstesc legea, prețuiesc pe Moise și nu Mă împotrivesc vechilor învățături”.

Chiar dacă iudeii n-aveau să cîștige ceva din mărturia leprosului, totuși din cuvintele „*spre mărturie lor*” putem cunoaște că Domnul cinstea legea veche, că împlinea toate prescripțiunile legii, deși știa mai dinainte că iudeii n-aveau să culeagă de aici nici un rod. Hristos a și știut asta mai dinainte și a și spus-o mai dinainte. Că n-a spus: „*spre îndreptare lor*”, nici: „*spre învățătură lor*”, ci: „*spre mărturie lor*”, adică: „*spre învinuire, spre mustrare lor, că am făcut tot ce depindea de Mine*”. Domnul știa mai dinainte că iudeii vor rămîne neîndreptați; totuși n-a lăsat nimic nefăcut din ceea ce trebuia să facă; dar iudeii au stăruit în răutatea lor.

Cuvintele acestea „*spre mărturie*” le spune Hristos și cu alt prilej: „*Se va propovădui Evanghelia aceasta în toata lumea, spre mărturie la toate nea-*

murile și atunci va veni sfîrșitul"¹⁹; spre mărturie neamurilor care nu ascultă și nu se supun.

Ca să nu-I spună cineva lui Hristos: „Atunci pentru ce propovăduiești tuturor, dacă n-au să se supună toți”, Hristos le răspunde: „Ca să nu se pară că n-am făcut tot ce a depins de Mine; ca nimeni să nu Mă poată învinui că n-a auzit. Va da mărturie împotriva lor chiar propovăduirea Evangheliilor și nu vor putea spune după aceasta: „N-am auzit!”; că pînă la marginile lumii se va întinde cuvîntul buneii credințe”.

Gîndindu-ne²⁰ și noi la acestea, să împlinim toate îndatoririle ce le avem față de semenii noștri și să mulțumim totdeauna lui Dumnezeu. Ar fi nehibzuit ca să ne bucurăm în fiecare zi de binefacerile Lui, dar să nu-I mulțumim nici cu cuvîntul, mai ales cînd și această mulțumire ne este tot nouă de folos. Nu Dumnezeu are nevoie de cele ale noastre, ci noi avem nevoie de toate cele ale Lui. Mulțumirea ce I-o dăm nu-I adaugă nimic; dar pe noi ne apropie mult de Dumnezeu. Dacă aducîndu-ne aminte de binefacerile primite de la oameni ni se aprinde și mai mult dragostea de ei, cu mult mai mult dacă ne aducem aminte neconținut de binefacerile săvîrșite de Dumnezeu asupra noastră sîntem mai rivnitori în împlinirea poruncilor Lui. De aceea și Pavel spunea: „*Fiți mulțumitori!*”²¹. Cea mai bună pază a binefacerii este aducerea aminte de binefacere și neconținută mulțumire pentru binefacere. Asta e pricina că și înfricoșătoarele taine, pline de nespuse mîntuire, săvîrșite la fiecare slujbă, se numesc euharistie, adică mulțumire, pentru că sînt o aducere aminte de multe binefaceri ale lui Dumnezeu față de noi, pentru că ne arată capul purtării de grijă a lui Dumnezeu și pentru că prin toate ne pregătesc să-I mulțumim lui Dumnezeu. Dacă nașterea din Fecioară este o mare minune, iar evanghelistul uimit zicea: „*Iar acestea toate s-au făcut*”²², spune-mi, unde să punem jertfa Sa de pe cruce? Dacă nașterea Sa este numită „*acestea toate*”, ce nume mai putem da răstignirii Sale, vîrsării Sîngelui Lui, dăruirii Lui nouă spre mîncare și spre ospaț duhovnicesc? Să-I mulțumim, deci, neconținut! Mulțumirea noastră să facă începutul cuvîntelor și faptelor noastre! Să-I mulțumim nu numai pentru binefacerile făcute nouă, ci și pentru binefacerile făcute de Dumnezeu altora. Făcînd așa, vom putea stîrpi invidia, vom întări dragostea și o vom face mai curată. Nici nu poți invidia pe aceia pentru care mulțumești Stăpînului. Din pricina aceasta, cînd jertfa cea înfricoșătoare stă înaintea, preotul ne poruncește să mulțumim pentru întreaga lume, pentru cei ce au trăit înainte de noi, pentru cei din viață, pentru cele ce au fost mai înainte și pentru cele ce vor fi după acestea. Mulțumirea aceasta ne dezlipește de pămînt, ne mută în cer și ne face din oameni îngerii. Și îngerii, stînd în cor, mulțumesc lui

19. Matei 24, 14.

20. De aici începe partea morală: *Trebuie să mulțumim totdeauna lui Dumnezeu. Dacă nu te departezi de grijile lumesti, nu te poți cunoaște pe tine însuși.*

21. Col. 3, 15.

22. Matei 1, 22.

Dumnezeu pentru bunătățile date nouă, spunînd: „*Slavă intru cei de sus lui Dumnezeu și pe pămînt pace și între oameni bunăvoire*”²³.

– Dar ce legătură este între noi și îngeri, care nu-s nici pe pămînt și nu-s nici oameni?

– Mare este legătura! Că după cum am fost învățați să iubim pe semenii noștri, tot așa am fost învățați să socotim ca date nouă bunătățile date lor.

IV

De aceea Pavel, în toate epistolele sale, mulțumește lui Dumnezeu pentru binefacerile făcute lumii. Și noi, dar, să mulțumim neconținut lui Dumnezeu și pentru binefacerile date nouă și pentru cele date semenilor noștri, și pentru cele mici și pentru cele mari. Chiar dacă este mic darul, ajunge mare, pentru că-i dat de Dumnezeu; dar, mai bine spus, nici un dar al lui Dumnezeu nu este mic, nu numai pentru că e dat de Dumnezeu, dar și pentru că e așa prin însăși natura lui.

Dar să nu mai vorbesc de toate celelalte daruri, care depășesc în mulțime nisipul mării, ci de unul singur. Ce poate fi egal cu întruparea Fiului lui Dumnezeu? Dumnezeu ne-a dat nouă, dușmanilor Săi, ceea ce avea El mai de preț din toate, pe Unul-Născut Fiul Său. Și nu numai că L-a dat, dar, după ce ni L-a dat, ni L-a oferit spre mîncare. A făcut totul pentru noi: ne-a dat și darul, dar ne-a făcut să-I și mulțumim pentru toate acestea. Dar pentru că de obicei omul nu mulțumește pentru binefacerile primite, de aceea Însuși Dumnezeu Se îngrijește de noi și ne dă prilejuri să-I mulțumim. Și ceea ce a făcut cu iudeii, amintindu-le de binefacerile date lor cu ajutorul locurilor, timpurilor și sărbătorilor, o face și acum; prin felul în care se desfășoară jertfa cea fără de sînge, ne aduce neconținut aminte de binefacerile revărsate de Dumnezeu asupra noastră. Nimeni nu s-a străduit atîta să ne facă vrednici, cu vază și recunoscători în toate, ca Dumnezeu, Creatorul nostru. De aceea, de multe ori, ne face bine chiar fără voia noastră; iar cele mai multe binefaceri ale Lui nici nu le știm.

Dacă te miră spusele mele, îți voi arăta că aceasta a făcut-o Dumnezeu nu cu un oarecare om, ci cu fericitul Pavel. Fericitul acesta, fiind în multe primejdii și nevoi, ruga adeseori pe Dumnezeu să depărteze de la el aceste încercări²⁴; totuși Dumnezeu nu S-a uitat la cererea lui, ci la folosul lui; și i l-a arătat, spunîndu-i: „*Destul îți este harul Meu; că puterea*

23. *Luca* 2, 14.

24. *II Cor.* 12, 8.

Mea în slăbiciune se desăvîrșește"²⁵. Deci Dumnezeu, înainte ca Pavel să-I spună pricina, îi face bine fără voia și fără știrea lui.

Ce lucru mare ne cere Dumnezeu? Ne poruncește să-I mulțumim pentru marea Sa purtare de grijă. Să ascultăm, dar, și să-I mulțumim pururea. Că pe iudei nu i-a pierdut altceva decît aceea că n-au mulțumit lui Dumnezeu pentru binefacerile primite; aceasta, și nu altceva, a adus peste ei acele multe și repetate nenorociri; dar, mai bine spus, chiar înainte de a veni peste ei nenorocirile, aceasta le-a stricat sufletul și i-a pierdut. „*Nădejdea celui nemulțumitor*, spune Scriptura, *este ca ghița de iarnă*”²⁶. După cum gerul iernii amortește și omoară trupurile, tot așa și nemulțumirea pentru binefacerile primite amortește și omoară sufletele. Aceasta vine din mîndrie și din socotința că sîntem cineva. Omul smerit însă mulțumește lui Dumnezeu nu numai pentru binefacerile primite, ci chiar și pentru aparentele necazuri și nenorociri venite asupra lui; și orice suferințe ar avea nu socotește că le suferă pe nedrept. Deci și noi, cu cît ajungem mai virtuoși, cu atît să ne smerim mai mult; pentru că și asta e mai cu seamă virtute. După cum, cu cît avem privirea mai pătrunzătoare, cu atît mai mult cunoaștem cît de mare este depărtarea dintre noi și cer, tot așa, cu cît ajungem mai virtuoși, cu atît mai mult învățăm să știm cît de mare este depărtarea dintre noi și Dumnezeu. Că nu e mică filozofia de a ne putea cunoaște propria noastră valoare. Și acela, mai cu seamă, se cunoaște pe sine, care socotește că nu e nimic. De aceea atît David cît și Avraam, cînd s-au urcat pe cea mai înaltă culme a virtuții, atunci, mai cu seamă, au fost smeriți. Avraam a spus că este pămînt și cenușă²⁷, iar David s-a numit vierme²⁸; la fel și toți sfinții, tot așa se smeresc. Dimpotrivă, cel mîndru nu se cunoaște deloc pe el însuși. De aceea obișnuim să zicem de cel mîndru: nu se cunoaște pe sine, nu se știe pe sine. Iar cel care nu se cunoaște pe sine, pe cine poate să cunoască? După cum cel ce se cunoaște pe sine cunoaște pe toate, tot așa cel ce nu se cunoaște pe sine nu cunoaște nici pe cel din jurul lui. Unul ca acesta este cel ce spune: „*Deasupra cerurilor îmi voi pune scaunul meu*”²⁹. Pentru că nu s-a cunoscut pe sine, n-a cunoscut nici pe toate celelalte. N-a fost așa Pavel, ci s-a numit stîrpitură și cel din urmă dintre sfinți; nici nu se socotea vrednic să se numească apostol³⁰, deși făcuse atîtea și atîtea fapte mari. Pe acesta, dar, să-l urmăm și să-l imităm. Și-l vom imita, dacă ne vom desface de pămînt și de grijile cele pămîntești. Că

25. *II Cor.* 12, 9.

26. *Înț. Sol.* 16, 29.

27. *Făc.* 18, 27.

28. *Ps.* 21, 6.

29. *Isaia* 14, 13.

30. *I Cor.* 15, 8-9.

nimic nu ne face atita să nu ne cunoaștem pe noi înșine cît lipirea inimilor de lucrurile din lumea aceasta; și iarăși, nimic nu ne face să ne lipim inima de lucrurile din lumea aceasta cît necunoașterea noastră înșine; ele se condiționează una pe alta. După cum omul care-i îndrăgostit de slava cea din afară și care socotește de mare preț lucrurile de aici nu poate, oricît s-ar strădui, să se cunoască pe el însuși, tot așa cel ce le disprețuiește, cu ușurință se cunoaște pe sine; iar cel ce se cunoaște pe sine însuși pășește spre săvîrșirea celorlalte virtuți.

Așadar, ca să învățăm această frumoasă știință, să ne dezlipim de toate cele trecătoare, care ațîță flacăra patimilor în sufletele noastre, să cunoaștem nimicnicia noastră și să arătăm, prin faptele noastre, smerenie și filozofie, ca să dobîndim și bunătățile de aici, și pe cele viitoare, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, cu Care Tatălui slavă, putere și cinste, împreună cu Sfîntul și bunul Duh, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.

OMILIA XXVI

**„Intrînd Iisus în Capernaum,
s-a apropiat de El un sutaș, rugîndu-L pe El și zicînd:
Doamne, sluga mea zace în casă bolnav, cumplit
chinuindu-se. Și i-a zis Iisus: „Venind îl voi vindeca”¹**

I

Leprosul s-a apropiat de Domnul, pe cînd Domnul Se pogora de pe Munte; sutașul, pe cînd Domnul intra în Capernaum.

– Pentru ce nu s-au urcat pe Munte nici leprosul, nici sutașul?

– Nu din pricina trîndăviei – că la amîndoi credința le era fierbinte –, ci ca să nu întrerupă învățătura Domnului.

Apropiindu-se de Hristos, sutașul a zis: „*Sluga mea zace în casă bolnav, cumplit chinuindu-se*”.

Unii comentatori spun că sutașul a spus pricina pentru care n-a adus cu el și sluga, pentru a se scuza. Nici nu era cu putință, spun aceștia, să-l aducă; era paralizat, chinuit de dureri și pe moarte. Că era pe moarte o spune evanghelistul Luca: „*Era pe moarte*”².

Eu însă susțin că aceste cuvinte ale sutașului sînt o dovadă a mării lui credințe, cu mult mai mare decît a acelor care au coborît pe slăbănog prin acoperișul casei³. Sutașul socotea că e de prisos să-și aducă sluga la Hristos, pentru că știa bine că era de ajuns numai porunca lui Hristos ca să vindece pe cel bolnav.

– Și ce-a făcut Iisus?

– N-a făcut ce făcuse mai înainte. Hristos de obicei urmează voința celor care-L roagă; acum însă o ia înainte și nu numai că-i făgăduiește sutașului că-i va vindeca sluga, dar și că se va duce în casa lui. O face ca să aflăm credința sutașului. Dacă nu i-ar fi făgăduit aceasta, ci i-ar fi spus: „Du-te acasă, să fie vindecată sluga ta!”, n-am fi știut cît e de mare credința lui. La fel și cu cananeanca⁴, numai că în sens invers. Sutașului îi spune, fără să fie chemat, că Se va duce acasă la el, ca să afli credința sutașului și marea lui smerenie; cananeencei însă îi refuză datul, pentru a o

1. Matei 8, 5-7.

2. Luca 7, 2.

3. Marcu 2, 4.

4. Matei 15, 22-28.

face să stăruie în cererea ei. Doctor înțelept și iscusit fiind, știe să dobândească cele contrarii prin contrarii. Într-un caz, prin ducerea Sa de bună voie în casa sutașului; în celălalt, prin amânarea îndelungată și prin refuzul Său, descoperă credința femeii. Așa face și cu Avraam, spunându-i: „*Nu voi ascunde de sluga Mea Avraam*”⁵, ca să afli dragostea de oameni a lui Avraam și purtarea sa de grijă pentru sodomiți. La fel și cu Lot; îngerii trimiși la el au refuzat să intre în casa lui⁶, ca să afli cât de mare era iubirea de străini a dreptului Lot.

– Ce a răspuns sutașul?

„*Nu sînt vrednic să intri sub acoperișul meu*”⁷.

Să ascultăm aceste cuvinte toți cîți avem să-L primim pe Hristos! Că e cu puțință să-L primim și acum. Să le ascultăm, să le urmăm ca să-L primim tot cu atîta rîvnă! Cînd primești în casa ta pe cel sărac, pe cel flămînd și pe cel gol, pe Hristos Îl primești, pe El Îl hrănești.

„*Ci zi numai cu cuvîntul și se va tămădui sluga mea!*”⁸

Iată că și sutașul, ca și leprosul, are despre Hristos părerea cuvenită Lui. Nici sutașul n-a zis: „Cheamă-L pe Dumnezeu în ajutor!”, sau: „roagă-te Lui și cere-I!”, ci: „*Poruncește numai!*”. Apoi temîndu-se ca nu cumva Domnul, din smerenie, să refuze, a adăugat:

„*Că și eu sînt om sub stăpînire, avînd sub mine ostași; și spun acestuia: „Du-te” și se duce; și celuiilalt: „Vino!” și vine; și slugii mele: „Fă aceasta!” și face*”⁹.

– Și ce-i cu asta, m-ar putea întreba cineva, dacă sutașul credea că Hristos este Dumnezeu? Pe mine mă interesează să aflu dacă Hristos încuviința această credință, dacă o întărea?

– Întrebarea este bine și înțelept pusă. Să o cercetăm și vom vedea că lucrul care s-a petrecut cu leprosul s-a petrecut și cu sutașul. După cum leprosul a spus: „*Dacă vrei*”¹⁰ – că noi susținem cu tărie Dumnezeirea și puterea lui Hristos, întemeiați nu numai pe cuvintele leprosului, ci chiar pe cuvintele Domnului; că Domnul nu numai n-a vestejit părerea leprosului, ci a întărit-o și mai mult, adăugînd chiar ce era de prisos să spună, adică: „*Vreau, curățește-te!*”¹¹, tocmai pentru a-i întări credința – tot așa este drept să vedem dacă s-au petrecut la fel lucrurile și cu sutașul. Și vom găsi că s-au petrecut la fel. Cînd sutașul a spus despre Domnul lucruri atît de mari, cînd a mărturisit că are o atît de mare putere, Hristos

5. *Fac.* 18, 17.

6. *Fac.* 19, 1–3.

7. *Matei* 8, 8.

8. *Matei* 8, 8.

9. *Matei* 8, 9.

10. *Matei* 8, 2.

11. *Matei* 8, 3.

nu l-a ținut de rău, ci i-a primit cuvintele și a făcut ceva mai mult decât că le-a primit. Nici evanghelistul n-a spus numai că Domnul a lăudat spusele sutașului, ci, arătând cât de mult l-a lăudat, spune că S-a și minunat de credința sutașului; și nu numai că S-a minunat de credința lui, ci l-a și dat ca pildă întregului popor și celorlalți, pentru a-i urma credința.

Vezi, dar, că fiecare din cei ce au fost martori la cuvintele Lui se mirau de puterea lui Hristos? „Și se mirau mulțimile de învățătura Lui, ca îi învăța ca Acela ce are putere”¹². Și nu numai că Domnul n-a ținut de rău mulțimile, ci, luându-le, S-a pogorât cu ele de pe Munte, iar prin vindecarea leprosului, le-a întărit credința.

Leprosul spunea: „Dacă vrei, poți să mă curățești”¹³; iar Domnul nu numai că nu l-a mustrat, ci l-a și tămăduit și l-a curățit, așa precum leprosul îl rugase; iar sutașul I-a zis: „Zi numai cu cuvîntul și se va tămădui sluga mea”; iar Domnul, minunîndu-Se de credința lui, i-a spus:

„Nici în Israel n-am aflat atîta credință”¹⁴.

II

Dar îți voi dovedi Dumnezeirea lui Hristos pe o altă cale, contrară celei de pînă acum. Marta nu l-a spus Domnului ce l-a zis leprosul și sutașul, ci cu totul dimpotrivă: *Oricite vei cere de la Dumnezeu îți va da*¹⁵; de aceea Domnul nu numai că n-a lăudat-o – cu toate că l-a cunoscută, apropiată și una din persoanele cu multă rîvnă pentru El –, ci chiar a mustrat-o și a îndreptat-o, că nu grăise bine despre El, zicîndu-i: „Nu ți-am spus că de vei crede, vei vedea slava lui Dumnezeu?”¹⁶. A ținut-o de rău, ca pe o necredincioasă. Și iarăși, cînd Marta l-a spus: „Oricite vei cere de la Dumnezeu îți va da”¹⁷, Domnul îi scoate din minte o părere ca aceasta și o învață că El n-are nevoie să primească o astfel de putere de la altul, ci El este izvorul bunătăților, spunîndu-i: „Eu sînt învierea și viața”¹⁸; adică: „Nu aștept să primesc putere, ci fac totul cu propria Mea putere”.

De aceea Domnul îl laudă pe sutaș, îl dă ca pildă poporului, îl cinstește, dîndu-i împărăția cerurilor și cheamă și pe alții să meargă pe urmele lui. Și ca să afli că a spus acestea ca să învețe și pe ceilalți să creadă cum a crezut sutașul, ascultă precizia cu care evanghelistul arată acest lucru, spunînd:

12. Matei 7, 28–29.

13. Matei 8, 2.

14. Matei 8, 10.

15. Ioan 11, 22.

16. Ioan 11, 40.

17. Ioan 11, 22.

18. Ioan 11, 25.

„Și întorcindu-Se, Iisus a zis celor ce veneau după El: „Nici în Israel n-am aflat atîta credință”¹⁹.

Gîndește deci și tu lucruri mari despre Hristos! Gîndul acesta aduce credință, împărăția cerurilor și celelalte bunătăți.

Hristos nu S-a mărginit să-l laude pe sutaș doar prin cuvinte, ci i-a dat, în schimbul credinței sale, sănătos pe cel bolnav, îi împletește cununa strălucită și-i făgăduiește mari daruri, grăindu-i așa:

„Mulți de la răsărit și de la apus vor veni și se vor odihni în sînurile lui Avraam și ale lui Isaac și ale lui Iacov, iar fiii împărăției vor fi aruncați afară”²⁰.

Hristos le vorbește cu mai multă îndrăznire, pentru că făcuse multe minuni. Apoi, ca să nu creadă cineva că Domnul vrea să-l lingusească pe sutaș cu aceste cuvinte, arătînd tuturor ce suflet avea sutașul, i-a zis:

„Du-te, după cum ai crezut, fie ție!”²¹.

Și îndată a urmat vindecarea, mărturie a puternicei credințe a sutașului:

„Și s-a vindecat sluga lui din ceasul acela”²².

Așa s-a întîmplat și cu cananeanca; că și aceia i-a zis: „O, femeie, mare este credința ta! Fie ție precum voiești! Și s-a vindecat fiica ei”²³.

Dar pentru că evanghelistul Luca, istorisind minunea vindecării slugii sutașului²⁴, adaugă și alte fapte, care se deosebesc de cele spuse de evanghelistul Matei, este de neapărată trebuință să lămuresc și deosebirea acestora.

– Ce spune Luca?

– Că sutașul a trimis la Iisus pe bătrînii iudeilor să-L roage să vină²⁵; Matei, dimpotrivă, spune că chiar sutașul s-a dus la Iisus și I-a spus: „Nu sînt vrednic”²⁶.

Unii comentatori spun că e vorba de doi sutași deosebiți, deși sînt multe asemănări între istorisirile celor doi evangheliști. Despre sutașul de la Luca, bătrînii poporului spun: „El ne-a zidit sinagoga noastră și iubește neamul nostru”²⁷; despre sutașul de la Matei Iisus spune: „Nici în Israel n-am aflat atîta credință”²⁸, dar despre cel de la Luca n-a spus că:

19. Matei 8, 10.

20. Matei 8, 11–12.

21. Matei 8, 13.

22. Matei 8, 13.

23. Matei 15, 28.

24. Luca 7, 1–10.

25. Luca 7, 3.

26. Matei 8, 5–8.

27. Luca 7, 5.

28. Matei 8, 10.

„Mulți vor veni de la răsărit și de la apus”²⁹, ceea ce ne face să bănuim că sutașul de la Luca era iudeu.

Ce vom răspunde, deci?

Explicația dată de acești comentatori este ușoară, dar întrebarea este dacă e și adevărată. După părerea mea, în amîndouă istorisirile evanghelice este vorba de una și aceeași persoană.

– Cum poate fi una și aceeași persoană, m-ar întreba cineva, cînd Matei spune că sutașul s-a apropiat de Domnul și I-a spus: „*Nu sînt vrednic să intri sub acoperișul meu*”³⁰, iar Luca spune că a trimis la Iisus pe bătrîni iudeilor ca să-L cheme să vină?

– Sînt de părere că Luca, în istorisirea sa, ne descoperă lingușeala iudeilor, că în nenorociri oamenii sînt nestatornici și își schimbă de foarte multe ori părerile. Probabil că sutașul, vrînd să plece la Iisus, a fost împiedicat de iudei, lingușindu-l și spunîndu-i: „Ne ducem noi să-L aducem!” Vezi că chiar propunerea lor este plină de lingușeală, pentru că au spus: „*Ne iubește neamul nostru și ne-a zidit sinagoga*”³¹. Nici nu știu cum să-l laude. Ar fi trebuit să grăiască așa: „A vrut el să vină să Te roage, dar l-am oprit noi, văzîndu-i nenorocirea și pe bolnav zăcînd în casă”. Așa ar fi trebuit să grăiască, pentru a-I arăta lui Iisus cît de mare este credința sutașului. Dar ei nu grăiesc așa! Din pricina invidiei nici n-au voit să descopere credința sutașului, ci au voit mai bine să umbrească virtutea sutașului, pentru care veniseră să facă rugămintea, decît să-și ajungă scopul venirii lor, lăudîndu-i credința. Invidia e în stare să întunece judecata. Dar Domnul, Care cunoaște cele ascunse, împotriva voinței bătrînilor iudeilor, l-a lăudat pe sutaș.

Că aceasta este adevărata interpretare, ascultă-l iarăși pe Luca, care însuși dă această interpretare. El spune așa: „*Și nefiînd Iisus departe de casă, a trimis sutașul la El zicînd: „O, Doamne, nu Te osteni, că nu sînt vrednic să intri sub acoperișul meu*”³². Cînd a scăpat deci sutașul de gura bătrînilor iudeilor, a trimis la Iisus, spunîndu-I: „Să nu socotești că de lene n-am venit, ci m-am socotit nevrednic să te primesc în casa mea”.

III

N-are importanță dacă Matei spune că sutașul n-a rostit aceste cuvinte prin prietenii săi, ci le-a rostit cu propria sa gură. Întrebarea este dacă fiecare evanghelist a înfățișat rîvna sutașului și dacă sutașul a avut despre Hristos părerea ce I se cuvenea. Se poate ca însuși sutașul să se fi

29. *Matei* 8, 11.

30. *Matei* 8, 8.

31. *Luca* 7, 5.

32. *Luca* 7, 6.

dus la Iisus, după ce a trimis pe prietenii săi, și să-I fi spus aceleași cuvinte. Dacă Luca n-a spus că s-a dus sutașul la Domnul, apoi nici Matei n-a spus că a trimis pe prietenii lui la El. Nu este deci o contradicție între un evanghelist și altul, ci unul completează cele lăsate la o parte de celălalt. Uită-te că Luca a laudat și în alt chip credința sutașului, spunând că „*sluga lui era pe moarte*”³³. Asta însă nu l-a deznădăjduit, nu l-a făcut să-și piardă nădejdea, ci nădăjduia cu tărie că se va face sănătos. Dacă Matei a spus că Hristos a zis: „*Nici în Israel n-am aflat atîta credință*”, iar prin aceste cuvinte a arătat că sutașul nu era israilitean, iar dacă Luca a spus că a zidit sinagoga iudeilor, deci s-ar părea că este iudeu, nici aceasta nu e o contradicție între Matei și Luca. Era cu putință să nu fie iudeu și totuși să zidească sinagoga și să iubească poporul iudeu.

Tu nu-mi cerceta numai cuvintele sutașului, ci adaugă la ele și slujba lui, și atunci vei vedea virtutea bărbatului. Că mare este mîndria oamenilor care sînt în slujbe și nici nenorocirile nu le moaie cerbicia. Omul împărătesc de la evanghelistul Ioan Îl cheamă pe Iisus acasă la el, spunîndu-I: „*Coboară-Te! Copilul meu trage să moară!*”³⁴. Sutașul nu-i ca acesta, ci-i cu mult mai bun și decît acest om împărătesc și decît cei care au coborît pe slăbănog prin acoperișul casei³⁵. Sutașul nu-I cere Domnului prezența Sa trupească, nici n-a adus pe cel bolnav lîngă doctor. Aceasta arată că nu avea o părere mică despre Iisus, ci una cu cuviință dumnezeiească. De aceea a și spus: „*Zi numai cu cuvîntul!*” Și nici n-a spus de la început: „*Zi numai cu cuvîntul!*”, ci la început își povestește numai durerea; că nici nu se aștepta, din pricina marii lui smerenii, ca Hristos să-i facă îndată pe voie și să Se ducă acasă la el. De aceea, cînd L-a auzit spunînd: „*Eu venind îl voi vindeca*”, I-a spus: „*Zi numai cu cuvîntul!*”. Durerea nu i-a întunecat judecata, ci chiar în suferință filozofa, uitîndu-se nu atît la sănătatea slugii sale, cît la a nu părea că face ceva necuviincios. Deși nu L-a silit el pe Hristos, prin rugămintile sale, să-i vindece sluga, ci Hristos, de buna Sa voie, i-a făgăduit vindecarea, totuși și așa se temea să nu pară că cererea îi depășește dregătoria și că primește un lucru mai presus de merit.

Ai văzut înțelepciunea sutașului? Uită-te și la prostia bătrînilor iudeilor, care spuneau: „*Este vrednic să-i faci darul acesta*”³⁶. Ar fi trebuit să facă apel la iubirea de oameni a lui Iisus; dar ei Îi vorbesc de dregătoria sutașului; și nici nu știu cum să vorbească. Sutașul însă n-a grăit așa, ci l-a spus că-i cu totul nevrednic nu numai de binefacerea Domnului, ci și de primirea Sa în casa lui. De aceea, după ce a spus:

33. Luca 7, 2.

34. Ioan 4, 49.

35. Marcu 2, 3-4.

36. Luca 7, 4.

„Sluga mea zace în casă bolnav”, n-a mai adăugat: „Spune să se vindece!”, temîndu-se că e nevrednic să primească darul, ci l-a vorbit numai de durerea sa. N-a stăruit mai departe în rugămintea lui, nici cînd l-a văzut pe Hristos binevoitor, ci a rămas mai departe modest, păstrînd măsura cuvenită.

Dacă cineva m-ar întreba: Pentru ce Hristos nu l-a cinstit pe sutaș, ducîndu-Se în casa lui?, îi voi răspunde așa: Hristos l-a cinstit foarte mult. Mai întîi, pentru că a arătat tuturor de ce simțăminte era însuflețit sutașul cînd a spus că nu-i vrednic să se ducă în casa lui; apoi, pentru că i a dat împărăția cerurilor și l-a prețuit mai mult decît pe tot poporul iudeu. Pentru că sutașul s-a socotit nevrednic să-L primească pe Hristos în casa sa, a ajuns vrednic de împărăția cerurilor și vrednic de dobîndirea bunătăților de care se bucură Avraam.

– Dar pentru ce leprosul, m-ar întreba cineva, n-a fost lăudat de Hristos, deși a spus lucruri mai mari decît sutașul? N-a spus ca sutașul atît: „*Zi numai cu cuvîntul*”, ci ceva cu mult mai mult: „*Voiește numai!*”; aceleași cuvinte pe care profetul le-a rostit despre Tatăl: „*Toate cîte a voit a făcut*”³⁷.

– A fost lăudat și leprosul. Cînd Iisus i-a spus leprosului: „*Du darul pe care l-a poruncit Moise spre mărturie lor*”³⁸, nu i-a spus altceva decît: „*Vei fi acuzatorul lor, pentru că ai crezut*”. De altfel nu-i același lucru să crezi fiind iudeu și să crezi nefăcînd parte din neamul iudeu. Că sutașul nu era iudeu se vede și de acolo că era sutaș, dar și din cuvintele Domnului: „*Nici în Israel n-am aflat atîta credință*”.

IV

Este mare lucru ca un om, care nu făcea parte din neamul iudaic, să aibă despre Hristos o părere atît de mare. După socotința mea, sutașul se gîdea că oștirile cele cerești, bolile, moartea și toate celelalte se supuneau lui Hristos, așa cum i se supuneau lui ostașii săi. De aceea și spune: „*Că și eu sînt om sub stăpînire*”; cu alte cuvinte sutașul spunea: „*Tu ești Dumnezeu, eu sînt om; eu sînt sub stăpînire, Tu nu ești sub stăpînire. Așadar, dacă eu, om fiind și sub stăpînire, am atîta putere, cu mult mai mult Tu, Care ești Dumnezeu și nu ești sub stăpînire*”. Sutașul voia să-L încredințeze cu tărie pe Iisus că nu rostește aceste cuvinte ca să arate că este vreo asemănare între ei, ci, dimpotrivă, foarte mare deosebire. „*Dacă eu, spune sutașul, care sînt un supus și sînt sub stăpînire, pot atîta, datorită micii mele funcții, încît nimeni nu-mi stă împotrivă,*

37. Ps. 113, 11.

38. Matei 8, 4.

ci se va face tot ce poruncesc, chiar cînd poruncile sînt diferite – „*Că zic acestuia: „Du-te!” și se duce, și altuia: „Vino!” și vine*”³⁹ –, cu mult mai mult vei putea Tu!”.

Unii citesc acest loc din Matei așa: „Că dacă eu, care sînt om”; apoi, după ce pun un semn de punctuație, adaugă: „Avînd sub stăpînire mea ostași”.

Tu uită-mi-te că sutașul a arătat că Hristos poate să stăpînească moartea ca pe un rob și poate să-i poruncească ca Stăpîn. Cînd spune: „Vino!” și vine și: „Du-te!” și se duce, sutașul acesta spune „Dacă poruncești să nu vină peste el moartea, nu va veni”. Ai văzut cît era de credincios? Căci ceea ce avea să fie cunoscut tuturor mai tîrziu, sutașul o știa; știa că Hristos are putere asupra morții și vieții, că pogoară la porțile iadului și ridică. Și n-a vorbit numai de ostași, ci și de slugi, la care ascultarea e și mai mare. Și deși avea o credință atît de puternică, se socotea totuși nevrednic. Hristos însă arătîndu-i că este vrednic să-i intre în casă, l-a cinstit și mai mult; l-a admirat, l-a laudat înaintea tuturor și i-a dat mai mult decît i-a cerut. Sutașul venise să ceară numai sănătate trupească pentru sluga sa și a plecat luînd cu sine și împărăția cerurilor. Ai văzut că s-au și împlinit cuvintele: „*Căutați împărăția cerurilor și acestea toate se vor adăuga vouă*”⁴⁰. Pentru că a arătat multă credință și smerenie, Hristos i-a dat cerul și i-a adăugat și sănătatea slugii. Și nu l-a cinstit numai cu atîta, ci i-a arătat că intră în locul celor scoși din împărăția cerurilor. Iar prin aceasta Hristos face cunoscut tuturor că mîntuirea se dobîndește prin credință, nu prin faptele legii vechi. De aceea darul împărăției cerurilor nu este numai pentru iudei, ci și pentru păgîni; și mai mult pentru păgîni decît pentru iudei. „Să nu socotiți, spune Hristos, că darul împărăției cerurilor s-a dat numai sutașului! Darul acesta va fi dat întregii lumi!” Spunea acestea, profetînd despre păgîni, dîndu-le bune nădejdi. Că în mulțimile de oameni, care Îl urmau, erau și păgîni din Galileea neamurilor. Spunea acestea ca să nu-i lase fără nădejde pe păgîni și să alunge din mîntea iudeilor gîndul că numai ei sînt poporul ales. Hristos nu vorbise pînă acum de venirea păgînilor la credință, pentru ca nu cumva cuvintele Sale să supere pe ascultătorii Săi și pentru ca să nu le dea pricină de atac; prilejuit însă de credința sutașului, vorbește și de asta, dar nici acum nu rostește cuvîntul „păgîn”; n-a spus: „mulți păgîni”, ci: „*Mulți de la răsărit și de la apus*”⁴¹. A arătat pe păgîni, dar n-a supărat pe iudei: cele spuse erau învăluite. Nu numai aceasta învăluiește noutatea învățăturii Sale, ci și prin înlocuirea „împărăției cerurilor” cu „*sinurile lui Avraam*”. Că nici nu le era

39. *Matei* 8, 9.

40. *Matei* 6, 33.

41. *Matei* 8, 11.

cunoscut numele de „împărăția cerurilor”; și Domnul vorbește de sînurile lui Avraam, pentru că pe iudei îi ustură mai mult această pierdere. Tot așa și Ioan Botezătorul n-a vorbit îndată despre gheenă, ci le-a spus ceea ce-i dorea mai mult: „*Să nu vi se pară că puteți zice: „Sîntem copiii lui Avraam”!*”⁴² Odată cu aceasta Hristos a arătat că nu este potrivnic Vechiului Testament. Prețuind pe patriarhi și numind sînurile lor fericirea celor buni, surpă din temelii această bănuială. Nimeni să nu creadă că pe iudei îi amenință numai o singură pedeapsă! Că dublă este pedeapsa iudeilor și dublă este și fericirea păgînilor; iudeii nu numai că au pierdut sînurile lui Avraam, ci au pierdut ce era al lor; păgînii nu numai că au dobîndit împărăția cerurilor, ci au dobîndit ce nu se așteptau; și pe lîngă acestea și o a treia, că au luat cele ale iudeilor. Hristos îi numește pe iudei „*fiii împărăției*”⁴³, pentru că împărăția cerurilor lor le era pregătită. Și aceasta îi dorea mai ales pe iudei. Și-i izgonește din sînurile lui Avraam, după ce le-a arătat că prin făgăduință trebuiau să fie în sînurile acelea. Apoi, pentru că spusele lui Hristos erau o hotărîre, o face crezută prin minunea săvîrșită, după cum minunea la rîndul ei a fost întărită de profeția realizată mai tîrziu.

Cel ce nu crede deci în însănătoșirea de atunci a slugii sutașului, să creadă pe temeiul profeției realizate astăzi. Că și profeția, chiar înainte de realizarea ei, a ajuns cunoscută atunci pe temeiul minunii. De aceea Iisus a rostit mai întîi profeția, după aceea a vindecat sluga bolnavă, pentru ca să fie crezute cele viitoare pe temeiul celor prezente și ceea ce este mai mic, pe temeiul a ceea ce este mai mare. Nu-i deloc nefiresc, ba, dimpotrivă, o lege rațională și dreaptă, ca cei virtuoși să se bucure de bunătați, iar cei păcătoși să sufere dureri; dar e mai presus de fire să înzdrăvenești un slăbănog și să învii un mort. Totuși, la acest lucru, mare și minunat a contribuit, nu puțin, și sutașul; lucrul acesta l-a arătat și Hristos prin cuvintele: „*Du-te și cum ai crezut, fie ție!*”⁴⁴. Ai văzut că vindecarea slugii a proclamat puterea lui Hristos, a făcut cunoscută credința sutașului și a făcut crezută profeția? Dar, mai bine spus, toate au proclamat puterea lui Hristos. Că Iisus n-a tămăduit numai trupul slugii, ci, prin minune, a atras la credință și sufletul sutașului. Tu însă nu mi te uita numai că sutașul a crezut, că sluga s-a vindecat, ci minunează-te și de iuțeala vindecării. Aceasta a arătat-o evanghelistul prin cuvintele: „*Și s-a vindecat sluga lui în ceasul acela*”⁴⁵, așa precum a spus și despre lepros: „*Îndată s-a curățit*”⁴⁶. Puterea lui Hristos s-a arătat nu numai prin aceea că a vindecat sluga sutașului, ci și prin aceea că vindecarea s-a făcut în chip minunat și într-o clipită. Și nu numai prin aceasta ne este de

42. Matei 3, 9.

43. Matei 8, 12.

44. Matei 8, 13.

45. Matei 8, 13.

46. Matei 8, 3.

folos, ci și prin aceea că de câte ori face Iisus câte o minune vorbește și de împărăția cerurilor și caută să ne atragă pe toți spre ea. Chiar pe cei pe care-i amenință că are să-i alunge din împărăția cerurilor, nu-i amenință ca să-i alunge, ci ca să-i înfricoșeze cu aceste cuvinte, spre a-i atrage la împărăția cerurilor. Iar dacă nu se folosesc nici de pe urma acestei amenințări, apoi toată vina e a lor și a tuturor celor ce suferă de aceeași boală. Poți vedea că s-a întâmplat aceasta nu numai cu iudeii, ci și cu cei ce au crezut. Că și Iuda era fiu al împărăției și auzise împreună cu ucenicii: „*Veți ședea pe cele douăsprezece tronuri*”⁴⁷, dar a ajuns fiu al gheenei; iar etiopianul⁴⁸, barbar fiind – din cei de la răsărit și de la apus – s-a bucurat de cununi împreună cu Avraam, cu Isaac și cu Iacov. Aceasta se întâmplă și acum în vremea noastră. „*Că mulți dintii vor fi pe urmă*, a spus Hristos, *și cei de pe urmă, întii*”⁴⁹. Hristos a spus aceste cuvinte pentru ca nici cei din urmă să nu se trîndăvească, gîndindu-se că nu mai au nici o putere să ajungă în frunte, și nici cei dintii să nu se încreadă prea mult în ei înșiși gîndindu-se că sînt în frunte. Același lucru l-a profețit mai înainte și Ioan Botezătorul, spunînd: „*Dumnezeu poate și din pietrele acestea să ridice fii lui Avraam*”⁵⁰. Și pentru că profeția avea să se împlinească, a fost predicată mai dinainte, pentru ca nimeni să nu se tulbure la împlinirea ei, de un lucru așa de minunat. Ioan o dă numai ca posibilă, că o spusese primul; Hristos însă o dă ca sigură și o întărește prin minunea săvîrșită îndată după rostirea profeției.

V

Deci cei ce stăm⁵¹ să nu ne încredem, ci să ne spunem: „*Celui ce i se pare că stă să ia aminte să nu cadă*”⁵²; dar nici cei căzuți să nu se descurajeze, ci să spună: „*Au doară cel ce cade nu se scoală?*”⁵³. Sînt mulți oameni care s-au urcat pînă în înaltul cerului, au arătat mare răbdare, au îmbrățișat pustia și n-au văzut femeie nici în vis, și totuși, trîndăvinduse puțin, s-au împiedicat și au ajuns în prăpastia păcatului. Alții, dimpotrivă, de acolo s-au urcat la cer; și de pe scenă și de la dans au îmbrățișat viețuirea îngerească; au ajuns atît de virtuoși încît au pus pe fugă pe demoni și au făcut și alte minuni. Pline sînt Scripturile cu astfel de pilde, plină și viața de azi! Desfrînații și afemeiații închid gurile maniheilor, care, slujind dia-

47. Matei 19, 28.

48. Fapte 8, 26-39.

49. Matei 19, 30.

50. Matei 3, 9.

51. De aici începe partea morală: „*Cel ce stă nu trebuie să se încreadă pînă la sfîrșit și nici cel căzut să nu se descurajeze*”

52. I Cor. 10, 12.

53. Ier. 8, 1.

volului, spun că viciul nu se poate schimba, care fac moi mîinile celor ce vor să-și îmbunătățească viața, care distrug întreaga viață omenească. Maniheii, care au aceste învățături greșite, nu numai că defaimă cele viitoare, dar, pe cît le stă în putință, răstoarnă și pe cele de aici cu susul în jos. Se va mai îngriji, oare, vreodată de virtute cel care trăiește în păcat, cînd crede că este cu neputință să se întoarcă la virtute și să se schimbe în bine? Dacă chiar acum, cînd sînt legi, cînd ne amenință pedepse, cînd pe mulți îi îndeamnă slava cea din ceruri, cînd ne așteaptă gheena, cînd ni s-a făgăduit împărăția, cînd cei răi sînt ocăriți, iar cei buni lăudați, dacă chiar acum abia de se mai găsesc cîțiva care vor să asude pentru virtute, cine-ar mai putea opri prăpădul și stricăciunea dacă toate acestea ar dispărea?

VI

Cunoscînd, așadar, viclenia diavolească și știind că maniheii și cei care învață că destinul conduce viața omenească se împotrivesc tuturor: legiuitorilor păgîni, poruncilor lui Dumnezeu, dreptei rațiuni, credinței comune a tuturor oamenilor, și a barbarilor și sciților și a tracilor, să fim cu mintea trează, iubiților, să spunem adio tuturor aceloră și să mergem pe calea cea strîmă⁵⁴, cu încredere și cu teamă; cu teamă, pentru că prăpastie e și în dreapta și în stînga; cu încredere, pentru că în fruntea noastră merge Iisus. Să mergem cu mintea trează și ochii deschiși. O clipă de nu ești atent, te-ai și prăbușit. Că nu sîntem doar noi mai cu luare-aminte decît David, care o clipă și-a lăsat sufletul nesupravegheat și s-a și prăbușit în prăpastia păcatului. Dar s-a ridicat îndată. Nu te uita numai că a păcătuit, ci și că și-a curățit păcatul. Că de asta s-a scris istoria aceea, nu ca să-l vezi căzut, ci ca să-l admiri ridicat, ca să înveți că trebuie să te ridici și tu cînd cazi. După cum doctorii vorbesc în cărțile lor de medicină de bolile cele mai grele și arată cum trebuie vindecate, pentru ca, prin deprinderea cu vindecarea bolilor mai grele, să poată tămădui cu ușurință și pe cele mai ușoare, tot așa și Dumnezeu a dat ca pildă cele mai mari păcate, pentru ca și cei care fac păcate mai mici să poată găsi ușor leacul păcatelor lor, văzînd cum au fost vindecate păcatele cele mari. Dacă au fost vindecate acelea, cu atît mai mult cele mai mici. Să nu uităm, dar, și cum a păcătuit fericitul David, dar și cît de repede s-a ridicat.

– Care a fost păcatul lui David?

– A făcut desfrînare și a ucis⁵⁵. Nu mă rușinez să strig în gura mare păcatul lui! Dacă Sfîntul Duh n-a socotit o rușine să ne facă cunoscută această istorie, cu atît mai puțin cu nu trebuie s-o ascund. De aceea nu numai ca strig în gura mare păcatul lui David, dar mai adaug și încă ceva.

⁵⁴ *Matci* 7, 14.

⁵⁵ *II Regi* 11, 2-29; 12, 9-10.

Toți cîți ascund păcatul lui David, ei mai cu seamă, îi pun în umbră virtutea. Și după cum cei care trec sub tăcere lupta cu Goliat îl lipsesc pe David de mari cununi⁵⁶, tot așa și cei care lasă la o parte istoria păcatului său. Nu par, oare, ciudate cuvintele mele? Dar așteptați puțin și atunci veți vedea că am dreptate să grăiesc așa. Pentru aceasta voi și zugrăvi amănunțit păcatul lui David, voi întrebuița cuvinte tari, pentru ca să pun și mai mult în lumină puterea leacului, care i-a tămăduit păcatul. Ce voi mai adăuga? Virtutea lui David! Iar virtutea lui îi face și mai mare păcatul. O faptă nu se judecă în sine însăși, ci în legătură cu cel ce o săvîrșește. Că spune Scriptura: „*Cei tari, cumplit se vor certa*”⁵⁷; și: „*Cel care a știut voia stăpînului său și n-a făcut-o se va bate mult*”⁵⁸. Deci cu cît cunoști mai mult, cu atît ești mai mult pedepsit. De aceea preotul care face același păcat ca și mireanul nu primește pedeapsa mireanului, ci o pedeapsă mult mai grea. Probabil că ați și început să tremurați și să vă temeți văzînd că îl acuz din ce în ce mai mult pe David și vă minunați că mă îndrept spre prăpastie. Dar am atîta încredere în David, încît merg chiar mai departe; cu cît îi voi mări păcatul, cu atît mai mult îl voi putea lăuda.

– Dar ce poți spune mai mult decît ai spus? m-ar întreba cineva.

– Pot. Și pot foarte bine! După cum pe Cain îl poți învinui nu numai de crimă, ci de o crimă mai rea decît multe crime – că n-a ucis pe un străin, ci pe fratele său; n-a ucis pe un frate vinovat, ci pe un nevinovat; n-a ucis, după ce alții mulți uciseseră înaintea lui, ci el este cel dintîi care a adus pe fața pămîntului uciderea –, tot așa și David: nu numai omorul îi era păcatul; cel care-l săvîrșise nu era un om de rînd, ci profet; n-a ucis un vinovat, ci un nevinovat; el era marele vinovat, că el răpise soția celui alt; după o crimă a mai adăugat și alta.

Ați văzut că n-am cruțat pe dreptul David? Ați văzut că i-am spus fără sfială păcatele? Totuși am atîta încredere în apărarea ce-a făcut-o David pentru păcatele sale, încît aș vrea, în ciuda mărimii păcatului său, să am în fața mea și pe manihei, care iau în derîdere păcatele lui David și pe ereticii marcioniți, ca să pot să le închid desăvîrșit gura. Aceia spun că David a ucis și a săvîrșit adulter. Eu nu spun numai atît, ci că a făcut o îndoită crimă: și din pricină că a ucis un nevinovat, și din pricină că era și profet și împărat.

56. *I Regi* 17, 49-52.

57. *Înt. Sol.* 6, 6.

58. *Luca* 12, 47.

VII

Nu este același lucru să săvârșească aceeași faptă unul care a fost învrednicit cu Duhul Sfînt, care a primit atîtea binefaceri, care a avut atîta îndrăznire înaintea lui Dumnezeu, care a ajuns la asemenea vîrstă – și un altul lipsit de toate aceste daruri. Și totuși mai cu seamă prin aceea este de admirat acest vrednic bărbat, că da, a căzut în adîncul păcatului, dar nu și-a pierdut curajul, nu a deznădăjduit, nu s-a trîndăvit cînd a primit lovitură puternică de la diavol, ci iute, dar mai bine spus îndată, i-a dat cu toată tăria o lovitură mai puternică decît cea primită. Lupta dintre diavol și David s-a petrecut ca în război, ca în prima linie de bătaie; un barbar înfige sulîta în pieptul unui ostaș viteaz sau îi sloboade o săgeată în stomac; apoi îl rănește a doua oară mai greu decît înainte; cel ce a primit aceste cumplite răni cade jos plin tot de sînge, dar iute se scoală, aruncă sulîta împotriva dușmanului său și-l lasă îndată mort pe cîmpul de bătaie. Tot așa și în lupta dintre diavol și David. Cu cît vei spune că e mai mare rana primită de David, cu atît vei arăta mai minunat sufletul celui rănit, că a avut tăria, după rana aceea cumplită, să se scoale și să se așeze chiar în fruntea falangei și să-și doboare dușmanul care îl rănise. Cît e de mare fapta lui David o știu mai ales cei ce cad în mari păcate. Cînd mergi pe drum drept și nu te silește nimeni să alergi, n-ai nevoie de curaj și nici nu-i nevoie să fii tînăr – că îți ține tovărășie de drum nădejdea cea bună, care te îmboldește, te întărește și-ți pune aripi la picioare –, dar ai nevoie și de putere tinerească și de curaj ca să poți lua de la început același drum, după ce ai ajuns la capătul lui, după ce ai pierdut totul și nenumăratele cununi și multe trofee și strălucitele victorii.

Dar ca să fac mai clare cuvintele mele, voi încerca să vă dau o altă pildă, tot atît de potrivită ca și cea de mai înainte. Închipuiește-ți stăpînul unei corăbii, care a străbătut cu corabia lui nenumărate mări, care la sfîrșitul călătoriei, după ce a înfruntat multe furtuni și valuri, după ce a scăpat de stîncile ascunse în mare, se scufundă cu corabia plină de mărfuri și de bogății chiar în gura portului și abia scapă cu sufletul din acest groaznic naufragiu. Te rog să-mi spui cu ce ochi va mai privi omul acesta marea, comerțul pe mare, călătoria pe mare, cu toate ostenele și necazurile ei? Va mai voi, oare, vreodată, în afară de cazul că are un suflet foarte curajos, să vadă coasta mării sau corabia sau portul? Eu n-o cred! Va sta ascuns, va socoti ziua noapte, nu va avea încredere în nimeni și în nimic; va voi mai degrabă să trăiască din cersit, decît să mai pună piciorul pe-o corabie. Fericitul David n-a fost așa. S-a dus și el la fundul mării după nenumărate ostenele și sudori, dar n-a rămas acoperit de ape, ci s-a urcat din nou în corabie, a întins pînzele, a pus mîna pe cirna corăbiei, a început aceleași munci și și a făcut iarăși mai mare

bogăția. Dacă este lucru minunat să te ții pe picioare și să nu rămii la pământ cînd ai căzut, cîte cununi nu meriți cînd te ridici și faci fapte așa de mari? Și multe pricini îl împingeau pe David la deznădejde: mai întîi mărimea păcatului; al doilea, că a săvîrșit acest păcat, nu la începutul vieții, cînd și nădejile sînt mai mari, ci la sfîrșitul vieții – nici cel ce face comerț pe mare nu suferă atîta cînd i se îneacă corabia chiar la plecarea din port, ca atunci cînd izbește corabia de o stîncă la întoarcere, cînd corabia e încărcată cu nenumărate mărfuri –; al treilea, că a săvîrșit păcatul după ce adunase mare bogăție de fapte bune. Că nu era mică încărcătura de fapte bune cînd a făcut păcatul; de pildă faptele lui mari de pe timpul tinereții, pe cînd păștea oile; lupta împotriva lui Goliat, cînd a cîștigat victoria aceea strălucită; filozofia arătată față de Saul, cînd a arătat răbdare evanghelică – l-a avut de atîtea ori pe dușman în mîină și totuși nu i-a făcut nimic; a dorit mai bine să-și piardă patria, libertatea și chiar viața, decît să omoare pe cel ce se pornise cu nedreptate împotriva lui –; mai tîrziu apoi, după ce a ajuns împărat, faptele lui de virtute n-au fost mai mici; în afară de acestea și părerea mulțimii și pierderea unei slave atît de strălucite, nu puțin l-au tulburat; că nici nu l-a împodobit atît de mult porfira împărătească, pe cît l-a rușinat murdăria păcatului.

VIII

Știți cu toții cît e de dureros să ni se spună păcatele în auzul tuturor! Trebuie să ai un suflet mare ca să nu-ți pierzi curajul cînd te acuză atîția oameni și cînd atîția oameni sînt martori ai păcatelor tale. Cu toate acestea, acest curajos bărbat a smuls din sufletul său aceste săgeți. Și atît de mult a strălucit mai tîrziu, atît de bine și-a curățit murdăria păcatului, atît de curat a ajuns, încît a putut, chiar după moartea lui, să ușureze păcatele urmașilor săi. Și ce spunea Dumnezeu despre Avraam, o spune și despre David; dar, mai bine spus, cu mult mai mult de David. Despre patriarh spusese: „*Mi-am adus aminte de legămîntul făcut cu Avraam*”⁵⁹. Cînd vorbește de David, nu vorbește de legămînt.

– Dar despre ce?

– „*Pentru David, sluga Mea, voi apăra cetatea aceasta*”⁶⁰. Pentru dragostea ce-i purta Dumnezeu lui David, Dumnezeu n-a îngăduit ca Solomon să-și piardă împărăția, cu tot păcatul mare săvîrșit de el. Atît de mare a fost slava lui David, încît Petru, după atîția ani, a grăit așa iudeilor în cuvîntarea sa: „*Se cade să vorbesc cu îndrăznire către voi de patriarhul David, că a și murit și a și fost îngropat*”⁶¹. Iar Hristos, grăind iudei-

59. *Ieș.* 2, 25.

60. *Isaia* 37, 35.

61. *Fapte* 2, 29.

lor, arată că David, după păcat, a fost învrednicit de atîta har al Sfîntului Duh încît a fost învrednicit să profetească despre Dumnezeuzeirea Sa; și chiar cu această profecie le închide gura iudeilor, spunînd: «*Dar cum David cu duhul Îl numește pe El Domn? zicînd: „Zis-a Domnul Domnului Meu: Șezi de-a dreapta Mea”*»⁶². Și s-a întîmplat cu David ce se întîmplase cu Moise. După cum Dumnezeu a pedepsit, împotriva voinței lui Moise, pe Maria, sora lui, pentru ocara adusă fratelui ei, pentru că îl iubea foarte mult pe sfînt, tot așa Dumnezeu a pedepsit, împotriva voinței lui David, pe Abesalom, fiul lui, pentru ocara adusă tatălui său. Sînt de ajuns și aceste dovezi, dar, mai bine spus, acestea înaintea altora, ca să arate virtutea lui David. Cînd Dumnezeu dă o hotărîre nu trebuie s-o mai iscodești. Dar dacă vrei să cunoașteți cu de-amănuntul filozofia lui David, o puteți afla citind istoria vieții sale de după săvîrșirea păcatului, ca să vedeți îndrăznirea lui către Dumnezeu, dragostea sa, sporul său de virtute, viața lui desăvîrșită pînă la cea din urmă suflare.

Avînd aceste pilde, să fim cu mintea trează și să ne străduim să nu cădem. Iar dacă vreodată am cădea, să nu rămînem jos. Nu v-am dat ca pildă păcatele lui David ca să vă îndemn la păcat, ci ca să vă fac și mai mare frica de păcat. Dacă dreptul David a căzut în niște păcate atît de mari, pentru că n-a fost cu băgare de seamă cîteva clipe doar, ce nu vom păți noi, care, de dimineața pînă seara nu avem grijă de sufletul nostru? Nu te uita deci la David că a căzut, ca să te trîndăvești, ci uită-te cîte fapte de virtute a făcut după aceea, cîte plîngeri și cită căință prelungită zile și nopți n-a arătat, dînd drumul la izvoare de lacrimi, spălîndu-și patul cu lacrimi⁶³ și îmbrăcîndu-se cu sac⁶⁴, pe lîngă toate acestea. Dacă David a avut nevoie de o atît de mare pocăință, cînd ne vom mai putea noi, oare, mîntui, cînd stăm nesimțitori după ce păcătuim atîta? Dacă ai multe fapte bune, poți ușor să-ți acoperi cu ele păcatele; dar dacă ești gol de fapte bune, fiecare păcat îți face o rană de moarte.

Ca să nu se întîmple asta, să ne înarmăm cu fapte bune. De săvîrșim vreun păcat, să ni-l curățim îndată, ca să fim învredniciți să trăim viața aceasta de pe pămînt spre slava lui Dumnezeu și să ne bucurăm și de viața cea viitoare, pe care facă Dumnezeu ca noi toți să o dobîndim, cu harul și cu iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia slava și puterea în vecii vecilor, Amin.

62. *Matei* 22, 43-44.

63. *Ps.* 6, 6.

64. *Ps.* 34, 12.